

SUD
EUROPSKE UNIJE

GODIŠNJE IZVJEŠĆE 2019. PRAVOSUDNA AKTIVNOST

SUD
EUROPSKE UNIJE

GODIŠNJE IZVJEŠĆE 2019. **PRAVOSUDNA AKTIVNOST**

Pregled pravosudne aktivnosti Suda i Općeg suda Europske unije

Sud
L-2925 Luxembourg
Tel. +352 4303-1

Opći sud
L-2925 Luxembourg
Tel. +352 4303-1

Internetska stranica Suda: curia.europa.eu

Tekst dovršen 1. veljače 2020.

Ni institucija ni osoba koja djeluje u ime institucije nisu odgovorne za upotrebu objavljenih informacija.

Luxembourg: Sud Europske unije/Uprava za komunikaciju/Odjel za publikacije i elektroničke medije, 2020.

© Europska unija, 2020.

Fotografije: © Europska unija, 2019.-2020.

Umnožavanje je dopušteno uz navođenje izvora.

Zabranjuje se svaka upotreba ili umnožavanje fotografija ili drugih dokumenata za koje Europska unija nema autorska prava bez dopuštenja nositelja autorskih prava.

Print	QD-AP-20-001-HR-C	ISBN 978-92-829-3361-9	ISSN 2467-0995	doi:10.2862/510253
PDF	QD-AP-20-001-HR-N	ISBN 978-92-829-3331-2	ISSN 2467-1223	doi:10.2862/04651

Sadržaj

Predgovor K. Lenaerts, predsjednika Suda Europske unije	10
---	----

Poglavlje I. | Sud

A Razvoj i aktivnost Suda u 2019.	13
B Sudska praksa Suda u 2019.	15
I. Temeljna prava	15
1. Pravo na pristup nepristranom sudu i pošteno suđenje	15
2. Načelo <i>ne bis in idem</i>	20
3. Sloboda vjeroispovijesti	20
II. Građanstvo Unije	21
1. Diskriminacija na temelju državljanstva	21
2. Gubitak građanstva Unije zbog gubitka državljanstva države članice	22
3. Izvedeno pravo na boravak državljana treće zemlje koji su članovi obitelji građanina Unije	23
III. Institucionalne odredbe	25
1. Imunitet članova Europskog parlamenta	26
2. Europska građanska inicijativa	27
IV. Pravo Unije i nacionalno pravo	28
V. Postupci prema pravu Unije	30
1. Glavni postupci	31
1.1. Tužbe zbog povrede obveze	31
1.2. Tužbe za utvrđivanje izvanugovorne odgovornosti Unije	33
2. Postupci u gospodarskom, monetarnom i bankarskom sektoru	34
VI. Poljoprivreda i ribarstvo	38

VII. Sloboda kretanja	41
1. Slobodno kretanje robe	41
2. Slobodno kretanje radnika	43
3. Sloboda poslovnog nastana	46
4. Slobodno pružanje usluga	49
5. Slobodno kretanje kapitala	51
VIII. Granična kontrola, azil i useljavanje	54
1. Politika azila	54
1.1. Status izbjeglice	54
1.2. Obrada zahtjeva za međunarodnu zaštitu	58
1.3. Odluke o vraćanju	65
2. Politika useljavanja	66
IX. Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima: europski uhidbeni nalog	68
X. Promet	74
XI. Tržišno natjecanje	77
1. Članak 101. UFEU-a	77
2. Članak 102. UFEU-a	78
3. Državne potpore	80
XII. Porezne odredbe	83
XIII. Usklađivanje zakonodavstva	86
1. Autorsko pravo	86
2. Industrijsko vlasništvo	91
3. Telekomunikacije	95
4. Javna nabava	96
5. Hrana	98
6. Osiguranje vozila	101
7. Nadzor nabave i posjedovanja oružja	102
XIV. Internet i elektronička trgovina	104
1. Zaštita osobnih podataka	104
2. Elektronička trgovina	108

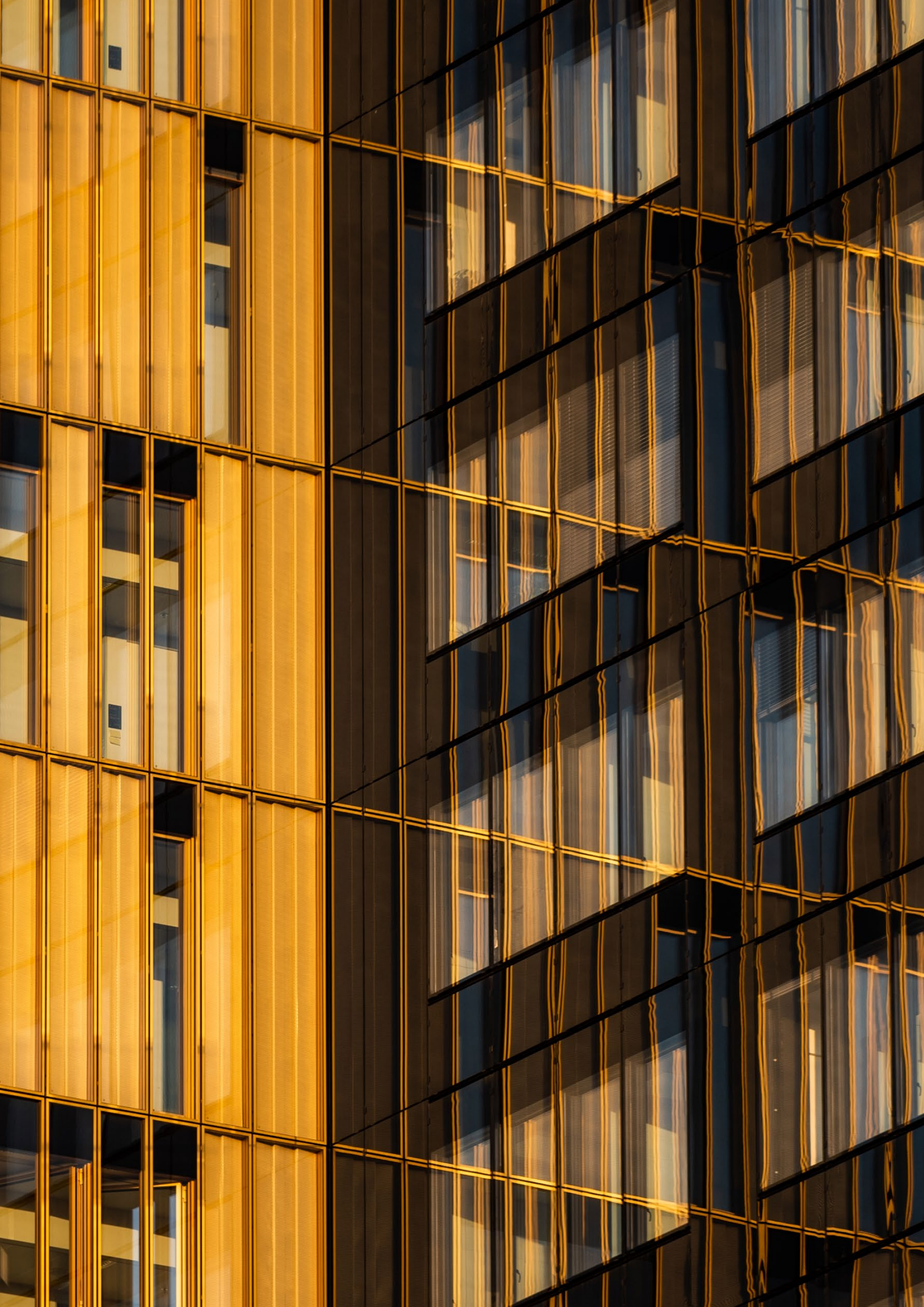
XV. Socijalna politika	110
1. Jednako postupanje u području zapošljavanja i socijalne sigurnosti	110
2. Organizacija radnog vremena	114
3. Pravo na plaćeni godišnji odmor	115
4. Zaštita zaposlenika u slučaju insolventnosti poslodavca	116
5. Upućivanje radnika	117
XVI. Javno zdravlje	119
XVII. Zaštita potrošača	120
XVIII. Okoliš	124
1. Načelo opreznosti	124
2. Zaštita voda od onečišćenja nitratima	125
3. Direktiva o staništima	127
4. Procjena utjecaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš	128
5. Energija iz obnovljivih izvora	129
XIX. Energija	130
XX. Prekomorske zemlje i područja	131
XXI. Međunarodni sporazumi	133
XXII. Europska javna služba	134
C Aktivnost tajništva Suda u 2019.	140
I. Novi predmeti	140
II. Riješeni predmeti	141
III. Neriješeni predmeti	143
D Sudska statistika Suda	144
E Sastav Suda	174

Poglavlje II. | Opći sud

A Aktivnost Općeg suda u 2019.	181
B Sudska praksa Općeg suda u 2019.	183
Trendovi u sudskoj praksi	183
I. Sudski postupak	185
1. Pojam akta koji se može pobijati	185
2. Aktivna procesna legitimacija	188
3. Rok za podnošenje tužbe	190
4. Besplatna pravna pomoć	192
II. Institucionalno pravo	194
III. Primjena pravila o tržišnom natjecanju na poduzetnike	196
1. Doprinosi sudskoj praksi u području primjene članka 101. UFEU-a	196
2. Doprinosi sudskoj praksi u području koncentracija	202
IV. Državne potpore	203
1. Dopuštenost	203
2. Pojam državne potpore	204
a. Postojanje gospodarske prednosti	204
b. Pripisivost — upotreba državnih sredstava	205
3. Nacionalne porezne mjere	207
a. Mjere u korist nacionalnih luka	207
b. Oporezivanje društava koja su dio multinacionalne grupe	210
4. Subvencije za ulaganje u korist poduzeća javnog prijevoza	214
5. Primjenjivost <i>ratione temporis</i> odredbi u području državnih potpora	216
V. Intelektualno vlasništvo	217
1. Žig Europske unije	217
a. Apsolutni razlozi za odbijanje	217
b. Relativni razlozi za odbijanje	220
c. Postupovna pitanja	223
2. Dizajni	223
3. Biljne vrste	224

VI. Zajednička vanjska i sigurnosna politika – Mjere ograničavanja	225
1. Borba protiv terorizma	225
2. Ukrajina	227
VII. Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	228
VIII. Zaštita zdravlja	229
IX. Energija	230
X. Kemikalije (REACH)	232
XI. Damping	234
XII. Pristup dokumentima institucija	238
1. Pojam informacija koje se odnose na emisije u okoliš	238
2. Iznimka koja se odnosi na zaštitu dokumenata za internu uporabu	239
3. Doseg opće predmnjeve povjerljivosti dokumenata povezanih s postupcima nadzora državnih potpora	240
XIII. Javna služba	241
1. Raskid ugovora	241
2. Automatsko umirovljenje	242
3. Socijalna sigurnost	243
4. Zviždači	244
5. Sigurnost osoblja u službi Unije	245
XIV. Sporovi o naknadi štete	247
XV. Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu	250
C Aktivnost tajništva Općeg suda u 2019.	254
I. Doprinos pravosudnoj aktivnosti	255
a. Upravljanje spisima predmeta	255
b. Briga za usklađenost	257
c. Preventivne mjere povezane s rizikom od Brexita bez sporazuma	258

II.	Radnje poduzete u okviru treće faze reforme	259
a.	Postupci u vezi s nezabilježenim brojem odlazaka i preuzimanja dužnosti sudaca	259
b.	Mjere organizacije suda	260
III.	Ostali oblici podrške sudu	261
IV.	Upravni poslovi	262
D 	Sudska statistika Općeg suda	264
E 	Sastav Općeg suda	290

Koen Lenaerts

Predsjednik Suda Europske unije

Nekoliko obljetnica obilježilo je 2019. godinu.

Kao prvo, deseta obljetnica Ugovora iz Lisabona, u kojem je, među ostalim, promijenjen naziv Suda i Općeg suda, izmijenjen postupak imenovanja njihovih članova, uveden niz novina u sudske postupke, a Povelja Europske unije o temeljnim pravima podignuta na razinu izvora primarnog prava.

Kao drugo, petnaesta obljetnica „velikog proširenja“ Europske unije, koje je uslijedilo nakon okončanja podjele europskog kontinenta, simboliziranog padom Berlinskog zida 9. studenoga 1989.

Naposljetku, trideseta obljetnica osnivanja Općeg suda, obilježena u rujnu 2019. tijekom kolokvija koji je bio prilika za osvrt na izniman doprinos te institucije razvoju prava Unije i za promišljanje o izazovima koji stoje pred Općim sudom, osobito nakon provedbe treće i posljednje faze reforme sudskog ustrojstva Unije.

Sljedeći razlog za zadovoljstvo svečana je proslava otvorenja trećeg tornja 19. rujna 2019., u nazočnosti Njegove Kraljevske Visosti velikog vojvode od Luksemburga, predsjednika luksemburškog Zastupničkog doma i luksemburškog premijera te mnogih drugih uglednika. Taj je događaj označio dovršetak petog proširenja Palače i omogućio preseljenje 750 kolega u kompleks zgrada institucije. Spomenuti toranj više je od običnog objekta, on simbolizira smještanje cjelokupnog osoblja institucije pod isti krov, prvi put nakon 20 godina, na dobrobit učinkovitosti i pristupačnosti u svakodnevnom radnom okruženju.

Osim toga, protekla je godina bila burna za Europsku uniju. Brexit, klimatska i migracijska kriza, zabrinutosti u pogledu poštovanja vrijednosti slobode, demokracije i vladavine prava itd., sve su to pitanja koja zahtijevaju odgovarajuće odgovore u skladu s ciljevima europskog projekta i koja izravno utječu – ili će u konačnici izravno utjecati – na postupke koji se vode pred Sudom i Općim sudom.

S tim u vezi, više nego ikad prije, moramo uložiti sve potrebne napore u promicanju Unije utemeljene na vladavini prava i jačanju opće svijesti o postignućima europskog projekta i temeljnim vrijednostima na kojima on počiva.

Imajući to na umu, zadovoljstvo mi je svjedočiti sve većem uspjehu inicijativa poput „Dana otvorenih vrata” institucije, na kojem svake godine sudjeluju mnogobrojni članovi osoblja, kao i utvrditi činjenicu da je internetska stranica institucije obogaćena mogućnošću pristupa – na svim dostupnim jezicima – svim zahtjevima za prethodnu odluku koji su Sudu podneseni počevši od 1. srpnja 2018.

Na institucionalnom planu 2019. godinu obilježio je odlazak pet članova i dolazak četiriju članova Suda kao i smrt nezavisnog odvjetnika Yvesa Bota 9. lipnja 2019., kojem moram odati počast za intelektualno nasljeđe koje nam je prenio, osobito u područjima povezanim s kaznenim pravom Unije.

S druge strane, Opći sud napustilo je osam članova, dok je na dužnost stupilo njih četrnaest, i to u okviru trogodišnje djelomične zamjene sudaca i provedbe treće faze reforme sudskog ustrojstva, u sklopu koje je broj sudaca Općeg suda povećan na dva po državi članici. Koristim priliku da u ovom predgovoru srdačno zahvalim sucu M. Jaegeru – koji je u rujnu 2019. predao predsjedničku dužnost svojem nasljedniku, sucu M. van der Woudeu – za njegovu dvanaestogodišnju bezrezervnu predanost na čelu tog suda.

Na statističkom planu 2019. godina bila je iznimna zbog dvaju razloga. Dok se ukupan broj riješenih predmeta na obama sudovima približio povijesnoj razini iz prethodne godine (1739 predmeta, u odnosu na 1769 u 2018.), Sud je, promatran zasebno, riješio rekordan broj predmeta, 865 (u odnosu na 760 u 2018.). S druge strane, ukupan broj novih predmeta pred dvama sudovima povećao se na dosad nedosegnut broj, odnosno na 1905 predmeta (u odnosu na 1683 u 2018. odnosno 1656 u 2017.). Povećanje je osobito spektakularno na Sudu, koji je zabilježio 966 novih predmeta u 2019. (u odnosu na 849 u 2018. i 739 u 2017.). Ono je posljedica znatnog povećanja broja zahtjeva za prethodnu odluku (641 predmet, u odnosu na 568 u 2018.), ali i osjetnog rasta broja žalbi protiv odluka Općeg suda (266 žalbi, u odnosu na 199 u 2018.), što se u velikoj mjeri može dovesti u vezu s povećanom produktivnošću Općeg suda u 2018. godini.

S tim u vezi, valja pozdraviti činjenicu da je 1. svibnja 2019. stupio na snagu mehanizam prethodnog dopuštanja žalbi, koji bi trebao omogućiti djelomično rasterećenje Suda u određenim područjima kako bi se on mogao u većoj mjeri usredotočiti na svoju glavnu zadaću, a to je prethodno tumačenje prava Unije.

Ovo izvješće pruža cjelovit prikaz razvoja i aktivnosti institucije tijekom 2019. godine. Kao i prethodnih godina, bitan dio izvješća posvećen je pregledu glavnih trendova u sudskoj praksi Suda i Općeg suda. Posebni statistički podaci za svaki od sudova, koji slijede nakon kratkog uvodnog dijela, upotpunjuju i ilustriraju analitički dio izvješća.

Koristim ovu priliku kako bih srdačno zahvalio svojim kolegama i cjelokupnom osoblju institucije na izvanrednom poslu obavljenom u protekloj godini.

Poglavlje I.

Sud

A | Razvoj i aktivnost Suda u 2019.

Koen Lenaerts, predsjednik

U prvom poglavlju Godišnjeg izvješća sažeto su prikazane aktivnosti Suda u 2019. godini. U prvom dijelu (A) iznosi se pregled razvoja Suda i njegove sudske aktivnosti u protekloj godini. U drugom dijelu (B), kao i svake godine, iznose se glavni doprinosi sudskoj praksi razvrstani prema područjima. U trećem i četvrtom dijelu nude se pojedinosti o radu tajništva u promatranom razdoblju (C) te statistika za proteklu sudsku godinu (D), dok peti dio prikazuje sastav Suda u toj godini (E).

1.1. Proteklu godinu obilježio je odlazak četiriju članova Suda: Marije Berger (sutkinja na Sudu od 2009. do 2019.), Egilsa Levitsa (sudac na Sudu od 2004. do 2019.), nakon što je izabran za predsjednika Republike Latvije, Allana Rosasa (sudac na Sudu od 2002. do 2019. i predsjednik vijeća od pet sudaca od 2004. do 2009.) i Carl-Gustava Fernlunda (sudac na Sudu od 2011. do 2019.). S druge strane, prošle nas je godine razalostila smrt Yvesa Bota (nezavisni odvjetnik od 2006. do 2019.).

Tijekom 2019. Nils Wahl (Švedska, nezavisni odvjetnik od 2012. do 2019.), Andreas Kumin (Austrija) i Niilo Jääskinen (Finska, nezavisni odvjetnik od 2009. do 2015.) stupili su na sudačku dužnost, dok je Priit Pikamäe (Estonija) postao nezavisni odvjetnik.

1.2. Kada je riječ o funkcioniranju institucije, u 2019. godini gotovo je u cijelosti provedena treća faza reforme sudskog ustrojstva Unije koja proizlazi iz Uredbe (EU, Euratom) 2015/2422 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Protokola br. 3 o Statutu Suda Europske unije (SL 2015., L 341, str. 14.).

U okviru prve faze te reforme, koja je stupila na snagu u prosincu 2015., bilo je predviđeno stupanje na dužnost dvanaestero novih sudaca na Općem sudu. Ta je faza praktično dovršena, još je potrebno samo jedno imenovanje.

U drugoj fazi, koja se odvijala u rujnu 2016., Službenički sud Europske unije prestao je s radom, a njegove nadležnosti prenesene su na Opći sud. Istodobno je predviđeno imenovanje sedmero novih sudaca Općeg suda, što je odgovaralo broju sudaca u sastavu Službeničkog suda. Ta je druga faza u cijelosti dovršena u listopadu 2017.

Treća i posljednja faza reforme, za koju su zakonodavna tijela Unije predvidjela da se dogodi istodobno s djelomičnom zamjenom sudaca Općeg suda u 2019., dovodi do povećanja broja sudaca tog suda na dva po državi članici. U tom kontekstu sedmero novih sudaca stupilo je na dužnost na svečanoj sjednici održanoj 26. rujna 2019.

1.3. Uredbom (EU, Euratom) 2019/629 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. (SL 2019., L 111, str. 1.) u Statut Suda Europske unije unesene su, s učinkom od 1. svibnja 2019., dvije važne izmjene.

Razlog za prvu izmjenu poteškoće su s kojima se suočava Opći sud u okviru tužbi država članica za poništenje Komisijinih akata koji se odnose na nepostupanje u skladu s presudom koju je Sud donio na temelju članka 260. stavka 2. ili 3. UFEU-a, kada se Komisija i dotična država članica ne slažu o prikladnosti mjera koje je ta država članica donijela kako bi postupila u skladu s presudom Suda. Zbog tog razloga, sudski postupak u pogledu paušalnog iznosa ili novčane kazne čije je plaćanje naloženo državi članici na temelju odredbi UFEU-a od sada je isključivo u nadležnosti Suda.

Druga izmjena, povezana sa znatnim povećanjem broja žalbi podnesenih Sudu protiv odluka Općeg suda tijekom posljednjih godina, sastojala se od uvođenja mehanizma prethodnog dopuštanja žalbi u predmetima koje su već dvaput razmatrali, najprije neovisno žalbeno vijeće (institucija, agencija, tijelo ili ured Unije poput Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo, Ureda Zajednice za biljne sorte, Europske agencije za kemikalije ili

Agencije Europske unije za sigurnost zračnog prometa), a potom Opći sud. Taj mehanizam omogućuje da Sud u spomenutim predmetima dopusti žalbu, u cijelosti ili djelomično, samo ako otvara važno pitanje za jedinstvo, dosljednost ili razvoj prava Unije.

1.4. Sud je, uz suglasnost Vijeća, donio niz izmjena svojeg Poslovnika (SL 2019., L 316, str. 103.). Dio tih izmjena posljedica je stečenih iskustava i cilj im je pojašnjavanje dosega određenih odredbi Poslovnika Suda odnosno, prema potrebi, njihovo upotpunjavanje ili pojednostavnjenje. Ostale izmjene uzimaju u obzir najnovije trendove povezane, među ostalim, s načinom imenovanja prvog nezavisnog odvjetnika ili s novim regulatornim okvirom u području zaštite osobnih podataka u Europskoj uniji, koji je zahtijevao prilagodbu uobičajenih pravila dostave i objave postupovnih akata.

Sud je u rujnu 2019. također donio novu verziju Preporuka namijenjenih nacionalnim sudovima koje se odnose na pokretanje prethodnog postupka (SL 2019., C 380, str. 1.). One podsjećaju na bitne značajke prethodnog postupka i na elemente koje nacionalni sudovi trebaju uzeti u obzir prije obraćanja Sudu, dajući im praktične smjernice o obliku i sadržaju zahtjeva za prethodnu odluku. Budući da se ti zahtjevi nakon prevođenja dostavljaju svim zainteresiranim osobama iz članka 23. Protokola o Statutu Suda Europske unije i da se prethodne odluke Suda u načelu objavljuju na svim službenim jezicima Europske unije, veliku pozornost treba posvetiti obliku tih zahtjeva i osobito zaštiti osobnih podataka. Osim toga, sudovi država članica potiču se na to da se u svojoj komunikaciji sa Sudom koriste svim mogućnostima koje pruža aplikacija e-Curia, koja omogućava trenutačno i sigurno podnošenje i dostavu postupovnih akata.

Naposljetku, Sud je u prosincu 2019. prihvatio niz izmjena Praktičnih uputa za stranke koje se odnose na predmete pred Sudom (SL 2020., L 42 I, str. 1.). Te izmjene sadržavaju pojašnjenja u pogledu obrade zahtjeva za povjerljivo postupanje u žalbenim postupcima, načina predaje postupovnih akata i odvijanja rasprava. One također odražavaju najnovije trendove, poput stupanja na snagu 1. svibnja 2019. gore navedenog mehanizma prethodnog dopuštanja za određene vrste žalbi ili veće pozornosti koju Sud pruža zaštiti osobnih podataka.

2. Na statističkom planu – ne dirajući time u detaljnije komentare u dijelu (C) ovog poglavlja Godišnjeg izvješća – prošlogodišnji statistički podaci otkrivaju nekoliko trendova.

Prvi trend, vrlo vidljiv, tiče se broja novih predmeta. Naime, s 966 novih predmeta u 2019. Sud bilježi najveći njihov broj u svojoj povijesti, odnosno povećanje od gotovo 14 % u odnosu na broj novih predmeta u 2018. (849), koja je također bila rekordna u tom smislu. Kao i prethodne dvije godine, zahtjevi za prethodnu odluku uglavnom su razlog tog povećanja (sa 641 novim predmetom, u odnosu na 568 u 2018.), ali je Sud zabilježio i osjetan rast broja žalbi, žalbi u postupcima privremene pravne zaštite i žalbi u vezi s intervencijom (266 predmeta, u odnosu na 199 u 2018.), dok se, suprotno tomu, broj izravnih tužbi u 2019. smanjio (41 predmet).

Drugi element koji se ističe u toj statistici odnosi se na broj riješenih predmeta pred Sudom, što također odražava njegovu krajnje intenzivnu aktivnost. Sud je u 2019. riješio 865 predmeta, u odnosu na 760 u 2018. Ono što će osobito privući čitateljevu pažnju prilikom pregledavanja prošlogodišnjih statističkih podataka sve je veći broj predmeta u kojima odlučuje veliko vijeće Suda (taj sastav Suda riješio je 82 predmeta u 2019.), ali i rastući udio predmeta u kojima odlučuje vijeće od tri suca, čiji je broj u 2019. blago nadmašio broj predmeta koje je riješilo vijeće od pet sudaca (351 predmet, u odnosu na 343 predmeta).

Naposljetku, valja istaknuti da je – unatoč povećanju broja novih predmeta – prosječno trajanje postupaka i u 2019. na vrlo zadovoljavajućoj razini, s obzirom na to da je iznosilo 15,5 mjeseci kada je riječ o prethodnim postupcima, a 11,1 mjesec kada je riječ o žalbama. Taj je rezultat bilo moguće ostvariti osobito zahvaljujući pojačanom korištenju rješenjima na temelju članaka 53., 99., 181. odnosno 182. Poslovnika, ali i zbog primjene novog mehanizma dopuštanja žalbi, koji je omogućio donošenje vrlo brze odluke o nedopuštanju žalbe kada tužitelj ne uspije dokazati da ona otvara važno pitanje za jedinstvo, dosljednost ili razvoj prava Unije.

B | Sudska praksa Suda u 2019.

I. Temeljna prava

Tijekom 2019. godine Sud se u više navrata izjašnjavao o temeljnim pravima u pravnom poretku Unije. U ovom izvješću prikazano je više odluka donesenih u tom području¹. U ovom dijelu izvješća istaknute su pojedine odluke u kojima su pružena važna pojašnjenja o dosegu određenih prava i načela propisanih Poveljom Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), kao što su pravo na pristup nepristranom sudu i načelo *ne bis in idem*².

1. Pravo na pristup nepristranom sudu i pošteno suđenje

Od Suda se tražilo da se u trima presudama izjasni o učincima reformi pravosuđa u Poljskoj u pogledu prava na pristup nepristranom sudu, prava na pošteno suđenje i načela neovisnosti sudaca.

U presudi **Komisija/Poljska (Neovisnost Vrhovnog suda)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)), objavljenoj 24. lipnja 2019., Sud je, sastavljen u velikom vijeću, prihvatio tužbu zbog povrede obveze koju je Komisija podnijela protiv Republike Poljske, a kojom se tražilo da se *utvrdi da je ta država članica povrijedila obveze koje ima na temelju članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a time što je, s jedne strane, propisala primjenu mjere snižavanja*

1] Navode se sljedeće presude: presuda od 26. ožujka 2019., **SM (Dijete stavljeno pod skrb alžirske kafale)** (C-129/18, [EU:C:2019:248](#)), prikazana u dijelu II. „Građanstvo Unije”; presuda od 19. prosinca 2019., **Junqueras Vies** (C-502/19, [EU:C:2019:1115](#)), prikazana u dijelu III. „Institucionalne odredbe”; presuda od 5. studenoga 2019., **ESB i dr./Trasta Komerbanka i dr.** (C-663/17 P, C-665/17 P i C-669/17 P, [EU:C:2019:923](#)), prikazana u dijelu V. „Postupci prema pravu Unije”; presuda od 21. svibnja 2019., **Komisija/Mađarska (Prava plodouživanja na poljoprivrednom zemljištu)** (C-235/17, [EU:C:2019:432](#)), prikazana u dijelu VII. „Sloboda kretanja”; presude od 19. ožujka 2019., **Ibrahim i dr.** (C-297/17, C-318/17, C-319/17 i C-438/17, [EU:C:2019:219](#)), od 19. ožujka 2019., **Jawo** (C-163/17, [EU:C:2019:218](#)), od 2. travnja 2019., **H. i R.** (C-582/17 i C-583/17, [EU:C:2019:280](#)), od 14. svibnja 2019., **M i dr. (Opoziv statusa izbjeglice)** (C-391/16, C-77/17 i C-78/17, [EU:C:2019:403](#)), od 23. svibnja 2019., **Bilali** (C-720/17, [EU:C:2019:448](#)), od 29. srpnja 2019., **Torubarov** (C-556/17, [EU:C:2019:626](#)), od 12. studenoga 2019., **Haqbin** (C-233/18, [EU:C:2019:956](#)), kao i od 12. prosinca 2019., **Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Spajanje obitelji – Sestra izbjeglice)** (C-519/18, [EU:C:2019:1070](#)), prikazane u dijelu VIII. „Granična kontrola, azil i useljavanje”; presude od 27. svibnja 2019., **OG i PI (Državna odvjetništva u Lübecku i Zwickauu)** (C-508/18 i C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), od 27. svibnja 2019., **PF (Glavni državni odvjetnik Litve)** (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)), kao i od 15. listopada 2019., **Dorobantu** (C-128/18, [EU:C:2019:857](#)), prikazane u dijelu IX. „Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima: europski uhiđbeni nalog”; presuda od 29. srpnja 2019., **Bayerische Motoren Werke i Freistaat Sachsen/Komisija** (C-654/17 P, [EU:C:2019:634](#)), prikazana u dijelu XI. „Tržišno natjecanje”; presude od 29. srpnja 2019., **Funk Media NRW** (C-469/17, [EU:C:2019:623](#)), od 29. srpnja 2019., **Pelham i dr.** (C-476/17, [EU:C:2019:624](#)), kao i od 29. srpnja 2019., **Spiegel Online** (C-516/17, [EU:C:2019:625](#)), prikazane u dijelu XIII. „Usklađivanje zakonodavstva”; presude od 24. rujna 2019., **Google (Teritorijalni doseg uklanjanja poveznica)** (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)), kao i od 24. rujna 2019., **GC i dr. (Uklanjanje poveznica prema osjetljivim podacima)** (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)), prikazane u dijelu XIV. „Internet i elektronička trgovina”; presude od 22. siječnja 2019., **Cresco Investigation** (C-193/17, [EU:C:2019:43](#)), od 14. svibnja 2019., **CCOO** (C-55/18, [EU:C:2019:402](#)), od 19. studenoga 2019., **TSN i AKT** (C-609/17 i C-610/17, [EU:C:2019:981](#)), kao i od 20. lipnja 2019., **Hakelbracht i dr.** (C-404/18, [EU:C:2019:523](#)), prikazane u dijelu XV. „Socijalna politika”. Navodi se i mišljenje 1/17 od 30. travnja 2019., **Sporazum CETA EU-Kanada** ([EU:C:2019:341](#)), prikazano u dijelu XXI. „Međunarodni sporazumi”.

2] Usto, Sud se u više navrata izjasnio o načelu nediskriminacije kako je pojašnjeno u Direktivi Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69.) i Direktivi 2006/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (SL 2006., L 204, str. 23.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 246. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2019., L 191, str. 45.). Ta je sudska praksa prikazana u dijelu XV.1. „Jednako postupanje pri zapošljavanju i u pitanjima socijalne sigurnosti”.

dobne granice za odlazak u mirovinu sudaca Vrhovnog suda na suce u aktivnoj službi koji su na taj sud imenovani do 3. travnja 2018. i, s druge strane, time što je predsjedniku republike povjerila diskrecijsku ovlast produljenja aktivnog mandata sudaca navedenog suda nakon dosezanja novoutvrđene dobne granice za odlazak u mirovinu.

Komisija je prigovorila Republici Poljskoj da je tim mjerama povrijedila načelo neovisnosti sudaca i osobito načelo njihove nesmjernjivosti, a time i obveze država članica koje proizlaze iz prethodno navedene odredbe.

Sud je u svojoj presudi, kao prvo, zauzeo stajalište o primjenjivosti i dosegu članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a. U tom pogledu, podsjetio je da ta odredba državama članicama nalaže da osiguraju pravne lijekove koji su nužni za osiguranje djelotvorne sudske zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije, osobito u smislu članka 47. Povelje. Konkretnije, svaka država članica na temelju članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a mora osigurati da tijela koja su, u svojstvu „suda” – u smislu prava Unije – dio njezina sustava pravnih lijekova u područjima obuhvaćenima pravom Unije, i koja stoga mogu biti pozvana odlučivati o pitanjima koja se odnose na primjenu ili tumačenje tog prava, ispunjavaju zahtjeve djelotvorne sudske zaštite, što u ovom slučaju vrijedi za poljski Vrhovni sud. Kako bi se zajamčilo da taj sud osigura tu zaštitu, ključno je očuvanje njegove neovisnosti, kako to potvrđuje članak 47. drugi stavak Povelje. Zahtjev neovisnosti sudova koji je svojstven zadaći suđenja, proizlazi iz bitnog sadržaja prava na djelotvornu sudsku zaštitu i temeljnog prava na pošteno suđenje, koje je od ključne važnosti kao jamstvo zaštite svih prava koja građani izvode iz prava Unije i očuvanja zajedničkih vrijednosti država članica navedenih u članku 2. UEU-a, osobito vrijednosti vladavine prava.

Kao drugo, Sud je pojasnio doseg tog zahtjeva. U tom pogledu, naveo je da jamstva neovisnosti i nepristranosti pretpostavljaju postojanje pravila, osobito u pogledu sastava tijela o kojima je riječ, imenovanja, trajanja funkcije kao i razloga za nesudjelovanje u odlučivanju, izuzeće i opoziv članova koji ga čine, koja omogućuju da se otkloni bilo kakva legitimna sumnja kod građana u pogledu nemogućnosti utjecaja vanjskih čimbenika na navedena tijela i njihove neutralnosti u odnosu na međusobno suprotstavljene interese. Konkretno, ta neophodna sloboda sudaca u odnosu na bilo kakve vanjske utjecaje ili pritiske zahtijeva određena jamstva kojima se može zaštititi osoba pojedinaca koji su zaduženi za suđenje, kao što je nesmjernjivost. To načelo nesmjernjivosti osobito nalaže da suci mogu ostati na dužnosti dok ne dosegnu dobnu granicu obveznog odlaska u mirovinu ili do isteka njihova mandata, u slučaju da su imenovani na određeno vrijeme. Iako nema posve apsolutnu primjenu, od navedenog su načela moguća odstupanja samo zbog legitimnih i imperativnih razloga koji ih opravdavaju, uz poštovanje načela proporcionalnosti.

U ovom je slučaju Sud utvrdio da sporna reforma posljedično dovodi do prijevremenog prestanka obnašanja sudačke dužnosti sudaca u aktivnoj službi na Vrhovnom sudu i da se njezina primjena može prihvatiti samo ako je opravdana legitimnim i proporcionalnim ciljem i pod uvjetom da kod građana ne dovodi do nastanka opravdanih sumnji poput onih koje su prethodno navedene. Međutim, Sud je smatrao da primjena mjere snižavanja dobne granice za odlazak u mirovinu sudaca Vrhovnog suda na suce u aktivnoj službi na tom sudu ne ispunjava te uvjete jer, među ostalim, nije opravdana legitimnim ciljem. Prema tome, Sud je presudio da navedena primjena ugrožava načelo nesmjernjivosti sudaca koje je svojstveno njihovoj neovisnosti.

Naposljetku, kao treće, Sud se izjašnjavao o diskrecijskoj ovlasti produljenja aktivnog mandata sudaca Vrhovnog suda nakon što dosegnu novu dobnu granicu za odlazak u mirovinu utvrđenu novim Zakonom o Vrhovnom sudu, koja je tim zakonom povjerena predsjedniku republike. Istaknuo je da, iako samo države članice mogu odlučiti hoće li odobriti takvo produljenje, ako se one odluče za takav mehanizam, ipak moraju voditi računa o tome da uvjeti i načini provedbe tog produljenja ne budu takvi da ugrožavaju načelo neovisnosti sudaca. U tom pogledu, okolnost da je tijelu kao što je predsjednik republike povjerena ovlast da odluči hoće li odobriti takvo eventualno produljenje doduše sama po sebi nije dovoljna da bi se donio zaključak o povredi navedenog načela. Međutim, valja osigurati da materijalne pretpostavke i postupovna pravila koja prethode donošenju takvih odluka budu takvi da kod građana ne stvaraju legitimne sumnje u pogledu neovisnosti dotičnih sudaca. U tu je svrhu osobito važno da navedene pretpostavke i pravila budu određeni na način da

se te suce zaštititi od eventualnih pokušaja da ustupe intervencijama ili vanjskim pritiscima koji mogu ugroziti njihovu neovisnost. Konkretno, takva pravila moraju tako omogućiti isključenje ne samo svakog izravnog utjecaja, u obliku uputa, nego također i posrednijih oblika utjecaja koji mogu usmjeriti odluke dotičnih sudaca.

Međutim, kad je riječ o novom zakonu o Vrhovnom sudu, Sud smatra da taj zakon predviđa da produljenje aktivnog mandata sudaca tog suda od sada podliježe donošenju odluke predsjednika republike, koja je diskrecijske prirode, ne mora biti obrazložena te ne može biti predmet sudskog postupka. Što se tiče intervencije Državnog sudbenog vijeća – predviđene tim zakonom – do koje dolazi prije nego što predsjednik republike donese svoju odluku, Sud ističe da je točno da intervencija takvog tijela, u kontekstu postupka produljenja sudačkog mandata nakon dosezanja uobičajene dobne granice za odlazak u mirovinu, načelno može pridonijeti objektivizaciji tog postupka. Međutim, to vrijedi samo ako su ispunjeni određeni uvjeti i osobito ako je sâmo navedeno tijelo neovisno o zakonodavnoj i izvršnoj vlasti te o tijelu kojemu daje mišljenje i ako se takvo propisno obrazloženo mišljenje donosi na temelju kriterija koji su nepristrani i relevantni, tako da to tijelo može objektivno obrazložiti svoje donošenje odluke. U ovom slučaju Sud smatra da je dovoljno utvrditi da, osobito s obzirom na nepostojanje njihova obrazloženja, mišljenja Državnog sudbenog vijeća nisu takva da mogu doprinijeti tomu da se na objektivan način razjasni izvršenje ovlasti koja je novim zakonom o Vrhovnom sudu povjerena predsjedniku republike, iako ta ovlast može dovesti do nastanka legitimnih sumnji – osobito kod građana – u pogledu neovisnosti dotičnih sudaca o vanjskim čimbenicima i njihove neutralnosti u odnosu na interese koji se pred njima mogu suprotstavljati. U presudi **Komisija/Poljska (Neovisnost redovnih sudova)** (C-192/18, [EU:C:2019:924](#)), objavljenoj 5. studenoga 2019., Sud, sastavljen u velikom vijeću, prihvatio je tužbu zbog povrede obveze koju je Komisija podnijela protiv Republike Poljske i *utvrdio da je ta država članica povrijedila obveze koje ima na temelju prava Unije, s jedne strane, uspostavivši različitu dobnu granicu za odlazak u mirovinu žena i muškaraca koji obnašaju dužnosti poljskih sudaca ili državnih odvjetnika i, s druge strane, snizivši dobnu granicu za odlazak u mirovinu sudaca redovnih sudova, pri čemu je ministru pravosuđa povjerila ovlast produljenja razdoblja aktivne službe tih sudaca.*

Poljski zakon od 12. srpnja 2017. snizio je dobnu granicu za odlazak u mirovinu sudaca redovnih sudova i državnih odvjetnika te dobnu granicu za odlazak u prijevremenu mirovinu sudaca Vrhovnog suda na 60 godina za žene i 65 godina za muškarce, iako su te dobne granice prethodno za oba spola bile određene na 67 godina. Nadalje, tim je zakonom ministru pravosuđa dodijeljena ovlast produljenja razdoblja aktivne službe sudaca redovnih sudova nakon dosezanja novoutvrđenih dobnih granica za odlazak u mirovinu, koje se razlikuju s obzirom na spol. Smatrajući da se ta pravila protive pravu Unije³, Komisija je Sudu podnijela tužbu zbog povrede obveze.

Što se tiče, kao prvo, razlika koje su tako uvedene tim zakonom u pogledu dobnih granica za odlazak u mirovinu sudaca i državnih odvjetnika s obzirom na spol, najprije je istaknuo da se na mirovine na koje imaju pravo navedeni suci i državni odvjetnici primjenjuje članak 157. UFEU-a, na temelju kojeg svaka država članica osigurava primjenu načela o jednakim plaćama muškaraca i žena za jednak rad. Predmetni mirovinski sustavi također ulaze u područje primjene odredbi Direktive 2006/54⁴ (u daljnjem tekstu: Direktiva o ravnopravnosti spolova) posvećenih jednakosti postupanja u sustavima strukovnog socijalnog osiguranja. Sud je potom presudio da su tim istim zakonom uvedeni izravno diskriminirajući uvjeti koji se temelje na spolu, osobito u pogledu trenutka u kojem zainteresirane osobe doista mogu pristupiti prednostima predviđenima navedenim mirovinskim

3] Članak 157. UFEU-a, članak 5. točka (a) i članak 9. stavak 1. točka (f) Direktive 2006/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (SL 2006., L 204, str. 23.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 246. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2019., L 191, str. 45.), kao i članak 19. stavak 1. drugi podstavak UFEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje

4] Direktiva 2006/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (SL 2006., L 204, str. 23.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 246. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2019., L 191, str. 45.)

sustavima. Naposljetku, Sud je odbio argument Republike Poljske prema kojem tako predviđene razlike između muškaraca i žena koji obnašaju dužnosti sudaca i državnih odvjetnika u pogledu dobne granice za odlazak u mirovinu čine mjeru pozitivne diskriminacije. Naime, te razlike ne mogu ublažiti nepovoljan položaj u kojem se nalaze karijere službenica u javnom sektoru pružanjem pomoći tim ženama u njihovu radnom okruženju i rješavanjem problema s kojima se one mogu susresti u svojoj karijeri. Sud je stoga zaključio da se predmetnim propisom povređuju članak 157. UFEU-a i Direktiva o ravnopravnosti spolova.

Sud je, kao drugo, razmotrio mjeru koja se sastoji u dodjeli ovlasti ministru pravosuđa da odobri ili ne odobri produljenje obnašanja dužnosti sudaca redovnih sudova nakon dosezanja novoutvrđene snižene dobne granice za odlazak u mirovinu. Na temelju, među ostalim, načela utvrđenih u presudi od 24. lipnja 2019., **Komisija/Poljska (Neovisnost Vrhovnog suda)**⁵, najprije je presudio da se članak 19. stavak 1. drugi podstavak UFEU-a primjenjuje jer poljski redovni sudovi mogu biti pozvani odlučivati o pitanjima povezanim s pravom Unije. Ti sudovi stoga trebaju ispuniti zahtjeve djelotvorne sudske zaštite. Međutim, kako bi se osiguralo da oni mogu pružiti takvu zaštitu, ključno je očuvanje njihove neovisnosti.

U tom pogledu Sud je naveo da okolnost da tijelo poput ministra pravosuđa ima ovlast odobriti ili ne odobriti produljenje obnašanja sudačkih dužnosti nakon dosezanja uobičajene dobne granice za odlazak u mirovinu sama po sebi nije dovoljna za zaključak da postoji povreda načela neovisnosti. Ipak, Sud je utvrdio da u predmetnom slučaju materijalne pretpostavke i postupovna pravila koja se odnose na tu ovlast odlučivanja mogu stvoriti legitimne sumnje u pogledu nemogućnosti utjecaja vanjskih čimbenika na dotične suce i njihove neutralnosti. Naime, s jedne strane, kriteriji na temelju kojih je ministar pozvan donijeti svoju odluku previše su nejasni i neproverljivi, a navedena odluka ne mora biti obrazložena te ne podliježe sudskom nadzoru. S druge strane, trajanje razdoblja tijekom kojeg suci mogu biti u iščekivanju odluke ministra obuhvaćeno je diskrecijom tog ministra.

Sud je također istaknuo da se kombinacijom mjere sniženja uobičajene dobne granice za odlazak u mirovinu sudaca redovnih sudova i mjere dodjele diskrecijske ovlasti ministru pravosuđa da odobri produljenje obnašanja dužnosti tih sudaca iznad novoutvrđene dobne granice, za deset godina za žene i pet godina za muškarce, povređuje načelo nesmjernosti sudaca. Naime, ta kombinacija mjera može kod građana pobuditi legitimne sumnje u to da se novim sustavom zapravo namjeravalo omogućiti ministru pravosuđa da ukloni određeni dio sudaca u aktivnoj službi nakon što su dosegli novoutvrđenu uobičajenu dobnu granicu za odlazak u mirovinu, a da pri tome zadrži na dužnosti drugi dio tih sudaca. Osim toga, budući da ministrova odluka ne podliježe nikakvom roku te predmetni sudac ostaje na dužnosti sve dok takva odluka ne bude donesena, eventualna negativna odluka ministra može biti donesena nakon što je dotična osoba bila zadržana na dužnosti nakon dosegnute nove dobne granice za odlazak u mirovinu.

U presudi **A. K. i dr. (Neovisnost Disciplinskog vijeća Vrhovnog suda)** (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, [EU:C:2019:982](#)), objavljenoj 19. studenoga 2019. u okviru ubrzanog postupka, Sud je, sastavljen u velikom vijeću, presudio da se *pravu na djelotvoran pravni lijek, zajamčenom člankom 47. Povelje i potvrđenom u području borbe protiv diskriminacije Direktivom 2000/78⁶ (u daljnjem tekstu: Direktiva o suzbijanju diskriminacije), protivi to da sporovi o primjeni prava Unije mogu ulaziti u isključivu nadležnost tijela koje ne predstavlja neovisan i nepristran sud.*

U postupcima koji su se vodili pred sudom koji je uputio zahtjev, tri poljska suca (Visokog upravnog suda i Vrhovnog suda) istaknula su, među ostalim, povrede zabrane diskriminacije na temelju dobi u području zapošljavanja zbog svojeg prijevremenog umirovljenja, u skladu s novim Zakonom od 8. prosinca 2017.

5] Presuda Suda od 24. lipnja 2019., **Komisija/Poljska (Neovisnost Vrhovnog suda)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#))

6] Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69.)

o Vrhovnom sudu. Iako se nakon nedavne izmjene taj zakon više ne odnosi na suce koji su, poput podnositelja zahtjeva u glavnom postupku, prilikom njegova stupanja na snagu već bili na dužnosti na Vrhovnom sudu i da su stoga navedeni podnositelji bili zadržani ili ponovno postavljeni na svoje dužnosti, sud koji je uputio zahtjev smatra da je i dalje suočen s problemom postupovne prirode. Naime, iako predmetna vrsta spora u pravilu ulazi u nadležnost novoustanovljenog disciplinskog vijeća u okviru Vrhovnog suda, taj se sud, zbog dvojbi glede neovisnosti tog tijela, pita mora li izuzeti iz primjene nacionalna pravila o podjeli sudske nadležnosti i, po potrebi, sam odlučiti o meritumu tih sporova.

Nakon što je presudio da se u ovom slučaju primjenjuju članak 47. Povelje i članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a, Sud je, ponovno na temelju načela utvrđenih u presudi od 24. lipnja 2019., **Komisija/Poljska (Neovisnost Vrhovnog suda)**⁷, istaknuo posebne elemente koje sud koji je uputio zahtjev treba ispitati kako bi mogao ocijeniti nudi li Disciplinsko vijeće Vrhovnog suda dovoljna jamstva neovisnosti.

U tom je pogledu, kao prvo, naveo da sama činjenica da suce Disciplinskog vijeća imenuje predsjednik republike ne može stvoriti ovisnost u odnosu na političku vlast niti izazvati sumnju u njegovu nepristranost ako oni, nakon imenovanja, nisu izloženi nikakvom pritisku i ne primaju upute u okviru obavljanja svojih dužnosti. Osim toga, intervencija Državnog sudbenog vijeća, koje je zaduženo za predlaganje sudaca s ciljem njihova imenovanja, može objektivno ograničiti manevarski prostor predsjednika republike, no pod uvjetom da je to tijelo samo dovoljno neovisno u odnosu na zakonodavnu i izvršnu vlast te predsjednika republike. S tim u vezi Sud je pojasnio da je potrebno uzeti u obzir činjenične i pravne elemente koji se odnose na uvjete u kojima su članovi novog poljskog Državnog sudbenog vijeća imenovani i način na koji to tijelo konkretno ispunjava svoju ulogu zaštitnika neovisnosti sudova i sudaca. Sud je također naveo da treba provjeriti doseg sudske nadzora prijedloga Državnog sudbenog vijeća s obzirom na to da odluke predsjednika republike o imenovanju ne mogu biti predmet takvog nadzora.

Kao drugo, Sud je istaknuo druge elemente, koji izravnije karakteriziraju Disciplinsko vijeće. Osobito je naveo da je, u posebnom kontekstu koji proizlazi iz oštro osporavanog donošenja odredbi novog zakona o Vrhovnom sudu, koje je u svojoj presudi od 24. lipnja 2019., **Komisija/Poljska (Neovisnost Vrhovnog suda)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)), proglasio protivnim pravu Unije, činjenica da je Disciplinskom vijeću povjerena isključiva nadležnost za odlučivanje o sporovima u vezi s umirovljenjem sudaca Vrhovnog suda koje proizlazi iz tog zakona, da to vijeće mogu sačinjavati samo novoimenovani suci i da se čini da ono ima osobito visok stupanj autonomije u okviru Vrhovnog suda, relevantan element ocjene.

Sud je pojasnio da bi, iako svaki od ispitanih elemenata, promatran zasebno, ne može nužno dovesti u sumnju neovisnost tog tijela, njihovo promatranje zajedno moglo, međutim, dovesti do drukčijeg zaključka. Istaknuo je da je na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi, uzimajući u obzir sve relevantne elemente kojima raspolaže, mogu li ti elementi dovesti do izostanka dojma neovisnosti ili nepristranosti novog Disciplinskog vijeća Vrhovnog suda, što može ugroziti povjerenje koje navedeni pojedinci moraju imati u pravosuđe u demokratskom društvu.

Ako je to slučaj, načelo nadređenosti prava Unije nalaže mu da izuzme iz primjene odredbu nacionalnog prava kojom se određuje da navedeno tijelo ima isključivu nadležnost za odlučivanje o sporovima o umirovljenju sudaca Vrhovnog suda, tako da te sporove može ispitati sud koji udovoljava gore navedenim zahtjevima neovisnosti i nepristranosti, a koji bi bio nadležan u predmetnom području da ga navedena odredba u tome ne sprečava.

7| Presuda Suda od 24. lipnja 2019., **Komisija/Poljska (Neovisnost Vrhovnog suda)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#))

2. Načelo *ne bis in idem*

U presudi **Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie** (C-617/17, [EU:C:2019:283](#)), donesenoj 3. travnja 2019., Sud se u biti izjašnjavao o tumačenju načela *ne bis in idem* iz članka 50. Povelje. Ta je presuda donesena u okviru spora između osiguravajućeg društva Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie S.A. i poljskog tijela nadležnog za tržišno natjecanje, u vezi s odlukom potonjeg tijela kojom se tom društvu zbog zloporabe vladajućeg položaja izriče novčana kazna na temelju povrede nacionalnog prava tržišnog natjecanja i novčana kazna na temelju povrede prava tržišnog natjecanja Unije.

U tom je kontekstu Sud presudio da se načelo *ne bis in idem* ne protivi to da nacionalno tijelo nadležno za tržišno natjecanje izrekne poduzetniku, u okviru iste odluke, i novčanu kaznu zbog povrede nacionalnog prava tržišnog natjecanja i novčanu kaznu zbog povrede članka 82. UEZ-a (koji je postao članak 102. UFEU-a). Međutim, u tom slučaju nacionalno tijelo nadležno za tržišno natjecanje mora osigurati da sve novčane kazne uzete zajedno budu proporcionalne prirodi povrede.

U tom pogledu Sud je istaknuo da iz njegove sudske prakse proizlazi da je navedeno načelo namijenjeno sprječavanju da se poduzetnika osudi ili progoni još jednom, što pretpostavlja da je taj poduzetnik bio osuđen ili da nije utvrđena njegova odgovornost ranijom odlukom koju nije moguće pobijati.

Posljedično, Sud je zaključio da se načelo *ne bis in idem* ne primjenjuje u situaciji u kojoj nacionalno tijelo nadležno za tržišno natjecanje usporedno primjenjuje, u skladu s člankom 3. stavkom 1. Uredbe br. 1/2003⁸, nacionalno pravo tržišnog natjecanja i pravila Unije o tržišnom natjecanju, i u skladu s člankom 5. te uredbe, sankcionira poduzetnika, izričući mu u okviru iste odluke novčanu kaznu za povredu tog prava i novčanu kaznu za nepoštovanje tih pravila.

3. Sloboda vjeroispovijesti

Što se tiče slobode vjeroispovijesti, valja istaknuti presudu od 22. siječnja 2019., **Cresco Investigation** (C-193/17, [EU:C:2019:43](#)), koju je Sud donio sastavljen u velikom vijeću, a ticala se usklađenosti s člankom 21. Povelje, kao i s Direktivom o suzbijanju diskriminacije, zakonodavstva kojim se samo radnicima koji su pripadnici određenih kršćanskih crkava odobrava plaćeni neradni dan na Veliki petak kao i, u slučaju da se tog dana radi, „naknada za neradni dan”⁹.

Usto, veliko vijeće Suda ispitalo je u presudi **Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs** (C-497/17, [EU:C:2019:137](#)), donesenoj 26. veljače 2019., može li se znak ekološke proizvodnje Europske unije, na temelju odredbe o odstupanju iz Uredbe br. 1099/2009¹⁰ kojom se nastoji osigurati poštovanje slobode vjeroispovijesti, staviti na proizvode od životinja zaklanih u okviru religijskog klanja bez prethodnog omamljivanja¹¹.

8| Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.)

9| Ta je presuda prikazana u dijelu XV.1. „Jednako postupanje pri zapošljavanju i u pitanjima socijalne sigurnosti”.

10| Uredba Vijeća (EZ) br. 1099/2009 od 24. rujna 2009. o zaštiti životinja u trenutku usmrćivanja (SL 2009., L 303, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 7., str. 223. i ispravci SL 2016., L 286, str. 84. i SL 2019., L 176, str. 144.)

11| Ta je presuda prikazana u dijelu VI. „Poljoprivreda i ribarstvo”.

II. Građanstvo Unije

Sud je donio više presuda u području građanstva Unije, među kojima i presudu o diskriminaciji na temelju državljanstva¹², presudu o gubitku građanstva Unije zbog gubitka državljanstva države članice i dvije presude o izvedenom pravu na boravak državljanina treće zemlje koji su članovi obitelji građanina Unije.

1. Diskriminacija na temelju državljanstva

U presudi **TopFit i Biffi** (C-22/18, [EU:C:2019:497](#)), donesenoj 13. lipnja 2019., Sud je tumačio članke 18., 21. i 165. UFEU-a u okviru spora između sportaša amatera koji je talijanski državljanin i Njemačkog atletskog saveza o *uvjetima sudjelovanja državljana drugih država članica u njemačkim prvenstvima amaterskog sporta u kategoriji seniora*.

Prema mišljenju Suda, tim se odredbama protivi propis nacionalnog sportskog saveza sukladno kojem građanin Unije, koji je državljanin druge države članice i koji dugi niz godina boravi na području države članice u kojoj je sjedište tog saveza i gdje se on bavi amaterskim trčanjem u kategoriji seniora, ne može sudjelovati u nacionalnim prvenstvima u tim disciplinama na isti način kao i državljani ili može sudjelovati samo „izvan konkurencije” ili „bez plasmana”, bez pristupa finalu i ne može osvojiti titulu nacionalnog prvaka, osim ako to pravilo nije opravdano objektivnim razlozima i proporcionalno cilju koji se legitimno želi postići, što je na nacionalnom sudu da provjeri.

Naime, Sud je najprije utvrdio da se građanin Unije, poput sportaša amatera u ovom predmetu, koji je iskoristio svoje pravo na slobodu kretanja, zakonito može pozivati na članke 18. i 21. UFEU-a u okviru svojeg amaterskog bavljenja natjecateljskim sportom u društvu države članice domaćina. U tom pogledu, Sud se među ostalim pozvao na ulogu sporta kao čimbenika integracije u društvo države članice domaćina koja se odražava u članku 165. UFEU-a.

Osim toga, Sud smatra da su pravila nacionalnog sportskog saveza kojima se uređuje pristup građana Unije sportskim natjecanjima podvrgnuta pravilima Ugovora, posebice člancima 18. i 21. UFEU-a. U tom pogledu, Sud je podsjetio da su pravila kojima se kolektivno uređuje plaćeno zaposlenje i pružanje usluga, a nisu javne naravi, također podvrgnuta poštovanju temeljnih sloboda i zabrani diskriminacije na osnovi državljanstva predviđenih Ugovorom. To načelo primjenjuje se i kada skupina ili organizacija ima određenu moć nad pojedincima tako da im može nametnuti uvjete koji podrivaju ostvarivanje temeljnih sloboda zajamčenih Ugovorom.

Naposljetku, Sud je zaključio da u predmetnom slučaju razlika u postupanju može dovesti do ograničenja slobode kretanja dotičnog sportaša amatera u smislu članka 21. UFEU-a, s obzirom na to da mu se, iako ispunjava uvjete koji se odnose na ostvarene sportske rezultate i iako ima pravo nastupa na sportskim natjecanjima za klub koji je član nacionalnog atletskog saveza najmanje jednu godinu, zbog njegova državljanstva, može uskratiti sudjelovanje na nacionalnom amaterskom prvenstvu u trčanju na kratkim udaljenostima u seniorskoj kategoriji ili dopustiti samo djelomično sudjelovanje. Sud je dodao da propis nacionalnog sportskog saveza može dovesti i do toga da će sportski klubovi čiji su članovi državljani druge države članice, a ne Savezne

¹² U tom pogledu također valja istaknuti presudu **Austrija/Njemačka** (C-591/17, [EU:C:2019:504](#)), donesenu 18. lipnja 2019., u kojoj se od Suda tražilo da se izjasni o infrastrukturnoj pristojbi za osobna vozila i oslobođenju u korist vlasnika motornih vozila registriranih u Njemačkoj. Budući da financijski teret te pristojbe snose *de facto* samo vlasnici i vozači vozila registriranih u državi članici različitoj od Njemačke, Sud je presudio da dovodi do različitog postupanja na temelju državljanstva. Ta je presuda prikazana u dijelu VII.1. „Slobodno kretanje robe”.

Republike Njemačke, manje podupirati potonje državljane od domaćih sportaša, jer bi ti klubovi imali manje interesa ulagati u sportaša koji ne može sudjelovati na nacionalnim prvenstvima, zbog čega će se sportaši koji su državljani drugih država članica slabije integrirati u sportski klub čiji su članovi i, slijedom toga, u društvo države članice u kojoj borave.

Međutim, prema mišljenju Suda, ograničenje slobode kretanja građana Unije može se opravdati samo ako se temelji na objektivnim razlozima i ako je proporcionalno cilju koji se legitimno želi postići propisom o kojem je riječ, što je na nacionalnom sudu da provjeri. Doduše, očito je legitimno da se dodjela naslova nacionalnog prvaka u određenoj sportskoj disciplini pridrža samo za domaćeg državljanina, s obzirom na to da se taj nacionalni element može smatrati samim obilježjem naslova nacionalnog prvaka. Međutim, važno je da ograničenja koja proizlaze iz nastojanja postizanja tog cilja budu u skladu s načelom proporcionalnosti jer navedeni cilj ne opravdava bilo kakva ograničenja sudjelovanja stranih državljana na nacionalnim prvenstvima. Na nacionalnom je sudu da razmotri postoje li moguća opravdanja, uzimajući u obzir cilj koji proizlazi iz odredbi članka 21. stavka 1. UFEU-a, u vezi s člankom 165. UFEU-a, za preispitivanje budućeg omogućavanja sudjelovanja na natjecanjima i važnosti integracije rezidenata, osobito onih s dugotrajnim boravkom u državi članici domaćinu. U svakom slučaju, čini se da je potpuna zabrana stranom sportašu amateru da sudjeluje na nacionalnom prvenstvu zbog njegova državljanstva neproporcionalna ako postoji mehanizam za sudjelovanje takvog sportaša na takvom prvenstvu, barem u kvalifikacijskim krugovima i/ili izvan konkurencije.

2. Gubitak građanstva Unije zbog gubitka državljanstva države članice

Sud je 12. ožujka 2019. u presudi **Tjebbes i dr.** (C-221/17, [EU:C:2019:189](#)), sastavljen u velikom vijeću, razmatrao pitanje *je li gubitak državljanstva države članice po sili zakona, koji dovodi do gubitka građanstva Europske unije, u skladu s člankom 20. UFEU-a, u vezi s člancima 7. i 24. Povelje*. Nizozemski ministar vanjskih poslova odbio je u glavnom predmetu ispitati zahtjeve za izdavanje putovnice nizozemskih građana koji imaju drugo državljanstvo treće zemlje, uz obrazloženje da su te osobe, od kojih je jedna maloljetna, po sili zakona izgubile nizozemsko državljanstvo. Odbijanje nizozemskog ministra temeljilo se na zakonodavstvu o nizozemskom državljanstvu, na temelju kojeg punoljetna osoba gubi to državljanstvo ako također ima državljanstvo druge države i ako je tijekom neprekinutog razdoblja od deset godina imala uobičajeno boravište izvan Unije. Osim toga, u skladu s tim istim zakonodavstvom, maloljetna osoba u načelu gubi nizozemsko državljanstvo ako njezin otac ili njezina majka izgubi to državljanstvo jer nema boravište u Uniji.

Sud je presudio da se pravu Unije u načelu ne protivi to da država članica, zbog razloga koji se tiču javnog interesa, predvidi gubitak svojeg državljanstva čak i kada taj gubitak ima za posljedicu gubitak statusa građanina Unije. Naime, država članica ovlaštena je smatrati da je državljanstvo odraz stvarne veze između nje i njezinih državljana, i kao posljedicu nepostojanja ili prestanka takve stvarne veze odrediti gubitak njezina državljanstva. Država članica jednako je tako ovlaštena štititi jedinstvo državljanstva unutar obitelji time da predvidi da maloljetnik gubi državljanstvo ako jedan od njegovih roditelja izgubi svoje državljanstvo.

Međutim, kako bi zakonodavstvo poput predmetnog nizozemskog zakonodavstva bilo u skladu s člankom 20. UFEU-a, tumačenim s obzirom na članak 7. i članak 24. Povelje, ono mora omogućiti nadležnim nacionalnim tijelima, uključujući, ovisno o slučaju, nacionalnim sudovima, da uzgredno ispituju posljedice gubitka državljanstva dotične države članice po sili zakona i da, eventualno, povodom zahtjeva tih osoba za izdavanje putne isprave ili bilo koje druge isprave kojom se potvrđuje njihovo državljanstvo, dotičnim osobama vrate državljanstvo s učinkom *ex tunc*.

Prilikom tog razmatranja nacionalna tijela i sudovi moraju provjeriti je li taj gubitak državljanstva, koji dovodi do gubitka statusa građanina Unije, u skladu s načelom proporcionalnosti u pogledu posljedica koje ima na položaj svake dotične osobe te, ovisno o slučaju, na položaj članova njezine obitelji sa stajališta prava Unije.

Takvo razmatranje nalaže ocjenu pojedinačnog položaja dotične osobe kao i položaja njezine obitelji kako bi se utvrdilo ima li gubitak državljanstva posljedice koje u odnosu na cilj koji želi ostvariti nacionalni zakonodavac neproporcionalno utječu na normalno odvijanje obiteljskog i profesionalnog života sa stajališta prava Unije, a osobito na pravo na poštovanje obiteljskog života, kako je propisano u članku 7. Povelje.

Kad je riječ o okolnostima u vezi s pojedinačnim položajem dotične osobe, koje mogu biti relevantne kod takve ocjene, Sud navodi, među ostalim, činjenicu da bi nakon gubitka državljanstva i statusa građanina Unije po sili zakona dotična osoba bila izložena ograničenjima pri ostvarivanju prava na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica, što, eventualno, uključuje osobite poteškoće kod daljnjeg putovanja u drugu državu članicu kako bi tamo održavala stvarne i redovite veze s članovima svoje obitelji, obavljala profesionalnu djelatnost ili poduzimala potrebne korake kako bi tamo obavljala tu djelatnost. Također su relevantne, s jedne strane, činjenica da se dotična osoba nije mogla odreći državljanstva treće zemlje i, s druge strane, ozbiljna opasnost od znatnog pogoršanja njezine sigurnosti ili slobode kretanja, čemu bi dotična osoba bila izložena zbog nemogućnosti da na državnom području treće zemlje u kojoj ima boravište uživa konzularnu zaštitu u skladu s člankom 20. stavkom 2. točkom (c) UFEU-a.

Osim toga, kad je riječ o maloljetnim osobama, nadležna tijela moraju uzeti u obzir eventualno postojanje okolnosti iz kojih proizlazi da gubitak državljanstva dotične države članice za dotičnu maloljetnu osobu, zbog posljedica koje takav gubitak ima za tu maloljetnu osobu sa stajališta prava Unije, nije u interesu djeteta kako je utvrđen u članku 24. Povelje.

3. Izvedeno pravo na boravak državljan treće zemlje koji su članovi obitelji građanina Unije

U presudi **SM (Dijete stavljeno pod skrb alžirske kafale)** (C-129/18, [EU:C:2019:248](#)), donesenoj 26. ožujka 2019., veliko vijeće Suda izjašnjavalo se o tome je li maloljetnik o kojem u sustavu alžirske kafale skrbe građani Unije obuhvaćen pojmom „izravni potomak” građanina Unije u smislu članka 2. stavka 2. točke (c) Direktive 2004/38¹³. Braćni drugovi francuskog državljanstva, koji borave u Ujedinjenoj Kraljevini, zahtijevali su od britanskih tijela dozvolu ulaska posvojenog djeteta, odnosno alžirske maloljetnice za koju im je skrbništvo dodijeljeno u Alžiru na temelju *kafale*. Taj institut obiteljskog prava nekih zemalja islamske tradicije propisuje da jedna ili više odraslih osoba vode brigu o uzdržavanju, obrazovanju i zaštiti djeteta, te da oni postaju zakonski skrbnici djeteta. Britanska tijela odbila su dodijeliti navedenu dozvolu.

Sud je najprije istaknuo da, iako se pojam „izravni potomak” građanina Unije u smislu članka 2. točke 2. podtočke (c) Direktive 2004/38 prije svega odnosi na postojanje biološke roditeljske veze, s obzirom na zahtjev širokog tumačenja tog pojma koji proizlazi iz cilja navedene direktive, odnosno olakšavanja i jačanja slobode kretanja i boravka za građane Unije, taj pojam valja shvatiti na način da pokriva kako biološko dijete tako i posvojeno dijete takvog građanina jer je utvrđeno da posvojenje stvara pravnu roditeljsku vezu između dotičnog djeteta i građanina Unije. S druge strane, Sud je presudio da, s obzirom na to da stavljanje djeteta u sustav alžirske *kafale* ne stvara roditeljsku vezu između djeteta i njegova skrbnika, dijete stavljeno pod zakonsko skrbništvo građanina Unije na temelju tog sustava ne može se smatrati „izravnim potomkom” građanina Unije u smislu članka 2. točke 2. podtočke (c) te direktive.

13| Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica, o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004., L 158, str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42. i ispravak SL 2016., L 87, str. 36.)

Sud je ipak smatrao da takvo dijete ulazi u pojam „drugi član obitelji” iz članka 3. stavka 2. prvog podstavka točke (a) te direktive. Taj pojam naime može obuhvatiti situaciju djeteta koje je kod građana Unije stavljeno pod sustav zakonskog skrbništva poput alžirske *kafale*, za koje ti građani snose troškove uzdržavanja, obrazovanja i zaštite, na osnovi obveze preuzete na temelju prava države iz koje dolazi dijete.

U tom pogledu, Sud je potom pojasnio odgovornost koju imaju nacionalna tijela na temelju te odredbe. U tom je smislu naveo da nacionalna tijela, na temelju članka 3. stavka 2. prvog podstavka točke (a) Direktive 2004/38, u vezi s člankom 7. i člankom 24. stavkom 2. Povelje, trebaju olakšati ulazak i boravak takvog djeteta kao drugog člana obitelji građanina Unije provodeći uravnoteženu i razumnu ocjenu svih aktualnih i mjerodavnih okolnosti slučaja, kojom se uzimaju u obzir različiti interesi i osobito najbolji interes dotičnog djeteta. U okviru te ocjene treba također uzeti u obzir eventualne konkretne i individualizirane opasnosti da dotično dijete bude žrtva iskorištavanja, zlostavljanja ili trgovine ljudima jer se na temelju činjenice da se postupak stavljanja u sustav alžirske *kafale* temelji na procjeni sposobnosti odrasle osobe i interesa djeteta koja je manje detaljna od postupka vođenog u državi članici za potrebe posvojenja ili udomljavanja djeteta ipak ne može pretpostaviti postojanje takvih opasnosti.

Sud je zaključio da, u slučaju da se na temelju takve ocjene utvrdi da se od djeteta i njegovog skrbnika, građanina Unije, očekuje vođenje stvarnog obiteljskog života i da dijete ovisi o skrbniku, zahtjevi vezani za temeljno pravo poštovanja obiteljskog života, zajedno s obvezom uzimanja u obzir najboljeg interesa djeteta, u načelu zahtijevaju da se navedenom djetetu dodijeli pravo ulaska i boravka kako bi mu se omogućio život sa skrbnikom u državi članici domaćinu skrbnika.

U presudi **Chenchooliah** (C-94/18, [EU:C:2019:693](#)), donesenoj 10. rujna 2019., Sud je, sastavljen u velikom vijeću, bio pozvan tumačiti *članak 15. Direktive 2004/38, koji među ostalim predviđa da se određeni postupci predviđeni u poglavlju VI. navedene direktive, naslovljenom „Ograničenja prava na ulazak i prava na boravak zbog razloga javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja”¹⁴*, primjenjuju po analogiji na sve odluke kojima se ograničava slobodno kretanje građana Europske unije ili članova njihovih obitelji zbog razloga koji nisu javni poredak, javna sigurnost ili javno zdravlje. Sud je utvrdio da se taj članak primjenjuje na odluku o udaljavanju donesenu u odnosu na državljanina treće države zbog toga što taj državljanin više nema pravo na boravak na temelju te direktive, u situaciji u kojoj je taj državljanin sklopio brak s građaninom Unije u trenutku kada se taj građanin koristio svojom slobodom kretanja tako što je došao u državu članicu domaćina i boravio u njoj s navedenim državljaninom, a zatim se vratio u državu članicu čiji je državljanin. Sud je dodao kako to znači da se određena jamstva propisana direktivom u okviru odluka kojima se ograničava slobodno kretanje građana Unije ili članova njihovih obitelji donesenih zbog razloga javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja¹⁵ primjenjuju prilikom donošenja takve odluke o udaljavanju, koja ni u kojem slučaju ne može sadržavati zabranu ulaska na državno područje.

Ta je presuda dio spora između mauricijske državljanke koja boravi u Irskoj i Ministara for Justice and Equality (ministar pravosuđa i jednakosti) o odluci o njezinu protjerivanju koja je na temelju članka 3. irskog Zakona o useljavanju iz 1999. donesena nakon povratka njezina bračnog druga, građanina Unije, u državu članicu čiji je državljanin, odnosno Portugal, u kojoj izdržava kaznu zatvora. Odluka o protjerivanju je, u skladu s nacionalnim pravom, po službenoj dužnosti sadržavala zabranu ulaska na državno područje u neograničenu trajanju.

14| Odnosno postupci predviđeni člancima 30. i 31.

15| Odnosno relevantna jamstva propisana člancima 30. i 31.

Sud je najprije utvrdio da, u situaciji u kojoj se građanin Unije vratio u državu članicu čiji je državljanin i stoga u državi članici domaćinu više ne ostvaruje pravo na slobodno kretanje na temelju prava Unije, državljanin treće države koji je bračni drug navedenog građanina Unije više nema svojstvo „nositelja prava” u smislu te direktive¹⁶ kada ostane u državi članici domaćinu i više ne boravi sa svojim bračnim drugom.

Nadalje, Sud je presudio da, čak i ako gubitak tog svojstva ima za posljedicu to da državljanin treće zemlje o kojem je riječ više nema pravo na kretanje i boravak na državnom području države članice domaćina u kojoj je bio nositelj tog prava tijekom određenog vremena, s obzirom na to da više ne ispunjava uvjete kojima podliježu ta prava, taj gubitak ne znači, međutim, da se Direktiva 2004/38 više ne primjenjuje na donošenje odluke o udaljavanju tog državljanina koje izvršava država članica domaćin zbog takvog razloga. Naime, članak 15. Direktive 2004/38¹⁷, koji se nalazi u njezinu poglavlju III., naslovljenom „Pravo na boravak”, predviđa sustav koji se primjenjuje u slučaju prestanka prava na privremeni boravak na temelju te direktive, osobito kada građanin Unije ili član njegove obitelji koji je u prošlosti imao pravo na boravak do tri mjeseca ili dulje od tri mjeseca više ne ispunjava uvjete predmetnog prava na boravak te ga stoga država članica domaćin u načelu može udaljiti.

U tom pogledu, Sud je istaknuo da se članak 15. Direktive 2004/38 odnosi samo na primjenu po analogiji određenih odredbi njezina poglavlja VI., koje se osobito odnose na obavijest o odlukama i pristup postupcima sudske zaštite¹⁸. Suprotno tomu, druge odredbe navedenog poglavlja VI. ne primjenjuju se u okviru donošenja odluke na temelju članka 15. navedene direktive. Naime, te druge odredbe primjenjuju se samo ako osoba o kojoj je riječ na temelju te direktive trenutačno ima pravo na boravak u državi članici domaćinu koje je privremeno ili trajno.

Naposlijetku, Sud je dodao da, u skladu s člankom 15. stavkom 3. Direktive 2004/38, odluka o udaljavanju koja se može donijeti u glavnom postupku ni u kojem slučaju ne može sadržavati zabranu ulaska na državno područje¹⁹.

III. Institucionalne odredbe

U ovom dijelu treba istaknuti dvije presude²⁰, od kojih jednu u području imuniteta članova Europskog parlamenta, a drugu u pogledu europske građanske inicijative.

16| Članak 3. stavak 1.

17| Članak 15.

18| Članci 30. i 31.

19| Članak 15. stavak 3.

20| Također valja istaknuti dvije presude Suda donesene 26. ožujka 2019., odnosno presudu *Španjolska/Parlament* (C-377/16, [EU:C:2019:249](#)) i presudu *Komisija/Italija* (C-621/16 P, [EU:C:2019:251](#)), u pogledu pravila o uporabi jezika u institucijama. Te su presude prikazane u dijelu XXII. „Europska javna služba”.

1. Imunitet članova Europskog parlamenta

U presudi u prethodnom postupku *Junqueras Vies* (C-502/19, [EU:C:2019:1115](#)), donesenoj 19. prosinca 2019., Sud je, sastavljen u velikom vijeću, pojasnio *osobni, vremenski i materijalni doseg imuniteta koji se dodjeljuju članovima Europskog parlamenta*²¹.

Sudu je u tom predmetu upućeno više prethodnih pitanja o tumačenju članka 9. Protokola koje je primijenio Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska). Ta su pitanja upućena u okviru tužbe koju je političar koji je na izborima 26. svibnja 2019. izabran u Europski parlament podnio protiv rješenja kojim mu je odbijeno izvanredno odobrenje za izlazak iz zatvora. Dotična osoba bila je prije tih izbora smještena u istražni zatvor u okviru kaznenog postupka koji je protiv nje pokrenut zbog sudjelovanja u organizaciji referenduma o samoodređenju koji je 1. listopada 2017. održan u autonomnoj zajednici Kataloniji. Ta je osoba zatražila prethodno navedeno odobrenje kako bi mogla ispuniti formalnost koja se španjolskim pravom zahtijeva nakon proglašenja rezultata, a u okviru koje treba pred Središnjim izbornim povjerenstvom položiti prisegu ili dati obećanje o poštovanju španjolskog Ustava te potom otputovati u Europski parlament radi sudjelovanja na konstituirajućoj sjednici novog saziva. Nakon pokretanja postupka pred Sudom, Tribunal Supremo osudio je dotičnu osobu 14. listopada 2019. na kaznu od trinaest godina zatvora, kao i na kaznu apsolutnog isključenja od obavljanja dužnosti ili javnih dužnosti u istom trajanju.

Sud je presudio, kao prvo, da osoba koja je izabrana u Europski parlament stječe svojstvo člana Parlamenta na temelju i u trenutku proglašenja izbornih rezultata, tako da ostvaruje pravo na imunitete zajamčene člankom 9. Protokola.

Sud je u tom pogledu istaknuo da, iako su izborni postupak i proglašenje rezultata u načelu uređeni zakonodavstvom država članica u skladu s člancima 8. i 12. Izbornog akta iz 1976.²², izbor članova u Europski parlament slobodnim i tajnim glasovanjem na općim neposrednim izborima²³ izraz je ustavnog načela predstavničke demokracije, čiji je doseg definiran u samom pravu Unije. Međutim, iz Ugovorâ i Izbornog akta iz 1976. proizlazi da je svojstvo člana Europskog parlamenta posljedica samog izbora dotične osobe te ga ona stječe na temelju službenog proglašenja rezultata u državama članicama. Usto, iz članka 343. UFEU-a proizlazi da Unija, a stoga i njezine institucije te njihovi članovi, treba uživati imunitete koji su joj potrebni za obavljanje njezinih zadaća.

Kao drugo, Sud je presudio da osobe koje su, poput O. Junquerasa Viesa, izabrane za članove Europskog parlamenta od trenutka proglašenja rezultata uživaju imunitet tijekom putovanja povezan s njihovim svojstvom člana koji je predviđen člankom 9. drugim stavkom Protokola. Naime, cilj je tog imuniteta omogućiti im, među ostalim, da otputuju i sudjeluju na konstituirajućoj sjednici novog saziva Europskog parlamenta. Naime, za razliku od imuniteta tijekom zasjedanja predviđenog u prvom stavku, koji uživaju tek od trenutka otvaranja te konstituirajuće sjednice i tijekom cijelog zasjedanja Europskog parlamenta, imunitetom tijekom putovanja obuhvaćena su putovanja članova do odredišnog mjesta sastajanja Europskog parlamenta, uključujući njegovo prvo sastajanje.

21| Imuniteti predviđeni člankom 343. UFEU-a i člankom 9. Protokola (br. 7) o povlasticama i imunitetima Europske unije (SL 2012., C 326, str. 266.) (u daljnjem tekstu: Protokol)

22| Akt o izboru predstavnika Europskog parlamenta neposrednim općim izborima, koji je priložen Odluci Vijeća 76/787/EZUČ, EEZ, Euratom od 20. rujna 1976. (SL 1976., L 278, str. 1.), zadnje je izmijenjen Odlukom Vijeća 2002/772/EZ, Euratom od 25. lipnja i 23. rujna 2002. (SL 2002., L 283, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 17., str. 54.).

23| Članak 14. stavak 3. UFEU-a

Sud je u tom pogledu podsjetio da su ciljevi koji se nastoje postići imunitetima predviđenima Protokolom osiguranje zaštite dobrog funkcioniranja i neovisnosti institucija. U tom okviru imunitet tijekom putovanja iz članka 9. drugog stavka tog protokola daje učinak pasivnom biračkom pravu zajamčenom člankom 39. stavkom 2. Povelje, pri čemu svakom članu, od trenutka u kojem je proglašen izabranim i neovisno o pitanju je li ispunio eventualne formalnosti predviđene nacionalnim pravom, omogućuje sudjelovanje na konstituirajućoj sjednici Europskog parlamenta, a da ga se pritom ne ometa u putovanju.

Sud je presudio, kao treće i posljednje, da pravo na imunitet tijekom putovanja koje je zajamčeno svim članovima Europskog parlamenta podrazumijeva ukidanje svake mjere istražnog zatvora koja im je izrečena prije proglašenja izbora kako bi im se omogućio odlazak na konstituirajuću sjednicu Europskog parlamenta i sudjelovanje na njoj. Stoga, ako nadležni nacionalni sud smatra da treba zadržati takvu mjeru, od Europskog parlamenta mora u najkraćem mogućem roku zatražiti ukidanje tog imuniteta, na temelju članka 9. trećeg stavka Protokola.

2. Europska građanska inicijativa

Sastavljen u velikom vijeću, Sud je u presudi **Puppnick i dr./Komisija** (C-418/18 P, [EU:C:2019:1113](#)) od 19. prosinca 2019. odbio žalbu koju su organizatori europske građanske inicijative (EGI) pod nazivom „Jedan od nas” podnijeli protiv presude Općeg suda²⁴ kojom je on odbio njihovu tužbu za poništenje Komisijine komunikacije od 28. svibnja 2014. o tom EGI-ju²⁵.

U skladu s Ugovorom o Europskoj uniji²⁶ i Uredbom br. 211/2011²⁷, najmanje jedan milijun građana Unije iz najmanje jedne četvrtine država članica može na svoju inicijativu pozvati Komisiju da u okviru svojih ovlasti podnese zakonodavcu Unije prijedlog za donošenje pravnog akta u svrhu provedbe Ugovorâ. Prije početka prikupljanja potrebnog broja potpisa, organizatori EGI-ja moraju ga registrirati kod Komisije, koja ispituje osobito njegov predmet i ciljeve.

Patrick Grégor Puppnick i šest drugih osoba čine građanski odbor europske građanske inicijative pod nazivom „Jedan od nas”, koja je kod Komisije registrirana 2012.²⁸ Cilj je te europske građanske inicijative da Unija zabrani i prestane financirati aktivnosti koje podrazumijevaju uništavanje ljudskih embrija (osobito u područjima istraživanja, razvojne pomoći i javnog zdravstva), uključujući izravno odnosno neizravno financiranje pobačaja. Nakon registracije, europska građanska inicijativa „Jedan od nas” prikupila je potreban broj potpisa, odnosno jedan milijun, prije nego što je početkom 2014. službeno podnesena Komisiji. Komisija je u komunikaciji od 28. svibnja 2014. navela da ne namjerava poduzeti nikakvu mjeru slijedom te europske građanske inicijative.

Stoga su organizatori EGI-ja pred Općim sudom Europske unije zahtijevali poništenje Komisijine komunikacije, tvrdeći osobito da je ta institucija dužna podnijeti prijedlog pravnog akta Unije kao odgovor na registrirani EGI. Opći sud potvrdio je Komisijinu odluku.

24| Presuda Općeg suda od 23. travnja 2018., **One of Us i dr./Komisija** (T-561/14, [EU:T:2018:210](#))

25| Komunikacija Komisije COM(2014) 355 final od 28. svibnja 2014. o europskoj građanskoj inicijativi „One of us”

26| Članak 11. stavak 4. UEU-a

27| Uredba (EU) br. 211/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o građanskoj inicijativi (SL 2011., L 65, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 20., svezak 1., str. 31.)

28| COM(2014) 355 final

Sud je povodom žalbe najprije istaknuo da je cilj EGI-ja, na temelju članka 11. stavka 4. UEU-a, „pozvati” Komisiju na podnošenje odgovarajućeg prijedloga u svrhu provedbe Ugovorâ, a ne obvezati tu instituciju da poduzme mjeru odnosno mjere predviđene EGI-jem. Dodao je da iz različitih odredaba Uredbe br. 211/2011 proizlazi da, kada primi EGI, Komisija navodi mjere koje po potrebi namjerava poduzeti, kao i razloge njihova poduzimanja ili nepoduzimanja, što potvrđuje da je Komisijino podnošenje prijedloga akta Unije slijedom EGI-ja fakultativno.

Sud je zatim podsjetio na to da ovlast zakonodavne inicijative koja je Komisiji dodijeljena Ugovorima podrazumijeva da je na toj instituciji da odluči hoće li podnijeti prijedlog zakonodavnog akta ili ne, osim u slučaju kad bi ona na temelju prava Unije takav prijedlog bila dužna podnijeti. Ta Komisijina ovlast zakonodavne inicijative odraz je načela institucionalne ravnoteže, koje obilježava institucionalnu strukturu Unije. To načelo podrazumijeva da svaka institucija izvršava svoje ovlasti uz poštovanje ovlasti drugih institucija. Sud je u tom pogledu istaknuo da se, u skladu s Uredbom br. 211/2011, EGI-jem građanima Unije želi dati pravo usporedivo s onim koje na temelju članaka 225. i 241. UFEU-a imaju Europski parlament i Vijeće, da od Komisije zatraže da podnese bilo koji odgovarajući prijedlog u svrhu provedbe Ugovorâ. Međutim, budući da se tako priznatim pravom Europskom parlamentu i Vijeću ne dovodi u pitanje Komisijina ovlast zakonodavne inicijative, isto vrijedi i u pogledu EGI-ja.

Sud je također istaknuo da činjenica da Komisija nije dužna poduzeti mjeru slijedom EGI-ja ne znači, suprotno onomu što tvrde žalitelji, da je takva inicijativa lišena korisnog učinka. Naime, s jedne strane, mehanizam EGI-ja jedan je od instrumenata participativne demokracije kojim je prilikom donošenja Ugovora iz Lisabona upotpunjen sustav predstavničke demokracije na kojem se temelji funkcioniranje Unije i čiji je cilj poticanje sudjelovanja građana u demokratskom procesu i promicanje dijaloga između građana i institucija Unije. S druge strane, EGI koji je registriran u skladu s Uredbom br. 211/2011 i kojim se poštuju svi njome predviđeni postupci i uvjeti dovodi do nastanka niza posebnih obveza za Komisiju, navedenih u člancima 10. i 11. te uredbe. Prema mišljenju Suda, posebna dodana vrijednost mehanizma EGI-ja nije u izvjesnosti njegova ishoda, nego u mogućnostima i prilikama koje stvara za građane Unije da pokrenu političku raspravu u njezinim institucijama a da ne moraju čekati pokretanje zakonodavnog postupka.

Usto, Sud je potvrdio pristup Općeg suda u skladu s kojim je komunikacija o EGI-ju, poput sporne komunikacije, obuhvaćena izvršavanjem široke diskrecijske ovlasti Komisije te ona stoga mora biti predmet ograničenog sudskog nadzora kako bi se provjerilo, među ostalim, je li obrazloženje dostatno te postoje li očite pogreške u ocjeni.

U tom je kontekstu Sud osobito potvrdio razmatranje Općeg suda prema kojem Komisija, temeljeći se na publikaciji Svjetske zdravstvene organizacije, nije počinila nikakvu očitu pogrešku u ocjeni time što je smatrala da Unijino financiranje skupa sigurnih i djelotvornih zdravstvenih usluga, osobito u području pobačaja, pridonosi smanjenju broja nesigurnih pobačaja, a slijedom toga i rizika maternalne smrtnosti i bolesti.

IV. Pravo Unije i nacionalno pravo

U presudi **Deutsche Umwelthilfe** (C-752/18, [EU:C:2019:1114](#)), objavljenoj 19. prosinca 2019., Sud se, sastavljen u velikom vijeću, prvi put izjašnjavao o tome jesu li *nacionalni sudovi ovlašteni ili čak obvezni izreći supletorne kazne zatvora odgovornim osobama u nacionalnim tijelima koje uporno odbijaju postupiti u skladu sa sudskom odlukom kojom im se nalaže izvršenje obveza na temelju prava Unije*.

Pred Sudom je pokrenut spor između Deutsche Umwelthilfe, njemačke udruge za zaštitu okoliša, i savezne zemlje Bavarske povodom upornog odbijanja potonje da na temelju Direktive 2008/50 o kvaliteti zraka²⁹ donese mjere koje su nužne za poštovanje granične vrijednosti određene za dušikov dioksid u Münchenu. Iako je saveznoj zemlji Bavarskoj 2012. godine prvi put naloženo da izmijeni svoj akcijski plan za kvalitetu zraka koji se primjenjuje u tom gradu te joj je potom 2016. godine drugi put naloženo da uz prijetnju novčanom kaznom postupi u skladu sa svojim obvezama, uključujući propisivanjem zabrane prometovanja određenim dizelskim motornim vozilima u različitim urbanim zonama, ona je ipak odlučila da neće postupiti u skladu s tim nalogima, te joj je posljedično i treći put 2017. godine naloženo plaćanje novčane kazne u iznosu od 4000 eura, koju je platila. Budući da je savezna zemlja Bavarska i dalje odbijala postupiti u skladu s tim nalogima i da je javno objavila da neće poštovati svoje obveze, Deutsche Umwelthilfe podnio je novu tužbu kojom je tražio, s jedne strane, određivanje nove novčane kazne u iznosu od 4000 eura – što je prihvaćeno rješenjem od 28. siječnja 2018., i, s druge strane, izricanje supletorne kazne zatvora odgovornim osobama savezne zemlje Bavarske (odnosno njezinu ministru okoliša i zaštite potrošača ili, umjesto njega, njezinu premijeru), što je odbijeno rješenjem od istog dana. Sud koji je uputio zahtjev, Visoki upravni sud Bavarske – pred kojim je savezna zemlja Bavarska pokrenula postupak – s jedne je strane potvrdio određivanje novčane kazne te je, s druge strane, odlučio uputiti Sudu zahtjev za prethodnu odluku u pogledu eventualnog izricanja supletorne kazne zatvora. Naime, utvrdivši da osuda na plaćanje novčanih kazni nije takva da dovodi do promjene u ponašanju savezne zemlje Bavarske – s obzirom na to da su te novčane kazne uknjižene kao prihodi savezne zemlje, i da ne dovode ni do kakvog imovinskog gubitka te da je primjena mjere supletorne kazne zatvora isključena zbog nacionalnih ustavnih razloga – navedeni je sud uputio Sudu prethodno pitanje kojim se u biti želi utvrditi treba li pravo Unije, osobito pravo na djelotvornu sudsku zaštitu zajamčeno člankom 47. Povelje, tumačiti na način da ovlašćuje ili čak obvezuje nacionalne sudove da donesu takvu mjeru.

Sud je presudio da je, u okolnostima koje obilježava uporno odbijanje nacionalnog tijela da postupi u skladu sa sudskom odlukom kojom mu je naloženo izvršenje jasne, precizne i bezuvjetne obveze koja proizlazi iz prava Unije, osobito iz Direktive 2008/50, na nadležnom nacionalnom sudu da izrekne supletornu kaznu zatvora odgovornim osobama savezne zemlje Bavarske pod uvjetom da su ispunjena dva uvjeta. S jedne strane, u nacionalnom pravu mora postojati pravna osnova za donošenje takve mjere koja je dovoljno dostupna, precizna i predvidljiva u pogledu svoje primjene. S druge strane, mora se poštovati načelo proporcionalnosti.

U tom je pogledu Sud najprije podsjetio da je na državama članicama da, prilikom provedbe prava Unije, osiguraju poštovanje prava na djelotvornu sudsku zaštitu zajamčenog člankom 47. Povelje i, u području okoliša, člankom 9. stavkom 4. Arhuške konvencije³⁰. Navedeno je pravo tim važnije što bi nedonošenje mjera koje zahtijeva Direktiva 2008/50 ugrozilo zdravlje osoba. Međutim, nacionalno zakonodavstvo koje dovodi do situacije u kojoj je presuda Suda neprovediva povređuje bitan sadržaj tog prava i lišava ga korisnog učinka. U takvoj je situaciji Sud podsjetio da je na nacionalnom sudu da svoje nacionalno pravo protumači na način koji je, u najvećoj mogućoj mjeri, u skladu s ciljevima tih odredbi ili, ako to nije tako, da ne primijeni svaku nacionalnu odredbu koja je protivna pravu Unije, a koja ima izravan učinak.

Međutim, Sud je također naveo da poštovanje potonje obveze ne smije dovesti do nepoštovanja drugog temeljnog prava, odnosno prava na slobodu zajamčenog člankom 6. Povelje koje se ograničava supletornom kaznom zatvora. Budući da pravo na djelotvornu sudsku zaštitu nije apsolutno i može sadržavati ograničenja, u skladu s člankom 52. stavkom 1. Povelje, nalaže se odvagivanje temeljnih prava o kojima je riječ. Da bi ipak

29] Direktiva 2008/50/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008. o kvaliteti zraka i čistom zraku za Europu (SL 2008., L 152, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 29., str. 169.)

30] Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša potpisana je u Aarhusu 25. lipnja 1998. te potvrđena u ime Europske zajednice Odlukom Vijeća 2005/370/EZ od 17. veljače 2005. (SL 2005., L 124, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 3., str. 10.)

ispunio zahtjeve iz te odredbe, zakon koji ovlašćuje sud da određenu osobu liši slobode najprije mora biti dovoljno dostupan, precizan i predvidljiv u pogledu svoje primjene kako bi se izbjegla svaka opasnost od arbitrarnosti, što mora provjeriti sud koji je uputio zahtjev. Osim toga, do izricanja supletorne kazne zatvora koja podrazumijeva lišavanje slobode, u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz načela proporcionalnosti, može doći samo ako ne postoji nijedna manje ograničavajuća mjera (kao što su to, među ostalim, novčane kazne u višem iznosu koje se ponavljaju u kratkom razmaku i čije plaćanje naposljetku neće biti u korist proračuna iz kojeg se taj iznos izdvaja), što također mora ispitati sud koji je uputio zahtjev. Pravo Unije ne samo da ovlašćuje nego čak i zahtijeva izricanje takve mjere samo pod pretpostavkom da se zaključi da je ograničenje prava na slobodu zbog izricanja supletorne kazne zatvora u skladu s tim uvjetima, pri čemu se međutim mora navesti da Sud u okviru tužbe zbog povrede obveze usto može utvrditi povredu Direktive 2008/50 ili da ta povreda može dovesti do uspostave odgovornosti države za nastalu štetu.

U ovom dijelu također treba podsjetiti na presudu od 3. listopada 2019., **Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i dr.** (C-197/18, [EU:C:2019:824](#)), koja se odnosi na mogućnost fizičkih i pravnih osoba koje su izravno pogođene onečišćenjem podzemnih voda da se pred nacionalnim sudovima pozovu na određene odredbe Direktive 91/676 o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora³¹.

U području tržišnog natjecanja, u presudi **Cogeco Communications** (C-637/17, [EU:C:2019:263](#)) koja se odnosi na usklađenost s člankom 102. UFEU-a pravila o zastari u portugalskom pravu o izvanugovornoj odgovornosti u okviru postupaka za naknadu štete zbog povrede prava tržišnog natjecanja, Sud je presudio da se navedenom članku i načelu djelotvornosti protivi nacionalni propis ako rok zastare koji je njime predviđen može praktički onemogućiti ili učiniti pretjerano teškim ostvarivanje prava na pokretanje postupaka za naknadu štete koji se temelje na konačnoj odluci kojom se utvrđuje povreda pravila tržišnog natjecanja Unije³². Osim toga, u presudi **Otis Gesellschaft i dr.** (C-435/18, [EU:C:2019:1069](#)), Sud je presudio da članak 101. stavak 1. UFEU-a proizvodi izravne učinke u odnosima između pojedinaca i osobito dodjeljuje svakoj osobi kojoj je nastala šteta prouzročena ugovorom ili ponašanjem koje može ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje pravo da za to zahtijeva naknadu štete ako postoji uzročna veza između štete i povrede pravila tržišnog natjecanja³³.

V. Postupci prema pravu Unije

U ovom dijelu najprije treba istaknuti dvije presude kojima se utvrđuje povreda obveze u području prenošenja direktive, kao i presudu donesenu u žalbenom postupku u okviru tužbe zbog izvanugovorne odgovornosti Unije. Također valja izdvojiti tri presude koje je Sud donio u postupcima u gospodarskom, monetarnom i bankarskom sektoru³⁴.

31| Ta je presuda prikazana u dijelu XVIII.2. „Zaštita voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima”.

32| Ta je presuda prikazana u dijelu XI.2. „Članak 102. UFEU-a”.

33| Ta je presuda prikazana u dijelu XI.1. „Članak 101. UFEU-a”.

34| U ovom se dijelu također može navesti presuda od 29. srpnja 2019., **Bayerische Motoren Werke i Freistaat Sachsen/Komisija** (C-654/17 P, [EU:C:2019:634](#)), donesena u području državnih potpora, u kojoj je Sud potvrdio da se protiv rješenja kojim Opći sud prihvaća zahtjev za intervenciju ne može podnijeti žalba ni protužalba. Ta je presuda prikazana u dijelu XI.3. „Državne potpore”.

1. Glavni postupci

1.1. Tužbe zbog povrede obveze

U presudi **Komisija/Belgija (članak 260. stavak 3. UFEU-a – Mreže velikih brzina)** (C-543/17, [EU:C:2019:573](#)), objavljenoj 8. srpnja 2019., veliko vijeće *Suda prvi je put tumačilo i primijenilo članak 260. stavak 3. UFEU-a*³⁵. Naime, Sud je prihvatio tužbu zbog povrede obveze koju je Komisija podnijela protiv Belgije te je toj državi članici naložio plaćanje dnevne novčane kazne u iznosu od 5000 eura, računajući od objave presude, *zbog djelomičnog neprenošenja Direktive 2014/61*³⁶ *o elektroničkim komunikacijskim mrežama velikih brzina i, a fortiori, zbog nepriopćavanja Komisiji odgovarajućih nacionalnih mjera za prenošenje.*

Države članice trebale su prenijeti Direktivu 2014/61 u svoje nacionalno pravo najkasnije do 1. siječnja 2016. i obavijestiti Komisiju o mjerama koje su u tom pogledu donesene.

Komisija je 15. rujna 2017. Sudu podnijela tužbu zbog povrede obveze jer je smatrala da Belgija nije, u roku koji joj je bio određen, u potpunosti prenijela Direktivu niti je priopćila odgovarajuće nacionalne mjere za prenošenje. Usto, zatražila je da se Belgiji naloži plaćanje dnevne novčane kazne računajući od objave presude jer je povrijedila obvezu priopćavanja mjera za prenošenje te direktive. Iznos novčane kazne, koji je prvotno određen na 54 639 eura, smanjen je na 6071 euro uzimajući u obzir napretke u prenošenju Direktive koje je Belgija ostvarila nakon podnošenja tužbe. Komisija je, naime, pojasnila da pravne praznine postoje samo na razini Regije glavnoga grada Bruxellesa.

Kao prvo, Sud je utvrdio da, nakon isteka roka određenog u obrazloženom mišljenju, kako ga je Komisija produljila na zahtjev Belgije, potonja država nije donijela nacionalne mjere za prenošenje Direktive 2014/61 niti je toj instituciji priopćila takve mjere te da je stoga povrijedila obveze koje ima na temelju te direktive.

Kao drugo, u okviru ispitivanja dosega članka 260. stavka 3. UFEU-a, Sud je podsjetio na tekst i svrhu te odredbe koja je uvedena Ugovorom iz Lisabona ne samo kako bi se države članice što više potaknulo na prenošenje direktiva u za to određenim rokovima, nego i kako bi se ublažio i ubrzao postupak za nalaaganje novčanih sankcija državama članicama koje povrijede svoju obvezu priopćavanja nacionalnih mjera za prenošenje direktive.

Stoga je Sud prihvatio tumačenje te odredbe koje ima dvostruki cilj. S jedne strane, riječ je o tomu da se zajamče ovlasti koje Komisija ima radi osiguranja djelotvorne primjene prava Unije i zaštite prava obrane te postupovnog položaja koji imaju države članice na temelju zajedničke primjene članka 258. UFEU-a³⁷ i članka 260. stavka 2. UFEU-a³⁸. S druge strane, riječ je o tome da se Sud stavlja u položaj da može izvršavati svoju sudsku funkciju koja se sastoji od ocjene, u okviru jednog postupka, toga je li dotična država članica ispunila svoje obveze u području priopćavanja i, ovisno o slučaju, ocjene težine tako utvrđene povrede obveze te od nalaaganja novčane sankcije za koju smatra da je najprimjerenija s obzirom na okolnosti predmetnog slučaja.

35| Članak 260. stavak 3. UFEU-a omogućuje Sudu da dotičnoj državi članici izrekne novčanu sankciju (paušalni iznos ili dnevnu novčanu kaznu) u slučaju nepoštovanja „obvez[e] priopćavanja mjera za prenošenje direktive” Unije Komisiji.

36| Direktiva 2014/61/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o mjerama za smanjenje troškova postavljanja elektroničkih komunikacijskih mreža velikih brzina (SL 2014., L 155, str. 1.)

37| Člankom 258. UFEU-a predviđa se postupak povodom tužbe zbog povrede obveze koju podnosi Komisija.

38| Člankom 260. stavkom 2. UFEU-a predviđa se postupak u slučaju da država članica nije poduzela mjere kako bi postupila u skladu s presudom kojom se utvrđuje povreda obveze. Sud može izreći novčanu sankciju (paušalni iznos ili novčanu kaznu).

Stoga je Sud zaključio da se „obvez[a] priopćavanja mjera za prenošenje” u smislu članka 260. stavka 3. UFEU-a odnosi na obvezu država članica da proslijede dovoljno jasne i precizne informacije u vezi s mjerama za prenošenje direktive. Kako bi ispunile obvezu u vezi s pravnom sigurnošću i osigurale potpuno prenošenje odredaba te direktive na cijelom dotičnom državnom području, države članice dužne su za svaku odredbu navedene direktive navesti nacionalnu odredbu ili odredbe kojima se osigurava njezino prenošenje. Kad je to priopćavanje izvršeno, na Komisiji je da utvrdi, radi zahtijevanja da se dotičnoj državi članici naloži novčana sankcija predviđena u toj odredbi, da određene mjere za prenošenje očito nedostaju ili ne obuhvaćaju cijelo državno područje dotične države članice. Suprotno tomu, u okviru postupka pokrenutog na temelju članka 260. stavka 3. UFEU-a nije na Sudu da ispita osigurava li se nacionalnim mjerama koje su priopćene Komisiji pravilno prenošenje predmetne direktive.

Sud je smatrao da je ta odredba primjenjiva u ovom slučaju s obzirom na to da je Belgija djelomično povrijedila svoju obvezu priopćavanja. Naime, time što još uvijek, u trenutku ocjene Suda u vezi s činjeničnim stanjem, nije donijela mjere potrebne za prenošenje u svoje nacionalno pravo nekoliko odredbi Direktive 2014/61³⁹ za Regiju glavnoga grada Bruxellesa niti je *a fortiori* Komisiji priopćila takve mjere za prenošenje, Belgija je djelomično nastavila povređivati svoju obvezu.

Slijedom navedenog, nakon što je utvrdio da je nalažanje Belgiji plaćanja novčane kazne prikladno novčano sredstvo da se osigura da ta država članica poštuje obveze koje ima na temelju Direktive 2014/61 i Ugovorâ, Sud je u okviru svoje diskrecijske ovlasti ocijenio težinu i trajanje predmetne povrede kako bi odredio iznos novčane kazne. Nakon te analize Sud je Belgiji naložio da od dana objave presude i sve dok ta država članica ne okonča utvrđenu povredu obveze Komisiji plaća dnevnu novčanu kaznu u iznosu od 5000 eura.

U presudi **Komisija/Irska (Vjetroelektrana u Derrybrienu)** (C-261/18, [EU:C:2019:955](#)), objavljenoj 12. studenoga 2019., Sud je, sastavljen u velikom vijeću, *naložio Irskoj plaćanje novčane kazne, ovog puta na temelju članka 260. stavka 2. UFEU-a, zbog nepostupanja po presudi od 3. srpnja 2008., Komisija/Irska*⁴⁰, *kojom je Sud utvrdio da je Irska povrijedila Direktivu 85/337*⁴¹ *jer je izgradila vjetroelektranu u Derrybrienu (Irska) bez prethodne procjene njezina utjecaja na okoliš.*

Nakon objave presude iz 2008. godine Irska je pokrenula postupak legalizacije kojim je operatoru vjetroelektrane u Derrybrienu nastojala omogućiti usklađenje sa zahtjevima iz Direktive 85/337. Međutim, s obzirom na to da se operator vjetroelektrane nije podvrgnuo tom postupku, a nisu ga po službenoj dužnosti pokrenula ni irska tijela, Komisija je po drugi put Sudu podnijela tužbu zbog povrede obveze.

Sud je najprije ispitao koje obveze ima država članica u slučaju kada je projekt odobren uz povredu obveze provedbe prethodne procjene njegovih utjecaja na okoliš, predviđene Direktivom 85/337. Sud je podsjetio na to da su države članice, na temelju načela lojalne suradnje, dužne poduzeti sve potrebne mjere za ispravljanje propusta koji se sastoji od neprovođenja procjene utjecaja na okoliš. One su osobito obvezne provesti procjenu radi legalizacije, čak i nakon što je postrojenje pušteno u rad. Takva procjena mora uzeti u obzir ne samo buduće utjecaje predmetnog postrojenja nego i utjecaje na okoliš nastale od njegove realizacije. Navedena procjena može dovesti do izmjene ili povlačenja odobrenja koja su izdana uz povredu obveze prethodne procjene.

³⁹] Odnosno, njezin članak 2. stavci 7. do 9. i 11., članak 4. stavak 5. i članak 8.

⁴⁰] Presuda Suda od 3. srpnja 2008., **Komisija/Irska** (C-215/06, [EU:C:2008:380](#))

⁴¹] Direktiva Vijeća 85/337/EEZ od 27. lipnja 1985. o procjeni utjecaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL 1985., L 175, str. 40.)

Međutim, neovisno o zakonodavnoj reformi kojom je uveden postupak legalizacije, Irska nije provela novu procjenu utjecaja vjetroelektrane na okoliš te na taj način nije postupila u skladu s izrekom presude iz 2008. godine.

Sud je zatim odbio različite argumente koje je Irska istaknula u svoju obranu. S jedne strane, Irska se ne može pozivati na nacionalne odredbe kojima se ograničava mogućnost pokretanja postupka legalizacije, a koje su uvedene radi osiguranja provedbe presude iz 2008. godine. U tom je kontekstu Sud podsjetio na to da su nacionalna tijela dužna ispraviti propust koji se sastoji od neprovođenja procjene utjecaja na okoliš te da se obveze iz Direktive 85/337 odnose i na operatora vjetroelektrane, s obzirom na to da je on pod nadzorom Irske. S druge strane, iako su odobrenja za izgradnju vjetroelektrane u Derrybrienu postala konačna, Irska se ne može pozivati na pravnu sigurnost ni na legitimna očekivanja operatora vjetroelektrane u pogledu stečenih prava kako bi izbjegla posljedice koje proizlaze iz objektivnog utvrđenja povrede Direktive 85/337. U tom je pogledu Sud istaknuo da se projekti čija se odobrenja više ne mogu izravno pobijati pred sudom ne mogu jednostavno smatrati zakonski odobrenima u odnosu na obvezu provođenja procjene utjecaja na okoliš.

Uzimajući u obzir težinu i dugotrajnost povrede – od presude iz 2008. godine proteklo je više od jedanaest godina, a potrebne mjere nisu donesene – kao i sposobnost plaćanja Irske, Sud je naložio toj državi članici da Europskoj komisiji plati paušalni iznos od 5 000 000 eura kao i novčanu kaznu u iznosu od 15 000 eura po danu, računajući od dana objave presude do dana provedbe presude iz 2008. godine.

1.2. Tužbe za utvrđivanje izvanugovorne odgovornosti Unije

Svojom presudom od 10. rujna 2019., **HTTS/Vijeće** (C-123/18 P, [EU:C:2019:694](#)) Sud je, u sastavu velikog vijeća, prihvatio žalbu koju je društvo *HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH* (u daljnjem tekstu: žalitelj) podnijelo protiv presude Općeg suda od 13. prosinca 2017., **HTTS/Vijeće** (T-692/15, [EU:T:2017:890](#), u daljnjem tekstu: pobijana presuda). Tom je presudom Opći sud odbio zahtjev za naknadu štete za koju je žalitelj smatrao da ju je pretrpio uvrštenjem svojeg imena dvama Uredbama Vijeća⁴², na popis osoba i subjekata na koje se odnose mjere zamrzavanja financijskih sredstava i gospodarskih izvora protiv Irana (u daljnjem tekstu: sporni popisi). Za razliku od Općeg suda, Sud smatra da se Vijeće nije moglo pozivati na elemente koje nije uzelo u obzir prilikom uvrštenja žalitelja na te popise kako bi dokazalo da nije počinilo povredu prava Unije koja dovodi do nastanka njezine izvanugovorne odgovornosti.

Žalitelj je društvo osnovano u skladu s njemačkim pravom koje obavlja djelatnosti pomorskog agenta i tehničkog upravljanja brodovima. Spor između njega i Vijeća jedan je u nizu predmeta koji se odnose na mjere ograničavanja koje su donesene u okviru borbe protiv iranskog nuklearnog naoružanja i koje su usmjerene protiv pomorskog trgovačkog društva i određenih fizičkih ili pravnih osoba povezanih s njim, među kojima je bio žalitelj. Početno uvrštenje žaliteljeva imena na sporne popise iz srpnja 2010. ne osporava se. Suprotno tomu, Opći sud poništio je njegovo drugo uvrštenje iz listopada 2010. (presuda od 7. prosinca 2011., **HTTS/Vijeće**, T-562/10, [EU:T:2011:716](#)). Međutim, pobijanom je presudom potonji sud odbio njegov zahtjev za naknadu štete koja je nastala tim uvrštenjima.

U ovom slučaju Sud smatra da pobijana presuda sadržava nekoliko pogrešaka koje se tiču prava. On osobito ističe da uvjet nastanka izvanugovorne odgovornosti Unije koji se odnosi na postojanje dovoljno ozbiljne povrede pravnog pravila Unije nužno zahtijeva odvagivanje – koje je osobito važno u području mjera ograničavanja – između zaštite pojedinaca od nezakonitog postupanja institucija i manevarskog prostora

42| Provedbena uredba Vijeća (EU) br. 668/2010 od 26. srpnja 2010. o provedbi članka 7. stavka 2. Uredbe (EZ) br. 423/2007 o donošenju mjera ograničavanja protiv Irana (SL 2010., L 195, str. 25.) i Uredba Vijeća (EU) br. 961/2010 od 25. listopada 2010. o donošenju mjera ograničavanja protiv Irana i stavljanju izvan snage Uredbe br. 423/2007 (SL 2010., L 281, str. 1.)

koji im se mora priznati kako se ne bi onemogućilo njihovo djelovanje. S obzirom na ta razmatranja, Sud ističe da se u okviru tužbe za naknadu štete, kao i u okviru drugih tužbi, nezakonitost akta ili postupanja koje može dovesti do nastanka izvanugovorne odgovornosti Unije treba ocjenjivati ovisno o pravnim i činjeničnim elementima koji su postojali u trenutku donošenja navedenog akta ili u trenutku postupanja. Jednako tako, Sud smatra da postojanje dovoljno ozbiljne povrede pravnog pravila Unije nužno treba ocjenjivati s obzirom na okolnosti u kojima je institucija djelovala na taj određen datum. On iz toga zaključuje da se u svrhu osporavanja postojanja takve povrede predmetna institucija može pozivati samo na elemente koje je uzela u obzir u svrhu donošenja predmetnog akta.

Posljedično, Sud ukida presudu Općeg suda te mu vraća zadatak ispitivanja eventualnog postojanja dovoljno ozbiljne povrede pravnog pravila Unije bez razmatranja elemenata na koje se Vijeće pozivalo u okviru tužbe za naknadu štete, ali koje nije uzelo u obzir prilikom uvrštenja žalitelja na navedene popise.

2. Postupci u gospodarskom, monetarnom i bankarskom sektoru

U presudi **Rimšēvičs i ESB/Latvija** (C-202/18 i C-238/18, [EU:C:2019:139](#)), donesenoj 26. veljače 2019., veliko vijeće Suda prihvatilo je dvije tužbe na temelju članka 14.2. drugog stavka Protokola o Statutu Europskog sustava središnjih banaka i Europske središnje banke (u daljnjem tekstu: Statut ESSB-a i ESB-a). Te tužbe, koje su bile prve tužbe podnesene na temelju te odredbe, podnijeli su ESB i I. Rimšēvičs protiv odluke kojom je Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (Ured za suzbijanje i borbu protiv korupcije, Latvija) razriješio dužnosti guvernera Središnje banke Latvije I. Rimšēviča, koji je bio osumnjičen da je tražio i primio mito u svojstvu guvernera navedene banke.

Republika Latvija najprije se pozvala na nenadležnost Suda za tužbe i istaknula da su jedine odluke protiv kojih se može pokrenuti takav postupak one koje definitivno okončavaju pravnu i institucionalnu vezu između guvernera nacionalne središnje banke i te banke. U tom pogledu, Sud je naglasio cilj neovisnosti guvernera nacionalnih središnjih banaka koji se nastoji postići člankom 14.2. Statuta ESSB-a i ESB-a. Kada bi se o razrješenju dužnosti guvernera nacionalnih središnjih banaka moglo odlučiti bez opravdanja, njihova bi neovisnost bila ozbiljno ugrožena, a stoga i neovisnost samog ESB-a. Privremena zabrana guverneru nacionalne središnje banke da obavlja svoje dužnosti može biti sredstvo pritiska na njega. S jedne strane, takva zabrana može biti osobito teška za guvernera na kojeg se odnosi kada joj nije određen rok. S druge strane, njezina privremenost može biti tim učinkovitije sredstvo pritiska kada ona može biti povučena u svakom trenutku, ne samo ovisno o razvoju istrage nego i o ponašanju dotičnog guvernera. Stoga se Sud proglasio nadležnim za tužbu protiv mjere kao što je privremena zabrana obavljanja dužnosti guvernera nacionalne središnje banke.

Nadalje, kada je riječ o prirodi tužbe predviđene člankom 14.2. Statuta ESSB-a i ESB-a, Sud ju je kvalificirao kao tužbu za poništenje odluke kojom se guverner nacionalne središnje banke razrješava dužnosti. U tom je pogledu među ostalim istaknuo da, poput tužbe predviđene u članku 263. UFEU-a, onu predviđenu u članku 14.2. drugom stavku Statuta ESSB-a i ESB-a može podnijeti pojedinac, u ovom slučaju guverner razriješen dužnosti, protiv odluke čiji je adresat i da svaka od tih dviju tužbi mora biti podnesena u istom roku od dva mjeseca.

Doduše, budući da članak 14.2. drugi stavak tih statuta odstupa od opće podjele nadležnosti između nacionalnog suda i suda Unije kako je predviđena Ugovorima, a osobito člankom 263. UFEU-a, tužba na temelju tog članka može se odnositi samo na pravne akte Unije. To se odstupanje međutim objašnjava posebnim institucionalnim kontekstom ESSB-a u kojem se nalazi. Naime, ESSB u pravu Unije predstavlja originalnu pravnu konstrukciju koja povezuje i navodi na usku suradnju nacionalnih institucija, odnosno nacionalnih središnjih banaka, i institucije Unije, odnosno ESB-a, u kojoj prevladava drukčija vrsta povezanosti i manje izražena razlika između pravnog poretka Unije i nacionalnih pravnih poredaka. Članak 14.2. Statuta ESSB-a

i ESB-a povlači posljedice iz tog vrlo integriranog sustava kakav su željeli autori Ugovora za ESSB, osobito dvostrukog karaktera funkcije guvernera nacionalne središnje banke, koji je nacionalno tijelo, ali koji djeluje u okviru ESSB-a i zasjeda u glavnom upravnom tijelu ESB-a kada je guverner središnje banke države članice čija je valuta euro. Zbog tog dvojakog statusa i kako bi se osigurala funkcionalna neovisnost guvernera nacionalnih središnjih banaka u sklopu ESSB-a, iznimno odluka koju je donijelo nacionalno tijelo i koja ulazi u jednu od njegovih funkcija može biti upućena Sudu.

Naposljetku, što se tiče merituma predmeta, Sud je najprije pojasnio da nije na njemu da zamijeni nacionalne sudove nadležne za odlučivanje o kaznenoj odgovornosti optuženog guvernera niti da se miješa u preliminarnu kaznenu istragu koja je protiv njega pokrenuta. Naprotiv, na Sudu je da u okviru nadležnosti koje ima na temelju članka 14.2. drugog stavka Statuta ESSB-a i ESB-a provjeri da se privremena zabrana dotičnom guverneru da obavlja dužnost izrekne samo ako postoje dovoljne naznake da je on počinio tešku povredu dužnosti koja može opravdati takvu mjeru. U ovom slučaju, Sud je utvrdio da, s obzirom na dokaze koje je podnijela Republika Latvija, ona nije dokazala da se razrješenje dužnosti I. Rimšēviča temelji na takvim naznakama te je stoga poništio spornu odluku.

U presudi **ESB i dr./Trasta Komerbanka i dr.** (spojeni predmeti C-663/17 P, C-665/17 P i C-669/17 P, [EU:C:2019:923](#)), od 5. studenoga 2019., Sud, sastavljen u velikom vijeću, *ukinuo je rješenje Općeg suda⁴³ kojim je potonji sud, s jedne strane, odlučio da, s obzirom na to da društvo tužitelj nije zastupao odvjetnik koji ima uredno izdanu punomoć u smislu Poslovnika⁴⁴, valja obustaviti postupak o njegovoj tužbi za poništenje odluke Europske središnje banke (ESB) da oduzme njegovo odobrenje⁴⁵ i, s druge strane, djelomično odbio prigovor nedopuštenosti koji je istaknuo ESB u dijelu koji se odnosio na tužbu koju su podnijeli drugi tužitelji, odnosno nekoliko dioničara tog društva.*

Društvo tužitelj, Trasta Komerbanka, kreditna je institucija latvijskog prava koje pruža financijske usluge na temelju odobrenja koje mu je dodijelila Komisija financijskih tržišta i tržišta kapitala (u daljnjem tekstu: KFTTK). Nakon što je zaprimio KFTTK-ov prijedlog da oduzme odobrenje društvu tužitelju i prihvatio njegova očitovanja, ESB je 3. ožujka 2016. donio spornu odluku⁴⁶. Dana 14. ožujka 2016. na KFTTK-ov zahtjev nadležni latvijski sud donio je odluku kojom se nalaže otvaranje postupka likvidacije nad društvom tužiteljem i imenuje likvidator. Presudom koja se ne može pobijati žalbom taj sud također je odbio tužbu te kreditne institucije kojom se zahtijevalo zadržavanje ovlasti zastupanja njegova tijela uprave u dijelu koji se odnosi na podnošenje zahtjeva za preispitivanje Administrativnom odboru za preispitivanje ESB-a⁴⁷ i podnošenje tužbe protiv sporne odluke sudu Unije. Dana 17. ožujka 2016. u Službenom listu Republike Latvije objavljena je obavijest o otvaranju postupka likvidacije nad društvom tužiteljem i zamjeni uprave te kreditne institucije likvidatorom. Istog dana taj likvidator donio je odluku o opozivu svih punomoći koje je izdalo društvo tužitelj. Javni bilježnik objavio je 21. ožujka 2016. u Službenom listu obavijest o opozivu svih punomoći izdanih prije 17. ožujka 2016. Nakon odbijanja njegova zahtjeva za preispitivanje sporne odluke, društvo tužitelj i nekoliko njegovih dioničara podnijeli su 13. svibnja 2016. tužbu pred Općim sudom za poništenje sporne odluke. ESB je protiv te tužbe izjavio prigovor nedopuštenosti.

43| Rješenje od 12. rujna 2017., **Fursin i dr./ESB** (T-247/16, neobjavljeno, [EU:T:2017:623](#))

44| Člankom 51. stavkom 3. Poslovnika Općeg suda propisuje se da odvjetnici koji zastupaju stranku koja je pravna osoba privatnog prava moraju u tajništvu položiti punomoć koju je izdala ta osoba.

45| Odluka ECB/SSM/2016 – 529900WIP0INFDAWTJ81/1 WOANCA-2016-0005 Europske središnje banke od 3. ožujka 2016. o oduzimanju odobrenja dodijeljenog Trasta Komerbanki. To odobrenje sastoji se od bankovne licencije. Izraz „odobrenje” koristi se u Uredbi Vijeća (EU) br. 1024/2013 od 15. listopada 2013. o dodjeli određenih zadaća Europskoj središnjoj banci u vezi s politikama bonitetnog nadzora kreditnih institucija (SL 2013., L 287, str. 63.).

46| Sporna odluka donesena je na temelju članka 4. stavka 1. točke (a) i članka 14. stavka 5. Uredbe br. 1024/2013.

47| Taj odbor predviđen je u članku 24. Uredbe br. 1024/2013.

Što se tiče žalbe u predmetu C-669/17 P, s obzirom na to da ju je podnijelo društvo tužitelj, Sud je presudio da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava jer je smatrao da primjena latvijskog prava ne dovodi do povrede prava tog društva na djelotvornu sudsku zaštitu i zaključio da odvjetnik koji je pred njim podnio tužbu u ime društva tužitelja više nije imao uredno izdanu punomoć koju je u ime toga društva dala osoba koja je za to ovlaštena, jer je njegovu punomoć *ad litem* opozvao likvidator. U tom pogledu Sud je naglasio postojeće veze između KFTTK-a i likvidatora, obilježene vezom povjerenja, kao i KFTTK-ovu ulogu u donošenju sporne odluke. Ti elementi, povezani s KFTTK-ovom ovlašću da zahtijeva opoziv likvidatora ako on više nema njegovo povjerenje, imaju za posljedicu da se navedeni likvidator nalazi u sukobu interesa i da mu se ne može povjeriti odgovornost za mogući opoziv punomoći dane odvjetniku društva tužitelja radi podnošenja tužbe pred sudom Unije protiv te odluke a da se pritom ne ugrozi pravo na djelotvornu sudsku zaštitu navedenog društva u smislu članka 47. Povelje. S obzirom na to da je žalba koju je podnijelo društvo tužitelj bila istodobno dopuštena i osnovana, Sud je odlučio vratiti taj predmet Općem sudu kako bi on odlučio o meritumu tužbe koju je podnijela Trasta Komerbanka.

U vezi sa žalbama u predmetima C-663/17 P i C-665/17 P koje su podnijeli ESB i Komisija, Sud je presudio da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je zaključio da je sporna odluka izravno utjecala na dioničare društva tužitelja. Naime, s jedne strane, davanjem prednosti pogrešnom kriteriju „intenziteta” učinaka sporne odluke Opći sud nije, kao što je to trebao, ispitao postojanje izravnog učinka te odluke na pravni položaj dioničara društva tužitelja. S druge strane, Opći sud pogrešno je uzeo u obzir učinke sporne odluke na položaj dioničara navedenog društva koji nisu pravni nego gospodarski. Sporna odluka nije izravno utjecala na pravo dioničara da primaju dividende i sudjeluju u upravljanju društvom tužiteljem kao društvom osnovanim u skladu s latvijskim pravom jer je likvidacija Trasta Komerbanke dovela do sudske odluke donesene na temelju odredbe latvijskog prava koja nije propisana pravnim pravilima Unije. Sud je stoga zaključio da, s obzirom na to da sporna odluka nije u smislu članka 263. četvrtog stavka UFEU-a izravno utjecala na dioničare toga društva, valja prihvatiti prigovor nedopuštenosti u dijelu koji se odnosi na tužbu tih dioničara i, slijedom toga, odbaciti tužbu kao nedopuštenu.

U presudi **Iccrea Banca** (C-414/18, [EU:C:2019:1036](#)), donesenoj 3. prosinca 2019., Sud je, sastavljen u velikom vijeću, istaknuo *isključivu nadležnost sudova Unije za ocjenu zakonitosti odluka Jedinog sanacijskog odbora (SRB)* kao i akata koje donosi nacionalno sanacijsko tijelo u pripremi takvih odluka, koje se odnose na doprinose banke na čelu mreže kreditnih institucija Jedinom fondu za sanaciju (SRF). K tomu, Sud je utvrdio da nacionalni sud ne može poništiti nacionalnu odluku kojom se obavještava o SRB-ovoj odluci zbog počinjenja greške potonjeg tijela. Osim toga, Sud je ocijenio da obveze između subjekata grupe kreditnih zadruga – poput one koju Iccrea Banca čini zajedno s kreditnim zadrugama kojima pruža različite usluge iako nisu pod njezinom kontrolom – nisu isključene iz izračuna doprinosa u korist nacionalnih sanacijskih fondova.

Iccrea Banca – banka na čelu mreže kreditnih institucija, nazvana „banka druge razine” – kreditnim zadrugama u Italiji pruža različite usluge i djeluje kao glavno financijsko tijelo sustava kreditnih zadruga. U tu svrhu, ona navedenim zadrugama osobito nudi niz usluga za strukturirani pristup financiranju kod Europske središnje banke i na tržištu. U više uzastopnih odluka Banka Italije zahtijevala je od Iccrea Banke plaćanje redovnih, izvanrednih i dodatnih doprinosa talijanskom Nacionalnom sanacijskom fondu za 2015. i 2016. K tomu, Banka Italije od navedene je banke zatražila plaćanje *ex ante* doprinosa SRB-u za 2016. godinu. Taj je doprinos utvrđen u SRB-ovim odlukama, a na temelju podataka koje mu je dostavila Banka Italije.

Iccrea Banca pobijala je te odluke Banke Italije pred Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Okrupni upravni sud za Laciju, Italija), osporavajući način izračuna spornih doprinosa. Osobito je naglasila da je Banka Italije uzrokovala grešku u SRB-ovom izračunu *ex ante* doprinosa SRF-u time što prilikom dostave podataka SRB-u nije istaknula posebnosti integriranog sustava u kojem Iccrea Banca posluje. Tribunale amministrativo regionale per il Lazio zatražio je od Suda tumačenje Unijinih propisa u tom području.

Kada je, kao prvo, riječ o intervenciji Banke Italije u stadij postupka koji prethodi donošenju SRB-ovih odluka o izračunu *ex ante* doprinosa SRF-u, Sud je najprije podsjetio na to da je Sud Europske unije isključivo nadležan za nadzor zakonitosti akata koje donose tijela, uredi ili agencije Unije, među kojima je i SRB. Potom je pojasnio da, kada je riječ o izračunu *ex ante* doprinosa SRF-u, SRB sam izvršava ovlast donošenja konačne odluke, pri čemu mu nacionalna sanacijska tijela pružaju isključivo operativnu podršku. Slijedom navedenog, sud Unije jedini je nadležan da prilikom nadzora zakonitosti SRB-ove odluke o utvrđivanju iznosa pojedinačnog *ex ante* doprinosa institucije SRF-u ocijeni je li pripremni akt što ga je za donošenje te odluke donijelo nacionalno sanacijsko tijelo zahvaćen povredama koje mogu utjecati na zakonitost te SRB-ove odluke, pri čemu nacionalni sud ne može provoditi nadzor nad tim nacionalnim aktom. To se rješenje temelji na zaključcima iz presude od 19. prosinca 2018., **Berlusconi i Fininvest** (C-219/17, [EU:C:2018:1023](#)).

Pravu Unije stoga se protivi izjašnjavanje Tribunale amministrativo regionale per il Lazio o zakonitosti intervencije Banke Italije u stadij postupka koji prethodi donošenju SRB-ovih odluka o izračunu *ex ante* doprinosa SRF-u za 2016. godinu.

Kada je, kao drugo, riječ o stadiju postupka nakon donošenja SRB-ovih odluka o kojima je Banka Italije obavijestila Iccrea Bancu, Sud je ocijenio da nacionalna sanacijska tijela nisu ovlaštena preispitivati SRB-ove izračune kako bi izmijenila iznos navedenih doprinosa i stoga ne mogu, nakon donošenja SRB-ove odluke, u tu svrhu ponovno razmatrati izloženost određene institucije rizicima. Jednako tako, prema mišljenju Suda, kada bi nacionalni sud mogao poništiti obavijest nacionalnog sanacijskog tijela o SRB-ovoj odluci o izračunu *ex ante* doprinosa institucije SRF-u, pozivajući se na pogrešnu ocjenu izloženosti dotične institucije rizicima, koja je služila kao temelj tog izračuna, on bi doveo u pitanje SRB-ovu ocjenu i u konačnici onemogućio izvršenje te SRB-ove odluke. Nadalje, Sud je zaključio da se Iccrea Banca – s obzirom na to da se SRB-ove odluke na nju izravno i osobno odnose, a ona, unatoč tomu, nije Općem sudu Unije podnijela tužbu za njihovo poništenje ili to nije pravodobno učinila⁴⁸ – ne može naknadno, prilikom podnošenja nacionalnom sudu pravnog sredstva protiv nacionalnih mjera, pozvati na nevaljanost spomenutih odluka.

S obzirom na ta razmatranja u pogledu nadležnosti Tribunale amministrativo regionale per il Lazio, Sud je zaključio da mu potonji sud može uputiti prethodno pitanje samo kada je riječ o odlukama Banke Italije kojima se od Iccrea Bance zahtijeva plaćanje doprinosa talijanskom Nacionalnom sanacijskom fondu.

Što se tiče, kao treće, tih istih odluka, Sud je tumačio članak 103. stavak 2. Direktive 2014/59 o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava⁴⁹, kao i članak 5. stavak 1. točke (a) i (f) Delegirane uredbe 2015/63 u vezi s *ex ante* doprinosima aranžmanima financiranja sanacije⁵⁰. U tom je pogledu presudio da obveze koje proizlaze iz transakcija između banke druge razine i članova grupe koju ona čini zajedno s kreditnim zadrugama kojima pruža različite usluge iako nisu pod njezinom kontrolom, a koje ne obuhvaćaju kredite odobrene pod nekonkurentnim i neprofitnim uvjetima s ciljem promoviranja ciljeva javne politike središnje države ili regionalne samouprave države članice, nisu isključene iz izračuna doprinosa nacionalnom sanacijskom fondu.

48| Vidjeti rješenje Općeg suda od 19. studenoga 2018., **Iccrea Banca/Komisija i SRB** (T-494/17, [EU:T:2018:804](#)).

49| Direktiva 2014/59/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava te o izmjeni Direktive Vijeća 82/891/EEZ i direktiva 2001/24/EZ, 2002/47/EZ, 2004/25/EZ, 2005/56/EZ, 2007/36/EZ, 2011/35/EU, 2012/30/EU i 2013/36/EU te uredbi (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2014., L 173, str. 190. i ispravak SL 2015., L 216, str. 9.)

50| Delegirana uredba Komisije (EU) 2015/63 od 21. listopada 2014. o dopuni Direktive 2014/59/EU Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s *ex ante* doprinosima aranžmanima financiranja sanacije (SL 2015., L 11, str. 44. i ispravak SL 2017., L 156, str. 38.)

VI. Poljoprivreda i ribarstvo

U ovom dijelu treba istaknuti tri presude⁵¹, jedna se odnosi na načine stavljanja na tržište goveđeg mesa certificiranog kao „halal” i dobivenog od životinja zaklanih bez prethodnog omamljivanja, druga se odnosi na uspostavljanje zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda, a treća na obveze država članica u slučaju zahtjeva za bespovratna sredstva iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EFPR).

U presudi ***Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs*** (C-497/17, [EU:C:2019:137](#)), donesenoj 26. veljače 2019., veliko vijeće Suda ispitalo je može li se *znak ekološke proizvodnje Europske unije, predviđen uredbama br. 834/2007⁵² i br. 889/2008⁵³, staviti na proizvode od životinja zaklanih u okviru religijskog klanja bez prethodnog omamljivanja*. Ta je problematika došla do izražaja nakon što su francuska tijela odbila zahtjev francuske Udruge za pomoć životinjama u klaonicama kojim se, među ostalim, htjelo zabraniti oglašavanje i stavljanje na tržište određenih proizvoda od goveđeg mesa certificiranih kao „halal” i označenih kao „ekološki uzgoj”. Udruga je smatrala da se takva oznaka ne može staviti na meso životinja zaklanih bez omamljivanja jer takva metoda klanja ne ispunjava zahtjeve „visokih standarda za dobrobit životinja” iz Uredbe br. 834/2007.

U tom kontekstu, Sud je presudio da Uredbu br. 834/2007, a osobito njezin članak 3. i članak 14. stavak 1. točku (b) podtočku viii., u vezi s člankom 13. UFEU-a, treba tumačiti na način da ne dopušta stavljanje znaka ekološke proizvodnje Europske unije na proizvode od životinja zaklanih u okviru religijskog klanja bez prethodnog omamljivanja, provedenog u skladu s uvjetima utvrđenima Uredbom br. 1099/2009⁵⁴, a osobito njezinim člankom 4. stavkom 4.

Naime, kao što to proizlazi iz uvodnih izjava 1. i 10. i iz prethodno navedenih odredbi Uredbe br. 834/2007, ekološka proizvodnja treba se odlikovati poštovanjem visokih standarda za dobrobit životinja, uključujući prilikom klanja. Osim toga, s obzirom na cilj Uredbe br. 834/2007 da se održi i opravda povjerenje potrošača u proizvode koji su označeni kao ekološki, bitno je osigurati da potrošači imaju jamstvo da su proizvodi koji imaju znak ekološke proizvodnje Europske unije stvarno dobiveni uz poštovanje viših standarda, među ostalim, u području dobrobiti životinja.

Iako nijedna odredba Uredbe br. 834/2007 ili Uredbe br. 889/2008 ne definira izričito metode klanja životinja koje mogu smanjiti na minimum patnju životinja, Uredbu br. 834/2007 ipak se ne može čitati neovisno o Uredbi br. 1099/2009, čiji je glavni cilj, u skladu s člankom 13. UFEU-a, zaštita dobrobiti životinja u trenutku usmrćivanja.

U tom pogledu, članak 4. stavak 1. Uredbe br. 1099/2009, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 20., uspostavlja načelo omamljivanja životinje prije njezina usmrćivanja, a podiže ga i na razinu obveze. Iako je točno da članak 4. stavak 4. Uredbe br. 1099/2009, u vezi s uvodnom izjavom 18. te uredbe, dopušta praksu religijskog klanja, u okviru kojega životinja može biti usmrćena bez prethodnog omamljivanja, taj oblik klanja, koji je u Uniji dopušten samo kao iznimka i isključivo radi poštovanja slobode vjeroispovijedi, ne ublažava svu

⁵¹ Također valja istaknuti četvrtu presudu, od 1. listopada 2019., ***Blaise i dr.*** (C-616/17, [EU:C:2019:800](#)), u kojoj se Sud izjasnio o pravu Unije koje se odnosi na stavljanje na tržište sredstava za zaštitu bilja. Ta je presuda prikazana u dijelu XVIII.1. „Načelo opreznosti”.

⁵² Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28. lipnja 2007. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91 (SL 2007., L 189, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 139.)

⁵³ Uredba Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe (EZ) br. 834/2007 (SL 2008., L 250, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 173.), kako je izmijenjena Uredbom (EU) br. 271/2010 od 24. ožujka 2010. (SL 2010., L 84, str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 88.)

⁵⁴ Uredba Vijeća (EZ) br. 1099/2009 od 24. rujna 2009. o zaštiti životinja u trenutku usmrćivanja (SL 2009., L 303, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 7., str. 223. i ispravci SL 2016., L 286, str. 84. i SL 2019., L 176, str. 144.)

bol, nelagodu ili patnju životinje jednako učinkovito kao klanje kojemu prethodi omamljivanje. Te posebne metode klanja predviđene religijskim obredima nisu izjednačene, u pogledu jamstava visoke razine dobrobiti životinja u trenutku usmrćivanja, s metodom klanja koja je u načelu obvezna prema članku 4. stavku 1. potonje uredbe. Stoga nije dopušteno stavljanje znaka ekološke proizvodnje Europske unije na proizvode od životinja zaklanih bez omamljivanja.

Svojom presudom od 13. studenoga 2019., *Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė* (C-2/18, [EU:C:2019:962](#)), Sud je presudio da se *Uredbi br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda*⁵⁵, ne protivi nacionalni propis koji, radi suzbijanja nepoštenih poslovnih praksi, kupcima sirovog mlijeka zabranjuje da plaćaju različitu kupovnu cijenu prodavateljima za koje treba smatrati da pripadaju istoj skupini s obzirom na dnevnu količinu prodanog mlijeka, koje ima istovjetni sastav i kvalitetu te se na isti način isporučuje, u mjeri u kojoj je navedeni propis prikladan za osiguranje ostvarenja postavljenog cilja i ne prekoračuje ono što je nužno za njegovo postizanje. Za iste potrebe suzbijanja nepoštenih poslovnih praksi, Sud je također pojasnio da države članice mogu donijeti nacionalni propis koji kupcu sirovog mlijeka zabranjuje da neopravdano snizi cijenu koju je dogovorio s proizvođačem i koji svako sniženje cijene veće od 3 % uvjetuje odobrenjem nadležnog nacionalnog tijela.

Glavni postupak odnosi se na postupak ocjene ustavnosti Zakona Republike Litve o zabrani nepoštenih praksi gospodarskih subjekata prilikom kupnje i prodaje sirovog mlijeka i stavljanja mliječnih proizvoda na tržište, koji je pokrenula skupina članova litavskog parlamenta. Tim je zakonom, osim odredbi koje se odnose na dvije gore navedene zabrane, bilo predviđeno da su prodavatelji sirovog mlijeka grupirani u deset skupina, koje su oblikovane s obzirom na dnevno prodanu količinu sirovog mlijeka. Zakonom je gospodarskim subjektima isto tako bila propisana upotreba pisanog ugovora prilikom kupnje sirovog mlijeka, kako je predviđeno u članku 148. stavku 1. Uredbe br. 1308/2013. Cilj svih tih mjera bio je poglavito suzbijanje nepoštenih poslovnih praksi kupaca sirovog mlijeka u odnosu na stranu koja se smatra slabijom, odnosno proizvođače mlijeka, uzimajući u obzir posebne značajke sektora. Sud koji je uputio zahtjev pitao se jesu li dvije gore navedene zabrane usklađene s načelom slobodnog pregovaranja, sadržanim u članku 148. stavku 4. Uredbe br. 1308/2013.

Sud je najprije podsjetio da je, u skladu s člankom 4. stavkom 2. točkom (d) UFEU-a, zajednička poljoprivredna politika obuhvaćena podijeljenom nadležnošću između Unije i država članica, pri čemu potonje stoga imaju zakonodavnu ovlast koja im omogućuje da izvršavaju svoju nadležnost u mjeri u kojoj Unija ne izvršava svoju. U tom je pogledu istaknuo da uspostava zajedničke organizacije tržišta ne sprječava države članice da primijene nacionalna pravila kojima se nastoji postići cilj od općeg interesa različit od onih obuhvaćenih tom organizacijom, čak i ako ta pravila mogu utjecati na funkcioniranje zajedničkog tržišta u sektoru o kojem je riječ. On je u pogledu toga pojasnio da Unija, time što je donijela Uredbu br. 1308/2013, a osobito njezin članak 148., nije iscrpno izvršila svoju nadležnost u području ugovornih odnosa između strana ugovora o isporuci sirovog mlijeka i da na temelju upućivanja na određene nepoštene poslovne prakse sadržanih u toj uredbi nije moguće utvrditi da je cilj suzbijanja nepoštenih poslovnih praksi obuhvaćen navedenom uredbom. Usto, Sud smatra da bi tumačenje tog članka na način da državama članicama zabranjuje donošenje bilo kakvih mjera čiji je cilj suzbijanje nepoštenih praksi u sektoru mlijeka bilo u suprotnosti s ciljem koji se nastoji postići Uredbom br. 1308/2013, a koji se sastoji u osiguranju održivog razvoja proizvodnje i primjerenog životnog standarda za proizvođače mlijeka, u skladu s ciljevima zajedničke poljoprivredne politike, kao i s ciljem koji se sastoji u očuvanju stvarnog tržišnog natjecanja na tržištima poljoprivrednih proizvoda. Sud je tako priznao supsidijarnu nadležnost država članica za donošenje mjera u području suzbijanja nepoštenih

⁵⁵ Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju izvan snage uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007 (SL 2013., L 347, str. 671. i ispravci SL 2014., L 189, str. 261., SL 2015., L 114, str. 25., SL 2016., L 130, str. 8. i SL 2020., L 1, str. 5.), kako je izmijenjena Uredbom (EU) 2017/2393 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2017. (SL 2017., L 350, str. 15.)

poslovnih praksi, čiji je učinak uređenje postupka slobodnog pregovaranja o cijenama, čak i ako te mjere utječu na načelo slobodnog pregovaranja o cijenama koje se plaćaju za isporuku sirovog mlijeka iz članka 148. Uredbe br. 1308/2013.

Međutim, pojasnio je da te mjere moraju biti proporcionalne njima postavljenom cilju. U predmetnom slučaju on je presudio da je predmetni litavski propis prikladan za sprječavanje opasnosti od toga da ugovorna strana koja se smatra slabijom – odnosno proizvođač mlijeka – bude prisiljena prihvatiti neopravdana sniženja cijena, a time i za suzbijanje eventualnih nepoštenih poslovnih praksi i da, uzimajući u obzir ciljeve zajedničke poljoprivredne politike te dobro funkcioniranje zajedničke organizacije predmetnog tržišta, taj propis ne prekoračuje ono što je nužno za ostvarivanje njime postavljenih ciljeva, što ipak treba provjeriti sud koji je uputio zahtjev.

U presudi **Coöperatieve Producentenorganisatie en Beheersgroep Texel** (C-386/18, [EU:C:2019:1122](#)), donesenoj 19. prosinca 2019., Sud je pojasnio *obveze država članica u slučaju zahtjeva za bespovratna sredstva iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)* koji je podnijela organizacija proizvođača u sektoru ribarstva (u daljnjem tekstu: organizacija proizvođača), a koji je podnesen prije nego što je država članica predvidjela mogućnost postupanja po takvom zahtjevu i nakon što je ta organizacija pripremila i provela svoj plan proizvodnje i stavljanja na tržište.

U ovom je predmetu PO Texel, organizacija proizvođača, 19. svibnja 2015. uputio nizozemskim tijelima zahtjev za bespovratna sredstva kako bi bio prihvatljiv za financijsku potporu predviđenu EFPR-om za troškove pripreme i provedbe njegova plana proizvodnje i stavljanja na tržište za 2014. Iako je Komisija 25. veljače 2015. odobrila operativni program za razdoblje od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2020. koji je podnijela Kraljevina Nizozemska, potonja je tek 25. kolovoza 2016. predvidjela mogućnost podnošenja zahtjeva za bespovratna sredstva. Stoga je zahtjev društva PO Texel odbijen s obrazloženjem da na dan podnošenja zahtjeva za bespovratna sredstva Kraljevina Nizozemska nije još predvidjela mogućnost podnošenja takvog zahtjeva i da je, osim toga, PO Texel taj zahtjev podnio tek nakon provedbe svojeg plana. Postupajući po žalbi, nizozemski Žalbeni sud za upravne sporove u gospodarstvu postavio je Sudu pitanja o obvezama država članica u slučaju takvog zahtjeva za bespovratna sredstva.

Kao prvo, Sud je istaknuo da organizacijama proizvođača treba pružiti potrebnu financijsku potporu kako bi im se omogućilo da imaju veću ulogu u ostvarivanju ciljeva koji se nastoje postići posljednjom reformom u području zajedničke ribarstvene politike koja je stupila na snagu 1. siječnja 2014.⁵⁶ Sud je zatim presudio da je zakonodavac Unije, time što je u članku 66. stavku 1. Uredbe br. 508/2014⁵⁷ (u daljnjem tekstu: Uredba o EFPR-u) na imperativan način propisao da EFPR „podržava” pripremu i provedbu planova proizvodnje i stavljanja na tržište, namjeravao uspostaviti obvezu država članica da poduzmu potrebne mjere kako bi organizacije proizvođača mogle dobiti financiranje iz EFPR-a za pripremu i provedbu planova proizvodnje i stavljanja na tržište. Kako bi ispunile tu obvezu, države članice obvezne su predvidjeti u svojem unutarnjem pravnom poretku da organizacije proizvođača mogu podnijeti svoje zahtjeve za bespovratna sredstva iz EFPR-a i donijeti provedbene mjere u vezi s prihvatljivošću troškova i osobito odrediti kriterije koji se odnose na datum početka prihvatljivosti tih troškova i metodu izračuna iznosa koji treba dodijeliti svakoj od tih organizacija.

⁵⁶ Zakonodavac Unije tu je potrebu naglasio u uvodnoj izjavi 7. Uredbe (EU) br. 1379/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o zajedničkom uređenju tržišta proizvodima ribarstva i akvakulture, izmjeni uredbi Vijeća (EZ) br. 1184/2006 i (EZ) br. 1224/2009 i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 104/2000 (SL 2013., L 354, str. 1.).

⁵⁷ Uredba (EU) br. 508/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i stavljanju izvan snage uredbi Vijeća (EZ) br. 2328/2003, (EZ) br. 861/2006, (EZ) br. 1198/2006, (EZ) br. 791/2007 i Uredbe (EU) br. 1255/2011 Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2014., L 149, str. 1. i ispravak SL 2017., L 88, str. 22.)

U tom pogledu, s obzirom na činjenicu da je Kraljevina Nizozemska tek 25. kolovoza 2016. predvidjela takvu mogućnost u svojem unutarnjem pravnom poretku, Sud je smatrao da to što su nizozemska tijela pokazala inertnost ne može ulaziti u marginu prosudbe koja se priznaje državama članicama u vezi s provedbom njihovih operativnih programa. Posljedično, Sud je presudio da članak 66. stavak 1. Uredbe o EFPR-u treba tumačiti na način da mu se protivi to da država članica odbije zahtjev organizacije proizvođača za bespovratna sredstva u vezi s troškovima za pripremu i provedbu plana proizvodnje i stavljanja na tržište zbog toga što na dan podnošenja tog zahtjeva ta država u svojem nacionalnom pravnom poretku još nije predviđala mogućnost odlučivanja o takvom zahtjevu.

Kao drugo, kad je riječ o pitanju stvara li članak 66. stavak 1. Uredbe o EFPR-u izravno za organizacije proizvođača pravo na financijsku potporu, Sud je podsjetio da odredba uredbe Unije može stvoriti pojedincima prava na koja se mogu pozivati pred sudom samo ako je jasna, precizna i bezuvjetna. Međutim, uzimajući u obzir uvjetan karakter članka 66. Uredbe o EFPR-u, tu odredbu treba tumačiti na način da ne stvara izravno pravo na financijsku potporu iz EFPR-a.

Kao treće, kada je riječ o tumačenju članka 65. stavka 6. Uredbe br. 1303/2013⁵⁸ (u daljnjem tekstu: Uredba o ZSO-u), kojom se predviđa nemogućnost korištenja financijske potpore ako je postupak bio u potpunosti proveden prije nego što je zahtjev za financiranje podnesen upravnom tijelu, Sud je istaknuo da se priprema i provedba planova proizvodnje i stavljanja na tržište ne trebaju smatrati nizom izoliranih radnji koje su provedene odvojeno, nego jedinstvenom kontinuiranom radnjom koja ima kontinuirane operativne troškove. Stoga se za pripremu i provedbu takvog plana ne može smatrati da su „provedene u cijelosti” prije kraja programskog razdoblja koje završava 31. prosinca 2020. Posljedično, Sud je presudio da članak 65. stavak 6. Uredbe o ZSO-u treba tumačiti na način da mu se ne protivi dodjela bespovratnih sredstava iz EFPR-a za pripremu i provedbu plana proizvodnje i stavljanja na tržište u slučaju kad je zahtjev za bespovratna sredstva podnesen nakon pripreme i provedbe takvog plana.

VII. Sloboda kretanja

1. Slobodno kretanje robe

U presudi **Austrija/Njemačka** (C-591/17, [EU:C:2019:504](#)), donesenoj 18. lipnja 2019., veliko vijeće Suda, pred kojim je Republika Austrija podnijela tužbu zbog povrede obveze na temelju članka 259. UFEU-a, utvrdilo je *da je Savezna Republika Njemačka povrijedila članke 18., 34., 56. i 92. UFEU-a uvođenjem infrastrukturne pristojbe za osobna vozila i oslobođenja, u iznosu najmanje jednakom iznosu te pristojbe, od poreza na motorna vozila u korist vlasnika vozila registriranih u Njemačkoj*. U prilog svojoj tužbi Republika Austrija istaknula je četiri prigovora. Prva dva prigovora temeljila su se na povredi članka 18. UFEU-a do koje je došlo, s jedne strane, zajedničkim djelovanjem infrastrukturne pristojbe i oslobođenja vozila registriranih u Njemačkoj od poreza na motorna vozila i, s druge strane, načinom oblikovanja i primjenom infrastrukturne pristojbe. Treći prigovor temeljio

⁵⁸ Uredba (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju općih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 (SL 2013., L 347, str. 320. i ispravak SL 2016., L 200, str. 140.)

se na povredi članaka 34. i 56. UFEU-a počinjenoj ukupnošću mjera koje se kritiziraju u okviru prvih dvaju prigovora. Četvrti prigovor temeljio se na povredi članka 92. UFEU-a zajedničkim djelovanjem infrastrukturne pristojbe i oslobođenja vozila registriranih u Njemačkoj od poreza na motorna vozila.

U pogledu prvog prigovora, koji se temelji na povredi članka 18. UFEU-a zbog zajedničkog djelovanja spornih nacionalnih mjera, Sud je, nakon što je utvrdio da s vremenskog i materijalnog gledišta postoji povezanost između spornih nacionalnih mjera i da je stoga opravdano zajedno ih razmotriti iz perspektive prava Unije, najprije utvrdio da postoji različito postupanje na temelju državljanstva. U tom pogledu Sud je doista istaknuo da, kad je riječ o prikupljanju predmetne infrastrukturne pristojbe, svi korisnici njemačkih autocesta podliježu infrastrukturnoj pristojbi, neovisno o mjestu registracije vozila. Međutim, vlasnicima vozila registriranih u Njemačkoj priznaje se oslobođenje od poreza na motorna vozila u iznosu najmanje jednakom pristojbi koju su morali platiti, tako da financijski teret te pristojbe snose *de facto* samo vlasnici i vozači vozila registriranih u državi članici različitoj od Savezne Republike Njemačke. Iz toga proizlazi da se, zbog zajedničkog djelovanja spornih nacionalnih mjera, prema potonjim vozačima koji se koriste njemačkim autocestama postupi – u pogledu korištenja tim cestama – nepovoljnije nego prema vlasnicima vozila registriranih u Njemačkoj, iako se oni nalaze u usporedivim situacijama kada je riječ o tom korištenju. Prema mišljenju Suda, to postupanje dovodi do istog rezultata kao različito postupanje koje se temelji na državljanstvu.

Međutim, Sud je podsjetio da prilikom uvođenja poreza na motorna vozila države članice moraju poštovati, među ostalim, načelo jednakog postupanja, tako da načini primjene tog poreza ne budu sredstvo diskriminacije.

Točno je da države članice, na temelju slobodnog odabira kojim raspolažu za definiranje načina financiranja svoje javne infrastrukture, mogu mijenjati sustav financiranja svoje cestovne infrastrukture pod uvjetom da se prilikom spomenutih izmjena poštuje pravo Unije, uključujući načelo nediskriminacije utvrđeno u članku 18. prvom stavku UFEU-a. Međutim, Sud je utvrdio da je predmetni mehanizam nadoknade u vidu oslobođenja od poreza diskriminirajući prema vlasnicima i vozačima vozila registriranih u državama članicama različitim od Savezne Republike Njemačke s obzirom na to da Savezna Republika Njemačka nije uspjela dokazati da spomenuti mehanizam odgovara cilju koji je navela, a to je prelazak sa sustava financiranja infrastrukture porezom na sustav financiranja sredstvima svih korisnika jer je smanjenje poreza na motorna vozila koje je uvela naime u praksi dovelo do toga da su vlasnici vozila registriranih u Njemačkoj oslobođeni infrastrukturne pristojbe.

Što se tiče drugog prigovora, koji se temelji na povredi članka 18. UFEU-a zbog načina oblikovanja i primjene infrastrukturne pristojbe, Sud je istaknuo da činjenica da se sastavni elementi pojedinih prekršaja poput nepotpunog plaćanja pristojbe ili pružanja netočnih informacija mogu utvrditi samo kada je riječ o vlasnicima i vozačima vozila registriranih u državi članici različitoj od Savezne Republike Njemačke ne ide u prilog tvrdnji Republike Austrije da te odredbe pretežito zahvaćaju spomenute vlasnike i vozače. Osim toga, utvrdio je da cilj osiguravanja naplate novčanih kazni izrečenih počiniteljima prekršaja koji se koriste vozilom registriranim u državi članici različitoj od Njemačke, koji se želi postići tako što se od potonjih počinitelja traži polaganje jamstva, opravdava posljedično različito postupanje prema tim počiniteljima u odnosu na počinitelje koji se koriste vozilom registriranim u Njemačkoj i da je ta mjera proporcionalna s obzirom na navedeni cilj.

Što se tiče trećeg prigovora, koji se temelji na povredi članaka 34. i 56. UFEU-a, Sud je presudio da sporne nacionalne mjere mogu zapriječiti pristup robe iz drugih država članica njemačkom tržištu. Naime, infrastrukturna pristojba kojoj u stvarnosti podliježu samo vozila koja prevoze tu robu može povećati troškove prijevoza i, prema tome, cijenu navedenih proizvoda, utječući tako na njihovu konkurentnost.

Sud je također istaknuo da sporne nacionalne mjere mogu zapriječiti pristup na njemačko tržište pružatelja i primatelja usluga iz države članice različite od Njemačke. Naime, infrastrukturna pristojba može, zbog oslobođenja od poreza na motorna vozila, koje je dio spornih nacionalnih mjera, povećati troškove usluga tih pružatelja u Njemačkoj odnosno troškove koji za te primatelje usluga nastaju odlaskom u tu državu članicu kako bi se ondje koristili uslugom.

Naposljetku, što se tiče četvrtog prigovora, koji se temelji na povredi članka 92. UFEU-a, Sud je naglasio da sporne nacionalne mjere dovode do pogoršavanja situacije stranih prijevoznika u odnosu na njemačke prijevoznike tako što se novi teret infrastrukturne pristojbe, koju plaćaju svi prijevoznici, u cijelosti nadoknađuje njemačkim, ali ne i stranim prijevoznicima, oslobođenjem od poreza na motorna vozila u iznosu najmanje jednakom plaćenju pristojbi. Stoga su sporne nacionalne mjere ocijenjene kao protivne navedenom članku 92. UFEU-a.

U ovom dijelu također valja navesti presudu od 18. rujna 2019., **VIPA** (C-222/18, [EU:C:2019:751](#)), u kojoj je Sud presudio da država članica ljekarni može zabraniti izdavanje lijekova koji se izdaju na liječnički recept na temelju narudžbenice koju je izdao zdravstveni djelatnik ovlašten propisivati lijekove i obavljati svoju djelatnost u drugoj državi članici, ako takve narudžbenice ne sadržavaju ime dotičnog pacijenta⁵⁹.

2. Slobodno kretanje radnika

U presudi **Tarola** (C-483/17, [EU:C:2019:309](#)), donesenoj 11. travnja 2019., Sud je tumačeći Direktivu 2004/38 o pravu građana Unije slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica⁶⁰ presudio da državljani države članice koji je – prije nego što je postao nesvojevoljno nezaposlen – koristio svoje pravo na slobodno kretanje i koji je na temelju djelatnosti koju je obavljao u razdoblju od dva tjedna na osnovi ugovora koji nije ugovor o radu na određeno vrijeme u drugoj državi članici stekao svojstvo radnika zadržava status radnika tijekom dodatnog razdoblja od najmanje šest mjeseci. To je međutim uvjetovano time da se prijavio kao tražitelj zaposlenja u nadležnom uredu za zapošljavanje.

Glavni postupak odnosio se na rumunjskog državljanina koji je radio u Irskoj u nekoliko navrata u kraćim razdobljima i, među ostalim, tijekom razdoblja od dva tjedna u srpnju 2014. Zatim je irskom Ministarstvu socijalne zaštite podnio zahtjev za priznanje prava na doplatak za tražitelje zaposlenja (*jobseeker's allowance*). Ministarstvo je taj zahtjev odbilo, u biti, zato što zainteresirana osoba nije mogla dokazati da je imala uobičajeno boravište u Irskoj te je navelo da kratko razdoblje rada koje je izvršila u srpnju 2014. ne može dovesti u pitanje tu činjenicu. Zainteresirana osoba je pred irskim sudovima tvrdila da na temelju Direktive 2004/38 ima pravo boraviti u Irskoj kao radnik u razdoblju od šest mjeseci nakon prestanka svoje profesionalne djelatnosti u srpnju 2014.

Tom se direktivom predviđa⁶¹ da svi građani Unije imaju pravo na boravak na državnom području države članice različite od države članice čiji su državljani u razdoblju duljem od tri mjeseca ako su radnici u državi članici domaćinu. Usto, njome se svim građanima Unije koji privremeno ne rade jamči zadržavanje statusa radnika i, posljedično, njihova prava na boravak u državi članici domaćinu u određenim okolnostima, a osobito

59| Ta je presuda prikazana u dijelu XVI. „Javno zdravlje“.

60| Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica, o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004., L 158, str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42. i ispravak SL 2016., L 87, str. 36.)

61| Članak 7. stavak 1. točka (a) Direktive 2004/38

ako su nesvojevoljno nezaposleni. Konkretnije, tužitelj u glavnom postupku pozvao se na odredbu navedene direktive kojom se predviđa zadržavanje statusa radnika nakon što je „postao nesvojevoljno nezaposlen tijekom prvih dvanaest mjeseci”⁶².

Sud je o toj odredbi iznio pojašnjenja i pritom istaknuo da se ona primjenjuje na slučaj kada građanin postane nezaposlen zbog razloga koji ne ovise o njegovoj volji, prije nego što je mogao završiti godinu dana rada. To je slučaj, među ostalim, u svim situacijama u kojima je radnik bio prisiljen prekinuti rad u državi članici domaćinu prije isteka godine dana, neovisno o prirodi rada koji je obavljao i vrsti sklopljenog ugovora o radu, odnosno neovisno o tome je li sklopio ugovor na određeno vrijeme u trajanju duljem od godine dana, ugovor na neodređeno vrijeme ili bilo koju drugu vrstu ugovora.

Osim toga, zadržavanje statusa radnika na temelju navedene odredbe pretpostavlja, s jedne strane, da je dotični građanin prije svojeg razdoblja nesvojevoljne nezaposlenosti zaista imao status radnika i, s druge strane, da se prijavio kao tražitelj zaposlenja u nadležnom uredu za zapošljavanje. K tomu, on zadržava taj status samo u razdoblju čije trajanje može odrediti država članica domaćin, pod uvjetom da nije kraće od šest mjeseci.

Konačno, Sud je istaknuo da na temelju Direktive 2004/38⁶³ svi građani Unije koji borave na državnom području države članice domaćina imaju pravo na postupanje koje je jednako postupanju prema državljanima te države članice unutar područja primjene Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Stoga, ako nacionalno pravo isključuje ostvarivanje prava na socijalnu pomoć za osobe koje su radnici samo tijekom kratkog razdoblja, to isključenje primjenjuje se na isti način na radnike drugih država članica. Kada je riječ o glavnom postupku, Sud je sudu koji je uputio zahtjev prepustio da, na temelju nacionalnog prava i u skladu s načelom jednakog postupanja, odredi ima li tužitelj u glavnom postupku pravo na doplatak za tražitelje zaposlenja koji zahtijeva.

U presudi **Krah** (C-703/17, [EU:C:2019:850](#)), donesenoj 10. listopada 2019., Sud je presudio da je *propis sveučilišta države članice kojim se u svrhu utvrđivanja platnog razreda njegovih poslijedoktorskih viših predavača ograničava uračunavanje prethodnog jednakovrijednog radnog iskustva koje su potonji predavači stekli u drugoj državi članici prepreka slobodi kretanja radnika kako je zajamčena člankom 45. UFEU-a*. Suprotno tomu, članku 45. UFEU-a i članku 7. stavku 1. Uredbe br. 492/2011 o slobodi kretanja radnika⁶⁴ takav se propis ne protivi ako djelatnost koja se obavljala u toj drugoj državi članici nije bila jednakovrijedna, nego se jednostavno pokazala korisnom za obavljanje djelatnosti poslijedokorskog višeg predavača na predmetnom sveučilištu.

U predmetu pred sudom koji je uputio zahtjev, njemačka državljanka s doktoratom iz povijesti bila je tijekom pet godina kao predavač zaposlena na Sveučilištu u Münchenu. Od kraja 2000. radila je na Sveučilištu u Beču najprije kao predavač, zatim kao viši predavač i, od 1. listopada 2010., kao poslijedoktorski viši predavač. Odlukom od 8. studenoga 2011. Sveučilište u Beču odlučilo je u svrhu utvrđivanja platnog razreda poslijedoktorskih viših predavača uzeti u obzir prethodno relevantno radno iskustvo u ukupnom trajanju od najviše četiri godine, ne praveći pritom razliku između iskustva stečenog na drugim sveučilištima u Austriji i onog stečenog u inozemstvu. Međutim, to ograničenje na četiri godine ne primjenjuje se na profesionalno iskustvo stečeno na Sveučilištu u Beču u svojstvu poslijedokorskog višeg predavača. U skladu s tom odlukom, tužiteljjev platni razred bio je utvrđen na temelju četiri godine prethodnog radnog iskustva.

62| Članak 7. stavak 3. točka (c) Direktive 2004/38

63| Članak 24. stavak 1. Direktive 2004/38

64| Uredba (EU) br. 492/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2011. o slobodi kretanja radnika u Uniji (SL 2011., L 141, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 264.). Članak 7. stavak 1. te uredbe poseban je izraz načela nediskriminacije iz članka 45. stavka 2. UFEU-a u specifičnom području uvjeta rada i zapošljavanja.

Na pitanje o usklađenosti odluke od 8. studenoga 2011. s načelom nediskriminacije na temelju državljanstva, Sud je najprije utvrdio da ta odluka ne predstavlja diskriminaciju izravno na temelju državljanstva ni neizravnu diskriminaciju radnika državljana drugih država članica. Međutim, Sud je ocijenio da ona predstavlja prepreku slobodi kretanja radnika zajamčenoj člankom 45. stavkom 1. UFEU-a s obzirom na to da ostvarivanje te slobode može učiniti manje privlačnim.

U tom pogledu, Sud je najprije istaknuo da se odlukom od 8. studenoga 2011. uračunava prethodna relevantna profesionalna djelatnost u ukupnom trajanju od najviše četiri godine. Taj pojam obuhvaća ne samo profesionalnu djelatnost jednakovrijednu, odnosno istovjetnu, djelatnosti poslijedoktorskog višeg predavača na Sveučilištu u Beču, nego i svaku drugu vrstu djelatnosti koja se jednostavno pokaže korisnom za obavljanje te djelatnosti.

Sud je presudio da je ograničenje uračunavanja prethodne jednakovrijedne profesionalne djelatnosti na četiri godine prepreka slobodi kretanja. To ograničenje naime može odvratiti poslijedoktorskog višeg predavača koji je stekao jednakovrijedno radno iskustvo u trajanju duljem od tog razdoblja da napusti državu članicu svojeg podrijetla i da se prijavi na posao na Sveučilištu u Beču. Naime, takav bi viši predavač podlijegao manje povoljnim uvjetima u pogledu plaće od onih koji se primjenjuju na poslijedoktorske više predavače koji su istu djelatnost obavljali tijekom razdoblja zaposlenja istog trajanja na Sveučilištu u Beču.

Međutim, kada je riječ o neuračunavanju cjelokupnog iskustva koje je jednostavno korisno, Sud je zaključio da ne postoji prepreka slobodi kretanja radnika s obzirom na to da neuračunavanje tog iskustva ne može proizvesti odvrćajući učinak u pogledu slobode kretanja.

Konačno, što se tiče opravdanja prepreke slobodi kretanja koja proizlazi iz djelomičnog uračunavanja jednakovrijednog radnog iskustva, Sud je podsjetio da nagrađivanje stečenog iskustva koje radniku omogućava da bolje obavlja svoje zadaće predstavlja legitiman cilj politike plaća. Međutim, s obzirom na konkretne okolnosti glavnog predmeta, odlukom od 8. studenoga 2011. ne može se jamčiti ostvarenje tog cilja tako da je Sud presudio da je ona protivna članku 45. UFEU-a.

U presudi **Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava** (C-447/18, [EU:C:2019:1098](#)), donesenoj 18. prosinca 2019., Sud je presudio da se članku 7. stavku 2. Uredbe br. 492/2011 o slobodnom kretanju radnika, koji predviđa da radnik koji je državljanin države članice uživa jednake socijalne povlastice na državnom području drugih država članica kao domaći radnici, protivi propis države članice kojim se pravo na dodatak koji se isplaćuje određenim vrhunskim sportašima koji su predstavljali tu državu članicu ili njezine pravne prednike na međunarodnim sportskim natjecanjima, podvrgava uvjetu da je podnositelj zahtjeva državljanin navedene države članice.

U predmetnom slučaju, češkom državljaninu (koji se odlučio za to državljanstvo prilikom raspada Savezne Republike Češke i Slovačke) koji ima boravište na državnom području koje danas pripada Slovačkoj i koji je osvojio zlatne i srebrne medalje na europskim i svjetskim prvenstvima u hokeju na ledu, kao član državne reprezentacije Socijalističke Republike Čehoslovačke, odbijeno je pravo na dodatak uspostavljen u korist određenih vrhunskih sportaša koji su predstavljali Slovačku jer nema slovačko državljanstvo. Prilikom pristupanja Slovačke Republike i Češke Republike Europskoj uniji, dotična osoba je osim toga bila zaposlena u osnovnoj školi te je tamo nastavila raditi i nakon pristupanja.

Sud je najprije utvrdio da je predmetni dodatak isključen iz područja primjene Uredbe br. 883/2004 o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti⁶⁵. Naime, Sud smatra da taj dodatak nije obuhvaćen pojmom „davanje za slučaj starosti” u smislu članka 3. stavka 1. te uredbe koji utvrđuje grane socijalne sigurnosti na koje se primjenjuje navedena uredba. Sud je u tom pogledu naveo da je bitna svrha dodatka nagraditi njegove primatelje za

65| Uredba (EZ) br. 883/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (SL 2004., L 166, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 3., str. 160.)

sportske uspjehe koje su postigli kao članovi reprezentacije svoje države, što objašnjava, s jedne strane, činjenicu da ga država financira izravno, izvan sredstava državnog sustava socijalne sigurnosti, i to neovisno o doprinosima primatelja dodatka, te, s druge strane, činjenicu da se on isplaćuje samo vrlo ograničenom broju sportaša. Nadalje, Sud je dodao da isplata tog dodatka nije uvjetovana pravom korisnika na starosnu mirovinu, već samo zahtjevom koji on u tom smislu podnese.

Potom je Sud, nakon što je naveo da se predmetni radnik, iako nije promijenio svoje boravište, zbog pristupanja Uniji države čiji je državljanin i države na čijem području ima stalno boravište, našao u položaju radnika migranta, presudio da je dodatak o kojem je riječ u ovom predmetu obuhvaćen pojmom „socijalna povlastica” u smislu članka 7. stavka 2. Uredbe br. 492/2011. U tom je okviru istaknuo da mogućnost da radnik migrant bude na jednakoj osnovi kao i radnici državljani države članice domaćina nagrađen za izvanredne sportske rezultate koje je postigao u reprezentaciji te države članice ili njezinih pravnih prednika može doprinijeti integraciji tog radnika u navedenu državu članicu i stoga ostvarenju cilja slobode kretanja radnika. Sud je istaknuo da učinak dodatka iz glavnog postupka nije njegovim primateljima samo pružiti financijsku sigurnost čija je svrha, osobito, nadoknaditi izostanak punog sudjelovanja na tržištu rada tijekom godina posvećenih bavljenju vrhunskim sportom, već i prije svega osigurati im određeni društveni ugled zbog sportskih rezultata koje su postigli kao članovi takve reprezentacije.

Sud je posljedično tomu presudio da država članica koja takav dodatak dodjeljuje svojim domaćim radnicima ne može odbiti dodijeliti takav dodatak radnicima državljanima drugih država članica a da ne počinu diskriminaciju temeljenu na državljanstvu.

3. Sloboda poslovnog nastana

Sud je u svojim presudama **Memira Holding** (C-607/17, [EU:C:2019:510](#)) i **Holmen** (C-608/17, [EU:C:2019:511](#)), donesenima 19. lipnja 2019., trebao pojasniti sudsku praksu uspostavljenu presudom velikog vijeća od 13. prosinca 2005., **Marks & Spencer** (C-446/03, [EU:C:2005:763](#)). Pozvalo ga se da protumači *članak 49. UFEU-a, u vezi s člankom 54. UFEU-a, u okviru dvaju sporova koji se odnose na mogućnost da matično društvo sa sjedištem u jednoj državi članici po osnovi poreza na dobit odbije gubitke društava kćeri ili društava unuka sa sjedištem u drugim državama članicama*.

Švedski porezni propis o kojem je riječ predviđa dva sustava: s jedne strane, sustav takozvanih „kvalificiranih” spajanja društava i, s druge strane, sustav internih financijskih prijenosa koji društvu omogućuju da uzme u obzir gubitke društava koja nisu to društvo. U tim dvama predmetima švedska društva majke zatražila su porezno mišljenje od Skatterättsnämnden (Komisija za poreznopravna pitanja, Švedska) kako bi utvrdila porezne posljedice prestanka djelatnosti koju obavljaju njihova nerezidentna društva kćeri. U predmetu *Memira Holding* bila je riječ o spajanju koje je podrazumijevalo prestanak postojanja društva kćeri bez likvidacije, dok je u predmetu *Holmen* bila riječ ili o likvidaciji društva kćeri ili o obrnutoj apsorpciji društva kćeri od strane društva unuke, nakon čega slijedi likvidacija nove cjeline.

U tom pogledu sustav „kvalificiranih” spajanja pravo na odbitak gubitaka uvjetuje poreznom obvezom u Švedskoj koju ima društvo kći koje je pretrpjelo predmetne gubitke. Sustav internih prijenosa pak zahtijeva da je društvo kći koje je ostvarilo gubitke u izravnom vlasništvu matičnog društva. Budući da su porezna mišljenja osporavana pred Högstom förvaltningsdomstolen (Vrhovni upravni sud, Švedska), taj je sud uputio Sudu prethodna pitanja i pritom se pozvao na presudu A⁶⁶, pri čemu je smatrao da se u njoj ne pojašnjava pretpostavlja li pravo na odbitak „konačnih gubitaka” u smislu sudske prakse koja proizlazi iz presude *Marks*

66| Presuda Suda od 21. veljače 2013., **A** (C-123/11, [EU:C:2013:84](#))

& *Spencer*⁶⁷ to da je društvo kći u izravnom vlasništvu matičnog društva i da se ne određuje treba li za ocjenu konačnosti gubitaka društva kćeri voditi računa o tome da propis države njezina sjedišta omogućuje drugim pravnim subjektima njihovo uzimanje u obzir i, u slučaju potvrdnog odgovora, kako taj propis treba uzeti u razmatranje.

U predmetu *Memira Holding*, društvo tužitelj vlasnik je deficitarnog društva kćeri u Njemačkoj kojemu su prestankom aktivnosti u bilanci ostali samo dugovi i određena likvidna imovina. To je društvo namjeravalo preuzeti navedeno društvo kćer prekograničnim spajanjem, što bi značilo da ono prestaje postojati bez likvidacije, čime prestaju sve aktivnosti društva tužitelja u Njemačkoj. Međutim, u skladu s njemačkim pravom nije moguće, u slučaju spajanja, prenijeti takve gubitke na društvo koje je porezni obveznik u Njemačkoj.

Sud je podsjetio da, na temelju njegove sudske prakse, predmetno ograničenje doista može biti opravdano. Međutim, ono bi bilo neproporcionalno u slučaju da je gubitak konačan i da je nerezidentno društvo kći iscrpilo mogućnosti uzimanja u obzir gubitaka u državi svojeg sjedišta. U tom pogledu, Sud je pojasnio da se gubici o kojima je riječ ne mogu okvalificirati kao „konačni” ako je i dalje moguće da ih se ekonomski izrazi tako da ih se prenese trećoj osobi. Tako se ne može isključiti mogućnost da treća osoba porezno uzme u obzir gubitke društva kćeri u državi njezina sjedišta, cijenom prijenosa društva kćeri koja obuhvaća vrijednost porezne pogodnosti koju predstavlja mogući odbitak gubitaka za ubuduće. Stoga, ako društvo tužitelj ne dokaže da je ta mogućnost isključena, okolnost da pravo navedene države ne omogućava prijenos gubitaka u slučaju spajanja nije sama po sebi dovoljna da se na gubitke društva kćeri gleda kao na konačne.

U predmetu *Holmen* društvo tužitelj u Španjolskoj je imalo u vlasništvu nekoliko društava unuka, od kojih je jedno akumuliralo znatne gubitke te se planirao prestanak njegovih španjolskih djelatnosti. Ti se gubici nisu mogli odbiti ni u Španjolskoj zbog pravne nemogućnosti prijenosa gubitaka likvidiranog društva u godini likvidacije ni u Švedskoj zbog uvjeta izravnog vlasništva nad društvom kćeri koje je ostvarilo konačne gubitke.

Sud je podsjetio na to da uvjet, koji u određenim slučajevima dovodi do isključenja odbitka unutar prekogranične grupe, može biti opravdan važnim razlozima u općem interesu koji su pojašnjeni u presudi *Marks & Spencer*, ali da taj uvjet treba biti prikladan za jamčenje ostvarenja postavljenih ciljeva i da ne smije prekoračiti ono što je nužno za postizanje tih ciljeva. U tom smislu Sud razlikuje dva slučaja.

U prvom slučaju jedno ili nekoliko društava kćeri koja se nalaze između društva majke koje traži odbitak unutar grupe i društva unuke koje je ostvarilo gubitke koji se mogu smatrati konačnima nemaju sjedište u istoj državi članici. U tom slučaju nije isključeno da grupa može odabrati državu članicu upotrebe končanih gubitaka, odabirući ili državu krovnog društva majke ili državu bilo kojeg potencijalno posrednog društva kćeri. Takva mogućnost odabira omogućuje strategije optimiranja stope oporezivanja za grupu, koje mogu ugroziti uravnoteženu raspodjelu ovlasti oporezivanja među državama članicama i stvoriti rizik višestrukog pripisivanja gubitaka.

U drugom slučaju jedno ili nekoliko društava kćeri koja se nalaze između društva majke koje traži odbitak unutar grupe i društva unuke koje je ostvarilo gubitke koji se mogu smatrati konačnima imaju sjedište u istoj državi članici. U takvim okolnostima rizici optimiranja poreznog opterećenja grupe odabirom države članice

67| Presuda Suda od 13. prosinca 2005., *Marks & Spencer* (C-446/03, [EU:C:2005:763](#))

za pripisivanje gubitaka i njihova višestrukog uzimanja u obzir u nekoliko država članica isti su kao i oni koje je Sud naveo u presudi *Marks & Spencer*. Stoga je neproporcionalno da država članica postavi uvjet izravnog vlasništva poput onoga u glavnom postupku kad su ispunjeni uvjeti navedeni u točki 55. te presude⁶⁸.

U presudi **Comune di Bernareggio** (C-465/18, [EU:C:2019:1125](#)), donesenoj 19. prosinca 2019., Sud je presudio da se članku 49. UFEU-a koji jamči slobodu poslovnog nastana protivi nacionalna mjera kojom se bezuvjetno pravo prvokupa dodjeljuje farmaceutima zaposlenima u općinskoj ljekarni u slučaju njezine prodaje u postupku nadmetanja.

Talijanska općina Bernareggio pokrenula je 2014. postupak nadmetanja s ciljem prodaje općinske ljekarne. Ponuda dvaju ponuditelja pokazala se ekonomski najpovoljnijom tako da su bili imenovani privremenim uspješnim ponuditeljima. Ugovor je, međutim, dodijeljen farmaceutu zaposlenom u općinskom poduzeću koje upravlja ljekarnama u Vimercatu (Italija). Unatoč tomu što nije sudjelovao u postupku nadmetanja, tom je farmaceutu dana prednost, primjenom odredbe talijanskog prava na temelju koje, u slučaju prijenosa vlasništva općinske ljekarne, zaposleni farmaceuti imaju pravo prvokupa. Dva su navedena ponuditelja stoga podnijela tužbu za poništenje odluke o dodjeli ugovora pred talijanskim sudovima.

Kao prvo, Sud je utvrdio da bezuvjetno pravo prvokupa dodijeljeno farmaceutima zaposlenima u općinskoj ljekarni u slučaju prodaje te ljekarne u postupku nadmetanja daje prednost svakom farmaceutu koji je zaposlen u općinskoj ljekarni i time teži odvrćanju odnosno sprječavanju farmaceuta iz drugih država članica da steknu stalnu poslovnu jedinicu za obavljanje svoje profesionalne djelatnosti na talijanskom državnom području. On je također zaključio da takvo pravo prvokupa predstavlja ograničenje slobode poslovnog nastana zajamčene člankom 49. UFEU-a.

Kao drugo, Sud je ispitao eventualno postojanje opravdanja takvog ograničenja. Što se tiče cilja koji se želi postići predmetnim pravom prvokupa u glavnom postupku, Sud je utvrdio da se njime nastoji osigurati bolje upravljanje farmaceutskim uslugama, s jedne strane, jamčeći kontinuitet radnog odnosa zaposlenih farmaceuta, te, s druge strane, vrednovanjem iskustva upravljanja koje su oni stekli. Takav cilj, s obzirom na to da je povezan s ciljem zaštite javnog zdravlja, izričito navedenim u članku 52. stavku 1. UFEU-a, može opravdati ograničenje slobode poslovnog nastana.

Međutim, sud je utvrdio da takvo bezuvjetno pravo prvokupa, pod pretpostavkom da se njime na djelotvoran način nastoji postići cilj zaštite javnog zdravlja, ne može jamčiti ostvarenje tog cilja. Kao prvo, što se tiče cilja kontinuiteta radnog odnosa zaposlenih farmaceuta, Sud je napomenuo kako se on ne može smatrati prikladnim za osiguranje cilja javnog zdravlja. Kao drugo, kada je riječ o vrednovanju iskustva upravljanja koje su stekli farmaceuti, Sud je utvrdio da predmetno pravo prvokupa u glavnom postupku ne počiva ni na kakvoj konkretnoj ocjeni stvarno stečenog iskustva, kvaliteti pružene usluge ni dužnostima koje se konkretno obavljaju u općinskoj ljekarni te da stoga nije prikladno za postizanje željenog cilja. Osim toga, naglašava da takvo pravo prvokupa u svakom slučaju prekoračuje ono što je nužno za postizanje cilja vrednovanja profesionalnog iskustva. On se u biti može postići manje ograničavajućim mjerama, kao što je dodjeljivanje dodatnih bodova u okviru postupka nadmetanja u korist ponuditelja koji dokažu da imaju iskustva u upravljanju ljekarnom.

68| Točka 55. presude *Marks & Spencer* glasi kako slijedi: „U tom pogledu, Sud smatra da mjera ograničavanja o kojoj je riječ u glavnom postupku prekoračuje ono što je nužno za ostvarivanje biti postavljenih ciljeva u situaciji u kojoj je: društvo kći nerezident iscrpilo mogućnosti uzimanja u obzir gubitaka koji postoje u državi u kojoj je rezident za porezno razdoblje na koje se odnosi zahtjev za poravnanje gubitaka kao i za ranija porezna razdoblja, po potrebi prijenosom tih gubitaka trećoj osobi ili njihovim prijebojem s dobiti koje je društvo kći ostvarilo u ranijim razdobljima, i u kojoj ne postoji mogućnost da gubitke društva kćeri nerezidenta uzme u obzir u državi u kojoj je ono rezident za buduća razdoblja, bilo ono samo ili treća osoba, osobito u slučaju prijenosa društva kćeri trećoj osobi.“

4. Slobodno pružanje usluga

U presudi **Komisija/Njemačka** (C-377/17, [EU:C:2019:562](#)), donesenoj 4. srpnja 2019., Sud je presudio da je *Savezna Republika Njemačka zadržavanjem fiksnih tarifa arhitekata i inženjera za usluge planiranja povrijedila svoje obveze na temelju Direktive 2006/123*⁶⁹.

Predmet se odnosio na njemački propis kojim se uspostavlja sustav najnižih i najviših tarifa arhitekata i inženjera za usluge planiranja. Prema mišljenju Savezne Republike Njemačke, najnižim tarifama nastoji se, među ostalim, ostvariti cilj kvalitete tih usluga i zaštite potrošača, dok se najvišim tarifama nastoji osigurati ta zaštita jamstvom transparentnosti naknada i sprečavanjem prekomjernih tarifa.

Prema mišljenju Suda, predmetne su tarife obuhvaćene odredbom Direktive 2006/123 kojom se države članice obvezuju da ispituju predviđa li njihov pravni sustav zahtjeve kojima se izvođenje djelatnosti uvjetuje time da se pružatelj usluge uskladi s fiksnim najnižim i/ili najvišim tarifama⁷⁰. Kako bi bili u skladu s ciljevima te direktive, takvi zahtjevi moraju biti nediskriminirajući, nužni i proporcionalni ostvarenju važnog razloga u općem interesu⁷¹.

Budući da su ciljevi koje je navela Savezna Republika Njemačka u sudskoj praksi Suda priznati kao važni razlozi u općem interesu, Sud je proveo analizu prikladnosti i proporcionalnosti njemačkog tarifnog sustava.

Kao prvo, što se tiče najnižih tarifa, Sud je najprije, s obzirom na presudu od 5. prosinca 2006., *Cipolla i dr.* (C-94/04 i C-202/04), utvrdio da postojanje najnižih tarifa za usluge planiranja u načelu može, s obzirom na obilježja njemačkog tržišta, doprinijeti jamstvu visoke razine kvalitete tih usluga. Naime, s obzirom na, s jedne strane, velik broj subjekata koji djeluju na tržištu usluga planiranja i, s druge strane, snažnu asimetriju u informiranju između pružatelja usluga planiranja i potrošača na tom tržištu, može postojati opasnost da ti pružatelji usluga provode tržišno natjecanje koje može dovesti do ponude jeftinih usluga, pa čak i do toga da negativnom selekcijom prestanu postojati subjekti koji nude kvalitetne usluge. U tom kontekstu propisivanje najnižih tarifa može biti takve prirode da ono doprinosi ograničavanju te opasnosti, sprečavajući ponudu usluga po cijenama koje su nedostatne za dugoročno osiguranje njihove kvalitete.

Međutim, Sud je zatim presudio da najniže tarife nisu prikladne da zajamče ostvarenje željenih ciljeva. Prema mišljenju Suda, okolnost da usluge planiranja nisu ograničene na određena zanimanja koja podliježu obveznom nadzoru na temelju zakonodavstva koje uređuje struku ili nadzoru strukovnih komora upućuje na nedosljednost njemačkog propisa u pogledu cilja očuvanja visoke razine kvalitete. Naime, najniže tarife ne mogu biti prikladne za postizanje takvog cilja ako izvršavanje usluga koje podliježu tom cilju nije samo po sebi praćeno minimalnim jamstvima koja omogućuju osiguranje kvalitete navedenih usluga.

Kao drugo, što se tiče najviših tarifa, Sud je istaknuo da, iako takve tarife mogu doprinijeti zaštiti potrošača, Savezna Republika Njemačka nije dokazala razloge zbog kojih činjenica da se klijentima stavljaju na raspolaganje cjenovne smjernice za različite kategorije usluga kao manje ograničavajuću mjeru ne bi bila dostatna za postizanje navedenog cilja na prikladan način. Iz toga slijedi da se ne može smatrati da je zahtjev utvrđivanja najviših tarifa proporcionalan tom cilju.

69| Direktiva 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu (SL 2006., L 376, str. 36.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 47., str. 160.)

70| Članak 15. stavak 2. točka (g) Direktive 2006/123

71| Članak 15. stavak 3. Direktive 2006/123

U presudi od 4. srpnja 2019., **Baltic Media Alliance** (C-622/17, [EU:C:2019:566](#)), Sud je presudio da mjera – kojom se, zbog razloga javnog poretka, nalaže privremena obveza emitiranja odnosno ponovnog prijenosa televizijskog kanala koji dolazi iz druge države članice samo u okviru televizijskih paketa kanala za koje se plaća dodatna naknada – nije obuhvaćena člankom 3. Direktive 2010/13⁷². Tom se odredbom države članice obvezuju da osiguraju slobodu prijema i da na svojem državnom području ne ograničavaju ponovne prijenose televizijskog emitiranja iz drugih država članica zbog razloga koji spadaju u područja usklađena direktivom, među kojima se nalaze mjere protiv poticanja na mržnju.

NTV Mir Lithuania kanal je usmjeren litavskoj javnosti čija je većina programa na ruskom jeziku. Litavska komisija za radio i televiziju donijela je odluku kojom se pružateljima medijskih usluga nalaže da tijekom dvanaest mjeseci na litavskom državnom području emitiraju odnosno ponovno prenose taj kanal samo u okviru televizijskih paketa kanala za koje se plaća dodatna naknada. Ta je odluka donesena zato što je jedan od programa navedenog kanala sadržavao lažne informacije koje su poticale na nesnošljivost i mržnju na temelju nacionalnosti prema baltičkim zemljama. Baltic Media Alliance, društvo sa sjedištem u Ujedinjenoj Kraljevini i nositelj britanske licencije za emitiranje televizijskog kanala NTV Mir Lithuania, smatrao je da je ta odluka donesena protivno Direktivi 2010/13 jer je njome ograničen ponovni prijenos televizijskog kanala iz druge države članice.

Kad je riječ o zabrani ograničavanja ponovnih prijenosa predviđenoj u članku 3. Direktive 2010/13, Sud je najprije istaknuo, oslanjajući se na njezin kontekst, ciljeve i povijest nastanka, da pojam „ograničavati” u kontekstu te direktive ima posebno značenje koje je uže od značenja pojma ograničenja iz članka 56. UFEU-a. Taj se pojam ne odnosi na svako ograničenje slobode prijema i ponovnog prijenosa od strane države članice primateljice. Stoga se Direktivi 2010/13 u načelu ne protivi primjena nacionalnog propisa kojim se, na općenit način, ostvaruje cilj od općeg interesa, pod uvjetom da se njime ne uspostavlja sekundarni nadzor televizijskog emitiranja, uz onaj koji država članica emisije mora provoditi.

Pojašnjavajući svoju raniju sudsku praksu⁷³, Sud je zatim presudio da nacionalna mjera kojom se, na općenit način, ostvaruje cilj povezan s javnim poretkom i uređuju modaliteti distribucije televizijskog kanala potrošačima u državi članici primateljici ne predstavlja ograničenje u smislu članka 3. Direktive 2010/13, s obzirom na to da se takvim modalitetima na sprječava ponovni prijenos kao takav tog kanala. Naime, takvom se mjerom ne uspostavlja sekundarni nadzor emitiranja.

S obzirom na ta utvrđenja, Sud je zaključio da mjera poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku nije obuhvaćena člankom 3. Direktive 2010/13. Naime, s jedne strane, predmetnom odlukom nastoji se ostvariti cilj od općeg interesa s obzirom na to da se njome doprinosi borbi protiv širenja informacija kojima se diskreditira litavska država i nastoji zaštititi sigurnost litavskog informacijskog područja kao i zajamčiti i zaštititi javni interes za primjerenim informiranjem. S druge strane, njome se ne sprječava ponovni prijenos kao takav na litavskom državnom području, iz druge države članice, televizijskih emisija jer se televizijski kanal na koji se ona odnosi može i dalje zakonito emitirati na tom području i litavski potrošači ga i dalje mogu gledati, pod uvjetom da su se pretplatili na televizijski paket kanala za koji se plaća dodatna naknada.

72| Direktiva 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 10. ožujka 2010. o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) (SL 2010., L 95, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 160.)

73| Presuda Suda od 22. rujna 2011., **Mesopotamia Broadcast i Roj TV** (C-244/10 i C-245/10, [EU:C:2011:607](#))

U području slobodnog pružanja usluga također valja istaknuti presudu od 19. prosinca 2019., **Dobersberger** (C-16/18, [EU:C:2019:1110](#)), koja se odnosi na poduzetnika sa sjedištem u državi članici koji u više država članica pruža usluge u međunarodnim vlakovima⁷⁴.

5. Slobodno kretanje kapitala

U presudi **X (Društva posrednici sa sjedištem u trećim zemljama)** (C-135/17, [EU:C:2019:136](#)), donesenoj 26. veljače 2019., veliko vijeće Suda presudilo je da *članku 63. stavku 1. UFEU-a o slobodnom kretanju kapitala* nije protivan propis države članice na temelju kojega su prihodi koje je ostvarilo društvo sa sjedištem u trećoj zemlji i koji ne potječu od vlastite djelatnosti tog društva, kao što su „posredni prihodi koji imaju narav kapitalnih ulaganja” u smislu tog propisa, uključeni, u skladu s postotkom držanog udjela, u poreznu osnovicu obveznika koji je rezident u toj državi članici, ako taj obveznik drži udjel od najmanje 1 % u navedenom društvu, i ako su ti prihodi u toj trećoj zemlji podvrgnuti slabijem oporezivanju nego što je ono koje postoji u dotičnoj državi članici, osim ako ne postoji pravni okvir kojim se predviđaju, posebice, ugovorne obveze koje ovlašćuju porezna tijela dotične države članice da provjere, u slučaju potrebe, istinitost podataka o tom društvu dostavljenih kako bi se dokazalo da sudjelovanje navedenog poreznog obveznika u potonjem društvu ne proizlazi iz umjetne konstrukcije.

Sud je istaknuo da se navedeni propis primjenjuje samo na prekogranične situacije te je najprije smatrao da taj propis može odvratiti ulagače koji su u cijelosti oporezovani u dotičnoj državi članici da ulažu u društva koja imaju sjedište u određenim trećim zemljama i stoga predstavlja ograničenje slobode kretanja kapitala koje je u načelu zabranjeno člankom 63. stavkom 1. UFEU-a.

Nadalje, Sud je ispitao može li se to ograničenje opravdati s obzirom na članak 65. UFEU-a, na temelju kojeg se razlika u poreznom postupanju može smatrati usklađenom sa slobodnim kretanjem kapitala ako se odnosi na situacije koje nisu objektivno usporedive. U tom pogledu Sud je istaknuo da propis o kojem je riječ u glavnom postupku ima za cilj što je više moguće izjednačiti situaciju rezidentnih društava koja su svoj kapital uložila u društvo sa sjedištem u trećoj zemlji sa „slabim” oporezivanjem sa situacijom rezidentnih društava koja su kapital uložila u drugo društvo sa sjedištem u dotičnoj državi članici kako bi se, osobito, što više neutralizirale eventualne porezne pogodnosti koje prvonavedena društva mogu ostvariti od ulaganja kapitala u treće zemlje, zbog čega predmetna razlika u postupanju nije opravdana time što su situacije objektivno različite.

U tim je uvjetima Sud ispitao može li se razlika u poreznom postupanju opravdati važnim razlogom u općem interesu. Sud je istaknuo da je cilj navedenog propisa sprečavanje utaje i izbjegavanja plaćanja poreza i presudio da je taj propis prikladan za jamčenje ostvarenja navedenog cilja. Naime, time što predviđa uključivanje prihoda društva sa sjedištem u trećoj zemlji sa „slabim” oporezivanjem u poreznu osnovicu društva koje se u cijelosti oporezuje u dotičnoj državi članici, propis o kojem je riječ u glavnom predmetu može neutralizirati učinke eventualnog umjetnog prijenosa prihoda u takvu treću zemlju.

Međutim, prema mišljenju Suda, taj propis, time što presumira postojanje umjetnih ponašanja samo zato što su ispunjeni uvjeti koji su u njemu navedeni, i ne dajući dotičnom poreznom obvezniku nikakvu mogućnost da tu pretpostavku obori, u načelu prekoračuje ono što je nužno za ostvarivanje svojeg cilja.

Međutim, Sud je naglasio da se propis o kojem je riječ u glavnom postupku ne odnosi na države članice, već na treće zemlje i istaknuo da se postojanje obveze države članice da poreznom obvezniku omogući podnošenje elemenata koji dokazuju eventualne komercijalne razloge njegova sudjelovanja u društvu koje

⁷⁴| Ta je presuda prikazana u dijelu XV.5. „Upućivanje radnika”.

ima sjedište u trećoj zemlji mora ocjenjivati s obzirom na raspoloživost administrativnih i regulatornih mjera koje omogućuju, u slučaju potrebe, kontrolu istinitosti tih elemenata. Stoga je na nacionalnom sudu da ispita postoje li, među ostalim, ugovorne obveze između predmetne države članice i dotične treće zemlje, kojima se utvrđuju pravni okvir suradnje i mehanizmi razmjene podataka između dotičnih nacionalnih tijela koji su uistinu takve prirode da ovlašćuju porezna tijela države članice da provjere, u slučaju potrebe, istinitost podataka dostavljenih u pogledu društva sa sjedištem u trećoj zemlji kako bi se dokazalo da sudjelovanje navedenog poreznog obveznika u potonjem društvu ne proizlazi iz umjetne konstrukcije.

Sud koji je uputio zahtjev također je Sudu postavio prethodna pitanja koja se odnose na područje primjene klauzule o mirovanju (*standstill*) predviđene člankom 64. stavkom 1. UFEU-a na temelju kojeg država članica može u odnosima s trećim zemljama primjenjivati ograničenja kretanja kapitala koja, među ostalim, obuhvaćaju izravna ulaganja, čak i ako su ta ograničenja protivna načelu slobodnog kretanja kapitala iz članka 63. stavka 1. UFEU-a, pod uvjetom da su već postojala na dan 31. prosinca 1993. U predmetu u glavnom postupku, porezni propis na kojem se ograničenje o kojem je riječ u glavnom postupku temeljilo značajno je izmijenjen nakon 31. prosinca 1993. zbog donošenja zakona koji je stupio na snagu, ali je zamijenjen prije negoli je primijenjen u praksi propisom koji je po svojoj biti istovjetan propisu koji je postojao na dan 31. prosinca 1993. Sud je presudio da se u takvom slučaju primjenjuje zabrana iz članka 63. stavka 1. UFEU-a, osim ako je primjena navedene izmjene odgođena na temelju nacionalnog prava, tako da se, unatoč stupanju na snagu, nije primjenjivala na prekogranična kretanja kapitala navedena u članku 64. stavku 1. UFEU-a, što je obavezan provjeriti nacionalni sud.

U presudi **Komisija/Mađarska (Prava plodouživanja na poljoprivrednom zemljištu)** (C-235/17, [EU:C:2019:432](#)), donesenoj 21. svibnja 2019., veliko vijeće Suda presudilo je da je Mađarska *povrijedila obveze koje ima na temelju odredbi članka 63. UFEU-a u vezi s člankom 17. Povelje time što je ex lege ukinula prava plodouživanja na poljoprivrednim i šumskim zemljištima koja se nalaze u Mađarskoj, kad su nositelji tih prava izravno ili neizravno državljani drugih država članica.*

Mađarska je 2013. donijela zakon (u daljnjem tekstu: Zakon iz 2013.) na temelju kojeg su se prava plodouživanja na poljoprivrednim i šumskim zemljištima koja su prethodno stekle pravne ili fizičke osobe koje ne mogu dokazati blisko obiteljsko srodstvo s vlasnikom tih zemljišta trebala ukinuti *ex lege* a da pritom nije predviđen sustav naknade štete tim osobama. U prilog tom zakonu Mađarska je tvrdila da su predmetni ugovori o plodouživanju zaobišli zabrane o stjecanju vlasništva poljoprivrednih zemljišta koje su bile na snazi prije pristupanja Mađarske Uniji i da su k tomu povrijedili nacionalni propis u području deviznih kontrola koji se tada primjenjivao, tako da su stoga bili ništavi *ab initio* već prije tog pristupanja. Također se pozvala na različite ciljeve poljoprivredne politike, to jest osigurati da su produktivna poljoprivredna zemljišta samo u posjedu fizičkih osoba koje ih obrađuju i da nisu u špekulativne svrhe, spriječiti rascjepkanost zemljišta i zadržati ruralno stanovništvo i održivu poljoprivredu te stvoriti zemljišta koja su održive veličine i konkurentna.

Nakon što je ocijenio da nije bilo potrebno ispitati Zakon iz 2013. s obzirom na članak 49. UFEU-a, Sud je utvrdio da, time što predviđa prestanak *ex lege* prava plodouživanja koja na poljoprivrednim zemljištima imaju osobe koje ne mogu dokazati blisko obiteljsko srodstvo s vlasnikom tih zemljišta, među kojima su i brojni državljani država članica koje nisu Mađarska, taj zakon samim svojim ciljem i zbog same te činjenice ograničava pravo zainteresiranih osoba na slobodno kretanje kapitala zajamčeno člankom 63. UFEU-a. Naime, taj nacionalni propis uskraćuje im kako mogućnost nastavka uživanja njihova prava plodouživanja, tako i eventualnu mogućnost prijenosa tog prava. Osim toga, navedeni propis može odvratiti nerezidente od ulaganja u Mađarskoj u budućnosti.

U tim je okolnostima Sud smatrao da valja ispitati može li se navedeno ograničenje opravdati važnim razlozima u općem interesu ili razlozima spomenutima u članku 65. UFEU-a i je li ono u skladu s načelom proporcionalnosti s obzirom na to da, među ostalim, ima za cilj ostvarenje navedenih ciljeva na sustavan i dosljedan način.

U tom kontekstu, Sud je također podsjetio da se temeljna prava koja se jamče Poveljom primjenjuju na sve situacije uređene pravom Unije i na taj ih se način, među ostalim, osobito mora poštovati kada nacionalni propis ulazi u područje primjene tog prava. To je osobito tako kada je nacionalni propis prepreka jednoj ili više temeljnih sloboda zajamčenih UFEU-om, a dotična se država članica poziva na razloge iz članka 65. UFEU-a ili na važne razloge u općem interesu priznate pravom Unije radi opravdanja takve prepreke. U takvom se slučaju na dotični nacionalni propis, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, predviđene iznimke mogu primijeniti samo ako je on u skladu s temeljnim pravima čije poštovanje osigurava Sud. U tom pogledu, primjenu od strane jedne države članice iznimaka koje pravo Unije predviđa za opravdavanje prepreke temeljnoj slobodi zajamčenoj Ugovorom valja smatrati „prov[edbom] prav[a] Unije” u smislu članka 51. stavka 1. Povelje.

Posljedično, Sud je ispitao usklađenost Zakona iz 2013. s pravom Unije s obzirom na izuzeća koja su tako predviđena Ugovorima i sudskom praksom Suda i s obzirom na temeljna prava zajamčena Poveljom, među kojima je pravo na vlasništvo propisano člankom 17. Povelje, a čiju povredu Komisija navodi u ovom slučaju.

Što se tiče tog članka 17. Povelje, Sud je, kao prvo, pojasnio da se zaštita koju dodjeljuje stavak 1. tog članka odnosi na imovinska prava iz kojih, sukladno predmetnom pravnom sustavu, proizlazi stečeni pravni položaj koji omogućuje autonomno korištenje tih prava njihovu nositelju u vlastitu korist. Prema mišljenju Suda, očito je da predmetna prava plodouživanja imaju imovinsku vrijednost i nositelju dodjeljuju stečeni pravni položaj, i to čak i ako je prenosivost takvih prava ograničena ili isključena na temelju primjenjivog nacionalnog prava. Naime, ugovorno stjecanje takvih prava plodouživanja na poljoprivrednim zemljištima u načelu je praćeno plaćanjem cijene. Ta prava svojim nositeljima omogućuju uživanje takvih zemljišta, osobito u gospodarske svrhe, tj., ovisno o slučaju, davanje zemljišta u zakup trećima, i stoga ulaze u područje primjene članka 17. stavka 1. Povelje.

Sud je, kao drugo, presudio da se za prava plodouživanja koja su ukinuta Zakonom iz 2013. mora smatrati da su „na zakonit način stečena”, u smislu te odredbe Povelje. Naime, navedena su prava uspostavljena u vrijeme kada uspostava takvih prava nije bila zabranjena važećim zakonodavstvom i Mađarska nije dokazala da su ta prava nevaljana zbog povrede nacionalnog propisa u području deviznih kontrola. K tomu, nadležna mađarska tijela sustavno su upisivala ista ta prava u zemljišne knjige i njihovo je postojanje potvrđeno zakonom donesenim 2012.

Kao treće, Sud je presudio da se Zakon iz 2013. ne odnosi na ograničenja korištenja imovinom, nego na oduzimanje vlasništva u smislu članka 17. stavka 1. Povelje, neovisno o okolnosti da dotična prava plodouživanja nije steklo tijelo javne vlasti, nego da vlasnici predmetnih zemljišta po prestanku takvih prava na tim zemljištima dobivaju neograničeno vlasništvo.

Na kraju te analize, Sud je ipak pojasnio da ostvarivanje prava zajamčenih Poveljom može biti ograničeno ako se to ograničenje predviđa zakonom, ako poštuje bit tih prava i ako je, podložno načelu proporcionalnosti, potrebno i zaista odgovara ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija ili potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba. U tom pogledu, tumačenje članka 17. stavka 1. u vezi s člankom 52. stavkom 1. Povelje dovodi do zaključka da, kada se radi opravdanja za oduzimanje vlasništva poziva na razlog u javnom interesu, poštovanje načela proporcionalnosti predviđenog u članku 52. stavku 1. Povelje valja osigurati s obzirom na taj razlog i na ciljeve koje on obuhvaća. Takvo tumačenje osim toga znači da se, ako ne postoji takav razlog u javnom interesu koji može opravdati oduzimanje vlasništva, ili, pod pretpostavkom da je takav razlog u javnom interesu dokazan, ali ne ispunjava uvjete iz druge rečenice članka 17. stavka 1. Povelje, ugrožava pravo vlasništva koje je priznato tom odredbom.

U tom pogledu, iako je Sud priznao da nacionalni propisi mogu ograničiti slobodno kretanje kapitala u ime ciljeva poput onih na koje se poziva Mađarska u potporu Zakonu iz 2013., ipak je presudio da se zbog nedostatka dokaza ne može smatrati da navedeni zakon stvarno slijedi takve ciljeve ili da je prikladan za

osiguranje njihova ostvarenja. Sud je dodao da taj zakon u svakom slučaju prekoračuje ono što je nužno za ostvarivanje tih ciljeva. Zbog toga je Sud također zaključio da ne postoje razlozi u javnom interesu koji mogu opravdati oduzimanje vlasništva koje proizlazi iz ukidanja predmetnih prava plodouživanja.

Što se tiče tog oduzimanja vlasništva, Sud je dodao da u svakom slučaju Zakon iz 2013. ne ispunjava zahtjev u pogledu pravodobne isplate pravične naknade predviđen člankom 17. stavkom 1. drugom rečenicom Povelje. Naime, taj zakon ne sadržava nijednu odredbu kojom se predviđa naknada štete za izvlaštene nositelje prava plodouživanja i puko upućivanje na opća pravila građanskog prava koja je Mađarska istaknula ne ispunjava taj zahtjev. Takvo upućivanje u ovom slučaju na nositelje prava plodouživanja stavlja teret da u postupcima koji mogu biti dugotrajni i skupi moraju zahtijevati plaćanje eventualnih naknada štete koju bi im mogli dugovati vlasnici zemljišta. Takva pravila građanskog prava ne omogućuju da se lako ili dovoljno precizno ili predvidljivo utvrdi hoće li se naknade štete stvarno moći dobiti po završetku tih postupaka, niti da se, ovisno o slučaju, sazna kakva će biti njihova priroda ili visina.

VIII. Granična kontrola, azil i useljavanje

1. Politika azila

U kontekstu migracijske krize koja u Europi postoji već nekoliko godina i povezanog dolaska brojnih podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu u okviru Unije, Sud i dalje odlučuje o brojnim predmetima povezanim s Unijinom politikom azila. U tom pogledu valja istaknuti osam presuda: dvije se odnose na status izbjeglice, pet ih se odnosi na obradu zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a jedna na odluke o vraćanju.

1.1. Status izbjeglice

U presudi **M i dr. (Opoziv statusa izbjeglice)** (C-391/16, C-77/17 i C-78/17, [EU:C:2019:403](#)), donesenoj 14. svibnja 2019., veliko vijeće Suda izjašnjavalo se o *valjanosti članka 14. stavaka 4. do 6. Direktive 2011/95⁷⁵ (u daljnjem tekstu: Direktiva o kvalifikacijama), u kojem se navode primjeri u kojima države članice mogu opozvati ili odbiti odobriti status izbjeglice s obzirom na članak 78. stavak 1. UFEU-a i članak 18. Povelje, u kojima se upućuje na Ženevsku konvenciju o statusu izbjeglica (u daljnjem tekstu: Ženevska konvencija)⁷⁶*. Ta je presuda donesena u okviru triju sporova između državljana trećih zemalja i odgovarajućih nadležnih nacionalnih tijela u pogledu toga što su ta tijela opozvala njihov status izbjeglice ili odbila odobriti taj status jer su bili osuđeni za posebno teška kažnjiva djela te su predstavljali opasnost za sigurnost ili društvo predmetne države članice. Konkretnije, Sud se izjašnjavao o pitanju je li učinak članka 14. stavaka 4. do 6. te direktive takav da se takvim državljanima trećih zemalja, koji ispunjavaju materijalne uvjete iz članka 2. točke (d) navedene direktive, uskraćuje svojstvo „izbjeglice” te povređuje li se stoga time članak 1. Ženevske konvencije.

75| Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite (SL 2011., L 337, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 248.)

76| Konvencija o statusu izbjeglica, potpisana u Ženevi 28. srpnja 1951. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, sv. 189., str. 137., br. 2545 (1954.)), stupila je na snagu 22. travnja 1954. te je dopunjena i izmijenjena Protokolom o statusu izbjeglica, sklopljenim u New Yorku 31. siječnja 1967., koji je stupio na snagu 4. listopada 1967.

Sud je najprije smatrao da je nadležan za odlučivanje o trima zahtjevima za prethodnu odluku. Istaknuo je da, iako Unija nije ugovorna stranka Ženevske konvencije, članak 78. stavak 1. UFEU-a i članak 18. Povelje ipak joj nalažu poštovanje pravila te konvencije i stoga Direktiva o kvalifikacijama na temelju tih odredbi primarnog prava mora poštovati ta pravila, te je Sud nadležan za ispitivanje valjanosti članka 14. stavaka 4. do 6. te direktive s obzirom na te odredbe.

Sud je zatim presudio da se odredbe članka 14. stavaka 4. do 6. navedene direktive mogu tumačiti na način koji osigurava poštovanje minimalne razine zaštite predviđene Ženevskom konvencijom, kao što to zahtijevaju članak 78. stavak 1. UFEU-a i članak 18. Povelje, te je stoga zaključio da su te odredbe valjane.

U tom je pogledu Sud pojasnio, kao prvo, da, iako se Direktivom o kvalifikacijama utvrđuje normativni sustav koji obuhvaća pojmove i kriterije zajedničke državama članicama i stoga svojstvene Uniji, ona se ipak temelji na Ženevskoj konvenciji te je njezina svrha osobito puno poštovanje članka 1. te konvencije. Tako se definicijom „izbjeglica” u članku 2. točki (d) Direktive o kvalifikacijama u biti preuzima definicija iz članka 1. odjeljka A Ženevske konvencije. „Status izbjeglice” u smislu članka 2. točke (e) te direktive odgovara pak službenom priznavanju osobe kao „izbjeglice”, koje ima deklarativan, a ne konstitutivan učinak na to svojstvo, što znači da, na temelju članka 13. navedene direktive, državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koji ispunjavaju materijalne uvjete iz poglavlja III. te direktive imaju samo zbog toga svojstvo izbjeglice, u smislu njezina članka 2. točke (d) i članka 1. odjeljka A navedene konvencije, pri čemu države članice ne raspolažu diskrecijskom ovlasti u tom pogledu. Osim toga, Sud je istaknuo da odobravanje statusa izbjeglice rezultira time da je predmetni izbjeglica, na temelju članka 2. točke (b) Direktive o kvalifikacijama, korisnik međunarodne zaštite u smislu te direktive, na način da ima sva prava i pogodnosti navedene u poglavlju VII. navedene direktive, koje istovremeno sadržava prava ekvivalentna onima koja se nalaze u Ženevskoj konvenciji te prava koja pružaju veću zaštitu, a koja nemaju ekvivalent u toj konvenciji. S obzirom na te različite elemente, smatrao je da svojstvo „izbjeglice”, u smislu članka 2. točke (d) Direktive o kvalifikacijama i članka 1. odjeljka A navedene konvencije, ne ovisi o službenom priznanju tog svojstva odobravanjem „statusa izbjeglice” u smislu članka 2. točke (e) te direktive, u vezi s njezinim člankom 13.

Kao drugo, nakon što je utvrdio da pravo Unije za izbjeglice koji se nalaze u jednoj od situacija iz članka 14. stavaka 4. i 5. Direktive o kvalifikacijama predviđa širu zaštitu od one koja je osigurana Ženevskom konvencijom, Sud je istaknuo da se taj članak 14. stavci 4. i 5. ne može tumačiti na način da, u kontekstu sustava uvedenog tom direktivom, opoziv statusa izbjeglice ili odbijanje njegova odobravanja rezultira time da predmetni državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koji ispunjavaju uvjete iz članka 2. točke (d) navedene direktive, u vezi s odredbama njezina poglavlja III., gube svojstvo izbjeglice, u smislu navedenog članka 2. točke (d) i članka 1. odjeljka A Ženevske konvencije. Naime, okolnost da se na predmetnu osobu primjenjuje jedna od situacija iz članka 14. stavaka 4. i 5. te direktive ipak ne znači da ona više ne ispunjava materijalne uvjete o kojima ovisi svojstvo izbjeglice, a koji se odnose na postojanje osnovanog straha od proganjanja u vlastitoj zemlji podrijetla. U tom je slučaju točno da se toj osobi uskraćuje navedeni status te ona stoga (više) ne raspolaže svim pravima i pogodnostima iz poglavlja VII. Direktive o kvalifikacijama. Ipak, kao što to izričito predviđa članak 14. stavak 6. te direktive, toj osobi (i dalje) pripada određen niz prava predviđenih Ženevskom konvencijom, što potvrđuje da ona (i dalje) ima svojstvo izbjeglice, u smislu osobito članka 1. odjeljka A te konvencije, unatoč opozivu ili odbijanju odobravanja statusa izbjeglice.

Što se tiče tog članka 14. stavka 6., Sud je, kao posljednje, presudio da se tom odredbom za državu članicu koja se koristi mogućnostima iz članka 14. stavaka 4. i 5. Direktive o kvalifikacijama predviđa obveza da dotičnom izbjeglici, koji se nalazi na državnom području navedene države članice, pruži barem prava zajamčena Ženevskom konvencijom na koja se navedeni članak 14. stavak 6. izričito poziva te prava predviđena tom konvencijom čije ostvarivanje ne zahtijeva zakonit boravak. Usto, Sud je istaknuo da se potonja odredba ni na koji način ne može tumačiti tako da države članice potiče na izbjegavanje njihovih međunarodnih obveza,

poput onih koje proizlaze iz navedene konvencije, ograničavajući prava koja te osobe imaju na temelju te konvencije. Dodao je da primjena članka 14. stavaka 4. do 6. te direktive nema utjecaja na obvezu predmetne države članice da poštuje relevantne odredbe Povelje.

Sud je zaključio svoje ispitivanje tako što je istaknuo da, iako se na temelju Ženevske konvencije osobama na koje se primjenjuje jedna od situacija opisanih u članku 14. stavcima 4. i 5. Direktive o kvalifikacijama može, na temelju članka 33. stavka 2. te konvencije, izreći mjera prisilnog udaljenja ili vraćanja u zemlju njihova podrijetla i to čak i kad su im ugroženi život ili sloboda, takve osobe, s druge strane, ne mogu, na temelju te direktive, biti prisilno udaljene ili vraćene ako bi to dovelo do opasnosti da će im biti povrijeđena temeljna prava zajamčena člankom 4. i člankom 19. stavkom 2. Povelje. U odnosu na te osobe može se, u predmetnoj državi članici, donijeti odluka o opozivu statusa izbjeglice, u smislu članka 2. točke (e) navedene direktive ili odluka o odbijanju odobravanja tog statusa a da to ipak ne utječe na njihovo svojstvo izbjeglice ako ispunjavaju materijalne uvjete koji se zahtijevaju kako bi ih se moglo smatrati izbjeglicama u smislu članka 2. točke (d) te direktive, u vezi s odredbama njezina poglavlja III. i stoga članka 1. odjeljka A Ženevske konvencije.

U presudi **Bilali** (C-720/17, [EU:C:2019:448](#)), donesenoj 23. svibnja 2019., Sud je presudio da *članak 19. stavak 1. Direktive o kvalifikacijama, u vezi s njezinim člankom 16., valja tumačiti na način da država članica mora opozvati status supsidijarne zaštite ako je taj status odobrila a da pritom nisu bili ispunjeni uvjeti za to odobrenje oslanjajući se na činjenice koje su se naknadno pokazale pogrešne iako se dotičnoj osobi ne može pripisati da je navedenu državu članicu tom prilikom dovela u zabludu.*

U ovom su slučaju status supsidijarne zaštite i dozvola privremenog boravka, koji su odobreni dotičnoj osobi, naknadno bili opozvani po službenoj dužnosti jer je, s jedne strane, došlo do zablude prilikom utvrđivanja navodnog državljanstva te osobe, i jer joj, s druge strane, u slučaju vraćanja u državu njenoga podrijetla ili prethodnog uobičajenog boravišta, nikada nije prijetila stvarna opasnost od ozbiljne nepravde u smislu članka 15. Direktive o kvalifikacijama.

U tom je kontekstu Sud prije svega istaknuo da je točno da članak 19. stavak 3. točka (b) Direktive o kvalifikacijama predviđa gubitak statusa supsidijarne zaštite samo ako je dotična osoba pogrešno iznijela ili izostavila činjenice, što je bilo odlučujuće za odobrenje takvog statusa. Usto, nijedna druga odredba izričito ne predviđa da se navedeni status mora ili može opozvati ako je predmetna odluka o odobrenju donesena na temelju pogrešnih činjenica, a da dotična osoba pritom nije pogrešno izmijenila ili izostavila činjenice.

Međutim, Sud je također istaknuo da izričito nije isključena ni mogućnost gubitka tog statusa, ako država članica domaćin shvati da ga je odobrila na temelju pogrešnih podataka koji nisu pripisivi dotičnoj osobi. U tom je pogledu Sud naveo, s jedne strane, da situacija osobe kojoj je odobren status supsidijarne zaštite na temelju pogrešnih podataka a koja nikada nije ispunjavala pretpostavke za njegovo odobrenje nije ni u kakvoj vezi s logikom međunarodne zaštite. Slijedom toga, gubitak statusa supsidijarne zaštite u takvim je okolnostima u skladu sa svrhom i općom strukturom Direktive o kvalifikacijama, a osobito njezinim člankom 18., koji predviđa da se status supsidijarne zaštite može odobriti samo osobama koje ispunjavaju navedene uvjete. Naime, ako predmetna država članica nije mogla zakonito odobriti taj status, onda ga je tim više dužna opozvati kada je uočena njezina zabluda.

S druge strane, Sud je naglasio da članak 19. stavak 1. Direktive o kvalifikacijama predviđa da, u pogledu zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji su, kao u ovom slučaju, podneseni nakon stupanja na snagu Direktive 2004/83⁷⁷, države članice moraju opozvati, poništiti ili odbiti obnoviti status supsidijarne zaštite ako je

77| Direktiva Vijeća 2004/83/EZ od 29. travnja 2004. o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljan treće zemlje ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita te o sadržaju odobrene zaštite (SL 2004., L 304, str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 64.)

državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva prestala ispunjavati uvjete za supsidijarnu zaštitu u skladu s člankom 16. Direktive o kvalifikacijama, to jest ako su okolnosti na temelju kojih je odobrena supsidijarna zaštita prestale postojati ili su se promijenile do te mjere da ta zaštita više nije potrebna. U tom pogledu, izmjena saznanja države članice domaćina kad je riječ o osobnoj situaciji dotične osobe može na isti način, kao i izmjena činjeničnih okolnosti u trećoj zemlji, dovesti do toga da prvotni strah te osobe od ozbiljne nepravde više ne bude osnovan, pod uvjetom da ta izmjena saznanja bude dovoljno značajna i konačna u pogledu toga ispunjava li dotična osoba pretpostavke za odobrenje statusa supsidijarne zaštite. Stoga, ako država članica domaćin raspolaže novim informacijama koje dokazuju da, suprotno njezinoj prvotnoj ocjeni situacije u kojoj se nalazio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva kojoj je odobrila supsidijarnu zaštitu, a koja se temeljila na pogrešnim činjenicama, potom joj nikad nije prijetila opasnost od ozbiljne nepravde, ta država članica mora iz toga zaključiti da su se okolnosti na temelju kojih je odobren status supsidijarne zaštite izmijenile na način da zadržavanje tog statusa više nije opravdano. Štoviše, okolnost da zabluda u kojoj je bila država članica domaćin nije pripisiva dotičnoj osobi ne može izmijeniti utvrđenje u skladu s kojim ta osoba zapravo nikada nije ispunjavala pretpostavke koje opravdavaju odobrenje statusa supsidijarne zaštite.

Sud smatra da to tumačenje Direktive o kvalifikacijama potvrđuje Ženevska konvencija s obzirom na to da zahtjeve koji proizlaze iz te konvencije valja uzeti u obzir za potrebe tumačenja članka 19. te direktive. U tom kontekstu Sud je istaknuo da su dokumenti Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) osobito važni s obzirom na ulogu koja je UNHCR-u povjerena Ženevskom konvencijom. Međutim, iako nijedna odredba navedene konvencije izričito ne predviđa gubitak statusa izbjeglice kada se naknadno pokaže da taj status nikada nije ni trebao biti odobren, UNHCR ipak smatra da u takvom slučaju odluku o odobrenju statusa izbjeglice u načelu treba poništiti.

Osim toga, Sud je pojasnio da gubitak statusa supsidijarne zaštite na temelju članka 19. stavka 1. Direktive o kvalifikacijama ne utječe na odvojeno pitanje gubi li dotična osoba svako pravo boravka u predmetnoj državi članici i može li biti protjerana u državu svojega podrijetla. Naime, s jedne strane i za razliku od gubitka navedenog statusa na temelju članka 19. stavka 3. točke (b) Direktive o kvalifikacijama, gubitak istog statusa na temelju članka 19. stavka 1. te direktive nije obuhvaćen ni slučajevima u kojima, u skladu s člankom 4. stavkom 1.a Direktive 2003/109⁷⁸, države članice moraju odbiti odobriti status osobe s dugotrajnim boravkom korisnicima međunarodne zaštite ni slučajevima u kojima na temelju članka 9. stavka 3.a potonje direktive države članice mogu opozvati status rezidenta s dugotrajnim boravkom navedenim korisnicima. S druge strane, Direktiva o kvalifikacijama priznaje da države članice domaćini mogu, u skladu sa svojim nacionalnim pravom, odobriti nacionalnu zaštitu koja obuhvaća prava koja osobama koje nisu korisnici statusa supsidijarne zaštite omogućuju boravak na području predmetne države članice.

Sud je usto dodao da je u tom okviru predmetna država članica dužna osobito poštovati temeljno pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života dotične osobe, kako je zajamčeno člankom 7. Povelje. S tim u vezi relevantna je okolnost to da, za razliku od slučaja iz članka 19. stavka 3. Direktive o kvalifikacijama, osoba čiji je status korisnika supsidijarne zaštite opozvan na temelju članka 19. stavka 1. navedene direktive, u vezi s njezinim člankom 16., nije namjerno dovela u zabludu nadležno nacionalno tijelo prilikom odobrenja tog statusa.

⁷⁸ Direktiva Vijeća 2003/109/EZ od 25. studenoga 2003. o statusu državljana trećih zemalja s dugotrajnim boravištem (SL 2004., L 16, str. 44.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 41.)

1.2. Obrada zahtjeva za međunarodnu zaštitu

Presude koje je Sud donio u pogledu obrade zahtjeva za međunarodnu zaštitu, koje su utvrđene u ovom izvješću, odnose se na načine razmatranja, procjene i ponovne procjene takvih zahtjeva, njihovu dopuštenost, uvjete transfera podnositelja zahtjeva u državu članicu odgovornu za navedeno razmatranje i određivanje navedene države članice, kao i na sankcije koje se mogu izreći protiv podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je kriv za nasilno ponašanje.

U presudi **Jawo** (C-163/17, [EU:C:2019:218](#)), donesenoj 19. ožujka 2019., veliko vijeće Suda izjašnjavalo se, s obzirom na Uredbu br. 604/2013⁷⁹ (u daljnjem tekstu: Uredba Dublin III) i Povelju, o tome *u kojim se uvjetima može utvrditi da je podnositelj zahtjeva za međunarodnu zaštitu pobjegao, tako da se rok za njegov transfer u državu članicu koja je uobičajeno odgovorna za razmatranje njegova zahtjeva može produljiti, kao i o zakonitosti takvog transfera ako postoji opasnost da zainteresirana osoba bude izložena nečovječnom ili ponižavajućem postupanju nakon okončanja postupka azila zbog životnih uvjeta korisnikâ međunarodne zaštite u navedenoj državi članici.*

U ovom je slučaju gambijski državljaniin ušao u Europsku uniju preko Italije gdje je podnio zahtjev za azil prije nego što je otišao u Njemačku i ondje podnio novi zahtjev. Nakon što su od talijanskih tijela zatražila ponovni prihvata zainteresirane osobe, njemačka su tijela odbacila njezin zahtjev za azil i odredila njezino udaljavanje u Italiju. Prvi pokušaj transfera bio je neuspješan jer podnositelj zahtjeva nije bio u centru za smještaj koji mu je dodijeljen. Njemačka su tijela stoga ocijenila da je pobjegao te su obavijestila talijanska tijela da se transfer ne može provesti i da se rok produljuje u skladu s člankom 29. stavkom 2. Uredbe Dublin III. Taj članak propisuje da rok za provedbu transfera iznosi šest mjeseci, ali da se može produljiti do najviše osamnaest mjeseci ako podnositelj zahtjeva pobjegne. Nakon toga je zainteresirana osoba navela da je bila u posjetu kod prijatelja i da nije znala da mora prijaviti svoju odsutnost. Usporedno s tim, podnijela je tužbu protiv odluke o transferu i, nakon što je ona odbijena, podnijela je žalbu pred sudom koji je uputio zahtjev. U okviru te žalbe, istaknula je da, s obzirom na to da nije pobjegla, njemačka tijela nisu imala pravo produljiti rok za njezin transfer u Italiju. Zainteresirana osoba također je istaknula da postoje sustavni nedostaci u pogledu azila koji čine prepreku njezinu transferu u tu državu.

Kao prvo, Sud je pojasnio da pojam „bijeg” u smislu članka 29. stavka 2. Uredbe Dublin III, među ostalim, podrazumijeva postojanje elementa namjere tako da je ta odredba u načelu primjenjiva samo u slučaju kada podnositelj zahtjeva namjerno izbjegava nacionalna tijela kako bi omeo svoj transfer. Međutim, Sud je dodao da se, kako bi se osiguralo učinkovito funkcioniranje Uredbe Dublin III i kako bi se uzele u obzir značajne poteškoće na koje navedena tijela mogu naići kako bi podnijela dokaze namjere podnositelja zahtjeva, može pretpostaviti da je potonji podnositelj zahtjeva pobjegao kada se transfer ne može provesti zbog toga što je napustio dodijeljeno mu mjesto boravišta a da o tome nije obavijestio nacionalna tijela i da, ovisno o slučaju, od njih nije zatražio prethodno odobrenje. Međutim, ta je pretpostavka primjenjiva samo ako je podnositelj zahtjeva bio valjano upoznat sa svojim obvezama u tom pogledu, u skladu s člankom 5. Direktive 2013/33⁸⁰ (u daljnjem tekstu: Direktiva o prihvatu). K tomu, podnositelj zahtjeva treba zadržati mogućnost dokazivanja da postoje valjani razlozi zbog kojih nije obavijestio nadležna tijela o svojoj odsutnosti te da nije imao namjeru izbjegavanja tih tijela.

79| Uredba (EU) br. 604/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljaniin treće zemlje ili osoba bez državljanstva (SL 2013., L 180, str. 31.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 108. i ispravak SL 2017., L 49, str. 50.)

80| Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju standarda za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (SL 2013., L 180, str. 96.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 137.)

Kao drugo, Sud je potvrdio da se, u skladu s onim što je već presudio u presudi *Shiri*⁸¹, podnositelj zahtjeva, s obzirom na to da nije pobjegao, može u okviru pravnog lijeka protiv odluke o transferu pozvati na istek šestomjesečnog roka predviđenog u članku 29. stavcima 1. i 2. Uredbe Dublin III.

Kao treće, što se tiče modaliteta produljenja roka za transfer, Sud je smatrao da nije potrebno nikakvo prethodno savjetovanje između države članice moliteljice i odgovorne države članice. Stoga je, kako bi se taj rok produljio do maksimalnih osamnaest mjeseci, dovoljno da prva država članica prije isteka šestomjesečnog roka obavijesti drugu državu članicu da je podnositelj zahtjeva pobjegao i navede novi rok za transfer.

Kao četvrto i posljednje, Sud je ispitao protivi li se članku 4. Povelje transfer podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu ako životni uvjeti korisnika takve zaštite u državi članici koja je uobičajeno odgovorna za razmatranje njegova zahtjeva mogu predstavljati nečovječno ili ponižavajuće postupanje.

Sud je najprije pojasnio da to pitanje ulazi u područje primjene prava Unije. Zatim je istaknuo da u kontekstu zajedničkog europskog sustava azila i, osobito, Uredbe Dublin III koja se temelji na načelu uzajamnog povjerenja, valja pretpostaviti da se prema podnositeljima zahtjeva postupuje u skladu s njihovim temeljnim pravima. Međutim, kao što je Sud već presudio u presudi *N. S. i dr.*⁸² i kao što je kodificirano u članku 3. stavku 2. Uredbe Dublin III, ne može se isključiti da postoji opasnost da će podnositelj zahtjeva zbog, među ostalim, sustavnih nedostataka, općih nedostataka ili nedostataka koji pogađaju određene skupine osoba u državi članici u koju je predviđen transfer, biti izložen nečovječnom ili ponižavajućem postupanju u toj državi članici, što čini prepreku navedenom transferu. U tom pogledu, iako se člankom 3. stavkom 2. Uredbe Dublin III predviđa samo situacija koja je dovela do presude *N. S. i dr.* u kojoj je ta opasnost proizlazila iz sustavnih nedostataka u postupku azila, transfer se u svakom slučaju isključuje ako postoje ozbiljni i dokazani razlozi za vjerovanje da će doći do takve opasnosti, bilo u samom trenutku transfera, bilo tijekom postupka azila ili pak nakon okončanja tog postupka.

Naposljetku, Sud je naveo da postojanje navodnih nedostataka treba ocijeniti sud pred kojim se vodi postupak protiv odluke o transferu, na temelju objektivnih, vjerodostojnih, preciznih i ažuriranih elemenata te s obzirom na standard zaštite temeljnih prava zajamčenih pravom Unije. Ti nedostaci moraju dosegnuti osobito visok stupanj ozbiljnosti. U pogledu životnih uvjeta korisnika međunarodne zaštite, taj je stupanj dosegnut kad bi nebriga nacionalnih tijela dovela do toga da se osoba, neovisno o svojoj volji i osobnom izboru, nađe u situaciji izuzetne materijalne oskudice koja bi joj onemogućila zadovoljavanje najosnovnijih potreba i u kojoj bi njezino fizičko ili mentalno zdravlje bilo ugroženo ili bi se našla u položaju nespojivim s ljudskim dostojanstvom. Suprotno tomu, činjenica da obiteljska solidarnost koja, u slučaju nedostatnosti socijalnog sustava stoji na raspolaganju državljanima dotične države članice, u pravilu ne postoji za korisnike međunarodne zaštite, nije dovoljna kako bi se potvrdilo da bi podnositelj zahtjeva u slučaju transfera u tu državu članicu bio suočen s takvom situacijom. Isto tako, postojanje propusta u provedbi programa uključivanja u društvo tih korisnika zaštite nedovoljno je kako bi se prihvatilo takvo utvrđenje. U svakom slučaju, puka činjenica da su u državi članici moliteljici socijalna zaštita i/ili životni uvjeti povoljniji nego u državi članici koja je uobičajeno odgovorna za razmatranje zahtjeva nije dovoljna kako bi se zaključilo da postoji opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja u drugoj državi članici.

81| Presuda Suda od 25. listopada 2017., *Shiri* (C-201/16, [EU:C:2017:805](#))

82| Presuda Suda od 21. prosinca 2011., *N. S. i dr.* (C-411/10 i C-493/10, [EU:C:2011:865](#))

U presudi **Ibrahim i dr.** (C-297/17, C-318/17, C-319/17 i C-438/17, [EU:C:2019:219](#)), donesenoj 19. ožujka 2019., veliko vijeće Suda iznijelo je *pojašnjenja u pogledu dodatnog razloga nedopuštenosti zahtjeva za međunarodnu zaštitu navedenog u članku 33. stavku 2. točki (a) Direktive 2013/32*⁸³ (u daljnjem tekstu: Direktiva o postupcima). Tom se odredbom proširuje mogućnost koja se prethodno predviđala Direktivom 2005/85⁸⁴ u pogledu odbacivanja zahtjeva kao nedopuštenog u slučaju prethodne dodjele statusa izbjeglice u drugoj državi članici, time što se takvo odbijanje također dopušta u slučaju dodjele supsidijarne zaštite. U glavnim postupcima ta je zaštita dodijeljena nekolicini državljana trećih zemalja u Poljskoj i Bugarskoj. Te su osobe zatim stigle u Njemačku gdje su između 2012. i 2013. podnijele zahtjeve za azil. Nakon što su od poljskih i bugarskih nadležnih tijela bezuspješno zahtijevala da ponovno prihvate navedene osobe, njemačka su tijela odbacila zahtjeve za azil a da pritom nisu ispitala njihovu osnovanost, što su zainteresirane osobe osporavale pred sudom.

U tom kontekstu, Sud se najprije izjasnio o području primjene *ratione temporis* Direktive o postupcima. U tom pogledu, prijelaznim odredbama iz njezina članka 52. prvog stavka predviđa se, s jedne strane, da se nacionalne odredbe kojima se prenosi ta direktiva primjenjuju na zahtjeve za međunarodnu zaštitu podnesene „nakon 20. srpnja 2015. ili ranije” i, s druge strane, da se zahtjevi podneseni „prije 20. srpnja 2015.” rješavaju prema nacionalnim odredbama donesenim prema Direktivi 2005/85. Sud je smatrao da, bez obzira na proturječnost koja postoji između tih dvaju pravila, država članica može predvidjeti neposrednu primjenu odredbe nacionalnog prava kojom se prenosi dodatni razlog nedopuštenosti na zahtjeve za azil o kojima još nije pravomoćno odlučeno i koji su podneseni prije 20. srpnja 2015. i prije stupanja na snagu te odredbe nacionalnog prava. Iz razloga pravne sigurnosti i jednakosti pred zakonom ipak je potrebno da se zahtjevi podneseni u istom razdoblju u toj državi članici predvidljivo i ujednačeno ispituju. Suprotno tomu, Sud je naveo da takva neposredna primjena nije dopuštena ako su i zahtjev za azil i zahtjev za ponovni prihvrat podneseni prije stupanja na snagu Direktive o postupcima. Naime, u takvoj situaciji, o kojoj je riječ u jednom od glavnih postupaka, taj zahtjev za azil i zahtjev za ponovni prihvrat, u skladu s člankom 49. Uredbe Dublin III, u cijelosti potpadaju pod područje primjene Uredbe br. 343/2003⁸⁵, dok se članak 33. Direktive o postupcima odnosi samo na situacije koje su obuhvaćene područjem primjene Uredbe Dublin III.

Nadalje, Sud je presudio da, u slučaju kada se državljaninu treće zemlje prizna supsidijarna zaštita i on nakon toga podnese zahtjev za azil u drugoj državi članici, potonja država može odbaciti taj zahtjev kao nedopušten a da ne mora prvenstveno koristiti postupak prihvata ili ponovnog prihvata predviđen Uredbom Dublin III.

Naposljetku, Sud je ispitao uvjete u kojima se država članica može naći u situaciji da je se na temelju Povelje sprječava da iskoristi mogućnost koju joj daje članak 33. stavak 2. točka (a) Direktive o postupcima. U tom pogledu, Sud je uputio na svoju presudu *Jawo*⁸⁶ donesenu istog dana te je istaknuo da u slučaju da je podnositelj zahtjeva u državi članici izložen opasnosti od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja suprotnog članku 4. Povelje, ta okolnost sprečava njegov transfer u tu državu članicu, bilo da je ta opasnost nastala u samom trenutku transfera, tijekom postupka azila ili nakon tog postupka. Po analogiji, Sud je smatrao da država članica ne može primijeniti dodatan razlog nedopuštenosti ako predvidljivi uvjeti života u državi članici koja

83| Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite (SL 2013., L 180, str. 60.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 249.)

84| Direktiva Vijeća 2005/85/EZ od 1. prosinca 2005. o minimalnim normama koje se odnose na postupke priznavanja i ukidanja statusa izbjeglica u državama članicama (SL 2005., L 326, str. 13.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 7., str. 19.)

85| Uredba Vijeća (EZ) br. 343/2003 od 18. veljače 2003. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje (SL 2003., L 50, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 37.)

86| Presuda Suda od 19. ožujka 2019., *Jawo* (C-163/17, [EU:C:2019:218](#))

mu je dodijelila supsidijarnu zaštitu podnositelja zahtjeva, kao korisnika te zaštite, izlažu ozbiljnoj opasnosti da pretrpi nečovječno ili ponižavajuće postupanje. Međutim, predmetni nedostaci moraju dosegnuti osobito visok stupanj ozbiljnosti koji obilježava izloženost dotične osobe izuzetnoj materijalnoj oskudici.

U tom pogledu nisu dovoljne povrede Direktive o kvalifikacijama koje ne idu tako daleko da povređuju članak 4. Povelje. Isto tako, činjenica da u državi članici koja je zainteresiranoj osobi dodijelila supsidijarnu zaštitu korisnici takve zaštite ne primaju nikakvu naknadu za podmirivanje osnovnih životnih potreba, ili je u usporedbi s drugim državama članicama primaju u vrlo ograničenom obujmu, ali se pritom prema njima u tom pogledu ne postupa drukčije nego prema državljanima države članice, ne omogućuje da se utvrdi povreda tog članka 4., osim ako se podnositelj zahtjeva zbog svoje osobite ranjivosti i bez svoje volje i vlastitih izbora, ne nalazi u izuzetnoj materijalnoj oskudici.

Osim toga, Sud je pojasnio da, ako država članica koja je dodijelila supsidijarnu zaštitu sustavno odbije, bez stvarnog razmatranja, dodijeliti status izbjeglice podnositeljima zahtjeva koji ipak ispunjavaju uvjete predviđene Direktivom o kvalifikacijama, postupanje prema tražiteljima azila ne bi se moglo smatrati sukladnim obvezama koje proizlaze iz članka 18. Povelje koji se odnosi na pravo na azil. Međutim, na toj je državi članici da preuzme postupak za priznavanje statusa izbjeglice, pri čemu država članica u kojoj je podnesen novi zahtjev može ponovno odbiti taj zahtjev na temelju članka 33. stavka 2. točke (a) Direktive o postupcima, s obzirom na načelo uzajamnog povjerenja.

U presudi **H. i R.** (C-582/17 i C-583/17, [EU:C:2019:280](#)), donesenoj 2. travnja 2019., veliko vijeće Suda razmatralo je pitanje jesu li nadležna tijela prije podnošenja zahtjeva za ponovni prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu dužna odrediti državu članicu odgovornu za razmatranje njegova zahtjeva, osobito na temelju kriterija odgovornosti predviđenog člankom 9. Uredbe Dublin III. Tim se člankom pojašnjava da, kada podnositelj zahtjeva ima člana obitelji kojem je kao korisniku međunarodne zaštite dopušten boravak u državi članici, ta država članica odgovorna je za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu. U ovom su slučaju nizozemska tijela zatražila od njemačkih tijela da ponovno prihvate dvije sirijske državljanke koje su u Njemačkoj podnijele prvi zahtjev za međunarodnu zaštitu, prije nego što su napustile tu državu i podnijele novi zahtjev u Nizozemskoj. Zainteresirane osobe pozvale su se na činjenicu da su njihovi supružnici, koji borave u Nizozemskoj, korisnici međunarodne zaštite, ali su nizozemska tijela odbila uzeti u obzir te navode i, posljedično, ispitati njihov zahtjev, uz obrazloženje da se u okviru postupka ponovnog prihvata podnositelj zahtjeva ne može pozivati na članak 9. Uredbe Dublin III.

U tom kontekstu, Sud je podsjetio da je postupak ponovnog prihvata primjenjiv na osobe navedene u članku 20. stavku 5. ili članku 18. stavku 1. točkama (b) do (d) Uredbe Dublin III, prije nego što se utvrdi da je situacija u kojoj državljanin treće zemlje podnese zahtjev za međunarodnu zaštitu u prvoj državi članici, a potom tu državu napusti i podnese novi zahtjev u drugoj državi članici obuhvaćena područjem primjene tog postupka, neovisno o tome je li zahtjev podnesen u prvoj državi članici povučen ili je li njegovo razmatranje u skladu s Direktivom o postupcima već započelo u toj državi članici.

Sud je zatim istaknuo da, iako okolnost da je odluka o transferu donesena nakon postupka prihvata ili ponovnog prihvata nije takve prirode da utječe na doseg prava na djelotvoran pravni lijek protiv takve odluke, zajamčenog člankom 27. stavkom 1. Uredbe Dublin III, ta dva postupka ipak podliježu različitim sustavima, a ta se razlika odražava na odredbe te uredbe koje se mogu navesti u potporu takvom pravnom lijeku. Naime, u okviru postupka prihvata, postupak određivanja odgovorne države članice za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu na temelju kriterija utvrđenih u poglavlju III. Uredbe Dublin III od presudne je važnosti i država članica kojoj je podnesen takav zahtjev može zatražiti od druge države članice takav prihvata samo ako tu državu smatra odgovornom za razmatranje tog zahtjeva. Suprotno tomu, u okviru postupka ponovnog prihvata, ti kriteriji odgovornosti nisu relevantni jer je važno samo to da zamoljena država članica ispunjava uvjete iz članka 20. stavka 5. (odnosno da je riječ o državi članici u kojoj je podnesen prvi zahtjev i u kojoj je postupak

određivanja države članice odgovorne za razmatranje tog zahtjeva u tijeku) ili članka 18. stavka 1. točaka (b) do (d) Uredbe Dublin III (odnosno da je riječ o državi članici u kojoj je podnesen prvi zahtjev i koja je na kraju postupka određivanja odgovorne države članice priznala vlastitu odgovornost za razmatranje tog zahtjeva).

Sud je dodao da irelevantnost kriterija odgovornosti iz poglavlja III. Uredbe Dublin III u okviru postupka ponovnog prihvata potkrepljuje činjenica da, dok članak 22. te uredbe detaljno propisuje način na koji se ti kriteriji moraju primijeniti u okviru postupka prihvata, članak 25. navedene uredbe, koji se odnosi na postupak ponovnog prihvata, ne sadržava pak slične odredbe, nego samo zahtijeva da zamoljena država članica provede potrebne provjere radi donošenja odluke o zahtjevu za ponovni prihvata.

Sud je također istaknuo da se opća struktura Uredbe Dublin III protivi suprotnom tumačenju, prema kojem bi se takav zahtjev mogao podnijeti samo ako bi se moglo odrediti da je zamoljena država članica odgovorna država članica na temelju kriterija odgovornosti utvrđenih u poglavlju III. te uredbe, kojom se nastoje uvesti dva zasebna postupka (odnosno postupak prihvata i postupak ponovnog prihvata) koji se primjenjuju na različite slučajeve i koji su uređeni različitim odredbama. To bi suprotno tumačenje usto moglo ugroziti ostvarenje cilja Uredbe Dublin III, a to je sprečavanje sekundarnog kretanja podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu jer bi to značilo da nadležna tijela države članice u kojoj je podnesen drugi zahtjev mogu činjenično preispitati zaključak do kojeg su na kraju postupka određivanja države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva došla nadležna tijela prve države članice u pogledu svoje odgovornosti. To tumačenje moglo bi, osim toga, povrijediti ključno načelo Uredbe Dublin III, utvrđeno u njezinu članku 3. stavku 1., prema kojem zahtjev za međunarodnu zaštitu razmatra samo jedna država članica.

Zaključno, Sud je smatrao da se kriteriji odgovornosti iz poglavlja III. Uredbe Dublin III ne mogu navesti u prilog pravnom lijeku podnesenom protiv odluke o transferu koja je donesena u okviru postupka ponovnog prihvata.

Međutim, cilj je kriterija odgovornosti utvrđenih u člancima 8. do 10. Uredbe Dublin III pridonijeti zaštiti najboljeg interesa djeteta i obiteljskog života dotičnih osoba ako dotična osoba nadležnom tijelu države članice u kojoj je podnesen drugi zahtjev dostavi elemente koji jasno utvrđuju da se tu državu članicu mora smatrati odgovornom državom članicom na temelju kriterija iz članka 9. Uredbe Dublin III, a stoga je na navedenoj državi članici da u skladu s načelom lojalne suradnje prizna svoju odgovornost, u situaciji na koju se odnosi članak 20. stavak 5. Uredbe Dublin III (odnosno kada postupak određivanja odgovorne države članice još nije završio u prvoj državi članici). Stoga se u takvoj situaciji državljani treće zemlje može iznimno pozvati na taj kriterij u okviru pravnog lijeka protiv odluke o transferu koja je donesena u odnosu na njega.

U presudi **Torubarov** (C-556/17, [EU:C:2019:626](#)) od 29. srpnja 2019. veliko vijeće Suda bilo je pozvano tumačiti *odredbu Direktive o postupcima kojom se određuje doseg prava na djelotvoran pravni lijek kojim moraju raspolagati podnositelji zahtjeva za međunarodnu zaštitu (status izbjeglice ili supsidijarna zaštita), osobito protiv odluka kojima se odbija njihov zahtjev*⁸⁷. Sud je presudio da, kada je sud – nakon što je u potpunosti i *ex nunc* razmotrio sva relevantna činjenična i pravna pitanja koja je podnio podnositelj zahtjeva za međunarodnu zaštitu – utvrdio da se primjenom kriterija predviđenih Direktivom o kvalifikacijama tom podnositelju zahtjeva mora priznati takva zaštita zbog razloga koji ističe u prilog svojem zahtjevu, ali upravno ili nesudsko tijelo nakon toga donese odluku u suprotnom smislu a da prethodno u tu svrhu nije utvrdilo da su se pojavila nova pitanja koja opravdavaju novu ocjenu potreba za međunarodnom zaštitom navedenog podnositelja zahtjeva, navedeni sud mora izmijeniti tu odluku koja nije u skladu s njegovom prethodnom presudom i zamijeniti je svojom odlukom u vezi sa zahtjevom za međunarodnu zaštitu te, ako je potrebno, izuzeti od primjene nacionalni propis koji mu zabranjuje takvo postupanje.

87| Članak 46. stavak 3.

U ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev treći je put u okviru istog predmeta odlučivao u pogledu ruskog državljanina kojeg se kazнено progoni u njegovoj zemlji podrijetla, koji je podnio zahtjev za međunarodnu zaštitu u Mađarskoj jer je strahovao od proganjanja u Rusiji zbog svojih političkih mišljenja ili da bi ondje mogao pretrpjeti ozbiljnu nepravdu. Naime, mađarsko tijelo nadležno za ispitivanje tog zahtjeva odbilo ga je tri puta, unatoč činjenici da je sud koji je uputio zahtjev dva puta poništio njegove odluke o odbijanju i da je u okviru drugog pravnog sredstva dotične osobe taj sud, nakon ocjene svih elemenata spisa, zaključio da je zahtjev za međunarodnu zaštitu osnovan. U tim okolnostima, dotična je osoba u okviru trećeg pravnog sredstva zatražila od suda koji je uputio zahtjev da sporne odluke zamijeni vlastitom odlukom o međunarodnoj zaštiti koju ta osoba treba dobiti. Međutim, zakonom iz 2015. kojim se nastoji upravljati masovnim useljavanjem ukinuta je ovlast sudova da izmijene upravne odluke u vezi s odobravanjem međunarodne zaštite.

Na temelju presude *Alheto*⁸⁸, Sud je najprije podsjetio da predmet Direktive o postupcima nije ujednačavanje postupovnih pravila koja se moraju primijeniti u državama članicama kad je riječ o donošenju nove odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu nakon poništenja prvotne upravne odluke kojom se odbija takav zahtjev. Međutim, iz cilja koji ta direktiva slijedi, a koji se sastoji od osiguranja postupanja sa zahtjevima takve prirode u najkraćem mogućem roku, iz obveze da se predmetnoj odredbi te direktive zajamči koristan učinak te iz nužnosti osiguranja djelotvornosti pravnog lijeka koja proizlazi iz članka 47. Povelje proizlazi da svaka država članica mora urediti svoje zakonodavstvo na način da se, nakon poništenja te prvotne odluke i u slučaju vraćanja spisa na ponovno odlučivanje nesudskom ili upravnom tijelu nadležnom za ispitivanje navedenog zahtjeva, nova odluka donese u kratkom roku u skladu s ocjenom iz presude kojom je proglašeno poništenje.

Sud je osobito istaknuo da je zakonodavac Unije – time što je propisao da je sud nadležan za odlučivanje o pravnom sredstvu protiv odluke o odbijanju zahtjeva za međunarodnu zaštitu dužan razmotriti, ako je potrebno, „potrebe za međunarodnom zaštitom” podnositelja zahtjeva – namjeravao navedenom sudu, kada smatra da raspolaže svim činjeničnim i pravnim elementima koji su u tom pogledu potrebni, dati ovlast da, nakon razmatranja tih elemenata u potpunosti i *ex nunc*, to jest nakon njihove iscrpne i aktualizirane ocjene, donese obvezujuću odluku o tome ispunjava li navedeni podnositelj zahtjeva uvjete predviđene Direktivom o kvalifikacijama kako bi mu se priznala međunarodna zaštita. U takvom slučaju, ako se taj sud uvjeri u to da treba odobriti zahtjev za međunarodnu zaštitu i ako poništi odluku o odbijanju navedenog zahtjeva koju je donijelo nadležno nacionalno tijelo, prije nego što mu vrati spis, navedeno tijelo, osim ako se pojave činjenična ili pravna pitanja koja objektivno zahtijevaju novu aktualiziranu ocjenu, više ne raspolaže diskrecijskom ovlasti u pogledu odluke o odobravanju ili odbijanju tražene zaštite u vezi s istim razlozima kao što su oni koji su podneseni navedenom sudu.

Stoga, nacionalno zakonodavstvo koje dovodi do situacije u kojoj se nacionalnom sudu uskraćuju sva sredstva kojim bi osigurao poštovanje svoje presude zapravo može podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu lišiti djelotvornog pravnog lijeka s obzirom na to da pravomoćna i obvezna sudska odluka koja se na njega odnosi može ostati neprovediva.

U presudi *Haqbin* (C-233/18, [EU:C:2019:956](#)), donesenoj 12. studenoga 2019., veliko vijeće Suda prvi put se izjasnilo o opsegu prava dodijeljenog državama članicama člankom 20. stavkom 4. Direktive o prihvatu za određivanje primjenjivih sankcija kada je podnositelj zahtjeva za međunarodnu zaštitu kriv za tešku povredu pravila u centru za smještaj u koji je primljen ili za opasno nasilno ponašanje. Sud je utvrdio da ta odredba, s obzirom na članak 1. Povelje, ne dopušta državama članicama da u tim slučajevima izreknu sankciju koja se sastoji od ukidanja podnositelju zahtjeva, makar i privremeno, materijalnih uvjeta prihvata koji se odnose na smještaj, prehranu ili odjeću.

88| Presuda Suda od 25. srpnja 2018., *Alheto* (C-585/16, [EU:C:2018:584](#))

Z. Haqbin afganistanski je državljanin koji je stigao u Belgiju kao maloljetnik bez pratnje. Nakon što je podnio zahtjev za međunarodnu zaštitu, primljen je u prihvatni centar. U tom centru sudjelovao je u tučnjavi između korisnikâ centra različitog etničkog podrijetla. Nakon tih događaja direktor prihvatnog centra odlučio ga je isključiti iz prava na materijalnu pomoć u prihvatnom objektu na petnaest dana. Tijekom tog razdoblja isključenja Z. Haqbin je, prema svojim izjavama, provodio noći u jednom parku u Bruxellesu i kod prijatelja.

U tim okolnostima sud koji je uputio zahtjev i kojem je Z. Haqbin podnio žalbu protiv prvostupanjske odluke kojom je odbijena njegova tužba protiv odluke o isključenju uputio je pitanje Sudu o mogućnosti belgijskih tijela da ukinu ili ograniče materijalne uvjete prihvata podnositelju zahtjeva za međunarodnu zaštitu u situaciji Z. Haqbina. Osim toga, s obzirom na poseban položaj potonje osobe, postavlja se pitanje pod kojim se uvjetima takva sankcija može izreći maloljetniku bez pratnje.

Sud je najprije pojasnio da sankcije iz članka 20. stavka 4. Direktive o prihvatu u načelu mogu utjecati na materijalne uvjete prihvata. Međutim, u skladu s člankom 20. stavkom 5. iste direktive, takve sankcije moraju biti objektivne, nepristrane, obrazložene i razmjerne posebnom položaju podnositelja zahtjeva te u svim okolnostima moraju osigurati dostojanstven životni standard.

Doista, makar i privremeno ukidanje svih materijalnih uvjeta prihvata ili materijalnih uvjeta prihvata koji se odnose na smještaj, prehranu ili odjeću bilo bi nespojivo s obvezom osiguranja dostojanstvenog životnog standarda podnositelju zahtjeva. Naime, takva sankcija lišila bi ga mogućnosti zadovoljenja najosnovnijih potreba. Osim toga, njome bi se povrijedio zahtjev proporcionalnosti.

Sud dodaje da države članice imaju obvezu da trajno i bez prekida osiguraju dostojanstveni životni standard i da tijela nadležna za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu moraju osigurati, na uređen način i u okviru vlastite odgovornosti, pristup uvjetima prihvata koji mogu osigurati takav životni standard. Ona se dakle ne mogu zadovoljiti time, kao što to smatraju belgijska nadležna tijela, da podnositelju zahtjeva samo daju popis privatnih centara za beskućnike koji ga mogu prihvatiti.

Kad je riječ o sankciji koja se sastoji od ograničavanja materijalnih uvjeta prihvata, poput ukidanja ili ograničenja naknade za svakodnevne troškove, Sud je pojasnio da je na nadležnim tijelima da u svim okolnostima osiguraju da takva sankcija, s obzirom na poseban položaj podnositelja zahtjeva kao i na sve okolnosti slučaja, bude u skladu s načelom proporcionalnosti i da ne ugrožava dostojanstvo podnositelja zahtjeva. U tom pogledu on podsjeća da države članice mogu, u slučajevima iz članka 20. stavka 4. Direktive o prihvatu, predvidjeti druge mjere osim onih koje se odnose na materijalne uvjete prihvata, poput zadržavanja podnositelja zahtjeva u odvojenom dijelu centra za smještaj ili njegova premještanja u drugi centar za smještaj. Osim toga, nadležna tijela mogu odlučiti zadržati podnositelja zahtjeva u skladu s uvjetima navedenima u toj direktivi.

Kada je podnositelj zahtjeva maloljetnik bez pratnje i stoga ranjiva osoba u smislu Direktive o prihvatu, nacionalna tijela moraju prilikom donošenja sankcija na temelju njezina članka 20. stavka 4. u većoj mjeri uzeti u obzir poseban položaj maloljetnika kao i načelo proporcionalnosti. Te sankcije moraju, s obzirom na, među ostalim, članak 24. Povelje, biti donesene osobito uzimajući u obzir najbolji interes djeteta. Osim toga, Direktiva o prihvatu ne sprečava ta tijela da odluče povjeriti maloljetnika nadležnim službama ili pravosudnim tijelima zaduženima za zaštitu djece.

1.3. Odluke o vraćanju

U presudi **Arib i dr.** (C-444/17, [EU:C:2019:220](#)), donesenoj 19. ožujka 2019., veliko vijeće Suda izjašnjavalo se o tumačenju članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive 2008/115⁸⁹ (u daljnjem tekstu: *Direktiva o vraćanju*), kojim se državama članicama u dvjema situacijama predviđenima tom odredbom omogućuje nastavak primjene pojednostavnjenih postupaka vraćanja na njihovim vanjskim granicama a da ne trebaju slijediti sve postupovne etape predviđene tom direktivom, kako bi mogle brže udaljiti državljane trećih zemalja zadržane prilikom prelaska takve granice. Sud je presudio da se ta odredba, u vezi s člankom 32. Uredbe 2016/399⁹⁰, ne primjenjuje na situaciju državljanina treće zemlje s nezakonitim boravkom na državnom području države članice koji je uhićen u neposrednoj blizini njezine unutarnje granice, čak i ako je ta država članica ponovno uvela, na temelju članka 25. tog zakonika, nadzor na toj granici zbog ozbiljne prijetnje javnom poretku ili unutarnjoj sigurnosti navedene države članice.

Nakon što je utvrdio da članak 2. stavak 2. točka (a) Direktive o vraćanju ne dopušta državama članicama da izuzmu državljane trećih zemalja s nezakonitim boravkom iz područja primjene te direktive na temelju njihova nezakonitog ulaska preko unutarnje granice, Sud je ispitao dovodi li okolnost da je država članica ponovno uvela nadzor na svojim unutarnjim granicama, u skladu s člankom 25. Uredbe 2016/399, do toga da je situacija u kojoj se nalazi državljanin treće zemlje s nezakonitim boravkom na državnom području te države članice koji je uhićen u blizini takve unutarnje granice obuhvaćena člankom 2. stavkom 2. točkom (a) Direktive o vraćanju.

Sud je u tom pogledu istaknuo, kao prvo, da se iznimka predviđena u prethodno navedenoj odredbi Direktive o vraćanju, kao odstupanje od područja primjene te direktive, mora usko tumačiti. Međutim, ona se, prema vlastitom tekstu koji je u tom pogledu posve jasan, odnosi na situaciju državljanina treće zemlje koji se nalazi na „vanjskoj granici” države članice ili u neposrednoj blizini takve granice. Nigdje se ne spominje činjenica da se s takvom situacijom može izjednačiti ona državljanina treće zemlje koji se nalazi na unutarnjoj granici na kojoj je ponovno uveden nadzor, na temelju članka 25. Uredbe 2016/399, ili u neposrednoj blizini takve unutarnje granice, iako su na dan donošenja te direktive članci 23. i 28. Uredbe br. 562/2006⁹¹ već predviđali, s jedne strane, da države članice mogu iznimno ponovno uvesti nadzor na svojim unutarnjim granicama u slučaju ozbiljne prijetnje njihovu javnom poretku ili unutarnjoj sigurnosti i, s druge strane, da se u takvom slučaju relevantne odredbe te uredbe o vanjskim granicama primjenjuju *mutatis mutandis*.

Što se tiče, kao drugo, cilja članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive o vraćanju, Sud je presudio da, s obzirom na navedeni cilj, ne treba razlikovati situaciju državljanina treće zemlje s nezakonitim boravkom, zadržanog u neposrednoj blizini unutarnje granice, ovisno o tome je li nadzor navedene granice ponovno uveden ili ne jer sâmo ponovno uvođenje nadzora na unutarnje granice države članice rezultira time da državljanin treće zemlje s nezakonitim boravkom koji je zadržan prilikom prelaska te granice ili u njezinoj neposrednoj blizini

89| Direktiva 2008/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljanina trećih zemalja s nezakonitim boravkom (SL 2008., L 348, str. 98.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 188.)

90| Uredba (EU) 2016/399 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o Zakoniku Unije o pravilima kojima se uređuje kretanje osoba preko granica (Zakonik o schengenskim granicama) (SL 2016., L 77, str. 1.)

91| Uredba (EZ) br. 562/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2006. o Zakoniku Zajednice o pravilima kojima se uređuje kretanje osoba preko granica (Zakonik o schengenskim granicama) (SL 2006., L 105, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 61.)

može biti udaljen s područja schengenskog prostora brže i lakše – tako da odmah bude odveden do vanjske granice – samo u slučaju da je bio zadržan prilikom policijskog nadzora u smislu članka 23. točke (a) Uredbe 2016/399, na istom mjestu a da nadzor navedenih granica nije bio ponovno uveden.

Kao treće, Sud je istaknuo da je potreba za uskim tumačenjem područja primjene članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive o vraćanju potkrijepljena i analizom konteksta u kojem se nalazi ta odredba i, konkretnije, sustavnim tumačenjem Uredbe 2016/399. Naime, na temelju članka 2. te uredbe, pojmovi „unutarnje granice” i „vanjske granice” međusobno se isključuju, te je člankom 32. navedene uredbe samo predviđeno da se, u slučaju da država članica ponovno uvede nadzor na unutarnjim granicama države članice, *mutatis mutandis* primjenjuju samo relevantne odredbe te uredbe o vanjskim granicama. Suprotno tomu, navedeni članak 32. ne propisuje da u takvom slučaju valja primijeniti članak 2. stavak 2. točku (a) Direktive o vraćanju.

2. Politika useljavanja

U presudi **X (Osobe s dugotrajnim boravištem – Siguran, redovit i dostatan izvor sredstava)** (C-302/18, [EU:C:2019:830](#)), donesenoj 3. listopada 2019., Sud je tumačio Direktivu 2003/109 u dijelu kojim se njome predviđa da države članice zahtijevaju od državljana trećih zemalja, radi dobivanja statusa osobe s dugotrajnim boravištem, da im za sebe i članove obitelji koji o njima ovise osiguraju dokaz da imaju sigurne i redovite izvore sredstava koji su dostatni za uzdržavanje njih samih i članova njihove obitelji bez traženja naknade od sustava socijalne pomoći dotične države članice⁹². Sud je presudio da se *pojam „izvori sredstava” ne odnosi samo na vlastite izvore sredstava podnositelja zahtjeva za stjecanje statusa osobe s dugotrajnim boravištem, već da on može uključivati i sredstva koja podnositelju zahtjeva stavlja na raspolaganje treća osoba, pod uvjetom da se, s obzirom na osobne prilike tog podnositelja zahtjeva, smatraju sigurnim, redovitim i dostatnim.*

Presuda je donesena u okviru spora između osobe X, kamerunskog državljanina, i Belgische Staat (belgijska država), povodom odbijanja zahtjeva za odobrenje nastanjenja i priznavanje statusa osobe s dugotrajnim boravištem. Osoba X se u tom zahtjevu pozvala na sredstva svojeg brata te je dostavila pisanu izjavu koju je on potpisao, u kojoj se navodilo da će on osigurati da osoba X kao i uzdržavani članovi njegove obitelji raspolažu sigurnim, redovitim i dostatnim sredstvima za uzdržavanje. Zahtjev je odbijen s obrazloženjem da osoba X ne posjeduje vlastita sredstva i da sama činjenica da je za nju odgovornost preuzeo brat ne znači da ona raspolaže redovnim i stalnim prihodima.

Nakon što je utvrdio da je pojam „izvori sredstava” iz predmetne odredbe autonoman pojam prava Unije, Sud je istaknuo da tekst te odredbe sam po sebi ne omogućuje određivanje ni prirode ni izvora predmetnih sredstava. Naime, neke jezične verzije Direktive 2003/109 upotrebljavaju izraz koji ima isto značenje kao riječ „sredstva”, dok druge upotrebljavaju izraze koji odgovaraju pojmu „prihodi”. Sud je stoga tumačenje temeljio kako na cilju te direktive tako i na kontekstu predmetne odredbe te je zaključio, među ostalim, da navedena direktiva u načelu ne omogućuje postavljanje dodatnih uvjeta u pogledu izvora sredstava koja se spominju u toj odredbi.

92| Članak 5. stavak 1. točka (a)

Nadalje, Sud je zaključio da iz ispitivanja teksta, cilja i konteksta navedene odredbe također proizlazi, kao i s obzirom na usporedive odredbe direktiva 2004/38⁹³ i 2003/86⁹⁴, da izvor sredstava koja se spominju u toj prvoj odredbi nije odlučujući kriterij za odnosnu državu članicu prilikom provjere toga jesu li ona sigurna, redovita i dostatna. Naime, iako imaju različit doseg, uvjeti „izvora sredstava” iz Direktive 2003/109 i Direktive 2004/38 mogu se tumačiti na sličan način, tako da ne isključuju mogućnost da se podnositelj zahtjeva pozove na sredstva koja dolaze od treće osobe, člana obitelji. Osim toga, iz Direktive 2003/86 proizlazi da nije odlučujući izvor sredstava, već njihova trajnost i dostatnost, uzimajući u obzir osobne prilike podnositelja zahtjeva.

Konačno, Sud je dodao da nadležno nacionalno tijelo mora analizirati treba li sredstva koja dolaze od treće osobe ili člana obitelji podnositelja zahtjeva smatrati sigurnim, redovitim i dostatnim. U tom smislu, mogu se uzeti u obzir pravna obvezivost izjave o preuzimanju odgovornosti koju daje takva treća osoba ili član obitelji, obiteljske veze između podnositelja zahtjeva i člana odnosno članova obitelji koji su spremni preuzeti odgovornost za njega, kao i priroda i trajnost sredstava potonjih članova obitelji.

U presudi *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Spajanje obitelji – Sestra izbjeglice)* (C-519/18, [EU:C:2019:1070](#)), donesenoj 12. prosinca 2019., Sud je presudio da država članica, u svrhu odobravanja spajanja obitelji sestri izbjeglice, može zahtijevati da se ona zbog svojeg zdravstvenog stanja ne može skrbiti za vlastite potrebe. Međutim, ta se nemogućnost mora ocijeniti uzimajući u obzir posebnu situaciju u kojoj se izbjeglice nalaze i nakon pojedinačnog ispitivanja. Osim toga, takvo spajanje može se dopustiti samo ako se, jednako tako, utvrdi da materijalnu potporu dotičnoj osobi stvarno osigurava izbjeglica ili da je izbjeglica u najboljem položaju da je osigura.

U glavnom predmetu, sestra iranskog državljanina kojemu je priznat status izbjeglice u Mađarskoj podnijela je zahtjev za dozvolu boravka na temelju spajanja obitelji. Iako je dotična osoba patila od depresije koja zahtijeva redoviti liječnički nadzor, njezin je zahtjev odbijen s obrazloženjem, među ostalim, da nije dokazala da se zbog svojeg zdravstvenog stanja ne može skrbiti o svojim potrebama, što se zahtijevalo mađarskim propisom.

Upitan o usklađenosti tog propisa s Direktivom 2003/86, Sud je najprije naveo da su, kada je riječ o izbjeglicama, predviđeni povoljniji uvjeti za ostvarenje prava na spajanje obitelji. Konkretno, države članice mogu odlučiti dodijeliti to pravo članovima obitelji izbjeglice, poput braće i sestara, koji u Direktivi 2003/86 nisu izričito navedeni kao oni kojima se takvo pravo na spajanje obitelji mora ili može priznati. Sud je stoga naglasio važan manevarski prostor kojim države članice raspolažu u pogledu odlučivanja o provedbi proširenja područja primjene *ratione personae* te direktive i određivanja članova obitelji na koje se to odnosi.

Međutim, taj manevarski prostor ograničen je obvezom osiguranja da je dotični član obitelji „ovisan” o izbjeglici. Sud je u tom pogledu naveo da značenje koje treba pridati tom uvjetu, koji je izričito predviđen Direktivom 2003/86, mora biti predmet samostalnog i ujednačenog tumačenja u cijeloj Uniji. U tom pogledu, u obzir valja uzeti pojašnjenja koja je Sud već dao u pogledu sličnog uvjeta u okviru Direktive 2004/38, vodeći računa o posebnosti situacije izbjeglica. Stoga se od izbjeglice ne može sustavno tražiti da u trenutku podnošenja zahtjeva za spajanje osigurava materijalnu potporu članu svoje obitelji. Izbjeglica je doista mogla biti suočena sa stvarnom nemogućnošću slanja potrebnih sredstava ili strahom da će u opasnost dovesti svoju obitelj ako je kontaktira. Također, prema mišljenju Suda, da bi se za člana obitelji izbjeglice smatralo da je ovisan o njoj, moraju se ispuniti dva elementa. S jedne strane, član obitelji ne smije biti u mogućnosti skrbiti o svojim

93| Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravište na području države članice, kojom se izmjenjuje Uredba (EEZ) br. 1612/68 i stavljaju izvan snage direktive 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004., L 158, str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42. i ispravak SL 2016., L 87, str. 36.)

94| Direktiva Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji (SL 2003., L 251, str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 70.)

osnovnim potrebama uzimajući u obzir njegove ekonomske i socijalne uvjete i to mora biti slučaj na datum kada je podnio zahtjev da se pridruži izbjeglici. S druge strane, mora biti utvrđeno da mu materijalnu potporu stvarno osigurava izbjeglica ili da je, vodeći računa o svim relevantnim okolnostima, poput stupnja srodstva člana obitelji s izbjeglicom, prirode i čvrstoće njegovih drugih obiteljskih veza kao i dobi i ekonomske situacije njegovih drugih rođaka, izbjeglica u najboljem položaju da osigura tu materijalnu potporu.

Sud je također potvrdio da države članice, s obzirom na njihov manevarski prostor u tom području, mogu predvidjeti dodatne zahtjeve u vezi s prirodom odnosa ovisnosti između izbjeglice i dotičnih članova obitelji. One, među ostalim, mogu zahtijevati da su potonji članovi obitelji ovisni o izbjeglici zbog pojedinih točno određenih razloga, poput njihova zdravstvenog stanja. Međutim, ta je mogućnost ograničena u dva pogleda. S jedne strane, takvim nacionalnim propisom moraju se poštovati temeljna prava zajamčena Poveljom i načelo proporcionalnosti. S druge strane, nadležna nacionalna tijela dužna su provesti pojedinačno ispitivanje zahtjeva za spajanje obitelji i uvjeta prema kojem član obitelji mora biti ovisan o izbjeglici, uzimajući u obzir sve relevantne elemente. Osim toga, ta tijela moraju voditi računa o činjenici da opseg potreba može znatno varirati ovisno o pojedincima, kao i o posebnoj situaciji izbjeglica, osobito u pogledu poteškoća pri pribavljanju dokaza u njihovoj zemlji podrijetla.

IX. Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima: europski uhidbeni nalog

Što se tiče pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, treba istaknuti osam presuda koje se odnose na europski uhidbeni nalog, među kojima su četiri donesene u okviru hitnog prethodnog postupka (PPU). U pet je presuda, konkretno, bila riječ o pojmu „pravosudno tijelo koje izdaje uhidbeni nalog” u smislu Okvirne odluke 2002/584/PUP⁹⁵ o europskom uhidbenom nalogu.

U spojenim predmetima u kojima je donesena presuda **OG i PI (Državna odvjetništva u Lübecku i Zwickauu)** (C-508/18 i C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), donesenoj 27. svibnja 2019., veliko vijeće Suda presudilo je da *pojam „pravosudno tijelo koje izdaje uhidbeni nalog” u smislu članka 6. stavka 1. Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu, tijelo nadležno za izdavanje europskog uhidbenog naloga, treba tumačiti na način da ne obuhvaća državna odvjetništva države članice koja su, u okviru donošenja odluke o izdavanju europskog uhidbenog naloga, izravno ili neizravno izložena riziku podređenosti nalogima ili pojedinačnim uputama izvršne vlasti, poput ministarstva pravosuđa*. Suprotno tomu, u presudi **PF (Glavni državni odvjetnik Litve)** (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)), koju je veliko vijeće donijelo istog dana, Sud je presudio da *taj pojam obuhvaća glavnog državnog odvjetnika države članice koji je, iako ustrojstveno neovisan o sudbenoj vlasti, nadležan za vođenje kaznenog progona te koji na temelju svojeg položaja u toj državi članici uživa jamstvo neovisnosti u odnosu na izvršnu vlast u okviru izdavanja europskog uhidbenog naloga*.

U tim različitim predmetima bila je riječ o izvršenju u Irskoj europskih uhidbenih naloga koje su izdala njemačka državna odvjetništva radi kaznenog progona litavskog državljanina (predmet OG) odnosno rumunjskog državljanina (predmet PI), kao i europskog uhidbenog naloga koji je izdao Glavni državni odvjetnik Litve radi kaznenog progona litavskog državljanina (predmet PF).

95| Okvirna odluka Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (SL 2002., L 190, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83. i ispravak SL 2013., L 222, str. 14.)

U svakoj od tih presuda Sud je najprije podsjetio da pojam „pravosudno tijelo“, u smislu članka 6. stavka 1. Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu, treba tumačiti autonomno i da taj pojam ne obuhvaća samo suce ili sudove države članice, već ga, u širem smislu, valja tumačiti na način da obuhvaća tijela koja sudjeluju u kaznenom sudovanju u toj državi članici, za razliku od, primjerice, ministarstava ili službi policije, koji su dio izvršne vlasti. Stoga taj pojam može obuhvatiti tijela države članice koja sudjeluju u kaznenom sudovanju u toj državi članici a da nisu nužno suci ili sudovi. U tom pogledu, budući da europski uhidbeni nalog olakšava slobodan protok sudskih odluka koje prethode presudi, a koje se odnose na vođenje kaznenog progona, tijela koja su u skladu s nacionalnim pravom nadležna za donošenje takvih odluka mogu biti obuhvaćena područjem primjene Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu. Stoga za tijelo poput državnog odvjetništva ili državnog odvjetnika, koje je u okviru kaznenog postupka nadležno za kazneni progon osoba osumnjičenih za počinjenje kaznenog djela, kako bi one za to odgovarale pred sudom, treba smatrati da sudjeluje u sudovanju u državi članici o kojoj je riječ, a Sud smatra da je to slučaj kada je riječ o državnim odvjetništvima u Njemačkoj (predmeti *OG* i *PI*) odnosno o Glavnom državnom odvjetniku Litve (predmet *PF*).

Nadalje, Sud je podsjetio da sustav europskog uhidbenog naloga obuhvaća zaštitu postupovnih i temeljnih prava koja moraju biti zajamčena traženoj osobi na dvjema razinama. Na sudska zaštitu na prvoj razini, prilikom donošenja nacionalne sudske odluke, poput nacionalnog uhidbenog naloga, nadovezuje se zaštita koja se mora osigurati na drugoj razini, prilikom izdavanja europskog uhidbenog naloga. Kad je riječ o mjeri poput izdavanja europskog uhidbenog naloga, kojom se može ugroziti pravo na slobodu osobe o kojoj je riječ, priznato člankom 6. Povelje, ta zaštita podrazumijeva donošenje odluke koja ispunjava zahtjeve djelotvorne sudske zaštite, u najmanju ruku na jednoj od dviju razina te zaštite.

Stoga, kad je pravom države članice izdavanja nadležnost za izdavanje europskog uhidbenog naloga dodijeljena tijelu koje, iako sudjeluje u sudovanju u toj državi članici, nije sudac niti sud, nacionalna sudska odluka poput nacionalnog uhidbenog naloga na koju se nadovezuje europski uhidbeni nalog mora i sama ispunjavati te zahtjeve. Prema mišljenju Suda, takvo rješenje predstavlja jamstvo pravosudnom tijelu izvršenja da se odluka o izdavanju europskog uhidbenog naloga izdanog radi kaznenog progona temelji na nacionalnom postupku u odnosu na koji postoji sudski nadzor te da su osobi protiv koje je izdan taj nacionalni uhidbeni nalog bila pružena sva jamstva potrebna u okviru donošenja takve vrste odluke.

Druga razina zaštite podrazumijeva da pravosudno tijelo koje je u skladu s nacionalnim pravom nadležno za izdavanje europskog uhidbenog naloga provjerava, osobito, jesu li ispunjeni uvjeti za to izdavanje te je li ono proporcionalno, s obzirom na posebnosti svakog pojedinog slučaja. Usto, pravosudno tijelo koje izdaje uhidbeni nalog mora pravosudnom tijelu izvršenja moći pružiti osiguranje da, s obzirom na jamstva pravnog poretka države članice izdavanja, u izvršavanju svojih dužnosti povezanih s izdavanjem europskog uhidbenog naloga postupa neovisno. Konkretnije, ta neovisnost zahtijeva postojanje pravila koja se odnose na pravni položaj i ustrojstvo, koja mogu jamčiti da pravosudno tijelo koje izdaje uhidbeni nalog u okviru donošenja odluke o izdavanju takvog uhidbenog naloga nije izloženo nikakvom riziku podređenosti, osobito, pojedinačnoj uputi izvršne vlasti. Naposljetku, kad je na temelju prava države članice izdavanja nadležnost za izdavanje europskog uhidbenog naloga dodijeljena tijelu koje, iako sudjeluje u sudovanju u toj državi članici, samo nije sud, u odnosu na odluku o izdavanju takvog uhidbenog naloga i, osobito, njezinu proporcionalnost u toj državi članici mora biti dopušten pravni lijek koji u potpunosti ispunjava zahtjeve djelotvorne sudske zaštite.

U presudama **Državno odvjetništvo Velikog Vojvodstva Luksemburga i Openbaar Ministerie (Državna odvjetništva u Lyonu i Toursu)** (C-566/19 PPU i C-626/19 PPU, [EU:C:2019:1077](#)), **Openbaar Ministerie (Švedsko državno odvjetništvo)** (C-625/19 PPU, [EU:C:2019:1078](#)) i **Openbaar Ministerie (Državni odvjetnik pri sudu u Bruxellesu, Belgija)** (C-627/19 PPU, [EU:C:2019:1079](#)), donesenima 12. prosinca 2019. u okviru hitnog prethodnog

postupka, Sud je dopunio svoju nedavnu sudsku praksu⁹⁶ o Okvirnoj odluci o europskom uhidbenom nalogu time što je pojasnio zahtjev neovisnosti „pravosudnog tijela koje izdaje“ europski uhidbeni nalog i zahtjev djelotvorne sudske zaštite koja mora biti osigurana osobama koje su predmet takvog uhidbenog naloga.

U glavnim postupcima, europske uhidbene naloge izdali su francusko (predmeti C-566/19 PPU i C-626/19 PPU), švedsko (predmet C-625/19 PPU) i belgijsko (predmet C-627/19 PPU) državno odvjetništvo radi kaznenog progona, u trima prvim slučajevima, i radi izvršenja kazne, u potonjem slučaju. Postavilo se pitanje izvršenja tih europskih uhidbenih naloga, koje je osobito ovisilo o tome imaju li ta različita državna odvjetništva svojstvo „pravosudnog tijela koje izdaje uhidbeni nalog“.

Sud je prvo ispitao uživa li francusko državno odvjetništvo na temelju svojeg položaja dovoljno jamstvo neovisnosti za izdavanje europskih uhidbenih naloga i presudio da je tomu tako.

Naime, istaknuo je da, u skladu s dokazima koji su mu predloženi, francuska državna odvjetništva imaju ovlast neovisno ocijeniti, osobito u odnosu na izvršnu vlast, nužnost izdavanja europskog uhidbenog naloga i njegovu proporcionalnost te da tu ovlast izvršavaju objektivno, uzimajući u obzir sve dokaze koji idu na teret osobi o kojoj je riječ kao i one koji joj idu u korist. Njihovu neovisnost ne dovodi u pitanje to što su zaduženi za kazneni progon, ni to što im ministar pravosuđa može dati opće upute iz područja kaznene politike, ni to što se nalaze pod vodstvom i nadzorom hijerarhijski nadređenih osoba, koje su i same članovi državnog odvjetništva, te stoga moraju slijediti upute potonjih osoba.

Kao drugo, Sud je pojasnio zahtjev iz svoje novije sudske prakse u skladu s kojom u odnosu na odluku o izdavanju europskog uhidbenog naloga, kada ju je donijelo tijelo koje sudjeluje u sudovanju, a pritom nije sud, u državi članici koja izdaje uhidbeni nalog mora biti dopušten pravni lijek koji u potpunosti ispunjava zahtjeve djelotvorne sudske zaštite.

Kao prvo, Sud je istaknuo da postojanje takvog pravnog lijeka nije uvjet da bi tijelo imalo svojstvo „pravosudnog tijela koje izdaje uhidbeni nalog“, u smislu Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu.

Kao drugo, Sud je naveo da su države članice dužne osigurati da njihovi pravni poredci doista jamče traženu razinu sudske zaštite, uvođenjem postupovnih pravila koja se mogu razlikovati od sustava do sustava. U tom pogledu, uspostava zasebnog pravnog lijeka protiv odluke o izdavanju europskog uhidbenog naloga samo je jedna od mogućnosti. Stoga je Sud presudio da su zahtjevi koji se odnose na djelotvornu sudsku zaštitu na koju ima pravo osoba protiv koje je tijelo koje nije sud radi kaznenog progona izdalo europski uhidbeni nalog ispunjeni ako je u državi članici koja izdaje uhidbeni nalog predviđen sudski nadzor pretpostavki za izdavanje takvog naloga i, osobito, njegove proporcionalnosti.

U ovom slučaju, francuski i švedski sustav ispunjavaju te zahtjeve, s obzirom na to da se na temelju nacionalnih postupovnih pravila može utvrditi da proporcionalnost odluke državnog odvjetništva o izdavanju europskog uhidbenog naloga može biti predmet sudskog nadzora prije ili gotovo istodobno s njezinim donošenjem, ali i kasnije. Konkretno, ocjenu te proporcionalnosti prethodno izvršava sud koji donosi nacionalnu odluku na kojoj se zatim može temeljiti europski uhidbeni nalog.

U slučajevima kada je državno odvjetništvo izdalo europski uhidbeni nalog ne radi kaznenog progona, već radi izvršenja kazne zatvora koja je izrečena pravomoćnom presudom, Sud je smatrao da ni tada zahtjevi djelotvorne sudske zaštite ne podrazumijevaju da bude predviđen zaseban pravni lijek protiv odluke državnog odvjetništva. Činjenica da belgijski sustav ne predviđa takav pravni lijek stoga ne znači da on ne ispunjava te

96| Vidjeti osobito presude Suda od 27. svibnja 2019., **OG i PI (Državna odvjetništva u Lübecku i Zwickauu)** (C-508/18 i C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), od 27. svibnja 2019., **PF (Glavni državni odvjetnik Litve)** (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)), kao i od 9. listopada 2019., **NJ (Državno odvjetništvo u Beču)** (C-489/19 PPU, [EU:C:2019:849](#)).

zahtjeve. U tom pogledu, Sud je istaknuo da, kad je cilj europskog uhiđenog naloga izvršenje kazne, sudski je nadzor ostvaren izvršivom presudom na kojoj se temelji taj uhiđbeni nalog. Naime, pravosudno tijelo izvršenja može pretpostaviti da je odluka o izdavanju takvog naloga donesena nakon sudskog postupka u kojem je traženoj osobi bila zajamčena zaštita njezinih temeljnih prava. Osim toga, proporcionalnost tog uhiđenog naloga također proizlazi iz izrečene osude, s obzirom na to da Okvirna odluka o europskom uhiđenom nalogu predviđa da se ta osuda treba sastojati od kazne zatvora ili mjere oduzimanja slobode u trajanju od najmanje četiri mjeseca.

Veliko vijeće Suda razmatralo je 24. lipnja 2019. u presudi **Popławski** (C-573/17, [EU:C:2019:530](#)) pitanje je li pravosudno tijelo izvršenja europskog uhiđenog naloga, na temelju načela nadređenosti prava Unije, dužno izuzeti iz primjene nacionalne odredbe koje nisu u skladu s Okvirnom odlukom. Usto, Sud je iznio pojašnjenja o pravnim učincima koje ima izjava države članice na temelju članka 28. stavka 2. Okvirne odluke 2008/909⁹⁷, podnesena nakon datuma donošenja te okvirne odluke. Na temelju te odredbe, država članica „može, nakon donošenja ove Okvirne odluke, dati izjavu u kojoj navodi da će, u predmetima u kojima je pravomoćna presuda [koju valja izvršiti] izrečena prije datuma koji ona odredi, kao država članica koja izdaje odnosno izvršava nalog i dalje primjenjivati postojeće pravne instrumente o transferu osuđene osobe važeće prije 5. prosinca 2011. [...]”.

Glavni postupak odnosio se na izvršenje u Nizozemskoj europskog uhiđenog naloga koji je u listopadu 2013. izdao poljski sud protiv poljskog državljanina, koji boravi u Nizozemskoj, radi izvršenja kazne oduzimanja slobode u Poljskoj. U listopadu 2015., u okviru izvršenja tog europskog uhiđenog naloga, sud koji je uputio zahtjev uputio je prvi zahtjev za prethodnu odluku na koji je Sud odgovorio presudom od 29. lipnja 2017., **Popławski**⁹⁸. U toj je presudi Sud, među ostalim, odlučio da članak 4. točku 6. Okvirne odluke o europskom uhiđenom nalogu, u kojoj se navodi razlog za moguće neizvršenje europskog uhiđenog naloga, treba tumačiti na način da mu se protivi zakonodavstvo države članice kojim se prenosi ta odredba, a koje – u slučaju da predaju stranog državljanina koji ima dozvolu stalnog boravka na području te države članice traži druga država članica radi izvršenja kazne oduzimanja slobode koja je tom državljaninu izrečena sudskom odlukom koja je postala pravomoćna – s jedne strane, ne dopušta takvu predaju, a, s druge strane, predviđa samo obvezu pravosudnih tijela prve države članice da obavijeste pravosudna tijela druge države članice da su spremna preuzeti izvršenje te presude a da na datum odbijanja predaje nije osigurano stvarno preuzimanje izvršenja i da se, nadalje, u slučaju da se to preuzimanje kasnije pokaže nemogućim, takvo odbijanje ne može dovesti u pitanje.

U drugoj presudi **Popławski**, Sud je najprije odlučio, pozivajući se među ostalim na tekst članka 28. stavka 2. Okvirne odluke 2008/909 i njezinu opću strukturu, da izjava koju je država članica dala na temelju te odredbe nakon datuma donošenja te okvirne odluke ne može proizvoditi pravne učinke.

Zatim je podsjetio na doseg obveze koju na temelju načela nadređenosti iz prava Unije ima nacionalni sud u situaciji u kojoj je odredba njegova nacionalnog prava protivna odredbama prava Unije koje, poput Okvirne odluke o europskom uhiđenom nalogu i Okvirne odluke 2008/909, nemaju izravan učinak. U takvoj situaciji, taj sud nije dužan samo na temelju prava Unije izuzeti iz primjene odredbu svojeg nacionalnog prava koja je protivna predmetnoj odredbi prava Unije.

Međutim, Sud je također podsjetio da, iako okvirne odluke ne mogu proizvesti izravan učinak, njihova obvezujuća priroda ipak obvezuje nacionalna tijela da usklađeno tumače nacionalno pravo od dana kada je istekao rok za njihovo prenošenje, pod uvjetom da to tumačenje nije *contra legem* i da poštuje opća načela

97| Okvirna odluka Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenoga 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriču kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihova izvršenja u Europskoj uniji (SL 2008., L 327, str. 27.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 111.)

98| Presuda Suda od 29. lipnja 2017., **Popławski** (C-579/15, [EU:C:2017:503](#))

prava, među ostalim, načela pravne sigurnosti i zabrane retroaktivnosti. Što se tiče obveze tumačenja nizozemskog prava u skladu s Okvirnom odlukom o europskom uhidbenom nalogu, Sud je podsjetio da je u svojoj prethodnoj presudi od 29. lipnja 2017., *Popławski*, utvrdio da obveza nacionalnog suda da osigura punu djelotvornost te okvirne odluke za Kraljevinu Nizozemsku stvara obvezu da izvrši predmetni europski uhidbeni nalog ili, u slučaju da to odbije, da u Nizozemskoj zajamči stvarno izvršenje kazne koja je u Poljskoj izrečena D. A. Popławskom.

Kao drugo, Sud je osim toga pojasnio tumačenje članka 4. točke 6. Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu koje valja slijediti. U tom pogledu, podsjetio je da, kad je riječ, kao prvo, o obvezi koja se tom odredbom nalaže državi članici izvršenja da se u slučaju odbijanja izvršenja europskog uhidbenog naloga osigura da država članica stvarno preuzme izvršenje kazne oduzimanja slobode, ta obveza pretpostavlja stvarno zauzimanje te države u vezi s izvršenjem kazne. Stoga se sama okolnost da ta država članica izjavi da je „spremna” izvršiti navedenu kaznu ne može smatrati takvom da opravdava takvo odbijanje. Posljedično, svakom odbijanju izvršenja europskog uhidbenog naloga mora prethoditi provjera pravosudnog tijela izvršenja mogućnosti stvarnog izvršenja kazne u skladu s njegovim domaćim pravom. U tim okolnostima, u ovom slučaju ocjena toga može li se nizozemsko pravo tumačiti na način da se Okvirna odluka o europskom uhidbenom nalogu može izjednačiti s međunarodnopravnim ugovornim temeljem a da se pritom ne primijeni tumačenje *contra legem*, za potrebe primjene nacionalne odredbe o kojoj je riječ, samo je na sudu koji je uputio zahtjev. U tom pogledu, Sud je istaknuo da sud koji je uputio zahtjev ne može u glavnom predmetu valjano tvrditi da tu odredbu nacionalnog prava ne može tumačiti u skladu s pravom Unije samo zato što je ministar, koji je pozvan da se uključi u slučaju odbijanja predaje, navedenu nacionalnu odredbu protumačio u smislu koji nije u skladu s tim pravom. Posljedično, ako sud koji je uputio zahtjev u skladu s metodama tumačenja priznatima nizozemskim pravom zaključi da se Okvirnu odluku o europskom uhidbenom nalogu može izjednačiti s međunarodnim ugovorom za potrebe primjene nacionalne odredbe o kojoj je riječ, on je tako protumačenu odredbu dužan primijeniti u glavnom postupku, neovisno o tomu što se ministar protivi takvom tumačenju.

Kao drugo, kad je riječ o margini prosudbe predviđenoj člankom 4. točkom 6. Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu koju ima pravosudno tijelo izvršenja u vezi s primjenom razloga za moguće neizvršenje europskog uhidbenog naloga predviđenog tom odredbom, Sud je podsjetio da to tijelo mora moći uzeti u obzir cilj koji se slijedi razlogom za moguće neizvršenje, koji se sastoji u tome da se pravosudnom tijelu izvršenja omogući da dodijeli osobitu važnost vjerojatnosti povećanja mogućnosti društvene rehabilitacije tražene osobe nakon isteka kazne na koju je ona bila osuđena. Stoga se mogućnost koju ima pravosudno tijelo izvršenja da na temelju te odredbe odbije predaju tražene osobe može primijeniti samo ako to pravosudno tijelo, nakon što provjeri, s jedne strane, da se ta osoba nalazi u državi članici izvršenja, da je njezin državljanin ili da ondje boravi i, s druge strane, da se kaznu oduzimanja slobode koju je protiv te osobe izrekla država članica izdavateljica može stvarno izvršiti u državi članici izvršenja, ocijeni da postoji legitiman interes koji opravdava izvršavanje kazne izrečene u državi članici izdavateljici naloga na području države članice izvršenja. Stoga je prije svega na sudu koji je uputio zahtjev da u najvećoj mogućoj mjeri usklađeno protumači svoje nacionalno pravo, što mu omogućuje da osigura rezultat koji je usklađen sa svrhom koju slijedi Okvirna odluka o europskom uhidbenom nalogu. Ako se to pokaže nemogućim, navedeni sud mora barem prihvatiti tumačenje svojeg nacionalnog prava koje omogućuje donošenje rješenja koje nije protivno cilju Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu i kojim se stoga omogućuje izbjegavanje nekažnjavanja D. A. Popławskog. Takav bi bio slučaj da taj sud tumači navedeno pravo na način da odbijanje izvršenja europskog uhidbenog naloga izdanog protiv D. A. Popławskog ovisi o jamstvu da će se kazna oduzimanja slobode koja mu je izrečena u Poljskoj stvarno izvršiti u Nizozemskoj, i to čak i ako do tog odbijanja dolazi automatski.

U presudi **Dorobantu** (C-128/18, [EU:C:2019:857](#)), donesenoj 15. listopada 2019., Sud je, sastavljen u velikom vijeću, s obzirom na zabranu mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazni iz članka 4. Povelje, tumačio *odredbu Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu*⁹⁹, u skladu s kojom se tim instrumentom ne smije izmijeniti obveza poštovanja temeljnih prava i temeljnih pravnih načela poput onih sadržanih u članku 6. Ugovora o Europskoj uniji.

Glavni postupak odnosi se na izvršenje u Njemačkoj europskog uhidbenog naloga koji je izdao rumunjski sud protiv jednog od rumunjskih državljana. Njemački sud, kao tijelo izvršenja tog europskog uhidbenog naloga, postavio je pitanje o kriterijima koje treba uzeti u obzir radi ocjene toga poštuju li uvjeti oduzimanja slobode tom državljaninu primjenjivi u slučaju predaje rumunjskim tijelima zahtjeve koji proizlaze iz članka 4. Povelje. Ovaj je predmet omogućio Sudu da pojasni sudsku praksu proizašlu, među ostalim, iz njegovih presuda u predmetima *Aranyosi i Căldăraru*¹⁰⁰ protiv *Generalstaatsanwaltschafta (Uvjeti oduzimanja slobode u Mađarskoj)*¹⁰¹.

Kao prvo, Sud se izjašnjavao o intenzitetu i opsegu nadzora uvjeta oduzimanja slobode u državi članici izdavateljici naloga koji provodi pravosudno tijelo izvršenja. U tom je pogledu presudio da, kad to tijelo raspolaže objektivnim, vjerodostojnim, preciznim i valjano ažuriranim dokazima o postojanju sustavnih ili općih nedostataka uvjeta oduzimanja slobode u zatvorskim ustanovama u državi članici izdavateljici naloga, ono mora - kako bi ocijenilo postoje li ozbiljni i opravdani razlozi zbog kojih se može smatrati da će osoba protiv koje je izdan europski uhidbeni nalog nakon predaje toj državi članici biti izložena stvarnoj opasnosti od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja - voditi računa o svim relevantnim materijalnim aspektima uvjeta oduzimanja slobode u zatvorskoj ustanovi u kojoj bi ta osoba konkretno bila smještena. S obzirom na apsolutnu prirodu zabrane nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, taj nadzor nije ograničen na očite nedostatke.

Osim toga, uzimajući u obzir, s jedne strane, konkretnu i preciznu prirodu takvog nadzora i, s druge strane, rokove koji su im dodijeljeni Okvirnom odlukom, pravosudno tijelo izvršenja ne može ispitati uvjete oduzimanja slobode koji postoje u svim zatvorskim ustanovama u državi članici izdavateljici naloga u kojima bi dotična osoba mogla biti smještena. Radi kontrole uvjeta oduzimanja slobode koji postoje u zatvorskoj ustanovi za koju je predviđeno da bi u njoj ta osoba bila konkretno smještena, ono mora od pravosudnog tijela koje izdaje uhidbeni nalog zatražiti informacije koje smatra potrebnima i mora se, načelno, pouzdati u osiguranja koja pruži potonje tijelo, u nedostatku konkretnih elemenata na temelju kojih bi se moglo zaključiti da su uvjeti oduzimanja slobode protivni članku 4. Povelje.

Među materijalnim aspektima koje pravosudno tijelo izvršenja mora ocijeniti nalaze se osobni prostor kojim u ćeliji te ustanove zatvorenik raspolaže, zdravstveni uvjeti i opseg slobode kretanja zatvorenika u navedenoj ustanovi.

Kao drugo, što se tiče, točnije, osobnog prostora kojim zatvorenik raspolaže, Sud je utvrdio da pravosudno tijelo izvršenja mora, u trenutačnom nedostatku minimalnih normi u tom pogledu u pravu Unije, uzeti u obzir minimalne zahtjeve koji proizlaze iz članka 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP)¹⁰², u mjeri u kojoj pravo iz te odredbe odgovara pravu zajamčenom člankom 4. Povelje. Pozivajući se na sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava, Sud je smatrao, među ostalim, da je činjenica da je osobni

99| Članak 1. stavak 3. Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu

100| Presuda Suda od 5. travnja 2016., *Aranyosi i Căldăraru* (C-404/15 i C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#))

101| Presuda Suda od 25. srpnja 2018., *Generalstaatsanwaltschaft (Uvjeti oduzimanja slobode u Mađarskoj)* (C-220/18 PPU, [EU:C:2018:589](#))

102| Konvencija potpisana u Rimu 4. studenoga 1950.

prostor kojim zatvorenik u višekrevetnoj prostoriji raspolaže manji od 3 m² temelj za čvrstu predmnjevu povrede članka 3. EKLJP-a, koja se obično može oboriti samo ako su smanjenja tog osobnog prostora kratkotrajna, povremena i neznatna i ako su popraćena slobodom kretanja izvan zatvorske prostorije i ako su opći uvjeti oduzimanja slobode u predmetnoj ustanovi pristojni. Sud je, osim toga, pojasnio da izračun raspoloživog prostora ne treba obuhvaćati prostor za sanitarni čvor, ali mora uključivati prostor koji zauzima namještaj, pri čemu zatvorenici moraju, međutim, zadržati mogućnost normalnog kretanja u zatvorskoj prostoriji.

Kao treće, Sud je presudio da pravosudna tijela izvršenja prilikom opće ocjene uvjeta u kojima je predviđeno oduzimanje slobode osobi protiv koje je izdan europski uhiđbeni nalog mogu uzeti u obzir postojanje mjera nadzora, osobito *a posteriori* sudskog nadzora uvjeta oduzimanja slobode u državi članici izdavateljici naloga. Međutim, to tijelo ne može isključiti postojanje stvarne opasnosti od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja samo zbog toga što predmetna osoba u toj državi članici izdavateljici ima pravo na pravno sredstvo koje bi joj omogućilo da ospori uvjete oduzimanja slobode ili ako postoje zakonodavne ili strukturne mjere kojima je cilj ojačati nadzor uvjeta oduzimanja slobode.

Naposljetku, kao četvrto, Sud je presudio da utvrđenje pravosudnog tijela izvršenja da postoje ozbiljni i opravdani razlozi zbog kojih se može smatrati da će predmetna osoba nakon predaje državi članici izdavateljici naloga biti izložena takvoj opasnosti zbog uvjeta oduzimanja slobode koji prevladavaju u zatvorskoj ustanovi u kojoj bi konkretno bila smještena ne može se kompenzirati, u svrhu odlučivanja o takvoj predaji, razmatranjima o učinkovitosti pravosudne suradnje u kaznenim stvarima i s načelima uzajamnog povjerenja i priznavanja. Naime, apsolutnoj prirodi zabrane nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja protivi se to da se temeljno pravo da se ni prema kome tako ne postupa na ikoji način ograniči takvim razmatranjima. Stoga potreba jamstva da se prema predmetnoj osobi neće postupati nečovječno ili ponižavajuće iznimno opravdava ograničenje načela uzajamnog povjerenja i priznavanja.

X. Promet

U ovom dijelu treba istaknuti dvije presude. Prva se presuda odnosi na tumačenje pojma „izvanredne okolnosti” u smislu Uredbe br. 261/2004 o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku. Druga se presuda odnosi na tumačenje pojma „ugovor o prijevozu” u smislu Uredbe br. 1371/2007 o pravima i obvezama putnika u željezničkom prometu.

U presudi **Germanwings** (C-501/17, [EU:C:2019:288](#)), objavljenoj 4. travnja 2019., Sud je protumačio pojam „izvanredna okolnost” u smislu Uredbe br. 261/2004¹⁰³ te je smatrao da je takva okolnost oštećenje gume kotača zrakoplova zbog vijka koji se nalazio na uzletno-sletnoj stazi. U slučaju da let zbog te okolnosti kasni tri sata ili više u dolasku, zračni je prijevoznik pak obavezan platiti putnicima odštetu, ako nije upotrijebio sva sredstva kojima raspolaže kako bi ograničio duže kašnjenje navedenog leta.

¹⁰³ | Uredba (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 (SL 2004., L 46, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 26., str. 21. i ispravak SL 2019., L 119, str. 202.)

Stranke u glavnom postupku bile su putnik i zračni prijevoznik Germanwings, a postupak se vodio zbog odbijanja potonjeg prijevoznika da isplati odštetu tom putniku čiji je let duže vrijeme kasnio. Zračni prijevoznik odbio je zahtjev za odštetu jer je predmetni let kasnio zbog oštećenja gume kotača zrakoplova uzrokovanog vijkom koji se nalazio na uzletno-sletnoj stazi, odnosno zbog okolnosti koju treba smatrati „izvanrednom“¹⁰⁴ u smislu Uredbe br. 261/2004 i koja ga oslobađa obveze isplate odštete predviđene tom uredbom¹⁰⁵.

Zemaljski sud pred kojim se vodio postupak želio je znati je li oštećenje o kojem je riječ „izvanredna okolnost“ u smislu Uredbe br. 261/2004.

Sud je najprije naveo da zračni prijevoznik nije obavezan isplatiti odštetu putnicima ako može dokazati da je do otkazivanja ili kašnjenja leta u dolasku u trajanju od tri sata ili duljem došlo zbog „izvanrednih okolnosti“ koje se nisu mogle izbjeći čak ni uz poduzimanje svih razumnih mjera, a, u slučaju nastanka takvih okolnosti, da je poduzeo sve mjere koje odgovaraju situaciji upotrijebivši sve svoje osoblje i sva materijalna i financijska sredstva kojima raspolaže kako bi izbjegao da ona dovede do otkazivanja ili duljeg kašnjenja predmetnog leta, pri čemu se od njega ne može zahtijevati nepodnošljiva žrtva u pogledu kapaciteta njegova poduzeća u relevantnom trenutku.

Stoga je Sud podsjetio da se kao „izvanredne okolnosti“ u smislu Uredbe br. 261/2004 mogu kvalificirati događaji koji po svojoj prirodi ili zbog svojeg uzroka nisu dio uobičajenog obavljanja djelatnosti predmetnog zračnog prijevoznika te su izvan njegove stvarne kontrole.

Sud je smatrao da se, iako se zračni prijevoznici redovno suočavaju s oštećenjima guma kotača svojih zrakoplova, ne može smatrati da je kvar gume kotača čiji je isključivi uzrok sudar sa stranim tijelom koje se nalazilo na uzletno-sletnoj stazi po svojoj prirodi ili zbog svojeg uzroka dio uobičajenog obavljanja djelatnosti predmetnog zračnog prijevoznika. Usto, zračni prijevoznik tu okolnost ne može stvarno kontrolirati pa nju, slijedom toga, treba kvalificirati kao „izvanrednu okolnost“ u smislu Uredbe br. 261/2004.

Međutim, kako bi se oslobodio svoje obveze isplate odštete na temelju Uredbe br. 261/2004, zračni prijevoznik mora dokazati da je upotrijebio sva sredstva kojima raspolaže kako bi izbjegao da zbog zamjene gume kotača koja je oštećena stranim tijelom koje se nalazilo na uzletno-sletnoj stazi dođe do dužeg kašnjenja predmetnog leta, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri. U tom pogledu, Sud je istaknuo da, kada je riječ o oštećenju guma kotača, zračni prijevoznici u zračnim lukama iz kojih obavljaju letove mogu raspolagati ugovorima o zamjeni guma kotača koji im osiguravaju prioritetno postupanje.

U presudi **Kanyeba i dr.** (C-349/18 do C-351/18, [EU:C:2019:936](#)), objavljenoj 7. studenoga 2019., Sud je razmotrio, s jedne strane, tumačenje pojma „ugovor o prijevozu“ u smislu članka 3. točke 8. Uredbe br. 1371/2007 o pravima i obvezama putnika u željezničkom prometu¹⁰⁶, i, s druge strane, ovlasti nacionalnog suda kada utvrdi da je ugovorna odredba nepoštena u smislu Direktive 93/13 o nepoštenim odredbama¹⁰⁷.

Ta je presuda donesena u okviru triju sporova između Belgijskog nacionalnog željezničkog poduzeća (u daljnjem tekstu: NMBS) i triju putnika u vezi s dodacima na cijenu koji se od potonjih zahtijevaju zato što su putovali vlakom bez karte. Naime, nakon što su navedeni putnici odbili regulirati svoj položaj tako da odmah

¹⁰⁴| Članak 5. stavak 3. Uredbe br. 261/2004

¹⁰⁵| Članak 5. stavak 1. i članak 7. Uredbe br. 261/2004

¹⁰⁶| Uredba (EZ) br. 1371/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2007. o pravima i obvezama putnika u željezničkom prometu (SL 2007., L 315, str. 14.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 10., str. 143. i ispravak SL 2017., L 123, str. 135.)

¹⁰⁷| Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.)

kupiti kartu po cijeni karte uvećanoj za dodatke, odnosno naknadno plaćanjem paušalnog iznosa, NMBS je protiv njih podnio tužbe zahtijevajući da im se naloži da mu plate dugovane iznose zbog navedenih kršenja njegovih uvjeta prijevoza. U tom je okviru NMBS tvrdio da priroda odnosa između njega i navedenih putnika nije ugovorna, nego se temelji na odredbama propisa s obzirom na to da oni nisu kupili kartu. Sud koji je uputio zahtjev i pred kojim se vode ti sporovi pitao je Sud, s jedne strane, o prirodi pravnog odnosa koji postoji između društva za prijevoz i putnika koji koristi usluge tog društva bez karte i, s druge strane, o tome mogu li se dodaci na cijenu koje zahtijeva NMBS eventualno odbiti na temelju zaštite koju propisi o nepoštenim uvjetima pružaju takvom putniku.

Kao prvo, Sud je pojasnio pojam „ugovor o prijevozu” u smislu članka 3. točke 8. Uredbe br. 1371/2007. Tako je najprije primijetio, u pogledu teksta te odredbe, da je obveza željezničkog prijevoznika iz takvog ugovora u biti da putniku pruži jednu ili više usluga prijevoza, a obveza putnika da plati cijenu, osim ako se usluga prijevoza ne pruža besplatno. Iz toga proizlazi da su, s jedne strane, ostavljajući slobodan pristup svojem vlaku i, s druge strane, ukrcavajući se na taj vlak kako bi njime putovao, i željeznički prijevoznik i putnik očitovali svoju suglasnu volju za ulazak u ugovorni odnos, tako da su nužni uvjeti za utvrđivanje postojanja ugovora o prijevozu u načelu ispunjeni. Nadalje, Sud je razmotrio kontekst u kojem se nalazi ta odredba i utvrdio da je u pogledu tog teksta i tog konteksta pojam „ugovor o prijevozu” neovisan o tome je li putnik posjedovao kartu i da on stoga obuhvaća situaciju u kojoj putnik uđe u vlak kojem je dozvoljen pristup kako bi njime putovao a da pritom nije kupio kartu. Naposljetku, Sud je istaknuo da, ako bi se moglo smatrati da takav putnik, samo zato što ne posjeduje kartu u trenutku u kojem je ušao u vlak, nije stranka ugovornog odnosa sa željezničkim prijevoznikom koji je dozvolio slobodan pristup svojim vlakovima, tom bi se putniku, u takvom kontekstu, zbog okolnosti koje su izvan njegove kontrole, mogla uskratiti prava koja ta uredba daje u vezi sa sklapanjem ugovora o prijevozu, što je protivno cilju zaštite putnika u željezničkom prometu koji se želi postići Uredbom br. 1371/2007. Osim toga, Sud je dodao da, budući da u Uredbi br. 1371/2007 nema odredaba u tom pogledu, to tumačenje pojma „ugovor o prijevozu” u smislu članka 3. točke 8. te uredbe ne dovodi u pitanje valjanost tog ugovora ili posljedice koje proizlaze iz neispunjenja ugovornih obveza jedne od stranaka koje i dalje uređuje primjenjivo nacionalno pravo.

Kao drugo, Sud je najprije podsjetio da, u skladu s člankom 1. stavkom 2. Direktive 93/13, ugovorne odredbe koje su odraz, među ostalim, obveznih odredaba zakona ili drugih propisa ne podliježu njezinim odredbama i da je na nacionalnom sudu da provjeri je li predmetna odredba obuhvaćena tim isključenjem iz područja primjene te direktive. Međutim, temeljeći se na pretpostavci da je ta odredba obuhvaćena tim područjem primjene, Sud je razmotrio ovlasti nacionalnog suda¹⁰⁸ kada utvrdi nepoštenost ugovorne odredbe u smislu Direktive 93/13. Stoga, kad je riječ o ugovornoj kazni sadržanoj u ugovoru sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača Sud je utvrdio, s jedne strane, da se članku 6. stavku 1. te direktive protivi to da nacionalni sud koji je utvrdio nepoštenost takve ugovorne kazne ublaži iznos kazne koji na temelju te odredbe mora platiti taj potrošač. S druge strane, Sud je utvrdio da se toj odredbi također protivi to da nacionalni sud zamijeni takvu odredbu dispozitivnom odredbom nacionalnog prava primjenom načela svojeg ugovornog prava, osim ako ugovor o kojem je riječ ne može nastaviti postojati u slučaju brisanja nepoštenih odredbi i ako bi poništenje čitavog ugovora izložilo potrošača osobito nepovoljnim posljedicama.

U ovom dijelu valja također napomenuti da se Sud u presudi **Austrija/Njemačka** (C-591/17) izjasnio o uvođenju pristojbe od strane Njemačke za korištenje autocesta i oslobođenja samo za vozila registrirana u Njemačkoj. Ta je presuda prethodno prikazana u odjeljku VII.1. „Slobodno kretanje robe”.

¹⁰⁸ | Koje proizlaze iz članka 6. stavka 1. Direktive 93/13.

XI. Tržišno natjecanje

1. Članak 101. UFEU-a

U presudi *Skanska Industrial Solutions i dr.* (C-724/17, [EU:C:2019:204](#)), donesenoj 14. ožujka 2019., Sud se izjašnjavao o zahtjevu za prethodnu odluku koji se odnosio na ugovorne odredbe u vezi sa zabranjenim sporazumima te je presudio da se, u situaciji u kojoj su sve dionice društava koja su sudjelovala u zabranjenom sporazumu stekla druga društva koja su likvidirala ta prva društva i nastavila njihove poslovne djelatnosti, društva preuzimatelji mogu smatrati odgovornima za štetu prouzročenu tim zabranjenim sporazumom.

U ovom slučaju, zabranjeni sporazum bio je proveden u Finskoj između 1994. i 2002. Taj se zabranjeni sporazum odnosio na podjelu tržišta, cijene i podnošenje ponuda za ugovore s paušalnim cijenama, obuhvaćao je tu cijelu državu članicu te je također mogao utjecati na trgovinu između država članica. Između 2000. i 2003. društva tuženici stekla su sve dionice više sudionika zabranjenog sporazuma, koja su zatim nakon postupka dobrovoljne likvidacije likvidirala. Vrhovni upravni sud Finske izrekao je presudom od 29. rujna 2009. sudionicima zabranjenog sporazuma kazne zbog povrede finskog Zakona o ograničenjima tržišnog natjecanja i ugovornih odredbi u vezi sa zabranjenim sporazumima. Na temelju te presude finski grad Vantaa namjeravao je od društava stjecatelja dobiti naknadu štete koju je prouzročio zabranjeni sporazum. Ta mu je naknada, međutim, odbijena jer pravila o građanskopravnoj odgovornosti u finskom pravu određuju da je isključivo odgovoran pravni subjekt koji je prouzročio štetu.

Sud koji je uputio zahtjev svojim je prvim i drugim pitanjem u biti pitao treba li ugovorne odredbe o zabranjenim sporazumima tumačiti na način da se, u situaciji poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, društva stjecatelji mogu smatrati odgovornima za štetu prouzročenu tim zabranjenim sporazumom.

Sud je presudio da je pitanje određivanja subjekta koji je dužan nadoknaditi štetu prouzročenu zabranjenim sporazumom izravno uređeno pravom Unije. Budući da odgovornost za štetu proizašla iz povreda pravila tržišnog natjecanja Unije ima osobni karakter, dužnost je poduzetnika koji povređuje ta pravila da odgovara za štetu prouzročenu povredom. Subjekti koji su dužni nadoknaditi štetu prouzročenu zabranjenim sporazumom ili djelovanjem zabranjenim člankom 101. UFEU-a jesu poduzetnici, u smislu te odredbe, koji su sudjelovali u tom zabranjenom sporazumu ili tom djelovanju.

Međutim, pojam „poduzetnik” u smislu članka 101. UFEU-a obuhvaća svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost, neovisno o pravnom statusu tog subjekta i njegovu načinu financiranja, i označava gospodarsku cjelinu, čak i ako se s pravnog stajališta ta gospodarska cjelina sastoji od nekoliko fizičkih ili pravnih osoba.

Stoga, kada je subjekt koji je počinio povredu pravila tržišnog natjecanja Unije predmet pravne ili organizacijske promjene, učinak te promjene nije nužno nastanak novog poduzetnika koji je oslobođen od odgovornosti za ponašanja protivna tim pravilima prethodnog subjekta ako s gospodarske točke gledišta postoji istovjetnost između njega i novog subjekta. Naime, ako bi poduzetnici koji su odgovorni za štetu prouzročenu takvom povredom mogli izbjeći svoju odgovornost samom činjenicom da je njihov identitet bio izmijenjen uslijed restrukturiranja, prijenosa ili drugih pravnih ili organizacijskih promjena, cilj koji se želi postići tim sustavom kao i koristan učinak navedenih pravila bili bi ugroženi.

U ovom slučaju postoji gospodarski kontinuitet između, s jedne strane, društava stjecatelja i, s druge strane, društava koja su sudjelovala u zabranjenim sporazumima. Stoga su društva stjecatelji preuzela odgovornost za ta potonja društva za štetu prouzročenu tim zabranjenim sporazumom.

U presudi u prethodnom postupku **Otis Gesellschaft i dr.** (C-435/18, [EU:C:2019:1069](#)), donesenoj 12. prosinca 2019., Sud je osim toga dao važna pojašnjenja o odnosu odredaba prava Unije i odredaba nacionalnog prava kojima se uređuju tužbe za naknadu štete nastale zabranjenim sporazumom time što je presudio da članak 101. UFEU-a treba tumačiti na način da javno tijelo koje je dodijelilo poticajne zajmove kupcima karteliziranih proizvoda može zahtijevati naknadu štete nastale zabranjenim sporazumom.

Predmet se vodi pred Oberster Gerichtshofom (Vrhovni sud, Austrija) povodom tužbe za naknadu štete koju je podnio, među ostalim, Land Oberösterreich (u daljnjem tekstu: tužitelj) protiv pet društava aktivnih na tržištu instalacije i održavanja dizala i pokretnih stepenica, čije je sudjelovanje u protutržišnom ponašanju u okviru zabranjenog sporazuma prethodno utvrđeno. Tužitelju nije nastala šteta kao kupcu proizvoda zahvaćenih zabranjenim sporazumom. Suprotno tomu, zbog porasta građevinskih troškova prouzročenog zabranjenim sporazumom, on je dodijelio poticaje u obliku poticajnih zajmova namijenjenih financiranju građevinskih projekata na koje je zabranjeni sporazum utjecao u iznosu višem od iznosa bez tog zabranjenog sporazuma, čime je tužitelj lišen mogućnosti da tu razliku koristi u druge, isplativije svrhe. Međutim, prema mišljenju Oberster Gerichtshofa, načela kojima se u nacionalnom pravu uređuje naknada isključivo imovinskih šteta ograničava naknadu samo na štete čiji se nastanak nastojao spriječiti povrijeđenim pravnim pravilom, a čime bi se moglo isključiti naknadu štete koja je nastala osobama koje na tržištu zahvaćenom zabranjenim sporazumom ne djeluju ni kao ponuditelj ni kao kupac.

Sud, kojemu je Oberster Gerichtshof postavio pitanje o usklađenosti takvog ograničenja s člankom 101. UFEU-a, najprije je podsjetio na to da članak 101. stavak 1. UFEU-a proizvodi izravne učinke u odnosima među pojedincima i osobito dodjeljuje svakoj osobi, kojoj je nastala šteta prouzročena ugovorom ili ponašanjem koje može ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje, pravo da za to zahtijeva naknadu štete ako postoji uzročna veza između štete i povrede pravila tržišnog natjecanja. Usto, Sud je također naveo da nacionalna pravila o načinima korištenja tog prava na naknadu štete ne smiju ugroziti učinkovitu primjenu članka 101. UFEU-a.

Sud je smatrao da bi učinkovita zaštita od štetnih posljedica povrede pravila tržišnog natjecanja Unije bila ozbiljno narušena ako bi pravo na naknadu šteta nastalih zabranjenim sporazumom bilo unaprijed ograničeno na ponuditelje i kupce na tržištu zahvaćenom zabranjenim sporazumom. Međutim, u glavnom predmetu, ograničenje propisano nacionalnim pravom u pogledu štete koja se može nadoknaditi imalo je za učinak upravo to da se isključi naknada štete koju tužitelj ističe zbog toga što on nema svojstvo ponuditelja ili kupca na tržištu zahvaćenom zabranjenim sporazumom. U tom je pogledu Sud pojasnio da, kako se ne bi dogodilo da sudionici u zabranjenom sporazumu ne budu dužni naknaditi svu štetu koju su mogli prouzročiti, nije nužno da šteta koja je nastala dotičnoj osobi ima posebnu vezu sa zadanim zaštitnim ciljem članka 101. UFEU-a.

Prema mišljenju Suda, članak 101. UFEU-a stoga podrazumijeva da sve osobe koje ne djeluju kao ponuditelj ili kao kupac na tržištu zahvaćenom zabranjenim sporazumom, ali su odobrile poticaje u obliku poticajnih zajmova kupcima proizvoda koji se nude na tom tržištu, mogu zahtijevati naknadu štete koja im je nastala zbog toga što, s obzirom na to da je iznos tih poticaja bio viši nego što bi bio bez navedenog zabranjenog sporazuma, nisu mogle koristiti tu razliku u druge, isplativije svrhe. Naposljetku, Sud je pojasnio da je na nacionalnom sudu da odredi je li tužitelj mogao izvršiti isplativija ulaganja i je li dokazao postojanje uzročne veze između te štete i zabranjenog sporazuma o kojem je riječ.

2. Članak 102. UFEU-a

U području vladajućeg položaja, valja istaknuti presudu koja se odnosi na pravila kojima se uređuju postupci za naknadu štete zbog povrede prava tržišnog natjecanja.

U presudi **Cogeco Communications** (C-637/17, [EU:C:2019:263](#)), donesenoj 28. ožujka 2019., Sud se izjašnjavao o zahtjevu za prethodnu odluku koji se odnosi na *Direktivu 2014/104*¹⁰⁹ o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije, na članak 102. UFEU-a i načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.

Glavni postupak odnosi se na tužbu za naknadu štete koju je društvo Cogeco Communications Inc. pretrpjelo zbog protutržišnih praksi društva Sport TV Portugal SA. Tužba je podnesena 27. veljače 2015. nakon što je Tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja donijelo odluku kojom je društvu Sport TV Portugal izrečena novčana kazna jer je između 2006. i 2011. zloupotrebljavalo svoj vladajući položaj na tržištu *premium* sportskih televizijskih kanala.

Međutim, portugalsko pravo o izvanugovornoj odgovornosti primjenjivo na glavni postupak predviđa rok zastare od tri godine koji je, prema tvrdnjama društva Sport TV Portugal, počeo teći kada je društvo Cogeco Communications imalo na raspolaganju sve informacije potrebne za ocjenu je li ili nije imalo pravo na naknadu štete, i u tom je slučaju u pogledu predmetne tužbe nastupila zastara. Međutim, iako Direktiva 2014/104 sadržava, među ostalim, odredbe koje se odnose na zastaru u postupcima za naknadu štete zbog povrede tržišnog natjecanja, na dan podnošenja tužbe ona ipak još nije bila prenesena u portugalski pravni poredak. Budući da rješenje spora stoga ovisi o primjenjivosti Direktive 2014/104, nacionalni sud u tom je pogledu uputio zahtjev za prethodnu odluku.

Kad je riječ o primjeni *ratione temporis* te Direktive 2014/104, Sud je presudio da, u slučajevima u kojima su države članice odlučile da se odredbe njihova unutarnjeg pravnog poretka kojima se prenose postupovne odredbe te direktive ne primjenjuju na postupke za naknadu štete pokrenute prije datuma stupanja na snagu tih nacionalnih odredbi, tužbe podnesene nakon 26. prosinca 2014., ali prije datuma isteka roka za prenošenje navedene direktive, i dalje su uređene samo nacionalnim postupovnim pravilima koja su već bila na snazi prije prenošenja navedene direktive. To *a fortiori* vrijedi u odnosu na nacionalne odredbe koje su države članice donijele na temelju članka 21. Direktive 2014/104 radi usklađivanja s njezinim materijalnim odredbama, u mjeri u kojoj se, kao što to proizlazi iz teksta članka 22. stavka 1. te direktive, te nacionalne odredbe ne smiju primjenjivati retroaktivno. U tim je okolnostima Sud smatrao da Direktivu 2014/104 treba tumačiti na način da se ne primjenjuje na glavni postupak.

Stoga, u nedostatku propisa Unije u području postupaka za naknadu štete zbog povrede tržišnog natjecanja, nacionalni pravni poredak svake države članice mora urediti načine ostvarivanja prava na naknadu štete koja potječe od zloporabe vladajućeg položaja, uključujući one koji se odnose na rok zastare, pod uvjetom da se poštuju načela ekvivalentnosti i djelotvornosti. Ta pravila ne smiju ugrožavati učinkovitu primjenu članka 102. UFEU-a.

U tom pogledu, valja voditi računa o posebnostima predmeta obuhvaćenih pravom tržišnog natjecanja te osobito o okolnosti da podnošenje tužbi za naknadu štete zbog povrede prava tržišnog natjecanja Unije u načelu nužno zahtijeva provođenje složene ekonomske i činjenične analize.

Na temelju načela djelotvornosti, Sud je smatrao da, ako je rok zastare, koji počinje teći prije završetka postupaka čijim okončanjem nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja ili žalbeno tijelo donosi konačnu odluku, prekratak u odnosu na trajanje tih postupaka te tijekom takvih postupaka ne može niti zastati niti se prekidati, nije isključeno da taj rok zastare istekne i prije nego što se navedeni postupci okončaju. Stoga takav rok može učiniti praktički nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje prava na pokretanje postupaka za naknadu štete koji se temelje na konačnoj odluci kojom se utvrđuje povreda pravila tržišnog natjecanja

¹⁰⁹ Direktiva 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije (SL 2014., L 349, str. 1.)

Unije. Stoga je Sud presudio da članak 102. UFEU-a i načelo djelotvornosti treba tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis koji, s jedne strane, predviđa da rok zastare u pogledu postupaka za naknadu štete predviđa trogodišnji rok zastare koji počinje teći počevši od datuma kad je oštećena osoba saznala za svoje pravo na obeštećenje, čak i ako je osoba odgovorna za povredu nepoznata, i koji, s druge strane, ne predviđa nikakvu mogućnost zastoja ili prekida tog roka tijekom postupka pred nacionalnim tijelom za zaštitu tržišnog natjecanja.

Treba istaknuti i drugu presudu, donesenu u predmetu **Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie** (C-617/17) o tumačenju načela *ne bis in idem* u kontekstu postupaka pokrenutih, kako u nacionalnom pravu tako i u pravu Unije, zbog povrede prava tržišnog natjecanja. Ta je presuda prikazana u odjeljku I.2. „Načelo *ne bis in idem*”.

3. Državne potpore

Treba istaknuti tri presude u području državnih potpora. Prva se odnosi na mjere koje je Njemačka donijela u korist proizvođača električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije, druga se odnosi na planove za regionalne potpore za ulaganja koje se dodjeljuju velikim projektima, dok se treća odnosi na državne mjere koje su donesene kako bi se odgovorilo na financijske poteškoće s kojima se susreće javno poduzeće u željezničkom sektoru.

U presudi **Njemačka/Komisija** (C-405/16 P, [EU:C:2019:268](#)), objavljenoj 28. ožujka 2019., Sud je, s jedne strane, prihvatio žalbu koju je Njemačka podnijela protiv presude Općeg suda od 10. svibnja 2016., **Njemačka/Komisija** (T-47/15, [EU:T:2016:281](#)), kojom je Opći sud odbio kao neosnovanu njezinu tužbu za poništenje Odluke Komisije (EU) 2015/1585 od 25. studenoga 2014.¹¹⁰ te je, s druge strane, poništio spornu odluku. Za razliku od Komisije i Općeg suda, Sud smatra da se *mjere koje je Njemačka donijela u korist proizvođača električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora i jamskog plina (u daljnjem tekstu: EEG električna energija)*¹¹¹ ne mogu kvalificirati kao državne potpore jer ne uključuju državna sredstva.

EEG iz 2012., čiji je cilj bio zajamčiti proizvođačima EEG električne energije cijenu višu od tržišne, sadržavao je, među ostalim, obvezu za sve mrežne operatere da kupuju EEG električnu energiju po cijenama utvrđenima zakonom i da je prodaju na promptnom tržištu burze električne energije. Ako postignutom cijenom nisu mogli pokriti financijsko opterećenje koje proizlazi iz kupnje po cijenama utvrđenima zakonom, mehanizam koji se naziva „EEG doplatak” omogućivao im je da od dobavljača koji opskrbljuju krajnje kupce zahtijevaju da im isplate razliku razmjerno prodanim količinama. Navedeni dobavljači imali su pak mogućnost, ali ne i obvezu, prevaliti EEG doplatak na krajnje kupce.

U spornoj je odluci Komisija, među ostalim, smatrala da tako donesene mjere, koje su bile nezakonite jer joj nisu prijavljene¹¹², čine državne potpore, ali da su ipak spojive s unutarnjim tržištem pod uvjetom da Njemačka provede preuzetu obvezu. Opći sud u svojoj je presudi, među ostalim, odlučio da je Komisija pravilno smatrala da EEG iz 2012. uključuje državna sredstva. Naime, prema mišljenju Općeg suda, mehanizmi EEG-a iz 2012. ponajprije su proizlazili iz provedbe javne politike s ciljem potpore proizvođačima električne

110| Odluka Komisije (EU) 2015/1585 od 25. studenoga 2014. o programu potpore SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN) (koji je provela Njemačka radi potpore obnovljive električne energije i velikih potrošača) (SL 2015., L 250, str. 122., u daljnjem tekstu: sporna odluka)

111| Gesetz zur Neuregelung des Rechtsrahmens für die Förderung der Stromerzeugung aus erneuerbaren Energien (Zakon o novom uređenju pravnog okvira za poticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora) (BGBl. 2011 I, str. 1634., u daljnjem tekstu: EEG iz 2012.) Taj se zakon primjenjivao samo od 1. siječnja 2012. do 31. srpnja 2014., kada je zamijenjen EEG-om iz 2014., koji je odobren odlukom Komisije od 27. srpnja 2014.

112| Članak 108. stavak 3. UFEU-a

energije iz EEG-a. Usto, sredstva ostvarena EEG doplatkom, koja su ostala pod prevladavajućim utjecajem javnih vlasti i mogla su se izjednačiti s pristojbom, podrazumijevala su državno sredstvo. Naposljetku, tijela koja su trebala upravljati navedenim mehanizmima nisu postupala slobodno i za vlastiti račun, nego kao upravitelji potpore dodijeljene putem državnih sredstava.

Sud u predmetnom slučaju smatra da su Opći sud u pobijanoj presudi i Komisija u spornoj odluci počinili pogrešku koja se tiče prava time što su smatrali da predmetne mjere uključuju državna sredstva.

U tom pogledu, najprije utvrđuje da, s obzirom na to da zakon EEG iz 2012. ne sadržava obvezu prevladavanja EEG doplatka na krajnje kupce, Opći sud nije mogao smatrati da ga je „u pogledu njegovih učinaka moguće izjednačiti s pristojbom kojom se tereti potrošnja”. Zatim presuđuje da nije dokazano da je država imala ovlast raspolaganja sredstvima prikupljenima EEG doplatkom niti da je izvršavala javni nadzor nad tijelima koja su bila zadužena za upravljanje tim sredstvima. Naime, s jedne strane, Opći sud samo je dokazao da su sredstva prikupljena doplatkom bila pod prevladavajućim utjecajem javnih vlasti a da pritom nije mogao zaključiti da je država mogla raspolagati tim sredstvima, odnosno odlučiti o namjeni drukčijoj od one predviđene EEG-om iz 2012. S druge strane, iako je točno da se na elementima koje je utvrdio Opći sud može temeljiti zaključak da javna tijela nadziru pravilnu provedbu EEG-a iz 2012., na temelju njih se, suprotno tomu, ne može zaključiti da postoji javni nadzor samih sredstava prikupljenih EEG doplatkom.

Zbog istih razloga Sud presuđuje da Komisija nije dokazala da prednosti predviđene EEG-om iz 2012. uključuju državna sredstva i stoga čine državne potpore te slijedom toga poništava spornu odluku.

U svojoj presudi od 29. srpnja 2019., **Bayerische Motoren Werke i Freistaat Sachsen/Komisija** (C-654/17 P, [EU:C:2019:634](#)), Sud je, potvrđujući presudu u pogledu koje je pokrenut žalbeni postupak¹¹³, dao pojašnjenja o postupku i kriterijima ocjene spojivosti s unutarnjim tržištem projekata regionalnih potpora za ulaganje u korist velikih projekata. Odbijanjem protužalbe koju je podnijela Komisija, Sud je usto potvrdio da se protiv rješenja kojim Opći sud prihvaća zahtjev za intervenciju ne može podnijeti ni žalba ni protužalba.

Savezna Republika Njemačka prijavila je 30. studenoga 2010. na temelju članka 6. stavka 2. Uredbe br. 800/2008¹¹⁴ potporu u nominalnom iznosu od 49 milijuna eura koju je namjeravala dodijeliti radi izgradnje proizvodnog postrojenja za proizvodnju električnih vozila društva Bayerische Motoren Werke (u daljnjem tekstu: BMW) u Leipzigu (Njemačka). Nakon formalnog istražnog postupka koji je pokrenut na temelju članka 108. stavka 2. UFEU-a, Komisija je donijela odluku kojom je utvrdila da je prijavljena potpora spojiva s unutarnjim tržištem samo ako ostane ograničena na iznos od 17 milijuna eura (na temelju cijena iz 2009.), pri čemu preostali iznos nije spojiv s unutarnjim tržištem. Tužba za poništenje koju je BMW podnio protiv te odluke odbijena je presudom koja je predmet žalbe.

Nakon žalbe koju je podnio BMW, uslijedila je Komisijina protužalba u kojoj je zahtijevala ukidanje rješenja Općeg suda kojim se Freistaat Sachsenu odobrila intervencija u postupak u svojstvu intervenijenta u potporu zahtjevu BMW-a¹¹⁵. Međutim, Sud je odbacio tu protužalbu kao nedopuštenu jer pravo Unije ne sadržava nijednu pravnu osnovu za podnošenje žalbe Sudu protiv odluke kojom je Opći sud prihvatio zahtjev za intervenciju u postupak. U tom kontekstu, Sud je također podsjetio da pravo Unije, a posebice članak 47. Povelje, u vezi s jamstvima sadržanima u njezinu članku 18. i članku 19. stavku 2., ne zahtijeva postojanje

¹¹³ Presuda Općeg suda od 12. rujna 2017., **Bayerische Motoren Werke/Komisija** (T-671/14, [EU:T:2017:599](#))

¹¹⁴ Uredba Komisije (EZ) br. 800/2008 od 6. kolovoza 2008. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora sukladnima s [unutarnjim] tržištem u primjeni članaka [107. i 108. UFEU-a] (Uredba o općem skupnom izuzeću) (SL 2008., L 214, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 159.)

¹¹⁵ Rješenje predsjednika petog vijeća Općeg suda od 11. svibnja 2015., **Bayerische Motoren Werke/Komisija** (T-671/14, neobjavljeno, [EU:T:2015:322](#))

dvostupanjskog sudovanja. Jedino što je naime bitno jest postojanje pravnog sredstva pred sudom. Načelo djelotvorne sudske zaštite tako posebice otvara pravo na pristup sudu, a ne pravo na pristup višestupnjevitoj sudskoj zaštiti. U ovom je slučaju pak Komisija pred Općim sudom bila u mogućnosti iznijeti svoje očitovanje o dopuštenosti zahtjeva za intervenciju u okviru postupka pred Općim sudom.

Što se tiče merituma predmeta i, konkretnije, ocjene spojivosti potpore koju je prijavila Savezna Republika Njemačka s unutarnjim tržištem, Sud je zatim utvrdio da ta potpora premašuje mjerodavni prag pojedinačne prijave predviđen člankom 6. stavkom 2. Uredbe br. 800/2008, koji iznosi 22,5 milijuna eura, i da je takva potpora, samo zbog toga što nije obuhvaćena područjem primjene te uredbe, isključena iz izuzeća od obveze pojedinačne prijave predviđene, među ostalim, člankom 3. i člankom 13. stavkom 1. te uredbe. U tom je pogledu usto pojasnio da potporu koja premašuje navedeni prag pojedinačne prijave treba razmatrati u cijelom njezinu iznosu, uključujući u dijelu koji ne prelazi taj prag, kao novu potporu, u smislu članka 1. točke (c) Uredbe br. 659/1999¹¹⁶, u okviru pojedinačnog ispitivanja na temelju članka 107. stavka 3. UFEU-a. Konkretno, Sud je u tom pogledu istaknuo da se taj dio potpore ne može smatrati odobrenim Uredbom br. 800/2008 kao potpora spojiva s unutarnjim tržištem. Naime, osim činjenice da ta uredba ne daje konkretnu ocjenu spojivosti određenih potpora u odnosu na uvjete koje propisuje, prag pojedinačne prijave predviđen njezinim člankom 6. stavkom 2. posve je procesne prirode. Komisijina ocjena spojivosti potpore s unutarnjim tržištem, u okviru pojedinačnog ispitivanja, osim toga ne može se ni na koji način razlikovati ovisno o tome je li učinjena imajući u vidu uvjete određene Uredbom br. 800/2008 ili uvjete određene Komunikacijom Komisije iz 2009. o kriterijima za dubinsku ocjenu regionalnih potpora velikim projektima ulaganja¹¹⁷, pod prijetnjom povrede članka 107. stavka 3. UFEU-a, pravne osnove navedene uredbe i navedene komunikacije iz 2009.

Sud je podsjetio na isključivu nadležnost koju Komisija ima za ocjenjivanje spojivosti mjera potpore s unutarnjim tržištem, na temelju članka 107. stavka 3. UFEU-a, te je usto istaknuo da Uredba br. 800/2008 ne utječe na tu isključivu nadležnost. Komisija tako ostaje jedina koja ima ovlast proglasiti potpore dodijeljene primjenom te uredbe spojivima s unutarnjim tržištem na temelju te odredbe, neovisno o tome premašuje li iznos te potpore prag pojedinačne prijave, predviđen člankom 6. stavkom 2. navedene uredbe.

U presudi u prethodnom postupku *Arriva Italia i dr.* (C-385/18, [EU:C:2019:1121](#)), donesenoj 19. prosinca 2019., Sud je pojasnio *primjenu pravnih pravila Unije koja se odnose na državne potpore koje su donesene i provedene kako bi se odgovorilo na financijske poteškoće javnog poduzeća u željezničkom sektoru.*

Predmet koji se vodi pred Consiglio di Stato (Državno vijeće, Italija) odnosi se na dvije mjere koje je talijanska država donijela 2015./2016. kao odgovor na financijske poteškoće upravitelja lokalne željezničke infrastrukture koji je također pružao usluge prijevoza putnika. Te su se mjere sastojale, s jedne strane, u odobravanju proračunskih sredstava u iznosu od 70 milijuna eura namijenjenih pokrivanju financijskih potreba tog upravitelja (u daljnjem tekstu: financijska mjera) i, s druge strane, u prijenosu kapitala upravitelja u poteškoćama koji je ranije pripadao isključivo državi na javnu grupaciju koja upravlja nacionalnom željezničkom infrastrukturom i pruža usluge prijevoza putnika, bez financijske naknade i javnog natječaja, ali uz obvezu te javne grupacije da otkloni neravnotežu u imovini predmetnog upravitelja (u daljnjem tekstu: mjera prijenosa kapitala društva).

Consiglio di Stato trebao se izjasniti o osnovanosti presude kojom je odbijena tužba koju su podnijeli različiti željeznički operateri protiv ministarske uredbe kojom se predviđa mjera prijenosa kapitala društva. Tužitelji ističu nezakonitost uredbe zbog toga što Komisija nije prethodno obaviještena o dvjema mjerama kao državnim potporama.

¹¹⁶ Uredba Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka [108. UFEU-a] (SL 1999., L 83, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 16.)

¹¹⁷ SL 2009., C 223, str. 3.

Sud je u odgovoru na pitanje koje je Consiglio di Stato uputio u pogledu primjene kriterija za kvalifikaciju nacionalnih mjera kao državnih potpora u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, naveo da – kad je riječ o financijskoj mjeri – treba dopustiti uporabu državnih sredstava ako je korisniku mjere povjereno pravo na predmetni iznos, a da se pritom ne traži stvarni prijenos predmetnih sredstava. Prema mišljenju Suda, ipak je na sudu koji je uputio zahtjev da provede odgovarajuće provjere. Osim toga, Sud je naveo da se selektivnost tako povjerene prednosti može pobiti samo dokazom da je talijanska država djelovala u svojem svojstvu dioničara gospodarskog subjekta koji se nalazio u poteškoćama, nakon što je valjano procijenila rentabilnost financijske mjere. Naposljetku, Sud je presudio da je održavanje društva korisnika koje je omogućeno donošenjem financijske mjere dostatno da bi se utvrdilo postojanje opasnosti od narušavanja tržišnog natjecanja, iako djelatnosti koje je obavljalo društvo korisnik u prošlosti nisu bile predmet javnog natječaja.

Kao drugo, kad je riječ o kvalifikaciji mjere prijenosa kapitala društva, Sud je naveo da se, ovisno o njezinim određenim obilježjima, ne može isključiti da takva mjera može koristiti javnom društvu koje je preuzimatelj udjela, upravitelju u poteškoćama ili dvama predmetnim društvima. Sud je naveo da poštovanje sustava vlasništva propisano člankom 345. UFEU-a ne izuzima sustave javnog vlasništva i, prema tome, promjene poput onih koje proizlaze iz predmetne mjere od pravila koja se odnose na državne potpore. Kad je riječ o pitanju čini li prijenos kapitala društva selektivnu prednost, Sud je naveo da talijanska država nije provela procjenu rentabilnosti prije nego što ga je provela. Tako, iz spisa koji je podnesen Sudu, nije proizlazilo da je primjenom kriterija privatnog ulagača javno poduzeće koje je korisnik moglo ostvariti istu prednost poput one koja mu je dana putem državnih sredstava u okolnostima koje odgovaraju redovnim tržišnim uvjetima. Sud je ipak prepustio sudu koji je uputio zahtjev da provede potrebne provjere.

Naposljetku, Sud je razmatrao posljedice koje proizlaze iz kvalifikacije državne potpore, a koje su bile predmet drugog pitanja koje je uputio Consiglio di Stato. U tom pogledu, Sud je naveo da, pod pretpostavkom da se predmetne mjere treba kvalificirati kao državne potpore, na sudu koji je uputio zahtjev je da poduzme sve mjere koje proizlaze iz činjenice da te potpore, protivno članku 108. stavku 3. UFEU-a, nisu prethodno prijavljene Komisiji te, prema tome, iz njihove nezakonitosti.

XII. Porezne odredbe

U presudama **N Luxembourg 1 i dr.** (spojeni predmeti C-115/16, C-118/16, C-119/16 i C-299/16, [EU:C:2019:134](#)) i **T Danmark i Y Denmark** (C-116/16 i C-117/16, [EU:C:2019:135](#)), donesenima 26. veljače 2019., od Suda se tražilo da se u biti izjasni o *tumačenju općeg načela prava Unije prema kojem se pojedinci ne mogu pozivati na odredbe prava Unije u svrhu utaje ili zlouporabe*, kao i o pojmu „ovlašteni korisnik” kamata ili naknada za licencije, s jedne strane, i dividendi, s druge strane, u smislu Direktive 2003/49¹¹⁸ odnosno Direktive 90/435¹¹⁹, kako je izmijenjena Direktivom 2003/123¹²⁰.

118| Direktiva Vijeća 2003/49/EZ od 3. lipnja 2003. o zajedničkom sustavu oporezivanja isplate kamata i licencije između povezanih trgovačkih društava različitih država članica (SL 2003., L 157, str. 49.) (posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 76.)

119| Direktiva Vijeća 90/435/EEZ od 23. srpnja 1990. o zajedničkom sustavu oporezivanja koji se primjenjuje na matična društva i društva kćeri različitih država članica (SL 1990., L 225, str. 6.)

120| Direktiva Vijeća 2003/123/EZ od 22. prosinca 2003. o izmjeni Direktive 90/435/EEZ o zajedničkom sustavu oporezivanja koji se primjenjuje na matična društva i društva kćeri različitih država članica (SL 2003., L 7, str. 41.)

U tim predmetima od Suda se tražilo da ispita opseg zabrane zlouporabe prava u pogledu poreznog izuzeća predviđenog tim dvjema direktivama u pogledu poreza po odbitku, kad je riječ o prekograničnim isplatama dividendi ili kamata između povezanih društava sa sjedištima u različitim državama članicama. U tom pogledu valja napomenuti da subjekt koji prima dividende ili kamate, kako bi se na njega primijenio sustav izuzeća, treba ispunjavati određene uvjete, među kojima je i svojstvo „ovlaštenog korisnika” navedenih isplata. Međutim, u glavnim se postupcima postavilo pitanje na koji način treba tretirati isplate izvršene unutar grupa društava kada društvo isplatitelj zaista isplaćuje dividende ili kamate jednom ili više društava koja formalno ispunjavaju uvjete koji se zahtijevaju u relevantnim direktivama, ali ako potonja društva sama prenose sve ili gotovo sve primljene iznose ovlaštenom korisniku koji pak nije obuhvaćen sustavom izuzeća jer se njegovo sjedište nalazi izvan područja Unije.

U vrijeme nastanka činjenica iz glavnog postupka u Danskoj nisu bile donesene posebne odredbe o prenošenju namijenjene sprečavanju zlouporaba prava, nego samo odredbe kojima se prenose pravila o izuzeću predviđena predmetnim direktivama. Tim se nacionalnim pravilima stoga predviđalo da se porez po odbitku ne smije primijeniti u području prekograničnih plaćanja između društava koja ispunjavaju uvjete predviđene navedenim direktivama. Međutim, u glavnim postupcima danska je porezna uprava odbila primijeniti to izuzeće od poreza na predmetne dividende ili kamate. Ta je porezna uprava tvrdila da društva sa sjedištem u drugim državama članicama osim Danske, koja su primila kamate ili dividende koje su isplatila danska društva, zapravo nisu ovlašteni korisnici navedenih isplata u smislu direktiva 2003/49 i 90/435. S obzirom na to utvrđenje, navedena porezna uprava obvezala je danska društva koja isplaćuju dividende da obustave porez po odbitku. Sudska osporavanja tih oporezivanja dovela su do raznih pitanja u vezi s pojmom „ovlašteni korisnik”, potrebom postojanja u nacionalnom pravu pravne osnove za odbijanje prava na izuzeće na temelju zlouporabe prava i, pod uvjetom da takva pravna osnova postoji, konstitutivnim elementima eventualne zlouporabe prava i s tim povezanim načinima dokazivanja.

Kad je riječ o pojmu „ovlašteni korisnik” koji se konkretno upotrebljava u Direktivi 2003/49, Sud je odlučio, pri čemu se pozvao ne samo na cilj te direktive, nego i na komentare OECD-ova modela ugovora radi izbjegavanja dvostrukog oporezivanja u području poreza na dohodak i na imovinu, da se taj pojam ne odnosi na formalno utvrđenog primatelja, nego na subjekt koji od primljenih kamata ima ekonomsku korist i stoga ima mogućnost njima slobodno raspolagati. Iako se u Direktivi 90/435 pojam „ovlašteni korisnik” formalno ne spominje, Sud je ipak odlučio da je izuzeće od poreza po odbitku predviđeno tom direktivom također ograničeno na ovlaštene korisnike dividendi sa sjedištem u državi članici Unije.

Nadalje, kad je riječ o pitanju pod kojim bi se uvjetima pravo na predmetna izuzeća moglo odbiti na temelju utvrđenja zlouporabe prava, Sud je podsjetio na to da u pravu Unije postoji opće načelo prava čije se poštovanje nalaže pojedincima i prema kojem se ti pojedinci ne mogu pozivati na odredbe prava Unije u svrhu utaje ili zlouporabe. Stoga država članica mora uskratiti korištenje takvim odredbama kada se na njih poziva ne kako bi se ostvarili ciljevi tih odredaba, nego kako bi se ostvarila neka pogodnost na temelju prava Unije iako su uvjeti za njezino ostvarivanje samo formalno ispunjeni, a primjena navedenih odredbi nije u skladu s njihovim ciljevima.

Utvrdivši da su predmetne transakcije, za koje danska porezna uprava tvrdi da predstavljaju zlouporabu prava i da stoga mogu biti nespojive s ciljem koji se nastoji postići predmetnim direktivama, obuhvaćene područjem primjene prava Unije, Sud je pojasnio da dopuštanje financijskih konstrukcija čiji je isključivi ili osnovni cilj korištenje poreznih pogodnosti koje proizlaze iz primjene Direktive 2003/49 ili Direktive 90/435 nije u skladu s takvim ciljevima. Pravo na ostvarivanje koristi od tržišnog natjecanja do kojeg dolazi između država članica zbog nepostojanja usklađenosti u području poreza na dobit ne može spriječiti primjenu tog općeg načela. Točno je da traženje najpogodnijeg poreznog sustava ne može, kao takvo, biti dovoljno za stvaranje opće pretpostavke o postojanju utaje ili zlouporabe. Međutim, pravo ili pogodnost koja proizlazi iz prava Unije ne treba odobriti kad je predmetna transakcija s ekonomskog stajališta potpuno umjetna i ima za cilj izbjegavanje primjene zakonodavstva dotične države članice. U tom pogledu, na nacionalnim

je tijelima i sudovima da uskrate ostvarivanje prava predviđenih predmetnim direktivama, kada se na njih poziva u svrhu utaje ili zlouporabe, s obzirom na to da nepostojanje nacionalnih ili ugovornih odredbi za sprečavanje zlouporaba ne utječe na tu obvezu uskraćivanja.

Sud je iz toga zaključio da nacionalna tijela i sudovi, u slučaju postupanja u svrhu utaje ili zlouporabe, poreznom obvezniku moraju uskratiti pravo na izuzeće od oporezivanja po odbitku u pogledu kamata ili dividendi koje je društvo kći isplatilo svojem matičnom društvu, predviđeno direktivama 2003/49 i 90/435, u skladu s općim načelom kojim se zabranjuju takva postupanja, čak i u slučaju nepostojanja nacionalnih ili ugovornih odredaba kojima se takvo uskraćivanje predviđa.

Sud je također razmotrio pitanje koji su konstitutivni elementi zlouporabe prava i kako se ti elementi mogu utvrditi. Sud je uputio na svoju ustaljenu sudsku praksu i utvrdio da je za dokazivanje zlouporabe potrebno dokazati, s jedne strane, ukupnost objektivnih okolnosti i, s druge strane, subjektivni element koji se ogleda u namjeri da se ostvari pogodnost koja proizlazi iz propisa Unije umjetnim stvaranjem uvjeta potrebnih za njezino ostvarenje. Stoga se umjetnom konstrukcijom može smatrati grupa društava koja nije uspostavljena zbog razloga koji odražavaju ekonomsku stvarnost, koja ima čisto formalnu strukturu i čiji je glavni cilj ili jedan od glavnih ciljeva ostvarivanje porezne pogodnosti koje je u suprotnosti s ciljem odnosno svrhom primjenjivog poreznog prava. To je osobito slučaj kada zahvaljujući subjektu provodniku koji je u strukturu grupe umetnut između društva koje isplaćuje kamate ili dividende i subjekta koji je njihov ovlašteni korisnik dođe do izbjegavanja plaćanja poreza na navedene kamate ili dividende. U tom je smislu indicija konstrukcije čija je svrha neopravdano ostvarivanje prava na izuzeće predviđenog člankom 1. stavkom 1. Direktive 2003/49 i člankom 5. Direktive 90/435 činjenica da je društvo koje je primilo navedene kamate ili dividende te dividende u vrlo kratkom roku od njihova primitka u cijelosti ili gotovo u cijelosti prenijelo subjektima koji ne ispunjavaju uvjete za primjenu Direktive 2003/49 ili Direktive 90/435.

Naposljetku, Sud je ispitao pravila o teretu dokazivanja postojanja zlouporabe prava. U tom okviru, Sud je u svojoj presudi koja se odnosi na Direktivu 2003/49 utvrdio da iz navedene direktive proizlazi da država članica izvora od društva koje je primilo kamate može zahtijevati da dokaže da je ono njihov ovlašteni korisnik. U tom pogledu ništa ne sprečava dotična porezna tijela da od poreznog obveznika zahtijevaju dokaze koje smatraju potrebnima za konkretno utvrđenje dotičnih poreza i davanja te da, po potrebi, odbiju zahtijevano izuzeće ako ti dokazi nisu podneseni. U svojoj presudi koja se odnosi na Direktivu 90/435 Sud je pojasnio da ta direktiva ne sadržava pravila o teretu dokazivanja postojanja zlouporabe prava. Međutim, Sud je zaključio da je na poreznom tijelu države članice izvora, koje zbog razloga koji se temelji na postojanju zlouporabe namjerava uskratiti pravo na izuzeće predviđeno Direktivom 90/435, da utvrdi postojanje konstitutivnih elemenata takve zlouporabe. Iako takvo tijelo nije dužno identificirati ovlaštene korisnike, na njemu je da utvrdi da je navodni ovlašteni korisnik samo društvo provodnik putem kojeg je počinjena zlouporaba prava.

U ovom dijelu valja također navesti presudu od 26. veljače 2019., **X (Društva posrednici sa sjedištem u trećim zemljama)** (C-135/17, [EU:C:2019:136](#)), o propisu države članice kojim se pod određenim uvjetima nastoji u poreznu osnovicu poreznog obveznika rezidenta u toj državi članici uključiti prihode koje je ostvarilo društvo sa sjedištem u trećoj zemlji i koji ne potječu od vlastite aktivnosti tog društva¹²¹, kao i presude od 19. lipnja 2019., **Memira Holding** (C-607/17, [EU:C:2019:510](#)) i **Holmen** (C-608/17, [EU:C:2019:511](#)), o mogućnostima društva majke da na ime poreza na dobit odbije gubitke koje su ostvarila društva kćeri sa sjedištem u drugim državama članicama¹²².

¹²¹ | Ta je presuda prikazana u odjeljku VII.5. „Slobodno kretanje kapitala“.

¹²² | Te su presude prikazane u odjeljku VII.3. „Sloboda poslovnog nastana“.

XIII. Usklađivanje zakonodavstava

1. Autorsko pravo

U području autorskog prava potrebno je istaknuti tri presude koje je veliko vijeće Suda donijelo istog dana. Prve se dvije odnose na isključiva prava autora na reproduciranje i priopćavanje javnosti njihovih djela, osobito na internetu, kao i na iznimke i ograničenja tih prava. Treća se presuda odnosi na isključiva prava proizvođača fonograma na reproduciranje i distribuciju njihovih fonograma te iznimke i ograničenja tih prava. Četvrta se presuda odnosi na to je li stavljanje na raspolaganje e-knjige za trajno korištenje koje se provodi preuzimanjem obuhvaćeno pojmom „priopćavanje javnosti”, u smislu Direktive 2001/29¹²³ (u daljnjem tekstu: Direktiva o autorskom pravu).

Presudom od 29. srpnja 2019., **Funke Medien NRW** (C-469/17, [EU:C:2019:623](#)), Sud je, u velikom vijeću, tumačio *isključiva prava autora na reproduciranje i priopćavanje njihovih djela javnosti te iznimke i ograničenja tih prava, kako su predviđeni Direktivom o autorskom pravu, u kontekstu objave klasificiranih vojnih izvješća koje je sastavila država članica na internetskom portalu dnevnih novina.*

U glavnom postupku stranke su bile društvo Funke Medien, koje vodi internetski portal njemačkih dnevnih novina *Westdeutsche Allgemeine Zeitung*, i Savezna Republika Njemačka u vezi s činjenicom da je društvo Funke Medien objavilo određena „klasificirana” vojna izvješća „ograničenog pristupa” koja je sastavila njemačka vlada. Savezna Republika Njemačka, koja je smatrala da je društvo Funke Medien na taj način povrijedilo njezino autorsko pravo na ta izvješća, podnijela je protiv njega tužbu za propuštanje, koju je prihvatio zemaljski sud, a zatim ju je u žalbenom postupku potvrdio visoki zemaljski sud. U okviru revizije koju je društvo Funke Medien podnijelo Bundesgerichtshofu (Savezni vrhovni sud, Njemačka), sudu koji je uputio zahtjev, to je društvo ostalo pri zahtjevu za odbijanje tužbe za propuštanje.

Sud je najprije istaknuo da se vojna izvješća mogu zaštititi autorskim pravom samo pod uvjetom da čine intelektualnu tvorevinu svojeg autora koja odražava njegovu osobnost i koja se izražava kroz njegovo slobodno i kreativno donošenje odluka prilikom sastavljanja spomenutih izvješća. Na nacionalnom je sudu da u svakom pojedinom slučaju provjeri je li taj uvjet ispunjen.

Sud, kojem se najprije postavilo pitanje ostavljaju li odredbe Direktive o autorskom pravu državama članicama određenu marginu prosudbe za njihovo prenošenje u nacionalno pravo, smatrao je da one odredbe kojima se predviđaju isključiva prava autora na reproduciranje¹²⁴ i priopćavanje njihovih djela javnosti¹²⁵ čine mjere potpunog usklađivanja materijalnog sadržaja u njima navedenih prava. Suprotno tomu, Sud je smatrao da odredbe Direktive o autorskom pravu koje omogućuju odstupanje od navedenih prava u pogledu izvještavanja o tekućim događajima i doslovnog navođenja¹²⁶ ne čine mjere potpunog usklađivanja dosega u njima sadržanih iznimaka ili ograničenja. Međutim, margina prosudbe država članica prilikom provedbe tih odredbi mora se izvršavati u granicama određenima pravom Unije, i to kako bi se održala pravedna ravnoteža između, s jedne

123| Direktiva 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL 2001., L 167, str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.)

124| Članak 2. točka (a) Direktive o autorskom pravu

125| Članak 3. stavak 1. Direktive o autorskom pravu

126| Članak 5. stavak 3. točka (c), drugi primjer, i članak 5. stavak 3. točka (d) Direktive o autorskom pravu

strane, interesa nositelja prava da se zaštite njihova prava intelektualnog vlasništva¹²⁷ zajamčena Poveljom, i, s druge strane, prava i interesa korisnika djela ili drugih predmeta zaštite, osobito njihove slobode izražavanja i informiranja¹²⁸, također zajamčene Poveljom, kao i općeg interesa.

Nadalje, što se tiče slobode izražavanja i informiranja, Sud je pojasnio da ona, izvan iznimaka i ograničenja predviđenih Direktivom o autorskom pravu¹²⁹, ne može opravdati odstupanje od isključivih prava autorâ na reproduciranje i priopćavanje javnosti svojih djela, osim odstupanja predviđenog navedenom direktivom. U tom je pogledu Sud podsjetio da je popis iznimaka i ograničenja predviđenih Direktivom o autorskom pravu iscrpan.

Naposljetku, prema mišljenju Suda, prilikom odvagivanja koje je nacionalni sud dužan provesti, s obzirom na sve okolnosti predmeta o kojem je riječ, između, s jedne strane, isključivih prava autorâ na reproduciranje i priopćavanje njihovih djela javnosti i, s druge strane, pravâ korisnika predmeta zaštite iz odredaba o odstupanju sadržanih u Direktivi o autorskom pravu u pogledu izvještavanja o tekućim događajima i doslovnog navođenja, taj se sud mora osloniti na tumačenje tih odredbi koje je, uz istodobno poštovanje njihova teksta i očuvanje njihova korisnog učinka, u potpunosti usklađeno s temeljnim pravima koja jamči Povelja.

U presudi od 29. srpnja 2019., **Spiegel Online** (C-516/17, [EU:C:2019:625](#)), veliko vijeće Suda također je tumačilo *isključiva prava autorâ na reproduciranje i priopćavanje njihovih djela javnosti, kao i iznimke i ograničenja tih prava, kako su predviđeni Direktivom o autorskom pravu, ali ovaj put u kontekstu objave na informativnoj internetskoj stranici rukopisa i članka objavljenog u zborniku, koji su javnosti dostupni za preuzimanje preko hiperpoveznica.*

Spor u glavnom postupku vodio se između društva Spiegel Online – koje vodi istoimeni informacijski portal na internetu – i Volkera Becka, koji je bio član Bundestaga (Savezni parlament, Njemačka), a u vezi s činjenicom da je navedeno društvo na svojoj internetskoj stranici objavilo njegov rukopis i članak objavljen u jednom zborniku. V. Beck osporavao je pred zemaljskim sudom stavljanje na raspolaganje cjelovitih tekstova tih rukopisa i članka na internetskoj stranici društva Spiegel Online, što je smatrao povredom svojeg autorskog prava. Taj je sud prihvatio tužbeni zahtjev V. Becka. Budući da mu je odbijena žalba, društvo Spiegel Online podnijelo je zahtjev za reviziju pred sudom koji je uputio zahtjev.

U odgovoru na pitanje koje mu je upućeno, o tome ostavljaju li odredbe Direktive o autorskom pravu koje dopuštaju odstupanje od autorovih isključivih prava u pogledu izvještavanja o tekućim događajima¹³⁰ i doslovnog navođenja¹³¹ državama članicama marginu prosudbe prilikom prenošenja tih odredbi u nacionalno pravo, Sud je ocijenio da te odredbe ne čine mjere potpunog usklađivanja. Međutim, margina prosudbe država članica prilikom provedbe tih odredbi mora se izvršavati u granicama određenima pravom Unije, i to kako bi se održala pravedna ravnoteža između, s jedne strane, interesa nositelja prava da se zaštite njihova prava intelektualnog vlasništva¹³² zajamčena Poveljom, i, s druge strane, prava i interesa korisnika djela ili drugih predmeta zaštite, osobito njihove slobode izražavanja i informiranja¹³³, također zajamčene Poveljom, kao i općeg interesa.

127| Članak 17. stavak 2. Povelje

128| Članak 11. Povelje

129| Članak 5. stavci 2. i 3. Direktive o autorskom pravu

130| Članak 5. stavak 3. točka (c), drugi primjer Direktive o autorskom pravu

131| Članak 5. stavak 3. točka (d) Direktive o autorskom pravu

132| Članak 17. stavak 2. Povelje

133| Članak 11. Povelje

Što se tiče slobode izražavanja i informiranja, Sud je pojasnio da ona izvan iznimaka i ograničenja predviđenih Direktivom o autorskom pravu¹³⁴ ne može opravdati odstupanje od isključivih prava autorâ na reproduciranje i priopćavanje javnosti svojih djela javnosti, osim odstupanja predviđenog navedenom direktivom. U tom pogledu Sud je podsjetio da je popis iznimaka i ograničenja predviđenih tom direktivom iscrpan.

Osim toga, prema mišljenju Suda, prilikom odvagivanja koje je dužan provesti nacionalni sud, s obzirom na sve okolnosti predmeta o kojem je riječ, između, s jedne strane, isključivih prava autorâ na reproduciranje¹³⁵ i na priopćavanje svojih djela javnosti¹³⁶ i, s druge strane, prava korisnika predmeta zaštite iz odredbi o odstupanju sadržanih u Direktivi o autorskom pravu koja se odnose na izvještavanja o tekućim događajima i doslovno navođenje, taj se sud mora osloniti na tumačenje tih odredbi koje je, uz istodobno poštovanje njihova teksta i očuvanje njihova korisnog učinka, potpuno usklađeno s temeljnim pravima koja jamči Povelja.

Kao prvo, prilikom razmatranja odredbe o odstupanju sadržane u Direktivi o autorskom pravu u pogledu izvještavanja o tekućim događajima, Sud je smatrao da joj se protivi nacionalno pravilo koje ograničava primjenu iznimke odnosno ograničenja iz te odredbe na slučajeve u kojima nije razumno moguće podnijeti prethodni zahtjev za davanje ovlaštenja za korištenje zaštićenog djela radi izvještavanja o tekućim događajima. Naime, nastupanje tekućeg događaja u pravilu zahtijeva, osobito kada je riječ o informacijskom društvu, mogućnost brzog priopćavanja informacije o tom događaju, što je teško pomiriti sa zahtjevom za prethodno dobivanje autorova pristanka, koji bi mogao pretjerano otežati, pa čak i onemogućiti, pravodobno pružanje relevantnih informacija javnosti.

Kao drugo, prilikom ispitivanja odredbe o odstupanju sadržane u Direktivi o autorskom pravu u pogledu doslovnog navođenja, Sud je presudio, na prvom mjestu, da pojam „doslovno navođenje” iz te odredbe obuhvaća upućivanje hiperpoveznicom na datoteku koja se može preuzeti samostalno. U tom kontekstu, Sud je podsjetio na svoju sudsku praksu u skladu s kojom hiperpoveznice pridonose dobrom funkcioniranju interneta, koji je od posebne važnosti za slobodu izražavanja i informiranja, zajamčenu Poveljom, te razmjeni mišljenja i informacija na toj mreži, za koju je karakteristična dostupnost goleme količine informacija. Na drugom mjestu, Sud je presudio da je djelo već zakonito stavljeno na raspolaganje javnosti kada je u svojem konkretnom obliku prethodno učinjeno dostupnim javnosti uz ovlaštenje nositelja prava ili na temelju licencije koja nije dobrovoljno dana odnosno na temelju zakonskog ovlaštenja. Na nacionalnom je sudu da ocijeni je li djelo zakonito stavljeno na raspolaganje javnosti, s obzirom na konkretan predmet o kojem odlučuje te vodeći računa o svim okolnostima slučaja.

Presudom od 29. srpnja 2019., **Pelham i dr.** (C-476/17, [EU:C:2019:624](#)), Sud je, u velikom vijeću, još jednom tumačio isključiva prava proizvođača fonograma na reproduciranje i distribuciju njihovih fonograma te iznimke i ograničenja tih prava, kako su predviđeni Direktivom o autorskom pravu i Direktivom 2006/115¹³⁷, u kontekstu preuzimanja zvučnog uzorka (sampliranje) glazbenog djela kako bi se upotrijebio u stvaranju novog glazbenog djela.

R. Hütter i F. Schneider-Esleben (u daljnjem tekstu: Hütter i dr.) članovi su glazbene skupine Kraftwerk. Ona je 1977. objavila fonogram na kojem se nalazi glazbeno djelo „Metall auf Metall”. M. Pelham i M. Haas skladali su glazbeno djelo „Nur mir”, koje je objavljeno na fonogramima koje je 1997. proizvelo društvo Pelham. Hütter i dr. tvrdili su da je Pelham u elektroničkom obliku kopirao uzorak (*sample*) od otprilike dvije sekunde ritamske

134| Članak 5. stavci 2. i 3. Direktive o autorskom pravu

135| Članak 2. točka (a) Direktive o autorskom pravu

136| Članak 3. stavak 1. Direktive o autorskom pravu

137| Direktiva 2006/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva (SL 2006., L 376, str. 28.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 218.)

sekvencije iz glazbenog djela „Metall auf Metall“ te ga unio u obliku uzastopnih ponavljanja u glazbeno djelo „Nur mir“. Hütter i dr. smatrali su da je Pelham povrijedio pravo srodno autorskom pravu koje imaju kao proizvođači fonograma.

U tom kontekstu, Sud je najprije istaknuo da korisnikovo reproduciranje zvučnog uzorka fonograma, makar i vrlo kratkog, načelno valja smatrati reproduciranjem „u dijelovima“ tog fonograma, koje je obuhvaćeno isključivim pravom proizvođača takvog fonograma predviđenim Direktivom o autorskom pravu.

Sud je ipak podsjetio da pravo intelektualnog vlasništva¹³⁸ zajamčeno Poveljom valja odvagati u odnosu na druga temeljna prava zajamčena Poveljom, među kojima je i sloboda umjetnosti¹³⁹, koja – s obzirom na to da proizlazi iz slobode izražavanja¹⁴⁰ – omogućuje sudjelovanje u javnoj razmjeni informacija i kulturnih, političkih i društvenih stavova svih vrsta. Sud je stoga presudio da, s obzirom na Povelju, isključivo pravo proizvođača fonograma da dopusti ili zabrani njegovo reproduciranje tom proizvođaču omogućuje mu da se protivi tomu da se treća osoba koristi zvučnim uzorkom tog fonograma¹⁴¹, makar i vrlo kratkim, kako bi ga uključila u neki drugi fonogram osim ako je taj uzorak u novo djelo uključen u *izmijenjenom obliku te ga tijekom slušanja nije moguće prepoznati*.

Nadalje, što se tiče tog isključivog prava, Sud je pojasnio i da članak 2. točka (c) Direktive o autorskom pravu čini mjeru potpunog usklađivanja materijalnog sadržaja prava na koje se odnosi. Naime, isključivo pravo reproduciranja koje u Uniji uživaju proizvođači fonograma nedvosmisleno se definira u navedenoj direktivi te, osim toga, nije ničim uvjetovano niti je za njegovo ostvarivanje odnosno za ostvarivanje njegovih učinaka potrebno donošenje bilo kakvog akta.

Usto, što se tiče isključivog prava proizvođača fonograma da stavljaju na raspolaganje svoje fonograme, uključujući njihove „umnožene primjerke“¹⁴², Sud je presudio da pojam „umnoženi primjerak“, koji se koristi i u Ženevskoj konvenciji¹⁴³ s kojom treba uskladiti to tumačenje, treba tumačiti na način da ne obuhvaća fonogram koji, iako sadržava glazbene uzorke prenesene iz nekog drugog fonograma, ne preuzima čitav taj fonogram ili njegov bitan dio.

Osim toga, pri razmatranju mogućnosti odstupanja od isključivog prava proizvođača fonograma na reproduciranje njihovih fonograma, Sud je presudio da država članica ne može u svojem nacionalnom pravu predvidjeti neku drugu iznimku ili ograničenje navedenog prava osim onih propisanih Direktivom o autorskom pravu¹⁴⁴. U tom je pogledu podsjetio da je popis iznimaka i ograničenja predviđenih tom direktivom iscrpan.

Naposljetku, što se tiče pojma „doslovno navođenje“ iz Direktive o autorskom pravu¹⁴⁵, Sud je smatrao da taj pojam ne obuhvaća situaciju u kojoj nije moguće identificirati djelo na koje se predmetno doslovno navođenje odnosi. Međutim, kada se autor novog glazbenog djela koristi zvučnim uzorkom (*sample*) preuzetim iz fonograma

138| Članak 17. stavak 2. Povelje

139| Članak 13. Povelje

140| Članak 11. Povelje

141| Članak 2. točka (c) Direktive o autorskom pravu

142| Članak 9. stavak 1. točka (b) Direktive 2006/115

143| Članak 1. točka (c) i članak 2. Konvencije za zaštitu proizvođača fonograma od neodobrenog umnožavanja njihovih fonograma, potpisane u Ženevi 29. listopada 1971.

144| Članak 5. Direktive o autorskom pravu

145| Članak 5. stavak 3. točka (d) Direktive o autorskom pravu

na temelju kojeg prosječni slušatelj može identificirati djelo iz kojeg je taj uzorak preuzet, korištenje takvim zvučnim uzorkom može se, ovisno o okolnostima slučaja, smatrati „doslovnim navođenjem” u smislu Direktive o autorskom pravu, u vezi s člankom 13. Povelje, ako je cilj navedenog korištenja interakcija s djelom iz kojeg je uzorak preuzet i ako su ispunjeni uvjeti predviđeni Direktivom o autorskom pravu.

U presudi **Nederlands Uitgeversverbond i Groep Algemene Uitgevers** (C-263/18, [EU:C:2019:1111](#)), objavljenoj 19. prosinca 2019., veliko vijeće Suda odlučilo je *da je stavljanje na raspolaganje javnosti e-knjige za trajno korištenje koje se provodi preuzimanjem obuhvaćeno pojmom „priopćavanje javnosti” u smislu Direktive o autorskom pravu.*

Nederlands Uitgeversverbond (u daljnjem tekstu: NUV) i Groep Algemene Uitgevers (u daljnjem tekstu: GAU), dvije udruge čiji je cilj zaštita interesa nizozemskih izdavača, uputili su rechtbanku Den Haag (Sud u Haagu, Nizozemska) tužbu s ciljem, među ostalim, da se društvu Tom Kabinet zabrani da članovima „književnog kluba” koji je potonji stvorio na svojoj internetskoj stranici stavlja e-knjige na raspolaganje ili da reproducira te knjige. NUV i GAU ističu da te aktivnosti povređuju autorska prava njihovih članova nad tim e-knjigama. Kada na prodaju nudi „rabljene” e-knjige u okviru tog književnog kluba, Tom Kabinet te knjige neovlašteno priopćava javnosti. Suprotno tomu, Tom Kabinet tvrdi da su takve aktivnosti obuhvaćene pravom distribucije, na koje se prema gore navedenoj direktivi primjenjuje pravilo o iscrpljenju kada je dotični predmet – u ovom slučaju e-knjige – prodan u Uniji od strane nositelja prava ili uz njegov pristanak. To pravilo podrazumijeva da NUV i GAU, nakon prodaje predmetnih e-knjiga, više ne uživaju isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za njihovo javno distribuiranje.

Sud je smatrao da stavljanje na raspolaganje e-knjige za trajno korištenje koje se provodi preuzimanjem nije obuhvaćeno pravom „javnog distribuiranja”, propisanim u članku 4. stavku 1. Direktive o autorskom pravu, nego pravom „priopćavanja javnosti”, propisanim u članku 3. stavku 1. navedene direktive, za koje je iscrpljenje isključeno primjenom stavka 3. tog članka.

U prilog tom utvrđenju Sud je među ostalim zaključio iz Ugovora Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) o autorskom pravu, koji je bio povod toj direktivi, kao i iz njezinih pripremnih akata, da je namjera zakonodavca Unije bila pridržati to pravilo iscrpljenja za distribuciju materijalnih predmeta, kao što su knjige na materijalnom mediju. Suprotno tomu, primjena tog pravila o iscrpljenju na e-knjige mogla bi znatno više utjecati na interes nositelja autorskih prava da dobiju odgovarajuću naknadu nego u slučaju knjiga na materijalnom mediju s obzirom na to da se nematerijalni digitalni primjerci e-knjiga ne troše korištenjem pa su stoga, na eventualnom tržištu rabljene robe, savršene zamjene za nove primjerke.

Kad je konkretnije riječ o pojmu „priopćavanje javnosti”, Sud je naveo da se on mora tumačiti široko, na način da obuhvaća svako priopćavanje javnosti koja nije prisutna na mjestu na kojem se priopćavanje obavlja i, stoga, svaki takav prijenos ili reemitiranje djela za javnost putem žice ili bežičnim putem. Taj pojam ujedinjuje dva kumulativna elementa, točnije radnju priopćavanja nekog djela i priopćavanje tog djela određenoj javnosti.

Kad je riječ o prvom elementu, iz obrazloženja prijedloga Direktive o autorskom pravu proizlazi da je „relevantna radnja ona radnja koja se sastoji od stavljanja djela na raspolaganje javnosti, i stoga njegova pružanja na stranici dostupnoj javnosti, radnja koja prethodi stvarnoj fazi prijenosa na zahtjev” i da „[n]ije važno je li osoba stvarno preuzela to djelo”. Stoga, prema mišljenju Suda, činjenicu da se dotična djela stavljaju na raspolaganje svakoj osobi koja se prijavi na internetskoj stranici književnog kluba treba smatrati „priopćavanjem” djela a da nije potrebno da se dotična osoba koristi tom mogućnošću na način da stvarno preuzme e-knjigu s te internetske stranice.

Kad je riječ o drugom elementu, potrebno je voditi računa osobito o broju osoba koje istodobno mogu imati pristup istom djelu, ali također i o broju onih koje mu mogu pristupiti uzastopno. U ovom slučaju je, prema mišljenju Suda, broj osoba koje istodobno ili uzastopno mogu imati pristup istom djelu preko te platforme znatan. Stoga, podložno provjeri suda koji je uputio zahtjev s obzirom na sve relevantne elemente, treba smatrati da je predmetno djelo priopćeno javnosti.

Usto, Sud je presudio da mogućnost kvalificiranja radnje kao priopćavanja javnosti zaštićenog djela podrazumijeva njegovo priopćavanje na poseban tehnološki način, koji se razlikuje od dotad korištenog načina, ili, ako to nije posrijedi, novoj javnosti, odnosno javnosti koju nisu uzeli u obzir nositelji autorskog prava kad su dali ovlaštenje za prvotno priopćavanje svojeg djela javnosti. U ovom slučaju, budući da je stavljanje na raspolaganje e-knjige u pravilu popraćeno dozvolom za korištenje kojom se korisniku koji je preuzeo predmetnu e-knjigu dopušta samo njezino čitanje pri čemu se koristi vlastitom opremom, valja smatrati da je priopćavanje poput onog koje je izvršilo društvo Tom Kabinet učinjeno javnosti koju nositelji autorskog prava još nisu uzeli u obzir i, prema tome, novoj javnosti.

2. Industrijsko vlasništvo

U pravu Unije u području žigova valja istaknuti četiri presude. Prva se presuda odnosi na mjesnu nadležnost sudova država članica u području povrede i valjanosti. U drugoj je presudi Sud pojasnio pojam „zla vjera” prilikom podnošenja prijave žiga Unije. Treća presuda sadržava pojašnjenja u pogledu ovlasti Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) da opozove svoje odluke donesene uz očitu postupovnu pogrešku koja mu se može pripisati. Naposljetku, četvrta i posljednja presuda odnosi se na stvarnu uporabu zajedničkog žiga Europske unije.

U presudi **AMS Neve i dr.** (C-172/18, [EU:C:2019:674](#)), donesenoj 5. rujna 2019., Sud je, u okviru zahtjeva za prethodnu odluku, *pojasnio doseg izraza „držav[a] članic[a] u kojoj je povreda počinjena” iz članka 97. stavka 5. Uredbe br. 207/2009¹⁴⁶ o žigu Europske unije (u daljnjem tekstu: Uredba o žigu), u odnosu na područje mjesne nadležnosti sudova država članica u području povrede i valjanosti.* Glavni postupak se odnosio na tužbu zbog povrede žiga Europske unije protiv treće strane koja je rabila znakove istovjetne ili slične tom žigu u reklamama i ponudama na prodaju na internetskoj stranici i platformama društvenih medija. Tužba je podnesena sudu u Ujedinjenoj Kraljevini, koji je utvrdio da nije nadležan za odlučivanje o toj tužbi, smatrajući mjesno nadležnim sudom sud mjesta u kojem je treća strana donijela odluku o reklamiranju i nuđenju na prodaju tih proizvoda na toj stranici ili na tim platformama i u kojem je odlučila o načinima provedbe te odluke.

Uvodno, Sud je utvrdio da se mogućnost koja je dana tužitelju da izabere nadležan sud na temelju članka 97. stavka 1. Uredbe o žigu, prema domicilu tuženika, ili na temelju stavka 5. tog članka, prema mjestu počinjenja povrede, ne može tumačiti na način da tužitelj može u odnosu na iste povrede kumulirati tužbe koje se temelje na stavicima 1. i 5. navedenog članka, nego samo izražava postojanje alternativnog suda spomenutog u navedenom stavku 5. u odnosu na sudove spomenute u drugim stavicima navedenog članka. Time što predviđa takav alternativni sud, zakonodavac dopušta nositelju žiga Europske unije da podnese ciljane tužbe, od kojih se svaka odnosi na povrede počinjene na državnom području jedne države članice. Kad se više tužbi zbog povrede između istih stranaka odnosi na uporabu istog znaka, ali se ne odnose na isto državno područje, one nemaju isti predmet i nisu obuhvaćene pravilima o litispendenciji. Stoga sudovi različitih država članica pred kojima se u takvim okolnostima vodi postupak ne mogu donositi „proturječne presude”, u smislu uvodne izjave 17. Uredbe o žigu, s obzirom na to da se tužbe koje je tužitelj podnio odnose na različita državna područja.

Sud je potom istaknuo da sud za žigove na području Unije, kad se pred njim vodi postupak povodom tužbe zbog povrede na temelju članka 97. stavka 5. Uredbe o žigu, kad treba provjeriti svoju sudsku nadležnost za odlučivanje o postojanju povrede na državnom području države članice kojoj pripada, treba biti siguran da su radnje koje se tuženiku stavljaju na teret počinjene na tom državnom području. Kad se te radnje sastoje od elektronički prikazanih reklama ili ponuda na prodaju za proizvode obilježene znakom istovjetnim ili sličnim

¹⁴⁶ | Uredba Vijeća (EZ) br. 207/2009 od 26. veljače 2009. o žigu Zajednice (SL 2009., L 78, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 226.)

žigu Europske unije bez odobrenja nositelja tog žiga, važno je smatrati da su navedene radnje počinjene na državnom području na kojem se nalaze potrošači ili trgovci kojima su te reklame i te ponude na prodaju namijenjene, neovisno o činjenici da tuženik ima poslovni nastan na drugom državnom području, da se poslužitelj elektroničke mreže kojim se on koristi nalazi na drugom državnom području ili čak da se proizvodi koji su predmet navedenih reklama i ponuda nalaze na drugom državnom području. Stoga treba izbjeći da počinitelj povrede žiga Unije može pobjeći primjeni navedenog članka i na taj način dovesti u pitanje njegov koristan učinak pozivajući se na mjesto stavljanja svojih reklama i svojih ponuda na internet kako bi isključio sudsku nadležnost bilo kojeg suda osim suda tog mjesta i svojeg poslovnog nastana. Prema mišljenju Suda, kad bi izraz „držav[a] članic[a] u kojoj je povreda počinjena” trebalo tumačiti na način da se odnosi na državu članicu u kojoj je počinitelj navedenih poslovnih radnji uspostavio svoju internetsku stranicu i aktivirao prikazivanje svojih reklama i svojih ponuda na prodaju, bilo bi dovoljno da počinitelji povrede s poslovnim nastanom u Uniji koji posluju elektroničkim putem i žele spriječiti nositelje povrijeđenih žigova Europske unije da raspolazu alternativnim sudom tako organiziraju svoje poslovanje da se državno područje stavljanja na internet poklopi s onim njihova poslovnog nastana. Osim toga, za tužitelja može biti pretjerano teško ili čak nemoguće doznati u kojem je mjestu tuženik donio odluke i tehničke mjere tog aktiviranja.

Stoga treba smatrati da su poslovne radnje, poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, „počinjene” na državnom području na kojem su poprimile reklamni karakter i karakter ponude na prodaju, odnosno onom gdje je komercijalni sadržaj stvarno postao dostupan potrošačima i trgovcima kojima je namijenjen. Suprotno tomu, nije relevantno jesu li te reklame i te ponude prouzročile prodaju tuženikovih proizvoda.

U presudi **Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticaret/EUIPO** (C-104/18 P, [EU:C:2019:724](#)), objavljenoj 12. rujna 2019., Sud je ukinuo pobijanu presudu Općeg suda¹⁴⁷ i *pojasnio pojam „zla vjera” prilikom podnošenja prijave žiga Europske unije.*

J. Nadal Esteban i Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticaret, poduzetnik koji je nositelj figurativnih žigova KOTON, održavali su poslovne odnose do 2004. godine. J. N. Esteban je 25. travnja 2011. podnio prijavu za registraciju kao žiga Europske unije figurativnog znaka STYLO & KOTON za proizvode i usluge iz razreda 25., 35. i 39. u smislu Nicanskog sporazuma¹⁴⁸. Nakon što je djelomično prihvaćen prigovor koji je podnio Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticaret, a koji se temeljio na njegovim žigovima KOTON registriranim za proizvode i usluge iz razreda 18., 25. i 35., žig STYLO & KOTON registriran je za usluge iz razreda 39. Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticaret zatim je podnio zahtjev za proglašenje ništavosti na osnovi članka 52. stavka 1. točke (b) Uredbe o žigu, na temelju kojeg je zla vjera podnositelja prilikom podnošenja prijave žiga apsolutni razlog za ništavost.

Opći je sud, potvrdivši odluku o odbijanju zahtjeva za proglašenje žiga ništavim koju je donio Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO), smatrao da nije mogla postojati zla vjera jer između proizvoda ili usluga za koje su žigovi registrirani nije bilo ni istovjetnosti ni sličnosti koja bi mogla dovesti u zabludu. U žalbenom postupku Sud je bio pozvan pojasniti pojam „zla vjera”.

Sud je prije svega pojasnio da, iako pojam „zla vjera” u svojem uobičajenom smislu u svakodnevnom jeziku pretpostavlja postojanje nepoštenog stanja duha ili namjere, taj pojam usto treba tumačiti u kontekstu žigovnog prava, koje se primjenjuje u trgovačkom prometu. Pravilima o žigu Europske unije osobito se želi doprinijeti sustavu nenarušenog tržišnog natjecanja u Uniji, u kojem svaki poduzetnik mora, kako bi privukao klijente kvalitetom svojih proizvoda ili usluga, biti u mogućnosti kao žigove registrirati znakove kojima se potrošaču

147| Presuda Općeg suda od 30. studenoga 2017., **Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticaret/EUIPO – Nadal Esteban (STYLO & KOTON)** (T-687/16, neobjavljena, [EU:T:2017:853](#))

148| Nicanski sporazum o međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga za registraciju žigova od 15. lipnja 1957., kako je revidiran i izmijenjen

omogućava da bez eventualne zablude razlikuje te proizvode ili usluge od onih drugog podrijetla. Slijedom toga, Sud je smatrao da žig treba poništiti zbog zle vjere kada iz relevantnih i usklađenih indicija proizlazi da nositelj navedenog žiga nije podnio prijavu za registraciju tog žiga kao žiga s ciljem sudjelovanja u tržišnom natjecanju, nego s namjerom nanošenja štete na način koji nije u skladu s poštenom praksom, interesima trećih strana ili s namjerom ostvarivanja, pritom ne imajući u vidu nijednu konkretnu treću osobu, isključivog prava u svrhe koje se ne odnose na funkcije žiga, točnije na glavnu funkciju označavanja podrijetla.

Nadalje, Sud je smatrao da iz presude od 11. lipnja 2009., **Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli** (C-529/07, [EU:C:2009:361](#)), ne proizlazi da se postojanje zle vjere može utvrditi samo u slučaju kada je riječ o upotrebi na unutarnjem tržištu istovjetnog ili sličnog znaka za istovjetne ili slične proizvode koji može stvoriti zabluđu u pogledu znaka za koji je podnesena prijava za registraciju. Naime, mogu postojati slučajevi u kojima se može smatrati da je prijava za registraciju žiga podnesena u zloj vjeri unatoč tomu što prilikom podnošenja te prijave treća osoba na unutarnjem tržištu ne upotrebljava istovjetan ili sličan znak za istovjetne ili slične proizvode. U slučaju zahtjeva za proglašenje žiga ništavim koji se temelji na članku 52. stavku 1. točki (b) Uredbe o žigu, ne zahtijeva se uopće da je podnositelj prijave nositelj ranijeg žiga za istovjetne ili slične proizvode ili usluge. K tomu, ako se pokaže da je, prilikom podnošenja prijave za registraciju osporavanog žiga, treća osoba u barem jednoj državi članici upotrebljavala znak koji je istovjetan ili sličan tom žigu, ne treba se nužno utvrditi postojanje vjerojatnosti dovođenja javnosti u zabluđu. U nedostatku vjerojatnosti dovođenja u zabluđu između znaka koji upotrebljava treća osoba i spornog žiga ili u slučaju da treća osoba ne upotrebljava znak koji je istovjetan ili sličan spornom žigu, druge činjenične okolnosti eventualno mogu biti relevantne i usklađene indicije kojima se utvrđuje zla vjera podnositelja prijave.

Naposljetku, Sud je utvrdio da je Opći sud propustio u svojoj sveobuhvatnoj ocjeni uzeti u obzir sve relevantne činjenične okolnosti kakve su one bile *prilikom podnošenja prijave*, premda je taj trenutak bio odlučujući. Naime, budući da je podnesen zahtjev za proglašenje žiga ništavim u cijelosti, trebalo ga se ispitati s obzirom na namjeru J. N. Estebana u trenutku kada je on zatražio registraciju navedenog žiga. Posljedično, Sud je ukinuo pobijanu presudu.

U presudi **Repower/EUIPO** (C-281/18 P, [EU:C:2019:916](#)), donesenoj 31. listopada 2019., Sud je odbio žalbu protiv presude Općeg suda¹⁴⁹ te je iznio *pojašnjenja u pogledu ovlasti Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) da opozove svoje odluke donesene uz očitu postupovnu pogrešku koja mu se može pripisati*.

U ovom slučaju društvo žalitelj, Repower, registriralo je pri EUIPO-u verbalni žig REPOWER. Na zahtjev intervenijenta, repowermap.org, Odjel za poništaje EUIPO-a djelomično je prihvatio zahtjev za proglašavanje tog žiga ništavim za određene proizvode i usluge. Žalbena vijeće EUIPO-a odbilo je žalbu protiv te odluke. Nakon što je intervenijent podnio tužbu za poništenje pred Općim sudom, svojom je novom odlukom žalbeno vijeće opozvalo svoju odluku o odbijanju jer je imala nedostatak u obrazloženju i, stoga, „očitu postupovnu pogrešku” u smislu članka 80. stavka 1. Uredbe o žigu.

Odlučujući o tužbi društva Repower protiv te odluke o opozivu, Opći sud smatrao je da EUIPO navedenu odluku ne može temeljiti na članku 80. stavku 1. Uredbe o žigu jer nedostatak u obrazloženju nije „očita postupovna pogreška” u smislu te odredbe¹⁵⁰. Međutim, Opći sud smatrao je da se odluka o opozivu može temeljiti na općem pravnom načelu koje dopušta povlačenje nezakonitih upravnih akata. Budući da je utvrdio da ta pogreška u pogledu odabira pravne osnove ne opravdava poništenje odluke o opozivu, Opći sud odbio je tužbu društva Repower.

149| Presuda Općeg suda od 21. veljače 2018., **Repower/EUIPO – repowermap.org (REPOWER)** (T-727/16, [EU:T:2018:88](#))

150| Člankom 80. stavkom 1. prvom rečenicom Uredbe br. 207/2009 predviđa se da, kada EUIPO izvrši upis u registar ili donese odluku uz očitu povredu postupovnih odredbi koja mu se može pripisati, on mora osigurati brisanje takvog upisa ili opozvati tu odluku.

U svrhu tumačenja pojma „očita postupovna pogreška” u smislu članka 80. stavka 1. Uredbe o žigu, Sud podsjeća da treba uzeti u obzir ne samo njegov tekst, nego i njegov kontekst te ciljeve propisa kojih je on dio.

U tom pogledu Sud smatra da iz strukture Uredbe o žigu proizlazi da se postupovne pogreške iz članka 80. stavka 1. te uredbe odnose osobito na postupovne odredbe predviđene navedenom uredbom, poput obveze obrazlaganja. To je tumačenje u skladu s ciljem članka 80. stavka 1. te iste uredbe, čiji je cilj nametnuti EUIPO-u obvezu da opozove odluke koje sadržavaju očitu postupovnu pogrešku u svrhu osiguravanja dobrog upravljanja i ekonomičnosti postupka. Navedeno tumačenje također odražava ustaljenu sudsku praksu Suda prema kojoj je obveza obrazlaganja bitna postupovna pretpostavka koju treba razlikovati od pitanja osnovanosti obrazloženja, koje se odnosi na materijalnu zakonitost osporenog akta.

Stoga Sud, za razliku od Općeg suda, smatra da je svaka povreda obveze obrazlaganja, kao što je nedostatak u obrazloženju ili nedovoljno obrazloženje, postupovna pogreška u smislu članka 80. stavka 1. Uredbe o žigu, koja bi trebala dovesti do toga da EUIPO opozove odluku koja je zahvaćena ako je ta pogreška očita.

Iz toga slijedi da je ta odredba primjenjiva u ovom slučaju i da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava. Međutim, Sud zaključuje da ta pogreška koja se tiče prava ne može dovesti do ukidanja pobijane presude s obzirom na to da je izreka te presude, kojom je odbijena tužba društva Repower protiv odluke o opozivu, osnovana zbog drugih razloga.

Presudom **Der Grüne Punkt/EUIPO** (C-143/19 P, [EU:C:2019:1076](#)), donesenom 12. prosinca 2019., Sud je *ukinuo pobijanu presudu Općeg suda*¹⁵¹ *zbog pogreške koja se tiče prava prilikom primjene pojma „stvarna uporaba” na zajednički žig Europske unije.*

U ovom slučaju žalitelj, društvo Der Grüne Punkt, registrirao je zajednički figurativni žig koji prikazuje krug s dvije strelice i koji se odnosi na sustav prikupljanja i uporabe ambalažnog otpada. Nakon što mu je podnesen zahtjev za opoziv, Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) djelomično ga je prihvatio s obrazloženjem da navedeni žig nije bio u stvarnoj uporabi za sve proizvode za koje je bio registriran, osim proizvoda koji su ambalaža.

Opći sud odbio je tužbu za poništenje odluke žalbenog vijeća EUIPO-a koju je podnio žalitelj.

U prilog svojoj žalbi žalitelj je istaknuo da je Opći sud zanemario tumačenje pojma „stvarna uporaba” u smislu članka 15. stavka 1. Uredbe o žigu, te da je propustio uzeti u obzir obilježja zajedničkih žigova navedena u članku 66. te uredbe.

Sud je najprije podsjetio da je osnovna funkcija zajedničkog žiga razlikovanje proizvoda ili usluga članova udruge koja je nositelj žiga od proizvoda ili usluga drugih poduzetnika. Tako za razliku od pojedinačnog žiga, funkcija zajedničkog žiga nije navesti potrošaču „identitet podrijetla” proizvoda ili usluga za koje je registriran. U tom pogledu Sud je istaknuo da članak 66. Uredbe o žigu uopće ne zahtijeva da proizvođači, pružatelji usluga ili trgovci koji su članovi udruge koja je nositelj zajedničkog žiga čine dio iste grupe društava koja proizvodi ili pruža proizvode ili usluge pod jedinstvenim nadzorom. Osim toga, Sud je utvrdio da se, poput pojedinačnih žigova, zajednički žigovi nalaze u trgovačkom prometu. Stoga, da bi se mogla kvalificirati kao „stvarna” u smislu članka 15. stavka 1. Uredbe o žigu, njihova uporaba mora biti dio cilja predmetnih poduzetnika, a taj cilj je stvaranje ili očuvanje tržišta za svoje proizvode i usluge.

Nadalje, Sud je zaključio da je uporaba zajedničkog žiga u skladu s njegovom osnovnom funkcijom od trenutka od kojeg ta uporaba omogućava potrošaču da razumije da proizvodi ili usluge na koje se odnosi potječu od poduzetnika koji su članovi udruge koja je nositelj žiga i da tako razlikuje proizvode ili usluge od onih koji

151 | Presuda od 12. prosinca 2018., **Der Grüne Punkt/EUIPO – Halston Properties (Prikaz kruga s dvije strelice)** (T-253/17, [EU:T:2018:909](#))

potječu od poduzetnika koji nisu članovi udruge. U ovom slučaju Sud je smatrao da iz utvrđenja Općeg suda proizlazi da se zajednički žig rabio u skladu sa svojom osnovnom funkcijom s obzirom na činjenicu da je proizvođač ili distributer spornih proizvoda bio dio žaliteljeva sustava licenciranja.

Naposljetku, Sud je istaknuo da se stvarna uporaba žiga o kojem je riječ trebala ocijeniti tako da se osobito razmotre uporabe koje se smatraju opravdanim u relevantnom ekonomskom sektoru kako bi se očuvali ili stvorili tržišni udjeli u korist proizvoda ili usluga koji su zaštićeni žigom, priroda tih proizvoda ili usluga, karakteristike tržišta te opseg i učestalost uporabe žiga. U tom pogledu Sud je utvrdio da je Opći sud propustio primijeniti navedene kriterije u ovom slučaju. Sud je, među ostalim, smatrao da je na Općem sudu bilo da razmotri smatra li se u ovom slučaju dokazana uporaba, tj. isticanje žiga o kojem je riječ na pakiranju proizvoda poduzetnika koji su uključeni u sustav prikupljanja i ekološkog postupanja s ambalažnim otpadom u blizini, u predmetnim gospodarskim sektorima, opravdanom za očuvanje ili stvaranje tržišnih udjela u korist proizvoda. Prema mišljenju Suda, ne može se isključiti da navođenje proizvođača ili distributera na ambalaži proizvoda za svakodnevnu potrošnju da je uključen u takav sustav recikliranja može utjecati na odluke o kupnji potrošača i tako doprinijeti očuvanju ili stvaranju tržišnih udjela tih proizvoda.

Budući da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava prilikom primjene pojma „stvarna uporaba”, Sud je ukinuo pobijanu presudu te poništio odluku žalbenog vijeća EUIPO-a.

3. Telekomunikacije

U ovom području osobito valja istaknuti dvije presude. Prva je presuda od 1. listopada 2019., **Planet49** (C-673/17), koja se odnosi na privolu korisnika internetske stranice za pohranjivanje informacija ili za pristup informacijama putem kolačića. Ta je presuda prikazana u dijelu XIV.1. „Zaštita osobnih podataka”.

Druga je presuda **AW i dr. (Pozivi na broj 112)** (C-417/18, [EU:C:2019:671](#)), objavljena 5. rujna 2019., u kojoj je Sud presudio da *države članice imaju obvezu osigurati, u mjeri u kojoj je to tehnički izvedivo, da telekomunikacijska poduzeća pružaju besplatnu uslugu utvrđivanja lokacije pozivatelja tijelu koje zaprima hitne pozive na broj 112, uključujući kad je poziv upućen s mobilnog telefona koji nema SIM karticu*. Nadalje, ti podaci moraju biti dovoljno precizni i pouzdani kako bi se hitnim službama omogućila intervencija. Naposljetku, Sud je pojasnio pretpostavke koje je potrebno ispuniti da bi se uspostavila odgovornost države u slučaju povrede prava Unije.

Mlada djevojka od 17 godina bila je oteta u predgrađu Panevėžysa (Litva), a potom silovana i živa zapaljena u prtljažniku automobila. Dok je bila zatvorena u tom prtljažniku, kako bi zatražila pomoć, desetak je puta s mobilnog telefona pozivala litavski centar za primanje hitnih poziva na jedinstveni europski broj za hitne službe „112”. Međutim, uređaji centra za primanje hitnih poziva nisu pokazivali broj telefona s kojeg je upućen poziv, što je spriječilo zaposlenike tog centra da utvrde njezinu lokaciju. Nije bilo moguće utvrditi je li mobilni telefon koji je koristila žrtva imao SIM karticu ni zašto njezin broj nije bio vidljiv centru za primanje hitnih poziva.

Članovi obitelji žrtve podnijeli su tužbu kojom su zahtijevali da se litavskoj državi naloži da im nadoknadi nematerijalnu štetu. Republici Litvi prigovaraju da nije pravilno osigurala praktičnu provedbu članka 26. stavka 5. Direktive 2002/22¹⁵² kojim se državama članicama nalaže da osiguraju da predmetna poduzeća pružaju besplatnu uslugu utvrđivanja lokacije pozivatelja tijelu koje zaprima hitne pozive čim navedeno tijelo zaprimi poziv.

Okružni upravni sud u Vilniusu (Litva), pred kojim se vodi postupak, pita Sud, na temelju zahtjeva za prethodnu odluku, o dosegu te obveze da se prenesu informacije o lokaciji pozivatelja na broj 112.

Sud je najprije pojasnio da se obveza iz članka 26. stavka 5. Direktive 2002/22 primjenjuje na države članice, u mjeri u kojoj je to tehnički izvedivo, uključujući kad je poziv upućen s mobilnog telefona koji nema SIM karticu.

Sud je potom istaknuo da zadnja rečenica članka 26. stavka 5. Direktive 2002/22 državama članicama dodjeljuje određenu marginu prosudbe prilikom definiranja kriterija koji se odnose na preciznost i pouzdanost podataka o lokaciji pozivatelja na broj 112. Međutim, kriteriji koje definiraju moraju osigurati, u mjeri u kojoj je to tehnički izvedivo, utvrđivanje lokacije pozivatelja na dovoljno pouzdan i precizan način kako bi se hitnim službama omogućilo da mu stvarno pristignu u pomoć. Budući da takva ocjena ima osobito tehničku narav te je u uskoj vezi s posebnostima litavske mobilne telekomunikacijske mreže, na sudu koji je uputio zahtjev je da je izvrši.

Naposljetku, kad je riječ o uvjetima koji moraju biti ispunjeni kako bi se uspostavila odgovornost države za štetu nanесenu pojedincima povredom prava Unije, Sud je utvrdio da se među tim uvjetima nalazi uvjet postojanja izravne uzročne veze između povrede tog prava i štete koju su pretrpjeli ti pojedinci. Međutim, država mora popraviti posljedice nanесene štete na temelju nacionalnog prava o odgovornosti pri čemu pretpostavke za naknadu štete propisane nacionalnim pravom ne smiju biti manje povoljne od onih koje se odnose na slične zahtjeve u nacionalnom pravu. Pravo Unije valja tumačiti na način da, kad se u skladu s unutarnjim pravom države članice neizravna uzročna veza između povrede koju su počinila nacionalna tijela i štete koju je pretrpio pojedinac smatra dovoljnom za uspostavljanje odgovornosti države, takva neizravna uzročna veza između povrede prava Unije pripisive toj državi članici i štete koju je pretrpio pojedinac mora se također smatrati dovoljnom u svrhu uspostavljanja odgovornosti navedene države članice za tu povredu prava Unije.

4. Javna nabava

U presudi **Telecom Italia** (C-697/17, [EU:C:2019:599](#)), objavljenoj 11. srpnja 2019., Sud je u okviru ograničenog postupka dodjele ugovora o javnoj nabavi roba i radova, koji je uređen Direktivom 2014/24¹⁵³, pojasnio uvjete pod kojima se gospodarski subjekti pozivaju na podnošenje ponude. U tom je kontekstu Sud smatrao da, uzimajući u obzir zahtjev koji je predviđen tom direktivom i koji se odnosi na pravnu i materijalnu istovjetnost između prethodno odabranih gospodarskih subjekata i onih koji podnose ponude, ponudu može podnijeti prethodno

¹⁵² Direktiva 2002/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama (Direktiva o univerzalnoj usluzi) (SL 2002., L 108, str. 51.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 50., str. 3.), kako je izmijenjena Direktivom 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. (SL 2009., L 337, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 52., str. 224. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2018., L 74, str. 11.)

¹⁵³ Direktiva 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o javnoj nabavi i o stavljanju izvan snage Direktive 2004/18/EZ (SL 2014., L 94, str. 65. i ispravci SL 2015., L 275, str. 68. i SL 2016., L 311, str. 26.)

odabrani natjecatelj koji se obvezao preuzeti drugog prethodno odabranog natjecatelja, na temelju sporazuma o spajanju koji je sklopljen u razdoblju između prethodnog odabira i podnošenja ponuda i proveden nakon što su ponude podnesene.

U svibnju 2016. društvo Infratel pokrenulo je, u ime talijanskog Ministarstva gospodarskog razvoja, ograničeni postupak u svrhu dodjele ugovora o javnoj nabavi za izgradnju, održavanje i upravljanje ultraširokopojasnom pasivnom mrežnom infrastrukturom u javnom vlasništvu na području nekoliko talijanskih regija. U okviru tog postupka koji je bio razdijeljen u pet grupa, zahtjeve za sudjelovanje podnijelo je društvo Telecom Italia kao i, među ostalim, društva Metroweb Sviluppo i OpEn Fiber. Iako je prethodno odabran, Metroweb Sviluppo na kraju nije podnio ponudu.

Infratel je u siječnju 2017. objavio popis pozvanih ponuditelja i privremenu rang-listu uspješnih ponuditelja. Prema toj rang-listi OpEn Fiber zauzimao je prvo mjesto u svih navedenih pet grupa, dok se društvo Telecom Italia nalazilo na drugom mjestu, osim u grupi br. 4, u kojoj je bilo treće. Nezadovoljan ishodom predmetnog postupka, Telecom Italia zatražio je prvo pristup dokumentima u vezi s navedenim postupkom javne nabave. Iz njih proizlazi, u biti, da je u razdoblju između prethodnog odabira i posljednjeg dana roka za podnošenje ponuda OpEn Fiber preuzeo Metroweb Sviluppo a da se Europska komisija tomu nije protivila. Potom je pred talijanskim sudovima Telecom Italia pobijao rezultate natječaja u pet dotičnih grupa.

Podsjećajući prije svega da u skladu s prvom rečenicom članka 28. stavka 2. Direktive 2014/24 samo oni gospodarski subjekti koje javni naručitelj pozove da to učine slijedom svoje procjene dobivenih informacija mogu dostaviti ponudu, Sud je naglasio da ta odredba pretpostavlja pravnu i materijalnu istovjetnost između prethodno odabranih gospodarskih subjekata i onih koji podnose ponude. To je pravilo predviđeno za ograničeni postupak, koji se odvija u više faza, a osobito za faze prethodnog odabira i podnošenja ponuda. Sud je, međutim, istaknuo da ta odredba ne predviđa pravila o eventualnim izmjenama u strukturi ili u ekonomskoj i tehničkoj sposobnosti prethodno odabranog natjecatelja.

U tom je pogledu Sud podsjetio da je u analognom kontekstu Direktive 2004/17¹⁵⁴ razmatrao pitanje utjecaja takvih izmjena na tijek pregovaračkog postupka za dodjelu ugovora o javnoj nabavi u presudi *MT Højgaard i Züblin*¹⁵⁵. Tako je Sud presudio da u pregovaračkom postupku, u slučaju prestanka postojanja prethodno odabrane zajednice subjekata kao takve, koju čine dva gospodarska subjekta, jedan od njih može tu zajednicu zamijeniti i nastaviti taj postupak, čime se ne povređuje načelo jednakosti. Međutim, mora se utvrditi da taj gospodarski subjekt sâm ispunjava uvjete koje je prvotno utvrdio javni naručitelj (prvi kriterij) i da nastavak njegova sudjelovanja u navedenom postupku ne dovodi do pogoršanja konkurentskog položaja drugih ponuditelja (drugi kriterij).

Što se tiče poštovanja prvog kriterija u ovom slučaju, Sud je smatrao da društvo OpEn Fiber i dalje ispunjava zahtjeve što ih je prvotno utvrdio javni naručitelj jer se njegova materijalna sposobnost povećala zbog preuzimanja društva Metroweb Sviluppo.

Što se tiče drugog kriterija, preuzimanje poput onog o kojem je riječ u pogledu društva Metroweb Sviluppo treba, prema mišljenju Suda, provesti uz poštovanje Unijinih propisa, osobito Uredbe br. 139/2004¹⁵⁶. U tom je pogledu Sud istaknuo da je Komisija 15. prosinca 2016. odlučila, na temelju spomenute uredbe, da se ne protivi

154| Direktiva 2004/17/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o usklađivanju postupaka nabave subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga (SL 2004., L 134, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 1., str. 43.). Ta direktiva nije više na snazi.

155| Presuda od 24. svibnja 2016., *MT Højgaard i Züblin* (C-396/14, [EU:C:2016:347](#))

156| Uredba Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (SL 2004., L 24, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 5., str. 73.)

spajanju društava OpEn Fiber i Metroweb Sviluppo. U tom je kontekstu Sud naglasio da se odredbama prava Unije različitim od onih koje uređuju područje javne nabave nastoji osigurati da se slobodno i nenarušeno tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu ne ugrozi radnjama spajanja poput onih u ovom slučaju. Prema tome, dok god gospodarski subjekt postupa uz poštovanje tih posebnih pravila, ne može se smatrati da njegovo sudjelovanje u takvoj radnji može, kao takvo, dovesti do pogoršanja konkurentskog položaja drugih ponuditelja samo zato što subjekt nastao spajanjem ima povećanu ekonomsku i tehničku sposobnost.

5. Hrana

U presudi **Organisation juive européenne i Vignoble Psagot** (C-363/18, [EU:C:2019:954](#)), objavljenoj 12. studenoga 2019., koja se odnosi na tumačenje Uredbe (EU) br. 1169/2011¹⁵⁷, Sud, sastavljen u velikom vijeću, zaključio je da *hrana koja potječe s područja pod okupacijom Države Izraela mora nositi naznaku područja svojeg podrijetla, a u slučaju kad dolazi iz mjesta ili skupine mjesta koja čine izraelsko naselje unutar tog područja također i naznaku tog podrijetla*.

Spor iz glavnog postupka vodi se između Organisation juive européenne i Vignoble Psagot Ltd, s jedne strane, i francuskog ministra gospodarstva i financija, s druge strane, vezano uz zakonitost mišljenja o navođenju podrijetla robe s područja koja su od lipnja 1967. pod okupacijom Države Izraela, a koje zahtijeva da ta hrana mora sadržavati odnosne naznake. Navedeno mišljenje doneseno je nakon što je Europska komisija objavila svoje mišljenje o tumačenju u pogledu navođenja podrijetla robe s tih područja¹⁵⁸.

Sud je kao prvo napomenuo da, sukladno člancima 9. i 26. Uredbe br. 1169/2011, zemlja podrijetla ili mjesto podrijetla hrane mora biti navedeno ako bi izostavljanje tog podatka moglo potrošače dovesti u zabludu ostavljajući im dojam da ta hrana ima zemlju podrijetla ili mjesto podrijetla različito od zemlje ili mjesta svojeg stvarnog podrijetla. Usto je naveo da, kad se na toj hrani navodi oznaka podrijetla, ona ne smije dovoditi u zabludu.

Kao drugo, Sud je pojasnio tumačenje pojma „zemlja podrijetla”¹⁵⁹ i tumačenje izraza „zemlja” i „područje” u smislu Uredbe br. 1169/2011. U tom je smislu napomenuo da je navedeni pojam definiran u članku 2. stavku 3. te uredbe upućivanjem na Carinski zakonik Unije¹⁶⁰, sukladno kojem treba smatrati da roba potječe iz određene „zemlje” ili određenog „područja” ako je u cijelosti dobivena u toj zemlji ili području ili pak ako je na njoj obavljena posljednja značajna obrada ili prerada u toj zemlji ili području¹⁶¹.

157| Uredba (EU) br. 1169/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o informiranju potrošača o hrani, izmjeni uredbi (EZ) br. 1924/2006 i (EZ) br. 1925/2006 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Komisije 87/250/EEZ, Direktive Vijeća 90/496/EEZ, Direktive Komisije 1999/10/EZ, Direktive 2000/13/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Komisije 2002/67/EZ i 2008/5/EZ i Uredbe Komisije (EZ) br. 608/2004 (SL 2011., L 304, str. 18.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 20., str. 168. i ispravci SL 2015., L 326, str. 73. i SL 2016., L 266, str. 7.)

158| Mišljenje o tumačenju u pogledu navođenja podrijetla proizvoda s područja koja su pod izraelskom okupacijom od lipnja 1967. (SL 2015., C 375, str. 4.)

159| Članak 9. stavak 1. točka (i) i članak 26. stavak 2. točka (a) Uredbe br. 1169/2011

160| Uredba (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. listopada 2013. o Carinskom zakoniku Unije (SL 2013., L 269, str. 1. i ispravci SL 2013., L 287, str. 90., SL 2015., L 70, str. 64., SL 2016., L 267, str. 2. i SL 2018., L 294, str. 44.)

161| Članak 60. Uredbe br. 952/2013

Kada je riječ o izrazu „zemlja”, koji se u UFEU-u i UFEU-u mnogo puta upotrebljava kao sinonim za izraz „država”, Sud je istaknuo da, kako bi se osiguralo dosljedno tumačenje prava Unije, isto značenje tom pojmu treba pridati u Carinskom zakoniku Unije, a prema tome i u Uredbi br. 1169/2011. Međutim, „država” označava suvereni subjekt koji unutar svojih zemljopisnih granica izvršava puninu ovlasti priznatih međunarodnim pravom. Kada je riječ o izrazu „područje”, Sud napominje da iz same formulacije Carinskog zakonika Unije¹⁶² proizlazi da on označava subjekte koji nisu „zemlje”, pa prema tome nisu „države”. U tom kontekstu, stavljanje na hranu naznake da je Država Izrael njezina „zemlja podrijetla”, iako ta hrana zapravo potječe s područja od kojih svako ima poseban međunarodni status, različit od statusa te države – pri čemu su pod njezinom okupacijom i podliježu ograničenoj jurisdikciji te države kao okupatorske sile u smislu međunarodnog humanitarnog prava – moglo bi potrošače dovesti u zabludu. Sud je stoga zaključio da je navođenje područja podrijetla predmetne hrane obvezno, u smislu Uredbe br. 1169/2011, kako bi se izbjegla mogućnost dovođenja u zabludu potrošača u pogledu činjenice da je Država Izrael na odnosnim područjima prisutna kao okupatorska sila, a ne kao suvereni subjekt.

Kao treće i posljednje, kada je riječ o pojmu „mjesto podrijetla”¹⁶³, Sud je naveo da njega treba shvatiti na način da se odnosi na bilo koji zemljopisno definiran prostor smješten unutar zemlje ili područja iz kojeg hrana potječe, osim adrese proizvođača. Stoga se navođenje da je hrana iz „izraelskog naselja” smještenog na jednom od „područja pod okupacijom Države Izraela” može smatrati navođenjem „mjesta podrijetla” pod uvjetom da se izraz „naselje” odnosi na zemljopisno definirano mjesto.

Osim toga, kada je riječ o pitanju je li navođenje „izraelskog naselja”, kao naznake mjesta podrijetla, obvezno, Sud je prije svega naglasio da je za naselja podignuta na nekima od područja koja su pod okupacijom Države Izraela karakteristična činjenica da se njima provodi politika premještanja stanovništva koju ta država vodi izvan svojeg državnog područja, povredom pravila međunarodnog humanitarnog prava¹⁶⁴. Sud je zatim zaključio da bi izostavljanje tog podatka, što znači navođenje samo područja podrijetla, moglo potrošače dovesti u zabludu. Oni, naime, u nedostatku bilo kakvih podataka koji bi ih mogli o tome informirati, ne mogu znati da je mjesto podrijetla hrane mjesto ili skupina mjesta koja čine naselje podignuto u jednom od tih područja kršenjem pravila međunarodnog humanitarnog prava. Sud je, međutim, napomenuo da, sukladno odredbama Uredbe br. 1169/2011¹⁶⁵, informiranje potrošačima mora omogućiti da donesu informiranu odluku poštujući ne samo zdravstvene, gospodarske, ekološke ili socijalne nego i etičke aspekte odnosno aspekte vezane uz poštovanje međunarodnog prava. Sud je u tom smislu naglasio da bi takvi aspekti mogli imati utjecaja na kupovne odluke potrošača.

U presudi **Exportslchterijj. Gosschalk i dr.** (C-477/18 i C-478/18, [EU:C:2019:1126](#)), objavljenoj 19. prosinca 2019., Sud je imao priliku razviti svoju sudsku praksu o pristojbama koje klaonice duguju za službene veterinarske kontrole koje su provela nadležna tijela. Upitan o tumačenju Uredbe br. 882/2004¹⁶⁶ Sud je presudio, s jedne strane, da *tijela imaju pravo na klaonice prebaciti trošak plaća i troškove osoblja koje stvarno ne provodi kontrole razmjerno vremenu koje djelatnosti neodvojivo povezane s provedbom službenih kontrola objektivno zahtijevaju od tog upravnog osoblja*. S druge strane, Sud je zaključio da tijela pod određenim uvjetima imaju mogućnost

162| Članak 60. Uredbe br. 952/2013

163| Članak 9. stavak 1. točka (i) i članak 26. stavak 2. točka (a) Uredbe br. 1169/2011

164| Članak 49. šesti stavak Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba u vrijeme rata, sklopljene 12. kolovoza 1949.

165| Uvodne izjave 3. i 4. te članak 3. stavak 1. Uredbe br. 1169/2011

166| Uredba (EZ) br. 882/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o službenim kontrolama koje se provode radi provjeravanja poštivanja propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja (SL 2004., L 165, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 51., str. 5.)

da naplate pristojbe za vrijeme kontrole koje je klaonica rezervirala kod nadležnog tijela, ali koje se stvarno nije koristilo čak i ako su te kontrole trebali provesti ustupljeni veterinar i koji nisu plaćeni za vrijeme kontrole koje se nije koristilo.

U predmetu u glavnom postupku niz nizozemskih klaonica osporio je račune koje su za veterinarske inspekcije u njihovim postrojenjima izdala nizozemska tijela. Takve inspekcije provode veterinar i pomoćnici koje zapošljava nadležno tijelo ili pomoćnici koje ustupa privatno društvo. U praksi, klaonice tijelu podnose zahtjev u kojem navodi potreban broj kontrolora kao i vrijeme potrebno za provedbu kontrole. Ako inspeksijski pregledi završe ranije nego što je to predviđeno, klaonice je i dalje dužna platiti vrijeme kontrole koje je zatraženo, ali koje se nije koristilo.

Prema mišljenju klaonica, to vrijeme koje se nije koristilo ne bi trebalo naplatiti, a plaće i troškove administrativnog i upravnog osoblja tijela ne bi trebalo uračunati u pristojbe koje im se naplaćuju. Klaonice su također osporavale tarife primjenjive na rad ustupljenih veterinara koje tijelo različito plaća. Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev imao je dvojbe o uzimanju u obzir, u pristojbama, troškova osnivanja rezervi u privatnom društvu koje ustupa pomoćnike s obzirom na to da su te rezerve namijenjene plaćanju osoblja u slučaju sanitarne krize kako bi ono s radom moglo nastaviti čim kriza završi.

Većina tih pitanja odnosi se na usklađenost nizozemskog propisa sa zahtjevom iz Uredbe br. 882/2004 na temelju kojeg se pristojbe mogu naplaćivati samo za financiranje troškova koji su stvarno nastali provođenjem službenih kontrola i koje snosi nadležno tijelo¹⁶⁷. U tom kontekstu, Sud je najprije podsjetio da je zahtjev učinkovitosti službenih kontrola glavna zadaća Unijinog zakonodavca. U svjetlu tog zahtjeva učinkovitosti, on je napomenuo, kao prvo, da administrativno i pomoćno osoblje također doprinosi učinkovitosti kontrola. Naime, to osoblje oslobađa veterinare logističke organizacije inspeksijskih pregleda i pridonosi monitoringu kontrola. Plaće i troškovi tog osoblja mogu se stoga uzeti u obzir pri izračunu pristojbi, ali isključivo razmjerno vremenu rada koje je potrebno za djelatnosti koje su neodvojivo povezane s provedbom službenih kontrola.

Kao drugo, Sud je ocijenio da je naplaćivanje vremena kontrole koje se stvarno nije koristilo dopušteno kada bi nenaplaćivanje tih pristojbi moglo utjecati na učinkovitost sustava kontrola. Međutim klaonice moraju imati mogućnost obavješćivanja nadležnog tijela o svojoj namjeri da smanje trajanje kontrole u odnosu na prvotno predviđeno trajanje, ako je ta namjera izražena u razumnom roku kojeg u tu svrhu propisuje navedeno tijelo.

Sud je dodao da naplaćivanje vremena kontrole koje se nije koristilo podliježe dodatnim uvjetima kada inspekciju provode ustupljeni veterinar i koji nisu plaćeni za vrijeme kontrole koje se nije koristilo. U tom slučaju tijelo u najboljem slučaju može naplatiti iznos koji odgovara iznosu pristojbe umanjene za troškove plaća ustupljenih veterinara. Preostali iznos tako dobivene pristojbe usto mora stvarno odgovarati općim troškovima predviđenim Uredbom.

Osim toga, kada je općenito riječ o uzimanju u obzir plaća ustupljenih veterinara, koji su manje plaćeni od veterinara koje zapošljava nadležno tijelo, Sud je pojasnio da se paušalne pristojbe, koje su u načelu dopuštene Uredbom br. 882/2004, također mogu primijeniti kada kontrolu provode ustupljeni veterinar i. Međutim, te pristojbe općenito ne mogu premašivati troškove koje snosi tijelo. Stoga, ako tijelo utvrdi da je u određenom periodu ostvarilo dobit, ono mora smanjiti iznos pristojbi za sljedeće razdoblje.

Naposljetku, Sud je odbacio mogućnost da se pri izračunu pristojbi u obzir uzimaju troškovi osnivanja rezervi u privatnom društvu koje tijelu ustupa pomoćnike. Naime, pristojbama se mogu pokriti samo troškovi koji stvarno proizlaze iz provođenja kontrola u subjektima za poslovanje hranom.

¹⁶⁷ | Članak 27. stavak 1. i članak 27. stavak 4. točka (a) Uredbe br. 882/2004

6. Osiguranje vozila

U presudi **Línea Directa Aseguradora** (C-100/18, [EU:C:2019:517](#)), objavljenoj 20. lipnja 2019., Sud je tumačio pojam „upotreba vozila” u smislu Direktive 2009/103¹⁶⁸ o osiguranju od odgovornosti za upotrebu motornih vozila smatrajući da taj pojam obuhvaća situaciju u kojoj se u privatnoj garaži nekretnine vozilo parkirano dulje od 24 sata zapalilo, izazvavši požar uzrokovan električnim instalacijama tog vozila i nanijevši štetu toj nekretnini.

U kolovozu 2013. vozilo koje je bilo parkirano u privatnoj garaži nekretnine dulje od 24 sata zapalilo se, zbog čega je nastala šteta. Požar su uzrokovale električne instalacije tog vozila. Vlasnik vozila potpisao je ugovor o osiguranju od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila s društvom za osiguranje Línea Directa. Nekretnina je osigurana u društvu Segurcaixa, koje je društvu koje je vlasnik nekretnine isplatilo ukupan iznos od 44 704,34 eura radi naknade nastale štete.

U ožujku 2014. društvo Segurcaixa podnijelo je tužbu protiv Línea Directe u kojoj je zahtijevalo da se tom društvu naloži povrat isplaćene naknade jer je uzrok nezgode „upotreba vozila”, u smislu španjolskog prava, obuhvaćena osiguranjem od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe vozila. Zahtjev društva Segurcaixa odbijen je u prvom stupnju. U okviru žalbenog postupka društvu Línea Directa naloženo je da isplati naknadu štete koju je društvo Segurcaixa zatražilo. Društvo Línea Directa protiv te presude podnijelo je žalbu u kasacijskom postupku pred Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska). Budući da je imao dvojbe u pogledu tumačenja pojma „upotreba vozila” iz Direktive 2009/103, taj je sud odlučio uputiti Sudu više prethodnih pitanja.

Sud je prije svega podsjetio na to da pojam „upotreba vozila” u smislu te direktive¹⁶⁹ predstavlja autonoman pojam prava Unije, čije se tumačenje ne može prepustiti ocjeni pojedine države članice. Također je istaknuo da je zakonodavac Unije stalno slijedio i snažio cilj zaštite žrtava nezgoda koje su uzrokovala ta vozila.

Uzimajući u obzir vlastitu sudsku praksu¹⁷⁰, Sud je podsjetio na to da pojam „upotreba vozila” nije ograničen samo na situacije iz cestovnog prometa, nego se odnosi i na svaku upotrebu vozila koja je u skladu s njegovom uobičajenom funkcijom, među ostalim, svaku upotrebu vozila kao prijevoznog sredstva. U tom pogledu Sud je istaknuo, s jedne strane, da činjenica da je vozilo koje je sudjelovalo u nezgodi u trenutku kada se ona dogodila bilo zaustavljeno sama po sebi ne isključuje to da upotreba tog vozila u tom trenutku može biti obuhvaćena njegovom funkcijom prijevoznog sredstva. Jednako tako, pitanje je li motor predmetnog vozila u trenutku nastanka nezgode bio uključen nije odlučujuće. S druge strane, nijedna odredba Direktive 2009/103 ne ograničava opseg obveze osiguranja i zaštite koja se tom obvezom želi pružiti žrtvama nezgoda koje su uzrokovala motorna vozila u slučaju upotrebe tih vozila na određenim vrstama terena ili na određenim putovima.

Posljedično, Sud je iz toga zaključio da pojam „upotreba vozila” u smislu Direktive 2009/103 ne ovisi o značajkama terena na kojem se to vozilo upotrebljava i, osobito, o okolnosti je li predmetno vozilo u trenutku nezgode bilo zaustavljeno i je li se nalazilo na parkiralištu. U tim okolnostima Sud je smatrao da su parkiranje i razdoblje

168| Direktiva 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (SL 2009., L 263, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 114.)

169| Člankom 3. prvim stavkom Direktive 2009/103 predviđa se da, podložno članku 5. te direktive, svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da je građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila koja se uobičajeno nalaze na njezinu području pokrivena osiguranjem.

170| Vidjeti osobito presude Suda od 20. prosinca 2017., **Núñez Torreiro** (C-334/16, [EU:C:2017:1007](#)) i od 15. studenoga 2018., **BTA Baltic Insurance Company** (C-648/17, [EU:C:2018:917](#)).

mirovanja vozila prirodne i nužne faze koje su dio njegove upotrebe kao prijevoznog sredstva. Dakle, vozilo se načelno upotrebljava u skladu sa svojom funkcijom prijevoznog sredstva i dok je parkirano između dvaju kretanja.

U ovom slučaju Sud je smatrao da je parkiranje vozila u privatnoj garaži upotreba vozila u skladu s njegovom funkcijom prijevoznog sredstva, a taj zaključak nije doveden u pitanje činjenicom da je navedeno vozilo u toj garaži bilo parkirano više od 24 sata.

Naposljetku, što se tiče okolnosti da je do nezgode u glavnom postupku došlo zbog požara uzrokovanog električnim instalacijama vozila, Sud je utvrdio da, s obzirom na to da vozilo zbog kojeg je nastala ta nezgoda odgovara pojmu „vozilo” u smislu Direktive 2009/103¹⁷¹, nije potrebno odrediti koji je dio navedenog vozila uzrokovao štetni događaj niti utvrditi funkcije tog dijela.

7. Nadzor nabave i posjedovanja oružja

Sud je presudom **Češka Republika/Parlament i Vijeće** (C-482/17, [EU:C:2019:1035](#)), objavljenom 3. prosinca 2019., odbio tužbu za potpuno ili djelomično poništenje Direktive 2017/853¹⁷² (u daljnjem tekstu: *pobijana direktiva*) kojom su Europski parlament i Vijeće izmijenili Direktivu Vijeća 91/477/EEZ o nadzoru nabave i posjedovanja oružja¹⁷³ (u daljnjem tekstu: *Direktiva o vatrenom oružju*). Sud je presudio da mjere koje su Europski parlament i Vijeće predvidjeli pobijanom direktivom ne uključuju povrede načela dodjele ovlasti, proporcionalnosti, pravne sigurnosti, zaštite legitimnih očekivanja i nediskriminacije, na koje se Češka Republika poziva u prilog svojoj tužbi.

Radi potpunog ukidanja nadzora i formalnosti na unutarnjim granicama schengenskog područja, Direktivom o vatrenom oružju uspostavljen je minimalni okvir usklađenosti za posjedovanje i nabavu vatrenog oružja i njegov prijenos između država članica. U tu svrhu tom direktivom predviđene odredbe koje se odnose na uvjete pod kojima se vatreno oružje različitih kategorija može nabaviti i posjedovati, predviđajući, za potrebe javne sigurnosti, da nabavu određenih vrsta vatrenog oružja treba zabraniti.

Slijedom određenih terorističkih napada, Europski parlament i Vijeće 2017. donijeli su pobijanu direktivu kako bi uveli stroža pravila za najopasnije vatreno oružje, onesposobljeno i poluautomatsko. Uspostavljanjem pravila o označivanju, tom se direktivom istodobno nastoji olakšati slobodno kretanje određenog oružja.

Kad je riječ o automatskom vatrenom oružju koje je prepravljeno u poluautomatsko vatreno oružje, a koje je načelno zabranjeno, pobijana direktiva sadržava odstupanje u pogledu kojeg uvjete ispunjava samo Švicarska, koja je dio schengenskog prostora i na koju se primjenjuje Direktiva o vatrenom oružju. Konkretno, riječ je o uvjetu koji se odnosi na postojanje vojnog sustava koji se temelji na općoj vojnoj obvezi i na postojanje tijekom posljednjih pedeset godina sustava transfera vojnog vatrenog oružja osobama koje napuštaju vojsku.

Češka Republika podnijela je Sudu tužbu za potpuno ili djelomično poništenje pobijane direktive. Češku Republiku u tom su postupku podržale Mađarska i Poljska, dok su Europski parlament i Vijeće podržale Francuska i Europska komisija.

¹⁷¹| Članak 1. stavak 1. Direktive 2009/103

¹⁷²| Direktiva (EU) 2017/853 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2017. o izmjeni Direktive Vijeća 91/477/EEZ o nadzoru nabave i posjedovanja oružja (SL 2017., L 137, str. 22.)

¹⁷³| Direktiva Vijeća 91/477/EEZ od 18. lipnja 1991. o nadzoru nabave i posjedovanja oružja (SL 1991., L 256, str. 51.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 62., str. 28.)

Kad je riječ o navodnoj povredi načela dodjele ovlasti, Sud je najprije podsjetio na to da, čak i kada su aktom koji se temelji na članku 114. UFEU-a, poput Direktive o vatrenom oružju, već otklonjene sve prepreke trgovini u području koje usklađuje, zakonodavac Unije ne može biti lišen mogućnosti da na temelju te odredbe taj akt prilagodi svim promjenama okolnosti, s obzirom na njegovu zadaću osiguravanja zaštite općih interesa priznatih Ugovorima. Međutim, ti opći interesi uključuju borbu protiv međunarodnog terorizma i teškog kriminala kao i očuvanje javne sigurnosti.

Nadalje, kad je riječ o propisu kojim se mijenja postojeći propis, Sud je pojasnio da radi utvrđivanja njegove pravne osnove u obzir valja uzeti postojeći propis koji se njime mijenja, a osobito njegov cilj i sadržaj. Naime, izdvojeno ispitivanje akta kojim se uvode izmjene moglo bi dovesti do paradoksalnog rezultata da se taj akt ne bi mogao donijeti na temelju članka 114. UFEU-a, dok bi zakonodavac Unije do istog normativnog rezultata mogao doći tako da stavi izvan snage prvotni akt te ga, na temelju te odredbe, potpuno preinači u obliku novog akta. Slijedom toga, Sud je utvrdio da pravnu osnovu na kojoj je pobijana direktiva trebala biti donesena valja utvrditi s obzirom na kontekst koji čini Direktiva o vatrenom oružju i propis koji je rezultat izmjena potonje direktive pobijanom direktivom.

Naposljetku, nakon usporedbe cilja i sadržaja Direktive o vatrenom oružju s ciljem i sadržajem pobijane direktive, Sud je utvrdio da se objema želi osigurati usklađivanje odredaba država članica u području slobodnog kretanja vatrenog oružja za civilnu uporabu, uz istodobno ograničavanje te slobode sigurnosnim jamstvima prilagođenima prirodi te robe, te da se pobijanom direktivom u tom pogledu samo nastoji prilagoditi ravnoteža koja je Direktivom o vatrenom oružju uspostavljena između tih dvaju ciljeva kako bi je se prilagodilo promjenama okolnosti.

S tim u vezi, Sud je podsjetio na to da je usklađivanje aspekata koji se odnose na sigurnost robe jedan od ključnih elemenata za osiguranje dobrog funkcioniranja unutarnjeg tržišta, s obzirom na to da u tom području postoje različiti propisi koji mogu stvoriti prepreke trgovini. Budući da je posebnost vatrenog oružja u tome što ono nije opasno samo za osobe koje se njime koriste, nego i za širu javnost, Sud je istaknuo da su razmatranja u vezi s javnom sigurnosti nužna u kontekstu propisa o nabavi i posjedovanju te robe.

U tim okolnostima, Sud je presudio da zakonodavac Unije nije prekoračio marginu prosudbe koju mu dodjeljuje članak 114. UFEU-a time što je pobijanu direktivu donio na temelju te odredbe.

Kad je riječ o navodnoj povredi načela proporcionalnosti, Sud je ispitao nalaže li se Međuinstitucijskim sporazumom o boljoj izradi zakonodavstva¹⁷⁴ službeno Komisiji da provede procjenu učinka mjera predviđenih donošenjem pobijane direktive kako bi mogla ocijeniti njihovu proporcionalnost. U tom je pogledu Sud istaknuo da izrada procjena učinka predstavlja fazu zakonodavnog postupka koju načelno treba provesti kada se može očekivati da će zakonodavna inicijativa imati značajne učinke na gospodarstvo, okoliš ili društvo. Međutim, iz tog sporazuma ne proizlazi obveza provedbe takve procjene u svim okolnostima.

Stoga se neprovedba procjene učinka ne može kvalificirati kao povreda načela proporcionalnosti kada se zakonodavac Unije nalazi u posebnoj situaciji koja zahtijeva da se od nje odustane, pod uvjetom, međutim, da raspolaže s dovoljno elemenata koji mu omogućuju da ocijeni proporcionalnost predviđenih mjera.

¹⁷⁴ | Međuinstitucijski sporazum Europskog parlamenta, Vijeća Europske unije i Europske komisije o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016. (SL 2016., L 123, str. 1.)

U nastavku presude Sud je utvrdio da je zakonodavac Unije raspolagao mnogobrojnim procjenama i preporukama kojima su obuhvaćena sva pitanja istaknuta u argumentaciji Češke Republike i da, suprotno onomu što tvrdi ta država članica, s obzirom na navedene procjene i preporuke ništa ne upućuje na to da su kritizirane mjere očito neprikladne s obzirom na ciljeve osiguranja javne sigurnosti građana Unije i olakšanja funkcioniranja unutarnjeg tržišta vatrenog oružja za civilnu uporabu.

Slijedom toga, Sud je presudio da institucije Unije u ovom slučaju nisu prekoračile široku diskrecijsku ovlast kojom raspolažu kada trebaju izvršiti takve složene ocjene i procjene političke, ekonomske i socijalne prirode. Naposljetku, Sud je još odbio argumente Češke Republike koji su konkretno bili usmjereni protiv određenih odredbi pobijane direktive koje je ta država članica smatrala protivnima načelima proporcionalnosti, pravne sigurnosti i zaštite legitimnih očekivanja kategorija vlasnika ili posjednika oružja koji potencijalno podliježu strožem sustavu na temelju pobijane direktive kao i, konačno, načelu nediskriminacije.

Kad je riječ o potonjem načelu, Sud je među ostalim presudio da se odstupanjem koje može primijeniti Švicarska istodobno uzima u obzir kultura i tradicija te zemlje kao i činjenica da zbog tih tradicija ona ima iskustvo i dokazanu sposobnost praćenja i nadzora dotičnih osoba i oružja, zbog čega se može pretpostaviti da će ciljevi javne sigurnosti kojima teži pobijana direktiva, unatoč navedenom odstupanju, biti postignuti. Budući da se čini da se nijedna država članica Europske unije ne nalazi u situaciji usporedivoj sa Švicarskom, diskriminacije nema.

XIV. Internet i elektronička trgovina

U ovom odjeljku valja navesti nekoliko različitih presuda, od kojih su tri iz područja zaštite osobnih podataka i jedna iz područja elektroničke trgovine. Usto, dvije presude, *Funke Medien NRW* (C-469/17) i *Spiegel Online* (C-516/17), obje donesene 29. srpnja 2019., odnose se na zaštitu isključivih prava autora u slučaju reproduciranja i priopćavanja javnosti njihovih djela na internetu. Potonje presude prikazane su u dijelu XIII.1. „Autorsko pravo“.

1. Zaštita osobnih podataka

U području zaštite osobnih podataka, Sud je, sastavljen u velikom vijeću, donio tri osobito važne presude. U dvjema je presudama Sud pojasnio, s jedne strane, obveze operatora pretraživača u okviru uklanjanja poveznica prema osjetljivim podacima i, s druge strane, teritorijalni doseg uklanjanja poveznica. Treća se presuda odnosi na privolu korisnika internetske stranice za pohranjivanje informacija ili za pristup informacijama putem kolačića.

Presudom od 24. rujna 2019., ***GC i dr. (Uklanjanje poveznica prema osjetljivim podacima)*** (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)), Sud je, u velikom vijeću, pojasnio obveze operatora pretraživača u okviru zahtjeva za uklanjanje poveznica prema osjetljivim podacima.

Google je odbio prihvatiti zahtjeve četiriju osoba da s popisa rezultata koji se prikazuje na pretraživaču nakon izvršene pretrage po njihovim osobnim imenima ukloni različite poveznice prema mrežnim stranicama što su ih objavile treće osobe, osobito prema novinskim člancima. Nakon što su te četiri osobe podnijele pritužbe, Commission nationale de l'informatique et des libertés (Državna komisija za informatičke tehnologije i slobode,

Francuska, CNIL) odbio je naložiti Googleu da provede zatražena uklanjanja poveznica. Conseil d'État (Državno vijeće, Francuska), koji odlučuje u predmetu, zatražio je od Suda da pojasni obveze operatora pretraživača prilikom obrade zahtjeva za uklanjanje poveznica na temelju Direktive 95/46¹⁷⁵.

Kao prvo, Sud je podsjetio na to da su obrada osobnih podataka kojima se otkrivaju rasno ili etničko podrijetlo, politička mišljenja, vjerska ili filozofska uvjerenja, članstvo u sindikatu i obrada podataka u vezi sa zdravljem ili spolnim životom zabranjeni¹⁷⁶, uz određene iznimke i odstupanja. Kada je riječ o obradi podataka koji se odnose na kaznena djela, kaznene osude i sigurnosne mjere, ona se u pravilu može izvršiti jedino pod nadzorom službenog tijela, ili ako su nacionalnim pravom predviđene prikladne i posebne mjere¹⁷⁷.

Sud je ocijenio da se zabrana i ograničenja koji se odnose na obradu tih posebnih kategorija podataka primjenjuju na operatora pretraživača, kao i na svakog drugog voditelja obrade osobnih podataka. Naime, cilj tih zabrana i ograničenja je osiguravanje pojačane zaštite od takvih obrada koje, zbog posebne osjetljivosti tih podataka, mogu predstavljati osobito teško zadiranje u temeljna prava na privatnost i na zaštitu osobnih podataka¹⁷⁸.

Međutim, operator pretraživača nije odgovoran za to što se osobni podaci nalaze na mrežnoj stranici koju je objavila treća osoba, nego za postavljanje poveznice prema toj stranici. U tim okolnostima, zabrana i ograničenja koja se odnose na obradu osjetljivih podataka primjenjuju se na tog operatora samo zbog tog postavljanja te stoga provjerom koju valja provesti na temelju ispitanikova zahtjeva i pod nadzorom nadležnih nacionalnih tijela.

Kao drugo, Sud je ocijenio da, kada operator odlučuje o zahtjevu za uklanjanje poveznica prema osjetljivim podacima, načelno ga je dužan prihvatiti, uz određene iznimke. Kada je riječ o tim iznimkama, operator može, među ostalim, odbiti takav zahtjev ako utvrdi da poveznice vode prema podacima za koje je očito da ih je objavio ispitanik¹⁷⁹, pod uvjetom da postavljanje takvih poveznica ispunjava ostale uvjete zakonitosti obrade osobnih podataka, osim ako ispitanik ima pravo prigovora na postavljanje tih poveznica zbog razloga koji se tiču njegove posebne situacije¹⁸⁰.

U svakom slučaju, kada odlučuje o zahtjevu za uklanjanje poveznica, operator pretraživača mora provjeriti je li uključivanje poveznice prema mrežnoj stranici na kojoj su objavljeni osjetljivi podaci u popis rezultata prikazan nakon pretrage po osobnom imenu te osobe strogo nužno za zaštitu slobode informiranja internetskih korisnika¹⁸¹ potencijalno zainteresiranih da posredstvom navedene pretrage pristupe toj mrežnoj stranici. U tom pogledu Sud je naglasio da, iako prava na privatnost i na zaštitu osobnih podataka općenito prevaguju nad slobodom informiranja internetskih korisnika, ta ravnoteža u posebnim slučajevima ipak može ovisiti

175| Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka (SL 1995., L 281, str. 31.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 7., str. 88.). Ta je direktiva stavljena izvan snage, s učinkom od 25. svibnja 2018., Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL 2016., L 119, str. 1. i ispravak SL 2018., L 127, str. 2.).

176| Članak 8. stavak 1. Direktive 95/46 i članak 9. stavak 1. Uredbe 2016/679

177| Članak 8. stavak 5. Direktive 95/46 i članak 10. Uredbe 2016/679

178| Prava na privatnost i na zaštitu osobnih podataka zajamčena su u člancima 7. i 8. Povelje.

179| Članak 8. stavak 2. točka (e) Direktive 95/46 i članak 9. stavak 2. točka (e) Uredbe 2016/679

180| Članak 14. prvi stavak točka (a) Direktive 95/46 i članak 21. stavak 1. Uredbe 2016/679

181| Pravo na slobodu izražavanja i informiranja utvrđeno je u članku 11. Povelje.

o naravi informacije o kojoj je riječ, o njezinoj osjetljivosti u odnosu na ispitanikov privatni život kao i o javnom interesu za tu informaciju, koji se može razlikovati osobito s obzirom na ulogu koju ta osoba ima u javnom životu.

Kao treće, Sud je zaključio da u okviru zahtjeva za uklanjanje poveznica prema mrežnim stranicama na kojima su objavljene informacije o pravosudnom postupku u kaznenim stvarima vođenom protiv ispitanika, koje se tiču ranije faze tog postupka i više ne odgovaraju trenutačnoj situaciji, na operatoru pretraživača je da procijeni ima li navedena osoba, s obzirom na sve okolnosti predmetnog slučaja, pravo na to da se informacije o kojima je riječ u trenutačnom stanju više ne povezuju s njezinim osobnim imenom na popisu rezultata prikazanom nakon pretrage po tom imenu. Međutim, čak i ako to nije slučaj zato što se uključivanje poveznice o kojoj je riječ pokazuje strogo nužnim za usklađivanje ispitanikova prava na privatnost i na zaštitu osobnih podataka sa slobodom informiranja potencijalno zainteresiranih internetskih korisnika, operator je dužan, najkasnije povodom zahtjeva za uklanjanje poveznica, urediti popis rezultata na takav način da opća slika koju taj popis pruža internetskom korisniku odražava trenutačnu pravosudnu situaciju, što osobito zahtijeva da se poveznice prema mrežnim stranicama koje sadržavaju informacije o toj temi nađu na vrhu spomenutog popisa.

Presudom od 24. rujna 2019., **Google (Teritorijalni doseg uklanjanja poveznica)** (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)), Sud je, sastavljen u velikom vijeću, presudio da je *operator pretraživača u načelu dužan provesti uklanjanje poveznica samo na verzijama svojeg pretraživača koje odgovarajuće postoje u svim državama članicama*.

Commission nationale de l'informatique et des libertés (Državna komisija za informatičke tehnologije i slobode, Francuska, CNIL) naložila je Googleu, kad prihvati zahtjev za uklanjanje poveznica, da s popisa rezultata, koji se prikaže nakon pretrage po ispitanikovu osobnom imenu, ukloni poveznice koje upućuju na internetske stranice koje sadržavaju njegove osobne podatke na svim nastavcima naziva domene tog pretraživača. Nakon što Google nije postupio u skladu s tim nalogom, CNIL mu je izrekao sankciju od 100 000 eura. Conseil d'État (Državno vijeće, Francuska), kojemu se obratio Google, zatražio je od Suda pojašnjenje teritorijalnog dosega obveze operatora pretraživača da provede pravo na uklanjanje poveznica u skladu s Direktivom 95/46.

Sud je najprije podsjetio na mogućnost fizičkih osoba da na temelju prava Unije ostvare svoje pravo na uklanjanje poveznica prema operatoru pretraživača koji ima jedan poslovni nastan ili više njih na području Unije, neovisno o činjenici odvija li se obrada osobnih podataka (u ovom slučaju poveznice prema internetskim stranicama na kojima se nalaze osobni podaci osobe koja se poziva na to pravo) u Uniji ili ne¹⁸².

Kad je riječ o dosegu prava na uklanjanje poveznica, Sud je smatrao da operator pretraživača nije dužan provesti uklanjanje poveznica na svim verzijama svojeg pretraživača, nego na njegovim verzijama koje odgovarajuće postoje u svim državama članicama. U tom je pogledu istaknuo da, iako bi sveopće uklanjanje poveznica s obzirom na karakteristike interneta i pretraživača u potpunosti ispunilo cilj zakonodavca Unije da se osigura visoka razina zaštite osobnih podataka u cijeloj Uniji, iz prava Unije¹⁸³ ipak ni na koji način ne proizlazi da je zakonodavac radi ostvarenja tog cilja pravu na uklanjanje poveznica odabrao dati doseg koji bi prelazio državno područje država članica. Konkretno, iako pravo Unije uspostavlja mehanizme suradnje između nadzornih tijela država članica kako bi se postigla zajednička odluka, koja se temelji na odvagivanju između prava na zaštitu privatnosti i osobnih podataka, s jedne strane, i interesa javnosti u različitim državama članicama na pristup informacijama, s druge strane, u pogledu dosega uklanjanja poveznica izvan Unije takvi mehanizmi trenutačno nisu predviđeni.

¹⁸² | Članak 4. stavak 1. točka (a) Direktive 95/46 i članak 3. stavak 1. Uredbe 2016/679

¹⁸³ | Članak 12. točka (b) i članak 14. prvi stavak točka (a) Direktive 95/46 i članak 17. stavak 1. Uredbe 2016/679

Prema trenutačnom stanju prava Unije, na operatoru pretraživača jest da provede traženo uklanjanje poveznica, i to ne samo na verziji pretraživača koja odgovarajuće postoji u državi članici rezidentnosti korisnika tog uklanjanja, nego na verzijama pretraživača koje odgovarajuće postoje u državama članicama, i to kako bi se osigurala dosljedna i visoka razina zaštite u cijeloj Uniji. Osim toga, na takvom je operatoru da, ako je to potrebno, poduzme dovoljno učinkovite mjere kako bi spriječio ili barem ozbiljno obeshrabrio internetske korisnike u Uniji da pristupe, ovisno o slučaju, s verzije pretraživača koja odgovarajuće postoji u trećoj zemlji, poveznicama koje su predmet uklanjanja poveznica te je na nacionalnom sudu da provjeri ispunjavaju li mjere koje je usvojio operator taj zahtjev.

Naposljetku, Sud je naglasio da, iako pravo Unije ne nameće operatoru obvezu provedbe uklanjanja poveznica na svim verzijama njegova pretraživača, ono ga ni ne zabranjuje. Prema tome, nadzorno tijelo ili sudsko tijelo države članice ostaje nadležno za provedbu, s obzirom na nacionalne standarde zaštite temeljnih prava, odvagivanja između prava ispitanika na poštovanje njegove privatnosti i na zaštitu njegovih osobnih podataka, s jedne strane, i prava na slobodu informiranja, s druge strane, te nakon tog odvagivanja, za nalažanje, prema potrebi, operatoru tog pretraživača da ukloni poveznice na svim njegovim verzijama.

U presudi od 1. listopada 2019., **Planet49** (C-673/17, [EU:C:2019:801](#)), Sud je, sastavljen u velikom vijeću, presudio da privola za pohranjivanje informacija ili za pristup informacijama putem kolačića instaliranih na terminalnoj opremi korisnika internetske stranice nije valjano dana ako dopuštenje proizlazi iz polja koje je unaprijed označeno kvačicom, i to neovisno o tome jesu li predmetne informacije osobni podaci. K tomu, Sud je naveo da *pružatelj usluga mora korisniku internetske stranice navesti trajanje kolačića i informaciju imaju li treće osobe mogućnost pristupa tim kolačićima*.

Spor u glavnom postupku odnosio se na nagradnu igru koju je društvo Planet49 organiziralo na internetskoj stranici [www.dein-macbook.de](#). Da bi mogli sudjelovati, internetski korisnici morali su unijeti svoje ime i adresu na internetskoj stranici na kojoj su stajala polja za označavanje kvačicom. Polje kojim se dopušta instaliranje kolačića bilo je unaprijed označeno kvačicom. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka), pred kojim je Savez udruga potrošača Njemačke podnio žalbu, izrazio je dvojbu o valjanosti dobivanja privole korisnikâ korištenjem polja koje je unaprijed označeno kvačicom, te o opsegu obveze informiranja koja leži na pružatelju usluge.

Zahtjev za prethodnu odluku u bitnome se odnosi na tumačenje pojma privole iz Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama¹⁸⁴ u vezi s Direktivom 95/46¹⁸⁵ i Općom uredbom o zaštiti podataka¹⁸⁶.

Prvo, Sud je napomenuo da se u članku 2. točki (h) Direktive 95/46, na koji upućuje članak 2. točka (f) Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama, privola definira kao „svaka dobrovoljno dana, posebna i informirana izjava volje kojom osoba čiji se podaci obrađuju daje svoju suglasnost da se obrade osobni podaci koji se na nju odnose”. Ističe da zahtjev postojanja „izjave” volje osobe čiji se podaci obrađuju jasno upućuje na aktivno, a ne pasivno djelovanje. No, privola dana poljem koje je unaprijed označeno kvačicom ne uključuje aktivno djelovanje korisnika internetske stranice. Nadalje, povijest nastanka članka 5. stavka 3. Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama, koja od izmjene provedene Direktivom 2009/136 predviđa da je korisnik morao „da[ti] svoj pristanak” za postavljanje kolačića, upućuje na to da se korisnikova

¹⁸⁴| Članak 2. točka (f) i članak 5. stavak 3. Direktive 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama) (SL 2002., L 201, str. 37.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 52., str. 111.), kako je izmijenjena Direktivom 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. (SL 2009., L 337, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 52., str. 224. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2018., L 74, str. 11.)

¹⁸⁵| Članak 2. točka (h)

¹⁸⁶| Članak 6. stavak 1. točka (a) Uredbe 2016/679

privola sada više ne može predmnijevati i da mora proizlaziti iz njegova aktivnog djelovanja. Konačno, aktivna privola sada se predviđa Općom uredbom o zaštiti podataka¹⁸⁷ čiji članak 4. točka 11. zahtijeva očitovanje volje koje ima oblik, među ostalim, „jasn[e] potvrdn[e] radnj[e]“, a njezina uvodna izjava 32. izričito isključuje postojanje privole u slučaju „[š]utnj[e], unaprijed kvačicom označen[ih] polj[a] ili manj[ka] aktivnosti“.

Sud je stoga zaključio da privola nije dana valjano ako se pohranjivanje informacija ili pristup informacijama već pohranjenima na terminalnoj opremi korisnika internetske stranice putem kolačića dopušta poljem koje je unaprijed označeno kvačicom, a koju korisnik mora ukloniti da bi odbio dati svoju privolu. Dodao je da činjenica da je taj korisnik aktivirao gumb za sudjelovanje u dotičnoj nagradnoj igri ne može biti dovoljna za zaključak da je valjano dao privolu za postavljanje kolačića.

Drugo, Sud je utvrdio da članak 5. stavak 3. Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama ima za cilj zaštititi korisnika od bilo kakvog zadiranja u privatnost, neovisno o tome odnosi li se to zadiranje na osobne podatke. Iz toga slijedi da pojam privole ne treba tumačiti različito ovisno o tome jesu li informacije koje se pohranjuju ili pregledavaju na terminalnoj opremi korisnika internetske stranice osobni podaci.

Treće, Sud je istaknuo da se istom tom odredbom zahtijeva da je korisnik dao svoj pristanak nakon što je iscrpno i razumljivo obaviješten, uz ostalo, o namjeni postupka obrade. Međutim, iscrpne i razumljive informacije trebaju korisniku omogućiti da lako uvidi posljedice mogućeg davanja privole te osigurati da ta privola bude dana imajući na raspolaganju sve činjenice. U tom smislu, Sud je smatrao da su trajanje kolačića i pitanje imaju li treće osobe mogućnost pristupa tim kolačićima dio iscrpne i razumljive informacije koju pružatelj usluga mora dati korisniku internetske stranice.

2. Elektronička trgovina

Veliko vijeće Suda svojom presudom od 19. prosinca 2019., **Airbnb Ireland** (C-390/18, [EU:C:2019:1112](#)) presudilo je, s jedne strane, *da se usluga posredovanja kojoj je cilj posredstvom elektroničke platforme i uz naknadu povezati potencijalne najmoprimce i najmodavce koji su pravne ili fizičke osobe koje nude kratkotrajni smještaj, pri čemu se pružaju i određene usluge kojom se ta usluga posredovanja dopunjuje, treba kvalificirati kao „usluga informacijskog društva“ iz Direktive 2000/31 o elektroničkoj trgovini*¹⁸⁸. S druge strane, Sud je zaključio da se pojedinac može protiviti tomu da se u okviru kaznenog postupka s imovinskopравnim zahtjevom na njega primijene mjere države članice kojima se ograničava slobodno pružanje takve usluge, koju on pruža iz druge države članice, ako navedene mjere nisu prijavljene u skladu s člankom 3. stavkom 4. točkom (b) drugom alinejom iste direktive.

Glavni postupak dio je kaznenog postupka pokrenutog u Francuskoj, kao posljedica toga što je Association pour un hébergement et un tourisme professionnels (AHTOP) podnio imovinskopравni zahtjev protiv društva Airbnb Ireland. Airbnb Ireland je društvo osnovano u skladu s irskim pravom koje upravlja elektroničkom platformom kojom se uz naknadu omogućava povezivanje, među ostalim, u Francuskoj, najmodavaca koji su pravne i onih koji su fizičke osobe koje nude kratkotrajni smještaj s osobama koje traže tu vrstu smještaja. K tomu, Airbnb Ireland navedenim najmodavcima nudi dodatne usluge, poput prijedloga okvira kojim se utvrđuje sadržaj njihove ponude, osiguranja od građanskopravne odgovornosti, alata za procjenu njihove cijene najma ili pak usluga plaćanja koje se odnose na te usluge.

¹⁸⁷ | Članak 6. stavak 1. točka (a) Uredbe 2016/679

¹⁸⁸ | Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) (SL 2000., L 178, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 58.)

Udruga koja je podnijela zahtjev protiv društva Airbnb Ireland tvrdila je da to društvo ne povezuje samo dvije strane s pomoću istoimene platforme, nego obavlja djelatnost agenta za nekretnine a da pritom nema strukovnu iskaznicu, čime povređuje takozvani „Hoguetov zakon“, koji se u Francuskoj primjenjuje na djelatnosti profesionalaca koji se bave nekretninama. Airbnb Ireland je, s druge strane, isticao da se taj zakon u svakom slučaju protivi Direktivi 2000/31.

Kao prvo, kad je riječ o kvalifikaciji usluge posredovanja koju pruža Airbnb Ireland, Sud je najprije, upućujući na presudu *Asociación Profesional Elite Taxi*¹⁸⁹, podsjetio na to da, ako usluga posredovanja ispunjava uvjete iz članka 1. stavka 1. točke (b) Direktive 2015/1535¹⁹⁰, na koji upućuje članak 2. točka (a) Direktive 2000/31, odnosno ako se pruža uz naknadu, na daljinu, elektroničkim sredstvima te na osobni zahtjev primatelja usluga, ona je načelno „usluga informacijskog društva“, različita od sljedeće usluge na koju se nadovezuje. Međutim, drukčije je kada je ta usluga posredovanja sastavni dio ukupne usluge glavni element koje je usluga druge pravne kvalifikacije.

U ovom je slučaju Sud smatrao da usluga posredovanja poput one koju pruža Airbnb Ireland ispunjava te uvjete a da se ne može na temelju prirode veza između usluge posredovanja i usluge smještaja opravdati to da se navedena usluga posredovanja odbije kvalificirati kao „usluga informacijskog društva“ i, prema tome, na nju primijeniti Direktiva 2000/31.

Kako bi istaknuo da se takva usluga posredovanja ne može odvojiti od usluga smještaja na koje se odnosi, Sud je kao prvo utvrdio da ta usluga nije usmjerena samo na neposredno izvršenje takvih usluga, nego se njome zapravo pruža alat za prikazivanje i pretraživanje smještaja koji se iznajmljuju, čime se olakšava sklapanje budućih ugovora o najmu. Stoga se ta vrsta usluge ne može smatrati uslugom koja samo dopunjuje ukupnu uslugu smještaja. Kao drugo, Sud je istaknuo da usluga posredovanja poput one koju pruža Airbnb Ireland uopće nije nužna za obavljanje usluga smještaja jer najmodrimci i najmodavci raspolažu mnogim drugim kanalima u tu svrhu, od kojih neki već dugo postoje. Kao treće, Sud je naposljetku utvrdio da ni iz jednog elementa iz spisa ne proizlazi da je Airbnb određivao ili ograničio iznos najamnina koje mogu potraživati najmodavci koji se koriste njegovom platformom.

Sud je još pojasnio da druge usluge koje nudi Airbnb Ireland ne mogu dovesti u pitanje taj zaključak, s obzirom na to da te razne usluge samo dopunjuju uslugu posredovanja koju to društvo pruža. Usto, naveo je da se, za razliku od usluga posredovanja o kojima je riječ u presudama *Asociación Profesional Elite Taxi* i *Uber France*¹⁹¹, ni na temelju te usluge posredovanja ni na temelju dodatnih usluga koje nudi Airbnb Ireland ne može utvrditi da to društvo ima odlučujući utjecaj na usluge smještaja na koje se odnosi njegova djelatnost, ni kada je riječ o određivanju cijena potraživanih najamnina ni kada je riječ o odabiru najmodavaca ili smještaja koji se na njegovoj platformi nudi za najam.

Osim toga, Sud je ispitao može li se Airbnb Ireland u glavnom postupku protiviti tomu da se na njega primijeni zakon kojim se ograničava slobodno pružanje usluge informacijskog društva koju subjekt pruža iz druge države članice, poput Hoguetova zakona, zato što Francuska nije prijavila taj zakon u skladu s člankom 3. stavkom 4. točkom (b) drugom alinejom Direktive 2000/31. U tom je pogledu Sud utvrdio da se Francuska ne može zbog činjenice da je navedeni zakon donesen prije stupanja na snagu Direktive 2000/31 osloboditi

189| Presuda od 20. prosinca 2017., *Asociación Profesional Elite Taxi* (C-434/15, [EU:C:2017:981](#), t. 40.)

190| Direktiva (EU) 2015/1535 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. rujna 2015. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih propisa i pravila o uslugama informacijskog društva (SL 2015., L 241, str. 1.)

191| Presuda Suda od 10. travnja 2018., *Uber France* (C-320/16, [EU:C:2018:221](#))

svoje obveze obavješćivanja. Nadalje, potaknut obrazloženjem danim u presudi *CIA Security International*¹⁹², Sud je smatrao da se navedenoj obvezi, koja je bitna postupovna pretpostavka, mora priznati izravan učinak. Iz toga je zaključio da se na činjenicu da država članica nije ispunila svoju obvezu obavješćivanja takve mjere pojedinac može pozivati ne samo u okviru kaznenog progona koji se protiv njega vodi nego i u okviru zahtjeva za naknadu štete koji drugi pojedinac podnese u obliku imovinskopravnog zahtjeva.

XV. Socijalna politika

U području socijalne politike valja istaknuti nekoliko presuda. One se odnose i na načelo jednakog postupanja u području zapošljavanja i socijalne sigurnosti kao i na organizaciju radnog vremena, pravo na plaćeni godišnji odmor ili zaštitu radnikâ u slučaju insolventnosti poslodavca.

1. Jednako postupanje u području zapošljavanja i socijalne sigurnosti

Valja navesti četiri presude od kojih se svaka na svoj način odnosi na različito postupanje na temelju spola ili spolne orijentacije i na temelju vjere. U petoj presudi, donesenoj u predmetu **Komisija/Poljska (Neovisnost redovnih sudova)** (C-192/18, [EU:C:2019:924](#)) i objavljenoj 5. studenoga 2019., Sud je prihvatio tužbu zbog povrede obveze koju je podnijela Komisija protiv Republike Poljske i utvrdio da je ta država članica povrijedila obveze koje ima na temelju prava Unije, s jedne strane, time što je uvela različitu dobnu granicu za odlazak u mirovinu žena i muškaraca koji obnašaju dužnosti poljskih sudaca ili državnih odvjetnika i, s druge strane, time što je snizila dobnu granicu za odlazak u mirovinu sudova redovnih sudova, pri čemu je ministru pravosuđa povjerila ovlast produljenja razdoblja aktivne službe tih sudaca¹⁹³.

U presudi **E. B.** (C-258/17, [EU:C:2019:17](#)), donesenoj 15. siječnja 2019., veliko vijeće Suda izjašnjavalo se o primjeni *Direktive 2000/78*¹⁹⁴ (u daljnjem tekstu: *Direktiva o suzbijanju diskriminacije*) u pogledu odluke u stegovnom postupku donesene 1975., kojom se nalaže prijevremeno umirovljenje službenika uz smanjenje iznosa njegove mirovine za 25 %. Ta je stegovna sankcija izrečena austrijskom policijskom službeniku za pokušaj počinjenja kaznenog djela istospolnih bludnih radnji nad maloljetnicima. Dotična je osoba 2009. mirovinskom fondu uputila zahtjeve koji su, među ostalim, imali za cilj osporavanje pravnih učinaka navedene stegovne odluke. U pogledu tog predmeta koji se pred njim vodio, sud koji je uputio zahtjev utvrdio je da se stegovna odluka o kojoj je riječ zasniva na različitom postupanju na temelju spolne orijentacije s obzirom na to da bi sankcija predviđena nacionalnim zakonodavstvom koje se primjenjivalo u vrijeme nastanka činjenica bila znatno blaža da kazneno djelo bludnih radnji nije bilo muške istospolne prirode. Stoga je taj sud odlučio postaviti Sudu pitanje o primjenjivosti odredbi Direktive o suzbijanju diskriminacije u predmetu kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku i o obvezama koje na temelju te direktive po potrebi ima nacionalni sud.

Sud je najprije presudio da situacija poput one nastale zbog prijevremenog umirovljenja nekadašnjeg policijskog službenika ulazi u područje primjene *ratione materiae* Direktive o suzbijanju diskriminacije pod uvjetom da je starosna mirovina isplaćena tom nekadašnjem službeniku obuhvaćena pojmom „plaća” u smislu članka 157.

192| Presuda od 30. travnja 1996., *CIA Security International* (C-194/94, [EU:C:1996:172](#))

193| Ta je presuda prikazana u dijelu I.1. „Pravo na pristup nepristranom sudu i pošteno suđenje”.

194| Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69.)

UFEU-a. Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri smatra li se ta mirovina u nacionalnom pravu primitkom od rada koji se nastavlja isplaćivati u okviru odnosa zasnovanog u javnoj službi koji se nastavlja i nakon umirovljenja dotičnog službenika.

Što se tiče primjene *ratione temporis* Direktive o suzbijanju diskriminacije, Sud je zatim podsjetio da se novo pravno pravilo ne primjenjuje na pravne situacije nastale i konačno okončane za vrijeme važenja prethodnog zakona, nego isključivo na buduće učinke tih situacija kao i na nove pravne situacije. Iz toga slijedi da se stegovna sankcija koja se sastoji od toga da se policijskog službenika prijevremeno umirovi, koja se zasniva na različitom postupanju na temelju spolne orijentacije i dovodi do izravne diskriminacije u smislu članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive o suzbijanju diskriminacije, ne može više dovesti u pitanje na temelju te direktive jer je postala konačna prije isteka roka za njezino prenošenje te su u trenutku stupanja Direktive na snagu iscrpljeni svi njezini učinci. Suprotno tomu, primjena Direktive o suzbijanju diskriminacije počevši od datuma kada istječe rok za njezino prenošenje nalaže nacionalnom sudu da za razdoblje koje započinje tim datumom preispita diskriminirajuću sankciju koja se sastoji od smanjenja za 25 % iznosa mirovine koja se redovito isplaćuje nekadašnjem službeniku kako bi utvrdio iznos koji bi on primio u nedostatku bilo kakve diskriminacije na temelju spolne orijentacije.

U presudi **Cresco Investigation** (C-193/17, [EU:C:2019:43](#)), donesenoj 22. siječnja 2019., veliko vijeće Suda presudilo je da austrijsko zakonodavstvo kojim se samo radnicima koji su pripadnici određenih kršćanskih crkava odobrava plaćeni neradni dan na Veliki petak kao i, u slučaju da se tog dana radi, „naknada za neradni dan”, nije u skladu s člankom 21. Povelje, na koji se može pozivati u okviru sporova između pojedinaca, kao ni s Direktivom o suzbijanju diskriminacije.

Glavni predmet odnosio se na spor između privatne detektivske agencije i jednog od radnika te agencije koji je radio na Veliki petak a da nije primio „naknadu za neradni dan” jer je ta naknada, na temelju nacionalnog prava, rezervirana samo za pripadnike određenih crkava. Radnik je smatrao da je bio žrtva diskriminacije na temelju vjere i tražio je od svojeg poslodavca isplatu takve naknade. Sud pred kojim se vodi taj postupak i koji je uputio zahtjev odlučio je uputiti pitanje Sudu o usklađenosti austrijskog zakonodavstva s člankom 21. Povelje kao i s Direktivom o suzbijanju diskriminacije.

Kao prvo, Sud je presudio da to zakonodavstvo uspostavlja izravnu diskriminaciju na temelju vjere u smislu članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive o suzbijanju diskriminacije. Naime, razlika u postupanju koja se uspostavlja nacionalnim zakonodavstvom izravno se temelji na vjeri radnika. K tomu, ta se razlika u postupanju odnosi na kategorije radnika koji se nalaze u usporedivim situacijama. Naime, i odobravanje plaćenog neradnog dana na Veliki petak i odobravanje naknade za neradni dan radnicima koji su članovi neke od crkava na koje se to zakonodavstvo odnosi ovise samo o formalnoj pripadnosti tih radnika toj crkvi. Stoga, s jedne strane, takvi radnici mogu slobodno odabrati kako će raspolagati tim neradnim danom te ga na primjer upotrijebiti za odmor ili razonodu, dok drugi radnici koji žele imati razdoblje odmora ili razonode na Veliki petak nemaju pravo na odgovarajući neradni dan. S druge strane, radnici koji su pripadnici predmetnih crkava imaju pravo na naknadu za neradni dan čak i ako su radili na Veliki petak, a nisu osjećali obvezu ili potrebu slaviti taj blagdan. Njihova se situacija u tom pogledu ne razlikuje od one drugih radnika koji su radili tog dana, a nisu primili takvu naknadu.

Kao drugo, Sud je istaknuo da cilj predmetnog austrijskog zakonodavstva, odnosno uzimanje u obzir osobite važnosti koju Veliki petak ima za pripadnike predmetnih crkava, proizlazi iz zaštite slobode vjeroispovijesti, i isključio to da se izravna diskriminacija koja se uspostavlja tim zakonodavstvom može opravdati na temelju članka 2. stavka 5. Direktive o suzbijanju diskriminacije ili članka 7. stavka 1. navedene direktive. Naime, u austrijskom pravu mogućnost da radnici koji ne pripadaju kršćanskim crkvama na koje se primjenjuje predmetno zakonodavstvo slave blagdan koji ne pada na neradni dan nije uzeta u obzir odobrenjem dodatnog neradnog dana, nego dužnošću brižnog postupanja poslodavaca sa svojim zaposlenicima, koja potonjima omogućuje da po potrebi ostvare pravo na nedolazak na posao u trajanju potrebnom za prisustvovanje

određenim vjerskim obredima. Iz toga slijedi da se ne može smatrati da je predmetno zakonodavstvo potrebno radi zaštite prava i slobode vjeroispovijesti, u smislu članka 2. stavka 5. te direktive. Iz tog se razloga također ne može smatrati da taj propis sadržava posebne mjere za izjednačavanje nepovoljnog položaja, uz poštovanje načela proporcionalnosti i u najvećoj mogućoj mjeri načela jednakosti, u profesionalnom životu dotičnih radnika u smislu članka 7. stavka 1. Direktive o suzbijanju diskriminacije.

Što se tiče provedbe, u glavnom predmetu, zabrane diskriminacije na temelju vjere koja proizlazi iz prava Unije, Sud je potvrdio da se na Direktivu o suzbijanju diskriminacije ne može pozivati u sporu između pojedinaca kako bi se iz primjene izuzeo propis države članice ako se, kao u ovom slučaju, taj propis ne može tumačiti u skladu s tom direktivom. Međutim, samom Direktivom o suzbijanju diskriminacije ne uspostavlja se načelo jednakog postupanja u području zapošljavanja i rada, koje je dio različitih međunarodnih instrumenata i ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama. Usto, zabrana svake diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja je, kao opće načelo prava Unije, obvezujuće prirode te je utvrđena člankom 21. stavkom 1. Povelje.

Stoga je ta zabrana sama za sebe dovoljna kako bi pojedincima dodijelila pravo na koje se kao takvo mogu pozvati u postupku u kojemu sudjeluju, a koji se vodi između njih i drugog pojedinca, u području obuhvaćenom pravom Unije. Nacionalni sud stoga je dužan osigurati pravnu zaštitu koja proizlazi iz tog članka kako bi osigurao pun korisni učinak. On treba izuzeti iz primjene svaku diskriminacijsku nacionalnu odredbu a da prethodno ne zatraži ili pričekava njezino ukidanje od strane zakonodavca.

Stoga je Sud zaključio da, sve dok austrijski zakonodavac ne donese mjere kojima se ponovno uspostavlja jednako postupanje, poslodavci trebaju, na temelju članka 21. Povelje, radnicima koji ne pripadaju crkvama koje su obuhvaćene nacionalnim odredbama osigurati postupanje jednako onome koje te odredbe određuju za radnike koji su pripadnici neke od navedenih crkava.

U presudi **Hakelbracht i dr.** (C-404/18, [EU:C:2019:523](#)), donesenoj 20. lipnja 2019., Sud se izjašnjavao o *dosegu zaštite od viktimizacije radnika koje je njihov poslodavac stavio u nepovoljniji položaj zbog izražene potpore osobi koja je bila predmet diskriminacije na temelju spola, predviđene člankom 24. Direktive 2006/54¹⁹⁵ (u daljnjem tekstu: Direktiva o ravnopravnosti spolova), i osobito o mogućnosti države članice da ograniči navedenu zaštitu samo na službena svjedočenja.*

Ta je presuda donesena u okviru spora između, među ostalim, radnice i njezina bivšeg poslodavca u kojem je ona tražila naknadu štete zbog toga što je otpuštena devet mjeseci nakon što se usprotivila odbijanju svojeg poslodavca da zaposli prikladnu kandidatkinju zbog njezine trudnoće. Radnici je prigovoreno da je ona uzrokovala pritužbu koju je podnijela navedena kandidatkinja pri Institutu za ravnopravnost žena i muškaraca jer je obavijestila dotičnu osobu da je njezina kandidatura odbijena zbog njezine trudnoće.

Sud je presudio da se članku 24. Direktive o ravnopravnosti spolova protivi nacionalni propis na temelju kojeg je – u situaciji u kojoj je osoba koja se smatra žrtvom diskriminacije na temelju spola podnijela pritužbu – radnik koji je u tom smislu podržao tu osobu zaštićen od poslodavčeve viktimizacije samo ako je u okviru ispitivanja te pritužbe sudjelovao u svojstvu svjedoka i ako njegovo svjedočenje ispunjava formalne zahtjeve predviđene navedenim propisom.

U tom pogledu, Sud je najprije istaknuo da se kategorija radnika koja može ostvariti pravo na zaštitu predviđenu navedenom odredbom mora shvatiti široko jer se tekstom te odredbe zaštita ne ograničava samo na radnike koji su podnijeli pritužbu ili na njihove zastupnike, kao ni na radnike koji ispunjavaju određene formalne zahtjeve kojima se uvjetuje priznavanje određenog statusa, kao što je to status svjedoka.

¹⁹⁵ Direktiva 2006/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (SL 2006., L 204, str. 23.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 246. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2019., L 191, str. 45.)

Nadalje, uzimajući u obzir cilj Direktive o ravnopravnosti spolova, Sud je naglasio da prikladni pravosudni i upravni postupci za izvršavanje obveza uvedenih tom direktivom moraju, na temelju članka 17. navedene direktive, biti dostupni svim osobama koje smatraju da im je nanesena šteta zbog toga što u pogledu njih nije primijenjeno načelo jednakog postupanja. Prema mišljenju Suda, potonja je odredba specifičan izričaj načela djelotvorne sudske zaštite, potvrđenog člankom 47. Povelje.

Sud je iz toga zaključio da djelotvornost zaštite protiv diskriminacije na temelju spola, koja se zahtijeva Direktivom o ravnopravnosti spolova, ne bi bila osigurana ako njome ne bi bile obuhvaćene mjere koje bi poslodavac mogao poduzeti protiv radnika koji su formalno ili neformalno stali u obranu zaštićene osobe odnosno koji su svjedočili u njezinu korist. Naime, ti bi radnici mogli biti obeshrabreni postupati u korist navedene osobe zbog bojazni da ih se liši zaštite ako ne ispune određene formalne zahtjeve, što bi moglo ozbiljno ugroziti ostvarenje zadanog cilja Direktive o ravnopravnosti spolova smanjujući vjerojatnost otkrivanja i rješavanja slučajeva diskriminacije na temelju spola.

U presudi **Safeway** (C-171/18, [EU:C:2019:839](#)), donesenoj 7. listopada 2019., veliko vijeće Suda ispitalo je *usklađenost mjere kojom se nastoji okončati diskriminacija koju je Sud utvrdio u svojoj presudi od 17. svibnja 1990., Barber* (C-262/88, [EU:C:1990:209](#); u daljnjem tekstu: presuda Barber) s načelom jednakosti plaća između radnika i radnica, predviđenim člankom 119. UEZ-a¹⁹⁶. Ta se diskriminacija sastojala u određivanju uobičajene dobi za odlazak u mirovinu (u daljnjem tekstu: UDOM) različito s obzirom na spol, odnosno 65 godina za muškarce i 60 godina za žene. Kako bi otklonio tu diskriminaciju, mirovinski je sustav ujednačio, s retroaktivnim učinkom, UDOM svih svojih članova na 65 godina. Sud je presudio da se članku 119. UEZ-a, u slučaju nepostojanja objektivnog opravdanja, protivi takva mjera ujednačavanja za razdoblje između objave te mjere i njezina donošenja, čak i kad je takvo postupanje odobreno nacionalnim zakonodavstvom i aktom kojim se uspostavlja taj mirovinski sustav.

Mirovinski sustav o kojem je riječ u glavnom postupku osnovalo je 1978. društvo Safeway Ltd u obliku trusta. Nakon objave presude Barber, društva Safeway i Safeway Pension Trustees Ltd, zadužena za upravljanje mirovinskim sustavom, najavila su u rujnu i prosincu 1991. da će UDOM biti ujednačen na 65 godina za sve članove, s učinkom od 1. prosinca 1991. Međutim, tek je 2. svibnja 1996. ta mjera ujednačavanja bila formalno donesena putem akta trusta, s učinkom od 1. prosinca 1991. Pred sudovima Ujedinjene Kraljevine potom je pokrenut postupak koji se odnosi na pitanje je li ta retroaktivna izmjena UDOM-a bila u skladu s pravom Unije.

Kao prvo, Sud je podsjetio da se posljedice koje treba izvesti iz utvrđenja diskriminacije u presudi Barber razlikuju ovisno o predmetnim razdobljima zaposlenja. Što se tiče razdoblja relevantnih za ovaj predmet, to jest razdoblja zaposlenja između objave navedene presude i donošenja mjera kojima se ponovno uspostavlja jednako postupanje, osobama iz kategorije stavljene u nepovoljniji položaj (u ovom slučaju muškarcima) moraju se odobriti iste prednosti koje imaju osobe u privilegiranoj kategoriji (u ovom slučaju žene).

Kao drugo, Sud je naveo zahtjeve koje moraju ispunjavati mjere poduzete radi prestanka diskriminacije suprotne članku 119. UEZ-a kako bi se moglo smatrati da se njima uspostavlja jednako postupanje koje se zahtijeva tom odredbom. S jedne strane, te mjere u načelu ne mogu biti podvrgnute uvjetima koji bi uzrokovali održavanje diskriminacije, makar i samo prijelazno. S druge strane, one moraju poštovati načelo pravne sigurnosti, tako da samo uvođenje prakse, koja nema obvezujući pravni učinak u odnosu na dotične osobe, nije dopušteno. Slijedom toga, Sud je zaključio da su u okviru mirovinskog sustava o kojem je riječ u glavnom postupku mjere koje ispunjavaju navedene zahtjeve donesene tek 2. svibnja 1996., putem akta trusta donesenog tog dana, a ne u vrijeme upućivanja obavijesti odgovornih osoba tog sustava članovima u rujnu i prosincu 1991.

¹⁹⁶ | Odredba koja se primjenjivala u vrijeme nastanka činjenica o kojima je riječ u glavnom postupku, a koja odgovara sadašnjem članku 157. UFEU-a.

U tim okolnostima, Sud je presudio da bi dopuštanje mjere s retroaktivnim učinkom (u predmetnom slučaju od 1. prosinca 1991.) kojom se ujednačava UDOM na razinu onog osoba iz kategorije koja je prethodno stavljena u nepovoljniji položaj, odnosno na 65 godina, bilo protivno ne samo cilju ujednačavanja uvjeta rada u smjeru napretka, koji proizlazi iz preambule UEZ-a i njegova članka 117., nego i načelu pravne sigurnosti i zahtjevima koji proizlaze iz sudske prakse Suda koja se, među ostalim, odnosi na članak 119. UEZ-a.

Sud je međutim podsjetio da se mjere za okončanje diskriminacije protivne pravu Unije mogu iznimno donijeti s retroaktivnim učinkom, pod uvjetom da su te mjere opravdane važnim razlogom u općem interesu. Iako opasnost od ozbiljnog ugrožavanja financijske ravnoteže mirovinskog sustava može predstavljati takav važan razlog u općem interesu, Sud je istaknuo da je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri je li mjera o kojoj je riječ u glavnom postupku u skladu s ciljem izbjegavanja takve povrede.

2. Organizacija radnog vremena

U presudi **CCOO** (C-55/18, [EU:C:2019:402](#)), donesenoj 14. svibnja 2019., veliko vijeće Suda izjašnjavalo se o mjerama koje države članice trebaju poduzeti kako bi se osiguralo poštovanje prava radnikâ na ograničenje najduljeg radnog vremena i na razdoblja dnevnog i tjednog odmora i, među ostalim, o tome je li za poštovanje tog prava potrebno uspostaviti sustav mjerenja dnevnog radnog vremena tijekom kojeg je pojedinici radnik radio. Ta je presuda donesena u okviru spora između sindikata radnika i poslodavca u kojem se zahtijevalo donošenje presude kojom se potonjem poslodavcu utvrđuje obveza uspostave sustava evidencije dnevnog radnog vremena tijekom kojeg su članovi njegova osoblja radili, a kojim bi se omogućila provjera poštovanja, s jedne strane, predviđenog radnog vremena i, s druge strane, obveze dostave sindikalnim predstavnicima podataka koji se odnose na prekovremene sate na mjesečnoj razini.

U tom kontekstu Sud je presudio da se člancima 3., 5. i 6. Direktive 2003/88¹⁹⁷, u vezi s člankom 31. stavkom 2. Povelje te člankom 4. stavkom 1., člankom 11. stavkom 3. i člankom 16. stavkom 3. Direktive 89/391¹⁹⁸, protivi propis koji, u skladu s njegovim tumačenjem u nacionalnoj sudskoj praksi, poslodavcima ne nalaže obvezu uvođenja sustava mjerenja dnevnog radnog vremena tijekom kojeg je pojedinici radnik radio.

U tom pogledu Sud je najprije podsjetio da odredbe Direktive 2003/88 pobliže određuju temeljno pravo svakog radnika na ograničenje najduljeg radnog vremena i na dnevni i tjedni odmor koje se izričito propisuje u članku 31. stavku 2. Povelje i stoga ih treba tumačiti s obzirom na to temeljno pravo.

Nadalje, što se tiče, konkretnije, uspostave sustava mjerenja dnevnog radnog vremena tijekom kojeg je pojedinici radnik radio, Sud je istaknuo da bez postojanja takvog sustava nije moguće objektivno ni pouzdano odrediti ni broj sati rada tijekom kojih je radio radnik ni njihovu vremensku raspodjelu ni broj sati koji su kao prekovremeni sati obavljeni izvan radnog vremena. U tim je okolnostima pretjerano otežano, ako ne i u praksi nemoguće, osigurati poštovanje prava koja su radnicima dodijeljena pravom Unije radi stvarnog iskorištavanja ograničenja tjednog radnog vremena i najkraćih razdoblja dnevnog i tjednog odmora predviđenih tom direktivom.

¹⁹⁷ Direktiva 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena (SL 2003., L 299, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 31.)

¹⁹⁸ Direktiva Vijeća 89/391/EEZ od 12. lipnja 1989. o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu (SL 1989., L 183, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 50.)

Naime, objektivno i pouzdano utvrđivanje broja dnevnih i tjednih sati rada bitno je za provjeru, s jedne strane, toga je li najdulje tjedno radno vrijeme definirano u članku 6. Direktive 2003/88, koje u skladu s tim člankom uključuje prekovremene sate, poštovano tijekom referentnog razdoblja iz članka 16. točke (b) ili članka 19. te direktive i, s druge strane, toga jesu li najkraća razdoblja dnevnog i tjednog odmora definirana u članku 3. odnosno članku 5. navedene direktive poštovana tijekom pojedinog 24-satnog razdoblja kad je riječ o dnevnom odmoru ili tijekom referentnog razdoblja iz članka 16. točke (a) iste direktive kad je riječ o tjednom odmoru.

Sud je zaključio da, uzimajući u obzir činjenicu da države članice moraju poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurale poštovanje najkraćih razdoblja odmora i spriječile svako prekoračenje najduljeg tjednog radnog vremena radi osiguranja pune djelotvornosti Direktive 2003/88, nacionalni propis koji ne predviđa obvezu upotrebe sredstva koje omogućuje objektivno i pouzdano utvrđivanje dnevnih i tjednih sati rada ne može jamčiti koristan učinak prava dodijeljenih člankom 31. stavkom 2. Povelje i tom direktivom jer i poslodavce i radnike lišava mogućnosti provjere toga poštuju li se ta prava te stoga može ugroziti cilj navedene direktive koji se sastoji u jamstvu bolje zaštite sigurnosti i zdravlja radnika.

Naposljetku, Sud je dodao da na to ne utječe činjenica da se radnik, u skladu s nacionalnim postupovnim pravilima, može poslužiti drugim sredstvima kao što su svjedoci, predočenje poruka elektroničke pošte ili dokazi o upotrebi mobilnih telefona ili računala kako bi pružio indiciju povrede navedenih prava i tako prebacio teret dokazivanja. Naime, na temelju takvih dokaznih sredstava nije moguće objektivno i pouzdano utvrditi broj dnevnih i tjednih radnih sati tijekom kojih je radnik radio. Konkretno, što se tiče iskaza svjedoka, Sud je istaknuo slabiji položaj radnika u radnom odnosu. Osim toga, Sud je također presudio da se ovlasti istrage i sankcioniranja koje je nacionalno zakonodavstvo dodijelilo nadzornim tijelima, kao što je Inspekcija rada, ne mogu smatrati alternativom prethodno navedenom sustavu mjerenja dnevnog radnog vremena tijekom kojeg je pojedini radnik radio, s obzirom na to da, ako ne postoji takav sustav, sama ta tijela nemaju djelotvorno sredstvo pristupa objektivnim i pouzdanim podacima o radnom vremenu koje su obavili radnici u pojedinom poduzeću, koje bi im moglo biti potrebno za obavljanje njihove zadaće nadzora i po potrebi izricanja sankcije.

Sud je k tomu pojasnio da države članice imaju marginu prosudbe za definiranje konkretnih načina uspostave takvog sustava, osobito njegova oblika, i to uzimajući u obzir, ako je to potrebno, osobitosti svojstvene svakom predmetnom sektoru djelatnosti, odnosno osobitosti, posebice veličine određenih poduzeća.

3. Pravo na plaćeni godišnji odmor

U presudi **TSN i AKT** (spojeni predmeti C-609/17 i C-610/17, [EU:C:2019:981](#)), donesenoj 19. studenoga 2019., Sud je odlučujući u velikom vijeću presudio, s jedne strane, da se *članku 7. stavku 1. Direktive 2003/88, kojim se jamči pravo na plaćeni godišnji odmor u najkraćem trajanju od četiri tjedna*, ne protive nacionalni propisi i kolektivni ugovori kojima se propisuje odobravanje broja dana plaćenog godišnjeg odmora koji prelazi to najkraće razdoblje, pri čemu se isključuje prenošenje tih dana godišnjeg odmora zbog bolesti. S druge strane, Sud je odlučio da se članak 31. stavak 2. Povelje, koji među ostalim propisuje pravo radnika na plaćeni godišnji odmor, ne primjenjuje kada postoje takvi nacionalni propisi i kolektivni ugovori.

U obama predmetima koji su se vodili pred sudom koji je uputio zahtjev riječ je o radniku koji je na temelju kolektivnog ugovora koji se primjenjuje u njegovu sektoru djelatnosti imao pravo na razdoblje plaćenog godišnjeg odmora koje prelazi najkraće razdoblje od četiri tjedna propisano Direktivom 2003/88, odnosno sedam tjedana (predmet C-609/17) i pet tjedana (predmet C-610/17). Budući da su ti radnici zbog bolesti bili nesposobni za rad tijekom razdoblja plaćenog godišnjeg odmora, zatražili su od svojeg odnosnog poslodavaca da prenesu dio godišnjeg odmora kojim se nisu mogli koristiti. Međutim, njihovi su poslodavci odbili te zahtjeve u dijelu koji se odnosio na dio prava na plaćeni godišnji odmor koji je prelazio najkraći godišnji odmor od četiri tjedna propisan Direktivom 2003/88.

Kao prvo, kad je riječ o Direktivi 2003/88, Sud je podsjetio da joj se ne protive nacionalne odredbe kojima se odobrava pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju duljem od četiri tjedna, kao što je propisano člankom 7. stavkom 1. te direktive. Međutim, u takvom slučaju, prava na plaćeni godišnji odmor u trajanju duljem od tog najkraćeg razdoblja nisu uređena tom direktivom, nego nacionalnim pravom, osobito kad je riječ o uvjetima odobravanja i gubitka prava na te dodatne dane godišnjeg odmora. Stoga je državama članicama i dalje dopušteno propisati prenošenja svih ili dijela tih dodatnih dana godišnjeg odmora kada se radnik tijekom razdoblja godišnjeg odmora našao u situaciji nesposobnosti za rad zbog bolesti, pod uvjetom da pravo na plaćeni godišnji odmor kojim se radnik doista koristi i dalje bude barem jednako najkraćem razdoblju od četiri tjedna zajamčenom Direktivom 2003/88.

Kao drugo, kad je riječ o Povelji, čije je područje primjene u pogledu djelovanja država članica definirano u njezinu članku 51. stavku 1., Sud je najprije naveo da se odredbe Povelje odnose na države članice samo kada provode pravo Unije. Međutim, donošenjem nacionalnih propisa ili dopuštanjem pregovaranja o kolektivnim ugovorima kojima se propisuje odobravanje dana plaćenog godišnjeg odmora koji prelazi najkraće razdoblje od četiri tjedna zajamčeno Direktivom 2003/88, pri čemu se isključuje prenošenje tih dana zbog bolesti, država članica ne provodi tu direktivu, u smislu članka 51. stavka 1. Povelje, tako da se ona, a konkretno njezin članak 31. stavak 2. ne primjenjuje.

U tom pogledu, Sud je osobito naglasio da se Direktivom 2003/88, koja je donesena na temelju članka 137. stavka 2. UEZ-a, koji je postao članak 153. stavak 2. UFEU-a, samo postavljaju minimalni sigurnosni i zdravstveni uvjeti za organizaciju radnog vremena. Na temelju članka 153. stavka 4. UFEU-a, takvi minimalni uvjeti ne sprečavaju nijednu državu članicu da zadrži ili uvede strože zaštitne mjere koje su u skladu s Ugovorima. Stoga su države članice u izvršavanju svoje zadržane nadležnosti u području socijalne politike i dalje slobodne donositi takve norme, strože od onih koje su predmet intervencije zakonodavca Unije, pod uvjetom da ne dovode u pitanje usklađenost navedene intervencije.

Sud je tako zaključio da, kada države članice dodjeljuju ili dopuštaju socijalnim partnerima da dodijele pravo na broj dana plaćenog godišnjeg odmora koji prelazi najkraće razdoblje od četiri tjedna, propisano Direktivom 2003/88, takva prava ili pak uvjeti eventualnog prenošenja tih prava u slučaju bolesti tijekom godišnjeg odmora obuhvaćeni su izvršavanjem zadržane nadležnosti država članica, a nisu uređeni navedenom direktivom. Dakle, kada odredbe prava Unije u određenom području ne uređuju neki aspekt i ne nalažu nikakvu posebnu obvezu državama članicama u pogledu određene situacije, nacionalni propis koji država članica donese u vezi s tim aspektom nalazi se izvan područja primjene Povelje.

4. Zaštita zaposlenika u slučaju insolventnosti poslodavca

U presudi **Pensions-Sicherungs-Verein** (C-168/18, [EU:C:2019:1128](#)), donesenoj 19. prosinca 2019., Sud je, tumačeći članak 8. Direktive 2008/94 o zaštiti zaposlenika u slučaju insolventnosti njihovog poslodavca¹⁹⁹, presudio da se smanjenje iznosa strukovnih mirovinskih davanja koja se isplaćuju bivšem zaposleniku zbog insolventnosti njegova bivšeg poslodavca smatra očito neproporcionalnim ako taj bivši zaposlenik zbog tog smanjenja već živi ili bi morao živjeti ispod praga rizika od siromaštva. Sud smatra da isto ne vrijedi ako zainteresirana osoba prima barem polovicu iznosa davanja koja proizlaze iz njegovih stečenih prava.

¹⁹⁹ | Direktiva 2008/94/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o zaštiti zaposlenika u slučaju insolventnosti njihovog poslodavca (SL 2008., L 283, str. 36.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 128.)

U predmetu koji se vodio pred sudom koji je uputio zahtjev, njemački je državljanin od prosinca 2000. imao pravo na strukovnu mirovinu koja je sadržavala mjesečni mirovinski dodatak i božićnicu, koju izravno dodjeljuje bivši poslodavac, kao i na mirovinu koju isplaćuje njemački mirovinski fond na temelju doprinosa tog bivšeg poslodavca. Zbog ekonomskih poteškoća s kojima se navedeni mirovinski fond suočio 2003., iznos davanja koja se isplaćuju smanjen je uz odobrenje Saveznog ureda za nadzor financijskih usluga. Bivši poslodavac nadoknađivao je to smanjenje do 2012. kada je nad njegovom imovinom pokrenut postupak zbog insolventnosti. Od tog trenutka bivši zaposlenik više nije primao naknadu za navedeno smanjenje jer je privatnopravno tijelo koje je Njemačka imenovala kao tijelo za osiguranje od rizika insolventnosti poslodavaca u području strukovne mirovine preuzelo samo mjesečni mirovinski dodatak i božićnicu, a ne i tu naknadu.

Sud je najprije istaknuo da je u predmetnoj situaciji riječ o bivšem zaposleniku čiji je bivši poslodavac insolventan i da je na dan nastanka njegove insolventnosti i zbog toga došlo do povrede stečenih prava tog bivšeg zaposlenika na davanja iz mirovinskog sustava. Sud je iz toga zaključio da je članak 8. Direktive 2008/94 bio primjenjiv u situaciji poput one u ovom slučaju.

Nadalje, kad je riječ o okolnostima u kojima treba smatrati da je smanjenje iznosa strukovnih mirovinskih davanja očito neproporcionalno, što dovodi do obveze država članica da zaposlenicima osiguraju određenu zaštitu, Sud je podsjetio da države članice u okviru prenošenja članka 8. Direktive 2008/94 imaju široku marginu prosudbe i dužne su jamčiti samo minimum zaštite koju zahtijeva ta odredba. Također je u tom pogledu podsjetio da bivši zaposlenik treba u slučaju insolventnosti svojeg poslodavca primati najmanje polovicu davanja iz mirovinskog sustava koja proizlaze iz njegovih stečenih prava, što, međutim, nema za učinak isključivanje mogućnosti da se, čak i ako postoji to minimalno jamstvo, u određenim okolnostima pretrpljeni gubici mogu smatrati očito neproporcionalnima. U tom pogledu, Sud je pojasnio da treba smatrati da je smanjenje davanja iz mirovinskog sustava očito neproporcionalno ako su ozbiljno ugrožene mogućnosti zainteresirane osobe da zadovolji svoje osnovne potrebe. To bi bio slučaj bivšeg zaposlenika koji zbog tog smanjenja već živi ili bi trebao živjeti ispod praga rizika siromaštva koji je odredio Eurostat za predmetnu državu članicu, a ta država članica dužna je osigurati naknadu iznosa koja nužno ne obuhvaća sve pretrpljene gubitke, ali koja može otkloniti njihovu očito neproporcionalnu prirodu.

Naposljetku, Sud je utvrdio da članak 8. Direktive 2008/94, time što nalaže državama članicama da osiguraju minimalnu zaštitu bivšem zaposleniku koji je izložen očito neproporcionalnom smanjenju davanja iz mirovinskog sustava, sadržava jasnu, preciznu i bezuvjetnu obvezu čiji je cilj dodjela prava pojedincima. Stoga se na tu odredbu može pozivati protiv tijela privatnog prava koje je dotična država članica odredila kao tijelo za osiguranje od rizika insolventnosti poslodavaca u području strukovnog mirovinskog osiguranja ako se, s obzirom na zadaću tog tijela koja mu je povjerena i na uvjete pod kojima je ono obavlja, može izjednačiti s državom, pod uvjetom da jamstvena zadaća koja mu je povjerena djelotvorno obuhvaća vrste davanja iz mirovinskog sustava za koje se zahtijeva minimalna zaštita predviđena tim člankom 8.

5. Upućivanje radnika

U presudi **Dobersberger** (C-16/18, [EU:C:2019:1110](#)), objavljenoj 19. prosinca 2019., Sud, sastavljen u velikom vijeću, presudio je da se *Direktiva 96/71²⁰⁰ ne primjenjuje na zaposlenike poduzeća s poslovnim nastanom u državi članici koji pružaju usluge za vrijeme vožnje, usluge čišćenja ili usluge posluživanja putnika hranom i pićem*

200| Direktiva 96/71/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 1996. o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga (SL 1997., L 18, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 5., str. 127.)

u međunarodnim vlakovima koji prolaze kroz državu članicu dotičnog željezničkog prijevoznika, ako ti radnici obavljaju znatan dio posla usko povezanog s tim uslugama na državnom području države članice poslovnog nastana njihova poduzeća i ako ondje započinju ili završavaju svoju službu.

M. Dobersberger je direktor poduzeća sa sjedištem u Mađarskoj koje je, u okviru niza podugovora u koje su bila uključena društva sa sjedištima u Austriji i Mađarskoj, osiguravalo pružanje usluga za vrijeme vožnje u pojedinim međunarodnim vlakovima društva Österreichische Bundesbahnen (Austrijske savezne željeznice). Ti su vlakovi prolazili preko Austrije, a Budimpešta (Mađarska) im je bila polazišna odnosno odredišna stanica. Usluge su obavljali radnici s prebivalištem u Mađarskoj od kojih je većinu tom poduzeću ustupilo drugo mađarsko poduzeće. Svi su radnici imali središte svojih životnih interesa u Mađarskoj te su ondje započinjali i završavali svoju službu. Nadalje, oni su u Budimpešti preuzimali hranu i piće te su ih ukrcavali u vlakove. U Budimpešti su također bili dužni izvršiti kontrolu stanja zaliha i obračun prometa.

Nakon kontrole provedene u Austriji, M. Dobersbergeru su izrečene upravne sankcije kaznene naravi zbog povrede austrijskih socijalnih propisa o upućivanju radnika na područje te države članice. Prema austrijskim tijelima, na područje Austrije bili su upućeni mađarski radnici, pa je M. Dobersberger morao ispunjavati određene upravne obveze. Tako je tjedan dana prije stupanja u službu trebao prijaviti korištenje tih radnika te na mjestu obavljanja posla čuvati njihove ugovore o radu i različite dokumente o plaćama isplaćenim tim radnicima, na njemačkom jeziku, kao i dokumentaciju o njihovoj prijavi na socijalno osiguranje.

U tim okolnostima postavlja se pitanje primjenjuje li se Direktiva 96/71, koja se austrijskim socijalnim propisom prenosi u nacionalno pravo, na usluge za vrijeme vožnje u međunarodnom vlaku koje obavljaju radnici poduzeća s poslovnim nastanom u državi članici, na temelju ugovora sklopljenog sa željezničkim prijevoznikom sa sjedištem u drugoj državi članici, kad vlak prolazi kroz tu drugu državu članicu.

U tom pogledu, Sud je najprije naveo da usluge za vrijeme vožnje, usluge čišćenja ili usluge posluživanja putnika hranom i pićem pružene u vlakovima nisu usko povezane s uslugama prijevoza putnika vlakom. Prema tome, te usluge nisu obuhvaćene člancima 90. do 100. UFEU-a koji se odnose na promet, već člancima 56. do 62. UFEU-a, uz iznimku članka 58. stavka 1. UFEU-a, koji se odnose na usluge. Te usluge dakle mogu biti obuhvaćene Direktivom 96/71 koja je donesena na temelju odredbi primarnog prava koje se odnose na usluge.

Kako bi utvrdio ulaze li predmetne usluge u područje primjene te direktive, Sud je ispitao pojam „upućeni radnik” u smislu te direktive. Zaključio je da se ne može smatrati da je radnik upućen na državno područje države članice ako obavljanje njegova rada nije dovoljno povezano s tim područjem. No, radnici koji znatan dio posla obavljaju u državi članici poslovnog nastana poduzeća koje ih je uputilo na pružanje usluga u međunarodnim vlakovima te koji u toj državi članici započinju i završavaju svoju službu, ne održavaju s državnim područjem jedne ili više država članica kroz koje ti vlakovi prolaze dovoljnu vezu da bi se moglo smatrati da su ondje „upućeni” u smislu Direktive 96/71. Njihova situacija stoga ne potpada pod tu direktivu.

Sud je dodao da je u tom pogledu nevažno to što je pružanje usluga obuhvaćeno, u okviru lanca podugovaranja, ugovorom sklopljenim s poduzećem koje ima poslovni nastan u istoj državi članici kao i željeznički prijevoznik, i koje je s potonjim ugovorno vezano. Nije relevantno ni to što poduzeće upućuje na to pružanje usluge radnike koje joj je ustupilo poduzeće koje ima poslovni nastan u istoj državi članici kao i ono.

XVI. Javno zdravlje

U presudi **VIPA** (C-222/18, [EU:C:2019:751](#)), objavljenoj 18. rujna 2019., Sud je presudio da država članica *ljekarni može zabraniti izdavanje lijekova koji se izdaju na liječnički recept na temelju narudžbenice koju je izdao zdravstveni djelatnik ovlašten propisivati lijekove i obavljati svoju djelatnost u drugoj državi članici, ako takve narudžbenice ne sadržavaju ime dotičnog pacijenta.*

VIPA, trgovačko društvo osnovano u skladu s mađarskim pravom koje upravlja ljekarnom, izdala je lijekove koji se izdaju na liječnički recept na temelju narudžbenica koje su izdali medicinsko društvo s poslovnim nastanom u Ujedinjenoj Kraljevini i liječnik koji izvršava djelatnost u Austriji, a koji nisu imali odobrenje za obavljanje djelatnosti u području zdravstvene zaštite koje dodjeljuje mađarska zdravstvena uprava. Slijedom toga, mađarski Državni institut za farmaciju i prehranu izrekao je društvu VIPA novčanu kaznu od 45 000 000 mađarskih forinti (HUF) (oko 140 000 eura), zabranio mu da se dalje bavi djelatnošću nezakonitog izdavanja lijekova u predmetnoj ljekarni i oduzeo mu dozvolu za poslovanje.

Upravni i radni sud u Budimpešti, Mađarska, pred kojim je VIPA pokrenula postupak, upitao je Sud primjenjuje li se obveza priznavanja recepata izdanih u drugoj državi članici, predviđena u članku 11. stavku 1. Direktive 2011/24²⁰¹, na narudžbenice koje ne sadržavaju ime pacijenta kojemu su lijekovi namijenjeni.

Najprije je Sud istaknuo da članak 3. točka (k) Direktive 2011/24 koji definira pojam „recept” ne pojašnjava treba li biti navedeno ime dotičnog pacijenta. Suprotno tomu, članak 11. stavak 1. iste direktive u svim jezičnim verzijama osim mađarske i portugalske u biti izričito upućuje na recept koji se odnosi na imenovanog pacijenta. Osim toga, Provedbena direktiva 2012/52²⁰², predviđevši u svojem članku 3., u vezi s prilogom toj provedbenoj direktivi, da recepti iz članka 11. stavka 1. Direktive 2011/24 trebaju sadržavati pacijentove identifikacijske podatke, određuje da se obveza priznavanja recepata predviđena u članku 11. stavku 1. ne primjenjuje na narudžbenice koje ne sadržavaju ime dotičnog pacijenta.

To se tumačenje potkrepljuje ciljevima Direktive 2011/24 koja predviđa pravila kojima se želi olakšati pristup pojedinačnih pacijenata sigurnoj i kvalitetnoj prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti²⁰³. Međutim, narudžbenice poput onih o kojima je riječ, s jedne strane, ne omogućuju zajamčiti sigurnost i zdravlje pacijenta kojemu se lijek propisuje i, s druge strane, njihov cilj nije omogućiti pacijentu nabavu lijekova, već opskrbu zdravstvenog djelatnika. Slijedom toga, Sud je presudio da je suprotno ciljevima Direktive 2011/24 smatrati da su narudžbenice koje ne sadržavaju ime dotičnog pacijenta obuhvaćene obvezom priznavanja recepata predviđenom tom direktivom.

Osim toga, Sud je istaknuo da, iako predmetni nacionalni propis predstavlja ograničenje slobodnom kretanju robe, koje je zabranjeno člankom 35. UFEU-a, to se ograničenje ipak može opravdati, osobito člankom 36. UFEU-a, konkretno razlozima zaštite zdravlja i života ljudi. U tom pogledu, Sud je utvrdio da predmetni nacionalni propis može osigurati da lijekovi koji se izdaju na recept u korist stanovništva države članice u kojoj ljekarna koja izdaje lijek ima poslovni nastan tako pridonesu osiguranju stabilne, sigurne i kvalitetne opskrbe stanovništva te države članice lijekovima koji se izdaju na recept. Naime, ako bi na temelju narudžbenica kao što su one o kojima je riječ u glavnom postupku bio moguć izvoz lijekova koji se izdaju na recept, u količini

201| Direktiva 2011/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2011. o primjeni prava pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj skrbi (SL 2011., L 88, str. 45.) (SL posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 14., str. 165.)

202| Provedbena direktiva Komisije 2012/52/EU od 20. prosinca 2012. o utvrđivanju mjera za lakše priznavanje medicinskih recepata izdanih u drugoj državi članici (SL 2012., L 356, str. 68.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 27., str. 55.)

203| Članak 1. stavci 1. i 2. Direktive 2011/24, u vezi s uvodnim izjavama 10. i 11. te direktive

koja bi mogla biti značajna, radi liječenja pacijenata na području druge države članice, to bi moglo, s obzirom na obvezu predviđenu člankom 81. drugim stavkom Direktive 2001/83²⁰⁴, dovesti do nedovoljne opskrbe ljekarni i, slijedom toga, nedovoljnog pokrivanja potreba pacijenata u dotičnoj državi članici za lijekovima koji se izdaju na recept.

Dakle, Sud je presudio da člancima 35. i 36. UFEU-a nije protivan predmetni nacionalni propis jer je taj propis opravdan ciljem zaštite zdravlja i života ljudi, prikladan za osiguranje ostvarenja tog cilja i ne prekoračuje ono što je nužno za njegovo postizanje, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

XVII. Zaštita potrošača

U području zaštite potrošača treba istaknuti četiri presude. Prva se presuda odnosi na tumačenje pojmova „potrošač” i „prodavatelj robe ili pružatelj usluge” u smislu Direktive 93/13 o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima²⁰⁵, ugovora o hipotekarnom zajmu koji je društvo odobrilo svojem zaposleniku i njegovoj supruzi. Druge se dvije presude odnose na pitanja djelomičnog zadržavanja nepoštene odredbe o prijevremenom dospjeću ugovora o hipotekarnom zajmu i hipotekarne ovrhe provedene na temelju takve odredbe. Četvrta i posljednja presuda odnosi se osobito na tumačenje pojmova „potrošač” i „isporuka nenaručene robe” u smislu Direktive 2011/83 o pravima potrošača²⁰⁶, u okviru nacionalnog propisa u području opskrbe toplinskom energijom. Valja istaknuti i presudu *Kanyeba i dr.* (spojeni predmeti C-349/18 do C-351/18) o nepoštenosti ugovorne odredbe u ugovoru o prijevozu²⁰⁷.

U presudi *Pouvin i Dijoux* (C-590/17, [EU:C:2019:232](#)), donesenoj 21. ožujka 2019., Sud se izjasnio o tumačenju pojmova „potrošač” i „prodavatelj robe ili pružatelj usluge”, kako su određeni Direktivom 93/13, u kontekstu zahtjeva za plaćanje preostalih dugovanih iznosa u okviru ugovora o hipotekarnom zajmu koji je društvo odobrilo svojem zaposleniku i njegovoj supruzi u svrhu financiranja stjecanja glavnog mjesta stanovanja.

U skladu s odredbom ugovora o zajmu, u slučaju da zajmoprimac zbog bilo kojeg razloga prestane biti član osoblja tog društva, dolazi do automatskog raskida ugovora. Nakon što je zaposlenik dao otkaz, on i njegova supruga prestali su otplaćivati obroke zajma. Primjenom te odredbe, društvo je od zajmoprimaca zatražilo plaćanje preostalog iznosa duga na osnovi glavnice i kamata te odredbe o ugovornoj kazni.

204| Direktiva 2001/83/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. studenoga 2001. o zakoniku Zajednice o lijekovima za humanu primjenu (SL 2001., L 311, str. 67.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 56., str. 27.), kako je izmijenjena Direktivom 2011/62/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2011. (SL 2011., L 174, str. 74.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 64., str. 244.). Članak 81. drugi stavak te direktive nositelju odobrenja za stavljanje lijeka u promet i veleprodaje navedenog lijeka koji je stavljen u promet u državi članici u okviru svojih odgovornosti nalaže osiguravanje prikladne i kontinuirane opskrbe ljekarni i osoba koje su ovlaštene isporučivati lijekove tako da su potrebe pacijenata u toj državi članici pokrivene.

205| Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.)

206| Članak 27. Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2011., L 304, str. 64.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 260.)

207| Ta je presuda prikazana u dijelu X. „Promet”.

Odlučujući u tom predmetu, prvostupanjski sud utvrdio je nepoštenost odredbe o automatskom raskidu ugovora o zajmu. Tu presudu zatim je ukinuo žalbeni sud, koji je utvrdio da je do automatskog raskida predmetnog ugovora došlo na dan kada je zaposlenik dao otkaz. Smatrajući da su djelovali u svojstvu potrošača i ističući nepoštenost odredbe kao što je ona u glavnom postupku, kojom se predviđa raskid ugovora o zajmu zbog razloga nevezanog uz ugovor, zaposlenik i njegova supruga podnijeli su žalbu u kasacijskom postupku.

Kao prvo, kad je riječ o pojmu „potrošač”²⁰⁸, Sud je presudio da su njime obuhvaćeni zaposlenik društva i njegov bračni drug koji s tim društvom sklope ugovor o kreditu, čije je sklapanje načelno ograničeno na članove osoblja navedenog društva, a koji je namijenjen financiranju stjecanja nekretnine u privatne svrhe. Sud je pojasnio da činjenica da je fizička osoba sa svojim poslodavcem sklopila ugovor koji nije ugovor o radu sama po sebi nije prepreka tomu da se ta osoba kvalificira kao „potrošač” u smislu Direktive 93/13. Kad je riječ o isključenju ugovorâ o radu iz područja primjene te direktive, Sud je presudio da se ugovor o kreditu koji je poslodavac odobrio svojem zaposleniku i njegovu bračnom drugu ne može kvalificirati kao „ugovor o radu” jer ne uređuje ni radni odnos ni uvjete zapošljavanja.

Kao drugo, kad je riječ o pojmu „prodavatelj robe ili pružatelj usluge”²⁰⁹, Sud je smatrao da je njime obuhvaćeno društvo koje sa svojim zaposlenikom i njegovim bračnim drugom u okviru svoje profesionalne djelatnosti sklapa ugovor o kreditu, čije je sklapanje načelno ograničeno na članove osoblja navedenog društva, čak i ako odobravanje kredita nije njegova glavna djelatnost. U tom pogledu, pojasnio je da, iako se glavna djelatnost takvog poslodavca ne sastoji od pružanja financijskih usluga, nego od opskrbe energijom, on raspolaže informacijama, tehničkim kompetencijama te ljudskim i materijalnim resursima koje fizička osoba, odnosno druga ugovorna strana, nema. Dodao je da činjenica da poslodavac svojim zaposlenicima predlaže sklapanje ugovora o kreditu i time im nudi pogodnost stjecanja vlasništva nad stambenom nekretninom služi privlačenju i zadržavanju kvalificirane i sposobne radne snage, što pogoduje obavljanju profesionalne djelatnosti poslodavca. U tom je kontekstu istaknuo da postojanje ili izostanak eventualnog izravnog prihoda predviđenog tim ugovorom za tog poslodavca ne utječe na kvalifikaciju navedenog poslodavca kao „prodavatelja robe ili pružatelja usluge” u smislu Direktive 93/13. Sud je još istaknuo da široko tumačenje pojma „prodavatelj robe ili pružatelj usluge” pridonosi ostvarenju cilja te direktive, koji se sastoji od zaštite potrošača kao slabije strane u ugovoru sklopljenom s prodavateljem robe ili pružateljem usluge i uspostavljanja ravnoteže između ugovornih strana.

U svojoj presudi od 26. ožujka 2019. u spojenim predmetima **Abanca Corporación Bancaria** (C-70/17, [EU:C:2019:250](#)) i **Bankia** (C-179/17, [EU:C:2019:250](#)), Sud se, sastavljen u velikom vijeću, izjasnio o tumačenju članaka 6. i 7. Direktive 93/13.

Glavni postupci odnosili su se na tužitelje koji su u Španjolskoj sklopili ugovore o hipotekarnom zajmu koji su sadržavali odredbu na temelju koje se može zahtijevati prijevremeno dospijeće ugovora, među ostalim, u slučaju neplaćanja samo jedne mjesečne rate.

Sudovi koji su uputili zahtjev obratili su se Sudu radi utvrđivanja toga treba li članke 6. i 7. Direktive 93/13 tumačiti na način da se, kao prvo, kada se za odredbu o prijevremenom dospijeću ugovora o hipotekarnom zajmu utvrdi da je nepoštena, tu odredbu ipak može djelomično održati na snazi, uklanjanjem elemenata koji je čine nepoštenom, i, kao drugo, može li se, u suprotnom slučaju, postupak hipotekarne ovrhe pokrenut primjenom te odredbe ipak nastaviti dopunskom primjenom pravila nacionalnog prava, ako nemogućnost korištenja tim postupkom može biti suprotna interesima potrošača.

208| Članak 2. točka (b) Direktive 93/13

209| Članak 2. točka (c) Direktive 93/13

U tom je pogledu Sud presudio da članke 6. i 7. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da im se, s jedne strane, protivi to da se odredbu o prijevremenom dospijeću ugovora o hipotekarnom zajmu za koju se utvrdi da je nepoštena djelomično održi na snazi, uklanjanjem elemenata koji je čine nepoštenom, kada bi takvo uklanjanje dovelo do revizije sadržaja takve odredbe utječući na njezinu bit. Potom je Sud presudio da se tim člancima ne protivi to da nacionalni sud otkloni ništetnost takve nepoštene odredbe zamjenjujući je novim tekstom zakonske odredbe koji je inspirirao tu odredbu, primjenjivim u slučaju sporazuma ugovornih stranaka, kada se predmetni ugovor o hipotekarnom zajmu ne može održati u slučaju uklanjanja te nepoštene odredbe, i kada utvrđivanje ništetnosti cijelog ugovora potrošača izlaže osobito štetnim posljedicama.

U tom je kontekstu Sud doduše podsjetio da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da se toj odredbi protivi pravilo nacionalnog prava koje u slučaju kada nacionalni sud utvrdi ništetnost nepoštene odredbe u ugovoru sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača tom sudu omogućuje dopunu tog ugovora uz izmjenu sadržaja te ugovorne odredbe. Stoga, kada bi nacionalni sud mogao izmijeniti sadržaj nepoštenih odredbi u takvom ugovoru, takva mogućnost mogla bi naštetiti ostvarenju dugoročnog cilja iz članka 7. Direktive 93/13. Naime, takvom bi se mogućnošću doprinijelo otklanjanju odvrćajućeg učinka na prodavatelje robe ili pružatelje usluga, do kojeg inače dolazi jednostavnim izuzimanjem nepoštenih odredbi od primjene u odnosu na potrošača, s obzirom na to da bi prodavatelji robe ili pružatelji usluga ostali u napasti da koriste takve odredbe znajući da bi nacionalni sud, čak i kada bi ih morao proglasiti ništetnima, mogao nadopuniti ugovor koliko je potrebno da se zaštiti interes tih poslovnih subjekata.

Međutim, u situaciji kada se ugovor sklopljen između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača ne može održati nakon uklanjanja nepoštene odredbe, članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 ne protivi se to da nacionalni sud, primjenom načela ugovornog prava, utvrdi ništetnom nepoštenu odredbu zamjenjujući je dopunskom odredbom nacionalnog prava u situacijama u kojima nacionalni sud zbog utvrđivanja ništetnosti nepoštene odredbe mora ugovor u cijelosti utvrditi ništetnim, izlažući time potrošača za njega osobito nepovoljnim posljedicama, na način da ga se time kažnjava.

Takva je zamjena u potpunosti opravdana s obzirom na cilj Direktive 93/13. Naime, ona je u skladu s ciljem članka 6. stavka 1. te direktive, s obzirom na to da je cilj te odredbe zamijeniti formalnu ravnotežu koju ugovor uspostavlja između prava i obveza ugovornih stranaka stvarnom ravnotežom kojom se ponovno uspostavlja jednakost između potonjih stranaka, a ne dovesti do utvrđivanja ništetnosti svih ugovora s nepoštenim odredbama.

Kada ne bi bilo dopušteno nepoštenu odredbu zamijeniti dopunskom odredbom nacionalnog prava, te bi sud morao stoga cijeli ugovor utvrditi ništetnim, potrošač bi mogao biti izložen osobito štetnim posljedicama, na način da bi bila ugrožena odvrćajuća funkcija utvrđivanja ništetnosti takvog ugovora. Naime, kada je riječ o ugovoru o zajmu, takvo utvrđivanje ništetnosti dovelo bi u načelu do neposrednog dospjeća na naplatu preostalog iznosa zajma koji bi svojom veličinom mogao nadići financijsku sposobnost potrošača pa bi slijedom toga ono imalo prije za cilj sankcionirati potrošača, a ne davatelja zajma kojega se takvim postupanjem ne bi odvratilo od stavljanja nepoštenih odredbi u ugovore koji su dio njegove ponude.

Zbog sličnih razloga, Sud je zaključio da se, u situaciji u kojoj se ugovor o hipotekarnom zajmu sklopljen između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača ne može održati nakon uklanjanja nepoštene odredbe čiji je tekst inspiriran zakonskom odredbom primjenjivom u slučaju sporazuma ugovornih stranaka, članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 ne protivi niti to da nacionalni sud, radi izbjegavanja ništetnosti tog ugovora, zamijeni tu odredbu novim tekstom te referentne zakonske odredbe uvedene nakon sklapanja ugovora, jer bi utvrđivanje ništetnosti ugovora potrošača izložilo osobito štetnim posljedicama.

Na sudovima koji su uputili zahtjev je da provjere, u skladu s pravilima nacionalnog prava i na temelju objektivnoga pristupa, bi li uklanjanje tih odredbi dovelo do toga da se ugovori o hipotekarnom zajmu ne mogu održati.

U tom slučaju, na sudovima koji su uputili zahtjev je da ispituju bi li utvrđivanje ništetnosti ugovorâ o hipotekarnom zajmu o kojima je riječ u glavnom postupku izložilo predmetne potrošače osobito štetnim posljedicama. U predmetnom slučaju, Sud je istaknuo da iz odluka kojima se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da bi takvo utvrđivanje ništetnosti moglo utjecati, konkretno, na postupovna pravila nacionalnog prava prema kojima banke mogu potraživati, u sudskom postupku, ukupan iznos ostatka zajma koji duguju potrošači.

Sud je u presudi **EVN Bulgaria Toplofikatsia i Toplofikatsia Sofia** (C-708/17 i C-725/17, [EU:C:2019:1049](#))²¹⁰, donesenoj 5. prosinca 2019., presudio da se *Direktivi 2011/83 o pravima potrošača*²¹¹ i *Direktivi 2005/29 o nepoštenoj poslovnoj praksi*²¹² ne protivi nacionalni propis kojim se predviđa da su vlasnici stanova u zgradi u suvlasništvu priključenoj na mrežu područnog grijanja dužni doprinositi troškovima potrošnje toplinske energije zajedničkih dijelova i unutarnjih instalacija zgrade, iako pojedinačno nisu zatražili isporuku grijanja i ne koriste ga u svojem stanu. Sud je također presudio da se direktivama 2006/32²¹³ i 2012/27²¹⁴ o energetske učinkovitosti ne protivi isti nacionalni propis, na temelju kojeg se računi koji se odnose na tu potrošnju svakom vlasniku stana u zgradi u suvlasništvu ispostavljaju razmjerno grijanom obujmu njegova stana.

Sporovi u glavnim postupcima nastali su u okviru dviju tužbi radi plaćanja računa upućenih vlasnicima stanova u zgradama u suvlasništvu koji se odnose na potrošnju toplinske energije unutarnjih instalacija i zajedničkih dijelova tih zgrada. Ti su vlasnici odbili podmiriti te račune, pri čemu su tvrdili da, iako se njihove zgrade opskrbljuju preko mreže područnog grijanja na temelju ugovora o isporuci sklopljenog između suvlasničke zajednice i opskrbljivača toplinskom energijom, oni ipak nisu pojedinačno pristali na područno grijanje i ne koriste ga u vlastitom stanu.

Sud je najprije razmotrio tumačenje pojma „potrošač” u smislu Direktive 2011/83²¹⁵ te je zaključio da su tim pojmom, u svojstvu kupaca toplinske energije, obuhvaćeni vlasnici i nositelji stvarnog prava koje se odnosi na korištenje stana u zgradi u suvlasništvu priključenoj na mrežu područnog grijanja kada se radi o fizičkim osobama koje nisu uključene u trgovačke ili profesionalne djelatnosti. Sud je stoga zaključio da ugovori o isporuci područnog grijanja o kojima je riječ u glavnom postupku spadaju u kategoriju ugovora sklopljenih između trgovaca i potrošača u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 2011/83.

Nadalje, Sud je pojasnio pojam „isporuka nenaručene robe” u smislu članka 27. Direktive 2011/83, pri čemu je naveo da opskrba unutarnjih instalacija toplinskom energijom i, posljedično, zajedničkih dijelova zgrade u suvlasništvu koja je izvršena nakon odluke o priključivanju zgrade na mrežu područnog grijanja koju je donijela suvlasnička zajednica te zgrade u skladu s nacionalnim pravom ne predstavlja isporuku nenaručenog područnog grijanja.

210| Ta se presuda odnosi i na područje energetske učinkovitosti. Vidjeti dio XIX. „Energija”.

211| Članak 27. Direktive 2011/83

212| Članak 5. stavci 1. i 5. Direktive 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, direktiva 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i Uredbe (EZ) br. 2006/2004 Europskog parlamenta i Vijeća („Direktiva o nepoštenoj poslovnoj praksi”) (SL 2005., L 149, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 101. i ispravak SL 2016., L 332, str. 25.)

213| Članak 13. stavak 2. Direktive 2006/32/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2006. o energetske učinkovitosti u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 93/76/EEZ (SL 2006., L 114, str. 64.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 3., str. 61.)

214| Članak 10. stavak 1. Direktive 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetske učinkovitosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (SL 2012., L 315, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 4., str. 202.)

215| Članak 2. stavak 1. Direktive 2011/83

Naposljetku, Sud se izjasnio o metodi obračuna potrošnje toplinske energije u zgradama u suvlasništvu. U tom je pogledu istaknuo da u skladu s Direktivom 2006/32²¹⁶ države članice osiguravaju da krajnji kupci u područjima, među ostalim, električne energije i područnog grijanja dobiju pojedinačna brojila kojima se precizno mjeri njihova stvarna potrošnja, ako je to tehnički moguće. Međutim, prema mišljenju Suda, teško je zamisliti da se računi koji se odnose na grijanje u zgradama u suvlasništvu, osobito, što se tiče unutarnjih instalacija i zajedničkih dijelova zgrade mogu u potpunosti individualizirati s obzirom na to da stanovi u takvoj zgradi nisu toplinski neovisni jedan o drugom jer se toplina izmjenjuje između grijanih prostora, manje grijanih prostora ili prostora koji se ne griju. U tim okolnostima Sud je zaključio da se, uzimajući u obzir širok manevarski prostor koji države članice imaju u pogledu metode izračuna potrošnje toplinske energije u zgradama u suvlasništvu, direktivama 2006/32 i 2012/27 ne protivi to da se izračun topline koju otpuštaju unutarnje instalacije takve zgrade provodi razmjerno grijanom obujmu svakog stana.

XVIII. Okoliš

U području zaštite okoliša treba istaknuti nekoliko presuda. Prva presuda odnosi se na primjenu načela opreznosti u području stavljanja na tržište sredstava za zaštitu bilja. Druga se presuda odnosi na mogućnost pozivanja pred nacionalnim sudovima na Direktivu 91/676 o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora. Treba navesti i tri druge presude od kojih se prva odnosi na tumačenje Direktive o staništima, a druga i treća na primjenu Direktive 85/337/EEZ o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš²¹⁷.

1. Načelo opreznosti

U svojoj presudi **Blaise i dr.** (C-616/17, [EU:C:2019:800](#)), koju je donio 1. listopada 2019., Sud, sastavljen u velikom vijeću, izjašnjavao se o valjanosti, u pogledu načela opreznosti Uredbe (EZ) br. 1107/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. listopada 2009. o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja²¹⁸. Zahtjev za prethodnu odluku upućen je u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv M. Blaisea i dvadesetero optuženika zbog zajedničkog oštećenja ili kvarenja imovine druge osobe. Te osobe ušle su u trgovine koje se nalaze u departmanu Ariège (Francuska) i izobličile spremnike herbicida koji su sadržavali glifosat i izložbene vitrine. Kako bi opravdali svoje radnje, kojima su nastojali trgovine i njihove kupce upozoriti na opasnosti povezane sa stavljanjem u promet herbicida koji sadržavaju glifosat, okrivljenici su se pozvali na načelo opreznosti. Kako bi se izjasnio o osnovanosti tog argumenta, sud koji je uputio zahtjev smatrao je da treba odlučiti o valjanosti Uredbe br. 1107/2009 u pogledu načela opreznosti te je o tome postavio pitanja Sudu.

216| Članak 13. stavak 2. Direktive 2006/32

217| Valja istaknuti i presudu **Deutsche Umwelthilfe** (C-752/18), objavljenu 19. prosinca 2019., u kojoj se Sud izjašnjavao o činjenici da nacionalni sudovi donose mjere izvršenja, izricanjem supletorne kazne zatvora, protiv voditelja nacionalnih tijela koji uporno odbijaju postupiti u skladu sa sudskom odlukom kojom im se nalaže izvršenje obveza koje imaju na temelju Direktive 2008/50 o kvaliteti zraka. Ta je presuda prikazana u dijelu IV. „Pravo Unije i nacionalno pravo“.

218| Uredba (EZ) br. 1107/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. listopada 2009. o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja i stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 79/117/EEZ i 91/414/EEZ (SL 2009., L 309, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 61., str. 52.)

Pojašnjavajući doseg tog načela, Sud je prije svega istaknuo da se zakonodavac Unije s njime mora uskladiti kada usvaja pravila kojima se uređuje stavljanje na tržište sredstava za zaštitu bilja. Budući da je predmet Uredbe br. 1107/2009 utvrđivanje pravila kojima se uređuje odobravanje sredstava za zaštitu bilja i odobravanje aktivnih tvari koje ta sredstva sadržavaju radi njihova stavljanja na tržište, zakonodavac Unije trebao bi uspostaviti normativni okvir kojim se nadležnim tijelima omogućava da prilikom odlučivanja o tom odobravanju raspolažu dostatnim elementima kako bi zadovoljavajuće ocijenila rizike za zdravlje koji proizlaze iz uporabe tih aktivnih tvari i tih sredstava za zaštitu bilja. U tom pogledu Sud je naglasio da, s obzirom na potrebu uspostavljanja ravnoteže između nekoliko ciljeva i načela te složenosti provedbe relevantnih kriterija, sudski nadzor nužno mora ograničiti na pitanje je li zakonodavac Unije počinio očitu pogrešku u ocjeni.

Nadalje, Sud je presudio da nedefiniranje pojma „aktivna tvar” Uredbom nije usklađeno s načelom opreznosti. Naime, podnositelj zahtjeva za odobrenje sredstva za zaštitu bilja dužan je prilikom njegova podnošenja navesti svaku tvar koja ulazi u sastav tog sredstva koja odgovara kriterijima iz Uredbe. Podnositelj stoga nema mogućnosti diskrecijski odabrati koji sastavni dio navedenog sredstva treba smatrati aktivnom tvari. Međutim, određujući obveze podnositelja zahtjeva u vezi s identifikacijom aktivnih tvari zakonodavac nije počinio nikakvu očitu pogrešku u ocjeni.

Osim toga, Sud je smatrao da je Uredba u skladu s načelom opreznosti jer se njome nalaže uzimanje u obzir kumulativnih učinaka sastojaka sredstva za zaštitu bilja. Postupkom odobrenja aktivnih tvari i postupkom odobrenja sredstava za zaštitu bilja propisuje se da procjena zahtjeva uključuje ocjenu mogućih štetnih učinaka nekog proizvoda, u što ulaze oni prouzročeni uzajamnim djelovanjem između sastojaka proizvoda. U toj točki Uredba nije zahvaćena ni očitom pogreškom u ocjeni.

Isti zaključak proizlazi u pogledu pouzdanosti pokusa, studija i analiza koji se uzimaju u obzir za odobrenje sredstva za zaštitu bilja. Prema mišljenju Suda, okolnost da pokuse, studije i analize koji su nužni za postupke odobrenja aktivne tvari i dozvole sredstva za zaštitu bilja dostavlja podnositelj zahtjeva bez neovisne ponovne analize ne dovodi do povrede načela opreznosti. Uredbom se u tom pogledu podnositelju zahtjeva nalaže da pruži dokaz nepostojanja štetnosti proizvoda, uredi kvalitetu podnesenih pokusa, studija i analiza i zaduži nadležna tijela kojima je zahtjev podnesen da provedu objektivnu i neovisnu procjenu. Unutar nje ta tijela moraju nužno uzeti u obzir relevantne elemente koji nisu oni koje je podnositelj zahtjeva podnio i, osobito, najpouzdanije raspoložive znanstvene podatke i najnovije rezultate međunarodnih istraživanja, a da pritom ne pripisuju prevladavajući utjecaj studijama koje je dostavio podnositelj zahtjeva. Naposljetku, Sud je pojasnio da se podnositelj zahtjeva Uredbom ne oslobađa obveze dostave testova karcinogenosti i toksičnosti predmetnog proizvoda. Naime, takav proizvod može se odobriti samo ako nadležna tijela otklone rizik trenutnog ili odgođenog štetnog učinka na zdravlje ljudi.

Slijedom toga, nije utvrđen nijedan element koji može utjecati na valjanost Uredbe br. 1107/2009.

2. Zaštita voda od onečišćenja nitratima

U presudi *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i dr.* (C-197/18, [EU:C:2019:824](#)), objavljenoj 3. listopada 2019., Sud je prvi put potvrdio da se fizičke i pravne osobe koje su izravno pogođene onečišćenjem podzemnih voda mogu pred nacionalnim sudovima pozivati na određene odredbe Direktive 91/676 o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora²¹⁹ (u daljnjem tekstu: Direktiva o nitratima).

²¹⁹ Direktiva Vijeća 91/676/EEZ od 12. prosinca 1991. o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora (SL 1991., L 375, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 6., str. 6.)

Ta je presuda donesena u okviru spora između Udruge vodovoda Sjevernog Gradišća, austrijske općine koja upravlja općinskim zdcem i pojedinca, vlasnika kućnog zdenca, u svojstvu tužiteljâ, i austrijskog Saveznog ministarstva za održivi razvoj i turizam. Tužitelji su se žalili na onečišćenje podzemnih voda u svojoj regiji, u kojima je udio nitrata redovito prelazio prag od 50 mg/l, predviđen Direktivom o nitratima. U tom su kontekstu podnijeli zahtjeve za donošenje mjera koje bi omogućile smanjenje udjela nitrata u tim vodama. Ministarstvo je, suprotno tomu, osporavalo procesnu legitimaciju tužiteljâ za zahtijevanje takvih mjera. Stoga je od Suda bilo zatraženo da pojašni mogu li se fizičke i pravne osobe, kao što su tri tužiteljâ, pozivati na odredbe Direktive o nitratima kako bi zahtijevale donošenje ili izmjenu nacionalnih mjera predviđenih navedenom direktivom u svrhu snižavanja koncentracije nitrata u podzemnim vodama.

Sud je najprije podsjetio na to da, kako bi se očuvao obvezujući karakter direktiva i njihov koristan učinak, nacionalno pravo u načelu ne može isključiti da se pojedinci pozivaju na odredbe predviđene tim aktima prava Unije. Stoga se fizičkim ili pravnim osobama na koje se povreda odredbi direktive izravno odnosi barem mora pružiti mogućnost da od nadležnih tijela, prema potrebi uz obraćanje nadležnim sudovima, zahtijevaju pridržavanje odgovarajućih obveza.

Nadalje, Sud je istaknuo da je udio nitrata koji u podzemnim vodama prelazi ili postoji rizik da prijeđe prag od 50 mg/l, predviđen Direktivom o nitratima, protivan glavnom cilju te direktive. Njome se želi pojedincima omogućiti dopuštena uporaba podzemnih voda. Zbog nepoštovanja tog praga, vode se moraju ocijeniti onečišćenima. Stoga rizik da bi mogao biti prekoračen prag od 50 mg/l ometa već i normalno korištenje voda i zahtijeva od vlasnika izvora da poduzmu mjere pročišćavanja. Prema tome, na te se osobe izravno odnosi povreda glavnog cilja Direktive o nitratima i one moraju moći pokrenuti postupak pred nacionalnim tijelima i sudovima kako bi zahtijevale poštovanje obveza koje države članice imaju na temelju te direktive.

U tom pogledu Sud je podsjetio na to da, kada nitrati poljoprivrednog podrijetla značajno doprinose zagađenju voda, primjenjuje se Direktiva o nitratima i obvezuje države članice da pokrenu program djelovanja te poduzmu sve potrebne mjere kako bi se smanjila koncentracija i izbjeglo prekoračenje udjela nitrata od 50 mg/l u vodi ili rizik od takvog prekoračenja. U tu svrhu države članice također su dužne pažljivo pratiti stanje voda u okviru programa praćenja i putem odabranih mjernih točaka, vodeći računa o najboljim dostupnim znanstvenim i tehničkim podacima.

Obveza država članica da donesu potrebne mjere kako bi se smanjio udio nitrata u podzemnim vodama, predviđena Direktivom o nitratima, jasna je, precizna i bezuvjetna te se pojedinci stoga na nju mogu izravno pozivati protiv država članica.

S obzirom na ta razmatranja, Sud je stoga presudio da, kada poljoprivredna aktivnost znatno doprinosi onečišćenju podzemnih voda, fizičke i pravne osobe čija je dopuštena uporaba njihovih izvora vode narušena moraju moći zahtijevati od nacionalnih tijela izmjenu postojećeg programa djelovanja ili donošenje drugih mjera predviđenih Direktivom o nitratima, sve dok udio nitrata u podzemnim vodama zbog nepostojanja tih mjera prelazi ili može prijeći 50 mg/l.

3. Direktiva o staništima

Drugo vijeće Suda u svojoj je presudi *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola* (C-674/17, [EU:C:2019:851](#)), objavljenoj 10. listopada 2019., koja se odnosi na tumačenje Direktive Vijeća 92/43 od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore²²⁰ (u daljnjem tekstu: Direktiva o staništima), pojasnilo sve uvjete pod kojima države članice mogu donijeti mjere kojima se odstupa od zabrane namjernog ubijanja jedinki vrsta koje uživaju strogu zaštitu²²¹, u ovom slučaju vuka (*canis lupus*).

Dvjestu odlukama od 18. prosinca 2015., finski Ured za divlju faunu odobrio je usmrćivanje sedam vukova u Sjevernoj Savoniji između 23. siječnja i 21. veljače 2016. Glavni cilj bio je sprečavanje nezakonitog usmrćivanja, odnosno krivolova. Vrhovni upravni sud Finske, pred kojim je finska udruga za zaštitu okoliša u vezi s tim odlukama pokrenula žalbeni postupak, u biti je pozvao Sud da utvrdi protivi li se Direktivi o staništima donošenje takvih odluka.

Sud je odgovorio da Direktivu o staništima treba tumačiti na način da joj se protivi donošenje takvih odluka ako potonje odluke ne ispunjavaju sve uvjete koji su njome utvrđeni.

Tako u okviru takvih odstupanja, kao prvo, ciljevi koji se njima žele postići moraju biti jasno i precizno utvrđeni te potkrijepljeni, te na temelju čvrstih znanstvenih dokaza mora biti utvrđeno da su ta odstupanja prikladna za postizanje tog cilja. Sud je u ovom slučaju smatrao da se na borbu protiv krivolova može pozivati kao na cilj obuhvaćen Direktivom, ali da se odobrenjem doista mora moći smanjiti nezakonit lov, i to u mjeri koja će imati neto pozitivan učinak na stanje očuvanosti populacije vukova.

Kao drugo, mora biti točno i prikladno dokazano da se željeni cilj ne može postići zadovoljavajućom alternativom. Sud u tom pogledu ističe da samo postojanje nezakonite aktivnosti, poput krivolova, ili poteškoće koje se mogu pojaviti pri njezinu nadzoru u tom pogledu ne mogu biti dovoljni. Naprotiv, prednost treba dati čvrstom i učinkovitom nadzoru te nezakonite aktivnosti.

Kao treće, iz članka 16. Direktive o staništima proizlazi da je održavanje u povoljnom stanju očuvanosti navedenih populacija u njihovu prirodnom arealu nužan uvjet koji prethodi odobravanju takvih odstupanja. Stoga se potonja odstupanja moraju temeljiti na utvrđenim kriterijima kako bi se osiguralo dugoročno očuvanje dinamike i socijalne stabilnosti dotične vrste. Usto, odstupanja moraju biti predmet procjene navedenog stanja očuvanosti kao i utjecaja koji ta odstupanja na njega mogu imati. Osim toga, države članice se, u skladu s načelom opreznosti, moraju suzdržati od donošenja ili primjene takvih odstupanja ako postoje nesigurnosti u pogledu pitanja hoće li takvo odstupanje štetiti održavanju ili povratu populacija vrste kojoj prijeti izumiranje u povoljno stanje očuvanosti.

Naposljetku, kao četvrto, države članice moraju ispuniti posebne uvjete utvrđene u članku 16. stavku 1. točki (e) Direktive o staništima. Kao prvo, one moraju odrediti ograničeni i utvrđeni broj jedinki koje mogu biti predmet odstupanja kako bi se izbjegla svaka opasnost od znatnog negativnog utjecaja na strukturu dotične populacije. Kao drugo, one te jedinke moraju odrediti na selektivnoj osnovi i u ograničenom razmjeru, što može podrazumijevati pojedinačno određivanje. Kao treće, moraju osigurati da se i donošenje i primjena tih odstupanja učinkovito i pravodobno nadziru.

220| Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL 1992., L 206, str. 7.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 2., str. 14.)

221| Člankom 12. stavkom 1. točkom (a) Direktive o staništima predviđa se da države članice poduzimaju sve potrebne mjere za uspostavu sustava stroge zaštite životinjskih vrsta navedenih u Prilogu IV. točki (a) u njihovu prirodnom arealu, zabranjujući, među ostalim, sve oblike namjernog hvatanja ili ubijanja primjeraka tih vrsta u divljini.

4. Procjena utjecaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš

U tom pogledu treba istaknuti dvije presude. U presudi *Komisija/Irska (vjetroelektrana u Derrybrienu)* (C-261/18, [EU:C:2019:955](#)), donesenoj 12. studenoga 2019., Sud je, sastavljen u velikom vijeću, naložio Irskoj plaćanje novčane kazne zbog nepostupanja po presudi od 3. srpnja 2008., *Komisija/Irska*²²², kojom je Sud utvrdio povredu Direktive 85/337²²³ o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš. Ta je presuda prikazana u dijelu V.1.1. „Tužba zbog povrede obveze”.

Presudom *Inter-Environnement Wallonie i Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, [EU:C:2019:622](#)), donesenom 29. srpnja 2019., Sud se, u velikom vijeću, izjašnjavao o tumačenju Direktive 92/43 o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore i Direktive 2011/92 o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš²²⁴. Ta je presuda donesena u okviru spora između, s jedne strane, dviju udruga Inter-Environnement Wallonie ASBL i Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL, čiji je predmet poslovanja zaštita okoliša i životnog okruženja, i, s druge strane, belgijskog Vijeća ministara, u pogledu zakona kojim je Kraljevina Belgija, s jedne strane, predvidjela ponovno pokretanje djelatnosti industrijske proizvodnje električne energije u neaktivnoj nuklearnoj elektrani na razdoblje od gotovo deset godina i, s druge strane, za deset godina odgodila prvotno predviđen rok za deaktiviranje i prestanak industrijske proizvodnje električne energije u aktivnoj nuklearnoj elektrani. Te udruge u biti prigovaraju belgijskim tijelima da su donijela taj zakon a da pritom nisu ispunjeni zahtjevi za prethodnu procjenu, koji se nalažu navedenim direktivama.

U tom je kontekstu Sud presudio da sporne mjere koje se odnose na produljenje industrijske proizvodnje električne energije u nuklearnoj elektrani predstavljaju „projekt” u smislu direktiva 2011/92 i 92/43 jer nužno podrazumijevaju opsežne radove kojima se mijenja materijalno stanje predmetnih lokacija. Taj se projekt u načelu mora podvrgnuti procjeni utjecaja na okoliš i predmetna zaštićena područja prije donošenja tih mjera. U tom pogledu nije odlučujuća okolnost da provedba potonjih mjera podrazumijeva donošenje naknadnih akata, poput izdavanja novog pojedinačnog odobrenja za proizvodnju električne energije za industrijske svrhe u pogledu jedne od dotičnih elektrana. Radovi koji su neodvojivo povezani s navedenim mjerama također se moraju podvrgnuti takvoj procjeni prije donošenja tih istih mjera ako se njihova priroda i njihovi mogući utjecaji na okoliš i zaštićena područja u toj fazi mogu dovoljno utvrditi.

Država članica ovlaštena je, na temelju Direktive 2011/92, izuzeti takav projekt od procjene utjecaja na okoliš kako bi osigurala sigurnost svoje opskrbe električnom energijom samo u slučaju kada među ostalim dokaže da je opasnost za sigurnost te opskrbe razumno vjerojatna i da žurnost predmetnog projekta može opravdati nepostojanje takve procjene. Međutim, ta mogućnost izuzeća ne dovodi u pitanje obvezu procjene utjecaja na okoliš povezanu s projektima koji, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, imaju prekogranični utjecaj.

Osim toga, iako cilj svakodobnog osiguranja sigurnosti opskrbe države članice električnom energijom predstavlja imperativan razlog prevladavajućeg javnog interesa u smislu Direktive 92/43, kojim se opravdava provedba projekta unatoč negativnoj procjeni i u nedostatku drugih mogućih rješenja, to ipak ne vrijedi u slučaju kada se u zaštićenom području na koje bi projekt mogao utjecati nalazi prioritetni prirodni stanišni tip ili prioritetna vrsta. U takvom slučaju samo potreba za otklanjanjem stvarne i ozbiljne prijetnje od prekida

222| Presuda Suda od 3. srpnja 2008., *Komisija/Irska* (C-215/06, [EU:C:2008:380](#))

223| Direktiva Vijeća 85/337/EEZ od 27. lipnja 1985. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL 1985., L 175, str. 40.)

224| Direktiva 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL 2012., L 26, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 27., str. 3.)

u opskrbi dotične države članice električnom energijom može predstavljati razlog javne sigurnosti u smislu te direktive i činiti takvo opravdanje. Naposljetku, Sud je presudio da nacionalni sud može, ako nacionalno pravo to dopušta, iznimno održati na snazi učinke mjera, poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, koje su donesene protivno obvezama koje su propisane Direktivom 2011/92 i Direktivom 92/43, ako je to održavanje na snazi opravdano važnim razlozima u vezi s potrebom da se otkloni stvarna i ozbiljna prijetnja od prekida opskrbe dotične države članice električnom energijom, na koju se ne bi moglo odgovoriti drugim sredstvima i mogućnostima, osobito u okviru unutarnjeg tržišta. Navedeno održavanje na snazi ipak može trajati samo onoliko dugo koliko je nužno potrebno za ispravljanje te nezakonitosti.

5. Energija iz obnovljivih izvora

U svojoj presudi od 24. listopada 2019., *Prato Nevoso Termo Energy* (C-212/18, [EU:C:2019:898](#)), Sud je potvrdio da se *talijanski propis kojim se uređuje odobrenje za uporabu tekućeg biogoriva dobivenog obradom otpadnih biljnih ulja kao izvora opskrbljivanja postrojenja za proizvodnju električne energije u načelu ne protivi Direktivi 2008/98*²²⁵ *o otpadu ni Direktivi 2009/28*²²⁶ *o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora.*

U predmetnom slučaju, društvo Prato Nevoso Termo Energy Srl (u daljnjem tekstu: društvo Prato Nevoso), koje upravlja postrojenjem koje proizvodi toplinsku i električnu energiju, zatražilo je od pokrajine Cuneo (Italija) odobrenje da, kao izvor opskrbljivanja svojeg postrojenja, metan zamijeni tekućim biogorivom, u predmetnom slučaju, biljnim uljem koje je nastalo prikupljanjem i kemijskom obradom otpadnih ulja za prženje. Nadležno nacionalno tijelo odbilo je taj zahtjev, u skladu s mjerodavnim talijanskim zakonodavstvom, uz obrazloženje da se navedeno biljno ulje ne nalazi na nacionalnom popisu koji sadržava kategorije goriva iz biomase, a koja se mogu upotrebljavati u postrojenju koje ispušta emisije u zrak a da se ne moraju poštovati pravila u području energetske uporabe otpada. Stoga je posljedica talijanskog propisa da tekuće biogorivo nastalo kemijskom obradom otpadnih biljnih ulja za prženje treba smatrati otpadom a ne gorivom. Odlučujući povodom tužbe koju je društvo Prato Nevoso podnijelo protiv te odluke o odbijanju, sud koji je uputio zahtjev postavio je prethodno pitanje kako bi saznao je li takav nacionalni propis usklađen s odredbama prethodno navedenih direktiva.

Pozivajući se osobito na presudu *Tallinna Vesi*²²⁷ od 28. ožujka 2019., Sud je utvrdio da se Direktivi 2008/98 o otpadu u načelu ne protivi to da država članica odluči da se na uporabu tekućeg biogoriva, nastalog od otpada, kao goriva primjenjuje propis u području energetske uporabe otpada, zbog toga što ono nije obuhvaćeno nijednom od kategorija koje su uvrštene na nacionalni popis dopuštenih goriva u postrojenjima koja ispuštaju emisije u zrak. Prema mišljenju Suda, to utvrđenje nije dovedeno u pitanje odredbama koje se odnose na nacionalne postupke izdavanja odobrenja predviđene Direktivom 2009/28 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora, s obzirom na to da se one ne odnose na regulatorne postupke donošenja kriterija za prestanak statusa otpada.

225| Direktiva 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenoga 2008. o otpadu i stavljanju izvan snage određenih direktiva (SL 2008., L 312, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 34., str. 99.)

226| Direktiva 2009/28/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju izvan snage direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (SL 2009., L 140, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 11., str. 39.), kako je izmijenjena Direktivom (EU) 2015/1513 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. rujna 2015. (SL 2015., L 239, str. 1. i ispravak SL 2016., L 234, str. 26.)

227| Presuda Suda od 28. ožujka 2019., *Tallinna Vesi* (C-60/18, [EU:C:2019:264](#))

Međutim, Sud je istaknuo da u takvom slučaju valja provjeriti jesu li nacionalna tijela mogla, a da ne počine očitu pogrešku u ocjeni, zaključiti da predmetno tekuće biogorivo treba smatrati otpadom. Pozivajući se na ciljeve Direktive 2008/98 i svoju mogućnost da sudu koji je uputio zahtjev pruži sve korisne elemente kako bi donio odluku u postupku za koji je nadležan, Sud je podsjetio da članak 6. stavak 1. Direktive 2008/98 propisuje da određeni otpad prestaje biti otpad ako je podvrgnut postupcima oporabe, uključujući recikliranje, i zadovoljava posebne kriterije koje države članice utvrđuju u skladu s više uvjeta među kojima je „nepostojanje ukupnih štetnih učinaka na okoliš ili zdravlje ljudi”. S obzirom na argumente koje je istaknula talijanska vlada, Sud je naveo da zbog određenog stupnja znanstvene nesigurnosti o rizicima za okoliš povezanim s prestankom statusa otpada neke tvari, poput tekućeg biogoriva o kojem je riječ, država članica može odlučiti da ne uvrsti tu tvar na popis dopuštenih goriva u postrojenju koje ispušta emisije u zrak. Naime, u skladu s načelom opreznosti utvrđenim u članku 191. stavku 2. UFEU-a, ako nakon ispitivanja najboljih dostupnih znanstvenih podataka i dalje ostaje nesigurnost o tome da uporaba, u određenim okolnostima, tvari nastale oporabom otpada nema bilo koji mogući štetni učinak na okoliš i zdravlje ljudi, država članica ne smije propisati kriterije za prestanak statusa otpada te tvari ili mogućnost donošenja pojedinačne odluke kojom se utvrđuje taj prestanak.

XIX. Energija

U ovom dijelu treba navesti dvije presude. U presudi od 5. prosinca 2019., *EVN Bulgaria Toplofikatsia i Toplofikatsia Sofia* (C-708/17 i C-725/17, [EU:C:2019:1049](#)), Sud je odlučio o tome je li nacionalni propis o isporuci toplinske energije usklađen s pravom Unije²²⁸.

Druga je presuda *GRDF* (C-236/18, [EU:C:2019:1120](#)), objavljena 19. prosinca 2019., u kojoj se Sud izjašnjavao o vremenskom dosegu ovlasti donošenja odluka koja je člankom 41. stavkom 11. Direktive 2009/73 o unutarnjem tržištu prirodnog plina prenesena na nacionalna regulatorna tijela u okviru njihove dužnosti rješavanja sporova na tržištu prirodnog plina²²⁹.

Taj predmet proizlazi iz spora između dvaju opskrbljivača prirodnog plina i društva GRDF, operatora distribucijskog sustava prirodnog plina u Francuskoj, a odnosi se na valjanost odredbe iz njihovih ugovora o korištenju distribucijskog sustava prirodnog plina koji su zaključeni 2005. i 2008. godine. U skladu s tom odredbom opskrbljivači su bili dužni, u okviru ugovora koje su zaključili s krajnjim kupcima, naplatiti dospelje iznose po osnovi tarife za usluge distribucije koje je pružilo društvo GRDF te potom te iznose uplatiti tom društvu, čak i kada ih krajnji kupci nisu sami platili. Odlukom regulatornog tijela za rješavanje sporova – Energetska regulatorna agencija, Francuska (u daljnjem tekstu: CRE) – utvrđena je 2014. neusklađenost predmetnih ugovora i Direktive 2009/73, računajući od dana njihova zaključenja. Budući da je ta odluka potvrđena u žalbenom postupku, društvo GRDF pokrenulo je postupak pred francuskim Kasacijskim sudom, koji je odlučio Sudu uputiti zahtjev za prethodnu odluku kako bi se, u biti, utvrdilo protivi li se Direktivi 2009/73 to da odluka regulatornog tijela ima učinke i prije nastanka spora između stranaka.

Sud je presudio da se navedenoj direktivi ne protivi to da regulatorno tijelo, djelujući u svojstvu tijela za rješavanje sporova, donese odluku kojom se operatoru sustava nalaže da ugovor o korištenju prirodnog plina koji je zaključio s opskrbljivačem uskladi s pravom Unije za cijelo ugovorno razdoblje, uključujući dakle

228| Ta je presuda prikazana u dijelu XVII. „Zaštita potrošača”.

229| Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ (SL 2009., L 211, str. 94.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 5., str 39.)

i razdoblje prije nastanka spora između stranaka. U tom pogledu, Sud je najprije istaknuo da članak 41. stavak 11. Direktive 2009/73 ne utvrđuje vremenske učinke odluka regulatornog tijela koje djeluje kao tijelo za rješavanje sporova. Nadalje, pri tumačenju navedene odredbe s obzirom na cilj i kontekst Direktive 2009/73, Sud je istaknuo da na temelju članka 41. stavka 1. točke (b) navedene direktive regulatorna tijela imaju dužnost osiguravanja da operatori sustava ispunjavaju svoje obveze, među kojima je i dužnost da, objektivno i bez diskriminacije korisnika sustava, primijene sustav pristupa treće strane mreži. To znači da države članice trebaju osigurati da regulatorna tijela, na temelju članka 41. stavka 10. Direktive 2009/73, imaju ovlasti za donošenje obvezujućih odluka o poduzećima za prirodni plin, nalažući im da promijene uvjete priključenja i pristupa mreži, uključujući među ostalim tarife, kako bi se osigurala njihova razmjernost i nediskriminirajuća primjena. Međutim, bilo bi protivno ciljevima Direktive 2009/73 i negativno bi utjecalo na njezin koristan učinak kada bi se vremenski doseg odluke regulatornog tijela, koje djeluje u svojstvu tijela za rješavanje sporova, ograničio na razdoblje nakon nastanka spora među strankama.

Sud je nadalje presudio da ovakvo tumačenje članka 41. stavka 11. Direktive 2009/73 ne može biti dovedeno u pitanje načelom pravne sigurnosti niti načelom zaštite legitimnih očekivanja. Naime, s jedne strane, iako se nacionalnom sudu može iznimno dopustiti da, u skladu s uvjetima koje odredi Sud, održi na snazi određene učinke nacionalnog akta koji je stavljen izvan snage, sud koji je uputio zahtjev nije u predmetnom slučaju naveo konkretne elemente koji bi mogli dokazati posebne rizike pravne nesigurnosti. S druge strane, iako društvo GRDF tvrdi da se o predmetnim ugovorima o korištenju pregovaralo pod okriljem i nadzorom CRE-a, ono nije navelo precizna jamstva koja mu je potonje tijelo pružilo u vezi s usklađenosti sporne odredbe, što je pak na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

XX. Prekomorske zemlje i područja

U presudama *Komisija/Ujedinjena Kraljevina* (C-391/17, [EU:C:2019:919](#)) i *Komisija/Nizozemska* (C-395/17, [EU:C:2019:918](#)), donesenima 31. listopada 2019., Sud je presudio da su *Ujedinjena Kraljevina* i *Nizozemska* povrijedile obveze koje imaju na temelju članka 4. stavka 3. UEU-a jer nisu nadoknadile gubitak vlastitih sredstava prouzročen nezakonitim izdavanjem, s obzirom na Odluke o pridruživanju prekomorskih zemalja i područja Europskoj ekonomskoj zajednici/Europskoj zajednici²³⁰ (u daljnjem tekstu: Odluke o PZP-ima), redom, od strane tijela Angvile, potvrda o izvozu EXP u pogledu uvoza aluminija podrijetlom iz tog PZP-a u razdoblju od 1999. do 2000., i od strane tijela Curaçaa i Arube, potvrda o prometu robe EUR.1, u pogledu uvoza mlijeka u prahu i riže podrijetlom iz Curaçaa u razdoblju od 1997. do 2000. i uvoza grube krupice i sitne krupice podrijetlom iz Arube u razdoblju od 2002. do 2003.

Što se tiče PZP-a, države članice su na temelju UEZ-a dogovorile da se neeuropska područja i zemlje koji održavaju posebne odnose s određenim državama članicama, među kojima su i Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske i Kraljevina Nizozemska, pridruže Uniji. Na temelju Ugovora, na predmetne PZP-ove primjenjuje se poseban sustav pridruživanja predviđen tim ugovorom. Taj posebni sustav podrazumijeva, među ostalim, da su uvozi podrijetlom iz PZP-a prilikom ulaska u države članice u potpunosti oslobođeni carina. Ta je iznimka pojašnjena predmetnim odlukama, u smislu da su proizvodi podrijetlom iz PZP-a, kao i, pod određenim uvjetima, proizvodi koji nisu podrijetlom iz PZP-a ali se tamo nalaze u slobodnom prometu,

²³⁰ Odluka Vijeća 91/482/EEZ od 25. srpnja 1991. o pridruživanju prekomorskih zemalja i područja Europskoj ekonomskoj zajednici (SL 1991., L 263, str. 1.) i Odluka Vijeća 2001/822/EZ od 27. studenoga 2001. o pridruživanju prekomorskih zemalja i područja Europskoj zajednici („Odluka o prekomorskom pridruživanju”) (SL 2001., L 314, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 50., str. 12.)

i koji se kao takvi ponovno izvoze u Uniju, prihvaćeni za uvoz u Uniju bez carina i davanja s istovrsnim učinkom. Osim toga, iz Odluka o PZP-ima proizlazi da u djelovanju Unije u okviru tih odluka sudjeluju i države članice i nadležna tijela PZP-a, zajedno s Komisijom.

Dokaz o poštovanju odredbi koje se odnose na navedenu iznimku podnosi se u obliku potvrde koju izdaju carinska tijela PZP-a izvoznika. Tu potvrdu mogu naknadno prekontrolirati carinska tijela države uvoznice. U skladu s tim, sporovi koji se odnose na navedeno podnose se odboru, kojim predsjedava predstavnik Komisije i koji se sastoji od predstavnika država članica, bez sudjelovanja lokalnih tijela PZP-a izvoznika.

U predmetu C-391/17, trgovačko društvo sa sjedištem na Angvili uspostavilo je tijekom 1998. sustav pretovara, u okviru kojeg su uvozi aluminija porijeklom iz trećih zemalja carinski prijavljeni u Angvili a potom prevoženi u Uniju. Za taj ponovni izvoz tijela Angvile izdala su potvrde o izvozu, dodjeljujući pri tome uvoznicima u Uniju naknadu za izvozne pošiljke.

U predmetu C-395/17, u razdoblju od 1997. do 2000. mlijeko u prahu i riža podrijetlom iz Curaçaa uvezeni su u Njemačku. Usto, u 2002. i 2003. gruba krupica i sitna krupica podrijetlom iz Arube uvezeni su u Nizozemsku. Tijela Curaçaa i Arube izdala su potvrde o prometu robe za tu robu, iako ona nije ispunjavala uvjete koji se zahtijevaju kako bi se smatrala robom podrijetlom iz tih PZP-a, na koju se primjenjuje izuzeće od carina i davanja s istovrsnim učinkom.

U oba su predmeta provedene istrage. Nakon njihova dovršetka, Komisija je donijela odluke u kojima se zaključuje, nakon utvrđivanja nezakonitosti ispitivanih potvrda, da ne treba naknadno knjižiti carine koje se odnose na uvoze ostvarene uz predočavanje tih potvrda. U skladu s tim odlukama, države članice uvoznici dotičnih proizvoda podrijetlom iz Angvile, Curaçaa i Arube nisu naknadno knjižile te carine. Stoga je Komisija od Ujedinjene Kraljevine i Kraljevine Nizozemske zatražila naknadu gubitka vlastitih sredstava Unije uzrokovanog izdavanjem dotičnih potvrda. S obzirom na to da su navedene države članice odbile bilo kakvu odgovornost u tom pogledu, Komisija je odlučila protiv njih podnijeti tužbe zbog povrede obveze.

Sud je navedene tužbe ispitao s obzirom na načelo lojalne suradnje utvrđeno u članku 4. stavku 3. UEU-a.

Kao prvo, sud je podsjetio da se, na temelju članka 198. stavka 1. UFEU-a, dvije dotične države članice nalaze među državama članicama koje održavaju posebne odnose s PZP-ima i da se posebni sustav pridruživanja, u vrijeme izdavanja predmetnih potvrda, zasnivao na tim posebnim odnosima. Navedene posebne odnose karakterizira okolnost da PZP-ovi nisu neovisne države, nego zemlje i područja koji ovise o takvoj državi, koja osigurava, među ostalim, njihovo zastupanje na međunarodnoj razini. U skladu s navedenim člankom, posebni sustav pridruživanja primjenjuje se samo na zemlje i područja koja imaju posebne odnose s dotičnom državom članicom koja je zahtijevala da se posebni sustav pridruživanja primjenjuje na njih.

Potom je Sud utvrdio da je izdavanje spornih potvrda uređeno Odlukama o PZP-ima, te, posljedično, pravom Unije, i da su, stoga, tijela PZP-a bila obvezna poštovati zahtjeve sadržane u tim odlukama. Međutim, postupci predviđeni navedenim odlukama za rješavanje sporova ili problema u tom kontekstu odražavaju središnji karakter koji za sustav pridruživanja imaju posebni odnosi između dotičnog PZP-a i države članice s kojom je povezan. Ti posebni odnosi mogu dovesti do posebne odgovornosti države članice prema Uniji ako tijela PZP-a izdaju potvrde suprotno navedenim odlukama. Sud je pojasnio da povlaštene i odstupajuće karakter carinskog režima za proizvode o kojima je riječ u oba postupka podrazumijeva da se obveza država članica, povezana s načelom lojalne suradnje, poduzimanja svih mjera koje mogu jamčiti doseg i djelotvornost prava Unije, u ovim predmetima posebno strogo nalaže. Sud je iz toga zaključio da su dvije dotične države članice odgovorne prema Uniji za sve pogreške koje počinu tijela njihovih PZP-a u kontekstu izdavanja predmetnih potvrda.

Naposljetku, Sud je istaknuo da, s obzirom na to da izdavanje potvrda suprotno Odlukama o PZP-ima sprečava državu članicu uvoza da naplati carinu koju bi naplatila da takve potvrde ne postoje, gubitak vlastitih sredstva koji iz toga proizlazi predstavlja nedopuštenu posljedicu povrede prava Unije. Ta posljedica obvezuje državu članicu koja je prema Uniji odgovorna zbog nezakonitog izdavanja potvrda da nadoknadi navedeni gubitak. Obveza naknade predstavlja samo posebni izraz obveze koja proizlazi iz načela lojalne suradnje, prema kojem su države članice obvezne poduzeti sve potrebne mjere da otklone povredu prava Unije i uklone njezine nedopuštene posljedice. Iznos takvog gubitka vlastitih sredstava treba uvećati za zatezne kamate, koje teku od dana od kojeg je Komisija tražila naknadu gubitaka, jer sama nadoknada iznosa carine koja nije mogla biti naplaćena ne može biti dovoljna da bi se uklonile nedopuštene posljedice nezakonitog izdavanja predmetnih potvrda.

XXI. Međunarodni sporazumi

U mišljenju **Sporazum CETA EU-Kanada** (mišljenje 1/17, [EU:C:2019:341](#)), donesenom u punom sastavu 30. travnja 2019., Sud je presudio da je *odjeljak F osmog poglavlja Sveobuhvatnog gospodarskog i trgovinskog sporazuma (CETA) između Kanade, s jedne strane, i Europske unije i njezinih država članica, s druge strane, kojim se utvrđuje mehanizam za rješavanje sporova koji se odnose na ulaganja između ulagatelja i država* (u daljnjem tekstu: mehanizam ISDS), *u skladu s primarnim pravom Europske unije*. Tim se mehanizmom, među ostalim, predviđa osnivanje suda i žalbenog suda te, dugoročnije, multilateralnog suda za ulaganja.

Sud je najprije podsjetio na to da međunarodni sporazum može biti u skladu s pravom Unije samo ako ne utječe na autonomiju pravnog poretka Unije. Ta autonomija, koja postoji u odnosu na pravo država članica kao i međunarodno pravo, proizlazi iz bitnih značajki Unije i njezina prava te se odražava primjerice u okolnosti da Unija ima ustavni okvir koji joj je svojstven.

Sud je uvodno utvrdio da se predviđeni mehanizam ISDS nalazi izvan pravosudnog sustava Unije. Naime, forum koji se CETA-om predviđa različit je od domaćih sudova Kanade, Unije i njezinih država članica. Stoga je presudio da se pravu Unije ne protivi to da se CETA-om predviđa osnivanje sudova niti da im se dodijeli nadležnost za tumačenje i primjenu odredbi sporazuma. Suprotno tomu, takvi sudovi ne mogu biti ovlašteni tumačiti niti primijeniti odredbe prava Unije osim onih iz CETA-e kao ni donositi pravorijeke koji sprečavaju institucije Unije da funkcioniraju u skladu s njezinim ustavnim okvirom.

U tom pogledu Sud je istaknuo, s jedne strane, da CETA predviđenim sudovima ne dodjeljuje nikakvu nadležnost za tumačenje ili primjenu prava Unije osim one koja se odnosi na odredbe tog sporazuma. Što se tiče, s druge strane, nepostojanja učinka na funkcioniranje institucija Unije u skladu s njezinim ustavnim okvirom, Sud je smatrao da bi nadležnost predviđenih sudova utjecala na autonomiju pravnog poretka Unije kad bi ona bila uređena tako da navedeni sudovi mogu, u okviru svojih ocjena ograničenâ slobode poduzetništva iz određenog zahtjeva, dovesti u pitanje razinu zaštite javnog interesa zbog kojeg je Unija uvela takva ograničenja u odnosu na sve subjekte. Međutim, iz CETA-e proizlazi da ovlast ocjene predviđenih sudova nije dovoljno široka da bi im omogućavala da dovedu u pitanje razinu zaštite javnog interesa koju u demokratskom postupku definira Unija. Slijedom toga, Sud je zaključio da odjeljak F osmog poglavlja CETA-e ne utječe na autonomiju pravnog poretka Unije.

Što se tiče usklađenosti mehanizma ISDS s općim načelom jednakog postupanja, u zahtjevu za mišljenje poziva se na različito postupanje koje proizlazi iz nemogućnosti da poduzeća i fizičke osobe država članica koji ulažu u Uniji osporavaju mjere Unije pred predviđenim sudovima CETA-e, dok će pak kanadske osobe koje ulažu u Uniji moći osporavati te mjere pred navedenim sudovima. U tom je pogledu Sud podsjetio da pravo na jednakost pred zakonom, koje je zajamčeno člankom 20. Povelje, ne predviđa nikakvo izričito

ograničenje svojeg područja primjene te se, dakle, primjenjuje na sve situacije uređene pravom Unije, poput onih koje ulaze u područje primjene međunarodnog sporazuma koji je ona sklopila. Usto, to se temeljno pravo odnosi na sve osobe čija je situacija obuhvaćena pravom Unije, neovisno o njihovoj podrijetlu. Jednakost pred zakonom određuje načelo jednakog postupanja koje zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa različito. Međutim, Sud je utvrdio da se kanadska poduzeća i fizičke osobe koji ulažu u Uniji ne nalaze u situaciji usporedivoj s onom poduzeća i fizičkih osoba iz država članica koji ulažu u Uniji tako da različito postupanje na koje se poziva u zahtjevu za mišljenje ne predstavlja diskriminaciju.

Što se tiče usklađenosti mehanizma ISDS s pravom na pristup neovisnom sudu, Sud je najprije podsjetio da se na Uniju primjenjuju odredbe članka 47. drugog i trećeg stavka Povelje, kojim je zajamčeno navedeno pravo. Stoga, iako je točno da Kanadu ne vežu jamstva ponuđena u pravu Unije, Uniju ona vežu, pa dakle ne može sklopiti sporazum koji uspostavlja sudove nadležne za donošenje pravorijeka obvezujućih za Uniju i za vođenje sporova koje im podnose građani Unije a da se ne nude navedena jamstva. Sud je zatim istaknuo da osnivanje vanjskog mehanizma u odnosu na pravosudne sustave stranaka ima za cilj osigurati da se povjerenje stranih ulagatelja proširi na tijelo nadležno za utvrđivanje povreda koje je počinila država u koju ulažu iz odjeljaka C i D osmog poglavlja CETA-e. Stoga su neovisnost predviđenih sudova i pristup tim sudovima za strane ulagatelje neodvojivo povezani s ciljem slobodne i poštene trgovine koji je određen člankom 3. stavkom 5. UEU-a, a koji CETA slijedi. Što se tiče pristupa predviđenim sudovima, Sud je napomenuo da bi, zbog nepostojanja režima koji osigurava financijsku dostupnost sudova fizičkim osobama i malim i srednjim poduzećima, mehanizam ISDS u praksi mogao biti dostupan samo ulagateljima koji raspolažu velikim financijskim sredstvima. Zatim je istaknuo da CETA ne sadržava obveze prema kojima treba uspostaviti režim koji osigurava razinu dostupnosti koja se traži člankom 47. Povelje od trenutka uspostave tih sudova. Suprotno tomu, izjavom br. 36, koja čini sastavni dio konteksta u kojem Vijeće donosi odluku o potpisivanju CETA-e u ime Unije, predviđa se da se Komisija i Vijeće obvezuju osigurati dostupnost predviđenih sudova malim i srednjim poduzećima. Sud je smatrao da je ta obveza dovoljna da se zaključi da je CETA u skladu sa zahtjevom dostupnosti sudova.

Naposlijetku, Sud je utvrdio da CETA pruža dovoljna jamstva da će predviđeni sudovi ispuniti zahtjev neovisnosti, kad je riječ o njegovu vanjskom aspektu, koji pretpostavlja da navedeni sudovi potpuno autonomno izvršavaju svoje funkcije, kao i o unutarnjem aspektu, koji se odnosi na osiguranje jednakog odmaka njihovih članova od stranaka u sporu te nepostojanje ikakvog osobnog interesa navedenih članova u rješavanju tog spora.

XXII. Europska javna služba

U presudi **Španjolska/Parlament** (C-377/16, [EU:C:2019:249](#)), donesenoj 26. ožujka 2019., Sud je u velikom vijeću u okviru tužbe na temelju članka 263. UFEU-a poništio poziv na iskazivanje interesa za zapošljavanje članova ugovornog osoblja u svrhu obavljanja poslova vozača koji je sastavio Europski parlament i u kojem je izbor jezika 2 postupka odabira ograničen na engleski, francuski i njemački jezik, te je moguća samo uporaba tih jezika kao jezika komunikacije za potrebe postupka.

Europski parlament objavio je 14. travnja 2016. poziv na iskazivanje interesa s ciljem uspostave baze podataka kandidata koji bi se mogli zaposliti kao ugovorno osoblje za obavljanje poslova vozača. U glavi IV. tog poziva određivalo se da se na predmetni postupak zapošljavanja primjenjuje uvjet „zadovoljavajuće[g] poznavanj[a] [...] engleskog, francuskog ili njemačkog” kao jezika 2. Prema mišljenju Parlamenta, to je ograničenje odgovaralo interesu službe koja zahtijeva da „novi zaposlenici budu odmah sposobni raditi i učinkovito komunicirati u svom svakodnevnom radu”, s obzirom na činjenicu da su ta tri jezika najčešće korišteni jezici u toj instituciji. Osim toga, kandidati su mogli podnijeti svoje prijave s pomoću elektroničkog obrasca za prijavu dostupnog na internetskim stranicama Europskog ureda za odabir osoblja (EPSO) samo na tim trima jezicima.

Što se tiče ograničenja izbora jezika komunikacije između kandidata i EPSO-a u okviru predmetnog postupka odabira, Sud je presudio da se ne može isključiti da je kandidatima bila uskraćena mogućnost korištenja službenim jezikom Unije po njihovu izboru za podnošenje prijave te se stoga prema njima postupalo različito na temelju jezika. U tom je kontekstu Sud istaknuo, među ostalim, da se u skladu s člankom 2. Uredbe br. 1/58²³¹ dokumenti koje osoba koja podliježe zakonodavstvu države članice šalje institucijama Unije sastavljaju, prema izboru pošiljatelja, na jednom od službenih jezika iz članka 1. te uredbe. To pravo da se, između službenih jezika Unije, odabere jezik koji će se upotrebljavati u dopisivanju s institucijama od temeljnog je značaja kao ključna sastavnica poštovanja jezične raznolikosti Unije, o čijoj važnosti podsjeća članak 3. stavak 3. četvrti podstavak UEU-a kao i članak 22. Povelje. Međutim, u specifičnom okviru postupaka odabira osoblja Unije, institucije mogu predvidjeti ograničenja u pogledu korištenja službenim jezicima, pod uvjetom da su ona, u skladu s člankom 1.d stavkom 6. Pravilnika o osoblju za dužnosnike Europske unije (u daljnjem tekstu: Pravilnik o osoblju), kako se primjenjuje na ugovorno osoblje u skladu s člankom 80. stavkom 4. Uvjeta zaposlenja ostalih službenika (Uvjeti zaposlenja)²³², objektivno i razumno opravdana legitimnim ciljem u općem interesu u okviru kadrovske politike i da su proporcionalna cilju koji se nastoji ostvariti. Međutim, u predmetnom slučaju Europski parlament nije pružio nikakvo obrazloženje kojim bi dokazao postojanje takvog legitimnog cilja u općem interesu koji može opravdati ograničenje jezika komunikacije na engleski, francuski i njemački jezik.

Što se tiče pitanja ograničenja izbora jezika 2 samog postupka odabira na te jezike, Sud je smatrao da je kandidatima čije poznavanje jezika ne odgovara navedenom zahtjevu uskraćena mogućnost sudjelovanja u tom postupku odabira, i to čak i ako imaju dovoljnu razinu poznavanja, u skladu s uvjetima iz članka 82. stavka 3. točke (e) Uvjeta zaposlenja, najmanje dvaju službenih jezika Unije. To ograničenje može predstavljati razliku u postupanju na temelju jezika. Iako se u interesu službe, na temelju legitimnog cilja u općem interesu, od zaposlenih osoba može zahtijevati specifično poznavanje jezika, na instituciji je koja ograničava jezični režim postupka odabira, koja u tom smislu ima široku diskrecijsku ovlast, da dokaže da je takvo ograničenje prikladno kako bi se odgovorilo na stvarne potrebe u pogledu dužnosti koje će se obavljati, pri čemu to ograničenje mora biti proporcionalno tom interesu i temeljiti se na jasnim, objektivnim i predvidljivim kriterijima kako bi se kandidatima omogućilo da razumiju njegove razloge, a sudovima Unije da nadziru njegovu zakonitost.

U ovom je slučaju Sud zaključio da razlozi navedeni u glavi IV. poziva na iskazivanje interesa nisu, sami po sebi, dovoljan dokaz toga da dužnosti vozača u Europskom parlamentu zahtijevaju konkretno poznavanje jednog od triju predmetnih jezika, a ne i ostalih službenih jezika Unije. Budući da Europski parlament, osim toga, nije donio na temelju članka 6. Uredbe br. 1/58 unutarnja pravila o načinima primjene svojeg jezičnog režima, ne može se tvrditi, a da se ne uzmu u obzir dužnosti koje će zaposlene osobe konkretno morati obavljati, da su ta tri jezika nužno najkorisniji jezici za sve dužnosti u toj instituciji. Što se tiče okolnosti da se u opisu dužnosti koje trebaju obavljati zaposleni vozači navodi da će oni svoje zadaće obavljati uglavnom u Bruxellesu, Luxembourg i Strasbourgu, odnosno u trima gradovima država članica u kojima je jedan od službenih jezika francuski ili njemački jezik, Sud je presudio da ona nije dovoljna da opravda predmetno ograničenje. Naime, Parlament nije dokazao da je ograničenje jezika 2 postupka odabira na navedene jezike

231| Uredba Vijeća br. 1 od 15. travnja 1958. o određivanju jezika koji se koriste u Europskoj ekonomskoj zajednici (SL 1958., L 17, str. 385.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 3., str. 3.), kako je izmijenjena Uredbom Vijeća (EU) br. 517/2013 (SL 2013., L 58, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 10., str. 31.)

232| Uredba Vijeća (EEZ, Euratom, ECU) br. 259/68 od 29. veljače 1968. o Pravilniku o osoblju za dužnosnike Europskih zajednica i uvjetima zapošljavanja koji se primjenjuje na ostale službenike tih Zajednica i o uspostavi posebnih mjera privremeno primjenjivih na dužnosnike Komisije (SL 1968., L 56, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 6., str. 3. i ispravak SL 2016., L 289, str. 21.), kako je izmijenjena Uredbom (EU, Euratom) Europskog parlamenta i Vijeća br. 1023/2013 od 22. listopada 2013. (SL 2013., L 287, str. 15.)

bilo objektivno i razumno opravdano s obzirom na funkcionalne posebnosti slobodnih radnih mjesta i, s druge strane, zašto nisu mogli biti odabrani drugi službeni jezici koji su eventualno mogli biti relevantni za takva radna mjesta.

Naposljetku, što se tiče posljedica poništenja poziva na iskazivanje interesa, Sud je poništio bazu podataka uspostavljen u tu svrhu. Smatrao je da se kandidatima koji su upisani u tu bazu podataka ni na koji način ne jamči zapošljavanje i da stoga sam upis kandidata u tu bazu podataka ne stvara legitimna očekivanja zbog kojih bi se učinci poništenog poziva na iskazivanje interesa morali održati na snazi. Suprotno tomu, poništenje ne utječe na eventualno već izvršena zapošljavanja.

U presudi **Komisija/Italija** (C-621/16 P, [EU:C:2019:251](#)), donesenoj 26. ožujka 2019., veliko vijeće Suda u žalbenom je postupku potvrdilo *presudu Općeg suda*²³³ *koji je na temelju članka 1.d i članka 28. Pravilnika o osoblju, članka 1. stavka 2. Priloga III. tom pravilniku i članka 1. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1/58 poništio dvije obavijesti o otvorenom natječaju Europskog ureda za odabir osoblja (EPSO) radi sastavljanja popisâ uspješnih kandidata za administratore. U tim je obavijestima izbor drugog jezika postupka odabira bio ograničen na samo engleski, francuski i njemački jezik, kao što je i jezik komunikacije s EPSO-m bio ograničen samo na njih.*

Kada je, kao prvo, riječ o dopuštenosti prvostupanjskih tužbi, Sud je najprije podsjetio da je tužbu za poništenje moguće podnijeti u odnosu na sve akte institucija koji proizvode obvezujuće pravne učinke, neovisno o njihovom obliku. Zatim je smatrao da je Opći sud u pogledu pravne prirode spornih obavijesti o natječaju pravilno presudio da te obavijesti nisu potvrđujući akti ili posve provedbeni akti općih odredbi primjenjivih na otvorene natječaje, nego akti koji podrazumijevaju „obvezujuće pravne učinke u pogledu jezičnog režima predmetnih natječaja” i stoga predstavljaju akte koji se mogu pobijati. U tom pogledu, Sud je pojasnio da je organizacija natječaja uređena obaviješću kojom se utvrđuju njegovi bitni elementi poput razine poznavanja jezika potrebne s obzirom na posebnu prirodu određenog slobodnog radnog mjesta, u skladu s odredbama Priloga III. Pravilniku o osoblju. Tom se obaviješću dakle određuje „pravni okvir” predmetnog natječaja u skladu s ciljem koji je utvrdilo tijelo za imenovanje i proizvode obvezujuće pravni učinci. Tu ocjenu pravne prirode obavijesti o natječaju u predmetnom slučaju potkrepljuje tekst općih odredbi primjenjivih na otvorene natječaje, koje donosi EPSO, kao i tekst samih spornih obavijesti o natječaju.

Što se tiče, kao drugo, izvršavanja i intenziteta sudskog nadzora koji provodi Opći sud, Sud je podsjetio da Unijine institucije imaju široku diskrecijsku ovlast u organizaciji svojih službi i, posebno, u pogledu utvrđivanja kriterija za sposobnosti koje zahtijevaju slobodna radna mjesta i, ovisno o tim kriterijima i interesu službe, u pogledu određivanja uvjeta i načina organizacije natječaja. Međutim, ta je ovlast nužno uređena člankom 1.d Pravilnika o osoblju, koji zabranjuje svaku diskriminaciju na temelju jezika i predviđa da se razlike u postupanju na temelju jezika koje proizlaze iz ograničenja u pogledu jezičnih pravila natječaja kojim se ograničava broj službenih jezika mogu dopustiti samo ako je takvo ograničenje objektivno opravdano i proporcionalno stvarnim potrebama službe. Usto, svi uvjeti koji se odnose na posebna poznavanja jezika moraju se temeljiti na jasnim, objektivnim i predvidljivim kriterijima kako bi se kandidatima omogućilo da razumiju razloge za takve uvjete, a sudovima Unije da nadziru njihovu zakonitost.

Budući da zakonitost ograničenja ovisi o njegovoj opravdanosti i proporcionalnosti, Opći sud u predmetnom je slučaju imao razloga za provedbu *in concreto* ispitivanja, osobito u pogledu pitanja jesu li sporne obavijesti o natječaju, opće odredbe primjenjive na otvorene natječaje ili dokazi koje je Komisija podnijela sadržavali „konkretno dokaze” na temelju kojih se moglo objektivno utvrditi postojanje interesa službe koji bi u ovom slučaju mogao opravdati ograničenje izbora drugog jezika natječaja. Naime, Opći sud ne treba samo provjeriti

233| Presuda Općeg suda od 15. rujna 2016., **Italija/Komisija** (T-353/14 i T-17/15, [EU:T:2016:495](#))

materijalnu točnost navedenih dokaznih elemenata, njihovu pouzdanost i dosljednost, nego treba provjeriti i jesu li ti elementi skup relevantnih podataka koje treba uzeti u obzir prilikom ocjene složene situacije te mogu li se njima poduprijeti zaključci koji su na temelju njih izvedeni.

Što se tiče, kao treće, ograničenja izbora jezika komunikacije između kandidata i EPSO-a, Sud je presudio da je pogrešno rasuđivanje Općeg suda prema kojem Uredba br. 1/58 uređuje svako ograničenje službenih jezika za komunikaciju između EPSO-a i kandidata na natječaju. U tom je pogledu smatrao da, iako je točno da je u presudi *Italija/Komisija* (C-566/10 P)²³⁴ odlučeno da, u slučaju nepostojanja posebnih odredbi primjenjivih na dužnosnike i članove osoblja u poslovnici institucija na koje se odnose obavijesti o natječaju iz tog predmeta, odnosi između tih institucija i njihovih dužnosnika i članova osoblja nisu u potpunosti isključeni iz područja primjene Uredbe br. 1/58, to se pojašnjenje ipak ne odnosi na jezike komunikacije između EPSO-a i kandidata, nego na jezike objave navedenih obavijesti o natječaju. Stoga, u okviru postupaka odabira osoblja Unije, razlike u postupanju u pogledu jezičnih pravila natječaja mogu se dopustiti na temelju članka 1.d stavka 6. Pravilnika o osoblju. Međutim, u predmetnom je slučaju Sud presudio da je Opći sud pravilno zaključio da razlozi istaknuti u potporu izboru jezika komunikacije ne mogu opravdati ograničenje izbora jezika komunikacije s EPSO-om, u skladu s člankom 1.d stavcima 1. i 6. Pravilnika o osoblju, jer se u spornim obavijestima o natječaju ne pojašnjava na kojim se elementima koji se objektivno mogu provjeriti temelji navedeno ograničenje, koje mora biti proporcionalno stvarnim potrebama službe.

U presudi *HK/Komisija* (C-460/18 P, [EU:C:2019:1119](#)), objavljenoj 19. prosinca 2019., Sud je ukinuo presudu Općeg suda od 3. svibnja 2018., *HK/Komisija*²³⁵, te je, konačno odlučujući u sporu, odbio žaliteljev zahtjev za poništenje odluke Europske komisije o tome da mu se, kao nadživjelom bračnom drugu dužnosnika, ne prizna mirovina za nadživjele osobe te njegov zahtjev za naknadu navodno pretrpljene imovinske i neimovinske štete.

Taj se predmet odnosio na žaliteljev zahtjev da mu se prizna mirovina za nadživjele osobe kao nadživjelom bračnom drugu dužnosnice Europske unije preminule 11. travnja 2015., s kojom je bio u braku od 9. svibnja 2014. Par je još od 1994. živio u faktičnoj zajednici. Žalitelj je redovito od partnerice primao novac jer zbog zdravstvenih problema nije mogao raditi ni pohađati osposobljavanja.

Sud je najprije ukinuo presudu Općeg suda kojom je odbijena žaliteljeva tužba jer je Opći sud povrijedio obvezu obrazlaganja. U tom pogledu Sud je istaknuo da obrazloženje pobijane presude ne odražava jasno i nedvosmisleno zaključke Općeg suda o tome kome se može priznati mirovina za nadživjele osobe na temelju članka 17. prvog stavka Priloga VIII. Pravilniku o osoblju, što je važno za davanje odgovora na pitanje o usporedivosti situacija koje se odvaguju kako bi se ispitalo je li ta odredba Pravilnika o osoblju u skladu s općim načelom nediskriminacije.

Budući da je smatrao da stanje postupka dopušta donošenje konačne odluke, Sud je zatim ocijenio da je Komisija s pravom mogla žalitelju uskratiti priznavanje mirovine za nadživjele osobe jer nije ispunio uvjet minimalnog jednogodišnjeg trajanja braka s preminulom dužnosnicom koji se nalaže člankom 17. prvim stavkom Priloga VIII. Pravilniku o osoblju.

Sud je istaknuo da, to što spomenuta odredba iz svojeg područja primjene isključuje partnere u faktičnoj zajednici i to što propisuje navedeno minimalno trajanje braka kao uvjet da se nadživjelom bračnom drugu prizna mirovina za nadživjele osobe, nije očito neprimjereno s obzirom na cilj te mirovine i ne povređuje opće načelo nediskriminacije.

234| Presuda Suda od 27. studenoga 2012., *Italija/Komisija* (C-566/10 P, [EU:C:2012:752](#))

235| T-574/16, neobjavljena, [EU:T:2018:252](#)

Prema mišljenju Suda, pravo na mirovinu za nadživjele osobe nije povezano s eventualnom financijskom ovisnošću bračnog druga o preminuloj osobi. Suprotno tomu, korisnik te mirovine mora biti povezan s preminulim dužnosnikom građanskim odnosom iz kojeg se rađa ukupnost prava i obveza među njima, kao što je brak odnosno, pod određenim uvjetima, registrirana izvanbračna zajednica.

Sud je pojasnio da je među tim uvjetima osobito onaj da nadživjeli bračni drug dostavi dokument čiju valjanost priznaju država članica ili nadležno tijelo države članice, kojim se potvrđuje status izvanbračnih partnera i da par nema pravo na zakonito sklapanje braka.

Prema tome, Sud je ocijenio da faktična zajednica, s obzirom na to da načelno nije uređena zakonom, ne udovoljava traženim uvjetima i da stoga, kada je riječ o mirovini za nadživjele osobe, partneri u faktičnoj zajednici nisu u situaciji usporedivoj s onom vjenčanih osoba niti s onom partnera koji su sklopili registrirano partnerstvo koje udovoljava uvjetima za priznavanje navedene mirovine.

Nadalje, Sud je presudio da Unijin zakonodavac, u svrhu borbe protiv zlouporaba ili čak prijevara, raspolaže marginom prosudbe kada utvrđuje tko ima pravo na mirovinu za nadživjele osobe i da je uvjet prema kojem brak mora trajati najmanje godinu dana da bi se nadživjelom bračnom drugu priznala navedena mirovina namijenjen tomu da se osigura postojanje stvarne i stabilne veze između dotičnih osoba.

Sud je zaključio da kao neosnovanu treba odbiti i tužbu za naknadu navodno pretrpljene imovinske i neimovinske štete s obzirom na to da je žaliteljev zahtjev u tom smislu usko povezan sa zahtjevom za poništenje koji je sam odbijen kao neosnovan.

C | Aktivnost tajništva Suda u 2019.

Marc-André Gaudissart, zamjenik tajnika

Iako su zadaće koje su mu povjerene mnogobrojne i raznolike – napose s obzirom na posebno mjesto koje zauzima u strukturi višejezične institucije poput Suda Europske unije te na ulogu posrednika između sudova država članica i zastupnika stranaka, s jedne strane, i kabineta članova i službi institucije, s druge strane – glavna je zadaća tajništva Suda, prije svega, osigurati nesmetano odvijanje postupaka i strogo vođenje spisa predmeta o kojima odlučuje Sud, od upisa akta kojim se pokreće postupak u upisnik tajništva do dostave strankama odnosno sudu koji mu se obratio odluke kojom se završava postupak. Broj novih i riješenih predmeta na Sudu stoga izravno utječe na radno opterećenje tajništva i na njegovu sposobnost da odoli izazovima s kojima je suočen u najrazličitijim područjima.

Budući da je i protekla godina bila vrlo intenzivna, kako u pogledu novih tako i u pogledu riješenih predmeta, dio koji slijedi bit će uglavnom posvećen prikazu glavnih statističkih trendova, a ne ostalim zadaćama koje obavlja tajništvo, unatoč činjenici da su one 2019. mobilizirale nezanemariv dio njegovih resursa, osobito u okviru poštovanja propisanih zahtjeva u vezi sa zaštitom osobnih podataka odnosno u kontekstu tekućih aktivnosti i rasprava na temu izgradnje integriranog sustava upravljanja predmetima.

I. Novi predmeti

Iako se moglo pomisliti da je nemoguće oboriti rekord postignut 2018., s 849 novih predmeta u jednoj jedinjoj godini, statistički podaci još su jednom nadmašili očekivanja: u protekloj godini ponovno se povećao broj novih predmeta, i to za 14 %, s **966 predmeta pokrenutih pred Sudom u 2019.** Nikada pred njim nije pokrenuto toliko predmeta! Kao i prethodne dvije godine, povećanje se objašnjava prije svega novim rastom broja zahtjeva za prethodnu odluku – sa 641 zahtjevom, ti predmeti, naime, čine dvije trećine ukupnog broja novih predmeta u 2019. i više nego dvostruki broj u odnosu na broj zahtjeva podnesenih Sudu prije deset godina (302 zahtjeva za prethodnu odluku 2009.)! – ali i osjetnim povećanjem broja žalbi. S 266 predmeta, žalbe, žalbe u postupcima privremene pravne zaštite i žalbe u vezi s intervencijom čine, naime, više od 27 % novih predmeta u 2019. (u odnosu na nešto više od 23 % godinu ranije). To se povećanje u velikoj mjeri objašnjava rastom broja odluka koje je Opći sud donio 2018., što se, među ostalim, povezuje s povećanjem broja njegovih članova.

S druge strane, s 35 novih predmeta u 2019. – u odnosu na 57 godinu ranije – broj tužbi zbog povrede obveze znatno se smanjio, ali se u ovom trenutku čini preuranjenim iz toga izvoditi određene zaključke jer se smanjenje navedenog broja može pripisati i posebnom institucionalnom kontekstu u protekloj godini, koji su osobito obilježili istek mandata „Junckerove” Komisije i formiranje Komisije u novom sastavu, koja bi, kada je riječ o sudskim postupcima, mogla usvojiti drukčiji pristup od prethodne. Naposljetku, proteklu je godinu obilježila tužba Revizorskog suda podnesena na temelju članka 286. stavka 6. Ugovora o funkcioniranju Europske unije te zahtjev Europskog parlamenta za donošenje mišljenja (1/19) na temelju članka 218. stavka 11. tog Ugovora o, među ostalim, usklađenosti Unijina sklapanja Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) s Ugovorima.

Kada je riječ o zahtjevima za prethodnu odluku, valja istaknuti da su se u 2019. Sudu obraćali sudovi svih država članica, bez iznimke. Kao i 2018., Njemačka, Italija i Španjolska i dalje zauzimaju vrh „zemljopisne” ljestvice zahtjeva za prethodnu odluku upućenih 2019. – sa 114, 70 odnosno 64 zahtjeva za prethodnu odluku koje su sudovi tih država članica uputili tijekom protekle godine – ali ono što će prije svega privući pažnju broj je zahtjeva sudova država koje su Uniji pristupile 2004., 2007. odnosno 2013. kao i relativno velik broj zahtjeva za prethodnu odluku iz Ujedinjene Kraljevine (18), unatoč odluci te države članice da napusti Europsku uniju.

Naime, s 49 odnosno 39 zahtjeva za prethodnu odluku upućenih u 2019. Rumunjska i Poljska zauzele su četvrto i peto mjesto na spomenutoj zemljopisnoj ljestvici – ispred država utemeljiteljica poput Belgije, Francuske ili Nizozemske (čiji su se sudovi 2019. obraćali Sudu 38, 32 odnosno 28 puta) – dok se osjetno povećao i broj zahtjeva sudova iz Bugarske (24 zahtjeva), Hrvatske (10 zahtjeva), Latvije (12 zahtjeva), Slovačke (10 zahtjeva) i Slovenije (5 zahtjeva). Takav razvoj nedvojbeno svjedoči o vitalnosti dijaloga što ga je Sud uspostavio sa sudovima svih država članica, iako se on katkad odvijao u uvjetima blage zabrinutosti, s obzirom na činjenicu da se pojedina pitanja upućena Sudu odnose na osjetljive teme poput poštovanja u državama članicama temeljnih pravila i načela vladavine prava kojima se uređuje, među ostalim, način imenovanja sudaca ili dob njihova umirovljenja, postojanja neovisnih i nepristranih stegovnih postupaka ili pružanja minimalnih jamstava tražiteljima azila odnosno korisnicima sustava međunarodne zaštite.

Osim toga, predmeti koji su pred Sudom pokrenuti u 2019. – u okviru prethodnog postupka, izravnih tužbi ili žalbi – odnosili su se na vrlo širok raspon tema, što odražava bogatstvo i raznolikost područja uređenih pravom Unije, od obvezne dodjele najkraćih razdoblja odmora i jednakosti plaća radnika i radnica u usporedivoj situaciji do naknade štete putnicima u zračnom prometu zbog otkazivanja odnosno prekomjernog kašnjenja leta, preko nužnosti prikladnog informiranja javnosti prilikom stavljanja na tržište određenih sredstava za zaštitu bilja odnosno prikladnog informiranja potrošača u vezi sa sastavom ili točnim zemljopisnim podrijetlom prehrambenih proizvoda koje kupuju. Kao i 2018., vrh i dalje zauzimaju tri skupine predmeta, koje se tiču područja slobode, sigurnosti i pravde (105 novih predmeta), oporezivanja (74 predmeta) te intelektualnog i industrijskog vlasništva (također 74 predmeta). Početkom 2019. godine podnesen je također velik broj žalbi protiv presuda koje je u prosincu 2018. Opći sud donio u području državnih potpora i tržišnog natjecanja, čime se objašnjava osobito velik broj novih predmeta u tim područjima (s 59 odnosno 42 nova predmeta).

Naposljetku, valja istaknuti da je proteklu godinu obilježio i znatan broj zahtjeva za ubrzano postupanje, s obzirom na to da je primjena ubranog postupka zatražena u 58 predmeta (u odnosu na 36 predmeta u 2018. odnosno 31 predmet u 2017.), dok je primjena hitnog prethodnog postupka zatražena (ili predložena) u dvadesetak predmeta (što je jedan više u odnosu na godinu ranije odnosno pet predmeta više nego 2017.). Iako nije udovoljeno svim tim zahtjevima, Sud je morao u kratkom roku razmotriti okolnosti istaknute u svakom pojedinom slučaju kako bi procijenio je li osnovana primjena tih postupaka. To je razmatranje dovelo, konkretno, do primjene hitnog postupka u 11 predmeta, dok je u trima predmetima primijenjen ubrzani postupak.

II. Riješeni predmeti

Iako je broj novih predmeta u protekloj godini bio iznimno velik, to je povećanje, na sreću, još jednom kompenzirano nezabilježenim brojem riješenih predmeta. Naime, s **865 riješenih predmeta u 2019.** Sud je postavio novi rekord, pri čemu prethodni datira iz 2018. i iznosi 760 riješenih predmeta. Ta brojka predstavlja povećanje od 14 %!

Ne ulazeći u detalje o predmetima koji su riješeni u 2019. i njihovu doseg – u tom pogledu upućujemo na doprinose sudskoj praksi iznesene u drugom dijelu ovog poglavlja – čitateljevu će pažnju, nakon uvida u brojke i statistike prikazane u nastavku, osobito privući tri detalja.

Prvi se nedvojbeno odnosi na povećan udio rješenja u ukupnom broju riješenih predmeta u 2019. Dok je Sud 2018. donio 218 rješenja, taj se broj u 2019. povećao na 293, uključujući sve kategorije. Dva su razloga za to povećanje.

Prvi je pojačano korištenje svim mogućnostima koje pruža Poslovnik kako bi se u predmetima podnesenima Sudu odlučilo u kratkom roku, osobito člankom 99. Poslovnika, koji Sudu omogućava da obrazloženim rješenjem brzo odgovori na pitanja postavljena u prethodnom postupku kada su ona jednaka pitanju o kojem je već odlučivao, kad se odgovor na njih može jasno izvesti iz sudske prakse ili kad odgovor ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji (tako je na temelju navedene odredbe u 2019. riješeno 57 predmeta).

Drugi razlog za spomenuto povećanje jest stupanje na snagu 1. svibnja 2019. Uredbe (EU, Euratom) 2019/629 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019¹, kojom se uvodi novi mehanizam prethodnog dopuštanja za određene vrste žalbi, čiji je učinak taj da Sudu omogućava da te žalbe, u cijelosti ili djelomično, dopusti samo ako otvaraju važno pitanje za jedinstvo, dosljednost ili razvoj prava Unije. U slučajevima u kojima je taj uvjet ocijenio neispunjenim – odnosno, u najmanju ruku, od žalitelja nedovoljno potkrijepljenim – Sud je u 2019. donio velik broj rješenja (27) o nedopuštanju žalbe, što je pridonijelo povećanju broja rješenja kojima se završava postupak.

Osim toga, valja istaknuti prvi slučaj primjene članka 182. Poslovnika, koji Sudu omogućava da žalbu proglasi očitо osnovanom ako je već odlučivao o jednom ili više pravnih pitanja koja su jednaka onima istaknutima u žalbenim razlozima.

Kada je riječ o raspodjeli riješenih predmeta prema sastavu Suda, valja spomenuti mišljenje (1/17), koje je donio puni sastav Suda 30. travnja 2019., o usklađenosti s pravom Unije mehanizma za rješavanje sporova između ulagateljâ i država (ISDS), ustanovljenog Sveobuhvatnim gospodarskim i trgovinskim sporazumom između Kanade, s jedne strane, i Europske unije i njezinih država članica, s druge strane, kao i znatan udio odluka koje je donijelo veliko vijeće Suda, koje je u 2019. riješilo 82 predmeta. Valja posebno spomenuti i rastući udio odluka koje je donijelo vijeće od tri suca. Naime, u 2019. vijeća Suda od tri suca presudom ili rješenjem riješila su 351 predmet, u odnosu na 251 predmet u 2018. To znatno povećanje, do kojeg je došlo u uvjetima pojačanog radnog opterećenja, djelomično se objašnjava namjerom Suda da na najbolji mogući način iskoristi rad tih vijeća, dodjeljujući im odgovarajuće predmete uz, kada je to potrebno, popratno mišljenje, što je ranije bilo uglavnom rijetko u predmetima upućenima tim vijećima. Udio odluka vijeća od pet sudaca u 2019. u blagom je porastu: ta su vijeća protekle godine riješila 343 predmeta, u odnosu na 323 predmeta u 2018.

Kada je, naposljetku, riječ o trajanju postupaka, valja istaknuti da je ono općenito i dalje stabilno, odnosno da se čak smanjilo, unatoč znatnom povećanju broja predmeta. Naime, prosječno trajanje prethodnih postupaka u 2019. iznosilo je 15,5 mjeseci (odnosno 3,7 mjeseci u predmetima vođenima u hitnom prethodnom postupku) – u odnosu na 16 mjeseci odnosno 3,1 mjesec u 2018. – dok je prosječno trajanje postupaka po izravnim tužbama i žalbama iznosilo 19,1 mjesec (u odnosu na 18,8 mjeseci u 2018.) odnosno 11,1 mjesec (u odnosu na 13,4 mjeseca). Kao što je to prethodno navedeno, ti rezultati u velikoj su mjeri posljedica pojačanog korištenja rješenjima, osobito u području intelektualnog i industrijskog vlasništva, odnosno povećanog broja žalbi odbijenih na temelju članaka 170.a odnosno 170.b Poslovnika (novi mehanizam dopuštanja žalbi) ili na temelju njegova članka 181.

1) SL L 111 od 25. travnja 2019., str. 1.

III. Neriješeni predmeti

Logično je da se, kao posljedica rasta broja novih predmeta u 2019., koji je nadmašio također znatan rast broja riješenih predmeta, povećao i broj neriješenih predmeta u odnosu na prethodnu godinu, dosegnuvši **1102 predmeta na dan 31. prosinca 2019.** (1013 nakon spajanja povezanih predmeta).

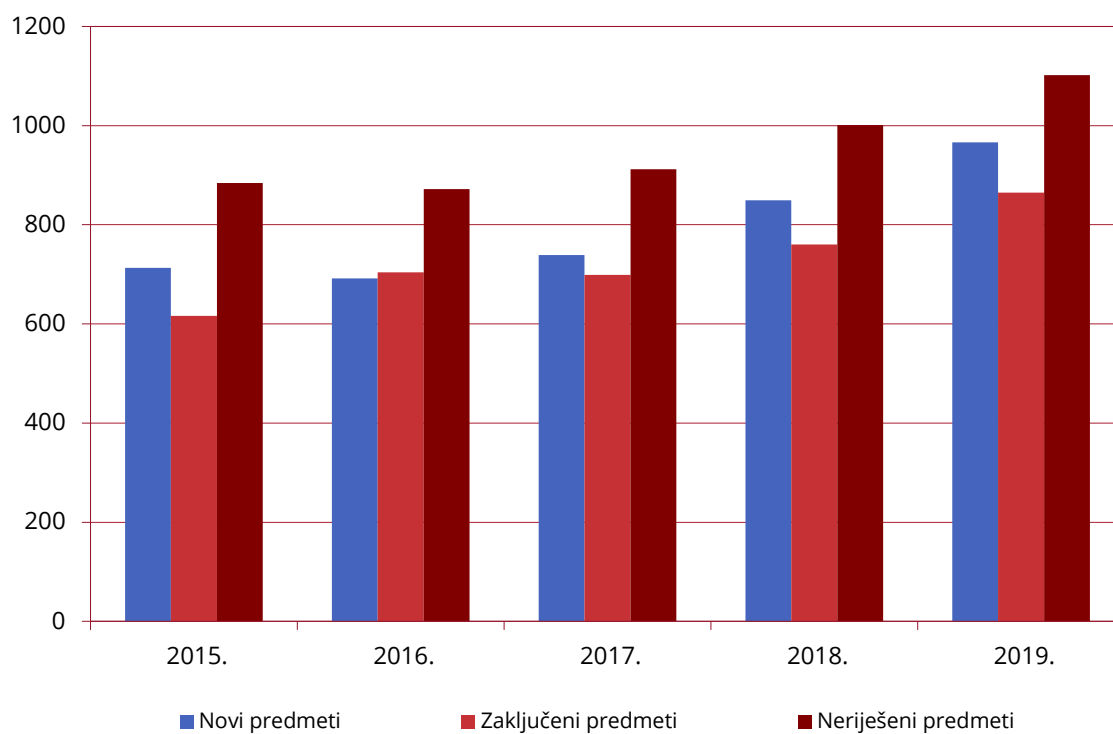
Upravo s tim u vezi, 1. svibnja 2019. stupio je na snagu mehanizam prethodnog dopuštanja za određene vrste žalbi te je Sud u protekloj godini prihvatio izmjene Poslovnika, Preporuka namijenjenih nacionalnim sudovima koje se odnose na pokretanje prethodnog postupka i Praktičnih uputa za stranke koje se odnose na predmete pred Sudom. Te izmjene, čiji je doseg opisan u prvom dijelu ovog poglavlja, namijenjene su pojašnjavanju, upotpunjavanju odnosno pojednostavnjenju odredbi kojima se uređuje postupak pred Sudom i preciziranju okvira njegovih odnosa s nacionalnim sudovima i zastupnicima stranaka. One Sudu moraju omogućiti da u određenoj mjeri zaustavi povećanje broja podnesenih mu predmeta, ne dirajući time u mogućnost da se u određenom trenutku predlože neke druge mjere, ako se trend rasta nastavi, kako bi se pojednostavnilo rješavanje određenih predmeta odnosno ponovno uravnotežile nadležnosti Suda i Općeg suda.

D | Sudska statistika Suda

I. Opća aktivnost Suda – Novi, zaključeni i neriješeni predmeti (2015.-2019.)	145
II. Novi predmeti – Vrste postupaka (2015.-2019.)	146
III. Novi predmeti – Predmet tužbe (2015.-2019.)	147
IV. Novi predmeti – Predmet pravnog sredstva (2019.)	148
V. Novi predmeti – Zahtjevi za prethodnu odluku po državama članicama (2015.-2019.)	149
VI. Novi predmeti – Tužbe zbog povrede obveze države članice (2015.-2019.)	150
VII. Zaključeni predmeti – Vrste postupaka (2015.-2019.)	151
VIII. Zaključeni predmeti – Presude, mišljenja, rješenja (2019.)	152
IX. Predmeti okončani presudom, mišljenjem ili rješenjem sudskog karaktera – Sastav suda (2015.-2019.)	153
X. Predmeti završeni presudom, mišljenjem ili rješenjem – Predmet pravnog sredstva (2015.-2019.)	154
XI. Predmeti završeni presudom, mišljenjem ili rješenjem – Predmet pravnog sredstva (2019.)	155
XII. Zaključeni predmeti – Presude zbog povrede obveze države članice: ishod postupka (2015.-2019.)	156
XIII. Zaključeni predmeti – Žalbe: smisao odluke (2015.-2019.)	157
XIV. Zaključeni predmeti – Trajanje postupaka (2015.-2019.) u mjesecima	158
XV. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Vrste postupaka (2015.-2019.)	159
XVI. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Sastav suda (2015.-2019.)	160
XVII. Ubrzani postupci (2015.-2019.)	161
XVIII. Razno – Hitni prethodni postupci (2015.-2019.)	162
XIX. Postupci privremene pravne zaštite (2015.-2019.)	163
XX. Žalbe iz članka 58.a Statuta (2019.)	164
XXI. Opći razvoj sudske aktivnosti (1952.-2019.) – Novi predmeti i presude ili mišljenja	165
XXII. Opći trend u radu Suda (1952.-2019.) – Novi zahtjevi za prethodnu odluku prema državi članici i godini	167
XXIII. Opći trend u radu Suda (1952.-2019.) – Novi zahtjevi za prethodnu odluku prema državi članici i sudu	169
XXIV. Opći trend u radu Suda (1952.-2019.) – Nove tužbe podnesene zbog povrede obveze protiv država članica	172
XXV. Djelatnost tajništva Suda (2015.-2019.)	173

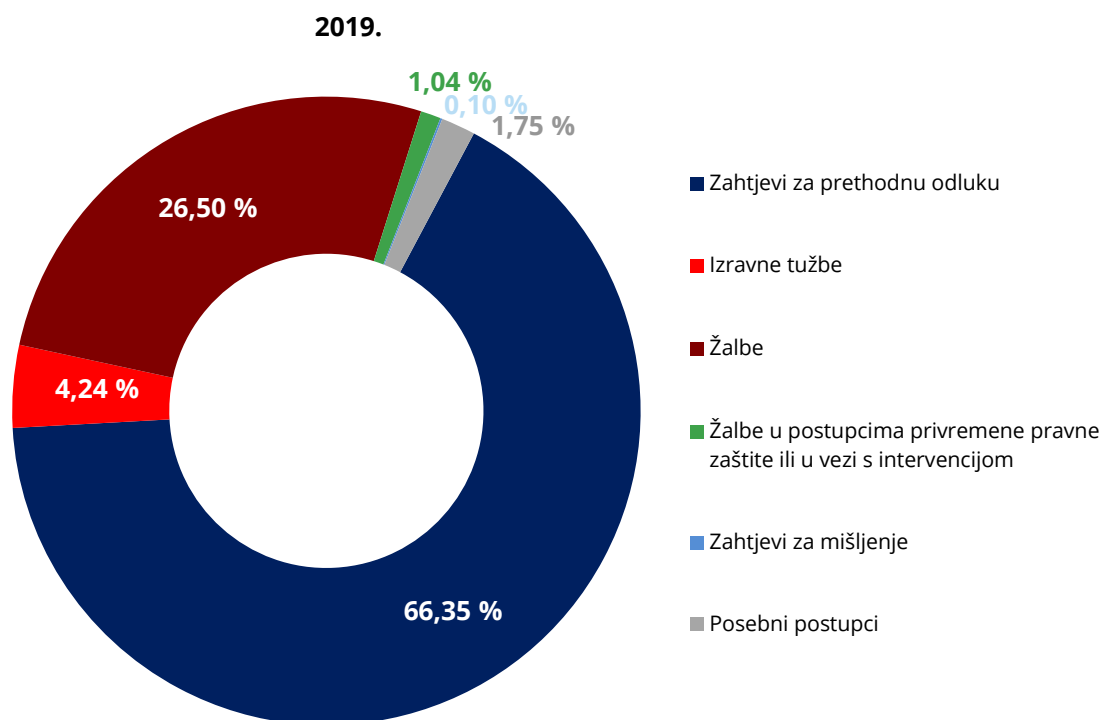
I. Opća aktivnost Suda –

Novi, zaključeni i neriješeni predmeti (2015.-2019.)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Novi predmeti	713	692	739	849	966
Zaključeni predmeti	616	704	699	760	865
Neriješeni predmeti	884	872	912	1001	1102

II. Novi predmeti – Vrste postupaka (2015.-2019.)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Zahtjevi za prethodnu odluku	436	470	533	568	641
Izravne tužbe	48	35	46	63	41
Žalbe	206	168	141	193	256
Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom	9	7	6	6	10
Zahtjevi za mišljenje	3		1		1
Posebni postupci ¹	11	12	12	19	17
Ukupno	713	692	739	849	966
Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu	2	3	3	6	6

1| „Posebnim postupcima” smatraju se: besplatna pravna pomoć, određivanje troškova, ispravak presude, pobijanje presude zbog ogluhe, prigovor trećeg, tumačenje, ponavljanje postupka, ispitivanje prijedloga prvog nezavisnog odvjetnika da se preispita odluka Općeg suda, postupak oduzimanja, predmeti u vezi s imunitetom.

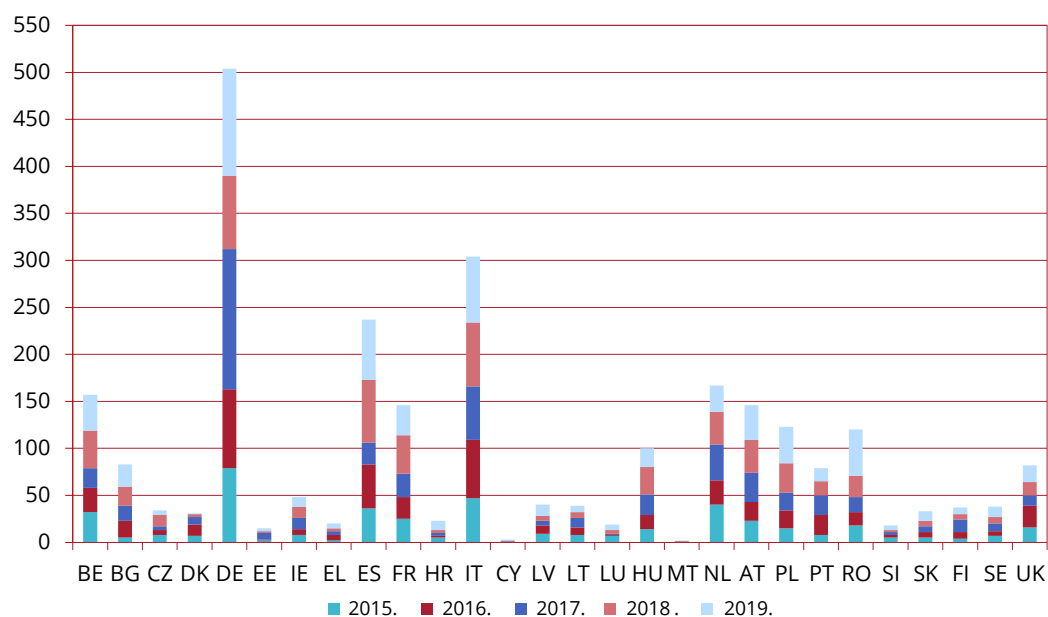
III. Novi predmeti – Predmet tužbe (2015.-2019.)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Arbitražna klauzula			5	2	3
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	29	13	14	14	18
Državljanstvo Unije	6	7	8	6	8
Državne potpore	29	39	21	26	59
Ekonomska i monetarna politika	11	1	7	3	11
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	3		2		1
Energija	1	3	2	12	6
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara itd.)	6	3	6	6	8
Industrijska politika	11	3	6	4	7
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	88	66	73	92	74
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	1	3	3	1	
Javna nabava	26	19	23	28	27
Javno zdravlje	10	1	1	4	6
Načela prava Unije	13	11	12	29	33
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport			2		
Okoliš	47	30	40	50	47
Oporezivanje	49	70	55	71	73
Područje slobode, sigurnosti i pravde	53	76	98	82	106
Poljoprivreda	17	27	14	26	24
Pravo društava	1	7	1	2	3
Pravo institucija	24	22	26	34	38
Približavanje zakonodavstava	22	34	41	53	29
Pridruživanje prekomorskih zemalja i područja	1				
Pristup dokumentima	7	6	1	10	5
Pristupanje novih država			1		
Promet	27	32	83	39	54
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	5	2	2	1	3
Sloboda poslovnog nastana	12	16	8	7	8
Slobodno kretanje kapitala	6	4	12	9	6
Slobodno kretanje osoba	15	28	16	19	41
Slobodno kretanje robe	8	3	6	4	8
Slobodno pružanje usluga	24	15	18	37	12
Socijalna politika	32	33	43	46	41
Socijalna sigurnost radnika migranata	7	10	7	14	2
Trgovinska politika	15	20	8	5	10
Tržišno natjecanje	40	35	8	25	42
Vanjsko djelovanje Europske unije	3	4	3	4	4
Zajednička ribarstvena politika	1	3	1	1	1
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	12	7	6	7	19
Zaštita potrošača	40	23	36	41	73
Ugovor o FEU-u	702	676	719	814	910
Kontrola sigurnosti				1	
Zaštita stanovništva				1	1
Ugovor o EZAE-u				2	1
Načela prava Unije				1	1
Ugovor o EU-u				1	1
Postupak	9	13	12	12	16
Povlastice i imuniteti	2	2		2	3
Pravilnik o osoblju za dužnosnike		1	8	16	35
Pravo institucija				2	
Ostalo	11	16	20	32	54
SVEUKUPNO	713	692	739	849	966

IV. Novi predmeti – Predmet pravnog sredstva (2019.)

	Zahtjevi za prethodnu odluku	Izravne tužbe	Žalbe	Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom	Zahtjevi za mišljenje	Ukupno	Posebni postupci
Arbitražna klauzula			3			3	
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	18					18	
Državljanstvo Unije	8					8	
Državne potpore	17	1	39	2		59	
Ekonomska i monetarna politika	3		8			11	
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija			1			1	
Energija	4	1	1			6	
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara itd.)	7	1				8	
Industrijska politika	6	1				7	
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	15	1	58			74	
Javna nabava	25	1	1			27	
Javno zdravlje	3		2	1		6	
Načela prava Unije	32	1				33	
Okoliš	30	12	5			47	
Oporezivanje	67	5		1		73	
Područje slobode, sigurnosti i pravde	103	3				106	
Poljoprivreda	14	1	8	1		24	
Pravo društava	2		1			3	
Pravo institucija	2	4	30	1		38	1
Približavanje zakonodavstva	25	1	3			29	
Pristup dokumentima			4	1		5	
Promet	51	3				54	
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)			3			3	
Sloboda poslovnog nastana	8					8	
Slobodno kretanje kapitala	5	1				6	
Slobodno kretanje osoba	40	1				41	
Slobodno kretanje robe	8					8	
Slobodno pružanje usluga	12					12	
Socijalna politika	40		1			41	
Socijalna sigurnost radnika migranata	2					2	
Trgovinska politika	5		5			10	
Tržišno natjecanje	12		27	3		42	
Vanjsko djelovanje Europske unije	2		1		1	4	
Zajednička ribarstvena politika		1				1	
Zajednička vanjska i sigurnosna politika			19			19	
Zaštita potrošača	72		1			73	
Ugovor o FEU-u	638	39	221	10	1	910	1
Zaštita stanovništva		1				1	
Ugovor o EZAE-u		1				1	
Načela prava Unije	1					1	
Ugovor o EU-u	1					1	
Postupak			1			16	15
Povlastice i imuniteti	1	1				3	1
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	1		34			35	
Ostalo	2	1	35			54	16
SVEUKUPNO	641	41	256	10	1	966	17

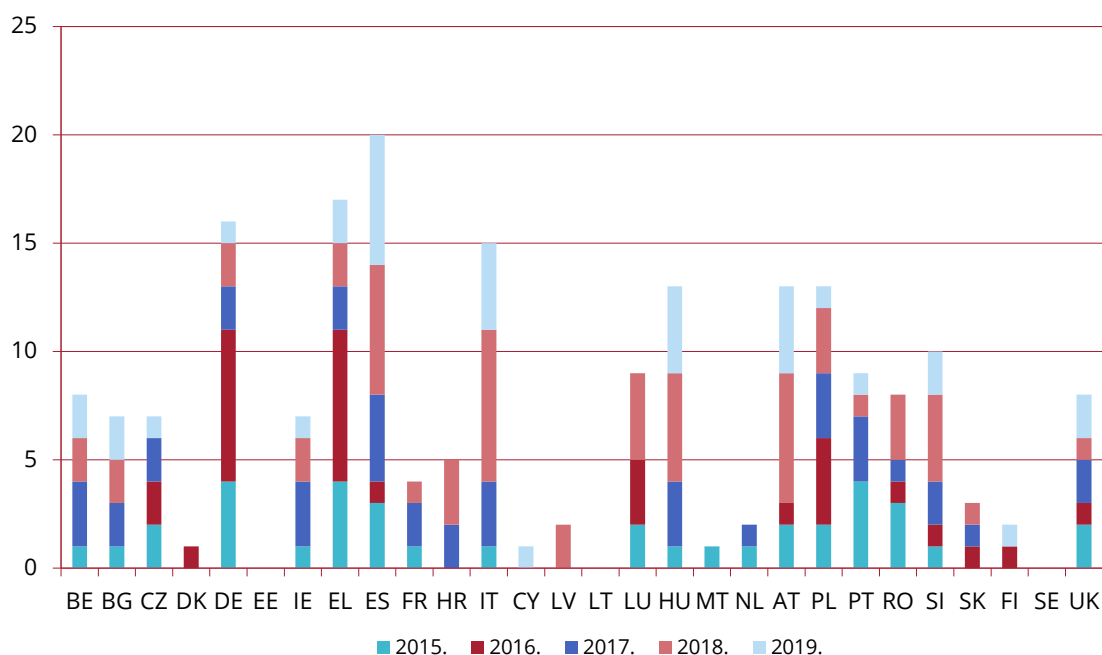
V. Novi predmeti – Zahtjevi za prethodnu odluku po državama članicama (2015.-2019.)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Ukupno
Belgija	32	26	21	40	38	157
Bugarska	5	18	16	20	24	83
Češka Republika	8	5	4	12	5	34
Danska	7	12	8	3	1	31
Njemačka	79	84	149	78	114	504
Estonija	2	1	7	2	3	15
Irska	8	6	12	12	10	48
Grčka	2	6	4	3	5	20
Španjolska	36	47	23	67	64	237
Francuska	25	23	25	41	32	146
Hrvatska	5	2	3	3	10	23
Italija	47	62	57	68	70	304
Cipar				1	1	2
Latvija	9	9	5	5	12	40
Litva	8	8	10	6	7	39
Luksemburg	7	1	1	4	6	19
Mađarska	14	15	22	29	20	100
Malta		1			1	2
Nizozemska	40	26	38	35	28	167
Austrija	23	20	31	35	37	146
Poljska	15	19	19	31	39	123
Portugal	8	21	21	15	14	79
Rumunjska	18	14	16	23	49	120
Slovenija	5	3	3	2	5	18
Slovačka	5	6	6	6	10	33
Finska	4	7	13	6	7	37
Švedska	7	5	8	7	11	38
Ujedinjena Kraljevina	16	23	11	14	18	82
Drugi ¹	1					1
Ukupno	436	470	533	568	641	2648

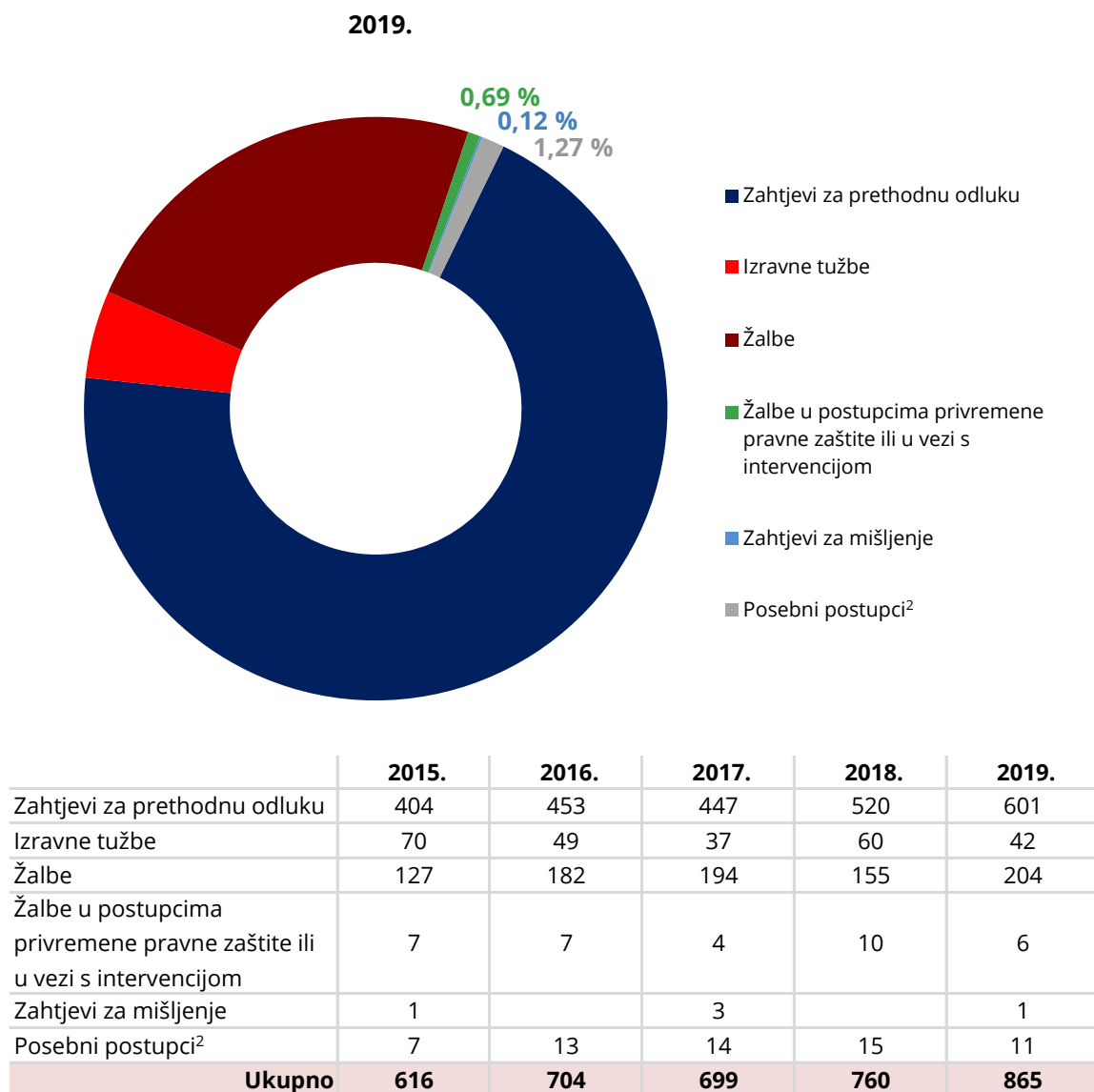
1| Predmet C-169/15, *Montis Design* (Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof)

VI. Novi predmeti – Tužbe zbog povrede obveze države članice (2015.-2019.)¹

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Ukupno
Belgija	1		3	2	2	8
Bugarska	1		2	2	2	7
Češka Republika	2	2	2		1	7
Danska		1				1
Njemačka	4	7	2	2	1	16
Estonija						
Irska	1		3	2	1	7
Grčka	4	7	2	2	2	17
Španjolska	3	1	4	6	6	20
Francuska	1		2	1		4
Hrvatska			2	3		5
Italija	1		3	7	4	15
Cipar					1	1
Latvija				2		2
Litva						
Luksemburg	2	3		4		9
Mađarska	1		3	5	4	13
Malta	1					1
Nizozemska	1		1			2
Austrija	2	1		6	4	13
Poljska	2	4	3	3	1	13
Portugal	4		3	1	1	9
Rumunjska	3	1	1	3		8
Slovenija	1	1	2	4	2	10
Slovačka		1	1	1		3
Finska		1			1	2
Švedska						
Ujedinjena Kraljevina	2	1	2	1	2	8
Ukupno	37	31	41	57	35	201

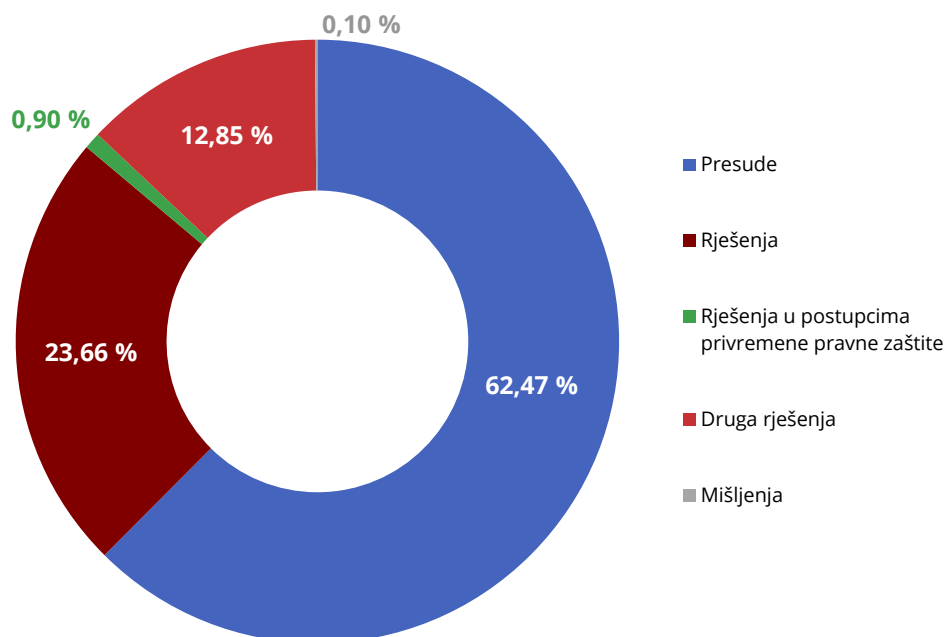
VII. Zaključeni predmeti – Vrste postupaka (2015.-2019.)¹

1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovom spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).

2| „Posebnim postupcima” smatraju se: besplatna pravna pomoć, određivanje troškova, ispravak presude, pobijanje presude zbog ogluhe, prigovor trećeg, tumačenje, ponavljanje postupka, ispitivanje prijedloga prvog nezavisnog odvjetnika da se preispita odluka Općeg suda, postupak zapljene, predmeti u vezi s imunitetom.

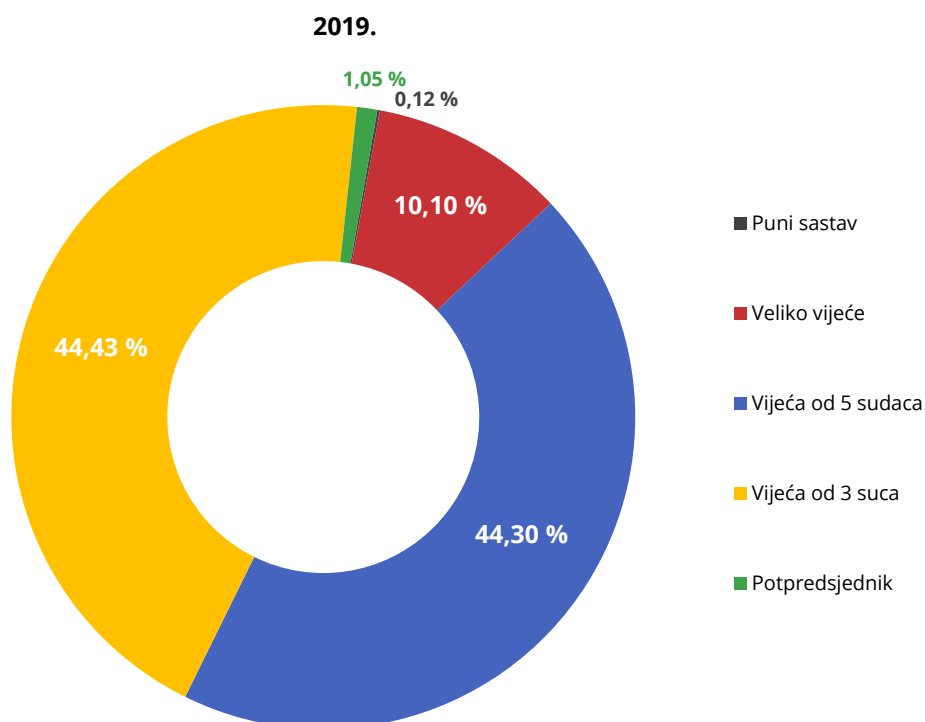
VIII. Zaključeni predmeti – Presude, mišljenja, rješenja (2019.)¹

	Presude	Rješenja ²	Rješenja u postupcima privremene pravne zaštite ³	Druga rješenja ⁴	Mišljenja	Ukupno
Zahtjevi za prethodnu odluku	375	70		83		528
Izravne tužbe	32			9		41
Žalbe	84	106	1	8		199
Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom			6			6
Zahtjevi za mišljenje					1	1
Posebni postupci		10		1		11
Ukupno	491	186	7	101	1	786

- 1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta uzimajući u obzir njihovo spajanje zbog povezanosti (niz spojenih predmeta = jedan predmet).
- 2| Rješenja kojima se završava postupak, osim rješenja o brisanju predmeta, o obustavi postupka te o vraćanju predmeta na ponovno odlučivanje Općem sudu.
- 3| Rješenja donesena na temelju zahtjeva koji se temelji na člancima 278., 279. ili 280. UFEU-a, ili na odgovarajućim odredbama EZA-e, ili pak nakon žalbe podnesene protiv rješenja o privremenoj pravnoj zaštiti ili o zahtjevu za intervenciju.
- 4| Rješenja kojima se postupak završava brisanjem predmeta, obustavom ili vraćanjem predmeta na ponovno odlučivanje Općem sudu.

IX. Predmeti okončani presudom, mišljenjem ili rješenjem sudskog karaktera – Sastav suda (2015.-2019.)¹

	2015.			2016.			2017.			2018.			2019.		
	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno
Puni sastav							1		1	1		1	1		1
Veliko vijeće	47		47	54		54	46		46	76		76	77		77
Vijeća od 5 sudaca	298	20	318	280	20	300	312	10	322	300	15	315	317	21	338
Vijeća od 3 suca	93	89	182	120	162	282	151	105	256	153	93	246	163	176	339
Potpredsjednik		7	7		5	5		3	3		7	7		8	8
Ukupno	438	116	554	454	187	641	510	118	628	530	115	645	558	205	763

- 1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovom spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).
- 2| Rješenja kojima se završava postupak, osim rješenja o brisanju predmeta, o obustavi postupka te o vraćanju predmeta na ponovno odlučivanje Općem sudu.

**X. Predmeti završeni presudom, mišljenjem ili rješenjem –
Predmet pravnog sredstva (2015.-2019.)¹**

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Arbitražna klauzula				3	2
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	20	27	19	12	12
Državljanstvo Unije	4	8	5	10	7
Državne potpore	26	26	33	29	20
Ekonomska i monetarna politika	3	10	2	3	7
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	4	2		1	
Energija	2		2	1	9
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara itd.)	1	2	7	2	6
Industrijska politika	9	10	8	2	7
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	51	80	60	74	92
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	1	3	2	3	1
Javna nabava	14	31	15	22	20
Javno zdravlje	5	4	5		6
Načela prava Unije	12	13	14	10	17
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport	1		2		
Okoliš	27	53	27	33	50
Oporezivanje	55	41	62	58	68
Područje slobode, sigurnosti i pravde	49	52	61	74	85
Poljoprivreda	20	13	22	15	23
Pravo društava	1	1	4	1	1
Pravo institucija	27	20	27	28	28
Približavanje zakonodavstva	24	16	29	28	44
Pristup dokumentima	3	4	9	2	5
Pristupanje novih država		1		1	
Promet	9	20	17	38	25
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	1	1	7	1	1
Sloboda poslovnog nastana	17	27	10	13	5
Slobodno kretanje kapitala	8	7	1	13	8
Slobodno kretanje osoba	13	12	17	24	25
Slobodno kretanje robe	9	5	2	6	2
Slobodno pružanje usluga	17	14	13	21	23
Socijalna politika	30	23	26	42	36
Socijalna sigurnost radnika migranata	14	5	6	10	12
Transeuropske mreže		1			
Trgovinska politika	4	14	14	6	11
Tržišno natjecanje	23	30	53	12	20
Vanjsko djelovanje Europske unije	1	5	1	3	4
Zajednička ribarstvena politika	3	1	2	2	2
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	6	11	10	5	8
Zapošljavanje	1				
Zaštita potrošača	29	33	20	19	38
Ugovor o FEU-u	544	626	614	627	730
Zaštita stanovništva	1				1
Ugovor o EZAE-u	1				1
Načela prava Unije					1
Ugovor o EU-u					1
Postupak	4	14	13	10	11
Povlastice i imuniteti	2	1		1	
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	3		1	7	18
Pravo institucija					2
Ostalo	9	15	14	18	31
SVEUKUPNO	554	641	628	645	763

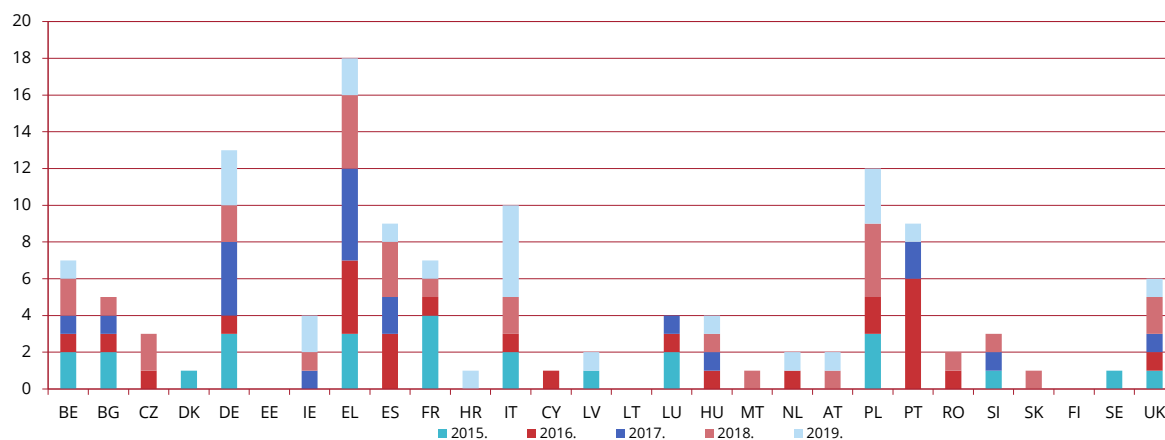
1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovom spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).

XI. Predmeti završeni presudom, mišljenjem ili rješenjem – Predmet pravnog sredstva (2019.)¹

	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno
Arbitražna klauzula	2		2
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	12		12
Državljanstvo Unije	7		7
Državne potpore	12	8	20
Ekonomska i monetarna politika	7		7
Energija	8	1	9
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara itd.)	6		6
Industrijska politika	7		7
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	31	61	92
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	1		1
Javna nabava	15	5	20
Javno zdravlje	6		6
Načela prava Unije	10	7	17
Okoliš	48	2	50
Oporezivanje	61	7	68
Područje slobode, sigurnosti i pravde	73	12	85
Poljoprivreda	19	4	23
Pravo društava		1	1
Pravo institucija	8	20	28
Približavanje zakonodavstva	35	9	44
Pristup dokumentima	2	3	5
Promet	21	4	25
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	1		1
Sloboda poslovnog nastana	5		5
Slobodno kretanje kapitala	4	4	8
Slobodno kretanje osoba	16	9	25
Slobodno kretanje robe	2		2
Slobodno pružanje usluga	18	5	23
Socijalna politika	28	8	36
Socijalna sigurnost radnika migranata	11	1	12
Trgovinska politika	11		11
Tržišno natjecanje	16	4	20
Vanjsko djelovanje Europske unije	4		4
Zajednička ribarstvena politika	2		2
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	7	1	8
Zaštita potrošača	29	9	38
Ugovor o FEU-u	545	185	730
Zaštita stanovništva	1		1
Ugovor o EZAE-u	1		1
Načela prava Unije	1		1
Ugovor o EU-u	1		1
Postupak		11	11
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	9	9	18
Pravo institucija	2		2
Ostalo	11	20	31
SVEUKUPNO	558	205	763

- 1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovom spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).
- 2| Rješenja kojima se završava postupak, osim rješenja o brisanju predmeta, o obustavi postupka te o vraćanju predmeta na ponovno odlučivanje Općem sudu.

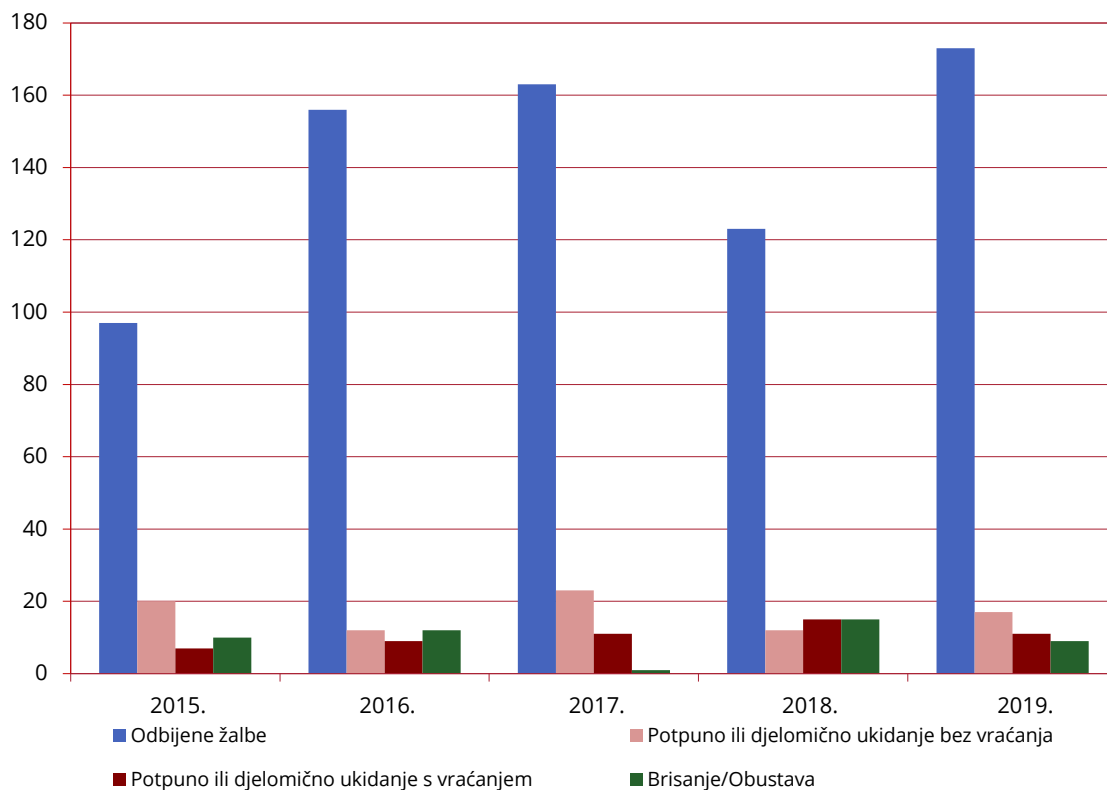
XII. Zaključeni predmeti – Presude zbog povrede obveze države članice: ishod postupka (2015.-2019.)¹

	2015.		2016.		2017.		2018.		2019.	
	Prihvaćeno	Odbijeno	Prihvaćeno	Odbijeno	Prihvaćeno	Odbijeno	Prihvaćeno	Odbijeno	Prihvaćeno	Odbijeno
Belgija	2		1		1		2		1	
Bugarska	2		1		1		1			
Češka Republika			1				2			1
Danska	1							1		
Njemačka	3		1		4		2	1	3	
Estonija										
Irska		1			1		1		2	
Grčka	3		4		5		4		2	
Španjolska			3		2		3		1	1
Francuska	4		1				1		1	
Hrvatska									1	
Italija	2		1				2		5	1
Cipar			1							
Latvija	1								1	
Litva										
Luksemburg	2		1		1					
Mađarska			1		1				1	
Malta				1			1			
Nizozemska			1	1					1	
Austrija				1			1	1	1	
Poljska	3	1	2				4		3	
Portugal			6		2				1	
Rumunjska			1				1			
Slovenija	1				1		1			
Slovačka		2					1			
Finska										
Švedska	1									
Ujedinjena Kraljevina	1	1	1	1	1		2		1	
Ukupno	26	5	27	4	20		30	3	25	3

1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta uzimajući u obzir njihovo spajanje zbog povezanosti (niz spojenih predmeta = jedan predmet).

XIII. Zaključeni predmeti – Žalbe: smisao odluke (2015.-2019.)^{1 2} (presude i rješenja)

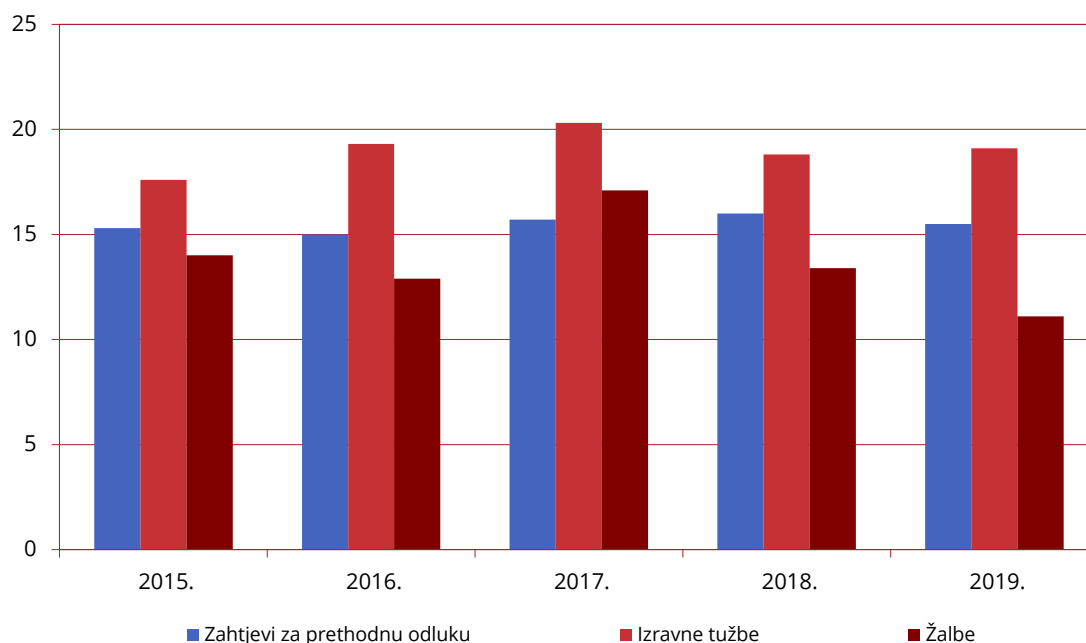

	2015.			2016.			2017.			2018.			2019.		
	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno
Odbijene žalbe	37	60	97	63	93	156	103	60	163	59	64	123	63	110	173
Potpuno ili djelomično ukidanje bez vraćanja	19	1	20	12		12	23		23	11	1	12	17		17
Potpuno ili djelomično ukidanje s vraćanjem	6	1	7	9		9	11		11	14	1	15	9	2	11
Brisanje/Obustava		10	10		12	12		1	1		15	15		9	9
Ukupno	62	72	134	84	105	189	137	61	198	84	81	165	89	121	210

1| Detaljniji podaci o žalbama podnesenim protiv odluka Općeg suda uključeni su u sudske statistike tog suda.

2| Navedeni brojevi (bruto brojevi) pokazuju ukupan broj predmeta, neovisno o spajanjima zbog povezanosti (jedan poslovni broj = jedan predmet). Oni uključuju i žalbe iz članka 58.a Protokola o Statutu Suda Europske unije koje su proglašene nedopuštenima ili koje nisu dopuštene na temelju članka 170.a ili 170.b Poslovnika. Za detaljnije informacije o mehanizmu iz članka 58.a Statuta, vidjeti tablicu XX. ovog izvješća.

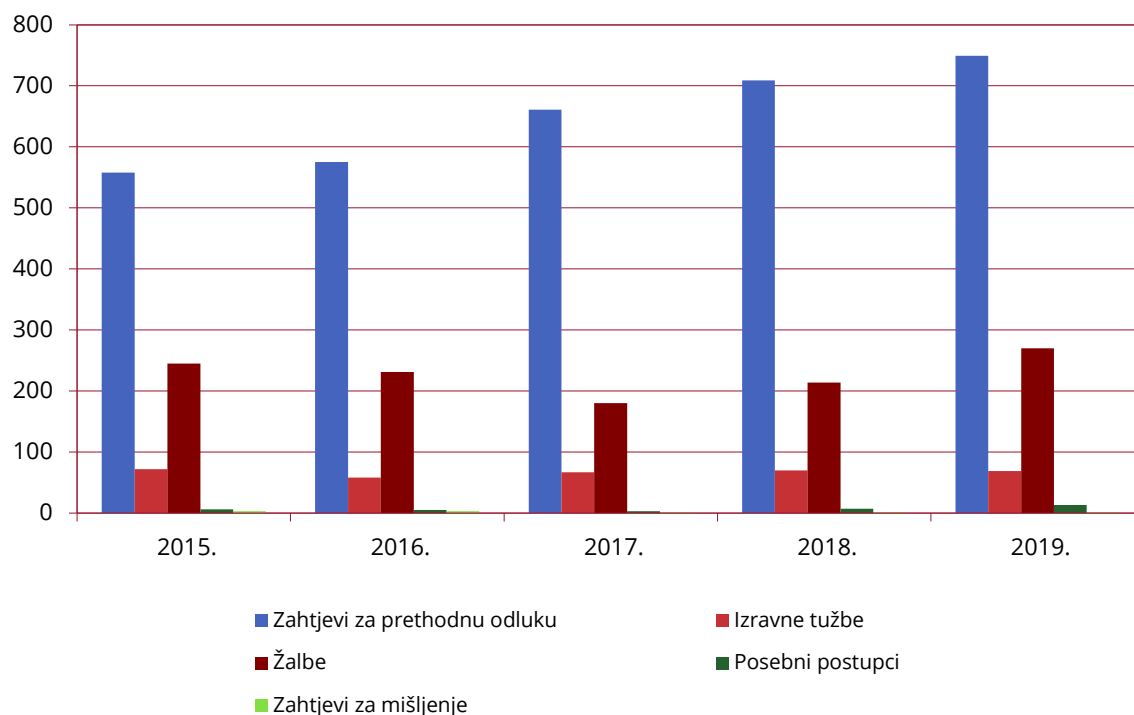
XIV. Zaključeni predmeti – Trajanje postupaka (2015.-2019.) u mjesecima¹ (presude i rješenja)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Zahtjevi za prethodnu odluku	15,3	15	15,7	16	15,5
Hitni prethodni postupci	1,9	2,7	2,9	3,1	3,7
Ubrzani postupci	5,3	4	8,1	2,2	9,9
Izravne tužbe	17,6	19,3	20,3	18,8	19,1
Ubrzani postupci				9	10,3
Žalbe	14	12,9	17,1	13,4	11,1
Ubrzani postupci		10,2			

1| Pri izračunavanju trajanja postupaka ne uzimaju se u obzir: predmeti u kojima je donesena međupresuda ili mjera izvođenja dokaza; mišljenja; posebni postupci (i to: besplatna pravna pomoć, određivanje troškova, ispravak presude, pobijanje presude zbog ogluhe, prigovor trećeg, tumačenje, ponavljanje postupka, ispitivanje prijedloga prvog nezavisnog odvjetnika da se preispita odluka Općeg suda, postupak oduzimanja i predmeti u vezi s imunitetom); predmeti koji su završeni rješenjem o brisanju, rješenjem o obustavi postupka ili rješenjem o vraćanju na ponovno odlučivanje Općem sudu; postupci privremene pravne zaštite kao i žalbe u tim postupcima ili u vezi s intervencijom.

XV. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Vrste postupaka (2015.-2019.)¹

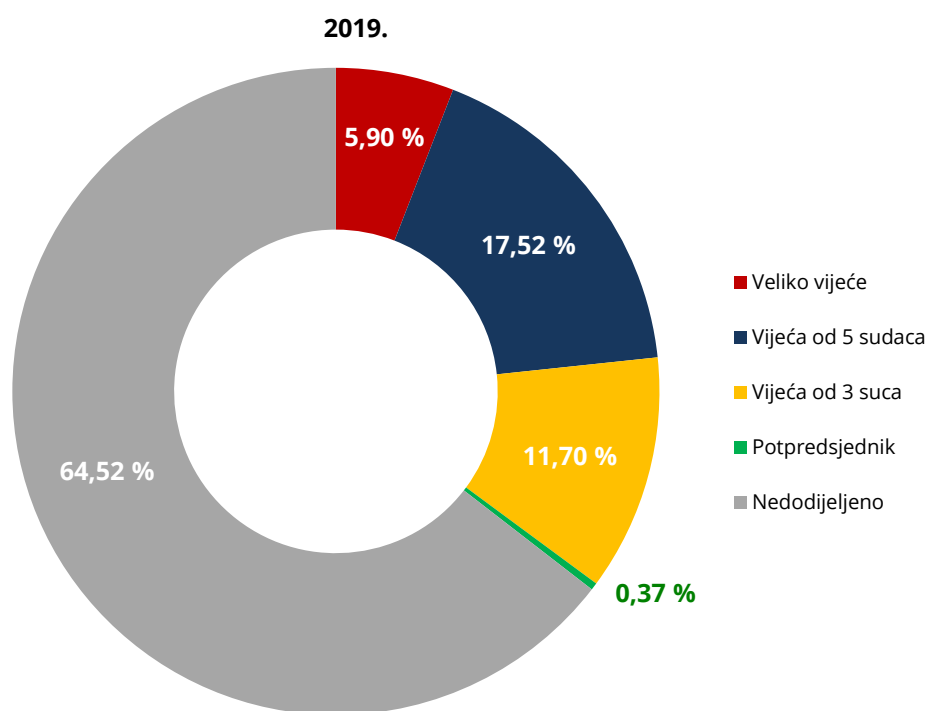

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Zahtjevi za prethodnu odluku	558	575	661	709	749
Izravne tužbe	72	58	67	70	69
Žalbe	245	231	180	214	270
Posebni postupci ²	6	5	3	7	13
Zahtjevi za mišljenje	3	3	1	1	1
Ukupno	884	872	912	1001	1102

1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovom spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).

2| „Posebnim postupcima” smatraju se: besplatna pravna pomoć, određivanje troškova, ispravak presude, pobijanje presude zbog ogluhe, prigovor trećeg, tumačenje, ponavljanje postupka, ispitivanje prijedloga prvog nezavisnog odvjetnika da se preispita odluka Općeg suda, postupak zapljene, predmeti u vezi s imunitetom.

XVI. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Sastav suda (2015.-2019.)¹

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Puni sastav		1		1	
Veliko vijeće	38	40	76	68	65
Vijeća od 5 sudaca	203	215	194	236	192
Vijeća od 3 suca	54	75	76	77	130
Potpredsjednik	2	2	4	1	4
Nedodijeljeno	587	539	562	618	711
Ukupno	884	872	912	1001	1102

1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovom spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).

XVII. Ubrzani postupci (2015.-2019.)

Zahtjevi za ubrzani postupak¹

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Ukupno
Zahtjevi za prethodnu odluku	18	20	30	33	50	151
Izravne tužbe			1	3	3	7
Žalbe		1		1	4	6
Posebni postupci					1	1
Ukupno	18	21	31	37	58	165

Zahtjevi za ubrzani postupak – smisao odluke²

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Ukupno
Prihvaćeno	1	4	4	9	3	21
Odbijeno	23	12	30	17	56	138
Odbačaji ³		4	1	3	1	9
U iščekivanju odluke	3	4		8	6	21
Ukupno	27	24	35	37	66	189

- 1| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj zahtjeva podnesenih tijekom predmetne godine, bez obzira na godinu u kojoj je pokrenut predmet na koji se zahtjev odnosi.
- 2| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj odluka donesenih tijekom predmetne godine u vezi sa zahtjevom za primjenu ubrzanog postupka, neovisno o godini podnošenja takvog zahtjeva.
- 3| Zbog brisanja predmeta ili njegova okončanja presudom ili rješenjem o zahtjevu nije bilo potrebno formalno odlučiti.

XVIII. Razno – Hitni prethodni postupci (2015.-2019.)

Zahtjevi za hitni prethodni postupak¹

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Ukupno
Pravosudna suradnja u građanskim stvarima	4		5	5		14
Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima	5	7	6	8	10	36
Policajska suradnja					4	4
Granice, azil i imigracija	2	5	4	5	5	21
Drugi				1	1	2
Ukupno	11	12	15	19	20	77

Zahtjevi za hitni prethodni postupak – smisao odluke²

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Ukupno
Prihvaćeno	5	9	4	12	11	41
Odbijeno	5	4	11	7	7	34
U iščekivanju odluke	1				2	3
Ukupno	11	13	15	19	20	78

- 1| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj zahtjeva podnesenih tijekom predmetne godine, bez obzira na godinu u kojoj je pokrenut predmet na koji se zahtjev odnosi.
- 2| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj odluka donesenih tijekom predmetne godine u vezi sa zahtjevom za primjenu hitnog postupka, neovisno o godini podnošenja takvog zahtjeva.

XIX. Postupci privremene pravne zaštite (2015.-2019.)

Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu¹

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Ukupno
Državne potpore				2	1	3
Industrijska politika			1			1
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir		1				1
Javna nabava			1			1
Načela prava Unije				1		1
Okoliš		1	1			2
Poljoprivreda		1			1	2
Pravo institucija				2		2
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)					1	1
Tržišno natjecanje	2			1	3	6
Ukupno	2	3	3	6	6	20

Postupci privremene pravne zaštite – smisao odluke²

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Ukupno
Prihvaćeno		2	1	5	1	9
Odbijeno		3		3	4	10
U iščekivanju odluke	2		2		1	5
Ukupno	2	5	3	8	6	24

- 1| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj zahtjeva podnesenih tijekom predmetne godine, bez obzira na godinu u kojoj je pokrenut predmet na koji se zahtjev odnosi.
- 2| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj odluka donesenih tijekom predmetne godine u vezi sa zahtjevom za privremenu pravnu zaštitu, neovisno o godini podnošenja takvog zahtjeva.

XX. Žalbe iz članka 58.a Statuta (2019.)

Žalbe protiv odluka Općeg suda koje se odnose na odluku neovisnog žalbenog vijeća

	2019.
Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo	36
Ured Zajednice za biljne sorte	2
Ukupno	38

Odluke koje se odnose na dopuštanje žalbi¹

	2019.
Dopuštene	
Nisu dopuštene	27
Nedopuštene	2
Bez daljnjeg postupanja	
Ukupno	29

¹ Brojevi navedeni u ovoj tablici upućuju na broj zahtjeva podnesenih tijekom predmetne godine, neovisno o godini podnošenja predmeta na koji se zahtjev odnosi.

**XXI. Opći razvoj sudske aktivnosti (1952.-2019.) –
Novi predmeti i presude ili mišljenja**

Godina	Novi predmeti ¹							Presude/Mišljenje ²
	Zahtjevi za prethodnu odluku	Izravne tužbe	Žalbe	Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom	Zahtjevi za mišljenje	Ukupno	Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu	
1953.		4				4		
1954.		10				10		2
1955.		9				9	2	4
1956.		11				11	2	6
1957.		19				19	2	4
1958.		43				43		10
1959.		46			1	47	5	13
1960.		22			1	23	2	18
1961.	1	24			1	26	1	11
1962.	5	30				35	2	20
1963.	6	99				105	7	17
1964.	6	49				55	4	31
1965.	7	55				62	4	52
1966.	1	30				31	2	24
1967.	23	14				37		24
1968.	9	24				33	1	27
1969.	17	60				77	2	30
1970.	32	47				79		64
1971.	37	59				96	1	60
1972.	40	42				82	2	61
1973.	61	131				192	6	80
1974.	39	63				102	8	63
1975.	69	61			1	131	5	78
1976.	75	51			1	127	6	88
1977.	84	74				158	6	100
1978.	123	146			1	270	7	97
1979.	106	1 218				1324	6	138
1980.	99	180				279	14	132
1981.	108	214				322	17	128
1982.	129	217				346	16	185
1983.	98	199				297	11	151
1984.	129	183				312	17	165
1985.	139	294				433	23	211
1986.	91	238				329	23	174

>>>

- 1| Brojke navedene u ovoj tablici odnose se na sve postupke pokrenute pred Sudom, osim posebnih postupaka.
2| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj presuda ili mišljenja koje je donio Sud, uzimajući u obzir spajanja predmeta zbog povezanosti (niz povezanih predmeta = jedan predmet).

Godina	Novi predmeti ¹							Presude/Mišljenja ²
	Zahtjevi za prethodnu odluku	Izravne tužbe	Žalbe	Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom	Zahtjevi za mišljenje	Ukupno	Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu	
1987.	144	251				395	21	208
1988.	179	193				372	17	238
1989.	139	244				383	19	188
1990.	141	221	15	1		378	12	193
1991.	186	140	13	1	2	342	9	204
1992.	162	251	24	1	2	440	5	210
1993.	204	265	17			486	13	203
1994.	203	125	12	1	3	344	4	188
1995.	251	109	46	2		408	3	172
1996.	256	132	25	3		416	4	193
1997.	239	169	30	5		443	1	242
1998.	264	147	66	4		481	2	254
1999.	255	214	68	4		541	4	235
2000.	224	197	66	13	2	502	4	273
2001.	237	187	72	7		503	6	244
2002.	216	204	46	4		470	1	269
2003.	210	277	63	5	1	556	7	308
2004.	249	219	52	6	1	527	3	375
2005.	221	179	66	1		467	2	362
2006.	251	201	80	3		535	1	351
2007.	265	221	79	8		573	3	379
2008.	288	210	77	8	1	584	3	333
2009.	302	143	105	2	1	553	1	376
2010.	385	136	97	6		624	3	370
2011.	423	81	162	13		679	3	370
2012.	404	73	136	3	1	617		357
2013.	450	72	161	5	2	690	1	434
2014.	428	74	111		1	614	3	416
2015.	436	48	206	9	3	702	2	399
2016.	470	35	168	7		680	3	412
2017.	533	46	141	6	1	727	3	466
2018.	568	63	193	6		830	6	462
2019.	641	41	256	10	1	949	6	491
Ukupno	11 358	9134	2653	144	28	23 317	379	12 443

1| Brojke navedene u ovoj tablici odnose se na sve postupke pokrenute pred Sudom, osim posebnih postupaka.

2| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj presuda ili mišljenja koje je donio Sud, uzimajući u obzir spajanja predmeta zbog povezanosti (niz povezanih predmeta = jedan predmet).

XXII. Opći trend u radu Suda (1952.-2019.) -

Novi zahtjevi za prethodnu odluku prema državi članici i godini

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Drugi ¹	Ukupno
1961.																			1											1
1962.																			5											5
1963.																1			5											6
1964.												2							4											6
1965.					4					2									1											7
1966.																			1											1
1967.	5				11					3						1			3											23
1968.	1				4					1		1							2											9
1969.	4				11					1						1														17
1970.	4				21					2		2							3											32
1971.	1				18					6		5				1			6											37
1972.	5				20					1		4							10											40
1973.	8				37					4		5				1			6											61
1974.	5				15					6		5							7									1		39
1975.	7			1	26					15		14				1			4									1		69
1976.	11				28					8		12							14									1		75
1977.	16			1	30					14		7							9									5		84
1978.	7			3	46					12		11							38									5		123
1979.	13			1	33					18		19				1			11									8		106
1980.	14			2	24					14		19							17									6		99
1981.	12			1	41					17		11				4			17									5		108
1982.	10			1	36					39		18							21									4		129
1983.	9			4	36					15		7							19									6		98
1984.	13			2	38					34		10							22									9		129
1985.	13				40					45		11				6			14									8		139
1986.	13			4	18				2	1		5				1			16									8		91
1987.	15			5	32				17	1		5				3			19									9		144
1988.	30			4	34					1		28				2			26									16		179
1989.	13			2	47					2		10				1			18			1						14		139
1990.	17			5	34					6		25				4			9			2						12		141
1991.	19			2	54					5		36				2			17			3						14		186
1992.	16			3	62					5		22				1			18			1						18		162
																														>>>

- 1| Predmet *Campina Melkunie*, C-265/00 (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof)
Predmet *Miles i drugi*, C-196/09 (Odbor za pritužbe europskih škola)
Predmet *Montis Design*, C-169/15 (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Drugi ¹	Ukupno
1993.	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204
1994.	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203
1995.	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251
1996.	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997.	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35		2				6	7	18		239
1998.	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16		7				2	6	24		264
1999.	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56		7				4	5	22		255
2000.	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31		8				5	4	26	1	224
2001.	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57		4				3	4	21		237
2002.	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216
2003.	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15		1				4	4	22		210
2004.	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005.	21			1	4	51	2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006.	17			3	3	77	1	14	17	24		34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007.	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008.	24			1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009.	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010.	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
2011.	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423
2012.	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13		9	3	8	16		404
2013.	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		450
2014.	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		428
2015.	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14		40	23	15	8	18	5	5	4	7	16	1	436
2016.	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1	26	20	19	21	14	3	6	7	5	23		470
2017.	21	16	4	8	149	7	12	4	23	25	3	57		5	10	1	22		38	31	19	21	16	3	6	13	8	11		533
2018.	40	20	12	3	78	2	12	3	67	41	3	68	1	5	6	4	29		35	35	31	15	23	2	6	6	7	14		568
2019.	38	24	5	1	114	3	10	5	64	32	10	70	1	12	7	6	20	1	28	37	39	14	49	5	10	7	11	18		641
Ukupno	919	161	74	196	2641	30	125	190	591	1052	24	1583	9	77	68	102	207	4	1076	593	197	203	211	27	60	128	152	655	3	11 358

1] Predmet *Campina Melkunie*, C-265/00 (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof)
Predmet *Miles i drugi*, C-196/09 (Odbor za pritužbe europskih škola)
Predmet *Montis Design*, C-169/15 (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof)

**XXIII. Opći trend u radu Suda (1952.-2019.) –
Novi zahtjevi za prethodnu odluku prema državi članici i sudu**

			Ukupno
Belgija	Cour constitutionnelle	42	
	Cour de cassation	100	
	Conseil d'État	95	
	Drugi sudovi	682	919
Bugarska	Върховен касационен съд	6	
	Върховен административен съд	24	
	Drugi sudovi	131	161
Češka Republika	Ústavní soud		
	Nejvyššího soudu	10	
	Nejvyšší správní soud	33	
	Drugi sudovi	31	74
Danska	Højesteret	36	
	Drugi sudovi	160	196
Njemačka	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	248	
	Bundesverwaltungsgericht	149	
	Bundesfinanzhof	336	
	Bundesarbeitsgericht	44	
	Bundessozialgericht	77	
	Drugi sudovi	1785	2641
Estonija	Riigikohus	14	
	Drugi sudovi	16	30
Irska	Supreme Court	39	
	High Court	46	
	Drugi sudovi	40	125
Grčka	Άρειος Πάγος	13	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	61	
	Drugi sudovi	116	190
Španjolska	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	107	
	Drugi sudovi	483	591
Francuska	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	140	
	Conseil d'État	149	
	Drugi sudovi	762	1052
Hrvatska	Ustavni sud		
	Vrhovni sud	1	
	Visoki upravni sud	1	
	Visoki prekršajni sud		
	Drugi sudovi	22	24

>>>

Italija	Corte Costituzionale	4	
	Corte suprema di Cassazione	170	
	Consiglio di Stato	204	
	Drugi sudovi	1205	1583
Cipar	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Drugi sudovi	5	9
Latvija	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa	2	
	Drugi sudovi	54	77
Litva	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	2	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	23	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	25	
	Drugi sudovi	18	68
Luksemburg	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	28	
	Cour administrative	33	
	Drugi sudovi	40	102
Mađarska	Kúria	31	
	Fővárosi Ítéltábla	8	
	Szegedi Ítéltábla	4	
	Drugi sudovi	164	207
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Drugi sudovi	4	4
Nizozemska	Hoge Raad der Nederlanden	301	
	Raad van State	131	
	Centrale Raad van Beroep	69	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	166	
	Tariefcommissie	35	
	Drugi sudovi	374	1076
Austrija	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	137	
	Verwaltungsgerichtshof	111	
	Drugi sudovi	340	593
Poljska	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	29	
	Naczelny Sąd Administracyjny	53	
	Drugi sudovi	114	197
Portugal	Supremo Tribunal de Justiça	16	
	Supremo Tribunal Administrativo	65	
	Drugi sudovi	122	203
Rumunjska	Înalta Curte de Casație și Justiție	22	
	Curtea de Apel	102	
	Drugi sudovi	87	211

>>>

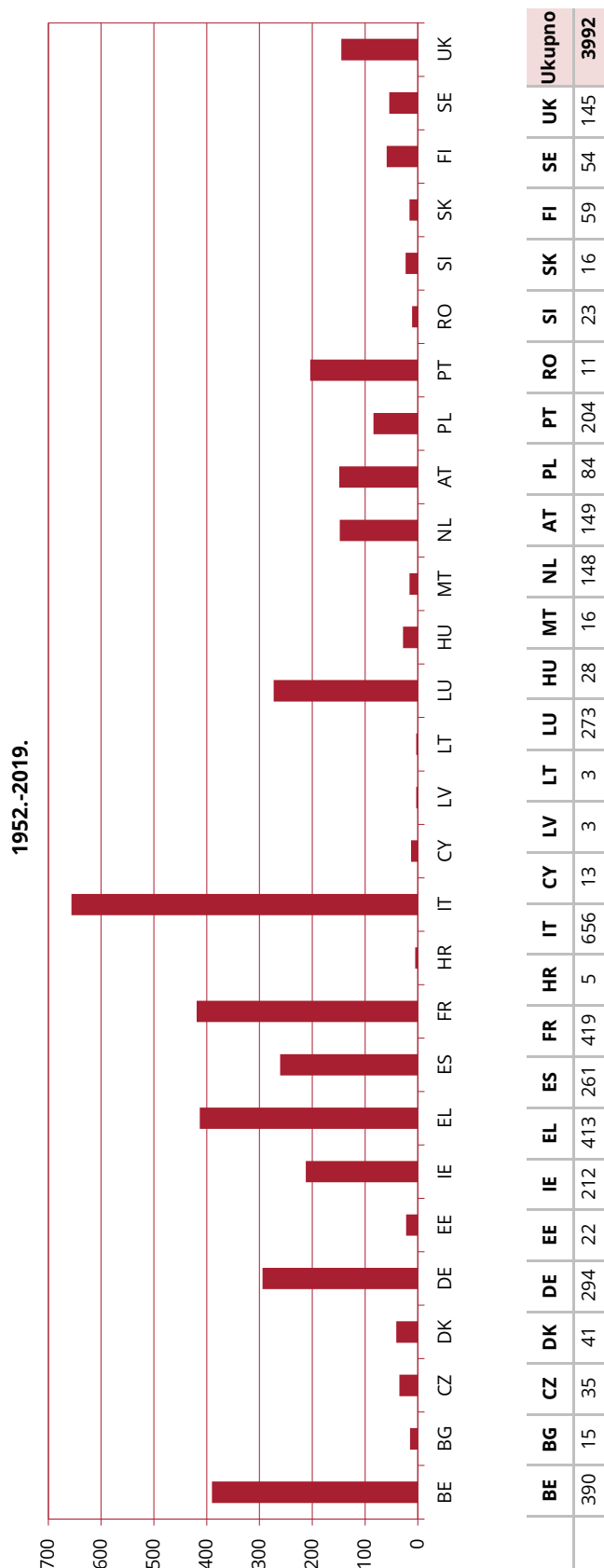
Slovenija	Ustavno sodišče	1	
	Vrhovno sodišče	19	
	Drugi sodovi	7	27
Slovačka	Ústavný Súd	1	
	Najvyšší súd	22	
	Drugi sodovi	37	60
Finska	Korkein oikeus	26	
	Korkein hallinto-oikeus	63	
	Työtuomioistuin	5	
	Drugi sodovi	34	128
Švedska	Högsta Domstolen	25	
	Högsta förvaltningsdomstolen	37	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Drugi sodovi	81	152
Ujedinjena Kraljevina	House of Lords	40	
	Supreme Court	18	
	Court of Appeal	94	
	Drugi sodovi	503	655
Drugi	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	2	
	Odbor za pritužbe europskih škola ²	1	3
Ukupno			11 358

1| Predmet *Campina Melkunie*, C-265/00
Predmet *Montis Design*, C-169/15

2| Predmet *Miles i drugi*, C-196/09

XXIV. Opći trend u radu Suda (1952.-2019.) –

Nove tužbe podnesene zbog povrede obveze protiv država članica

BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Ukupno
390	15	35	41	294	22	212	413	261	419	5	656	13	3	3	273	28	16	148	149	84	204	11	23	16	59	54	145	3992

XXV. Djelatnost tajništva Suda (2015.-2019.)

Vrsta intervencije	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Pisma upisana u registar tajništva	89 328	93 215	99 266	108 247	113 563
Postupovni akti podneseni putem e-Curije (postotak)	69 %	75 %	73 %	75 %	80 %
Sazvane i organizirane rasprave	256	270	263	295	270
Sazvane i organizirane rasprave za iznošenje mišljenja nezavisnih odvjetnika	239	319	301	305	296
Presude, mišljenja i rješenja kojima se okončava postupak dostavljeni strankama	570	645	654	684	785
Zapisnici (s raspravom, raspravom za iznošenje mišljenja i raspravom za objavu presuda)	894	1001	1033	1062	1058
Priopćenja u SL-u u pogledu novih predmeta	639	660	679	695	818
Priopćenja u SL-u u pogledu zaključenih predmeta	546	522	637	661	682

E | Sastav Suda

(Protokolarni red na dan 31. prosinca 2019.)

Prvi red, slijeva nadesno:

Prvi nezavisni odvjetnik M. Szpunar, predsjednici vijeća M. Vilaras i A. Arabadjiev, potpredsjednica Suda R. Silva de Lapuerta, predsjednik Suda K. Lenaerts, predsjednik vijeća J.-C. Bonichot, predsjednica vijeća A. Prechal, predsjednici vijeća E. Regan i M. Safjan

Drugi red, slijeva nadesno:

Sudac M. Ilešič, nezavisna odvjetnica J. Kokott, predsjednica vijeća L. S. Rossi, predsjednici vijeća S. Rodin, P. G. Xuereb i I. Jarukaitis, suci E. Juhász i J. Malenovský

Treći red, slijeva nadesno:

Suci F. Biltgen, D. Šváby, T. von Danwitz i L. Bay Larsen, nezavisna odvjetnica E. Sharpston, sutkinja C. Toader, sudac C. Vajda, sutkinja K. Jürimäe

Četvrti red, slijeva nadesno:

Sudac N. J. Piçarra, nezavisni odvjetnici M. Bobek i M. Campos Sánchez-Bordona, sudac C. Lycourgos, nezavisni odvjetnici H. Saugmandsgaard Øe, E. Tanchev i G. Hogan

Peti red, slijeva nadesno:

Sudac N. Jääskinen, nezavisni odvjetnici P. Pikamäe i G. Pitruzzella, suci A. Kumin i N. Wahl, tajnik A. Calot Escobar

1. Promjene u sastavu Suda u 2019.

Svečana sjednica održana 6. veljače 2019.

Predstavnici vlada država članica imenovali su odlukom od 1. veljače 2019. Priita Pikamäea za nezavisnog odvjetnika Suda, u zamjenu za Nilsa Wahla, na razdoblje od 5. veljače 2019. do 6. listopada 2024.

Na Sudu je 6. veljače 2019. održana svečana sjednica u povodu prestanka dužnosti i odlaska Nilsa Wahla kao i davanja prisege i stupanja na dužnost Priita Pikamäea.

Svečana sjednica održana 20. ožujka 2019.

Predstavnici vlada država članica imenovali su odlukom od 6. ožujka 2019. Andreasa Kumina za suca Suda, u zamjenu za Mariju Berger, na razdoblje od 20. ožujka 2019. do 6. listopada 2024.

Na Sudu je 20. ožujka 2019. održana svečana sjednica u povodu prestanka dužnosti i odlaska Marije Berger kao i davanja prisege i stupanja na dužnost Andreasa Kumina.

9. lipnja 2019.

Smrt Yvesa Bota, nezavisnog odvjetnika na Sudu od 7. listopada 2006.

17. lipnja 2019.

Parlament Republike Latvije izabrao je 29. svibnja 2019. Egilsa Levitsa, suca Suda od 11. svibnja 2004., za predsjednika te države članice. Slijedom navedenog, Egils Levits podnio je ostavku na dužnost suca Suda, s učinkom od 17. lipnja 2019.

Svečana sjednica održana 7. listopada 2019.

Odlukom od 1. veljače 2019. Niilo Jääskinen imenovan je za suca Suda, u zamjenu za Allana Rosasa, na razdoblje od 7. listopada 2019. do 6. listopada 2021.

Osim toga, odlukom od 10. srpnja 2019. Nils Wahl imenovan je za suca Suda, u zamjenu za Carla Gustava Fernlunda, na razdoblje od 7. listopada 2019. do 6. listopada 2024.

Na Sudu je 7. listopada 2019. održana svečana sjednica u povodu, s jedne strane, prestanka dužnosti i odlaska Allana Rosasa i Carla Gustava Fernlunda i, s druge strane, davanja prisege i stupanja na dužnost Niila Jääskinena i Nilsa Wahla.

2. Protokolarni red

Na dan 31. prosinca 2019.

K. LENAERTS, predsjednik
R. SILVA de LAPUERTA, potpredsjednica
J.-C. BONICHOT, predsjednik 1. vijeća
A. ARABADJIEV, predsjednik 2. vijeća
A. PRECHAL, predsjednica 3. vijeća
M. VILARAS, predsjednik 4. vijeća
E. REGAN, predsjednik 5. vijeća
M. SZPUNAR, prvi nezavisni odvjetnik
M. SAFJAN, predsjednik 6. vijeća
S. RODIN, predsjednik 9. vijeća
P. G. XUEREB, predsjednik 7. vijeća
L. S. ROSSI, predsjednica 8. vijeća
I. JARUKAITIS, predsjednik 10. vijeća
J. KOKOTT, nezavisna odvjetnica
E. JUHÁSZ, sudac
M. ILEŠIČ, sudac
J. MALENOVSKÝ, sudac
L. BAY LARSEN, sudac
E. SHARPSTON, nezavisna odvjetnica
T. von DANWITZ, sudac
C. TOADER, sutkinja
D. ŠVÁBY, sudac
C. VAJDA, sudac
F. BILTGEN, sudac
K. JÜRIMÄE, sutkinja
C. LYCOURGOS, sudac
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, nezavisni odvjetnik
H. Saugmandsgaard ØE, nezavisni odvjetnik
M. BOBEK, nezavisni odvjetnik
E. TANCHEV, nezavisni odvjetnik
N. PIÇARRA, sudac
G. HOGAN, nezavisni odvjetnik
G. PITRUZZELLA, nezavisni odvjetnik
P. PIKAMÄE, nezavisni odvjetnik
A. KUMIN, sudac
N. JÄÄSKINEN, sudac
N. WAHL, sudac

A. CALOT ESCOBAR, tajnik

3. Bivši članovi Suda

(prema redoslijedu stupanja na dužnost)

Suci i nezavisni odvjetnici

Massimo PILOTTI, sudac (1952.-1958.), predsjednik od 1952. do 1958. (†)
Petrus SERRARENS, sudac (1952.-1958.) (†)
Otto RIESE, sudac (1952.-1963.) (†)
Louis DELVAUX, sudac (1952.-1967.) (†)
Jacques RUEFF, sudac (1952.-1959. i 1960.-1962.) (†)
Charles Léon HAMMES, sudac (1952.-1967.), predsjednik od 1964. do 1967. (†)
Adrianus VAN KLEFFENS, sudac (1952.-1958.) (†)
Maurice LAGRANGE, nezavisni odvjetnik (1952.-1964.) (†)
Karl ROEMER, nezavisni odvjetnik (1953.-1973.) (†)
Rino ROSSI, sudac (1958.-1964.) (†)
Nicola CATALANO, sudac (1958.-1961.) (†)
Andreas Matthias DONNER, sudac (1958.-1979.), predsjednik od 1958. do 1964. (†)
Alberto TRABUCCHI, sudac (1962.-1972.), zatim nezavisni odvjetnik (1973.-1976.) (†)
Robert LECOURT, sudac (1962.-1976.), predsjednik od 1967. do 1976. (†)
Walter STRAUSS, sudac (1963.-1970.) (†)
Riccardo MONACO, sudac (1964.-1976.) (†)
Joseph GAND, nezavisni odvjetnik (1964.-1970.) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS, sudac (1967.-1984.), predsjednik od 1980. do 1984. (†)
Pierre PESCATORE, sudac (1967.-1985.) (†)
Hans KUTSCHER, sudac (1970.-1980.), predsjednik od 1976. do 1980. (†)
Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, nezavisni odvjetnik (1970.-1972.) (†)
Henri MAYRAS, nezavisni odvjetnik (1972.-1981.) (†)
Cearbhall Ó DÁLAIGH, sudac (1973.-1974.) (†)
Max SØRENSEN, sudac (1973.-1979.) (†)
Jean-Pierre WARNER, nezavisni odvjetnik (1973.-1981.) (†)
Alexander J. MACKENZIE STUART, sudac (1973.-1988.), predsjednik od 1984. do 1988. (†)
Gerhard REISCHL, nezavisni odvjetnik (1973.-1981.) (†)
Aindrias O'KEEFFE, sudac (1974.-1985.) (†)
Francesco CAPOTORTI, sudac (1976.), zatim nezavisni odvjetnik (1976.-1982.) (†)
Giacinto BOSCO, sudac (1976.-1988.) (†)
Adolphe TOUFFAIT, sudac (1976.-1982.) (†)
Thijmen KOOPMANS, sudac (1979.-1990.) (†)
Ole DUE, sudac (1979.-1994.), predsjednik od 1988. do 1994. (†)
Ulrich EVERLING, sudac (1980.-1988.) (†)
Alexandros CHLOROS, sudac (1981.-1982.) (†)
Sir Gordon SLYNN, nezavisni odvjetnik (1981.-1988.), zatim sudac (1988.-1992.) (†)
Simone ROZÈS, nezavisna odvjetnica (1981.-1984.)
Pieter VERLOREN van THEMAAT, nezavisni odvjetnik (1981.-1986.) (†)
Fernand GRÉVISSE, sudac (1981.-1982. i 1988.-1994.) (†)
Kai BAHLMANN, sudac (1982.-1988.) (†)
G. Federico MANCINI, nezavisni odvjetnik (1982.-1988.), zatim sudac (1988.-1999.) (†)

Yves GALMOT, sudac (1982.-1988.) (†)

Constantinos KAKOURIS, sudac (1983.-1997.) (†)

Carl Otto LENZ, nezavisni odvjetnik (1984.-1997.)

Marco DARMON, nezavisni odvjetnik (1984.-1994.) (†)

René JOLIET, sudac (1984.-1995.) (†)

Thomas Francis O'HIGGINS, sudac (1985.-1991.) (†)

Fernand SCHOCKWEILER, sudac (1985.-1996.) (†)

Jean MISCHO, nezavisni odvjetnik (1986.-1991. i 1997.-2003.) (†)

José Carlos de CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA, sudac (1986.-2000.)

José Luís da CRUZ VILAÇA, nezavisni odvjetnik (1986.-1988.), sudac (2012.-2018.)

Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS, sudac (1986.-2003.), predsjednik od 1994. do 2003. (†)

Manuel DIEZ de VELASCO, sudac (1988.-1994.) (†)

Manfred ZULEEG, sudac (1988.-1994.) (†)

Walter VAN GERVEN, nezavisni odvjetnik (1988.-1994.) (†)

Francis Geoffrey JACOBS, nezavisni odvjetnik (1988.-2006.)

Giuseppe TESAURO, nezavisni odvjetnik (1988.-1998.)

Paul Joan George KAPTEYN, sudac (1990.-2000.)

Claus Christian GULMANN, nezavisni odvjetnik (1991.-1994.), zatim sudac (1994.-2006.)

John L. MURRAY, sudac (1991.-1999.)

David Alexander Ogilvy EDWARD, sudac (1992.-2004.)

Antonio Mario LA PERGOLA, sudac (1994. i 1999.-2006.), nezavisni odvjetnik (1995.-1999.) (†)

Georges COSMAS, nezavisni odvjetnik (1994.-2000.)

Jean-Pierre PUISSOCHET, sudac (1994.-2006.)

Philippe LÉGER, nezavisni odvjetnik (1994.-2006.)

Günter HIRSCH, sudac (1994.-2000.)

Michael Bendik ELMER, nezavisni odvjetnik (1994.-1997.)

Peter JANN, sudac (1995.-2009.)

Hans RAGNEMALM, sudac (1995.-2000.) (†)

Leif SEVÓN, sudac (1995.-2002.)

Nial FENNELLY, nezavisni odvjetnik (1995.-2000.)

Melchior WATHELET, sudac (1995.-2003.), nezavisni odvjetnik (2012.-2018.)

Dámaso RUIZJARABO COLOMER, nezavisni odvjetnik (1995.-2009.) (†)

Romain SCHINTGEN, sudac (1996.-2008.)

Krateros IOANNOU, sudac (1997.-1999.) (†)

Siegbert ALBER, nezavisni odvjetnik (1997.-2003.)

Antonio SAGGIO, nezavisni odvjetnik (1998.-2000.) (†)

Vassilios SKOURIS, sudac (1999.-2015.), predsjednik od 2003. do 2015.

Fidelma O'KELLY MACKEN, sutkinja (1999.-2004.)

Ninon COLNERIC, sutkinja (2000.-2006.)

Stig von BAHR, sudac (2000.-2006.)

Antonio TIZZANO, nezavisni odvjetnik (2000.-2006.), zatim sudac (2006.-2018.), potpredsjednik od 2015. do 2018.

José Narciso da CUNHA RODRIGUES, sudac (2000.-2012.)

Christiaan Willem Anton TIMMERMANS, sudac (2000.-2010.)

Leendert A. GEELHOED, nezavisni odvjetnik (2000.-2006.) (†)

Christine STIXHACKL, nezavisna odvjetnica (2000.-2006.) (†)

Allan ROSAS, sudac (2002.-2019.)

Luís Miguel POIARES PESSOA MADURO, nezavisni odvjetnik (2003.-2009.)

Konrad Hermann Theodor SCHIEMANN, sudac (2004.-2012.)

Jerzy MAKARCZYK, sudac (2004.-2009.)

Pranas KŪRIS, sudac (2004.-2010.)

Georges ARESTIS, sudac (2004.-2014.)
Anthony BORG BARTHET, sudac (2004.-2018.)
Ján KLUČKA, sudac (2004.-2009.)
Uno LÖHMUS, sudac (2004.-2013.)
Egils LEVITS, sudac (2004.-2019.)
Aindrias Ó CAOIMH, sudac (2004.-2015.)
Paolo MENGOZZI, nezavisni odvjetnik (2006.-2018.)
Pernilla LINDH, sutkinja (2006.-2011.)
Yves BOT, nezavisni odvjetnik (2006.-2019.) (†)
Ján MAZÁK, nezavisni odvjetnik (2006.-2012.)
Verica TRSTENJAK, nezavisna odvjetnica (2006.-2012.)
Jean-Jacques KASEL, sudac (2008.-2013.)
Maria BERGER, sutkinja (2009.-2019.)
Niilo JÄÄSKINEN, nezavisni odvjetnik (2009.-2015.)
Pedro CRUZ VILLALÓN, nezavisni odvjetnik (2009.-2015.)
Egidijus JARAŠIŪNAS, sudac (2010.-2018.)
Carl Gustav FERNLUND, sudac (2011.-2019.)
Nils WAHL, nezavisni odvjetnik (2012.-2019.)

Predsjednici

Massimo PILOTTI (1952.-1958.) (†)
Andreas Matthias DONNER (1958.-1964.) (†)
Charles Léon HAMMES (1964.-1967.) (†)
Robert LECOURT (1967.-1976.) (†)
Hans KUTSCHER (1976.-1980.) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS (1980.-1984.) (†)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984.-1988.) (†)
Ole DUE (1988.-1994.) (†)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS (1994.-2003.) (†)
Vassilios SKOURIS (2003.-2015.)

Tajnici

Albert VAN HOUTTE (1953.-1982.) (†)
Paul HEIM (1982.-1988.)
Jean-Guy GIRAUD (1988.-1994.)
Roger GRASS (1994.-2010.)

Poglavlje II.

Opći sud

A | Aktivnost Općeg suda u 2019.

Riječ predsjednika Općeg suda, **Marca van der Woudea**

Godina 2019. u mnogočemu je bila posebno važna za Opći sud.

Kao prvo, Opći je sud u 2019. ima priliku proslaviti trideset godina svojeg postojanja. Naime, prvi članovi Općeg suda, osnovanog odlukom Vijeća od 24. listopada 1988., stupili su na dužnost 25. rujna 1989. Kako bi obilježio tu godišnjicu, Opći sud organizirao je seminar naslovljen „Opći sud Europske unije u digitalno doba“, na kojem se raspravljalo o dvjema temama: „Pravda dostupna svima“ i „Učinkovito i kvalitetno pravosuđe“. Opći je sud tom prilikom okupio mnogobrojne predstavnike europskih, nacionalnih i međunarodnih institucija kao i profesore prava, suce i odvjetnike iz svih država članica. Dokumenti s tog visokokvalitetnog seminara dostupni su na Curijinoj stranici.

Kao drugo, na Općem je sudu došlo do velikih izmjena u sastavu zbog njegove djelomične obnove i provedbe treće faze reforme strukture sudova te institucije. Najprije je 20. ožujka 2019. sutkinjom Općeg suda imenovana R. Frendo, zamijenivši suca P. G. Xuereba, koji je 8. listopada 2018. imenovan sucem Suda. Tijekom svečane sjednice održane 26. rujna 2019. Opći sud odao je priznanje osmero sudaca koji su ga napustili, to jest sutkinji I. Pelikánovoj i sucima F. G. Berardisu, E. Bieliūnasu, L. Calvo-Sotelu Ibáñez-Martínu, A. Dittrichu, E. Perillu, M. Preku i I. Ulloi Rubiju. Na svečanoj sjednici koja se održala istog dana sucima Općeg suda imenovano je četrnaestero novih članova, odnosno sutkinje T. Perišin, O. Porchia, T. Pynnä, P. Škvařilová-Pelzl, M. Stancu i G. Steinfatt te suci G. Hesse, J. Laitenberger, R. Mastroianni, J. Martín y Pérez de Nanclares, I. Nömm, R. Norkus, M. Sampol Pucurull i L. Truchot. Opći sud na dan 31. prosinca 2019. ima 52 člana.

Kao treće, radi pripreme provedbe te treće faze reforme, Opći je sud donio niz mjera kako bi se osiguralo provođenje kvalitetnih sudskih postupaka u razumnom roku. Prva se mjera odnosi na broj vijeća Općeg suda, koji se zbog povećanog broja sudaca trebao povećati s devet na deset, pri čemu svako vijeće ima petero sudaca¹. Osim toga, kako bi se potaknula komunikacija između sudaca u tim vijećima, ona više ne zasjedaju u dvama podsastavima od troje sudaca kojima predsjedja isti predsjednik vijeća, nego u šest podsastava u skladu sa sustavom rotacije.

Druga mjera koja se provodi od 30. rujna 2019. odnosi se na uvođenje određenih specijalizacija vijeća za područja intelektualnog vlasništva i javne službe. Stoga je odlučeno da će šest vijeća rješavati prvu kategoriju predmeta, a četiri vijeća bit će zadužena za drugu kategoriju. Sve ostale kategorije sporova i dalje će biti raspodijeljene među svim vijećima. Osim toga, dodjela svih predmeta vijećima, kako u područjima koja su predmet specijalizacije tako i u drugima, i dalje će se provoditi prema sustavu rotacije, čije se funkcioniranje može prilagoditi kako bi se uzelo u obzir radno opterećenje i povezanost predmeta. Potonje odstupanje podrazumijeva da predmeti koji se odnose na isti pobijani akt ili u kojima je riječ o sličnoj problematici načelno mogu biti dodijeljeni istom vijeću, odnosno istom sucu izvjestitelju.

Treća mjera odnosi se na sastav velikog vijeća, koji je izmijenjen kako bi se sucima koji nisu predsjednici vijeća omogućilo da više zasjedaju u tom sastavu suda od 15 sudaca. Od 26. rujna 2019. veliko vijeće čine predsjednik, potpredsjednik, ograničen broj predsjednika vijeća, suci vijeća prvotno zaduženog za predmet i drugi suci koji se naizmjenice biraju prema senioritetu odnosno prema obrnutom senioritetu.

1) U slučaju potrebe, dva od tih vijeća mogu prihvatiti šest sudaca.

Kao četvrto, Opći je sud smatrao da je u pravosudnu aktivnost važno više uključiti predsjednika i potpredsjednika, vodeći računa o njihovim posebnim odgovornostima koje nisu spojive s obavljanjem djelatnosti punopravnog suca. Tako predsjednik zamjenjuje spriječenog suca u proširenim vijećima od petero sudaca, a potpredsjednik sudjeluje u proširenim vijećima od petero sudaca u jednom predmetu po vijeću i po godini. U tom kontekstu valja naglasiti da je Opći sud potvrdio da je glavna zadaća potpredsjednika osigurati dosljednost i kvalitetu sudske prakse.

Sve te mjere trebaju omogućiti Općem sudu da osigura da posljednja faza reforme donese rezultate, osobito s obzirom na nastavak smanjenja trajanja postupka i sustavnije upućivanje predmeta proširenim vijećima od petero ili petnaestero sudaca.

Kao peto, unatoč izazovima nastalima provedbom posljednje faze reforme i djelomičnom obnovom Općeg suda, Opći je sud mogao postići zadovoljavajuće rezultate. Statistički gledano, broj pokrenutih postupaka (939) i broj okončanih predmeta (874), uzimajući u obzir veliku skupinu povezanih predmeta koji su podneseni potkraj godine, općenito je uravnotežen, pri čemu je u tijeku 1398 predmeta. Ta se zadovoljavajuća situacija odražava na vrijeme postupanja s predmetima, koje se i dalje smanjuje. Naime, trajanje postupaka u kojima su donesene presude i rješenja u 2019. iznosilo je 17 mjeseci, u odnosu na 20 mjeseci u 2018. i otprilike 26 mjeseci tijekom prvih godina posljednjeg desetljeća. To znatno poboljšanje jedna je od pozitivnih posljedica reforme strukture sudova Unije. Druga pozitivna posljedica odnosi se na mogućnost Općeg suda da češće odlučuje u vijećima od petero sudaca u predmetima u kojima je to potrebno i tako poveća autoritet svojih presuda. Od 2016. broj predmeta u kojima se odlučuje u proširenim vijećima iznosi oko 60 na godinu, u odnosu na manje od desetak početkom desetljeća.

B | Sudska praksa Općeg suda u 2019.

Trendovi u sudskoj praksi

Pripremio potpredsjednik Općeg suda **Savvas Papasavvas**

Na temelju analize odluka koje je Opći sud donio tijekom 2019. može se još jednom utvrditi da se on bavi različitim područjima i da su sporovi o kojima odlučuje važni. Kako bi odgovorio na te izazove, Opći sud, kao i prošle godine, redovito se i često koristio mogućnošću koja mu se nudi člankom 50. Statuta Suda Europske unije da zasjeda u vijeću od pet sudaca. Kad je riječ o obrađenim pitanjima, Opći sud u više je navrata morao sankcionirati nepoštovanje načela propisanih pravom Europske unije i temeljnih prava. U 2019. također mu je pružena prilika da pojašni više postupovnih pitanja. U svojstvu prvostupanjskog suda, osim toga, ispitao je nova pitanja kao i predmete od ključne važnosti s pravnog i ekonomskog stajališta.

Kao jamac poštovanja načela prava Unije, Opći sud u presudi od 10. siječnja 2019., **RY/Komisija** (T-160/17, [EU:T:2019:1](#)) poništio je odluku Europske komisije o raskidu ugovora o radu na neodređeno vrijeme članu privremenog osoblja zbog gubitka povjerenja, i to zbog povrede prava tog člana privremenog osoblja na saslušanje, utvrđenog u članku 41. stavku 2. točki (a) Povelje Europske unije o temeljnim pravima. Osim toga, u presudama od 11. srpnja 2019., **Janukovič/Vijeće** (T-244/16 i T-285/17, [EU:T:2019:502](#)) i **Klimenko/Vijeće** (T-274/18, [EU:T:2019:509](#)) Opći sud poništio je više akata Vijeća Europske unije¹ o mjerama ograničavanja donesenima s obzirom na stanje u Ukrajini jer su imena tužiteljâ, bivšeg predsjednika i bivšeg ministra prihoda i rashoda u Ukrajini, zadržana na popisu osoba, subjekata i tijela na koje se te mjere ograničavanja primjenjuju. Opći sud, primjenjujući načela sudske prakse iz presude od 19. prosinca 2018., **Azarov/Vijeće** (C-530/17 P, [EU:C:2018:1031](#)), smatrao je da nije utvrđeno da je Vijeće prije donošenja pobijanih akata provjerilo jesu li ukrajinska pravosuđna tijela poštovala prava obrane tužiteljâ i pravo na djelotvornu sudsku zaštitu. Zbog toga je poništio pobijane akte.

Opći sud usto je morao dati pojašnjenja o određenim aspektima koji se odnose na dopuštenost tužbi. Tako je u rješenju od 30. travnja 2019., **Rumunjska/Komisija** (T-530/18, u žalbenom postupku², [EU:T:2019:269](#)) Opći sud pojašnio početak roka za podnošenje tužbe za poništenje protiv pojedinačnog akta kada taj akt nije samo dostavljen svojem adresatu nego i objavljen. Opći je sud smatrao da kao dan početka tog roka treba uzeti dan objave u Službenom listu, ako je ta objava, o kojoj ovisi stupanje tog akta na snagu, predviđena UFEU-om, a dan priopćavanja u ostalim slučajevima spomenutima u članku 297. stavku 2. trećem podstavku UFEU-a, među kojima je slučaj odluka u kojima je određeno komu su upućene. Primjenjujući ta načela, Opći je sud presudio da je tužba koju je Rumunjska podnijela 7. rujna 2018. nepravodobna i da je treba odbaciti kao nedopuštenu. Osim toga, u presudi od 20. rujna 2019., **Venezuela/Vijeće** (T-65/18, u žalbenom postupku³, [EU:T:2019:649](#)) Opći sud razmotrio je pitanje dopuštenosti tužbi koje su podnijele treće države. U tom pogledu,

1| U ovom je slučaju u predmetima T-244/16 i T-285/17 zatraženo poništenje Odluke Vijeća (ZVSP) 2016/318 od 4. ožujka 2016. (SL 2016., L 60, str. 76.) i Provedbene uredbe Vijeća (EU) 2016/311 od 4. ožujka 2016. (SL 2016., L 60, str. 1.) te Odluke Vijeća (ZVSP) 2017/381 od 3. ožujka 2017. (SL 2017., L 58, str. 34.) i Provedbene uredbe Vijeća (EU) 2017/374 od 3. ožujka 2017. (SL 2017., L 58, str. 1.), a u predmetu T-274/18 poništenje Odluke Vijeća (ZVSP) 2018/333 od 5. ožujka 2018. (SL 2018., L 63, str. 48.) i Provedbene uredbe Vijeća (EU) 2018/326 od 5. ožujka 2018. (SL 2018., L 63., str. 5.).

2| Predmet C-498/19 P, **Rumunjska/Komisija**

3| Predmet C-872/19 P, **Venezuela/Vijeće**

nakon što je utvrdio da se na Bolivarijansku Republiku Venezuelu, kao državu, pobijane odredbe ne odnose izričito i specifično i da se, nadalje, ona ne može izjednačiti s gospodarskim subjektom koji uobičajeno obavlja gospodarsku djelatnost, Opći je sud smatrao da se pobijane odredbe ne odnose izravno na pravni položaj te države te je odbacio tužbu kao nedopuštenu.

Opći sud također je bio suočen s novim pravnim pitanjima, poput onih u presudi od 10. rujna 2019., **Poljska/Komisija** (T-883/16, u žalbenom postupku⁴, [EU:T:2019:567](#)), u kojoj je prihvatio tužbu za poništenje koju je podnijela Republika Poljska protiv Komisijine odluke o odobrenju izmjene uvjeta za izuzeće plinovoda OPAL koju je predložilo njemačko regulatorno tijelo⁵ zbog povrede načela energetske solidarnosti iz članka 194. stavka 1. UFEU-a, koje je prvi put ispitao. Isto tako, presudom od 12. prosinca 2019., **Conte/EUIPO (CANNABIS STORE AMSTERDAM)** (T-683/18, [EU:T:2019:855](#)) Opći sud odbio je tužbu protiv odluke žalbenog vijeća Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO), a koji je odbio registraciju žiga CANNABIS STORE AMSTERDAM jer se protivi javnom poretku. Opći sud još nikad nije analizirao žig koji se može shvatiti kao da se odnosi na nezakonite opojne droge s obzirom na članak 7. stavak 1. točku (f) Uredbe 2017/1001⁶. Osim toga, Opći sud 20. rujna 2019. u presudi **BASF Grenzach/ECHA** (T-125/17, [EU:T:2019:638](#)) prvi je put odlučivao o zadaći i nadležnostima Žalbene komisije Europske agencije za kemikalije (ECHA). Konkretnije, Opći sud odredio je opseg i intenzitet nadzora koji provodi ta komisija, u okviru žalbe koja joj je podnesena protiv ECHA-ine odluke kojom se zahtijevaju dodatne informacije o evaluaciji tvari triklosana, u skladu s Uredbom (EZ) br. 1907/2006⁷. Naposljetku, valja navesti i presudu od 8. svibnja 2019., **Stemcor London i Samac Steel Supplies/Komisija** (T-749/16, [EU:T:2019:310](#)), u kojoj je Opći sud odbio tužbu za poništenje Provedbene uredbe (EU) 2016/1329⁸ kojom je predviđena retroaktivna naplata konačne antidampinške pristojbe na uvoz određenih hladno valjanih plosnatih čeličnih proizvoda podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije. U toj je presudi Opći sud prvi put odlučivao o mehanizmu predviđenom člankom 10. stavkom 4. Osnovne uredbe u području antidampinga⁹, koji Komisiji omogućuje da pod određenim uvjetima retroaktivno ubire antidampinšku pristojbu na proizvode prijavljene za puštanje u potrošnju 90 dana prije datuma primjene privremenih mjera (ali ne prije početka ispitnog postupka).

Naposljetku, Opći sud odlučivao je o predmetima koji se odnose na takozvane „tax rulings”. Tako je u presudi od 14. veljače 2019., **Belgija i Magnetrol International/Komisija** (T-131/16 i T-263/16, u žalbenom postupku¹⁰, [EU:T:2019:91](#)) Opći sud u okviru tužbe na temelju članka 263. UFEU-a poništio Odluku 2016/1699 kojom je kao nezakonita i s unutarnjim tržištem nespojiva državna potpora okvalificiran sustav izuzeća od oporezivanja viška dobiti belgijskih subjekata multinacionalnih grupa poduzetnika, koji je Belgija primjenjivala

4| Predmet C-848/19 P, *Njemačka/Poljska*

5| Odluka Komisije C(2016) 6950 *final* od 28. listopada 2016. o izmjeni uvjeta za izuzeće plinovoda OPAL, odobrenih na temelju Direktive 2003/55/EZ, od primjene pravila koja se odnose na pristup treće strane i regulaciju tarifa

6| Članak 7. stavak 1. točka (f) Uredbe (EU) 2017/1001 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o žigu Europske unije (SL 2017., L 154, str. 1.) predviđa da se neće registrirati žigovi koji su protivni javnom poretku ili prihvaćenim moralnim načelima.

7| Uredba (EZ) br. 1907/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju kemikalija (REACH) i osnivanju Europske agencije za kemikalije te o izmjeni Direktive 1999/45/EZ i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 793/93 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1488/94 kao i Direktive Vijeća 76/769/EEZ i direktiva Komisije 91/155/EEZ, 93/67/EEZ, 93/105/EZ i 2000/21/EZ (SL 2006., L 396, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 23., str. 3.)

8| Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/1329 od 29. srpnja 2016. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na evidentirani uvoz određenih hladno valjanih plosnatih čeličnih proizvoda podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije (SL 2016., L 210, str. 27.)

9| Uredba (EU) 2016/1036 Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2016. o zaštiti od dampinškog uvoza iz zemalja koje nisu članice Europske unije (SL 2016., L 176, str. 21.)

10| Predmet C-337/19 P, *Komisija/Belgija i Magnetrol International*

od 2004., i kojom je posljedično naložen njezin povrat¹¹. Suprotno tomu, u presudi od 24. rujna 2019., **Luksemburg i Fiat Chrysler Finance Europe/Komisija** (T-755/15 i T-759/15, [EU:T:2019:670](#)) Opći sud odbio je kao neosnovane tužbe za poništenje koje su Veliko Vojvodstvo Luksemburg i poduzeće Fiat Chrysler Finance Europe podnijeli protiv Komisijine odluke u kojoj se kao državna potpora kvalificira porezno rješenje koje su luksemburška porezna tijela izdala poduzeću Fiat Chrysler Finance Europe¹².

I. Sudski postupak

1. Pojam akta koji se može pobijati

U rješenju od 15. ožujka 2019., **Silgan Closures i Silgan Holdings/Komisija** (T-410/18, u žalbenom postupku¹³, [EU:T:2019:166](#)) Opći sud odbacio je tužbu za poništenje Komisijine odluke o pokretanju, u skladu s člankom 2. stavkom 1. Uredbe br. 773/2004¹⁴, postupka primjene članka 101. UFEU-a u pogledu više društava koja posluju u sektoru metalne ambalaže među kojima su tužitelji. U tom pogledu, Opći sud prihvatio je prigovor nedopuštenosti koji je istaknula Komisija te je presudio da je pobijana odluka pripremni akt koji u smislu članka 263. UFEU-a ne proizvodi pravne učinke prema tužiteljima.

Opći sud najprije je podsjetio da učinke i pravnu prirodu pobijane odluke treba ocijeniti s obzirom na njezinu funkciju u okviru postupka u kojem se donosi odluka na temelju poglavlja III. Uredbe br. 1/2003¹⁵.

Što se, osobito, tiče posljedice predviđene u članku 11. stavku 6. Uredbe br. 1/2003, da zbog pokretanja postupka na koji se odnosi pobijana odluka prestaje nadležnost tijela država članica za tržišno natjecanje da primjenjuju članak 101. UFEU-a s obzirom na činjenice koje su predmet tog postupka, Opći sud zaključio je da ta posljedica ne utječe negativno na njihove interese, nego se njome tužitelji štite od usporednog progona od strane tih tijela.

Opći sud smatrao je da se ovaj zaključak ne primjenjuje samo kada niti jedno nacionalno tijelo nije pokrenulo postupak s tim u vezi, nego i *a fortiori* kada je takvo tijelo pokrenulo takav postupak i njegova nadležnost prestane na temelju članka 11. stavka 6. Uredbe br. 1/2003. Naime, ako odluka o pokretanju postupka primjene članka 101. UFEU-a ne utječe na pravni položaj dotičnog poduzetnika ako on do tada nije predmet nikakvog drugog postupka, to je tim više slučaj kada je predmetni poduzetnik već postao predmet istrage koju je nacionalno tijelo pokrenulo.

11| Odluka Komisije (EU) 2016/1699 od 11. siječnja 2016. o programu državnih potpora u pogledu izuzeća od oporezivanja viška dobiti SA.37667 (2015/C) (ex 2015/NN) koji je provela Belgija (SL 2016., L 260, str. 61.)

12| Odluka Komisije (EU) 2016/2326 od 21. listopada 2015. o državnoj potpori SA.38375 (2014/C ex 2014/NN) koju je dodijelio Luksemburg u korist društva Fiat (SL 2016., L 351, str. 1.)

13| Predmet C-418/19 P, **Silgan Closures i Silgan Holdings/Komisija**

14| Uredba Komisije (EZ) br. 773/2004 od 7. travnja 2004. o postupcima koje Komisija vodi na temelju članaka [101. i 102. UFEU-a] (SL 2004., L 123, str. 18.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 298.)

15| Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [101. i 102. UFEU-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.)

Prema mišljenju Općeg suda, tužitelji se stoga pogrešno pozivaju na članke 104. i 105. UFEU-a kojima su predviđena određena međudjelovanja između ovlasti Komisije i ovlasti država članica u pogledu provedbe osobito članka 101. UFEU-a. Naime, te se odredbe odnose samo na moguće slučajeve koji nisu obuhvaćeni uredbom za primjenu članka 101. UFEU-a donesenom na temelju članka 103. UFEU-a, poput Uredbe br. 1/2003.

Opći sud istaknuo je da, s jedne strane, ništa ne sprečava tužitelje da zahtijevaju primjenu Obavijesti Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela. S druge strane, u slučaju zabranjenog sporazuma čiji protutržišni učinci mogu nastati u više država članica i koji slijedom toga mogu dovesti do intervencije različitih nacionalnih tijela nadležnih za tržišno natjecanje i Komisije, poduzetnik koji se želi koristiti sustavom oslobođenja ili ublažavanja od kazni ima interes podnijeti zahtjeve za oslobođenje ne samo nacionalnim tijelima koja su eventualno nadležna za primjenu članka 101. UFEU-a, nego i Komisiji.

U takvom je slučaju na dotičnom poduzetniku, koji se želi koristiti takvim programom, da poduzme nužne korake kako moguće izvršavanje ovlasti Komisije na temelju Uredbe br. 1/2003 u najmanjoj mjeri ili uopće ne bi utjecalo na prednosti koje bi on mogao zahtijevati po osnovi pokajničkog programa.

Povrh toga, Opći sud presudio je da prekid zastare do koje bi dovelo donošenje pobijane odluke ne prekoračuje učinke svojstvene postupovnom aktu koji isključivo utječe na postupovni položaj, a ne na pravni položaj poduzetnika na kojeg se istraga odnosi. Ta se ocjena o isključivo postupovnoj prirodi tih učinaka ne primjenjuje samo na prekid zastare predviđen u članku 25. Uredbe br. 1/2003, nego i na prekid zastare ovlasti koje nacionalna tijela imaju za izricanje sankcija koje su, ovisno o okolnostima, predviđene nacionalnim pravom.

U predmetu povodom kojeg je doneseno rješenje od 6. svibnja 2019., **ABLV Bank/ESB** (T-281/18, u žalbenom postupku¹⁶, [EU:T:2019:296](#)), Općem sudu podnesena je tužba za poništenje protiv odluka ESB-a u kojima je proglašeno da tužitelj i njegovo društvo kći, ABLV Bank Luxembourg SA, propadaju ili je vjerojatno da će propasti u smislu članka 18. stavka 1. Uredbe br. 806/2014¹⁷. U okviru tog postupka, ESB je istaknuo dva prigovora nedopuštenosti. U okviru prvog prigovora nedopuštenosti, ESB je u biti tvrdio da procjena o propasti ili vjerojatnosti propasti jest pripremna mjera bez obvezujućeg učinka i da navedenom uredbom nije predviđena mogućnost podnošenja tužbe za poništenje protiv procjene da subjekt propada ili je vjerojatno da će propasti. Osim toga, on je smatrao da članak 86. stavak 2. navedene uredbe izričito utvrđuje da odluke Jedinstvenog sanacijskog odbora (Odbor) mogu biti predmet takve tužbe. U okviru drugog prigovora nedopuštenosti, ESB je tvrdio da se procjene da subjekt propada ili je vjerojatno da će propasti ne odnose izravno na tužitelja, jer, s jedne strane, te procjene nisu izravno proizvele učinke na njegov pravni položaj, te, s druge strane, one daju potpunu slobodu tijelima zaduženima za njihovu provedbu.

Što se tiče prvog prigovora nedopuštenosti, Opći sud podsjeća, prije svega, na svoju ustaljenu sudsku praksu na temelju koje svaka fizička ili pravna osoba može pobijati samo akte koji proizvode obvezujuće pravne učinke te koji time utječu na tužiteljeve interese, bitno mijenjajući njegov pravni položaj. Osim toga, kada je riječ o aktima čije se donošenje odvija u nekoliko faza internog postupka, akti koji se mogu pobijati predstavljaju načelno samo mjere koje konačno određuju položaj institucije nakon završetka tog postupka, osim prijelaznih mjera čija je svrha priprema konačne odluke i čija nezakonitost može biti valjano istaknuta u okviru tužbe protiv nje. Suprotno tomu, međuodluka se ne može pobijati tužbom ako se ustanovi da će se nezakonitost vezana uz taj akt moći iznijeti u prilog tužbi podnesenoj protiv konačne odluke čiji je ta međuodluka pripremni akt. U tim okolnostima tužba podnesena protiv odluke kojom se okončava postupak osigurat će dovoljnu sudsku zaštitu.

16| Predmet C-551/19 P, **ABLV Bank/ESB**

17| Uredba (EU) br. 806/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. srpnja 2014. o utvrđivanju jedinstvenih pravila i jedinstvenog postupka za sanaciju kreditnih institucija i određenih investicijskih društava u okviru jedinstvenog sanacijskog mehanizma i jedinstvenog fonda za sanaciju te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1093/2010 (SL 2014., L 225, str. 1. i ispravak SL 2015., L 101, str. 62.)

Potom Opći sud naglašava da pobijani akti sadržavaju ESB-ovu procjenu da subjekti propadaju ili je vjerojatno da će propasti i da on nema nikakvu ovlast odlučivanja u okviru predviđenom za donošenje sanacijskog programa. Naime, na temelju uvodne izjave 26. Uredbe br. 806/2014, iako ESB i Odbor trebaju biti u mogućnosti ocijeniti propada li kreditna institucija ili je vjerojatno da će propasti, isključivo je na Odboru da ocijeni uvjete potrebne za sanaciju i donese sanacijski program, ako smatra da su svi uvjeti ispunjeni. Osim toga, Opći sud smatra da iz članka 18. stavka 1. navedene uredbe izričito proizlazi da je na Odboru da procijeni jesu li tri uvjeta predviđena u toj odredbi ispunjena. Doduše, ESB ima ovlast obavijestiti o procjeni u pogledu prvog uvjeta, to jest propada li subjekt ili je vjerojatno da će propasti, ali je riječ upravo samo o procjeni koja uopće ne vezuje Odbor.

Naposljetku, prema stajalištu Općeg suda, pobijane akte treba smatrati pripremnim mjerama u postupku na temelju kojeg Odbor može donijeti odluku u pogledu sanacije predmetnih bankovnih institucija i ne može ih se stoga pobijati tužbom za poništenje. Oni ne mijenjaju tužiteljev pravni položaj. Naime, u njima je ESB iznio činjeničnu ocjenu u pogledu pitanja propadaju li tužitelj i njegovo društvo kći ili je vjerojatno da će propasti, a koja uopće nije obvezujuća, nego čini osnovu za to da Odbor donese sanacijske programe ili odluke kojima se utvrđuje da sanacija nije u javnom interesu. Stoga se pobijani akti ne mogu pobijati u smislu članka 263. UFEU-a, tako da je Opći sud u cijelosti odbacio tužbu kao nedopuštenu, pri čemu nije bilo potrebno izjasniti se o drugom prigovoru nedopuštenosti koji je istaknuo ESB.

U rješenju **RATP/Komisija** (T-422/18, [EU:T:2019:339](#)), Opći sud odbacio je kao nedopuštenu tužbu za poništenje početne odluke Komisije o odobravanju pristupa dokumentima zbog povlačenja i zamjene pobijane odluke prije podnošenja tužbe.

Komisijina Glavna uprava za mobilnost i promet 5. ožujka 2018. djelomično je odobrila pristup autoru početnog zahtjeva za pristup dopisima glavnog izvršnog direktora Régie autonome des transports parisiens (RATP) upućenih Komisiji. Nakon ponovnog zahtjeva za pristup, glavni tajnik Komisije donio je 7. lipnja 2018. odluku u kojoj je odbio bilo kakvo otkrivanje spornih dokumenata.

Budući da je RATP saznao za početni zahtjev za pristup kao i za dostavu redigirane verzije spornih dokumenata podnositelju zahtjeva za pristup, podnio je 6. srpnja 2018. tužbu za poništenje početne odluke o odobravanju djelomičnog pristupa navedenim dokumentima.

Opći sud smatrao je, s obzirom na to da pobijana odluka predstavlja tek prvotno stajalište Komisije koje je u cijelosti zamijenjeno odlukom od 7. lipnja 2018., da je tom odlukom dovršen postupak i stoga ona ima prirodu odluke. Tako je u trenutku podnošenja tužbe odluka od 7. lipnja 2018. već nadomjestila pobijanu odluku i uklonila je iz pravnog poretka Unije, tako da ona više nije proizvodila učinke. Slijedom toga, tužba je bila bespredmetna na dan kada je podnesena i treba je proglasiti nedopuštenom.

Osim toga, tužitelj nije imao pravni interes jer poništenje pobijane odluke ne bi otklonilo učinke otkrivanja spornih dokumenata.

Odluka Općeg suda da zbog bespredmetnosti odbaci kao nedopuštenu tužbu za poništenje pobijane odluke ne utječe, međutim, na mogućnost tužitelja da podnese tužbu za naknadu štete.

2. Aktivna procesna legitimacija

U rješenju **Associazione GranoSalus/Komisija** (T-125/18, u žalbenom postupku¹⁸, [EU:T:2019:92](#)), donesenom 14. veljače 2019., Opći sud odbacio je zahtjev za poništenje Provedbene uredbe 2017/2324¹⁹.

Ovaj je predmet pokrenut zbog činjenice da je Europska komisija produljila odobrenje glifosata, aktivne tvari koja se među ostalim koristi i kao herbicid. Tužitelj, udruženje koje čine proizvođači pšenice, potrošači i njihove udruge za zaštitu, zahtijevao je od Općeg suda da poništi Provedbenu uredbu 2017/2324 i naloži mjeru izvođenja dokaza s ciljem podnošenja dijelova izvješća Europske agencije za sigurnost hrane (EFSA) u kojima su preispitane studije o potencijalnim učincima glifosata na zdravlje ljudi u svrhu njihove usporedbe s drugim dokumentima koji se odnose na predmetnu tematiku.

Što se, kao prvo, tiče pitanja postojanja vlastitog interesa na koji bi se tužitelj mogao pozvati, Opći sud presudio je da, zbog toga što nije naveo da je imao ulogu u pripremi Provedbene uredbe 2017/2324 ili da je imao posebna prava u okviru postupka koji je doveo do donošenja tog akta, tužitelj nema takav interes koji bi mu omogućio da Općem sudu u svoje ime podnese tužbu za poništenje.

Što se, potom, tiče aktivne procesne legitimacije tužiteljevih članova, Opći sud utvrdio je da u ovom slučaju članove tužitelja nije moguće smatrati adresatima Provedbene uredbe 2017/2324, jer oni u tom aktu nisu određeni kao njegovi adresati. Opći je sud u pogledu navodnog osobnog utjecaja tog akta na neke od tužiteljevih članova u njihovu općem svojstvu potrošača i građana Unije smatrao da navedeni akt utječe na članove tužitelja zbog njihova objektivnog svojstva potrošača, građana Unije ili proizvođača pšenice na isti način kao i na sve druge potrošače, građane Unije ili proizvođače pšenice koji se stvarno ili potencijalno nalaze u istovjetnoj situaciji. Što se tiče kvalifikacije Provedbene uredbe 2017/2324 kao regulatornog akta koji ne podrazumijeva provedbene mjere, Opći sud istaknuo je da se ocjenjivanje glifosata odvija u dvije faze. Najprije tvar podliježe odobrenju Komisije. Zatim svaka država članica odobrava stavljanje na tržište proizvoda koji sadržavaju tu tvar. Isto vrijedi za produljenje odobrenja tvari. Iz tog postupka proizlazi da Provedbena uredba 2017/2324 proizvodi učinke na temelju produljenja odobrenja za stavljanje na tržište koja su izdala nacionalna tijela i koja stoga čine provedbene mjere.

U presudi **Air France/Komisija** (T-894/16, [EU:T:2019:508](#)), donesenoj 11. srpnja 2019., Opći sud odbacio je kao nedopuštenu tužbu za poništenje koju je zračni prijevoznik Air France podnio protiv odluke iz područja državnih potpora, koju je Komisija donijela u vezi s određenim mjerama koje su francuska tijela poduzela u korist Zračne luke Marseille Provence i zračnih prijevoznika korisnika te zračne luke²⁰.

Zračna luka Marseille Provence jedna je od najvećih zračnih luka u Francuskoj. S ciljem da učini svoj promet dinamičnijim i da preusmjeri svoj razvoj prema europskim destinacijama, upravitelj te zračne luke odlučio je 2004. uspostaviti pored glavnog terminala novi terminal namijenjen niskotarifnim letovima. Radi financiranja tog novog terminala upravitelj je, među ostalim, primio od francuske države subvenciju za ulaganje. Usto je za

18| Predmet C-313/19 P, **Associazione GranoSalus/Komisija**

19| Provedbena uredba Komisije (EU) 2017/2324 od 12. prosinca 2017. o produljenju odobrenja aktivne tvari glifosat u skladu s Uredbom (EZ) br. 1107/2009 Europskog parlamenta i Vijeća o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja i o izmjeni Priloga Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 540/2011 (SL 2017., L 333, str. 10.)

20| Odluka Komisije (EU) 2016/1698 od 20. veljače 2014. o mjerama SA.22932 (11/C) (ex NN 37/07) koje je Francuska poduzela u korist Zračne luke Marseille Provence i zračnih prijevoznika korisnika Zračne luke (SL 2016., L 260, str. 1.)

novi terminal uveden poseban propis kojim su predviđene snižene cijene naknade po putniku. Naposljetku, ugovor o zakupu prostora za oglašavanje sklopljen je na trajanje od pet godina s mogućnošću produljenja kako bi se osiguralo oglašavanje odredišta Marseille u svrhu privlačenja velikog broja putnika.

Nakon što je ispitala te različite mjere s obzirom na pravo državnih potpora, Komisija je smatrala da se Zračna luka Marseille Provence koristila potporom za ulaganje koja je bila spojiva s unutarnjim tržištem na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) UFEU-a. Što se tiče smanjenih naknada koje se primjenjuju na novi terminal, koji je rezerviran za niskotarifne letove, i ugovora o zakupu prostora za oglašavanje, Komisija je, s druge strane, zaključila da nije postojala potpora u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Ta je Komisijina odluka bila predmet tužbe za poništenje koju je podnio Air France koji je prigovarao, među ostalim, zato što su niskotarifni zračni prijevoznici, poput Ryanaira, pribavili konkurentsku prednost od korištenja novim terminalom namijenjenim toj vrsti letova.

Opći sud ipak je odbacio tužbu Air Francea kao nedopuštenu, uz obrazloženje da potonji zračni prijevoznik nije imao aktivnu procesnu legitimaciju na temelju članka 263. četvrtog stavka UFEU-a.

U tom je pogledu Opći sud, prije svega, naglasio da na temelju navedene odredbe tužitelj poput Air Francea mora ispuniti dvostruki uvjet u smislu postojanja izravnog i osobnog utjecaja pobijane odluke na njega. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, može se, usto, tvrditi da postoji osobni utjecaj na Air France samo ako se potonji zračni prijevoznik nalazi u odnosu tržišnog natjecanja s korisnikom mjera potpore koje su predmet odluke pobijane pred Općim sudom i ako su te mjere bitno utjecale na njegov položaj na tržištu.

S obzirom na ta načela, Opći sud potom je istaknuo da je subvencija za ulaganje dodijeljena radi financiranja izgradnje novog terminala Zračne luke Marseille Provence bila odobrena samo upravitelju te zračne luke koji je bio jedini njezin korisnik. U nedostatku odnosa tržišnog natjecanja između navedenog upravitelja i Air Francea, Komisijina odluka kojom se ta subvencija proglašava spojivom s unutarnjim tržištem posljedično se nije osobno odnosila na Air France.

Što se tiče smanjenih naknada koje se primjenjuju na novi terminal za niskotarifne letove i ugovora o zakupu prostora za oglašavanje, Opći sud naposljetku je pojasnio da se mjerodavno tržište za koje je potrebno ispitati učinak tih mjera sastoji od svih linija iz te zračne luke i prema njoj, neovisno o tome koji je terminal korišten. Tako je na Air Franceu bilo da kao tužitelj dokaže da su na njegovu konkurentnost na tom tržištu bitno utjecali smanjene naknade i ugovor o zakupu prostora za oglašavanje. No, čak i uz pretpostavku da su navedene mjere izravno utjecale na konkurentnost Air Francea na mjerodavnom tržištu, uzevši u obzir njegovo tržišno natjecanje s Ryanairom, on nije podnio elemente na temelju kojih bi se moglo zaključiti da je takav utjecaj bio bitan. Stoga je njegovu tužbu trebalo u cijelosti odbaciti kao nedopuštenu.

U presudi **Venezuela/Vijeće** (T-65/18, u žalbenom postupku²¹, [EU:T:2019:649](#)), objavljenoj 20. rujna 2019., Opći sud presudio je da je nedopuštena tužba za poništenje koju je podnijela Bolivarijanska Republika Venezuela (u daljnjem tekstu: Venezuela) protiv triju akata Vijeća kojima su na osnovi zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP) uvedene mjere ograničavanja s obzirom na stanje u Venezueli²².

21| Predmet C-872/19 P, **Venezuela/Vijeće**

22| U predmetnom se slučaju zahtijevalo poništenje Uredbe Vijeća (EU) 2017/2063 od 13. studenoga 2017. o mjerama ograničavanja s obzirom na stanje u Venezueli (SL 2017., L 295, str. 21.), Provedbene uredbe Vijeća (EU) 2018/1653 od 6. studenoga 2018. o provedbi Uredbe 2017/2063 (SL 2018., L 276, str. 1.) i Odluke Vijeća (ZVSP) 2018/1656 od 6. studenoga 2018. o izmjeni Odluke (ZVSP) 2017/2074 o mjerama ograničavanja s obzirom na stanje u Venezueli (SL 2018., L 276, str. 10.).

Nakon što je podsjetio da je člankom 263. četvrtim stavkom UFEU-a predviđeno, među ostalim, da se odluka koja je predmet tužbe za poništenje mora izravno odnositi na fizičku ili pravnu osobu kako bi ta tužba bila dopuštena, Opći sud ističe da odredbe pobijanih akata o kojima je riječ u predmetnom slučaju (u daljnjem tekstu: pobijane odredbe) sadržavaju zabranu prodaje ili isporuke određenog oružja, opreme i tehnologije bilo kojoj fizičkoj ili pravnoj osobi, subjektu ili tijelu u Venezueli kao i zabranu pružanja određenih usluga istim fizičkim ili pravnim osobama, subjektima ili tijelima u Venezueli. Opći sud primjećuje u tom pogledu da je primjena prethodno navedenih zabrana ograničena na područje Unije, na fizičke osobe koje su državljani neke države članice i na pravne osobe osnovane u skladu s pravom neke od njih kao i na pravne osobe, subjekte i tijela u vezi s bilo kojim poslom koji se u cijelosti ili djelomično obavlja u Uniji. Opći sud naposljetku primjećuje da se na Venezuelu, kao državu, pobijane odredbe ne odnose izričito i specifično.

Opći sud smatra, osim toga, da se Venezuela ne može izjednačiti s gospodarskim subjektom koji obično obavlja određenu gospodarsku djelatnost. Kao država, Venezuela je, naime, obvezna izvršavati javne ovlasti osobito u okviru državnih djelatnosti poput obrambenih, policijskih i nadzornih misija.

Štoviše, za razliku od gospodarskog subjekta čije je djelovanje ograničeno njegovom djelatnošću, Venezuela, kao država, ima područje djelovanja koje je obilježeno iznimnom raznolikošću. Taj vrlo širok raspon ovlasti stoga je razlikuje od gospodarskog subjekta koji obično obavlja određenu gospodarsku djelatnost. Opći sud primjećuje u tom pogledu da se podacima koje mu je Venezuela podnijela, kako ih je utvrdio Eurostat, i koji se odnose na ukupnu vrijednost komercijalnih transakcija robom koja je obuhvaćena pobijanim odredbama, ne može dokazati da je Venezuela kupivši predmetne proizvode i usluge djelovala kao subjekt ekvivalentan gospodarskom subjektu aktivnom na predmetnim tržištima, a ne u okviru svojih djelatnosti kao države. Činjenica da se pobijanim odredbama gospodarskim subjektima s poslovnim nastanom u Uniji zabranjuje da imaju gospodarske i financijske odnose s bilo kojom fizičkom ili pravnom osobom, subjektima ili tijelima u Venezueli ne može dovesti do zaključka da se te odredbe izravno odnose na Venezuelu u smislu članka 263. četvrtog stavka UFEU-a. Budući da se pobijanim odredbama, osim toga, izravno ne zabranjuje Venezueli da kupuje i uvozi opremu i pribavi usluge na koje se one odnose te da se njima ne utječe na njezinu sposobnost da ostvaruje svoja suverena prava na prostorima i nad imovinom pod njezinom nadležnosti, Opći sud smatra da ništa ne dopušta zaključak da je namjera Vijeća bila umanjiti njezinu pravnu sposobnost, tako da se za navedene odredbe ne može smatrati da izravno utječu na tužiteljev pravni položaj.

Naposljetku, što se tiče argumenta Venezuele da u nedostatku aktivne procesne legitimacije i nacionalnih provedbenih mjera ona ne bi mogla pokrenuti postupak pred sudovima država članica i bila bi joj uskraćena svaka sudska zaštita, Opći sud podsjeća da, iako pretpostavke dopuštenosti iz članka 263. četvrtog stavka UFEU-a svakako treba tumačiti u svjetlu prava na djelotvornu sudsku zaštitu, to pravo ne može imati za posljedicu zanemarivanje tih pretpostavki koje su izričito predviđene UFEU-om.

S obzirom na prethodno navedeno, Opći sud utvrdio je da je tužba u cijelosti nedopuštena u dijelu u kojem se odnosi na pobijane akte.

3. Rok za podnošenje tužbe

U predmetu u kojem je doneseno rješenje **Rumunjska/Komisija** (T-530/18, u žalbenom postupku²³, [EU:T:2019:269](#)), od 30. travnja 2019., Rumunjska je Općem sudu podnijela tužbu za djelomično poništenje Provedbene odluke Komisije o isključenju iz financiranja Europske unije određenih izdataka nastalih za države članice u okviru

23| Predmet C-498/19 P, **Rumunjska/Komisija**

europskih poljoprivrednih fondova²⁴. Tom je odlukom Komisija, među ostalim, na Rumunjsku primijenila financijski ispravak u iznosu većem od 90 milijuna eura. Taj je predmet omogućio Općem sudu da pruži pojašnjenja o početku roka za podnošenje tužbe za poništenje protiv pojedinačnog akta, kao što je odluka donesena na temelju članka 297. stavka 2. trećeg podstavka UFEU-a, kada adresat sazna za akt na dva različita načina. Naime, u predmetnom je slučaju pobijana odluka 14. lipnja 2018. dostavljena stalnom predstavništvu Rumunjske pri Europskoj uniji, a 15. lipnja 2018. objavljena je u *Službenom listu Europske unije*.

Opći sud najprije je podsjetio da, u skladu s člankom 263. šestim stavkom UFEU-a, tužba za poništenje mora biti podnesena u roku od dva mjeseca, ovisno o slučaju, od objavljivanja pobijane mjere ili obavješćivanja tužitelja o njoj ili, ako takva objava ili obavijest izostanu, od dana kada je tužitelj doznao za mjeru. K tomu, s jedne strane, na temelju članka 60. Poslovnika Općeg suda, postupovni se rokovi produljuju zbog udaljenosti za deset dana i, s druge strane, na temelju članka 59. tog poslovnika, kad rok za podnošenje tužbe protiv akta institucije počinje teći od trenutka objave tog akta u Službenom listu, rok se računa od isteka četrnaestog dana nakon dana te objave.

Nadalje, Opći sud naveo je da kao dan početka roka za podnošenje tužbe za poništenje treba uzeti dan objave u Službenom listu, ako je ta objava, o kojoj ovisi stupanje tog akta na snagu, predviđena UFEU-om, a dan priopćavanja u ostalim slučajevima spomenutima u članku 297. stavku 2. trećem podstavku UFEU-a, među kojima je slučaj odluka u kojima je određeno komu su upućene. Stoga, kad je riječ o aktu u kojem je određeno komu je upućen, samo je tekst dostavljen adresatima vjerodostojan, čak i ako je taj akt također bio objavljen u Službenom listu. U predmetnom je slučaju, s obzirom na to da je pobijana odluka izričito upućena Rumunjskoj, ta odluka proizvela učinak u odnosu na Rumunjsku na temelju dostave. K tomu, rok za podnošenje tužbe počeo je teći od te dostave, a s obzirom na to da se članak 59. Poslovnika ne može primijeniti, taj je rok, uključujući produljenje roka zbog udaljenosti, istekao 24. kolovoza 2018. Stoga je Opći sud presudio da je tužba koju je Rumunjska podnijela 7. rujna 2018. nepravodobna i da je treba odbaciti kao nedopuštenu.

Naposlijetku, Opći sud istaknuo je da tužiteljevi argumenti ne mogu pobiti taj zaključak.

U tom pogledu, kao prvo, Rumunjska je tvrdila da se, zbog nedostatka automatske korelacije između početka roka za podnošenje tužbe za poništenje akta institucije i trenutka stupanja na snagu ili nastanka pravnih učinaka tog akta, u predmetnom slučaju datum objave pobijane odluke u Službenom listu može smatrati početkom tog roka, iako je ta odluka već proizvela učinke u odnosu na Rumunjsku jer joj je prethodno dostavljena. Opći sud smatrao je, među ostalim, da ta argumentacija počiva na miješanju pretpostavki za dopuštenost tužbe za poništenje iz članka 263. UFEU-a s pretpostavkama za valjanost akta koji se pobija takvom tužbom.

Kao drugo, Rumunjska se pozvala na postojanje ustaljene prakse koju je Komisija odavno usvojila i koja se sastoji od objavljivanja u Službenom listu odluka, kao što su one o kojima je riječ u tom predmetu, pri čemu ih se i dostavlja njihovim adresatima. Tvrdila je da u toj atipičnoj situaciji početak roka za podnošenje tužbe treba biti objava navedenih odluka. Opći sud naveo je da, pod pretpostavkom da takva praksa postoji, kad je odluka prethodno dostavljena, radi izračuna roka za podnošenje tužbe valja uzeti u obzir taj datum, a ne kasniju objavu u Službenom listu. K tomu, usvajanje samo kriterija dostave kao početka roka za podnošenje tužbe za poništenje protiv akata u kojima su određeni njihovi adresati jamči pravnu sigurnost i djelotvornu sudsku zaštitu, za razliku od hibridnog rješenja prema kojem se adresat akta kojemu je on uredno dostavljen mora još raspitati o njegovoj mogućoj objavi u Službenom listu, koja je neizvjesna jer nije obvezna.

24| Provedbena odluka Komisije (EU) 2018/873 od 13. lipnja 2018. o isključenju iz financiranja Europske unije određenih izdataka nastalih za države članice u okviru Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) (SL 2018., L 152, str. 29.)

Kao treće, što se tiče argumenta prema kojem postoje razlike između teksta objavljenog u Službenom listu i dostavljenog teksta koji je nepotpun, Opći sud podsjetio je da je obavješćivanje radnja kojom autor pojedinačnog akta obavještava o tom aktu njegove adresate te im tako omogućuju da se upoznaju s njegovim sadržajem kao i s razlozima na kojima se zasniva. Međutim, budući da su navedene razlike manje, nisu mogle spriječiti Rumunjsku da se dovoljno jasno i precizno upozna sa sadržajem pobijane odluke i da shvati razloge na kojima se zasniva. Stoga nemaju utjecaja na primjenu roka za podnošenje tužbe za poništenje.

4. Besplatna pravna pomoć

U rješenju **OP/Komisija** (T-630/18 AJ, [EU:T:2019:365](#)), donesenom 23. svibnja 2019., Opći sud odbio je zahtjev za besplatnu pravnu pomoć koji je podnijela podnositeljica zahtjeva na temelju članka 147. Poslovnika Općeg suda, zbog nedostatnosti podataka i potvrda iz kojih je moguće utvrditi njezino imovinsko stanje.

U pogledu ispitivanja imovinskog stanja podnositeljice zahtjeva, a kao što to proizlazi iz članka 147. stavka 3. Poslovnika, na temelju svih informacija i potvrda priloženih zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć mora biti moguće utvrditi nije li s obzirom na navedeno stanje podnositeljica zahtjeva u mogućnosti u potpunosti ili djelomično snositi troškove pravne pomoći i zastupanja pred Općim sudom. Prema mišljenju Općeg suda, takva ocjena nužno pretpostavlja da podnositeljica zahtjeva podnese podatke i dokumente koji su vremenski dovoljno blizu datumu na koji je zahtjev podnesen, kako bi se objektivno procijenile njezine financijske mogućnosti za snošenje navedenih troškova.

U predmetnom je slučaju Opći sud utvrdio da je, u skladu s uputama iz obrasca zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć, podnositeljica zahtjeva morala iznijeti informacije u pogledu svojih prihoda u 2017., odnosno 2018.

U tom je pogledu Opći sud najprije smatrao da se dokumenti podneseni uz prethodni zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, koji se odnose na 2016., ne mogu uzeti u obzir za relevantno razdoblje. Osim toga, Opći sud kvalificirao je kao štur i dvosmislen izjavu podnositeljice zahtjeva u kojoj ona tvrdi da će se njezine potrebe pokriti iz naknade troškova parničnih postupaka koji su trenutačno u tijeku jer se ta vrsta davanja ne može izjednačiti s prihodom kojim se osoba može svakodnevno uzdržavati. Opći sud napomenuo je da podnositeljica zahtjeva u svojem zahtjevu nije navela profesionalnu djelatnost za koju se čini da je obavljala tijekom relevantnog razdoblja. Zbog izostanka bilo kakvog objašnjenja, na podnositeljici zahtjeva je da pojasni materijalne i financijske uvjete pod kojima je obavljala tu djelatnost te da iznese informacije i podnese dokaze iz kojih je moguće utvrditi njezine trenutačne prihode.

U tom je kontekstu Opći sud utvrdio da nije moguće utvrditi na temelju kojih se prihoda podnositeljica zahtjeva mogla uzdržavati tijekom relevantnog razdoblja. Uzimajući u obzir te elemente, Opći sud zaključio je da podnositeljica zahtjeva nije u dovoljnoj mjeri dokazala da zbog svojeg imovinskog stanja nije bila u mogućnosti u potpunosti ili djelomično snositi troškove pravne pomoći i zastupanja pred Općim sudom. U tim okolnostima, budući da pretpostavka predviđena u članku 146. stavku 1. Poslovnika nije ispunjena, Opći sud odbio je zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, pri čemu nije odlučio o pitanju proizlazi li da je namjeravana tužba očito nedopuštena ili očito pravno neosnovana.

U presudi **Frank/Komisija** (T-478/16, [EU:T:2019:399](#)), od 11. lipnja 2019., Opći sud odbio je tužbu koju je podnijela Regine Frank kojom se traži poništenje odluka Komisije od 17. lipnja 2016. i 16. rujna 2016., kojima se prešutno i izričito odbija tužiteljev zahtjev za potporu za istraživački projekt.

Nakon poziva za podnošenje prijedloga koji je dio Okvirnog programa Obzor 2020.²⁵, Regine Frank podnijela je Izvršnoj agenciji Europskog istraživačkog vijeća (ERCEA) zahtjev za potporu za projekt prijenosa svjetlosti u kvazikristalima i neperiodičnim strukturama. Tužitelj je taj zahtjev podnio u ime Tehničkog sveučilišta u Kaiserslauternu. Međutim, to je sveučilište obavijestilo ERCEA-u da ono kao institucija domaćin nije bilo dostupno za tužiteljev projekt. Sveučilište je također pojasnilo da je tužitelj bez njegova odobrenja za pozive za podnošenje prijedloga za 2016. koristio izjavu o suglasnosti izdanu za pozive za podnošenje prijedloga za 2015. U nedostatku valjane izjave o suglasnosti, ERCEA je odbila zahtjev za potporu. Komisija je potvrdila to odbijanje, najprije prešutno, a zatim u izričitoj odluci o odbijanju.

Kao prvo, od Općeg suda tražilo se da odluči o posljedicama odluke odvjetnika da tijekom postupka pred Općim sudom prestane zastupati tužitelja koji je korisnik besplatne pravne pomoći. U predmetnom slučaju rješenjem od 16. veljače 2017. Opći sud odlučio je tužitelju odobriti besplatnu pravnu pomoć pri čemu je potvrdio njegov izbor u pogledu identiteta njegova zastupnika. Međutim, tužiteljev zastupnik obavijestio je 5. ožujka 2018. tajništvo Općeg suda da više ne pristaje na zastupanje tužitelja. Stoga je Opći sud obavijestio tužitelja da mora imenovati drugog odvjetnika da ga zastupa na raspravi od 31. siječnja 2019. Na dan rasprave, tužitelj nije odgovorio na taj poticaj Općeg suda. Tužitelj je stoga osobno zatražio primjenu članka 148. stavka 5. Poslovnika Općeg suda kojim se predviđaju uvjeti pod kojima odvjetnik može, na inicijativu tajnika Općeg suda, biti imenovan radi zastupanja stranke pred Općim sudom.

U tom pogledu, Opći sud utvrdio je da, u slučaju kad je zainteresirana stranka sama predložila odvjetnika, kao prvo, primjena članka 148. stavka 5. Poslovnika radi zamjene tog odvjetnika drugim odvjetnikom zahtijeva podnošenje novog zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć podnesenog u skladu s člankom 147. stavcima 2. i 3. Poslovnika. Kao drugo, takva zamjena može se provesti na temelju članka 148. stavka 5. Poslovnika samo kad je to potrebno zbog objektivnih okolnosti neovisnih o ponašanju ili želji zainteresirane stranke poput smrti, umirovljenja ili neispunjavanja profesionalnih ili etičkih obveza odvjetnika. Međutim, činjenica da se odvjetnik odriče zastupanja stranke u sporu pozivajući se na njezino ponašanje koje može drastično ograničiti njegovu zadaću zastupnika ne može se stoga smatrati valjanim razlogom koji može opravdati primjenu članka 148. stavka 5. Poslovnika.

Kao drugo, Opći sud odbacio je kao nedopušten zahtjev za poništenje Komisijine prešutne odluke o odbijanju. U tom smislu, Opći sud utvrdio je da se izostanak Komisijina odgovora smatra prešutnom odlukom o odbijanju žalbe u upravnom postupku koja može biti predmet tužbe za poništenje. Međutim, Komisija je prije podnošenja tužbe Općem sudu donijela odluku kojom izričito odbija žalbu u upravnom postupku čime je povukla prešutnu odluku o odbijanju.

Kao treće, što se tiče uvjeta koji se odnose na prihvatljivost zahtjeva za potporu, Opći sud podsjetio je da je u okolnostima ovog predmeta tužitelj u svrhu analize svojeg zahtjeva za potporu morao priložiti valjanu izjavu o suglasnosti sveučilišta domaćina. Naposljetku, Opći sud pojasnio je da je identitet institucije domaćina ključan element u okviru zahtjeva za potporu i ne može, kao takav, biti predmet zamjene ili dodavanja a da se bitno ne izmijeni taj zahtjev. Stoga, tužitelj ne može prigovoriti ERCEA-i da mu nije dopustila traženje nove institucije domaćina.

25| Pozivi za podnošenje prijedloga i povezane aktivnosti obuhvaćene radnim programom Europskog istraživačkog vijeća (ERC) za 2016. u okviru programa Obzor 2020. – Okvirni program za istraživanje i inovacije (2014.–2020.) (SL 2015., C 253, str. 12.)

II. Institucionalno pravo

U presudi **RE/Komisija** (T-903/16, [EU:T:2019:96](#)), donesenoj 14. veljače 2019., Opći sud odlučio je o zahtjevu koji je podnio Komisijin zaposlenik i kojim se tražilo poništenje odluke o odbijanju zahtjeva za pristup osobnim podacima. U tom je slučaju Komisijina Uprava za sigurnost vodila upravnu istragu protiv tužitelja²⁶. Pobijanom je odlukom ta uprava odbila tužiteljev zahtjev kojim je na temelju Uredbe br. 45/2001²⁷ tražio pristup svojim osobnim podacima. Komisija je, među ostalim, smatrala, s jedne strane, da je ta odluka akt kojim se samo potvrđuje prethodno odbijanje pristupa koje tužitelj nije osporavao u roku za podnošenje pravnog lijeka, te, s druge strane, da tužitelj nije imao pravni interes pobijati navedenu odluku u dijelu u kojem se odnosila na osobne podatke kojima je već imao pristup.

Što se tiče dopuštenosti zahtjeva za poništenje, Opći sud presudio je, kao prvo, da u okviru Uredbe br. 45/2001 subjekt može u bilo kojem trenutku podnijeti novi zahtjev za pristup koji se odnosi na osobne podatke kojima mu je prethodno pristup bio odbijen. Takav zahtjev obvezuje dotičnu instituciju da ispita je li prethodno odbijanje pristupa i dalje opravdano. Stoga novo ispitivanje kojim se želi provjeriti je li prethodno odbijanje pristupa osobnim podacima i dalje opravdano dovodi do donošenja akta koji nije akt kojim se samo potvrđuje prethodni akt, nego predstavlja akt koji može biti predmet tužbe za poništenje. Naime, s jedne strane, iz članka 13. točke (c) Uredbe br. 45/2001, koja omogućava subjektu podataka da „u svakom trenutku” pristupi svojim osobnim podacima, proizlazi da taj subjekt ima stalno i trajno pravo na pristup navedenim podacima. S druge strane, izuzeća od tog prava i njegova ograničenja iz članka 20. stavka 1. Uredbe br. 45/2001 mogu se primijeniti samo u razdoblju tijekom kojeg su ona i dalje neophodna. Osim toga, u području obrade osobnih podataka činjenično i pravno stanje subjekta podataka po prirodi se može mijenjati s obzirom na to da sam prolazak vremena može obradu, koja to ranije nije bila, učiniti nepotrebnom ili čak nezakonitom.

Kao drugo, Opći sud istaknuo je da nijedna odredba iz Uredbe br. 45/2001 ne obvezuje subjekt podataka da obrazloži ili opravda zahtjev za pristup svojim osobnim podacima. Iz toga slijedi da se, u pogledu pristupa osobnim podacima, tužitelj može pozvati na postojanje novih i bitnih činjenica koje opravdavaju novo ispitivanje čak i ako ih je propustio navesti u svojem zahtjevu. U predmetnom slučaju, budući da su razlozi na kojima se temeljilo prethodno odbijanje pristupa bili povezani s upravnom istragom koja se odnosila na tužitelja, Opći sud smatrao je da je zaključenje te upravne istrage nova i bitna činjenica koja može opravdati novo ispitivanje tužiteljeva prava na pristup njegovim osobnim podacima. To je ispitivanje tim više opravdano s obzirom na to da je tužitelj dopustio da protekne razuman rok (više od šest mjeseci) prije nego što je podnio novi zahtjev za pristup svojim osobnim podacima.

Kao treće, Opći sud smatrao je da u okviru Uredbe br. 45/2001 subjekt podataka ima stalno i trajno pravo pristupa svojim osobnim podacima; to pravo mu, među ostalim, omogućava da podnese zahtjev za pristup, čak i ako je već mogao pristupiti svim ili dijelu tih podataka. U tim okolnostima, poništenje pobijane odluke, uključujući dio u kojem se odnosi na osobne podatke kojima je tužitelj već imao pristup, može imati pravne posljedice za njega i donijeti mu korist.

S obzirom na ta razmatranja, Opći sud presudio je da je zahtjev za poništenje dopušten.

26| Uprava za sigurnost Glavne uprave za ljudske resurse i sigurnost Komisije

27| Uredba (EZ) br. 45/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2000. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka u institucijama i tijelima Zajednice i o slobodnom kretanju takvih podataka (SL 2001., L 8, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 34., str. 6.).

U okviru ispitivanja osnovanosti zahtjeva za poništenje, Opći sud prihvatio je tužbeni razlog koji se temelji na povredi obveze obrazlaganja. Naime, što se tiče odluke o ponovnom odbijanju koja se mora donijeti nakon preispitivanja, upućivanje na prethodne odluke ne može biti dostatno obrazloženje. Stoga je Opći sud poništio pobijanu odluku u dijelu u kojem je njome odbijen tužiteljev zahtjev za pristup nekim njegovim osobnim podacima.

U presudi **EPSU i Goudriaan/Komisija** (T-310/18, [EU:T:2019:757](#)), od 24. listopada 2019., Opći sud odbio je tužbu za poništenje Komisijine odluke kojom se odbija podnijeti prijedlog odluke Vijeću za provedbu sporazuma koji su potpisali europski socijalni partneri na razini Unije.

U prosincu 2015. socijalni partneri potpisali su sporazum naslovljen „Opći okvir za obavješćivanje i savjetovanje s javnim službenicima i zaposlenicima središnjih državnih uprava“ (u daljnjem tekstu: Sporazum) na temelju članka 155. stavka 1. UFEU-a. Zatim su zajedno od Komisije zatražili da podnese prijedlog za provedbu Sporazuma na razini Unije odlukom Vijeća donesenom na temelju članka 155. stavka 2. UFEU-a. Međutim, u ožujku 2018. Komisija je obavijestila socijalne partnere o odbijanju podnošenja takvog prijedloga odluke Vijeću. Ta odluka o odbijanju temeljila se na razlozima koji se odnose, kao prvo, na posebnu prirodu središnjih državnih uprava, jer one izvršavaju javne ovlasti, kao drugo, na to da u nacionalnim pravima brojnih država članica postoje odredbe koje se odnose na obavješćivanje i savjetovanje javnih službenika i zaposlenika u tim upravama i, kao treće, na postojanje znatnih razlika među državama članicama u pogledu definicije i opsega navedenih uprava, tako da bi moguća odluka Vijeća o provedbi Sporazuma imala veće ili manje područje primjene ovisno o državama članicama.

Opći sud najprije je utvrdio da je odluka Komisije o odbijanju akt koji se može pobijati. Naime, s jedne strane, ona se nije mogla kvalificirati kao pripremni akt i, s druge strane, moguće postojanje široke diskrecijske ovlasti ne predstavlja prepreku za dopuštenost tužbe.

Nadalje, Opći sud istaknuo je da, nakon što su socijalni partneri završili pregovore i sklopili sporazum na temelju članka 155. stavka 1. UFEU-a i nakon što su stranke potpisnice podnijele zajednički zahtjev za provedbu tog sporazuma na razini Unije odlukom Vijeća donesenom na temelju članka 155. stavka 2. UFEU-a, Komisija nije obvezna postupiti po tom zahtjevu, te je na njoj da ocijeni treba li podnijeti prijedlog Vijeću u tom smislu.

Opći sud u tom je pogledu dodao da Komisija mora ne samo provjeriti strogu zakonitost klauzula u tom sporazumu, nego također uzeti u obzir opći interes Unije i stoga ocijeniti svrhovitost moguće provedbe tog sporazuma na razini Unije s obzirom na političke, ekonomske i socijalne prilike.

Naposljetku, Opći sud pojasnio je da Komisija raspolaže širokom marginom prosudbe i da u slučaju odbijanja Komisijina odluka mora biti predmet ograničenog nadzora Općeg suda.

III. Primjena pravila o tržišnom natjecanju na poduzetnike

1. Doprinosi sudskoj praksi u području primjene članka 101. UFEU-a

U presudi **Pometon/Komisija** (T-433/16, u žalbenom postupku²⁸, [EU:T:2019:201](#)), donesenoj 28. ožujka 2019., Opći je sud, nakon što je djelomično poništio Odluku Europske komisije C(2016) 3121 *final* u vezi s postupkom na temelju članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije i članka 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru (EGP), preinačio iznos novčane kazne koja je tom odlukom izrečena društvu Pometon SpA jer je sudjelovalo u zabranjenom sporazumu koji se sastojao od sporazuma ili usklađenih djelovanja s drugim četirima poduzetnicima, prije svega radi usklađivanja cijena abraziva na cijelom području EGP-a. Pobijana odluka donesena je nakon „hibridnog” postupka s vremenskim razmacima, s obzirom na to da su četiri druga poduzetnika koja su sudjelovala u zabranjenom sporazumu bila predmet odluke o nagodbi C(2014) 2074 *final*, koja je donesena na temelju članaka 7. i 23. Uredbe br. 1/2003²⁹, dok se Pometon odlučio povući iz postupka nagodbe.

Što se tiče prigovora koji je istaknuo Pometon, prema kojem je Komisija već utvrdila da je kriv time što je u više navrata spomenula neka od njegovih ponašanja u odluci o nagodbi, Opći sud najprije je podsjetio da je upravni postupak pred Komisijom u području zabranjenih sporazuma uređen člankom 41. Povelje Europske unije o temeljnim pravima i da se načelo pretpostavke nedužnosti zajamčeno člankom 48. stavkom 1. Povelje primjenjuje *mutatis mutandis* i na upravne postupke koji se odnose na poštovanje pravila Unije u području tržišnog natjecanja, s obzirom na prirodu predmetnih povreda te na prirodu i težinu s njima povezanih kazni. Opći sud zatim je istaknuo da poštovanje dužnosti nepristranosti koja je zajamčena člankom 41. Povelje o temeljnim pravima podrazumijeva da, u okviru postupka koji je postao hibridan, Komisija sastavlja i obrazlaže odluku o nagodbi uz sav potreban oprez kako ta odluka, iako nije upućena poduzetniku koji se povukao iz postupka nagodbe, ne bi povrijedila sva postupovna jamstva kojima potonji poduzetnik mora raspolagati u okviru kasnijeg kontradiktornog postupka. Stoga je Opći sud, pozivajući se na interpretativne kriterije koje je Europski sud za ljudska prava utvrdio u presudi **Karaman protiv Njemačke** od 27. veljače 2014., kao prvo, ispitao omogućuje li, u odluci o nagodbi, oprez pri sastavljanju kod navođenja određenih ponašanja Pometona da se izbjegne svaka sumnja da je Komisija namjerno dovela u pitanje krivnju i odgovornost tog poduzetnika i, kao drugo, jesu li upućivanja na navedena ponašanja bila potrebna za utvrđivanje odgovornosti adresatâ odluke o nagodbi. Time je Opći sud utvrdio da se sporna navođenja koja se odnose na Pometona ne mogu smatrati pokazateljem pristranosti Komisije u njegovu pogledu ni nepoštovanjem pretpostavke nedužnosti u pobijanoj odluci.

Nakon što je podsjetio na pravila o teretu dokazivanja povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a i izvođenja tog dokaza, Opći sud zatim je potvrdio da je Komisija u dovoljnoj mjeri dokazala Pometonovo sudjelovanje u jedinstvenoj i trajnoj povredi članka 101. stavka 1. UFEU-a koja se sastoji od različitih dijelova zabranjenog sporazuma koji je doveden u pitanje, kao i njezino trajanje. Svi dokazi koje je Komisija ispitala naime dokazuju da je Pometon bio posve svjestan ne samo ključnih obilježja zabranjenog sporazuma, u pogledu kojeg ne

28| Predmet C-440/19 P, **Pometon/Komisija**

29| Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [101.] i [102. UFEU-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.)

osporava kvalifikaciju jedinstvene i trajne povrede, nego i njegova zemljopisnog opsega, te da je stoga namjeravao sudjelovati u toj povredi. Budući da ne postoji nikakva indicija da se Pometon distancirao od zabranjenog sporazuma, Komisija je usto u dovoljnoj mjeri dokazala da navedeni poduzetnik nije prekinuo svoje sudjelovanje u predmetnoj jedinstvenoj i trajnoj povredi, iako za razdoblje od oko 16 mjeseci nije raspolagala izravnim dokazom o tajnim komunikacijama.

Konačno, Opći sud ispitao je zahtjev za poništenje pobijane odluke ili za preinaku novčane kazne od 6 197 000 eura izrečene Pometonu. U tom je pogledu Pometon tvrdio da razina prilagodbe osnovnog iznosa novčane kazne, koji je Komisija odredila na temelju točke 37. Smjernica o metodi za utvrđivanje kazni³⁰, nije dovoljno obrazložena i da nije u skladu s načelima proporcionalnosti i jednakog postupanja.

Što se tiče zahtjeva za poništenje, Opći sud utvrdio je da obrazloženje pobijane odluke ne sadržava nijednu dovoljno preciznu informaciju o primijenjenoj metodi izračuna i o elementima ocjene koji su uzeti u obzir pri utvrđivanju razlike između smanjenja osnovnog iznosa dodijeljenog Pometonu i smanjenja primijenjenih na druge stranke zabranjenog sporazuma koje su pristale na nagodbu, ovisno o odgovornosti svakog poduzetnika. Naime, Komisija je u biti općenito uputila na postojanje razlika između pojedinačnog sudjelovanja Pometona i onog drugih sudionika zabranjenog sporazuma, kao i na potrebu utvrđivanja novčane kazne koja će biti proporcionalna povredi koju je počinio taj poduzetnik i također dovoljno odvraćajuća. Prema tome, Opći sud utvrdio je da je u pobijanoj odluci počinjena povreda obveze obrazlaganja u pogledu stope iznimnog smanjenja koje je Pometonu dodijeljeno na temelju točke 37. Smjernica te je poništio njezin članak 2. u kojem se utvrđuje iznos novčane kazne izrečene Pometonu.

Što se tiče zahtjeva za preinaku iznosa novčane kazne, Opći sud istaknuo je da, nakon objašnjenja koja je Komisija iznijela u svojim pismenima, on može odlučivati o metodi izračuna i kriterijima koje je Komisija primijenila u pobijanoj odluci i odluci o nagodbi te stoga, u okviru izvršavanja svoje neograničene nadležnosti, ocijeniti njihovu prikladnost. K tomu, podsjetio je da sudovi Unije mogu izmijeniti pobijanu odluku, čak i ako nije poništena, kako bi ukinuli, smanjili ili povećali izrečenu novčanu kaznu, pri čemu izvršavanje te nadležnosti dovodi do konačnog prijenosa ovlasti izricanja sankcija na potonje sudove. Stoga je na Općem sudu da utvrdi primjereni iznos novčane kazne, s obzirom na to da je njegova diskrecijska ovlast ograničena samo kriterijima koji se odnose na težinu i trajanje povrede, koji su navedeni u članku 23. stavku 3. Uredbe br. 1/2003, kao i gornjom granicom od 10 % ukupnog prihoda koji je predmetni poduzetnik ostvario u prethodnoj poslovnoj godini, pod uvjetom poštovanja načela proporcionalnosti, individualizacije sankcija i jednakog postupanja te njegove obveze obrazlaganja.

Što se tiče kriterija koji se odnosi na trajanje Pometonova sudjelovanja u predmetnoj jedinstvenoj i trajnoj povredi, Opći sud najprije je smatrao da je taj uvjet uredno uzet u obzir kada je Komisija utvrđivala osnovni iznos novčane kazne, koji Pometon nije osporavao. Zatim, što se tiče primjene zakonskog kriterija koji se odnosi na težinu povrede, Opći sud napomenuo je da je on dužan utvrditi razinu prilagodbe osnovnog iznosa novčane kazne koji će biti proporcionalan, s obzirom na kriterije koje smatra primjerenima, težini povrede koju je Pometon počinio i također dovoljno odvraćajući. U tom pogledu, Opći sud smatrao je prikladnim uzeti u obzir, u okviru izvršavanja svoje neograničene nadležnosti, najprije, Pometonovu pojedinačnu odgovornost za sudjelovanje u predmetnom zabranjenom sporazumu, zatim, sposobnost tog poduzetnika da svojim protupravnim ponašanjem naruši tržišno natjecanje na tržištu abraziva i, naposljetku, njegovu veličinu, pri čemu se u pogledu svakog od tih različitih čimbenika Pometonova pojedinačna odgovornost i situacija uspoređuje s onima drugih stranaka zabranjenog sporazuma. U okolnostima ovog slučaja, na

30| Smjernice o metodi za utvrđivanje kazni koje se propisuju u skladu s člankom 23. stavkom 2. točkom (a) Uredbe br. 1/2003 (SL 2006., C 210, str. 2.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 58.)

temelju navedenih čimbenika Opći sud dodijelio je Pometonu stopu iznimnog smanjenja od 75 % na osnovni iznos novčane kazne prilagođene na temelju olakotnih okolnosti, kao što je utvrđen u pobijanoj odluci, te je stoga iznos novčane kazne izrečene Pometonu utvrdio na 3 873 375 eura.

U presudi **Recylex i dr./Komisija** (T-222/17, u žalbenom postupku³¹, [EU:T:2019:356](#)), od 23. svibnja 2019., Opći sud odbio je tužbu društava Recylex SA, Fonderie et Manufacture de Métaux SA i Harz-Metall GmbH (u daljnjem tekstu: Recylex), aktivnih u proizvodnji recikliranog olova i drugih proizvoda, kojom se traži smanjenje iznosa novčane kazne koju je Komisija izrekla u svojoj odluci³² koja se odnosi na povredu članka 101. UFEU-a. Do povrede je došlo u obliku sporazuma ili usklađenih djelovanja između četiriju skupina poduzetnika na državnim područjima Belgije, Njemačke, Francuske i Nizozemske. Sastojala se od usklađivanja kupovnih cijena otpadnih olovno-kiselih automobilskih akumulatora koji su se upotrebljavali za proizvodnju recikliranog olova.

Upravni postupak slijedom kojeg je donesena pobijana odluka pokrenut je nakon zahtjeva za oslobađanje od kazni koji je podnio JCI, jedna od predmetnih skupina poduzetnika. Druga skupina poduzetnika, Eco-Bat, a zatim i Recylex podnijeli su svaki zahtjev za oslobađanje od kazni ili, podredno, zahtjev za smanjenje iznosa novčane kazne na temelju Obavijesti Komisije o suradnji iz 2006.³³ JCI-ju je dodijeljeno oslobađanje, dok se Eco-Batu priznalo smanjenje novčane kazne za 50 % uz obrazloženje da je bio prvi poduzetnik koji je dostavio dokaze koji imaju znatnu dodanu vrijednost. Drugom poduzetniku koji je podnio takve dokaze, Recylexu, priznato je smanjenje od 30 %.

U tom se kontekstu od Općeg suda tražilo da odluči o pitanju može li, u slučaju kad su dva poduzetnika dostavila dokaze koji imaju znatnu dodanu vrijednost, onaj koji ih je drugi dostavio zauzeti mjesto prvoga ako se pokaže da suradnja potonjeg poduzetnika nije u skladu sa zahtjevima iz točke 12. Obavijesti o suradnji iz 2006.

U tom pogledu, Opći sud utvrdio je da, među ostalim, iz same logike Obavijesti o suradnji iz 2006. proizlazi da je željeni učinak stvoriti ozračje nesigurnosti unutar zabranjenih sporazuma, poticanjem njihova prijavljivanja Komisiji. Ta nesigurnost proizlazi iz činjenice da sudionici zabranjenog sporazuma znaju da prijavljivanjem ostalih sudionika povrede samo jedan od njih može dobiti oslobađanje od novčane kazne zbog prijavljivanja ostalih sudionika povrede, čime su izloženi riziku da im budu izrečene novčane kazne. U okviru takvog uređenja i u skladu s istom logikom, poduzetnici koji najbrže ponude svoju suradnju trebaju ostvariti veća smanjenja novčanih kazni koje bi im inače bile izrečene u odnosu na smanjenja odobrena poduzetnicima koji nisu jednako brzo ponudili svoju suradnju. Kronološki redoslijed i brzina ponuđene suradnje članova zabranjenog sporazuma predstavljaju stoga ključne elemente sustava uspostavljenog Obaviješću o suradnji iz 2006.

31| Predmet C-563/19 P, **Recyclex i dr./Komisija**

32| Odluka Komisije C(2017) 900 *final* od 8. veljače 2017. u vezi s postupkom na temelju članka 101. UFEU-a (predmet AT.40018 – Recikliranje automobilskih akumulatora)

33| Obavijest Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela (SL 2006., C 298, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 62.)

U presudi **Hitachi-LG Data Storage i Hitachi-LG Data Storage Korea/Komisija** (T-1/16, [EU:T:2019:514](#))³⁴, donesenoj 12. srpnja 2019., Opći sud odbio je zahtjev društva Hitachi-LG Data Storage, Inc. i njegova društva kćeri Hitachi-LG Data Storage Korea Inc. (u daljnjem tekstu: tužitelji) za smanjenje iznosa novčane kazne koja im je izrečena odlukom Komisije C(2015) 7135 *final* od 21. listopada 2015.³⁵ zbog povrede pravila o tržišnom natjecanju u sektoru proizvodnje i isporuke čitača optičkih diskova (u daljnjem tekstu: ODD).

Nakon upravne istrage otvorene povodom prijave, Komisija je zaključila da je trinaest društava sudjelovalo u zabranjenom sporazumu na tržištu ODD-ova. U skladu s pobijanom odlukom, Komisija je utvrdila da su, barem od 23. lipnja 2004. do 25. studenoga 2008., sudionici tog zabranjenog sporazuma uskladili svoje ponašanje u pogledu postupaka javne nabave koje su organizirali proizvođači računala Dell i Hewlett Packard. Prema Komisijinu mišljenju, uključena društva nastojala su, putem mreže paralelnih bilateralnih kontakata, osigurati da cijene ODD proizvoda i dalje budu više nego što bi bile da nije bilo tih bilateralnih kontakata. Stoga je Komisija tužiteljima izrekla novčanu kaznu od 37 121 000 eura zbog povrede članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u.

Tužitelji su u potporu svojoj tužbi za smanjenje te novčane kazne istaknuli dva tužbena razloga, koji se temelje, s jedne strane, na povredi načela dobre uprave i obveze obrazlaganja te, s druge strane, na pogrešci koja se tiče prava jer Komisija nije odstupila od opće metodologije navedene u Smjernicama o metodi za utvrđivanje kazni radi smanjenja iznosa novčane kazne izrečene tužiteljima s obzirom na posebnosti predmeta i njihovu ulogu na tržištu ODD-ova. U odgovoru na mjere upravljanja postupkom koje je donio Opći sud tužitelji su naveli da su pozvali Opći sud na izvršavanje neograničene nadležnosti preispitivanjem Komisijine prešutne odluke o odbijanju njihova zahtjeva za smanjenje iznosa novčane kazne i ispitivanjem merituma tog zahtjeva.

U tom je pogledu Opći sud, kao prvo, podsjetio na to da Ugovor ne sadržava kao samostalno pravno sredstvo „tužbu neograničene nadležnosti“, tako da tu neograničenu nadležnost sudovi Unije mogu izvršavati samo u okviru nadzora akata institucija, a osobito tužbe za poništenje. Stoga je Opći sud najprije utvrdio da je tužba sadržavala, s jedne strane, tužbeni zahtjev za djelomično poništenje pobijane odluke u dijelu u kojem je Komisija odbila zahtjev tužiteljâ za smanjenje iznosa novčane kazne koja im je izrečena i, s druge strane, zahtjev za preinačenje te odluke kojim se traži da Opći sud sam prihvati taj zahtjev i slijedom toga smanji taj iznos.

Nadalje, kad je riječ o prvom tužbenom razlogu, Opći je sud, s jedne strane, odbio argumente tužiteljâ prema kojima je Komisija povrijedila svoju obvezu obrazlaganja odbijanja primjene izuzeća predviđenog u točki 37. Smjernica o metodi za utvrđivanje kazni, kojim se Komisiji omogućuje da odstupi od metodologije iz navedenih smjernica i čiju su primjenu tužitelji zahtijevali. U tom pogledu, Opći sud smatrao je da je Komisija bila dužna samo obrazložiti u pobijanoj odluci primijenjenu metodologiju za izračun iznosa novčane kazne, a ne elemente koje nije uzela u obzir pri tom izračunu i, posebice, razloge zbog kojih nije primijenila izuzeće predviđeno u točki 37. navedenih smjernica.

S druge strane, Opći sud odbio je prigovore koji se temelje na povredi načela dobre uprave. U tom je pogledu osobito potvrdio da je Komisija pažljivo postupala tijekom upravnog postupka jer je, kao prvo, saslušala tužitelje i razmotrila njihove primjedbe prije nego što je Savjetodavni odbor za pitanja ograničavajućih djelovanja i vladajućih položaja izdao pisano mišljenje o preliminarnom nacrtu odluke i, kao drugo, dostavila tom odboru najvažnije podatke za izračun iznosa novčane kazne na temelju članka 14. stavka 3. Uredbe br. 1/2003.

34| Vidjeti o istoj tematici i presude od 12. srpnja 2019., **Sony i Sony Electronics/Komisija** (T-762/15, [EU:T:2019:515](#)), i od 12. srpnja 2019., **Quanta Storage/Komisija** (T-772/15, [EU:T:2019:519](#)).

35| Odluka Komisije C(2015) 7135 *final* od 21. listopada 2015. o postupku na temelju članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet AT.39639 – Optical Disk Drives)

Naposljetku, kad je riječ o drugom žalbenom razlogu, Opći sud podsjetio je na to da se smanjenje iznosa novčane kazne na temelju točke 37. Smjernica o metodi za utvrđivanje kazni može dodijeliti samo u iznimnim okolnostima, kada posebnosti nekog predmeta ili potreba da se postigne odvratajući učinak u određenom predmetu mogu opravdati Komisijino odstupanje od opće metodologije za izračun iznosa novčane kazne predviđene tim smjernicama. Opći sud u tom je pogledu smatrao da nijedna okolnost koju su tužitelji naveli nije bila relevantna za opravdanje takvog smanjenja novčane kazne na temelju izuzeća predviđenog u točki 37. Smjernica.

U presudi **Toshiba Samsung Storage Technology i Toshiba Samsung Storage Technology Korea/Komisija** (T-8/16, u žalbenom postupku³⁶, [EU:T:2019:522](#)), donesenoj 12. srpnja 2019., Opći sud odbio je zahtjev društva Toshiba Samsung Storage Technology Corp. i njegova društva kćeri Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp. (u daljnjem tekstu: tužitelji) za, kao prvo, poništenje odluke Komisije C(2015) 7135 *final* od 21. listopada 2015. i, podredno, smanjenje iznosa novčane kazne koja im je tom odlukom izrečena zbog povrede pravila o tržišnom natjecanju u sektoru proizvodnje i isporuke čitača optičkih diskova (u daljnjem tekstu: ODD).

Nakon upravne istrage otvorene povodom prijave, Komisija je zaključila da je trinaest društava sudjelovalo u zabranjenom sporazumu na tržištu ODD-ova. U skladu s pobijanom odlukom, Komisija je utvrdila da su, barem od 23. lipnja 2004. do 25. studenoga 2008., sudionici tog zabranjenog sporazuma uskladili svoje ponašanje u pogledu postupaka javne nabave koje su organizirali proizvođači računala Dell i Hewlett Packard. Prema Komisijinu mišljenju, uključena društva nastojala su, putem mreže paralelnih bilateralnih kontakata, osigurati da cijene ODD proizvoda i dalje budu više nego što bi bile da nije bilo tih bilateralnih kontakata. Stoga je Komisija tužiteljima izrekla novčanu kaznu od 41 304 000 eura zbog povrede članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u.

Tužitelji su istaknuli više tužbenih razloga u potporu svojoj tužbi koji se, među ostalim, temelje na bitnim povredama postupka i prava obrane kao i na pogreškama koje se tiču činjenica i prava počinjenim u određivanju zemljopisnog opsega povrede i prilikom utvrđivanja postojanja jedinstvene i trajne povrede.

Kad je riječ o pojmu jedinstvene i trajne povrede, Opći sud podsjetio je na to da on podrazumijeva skup ponašanja različitih stranaka koje žele ostvariti isti protutržišni gospodarski cilj. Iz samog pojma jedinstvene i trajne povrede proizlazi da takva povreda podrazumijeva „skup ponašanja ili povreda”. Tužitelji nisu mogli stoga tvrditi da je Komisija uključila dodatnu pravnu kvalifikaciju u pobijanu odluku utvrdivši da se, usto što je u obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama utvrđena kao jedinstvena i trajna, povreda sastojala od više „odvojenih povreda” s obzirom na to da su upravo ta različita protutržišna ponašanja činila navedenu jedinstvenu povredu.

Osim toga, Opći sud smatrao je da činjenica da su se neke značajke zabranjenog sporazuma protekom vremena razvile, osobito uključivanje novih sudionika, smanjenje njihova broja ili proširenje zabranjenog sporazuma uključenjem društva Hewlett Packard ne može spriječiti Komisiju da takav sporazum okvalificira kao jedinstvenu i trajnu povredu jer je cilj zabranjenog sporazuma ostao isti.

Svojom presudom **Printeos i dr./Komisija** (T-466/17, [EU:T:2019:671](#)), od 24. rujna 2019., Opći sud odbio je tužbe više društava koja se bave prodajom standardnih kataloških omotnica i posebnih ispisanih omotnica (u daljnjem tekstu: tužitelji), kojom se najprije zahtijeva djelomično poništenje odluke Europske komisije³⁷

36| Predmet C-700/19 P, **Toshiba Samsung Storage Technology i Toshiba Samsung Storage Technology Korea/Komisija**

37| Odluka Komisije C(2017) 4112 *final* od 16. lipnja 2017. o izmjeni Odluke C(2014) 9295 *final* od 10. prosinca 2014. u vezi s postupkom na temelju članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (AT.39780 – Omotnice)

kojom im se izriče novčana kazna zbog povrede članka 101. UFEU-a (u daljnjem tekstu: pobijana odluka). Do povrede je došlo putem sporazuma ili usklađenih djelovanja između tužitelja i drugih četiriju skupina poduzetnika na državnim područjima više europskih zemalja.

Pobijana odluka donesena je nakon djelomičnog poništenja³⁸, zbog nedostatnog obrazloženja, ranije odluke Komisije³⁹, kojom se tužiteljima izriče novčana kazna od 4 729 000 eura, a koja je donesena u skladu s postupkom nagodbe (u daljnjem tekstu: prvotna odluka). Nakon te presude, Komisija je donijela pobijanu odluku o izmjeni prvotne odluke i izricanju novčane kazne u istom iznosu.

Opći sud presudio je, kao prvo, da Komisija može, kada se poništenje pobijanog akta Unije temelji na postupovnom nedostatku, kao što je nedostatno obrazloženje, te sud Unije nije iskoristio svoju neograničenu nadležnost kako bi preinačio izrečenu novčanu kaznu, donijeti novu odluku kojom se izriče novčana kazna u odnosu na tužitelje, bez iznošenja prigovora na tužbeni razlog koji se temelji na povredi načelâ pravne sigurnosti, zaštite legitimnih očekivanja i *ne bis in idem*. U tom pogledu, Opći sud pojasnio je da primjena načela *ne bis in idem* pretpostavlja da je donesena odluka o pitanju je li doista počinjeno djelo ili da je proveden nadzor zakonitosti njegove ocjene. Stoga, načelo *ne bis in idem* samo po sebi nije protivno nastavku progona koji se odnosi na isto protutržišno ponašanje ako je prva odluka poništena zbog formalnih razloga, a da se pritom nije odlučilo o meritumu činjenica koje se stavljaju na teret, s obzirom na to da odluka o poništenju ne znači „oslobođenje” u smislu koji se tom izrazu daje u području kaznenog progona. Opći sud smatrao je da je taj pristup valjan i u slučaju kad je odluka kojom se izriče novčana kazna poništena zbog nedostatnog obrazloženja, ako je ta odluka donesena u skladu s postupkom nagodbe.

Kad je riječ, kao drugo, o tužbenom razlogu koji se temelji na povredi načela jednakog postupanja pri utvrđivanju iznosa novčane kazne, Opći sud smatrao je da, u svrhu nadzora poštovanja tog načela, valja razlikovati, s jedne strane, obvezno ravnopravno utvrđivanje osnovnog iznosa novčanih kazni koje treba izreći predmetnim poduzetnicima i, s druge strane, primjenu granice od 10 % na navedene poduzetnike na temelju članka 23. stavka 2. drugog podstavka Uredbe br. 1/2003, koja može biti različita ovisno o njihovim ukupnim prihodima. Naime, iako Komisija može valjano odabrati metodu izračuna osnovnog iznosa koja se temelji na vrijednosti prihoda od prodaje ostvarenog tijekom cijele godine obuhvaćene povredom kako bi utvrdila ekonomsku važnost povrede i relativnu težinu svakog poduzetnika koji je u njoj sudjelovao, ona je u tom kontekstu dužna poštovati načelo jednakog postupanja. Suprotno tomu, primjena granice od 10 % radi utvrđivanja konačnog iznosa novčanih kazni načelno ne ovisi ni o toj ekonomskoj važnosti povrede, ni o relativnoj težini svakog uključenog poduzetnika, ni o težini ili trajanju navedene povrede koju je taj poduzetnik počinio, nego je isključivo automatske prirode koja je povezana samo s njegovim ukupnim prihodom, na način da je spomenuta primjena *ipso facto* u skladu s načelom jednakog postupanja.

Međutim, Opći sud smatrao je pogrešnom analizu Komisije prema kojoj rezultat primjene granice od 10 % u toj međufazi izračuna novčanih kazni koje treba izreći dovodi *ipso facto* do posljedica koje su u skladu s načelom jednakog postupanja. U tom pogledu, Opći sud istaknuo je da je, tim pristupom, koji nije obuhvaćen područjem primjene članka 23. stavka 2. Uredbe br. 1/2003, Komisija iskoristila svoju diskrecijsku ovlast na temelju točke 37. Smjernica, za izračun novčanih kazni primjenom članka 23. stavka 2. točke (a) Uredbe br. 1/2003. Nakon završetka ispitivanja prilagodbe osnovnih iznosa novčanih kazni provedenog primjenom tog pristupa u pogledu različitih skupina poduzetnika koji su adresati pobijane odluke, Opći sud smatrao je da je jedna od tih grupa, objektivno neopravdano, stavljena u povoljniji položaj. S obzirom na to, Opći sud smatrao je da se tužitelji u svoju korist ne mogu pozvati na nezakonitost koja proizlazi iz nejednakog postupanja.

38| Presuda Općeg suda od 13. prosinca 2016., *Printeos i dr./Komisija* (T-95/15, [EU:T:2016:722](#))

39| Odluka Komisije C(2014) 9295 *final* od 10. prosinca 2014. u vezi s postupkom na temelju članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (AT.39780 – Omotnice)

Kad je riječ o usporednoj primjeni članka 101. UFEU-a i nacionalnog prava tržišnog natjecanja, u predmetnom slučaju u vezi s učincima ponašanja tužitelja na španjolskom državnom području, što je predmet trećeg tužbenog razloga koji se temelji na povredi načela pravičnosti, Opći sud najprije je utvrdio da se pobijana odluka nije odnosila na to državno područje i da je španjolsko tijelo nadležno za tržišno natjecanje sankcioniralo ponašanja do kojih je došlo u različitom razdoblju. Opći sud zaključio je da je, u tim okolnostima, kako bi kažnjavanje protutržišnog ponašanja tužiteljâ bilo potpuno i dovoljno odvraćajuće, upravo potrebno uzeti u obzir sve njegove učinke na različitim državnim područjima, uključujući vremenske, tako da se Komisiji ne može prigovoriti da zbog tih razloga nije smanjila novčanu kaznu koja je tužiteljima izrečena u prvotnoj i pobijanoj odluci.

2. Doprinosi sudskoj praksi u području koncentracija

U presudi **KPN/Komisija** (T-370/17, [EU:T:2019:354](#)), od 23. svibnja 2019., Opći sud odlučio je o Odluci Europske komisije C(2016) 5165 *final* od 3. kolovoza 2016. kojom se koncentracija radi stjecanja zajedničke kontrole nad zajedničkim pothvatom koji je samostalni poduzetnik od strane Vodafone Group i Liberty Global Europe Holding (u daljnjem tekstu: podnositelji prijave) proglašava spojivom s unutarnjim tržištem i Sporazumom o Europskom gospodarskom prostoru u Nizozemskoj u telekomunikacijskom sektoru. Tužitelj, nizozemski poduzetnik koji je konkurent podnositeljima prijave i koji, među ostalim, posluje u sektoru kablovskih mreža za usluge televizije u Nizozemskoj, osporavao je navedenu odluku. Njegova se tužba konkretno odnosila na postojanje vertikalnih problema tržišnog natjecanja uzduž distributivnog lanca televizijskog sadržaja.

Opći sud najprije je odlučio o tužbenom razlogu koji se temelji na očitoj pogrešci u ocjeni u vezi s utvrđivanjem mjerodavnog tržišta. U tom je pogledu Opći sud podsjetio na to da pitanje jesu li dva proizvoda ili usluge istog tržišta podrazumijeva utvrđivanje smatraju li se međusobno zamjenjivima ili nadomjestivima zbog svojih obilježja, svojih cijena i namjeravane uporabe, i to na prvom mjestu sa stajališta klijenta. U ovom slučaju, Opći sud smatrao je da Komisija nije počinila očitu pogrešku u ocjeni time što nije segmentirala tržište veleprodajne dobave i stjecanja naplatnih gledanih sportskih TV kanala, uzimajući u obzir nadomjestivost tih kanala sa stajališta pružatelja televizijskih usluga na malo zbog sličnih klijenata i sličnog sadržaja tih kanala.

Nadalje, Opći sud razmotrio je postojanje očite pogreške u ocjeni u vezi s vertikalnim učincima koncentracije, a osobito učinkom uskrate opskrbe koji se odnosi na kanal Ziggo Sport Totaal na tržištu veleprodajne dobave i stjecanja naplatnih gledanih sportskih TV kanala. Opći sud podsjetio je da u skladu sa Smjernicama o nehorizontalnim koncentracijama uskrata opskrbe nastaje kada uslijed koncentracije novi subjekt može ograničiti pristup proizvodima ili uslugama, koje bi isporučio da do koncentracije nije došlo. Pri ocjenjivanju vjerojatnosti scenarija protutržišne uskrate opskrbe na Komisiji je da ispita, kao prvo, bi li subjekt nastao koncentracijom imao uslijed koncentracije sposobnost znatno uskratiti pristup opskrbi, kao drugo, bi li on imao interes da to učini, te, kao treće, bi li strategija uskrate imala negativan utjecaj na silazno tržišno natjecanje. Ta su tri uvjeta kumulativna, tako da je nepostojanje jednog od njih dovoljno da se isključi rizik protutržišne uskrate opskrbe. Prvi od tih uvjeta može biti ispunjen samo ako vertikalno integrirano društvo nastalo koncentracijom ima znatnu snagu na tržištu koje se nalazi uzvodno, to jest u ovom slučaju na tržištu veleprodajne dobave naplatnih gledanih sportskih TV kanala. Međutim, Opći sud utvrdio je da Komisija nije počinila očitu pogrešku u ocjeni kada je u pobijanoj odluci zaključila da subjekt nastao koncentracijom nije bio sposoban upustiti se u strategiju uskrate opskrbe zato što je njegov tržišni udio na mjerodavnom tržištu manji od 10 %.

IV. Državne potpore

1. Dopuštenost

U presudama **NeXovation/Komisija** (T-353/15, u žalbenom postupku⁴⁰, [EU:T:2019:434](#)) i **Ja zum Nürburgring/Komisija** (T-373/15, u žalbenom postupku⁴¹, [EU:T:2019:432](#)), donesenim 19. lipnja 2019., prvo prošireno vijeće Općeg suda odbilo je dvije tužbe za djelomično poništenje odluke Europske komisije o državnoj potpori u korist kompleksa Nürburgring u Njemačkoj za izgradnju zabavnog parka, hotelâ i restoranâ te organizaciju automobilističkih utrka⁴².

Između 2002. i 2012. javna poduzeća vlasnici kompleksa Nürburgringa (u daljnjem tekstu: prenositelji) bili su glavni korisnici potpora uglavnom od njemačke Savezne zemlje Porajnje-Falačka. Te su potpore bile predmet formalnog istražnog postupka na temelju članka 108. stavka 2. UFEU-a, koji je Komisija pokrenula 2012. Iste je godine utvrđeno da su prenositelji nesposobni za plaćanje te se odlučilo da će se pristupiti otuđenju njihove imovine. Pokrenuo se natječajni postupak koji je doveo do prodaje navedene imovine društvu Capricorn Nürburgring Besitzgesellschaft GmbH (u daljnjem tekstu: Capricorn).

Ponuditelj, odnosno NeXovation, Inc., i njemačka udruga za automobilske sport, odnosno Ja zum Nürburgring eV, podnijeli su pritužbe Komisiji jer natječajni postupak nije bio ni transparentan ni nediskriminatoran i jer nije doveo do tržišne cijene. U svojoj je odluci Komisija utvrdila da su neke od mjera potpore u korist prenositelja nezakonite i nespojive s unutarnjim tržištem. Također je odlučila da Capricorn nije bio obuhvaćen mogućim povratom potpora i da otuđenje imovine Nürburgringa Capricornu nije državna potpora. Komisija je naime zaključila da je natječajni postupak bio transparentan i nediskriminatoran. NeXovation, Inc. i Ja zum Nürburgring eV podnijeli su tužbu protiv Komisijine odluke.

Najprije, što se tiče odluke koja se odnosi na gospodarski kontinuitet između prenositelja i grupe Capricorn, Opći sud podsjetio je da se odluka koja se odnosi na gospodarski kontinuitet mora smatrati „povezanim i dopunjujućom” odlukom u odnosu na konačnu odluku o dotičnim potporama koja joj prethodi. Budući da je pobijana odluka povezana i dopunjujuća odluka u odnosu na onu donesenu nakon formalnog istražnog postupka u vezi s potporama prenositeljima, tužitelji mogu tvrditi da se potonja odluka osobno odnosi na njih samo ako ih izdvaja pojedinačno poput osobe kojoj je pobijana odluka upućena, što ondje nije bio slučaj.

Nadalje, što se tiče odluke o otuđenju imovine Capricornu, odluke koja je donesena nakon faze prethodnog ispitivanja potpora, a ne nakon formalnog istražnog postupka, Opći sud u biti je utvrdio da se svakom poduzetniku koji se poziva na odnos stvarnog ili mogućeg tržišnog natjecanja može priznati svojstvo zainteresirane strane u smislu članka 108. stavka 2. UFEU-a. Prema tome, Opći sud zaključio je da u pogledu te odluke tužitelji imaju aktivnu procesnu legitimaciju kao zainteresirane strane te zadržavaju pravni interes koji se odnosi na zaštitu postupovnih prava, koja za njega u tom istom svojstvu proizlaze iz članka 108. stavka 2. UFEU-a.

40| Predmet C-665/19 P, **NeXovation/Komisija**

41| Predmet C-647/19 P, **Ja zum Nürburgring/Komisija**

42| Odluka Komisije (EU) 2016/151 od 1. listopada 2014. o državnoj potpori Njemačke SA.31550 (2012/C) (ex 2012/NN) u korist Nürburgringa (SL 2016., L 34, str. 1.)

Naposljetku, Opći sud podsjetio je da, kada se prodaje poduzetnik putem otvorenog, transparentnog i bezuvjetnog postupka javnog nadmetanja, može se pretpostaviti da tržišna cijena odgovara najvišoj ponudi, pri čemu je potrebno utvrditi, kao prvo, da je ta ponuda obvezujuća i vjerodostojna te, kao drugo, da nije opravdano uzimanje u obzir drugih gospodarskih čimbenika osim cijene.

2. Pojam državne potpore

a. Postojanje gospodarske prednosti

Presudom **Fútbol Club Barcelona/Komisija** (T-865/16, u žalbenom postupku⁴³, [EU:T:2019:113](#))⁴⁴, donesenom 26. veljače 2019., Opći sud poništio je Odluku Komisije (EU) 2016/2391 od 4. srpnja 2016. o državnoj potpori SA.29769 (2013/C) (ex 2013/NN) koju provodi Španjolska za određene nogometne klubove, uz obrazloženje da Komisija nije u dovoljnoj mjeri dokazala postojanje ekonomske prednosti dodijeljene korisnicima predmetne mjere.

Pobijana se odluka odnosila na španjolski zakon donesen 1990. koji je obvezivao sve španjolske profesionalne sportske klubove da se preoblikuju u sportska dionička društva, osim profesionalnih sportskih klubova koji su u poreznim godinama prije donošenja tog zakona ostvarili pozitivan rezultat. Tužitelj, Fútbol Club Barcelona, i tri druga profesionalna nogometna kluba koja su ulazila u područje te iznimke odlučili su stoga nastaviti poslovati u obliku neprofitnih pravnih osoba te se po toj osnovi na njih primjenjivala posebna stopa oporezivanja njihovih prihoda. Budući da je ta posebna stopa oporezivanja ostala do 2016. niža od stope koja se primjenjivala na sportska dionička društva, Komisija je u pobijanoj odluci smatrala da je zbog uvođenja potpore u obliku povlaštene stope poreza na dobit za četiri dotična kluba taj propis činio nezakonit i nespojiv program potpora te je naložila Kraljevini Španjolskoj da ga okonča i povrati pojedinačne potpore isplaćene korisnicima navedenog programa.

U svojoj je presudi Opći sud prije svega odbio tužbeni razlog koji se temeljio na povredi članka 49. UFEU-a jer je prema tužiteljevu stajalištu Komisija trebala utvrditi da je obvezivanje profesionalnih sportskih klubova da se preoblikuju u sportska dionička društva protivno navedenom članku. U tom je pogledu Opći sud podsjetio da u okviru otvorenog postupka u području državnih potpora, osim hipoteze da nespojivost predmetne mjere potpore proizlazi iz povrede članka 49. UFEU-a, Komisija nema nadležnost utvrditi da postoji zasebna povreda članka 49. UFEU-a i izvesti pravne zaključke koji iz toga proizlaze.

Potom je Opći sud ispitao tužbeni razlog koji se temeljio na pogreškama koje je Komisija navodno počinila prilikom ispitivanja prednosti koja je propisom dodijeljena četirima dotičnim klubovima. Nakon što je podsjetio da Komisija ima obvezu sveobuhvatno razmotriti složene mjere kako bi utvrdila dodjeljuje li se njima poduzetnicima korisnicima ekonomska prednost koju oni ne bi ostvarili u uobičajenim tržišnim uvjetima, Opći sud pojasnio je da je tako i u slučaju kada se razmatra program potpora. U tom pogledu, iako se, u slučaju programa potpora, Komisija može ograničiti na ispitivanje općih i apstraktnih obilježja predmetnog programa, a da nije dužna ispitati sve pojedinačne slučajeve primjene, kako bi provjerila sadržava li elemente

43| Predmet C-362/19 P, **Komisija/Fútbol Club Barcelona**

44| Vidjeti o istoj tematici i presude od 20. ožujka 2019., **Hércules Club de Fútbol/Komisija** (T-766/16, [EU:T:2019:173](#)); od 22. svibnja 2019., **Real Madrid Club de Fútbol/Komisija** (T-791/16, [EU:T:2019:346](#)), i od 26. veljače 2019., **Athletic Club/Komisija** (T-679/16, neobjavljena, [EU:T:2019:112](#)).

potpore, to ispitivanje mora, međutim, obuhvaćati i ispitivanje različitih posljedica predmetnog programa, i povoljnih i nepovoljnih za njegove korisnike, kada nedvosmislenost navodne prednosti proizlazi iz samih obilježja programa.

Budući da se nacionalni propis, na koji se odnosi pobijana odluka, svodi na ograničavanje, u sektoru španjolskog profesionalnog sporta, osobnog područja primjene sustava oporezivanja neprofitnih subjekata, Opći sud tako je ispitao je li Komisija u pobijanoj odluci u dovoljnoj mjeri obrazložila da je sustav oporezivanja neprofitnih subjekata u cjelini takve prirode da stavlja svoje korisnike u povoljniji položaj nego da su morali posloovati u obliku sportskih dioničkih društava. No, Opći sud smatrao je da to nije bio slučaj. Naime, nakon što je naglasio da je u vrijeme donošenja pobijane odluke Komisija imala dokaze koji su upućivali na posebnost sustava oporezivanja neprofitnih subjekata u pogledu ograničavanja poreznog odbitka za ponovno ulaganje neočekivane dobiti na manje povoljnu razinu nego za sportska dionička društva, Opći sud smatrao je da se na temelju argumenata koje je Komisija iznijela ne može isključiti činjenica da manje tih mogućnosti poreznog odbitka u sustavu oporezivanja neprofitnih subjekata kompenzira prednost dobivenu od niže nominalne porezne stope kojom se ti subjekti koriste. Budući da Komisija nije u dovoljnoj mjeri dokazala da je spornom mjerom dodijeljena prednost njezinim korisnicima, Opći sud utvrdio je povredu članka 107. stavka 1. UFEU-a i poništio pobijanu odluku.

b. Pripisivost — upotreba državnih sredstava

U presudi *Italija i dr./Komisija* (T-98/16, T-196/16 i T-198/16, u žalbenom postupku⁴⁵, [EU:T:2019:167](#)), objavljenoj 19. ožujka 2019., Opći je sud u okviru tužbe za poništenje na temelju članka 263. UFEU-a poništio Komisijinu odluku 2016/1208⁴⁶ o državnoj potpori koju je Italija dodijelila talijanskoj banci, Banca Tercas, presudivši da je ta institucija pogrešno smatrala da su sporne mjere pripisive državi i da su uključivale upotrebu državnih sredstava.

Talijanska banka, Banca Popolare di Bari (BPB), izrazila je 2013. interes za sudjelovanje u povećanju kapitala druge talijanske banke, Banca Tercas, koja je od 2012. stavljena pod posebnu upravu nakon nepravilnosti koje je utvrdila središnja banka Talijanske Republike, Banca d'Italia (Talijanska središnja banka). Jedan od uvjeta koje je BPB postavio za tu transakciju odnosio se na to da Fondo Interbancario di Tutela dei Depositi (FITD) namiri negativan kapital banke Tercas, za koji je također zatražena revizija. FITD je talijanski privatnopravni međubankovni konzorcij koji karakterizira pružanje uzajamne pomoći i koji može intervenirati u korist svojih članova, ne samo na temelju zakonskog osiguranja depozita predviđenog u slučaju prisilne likvidacije nekog od njegovih članova (obvezna intervencija), nego i dobrovoljno, u skladu sa svojim statutom, ako ta intervencija omogućuje smanjenje troškova koje bi njegovi članovi morali snositi zbog obveze osiguranja depozita (dobrovoljne intervencije, među kojima je i predmetna dobrovoljna mjera podrške ili preventivna mjera).

Nakon što se 2014. uvjerio da je intervencija u korist banke Tercas ekonomski isplativija od povrata depozita deponentima te banke, FITD je odlučio pokriti njegov negativni kapital i izdati mu određena jamstva. Talijanska središnja banka odobrila je te mjere. Europska komisija pokrenula je temeljitu istragu tih mjera zbog sumnje u njihovu spojivost s pravilima Unije na području državnih potpora. U Odluci 2016/1208, koja je predmet tužbe u ovom slučaju, ona je došla do zaključka da su predmetne mjere državna potpora koju je Talijanska Republika dodijelila banci Tercas.

45| Predmet C-425/19 P, *Komisija/Italija i dr.*

46| Odluka Komisije (EU) 2016/1208 od 23. prosinca 2015. o državnoj potpori SA.39451 (2015/C) (ex 2015/NN) koju je Italija dodijelila banci Tercas (SL 2016., L 203, str. 1.)

Nakon što je podsjetio na sudsku praksu Suda u vezi s kvalificiranjem državne potpore u smislu članka 107. UFEU-a, Opći je sud, kao prvo, ispitao jesu li navedene mjere pripisive talijanskoj državi, a potom i kao drugo, jesu li bile financirane iz državnih sredstava.

Opći sud tako je presudio, kao prvo, da je Komisija počinila pogrešku kada je smatrala da je dokazala da su talijanska tijela izvršila znatnu javnu kontrolu prilikom određivanja FITD-ove intervencije u korist banke Tercas, jer ta institucija nije u dovoljnoj mjeri dokazala ni sudjelovanje talijanskih javnih tijela u donošenju predmetne mjere ni, posljedično, pripisivost te mjere državi u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Podsjećajući da u slučaju mjere, koju je izvršio privatni subjekt, Komisija mora dokazati postojanje dovoljnih indicija kako bi zaključila da je ona donesena pod utjecajem ili stvarnom kontrolom javnih tijela, Opći sud uzastopno je ispitao doseg javnih ovlasti povjerenih FITD-u, a zatim FITD-ovu samostalnost prilikom odlučivanja o intervenciji.

U vezi s prvim pitanjem, smatrao je, s jedne strane, da su FITD-ove mjere podrške namijenjene ponajprije ostvarenju privatnih interesa njegovih članica, te, s druge strane, da se njima ne izvršavaju nikakve javne ovlasti dodijeljene talijanskim zakonodavstvom. Istaknuo je, među ostalim, da se javne ovlasti koje su talijanskim zakonom povjerene FITD-u odnose isključivo na isplatu depozita deponentima (do najviše 100 000 eura po deponentu) u svojstvu sustava osiguranja, kada se nad nekom bankom koja je njegova članica provede prisilna likvidacija, i da izvan tog okvira FITD ne sudjeluje u izvršavanju javnog cilja propisanog talijanskim zakonodavstvom. Iz toga je zaključio da mjere podrške imaju tako drukčiju svrhu od povrata depozita u slučaju prisilne likvidacije i ne smatraju se izvršavanjem javnih ovlasti.

U vezi s drugim pitanjem, Opći sud smatrao je da Komisija nije dokazala ni sudjelovanje talijanskih javnih tijela u donošenju predmetne mjere. U tom je pogledu Opći sud istaknuo da je FITD privatnopravni konzorcij koji u skladu sa svojim statutom djeluje „za račun i u interesu” svojih članova i da se njegova tijela upravljanja biraju na FITD-ovoj glavnoj skupštini i poput nje su sastavljena isključivo od predstavnika banaka članica konzorcija. U tim je okolnostima Opći sud utvrdio, među ostalim, da odobrenje Talijanske središnje banke za FITD-ovu intervenciju u korist banke Tercas nije indicija na temelju koje se predmetna mjera može pripisati talijanskoj državi jer se ona u tom pogledu ograničava na provjeru njihove usklađenosti s regulatornim okvirom za potrebe bonitetnog nadzora. Također je utvrdio da ni sudjelovanje predstavnika Talijanske središnje banke na sjednicama FITD-ovih tijela upravljanja nije indicija pripisivosti predmetne mjere državi jer oni imaju samo ulogu promatrača bez ikakvog pa ni savjetodavnog prava glasa. Smatrao je, osim toga, da Komisija nije pružila nijedan dokaz o tome da je Talijanska središnja banka odlučujuće utjecala na pregovore između FITD-a, s jedne strane, i BPB-a i posebnog povjerenika, s druge strane, jer ti pregovori odražavaju samo legitiman i redovan dijalog s nadležnim nadzornim tijelima, što je Talijanskoj središnjoj banci omogućilo da bude obaviještena o razvoju predmeta kako bi što brže mogla donijeti svoju odluku o odobrenju predmetne mjere, nakon što su je FITD-ova tijela upravljanja donijela. Usto, Komisija nije dokazala da je poziv, koji je Talijanska središnja banka uputila FITD-u kako bi se pronašao uravnotežen dogovor s BPB-om radi pokrića negativnog kapitala banke Tercas, imao pa i najmanji utjecaj na FITD-ovu odluku da intervenira u njegovu korist. Naposljetku, Opći sud istaknuo je da činjenica da podnošenjem neobvezujućeg zahtjeva posebni povjerenik može pokrenuti postupak koji može dovesti do mjere podrške FITD-a također ne dovodi u pitanje njegovu samostalnost, uzimajući u obzir da ga podnošenje takvog zahtjeva ne obvezuje da ga prihvati, da on samostalno odlučuje o sadržaju takve intervencije i da FITD tvrdi da sâm može poduzeti inicijativu za pokretanje postupka za provedbu intervencije, pri čemu iz FITD-ova statuta i talijanskog zakonodavstva ne proizlazi da je ta tvrdnja pogrešna.

Kao drugo, ispitavši tri indicije koje je Komisija uzela u obzir kako bi zaključila da je FITD-ova intervencija financirana putem državnih sredstava, Opći sud presudio je kako ta institucija nije dokazala da su sredstva dodijeljena banci Tercas bila pod kontrolom talijanskih javnih tijela i da su stoga ona mogla njima raspolagati.

On je tako odbio, kao prvo, zaključak da FITD ima javne ovlasti i da je njegova intervencija u korist banke Tercas izvršena kako bi se zaštitili depoziti deponenata, uputivši u tom pogledu na analizu provedenu u okviru pripisivosti FITD-ove mjere državi. Smatrao je, kao drugo, da Komisija nije uspjela dokazati da je Talijanska središnja banka nastojala formalnim nadzorom pravilnosti upotrebe sredstava koja je upotrijebio FITD usmjeriti privatna sredstva kojima je on raspolagao. Ocijenio je, kao treće, da činjenica da su doprinosi kojima je FITD financirao intervenciju bili obvezni jer banke koje su njegovi članovi praktično nemaju alternative osim učlaniti se u njega i ne mogu staviti veto na njegove odluke niti se izuzeti od intervencije o kojoj je donesena odluka, ostaje zapravo na razini hipoteze i nema utjecaj na intervenciju. U tom je pogledu istaknuo, među ostalim, da su sredstva upotrijebljena za FITD-ovu intervenciju privatna sredstva koja su uplatile banke članice FITD-a, da se obveza FITD-ovih članova da uplate doprinose za intervenciju ne temelji na odredbi propisa, nego na privatnopravnoj odredbi statuta koja poštuje samostalnost navedenih članova u odlučivanju, i da se prije donošenja odluka o intervenciji i aktiviranja privatnih sredstava svojih članova FITD uvjerio da je trošak te intervencije manji od troška u slučaju likvidacije banke Tercas, to jest u slučaju aktiviranja zakonskog osiguranja depozita deponenata, tako da je navedena intervencija bila u interesu BPB-a, banke Tercas i svih njegovih članova.

3. Nacionalne porezne mjere

a. Mjere u korist nacionalnih luka

U presudi **UPF/Komisija** (T-747/17, [EU:T:2019:271](#)), objavljenoj 30. travnja 2019., Opći sud odbio je kao neosnovanu tužbu za poništenje koju je Union des ports de France (UPF) podnio protiv Odluke Europske komisije od 27. srpnja 2017.⁴⁷, kojom je sustav oslobođenja od poreza na dobit koji je Francuska provela u korist svojih luka proglašen nespojivim s unutarnjim tržištem, na osnovi odredaba Ugovora o postojećim državnim potporama⁴⁸, i kojom se zahtijeva njegovo ukidanje u budućim slučajevima.

Pobijanom se odlukom, donesenom nakon istrage koja se 2013. vodila u svim državama članicama kako bi se dobio cjelovit uvid u funkcioniranje i oporezivanje njihovih luka, utvrđuje da je mjera o izuzeću od poreza na dobit onih gospodarskih subjekata koji posluju u lučkom sektoru postojeći program državnih potpora koji nije spojiv s unutarnjim tržištem. Njome se, slijedom toga, nalaže ukidanje te mjere i primjena poreza na dobit na prihode od gospodarskih djelatnosti njezinih korisnika od početka porezne godine koja slijedi nakon dana njezina donošenja.

Opći sud presudio je, prije svega, da, iako pobijana odluka ne može proizvesti pravne učinke u odnosu na korisnike programa potpora, a da francuska tijela ne donesu provedbene mjere, UPF ipak ima, kao strukovna udruga koja osigurava obranu i zastupanje svojih članova, aktivnu procesnu legitimaciju za pokretanje postupka protiv pobijane odluke, pod uvjetom da navedeni članovi nisu sami podnijeli tužbu. Utvrđuje u tom pogledu da su svi članovi UPF-a luke ili francuske velike morske luke ili gospodarske komore upravitelji takvih luka na koje se zakonski primjenjivao sustav oslobođenja. Usto, budući da su navedeni članovi pravne osobe javnog prava osnovane uredbom koja nije izrađena na privatnu inicijativu, oni su dio zatvorenog kruga gospodarskih subjekata koji su se mogli utvrditi u trenutku donošenja pobijane odluke i koji se mogu pozvati na svojstvo stvarnih korisnika postojećeg programa potpora.

47| Odluka Komisije (EU) 2017/2116 od 27. srpnja 2017. o državnoj potpori br. SA.38398 (2016/C, ex 2015/E) koju provodi Francuska – Oporezivanje luka u Francuskoj (SL 2017., L 332, str. 24.; u daljnjem tekstu: pobijana odluka)

48| Članak 107. stavak 1. UFEU-a

Opći sud presudio je da u donošenju pobijane odluke nije počinjena nikakva pogreška koja se tiče prava te je odbio sve prigovore koje je UPF iznio, među ostalim one koji su se temeljili na pogreškama koje je Komisija navodno počinila u ocjeni gospodarske prirode djelatnosti francuskih luka i njihove kvalifikacije kao poduzetnika. Tako je utvrdio da iz pobijane odluke jasno proizlazi da se ona odnosi samo na prihode od gospodarskih djelatnosti korisnika oslobođenja i to samo za one djelatnosti za koje su se ti korisnici smatrali poduzeticima. Također smatra opravdanom ocjenu prema kojoj gospodarsku prirodu imaju one djelatnosti za koje su zadužene francuske luke, osim onih koje se obavljaju prilikom izvršavanja zadataka javnog tijela, poput kontrole i sigurnosti pomorskog prometa ili nadzora radi sprečavanja onečišćenja. Naime, činjenica da neki subjekt raspolaže, za izvršavanje dijela svojih djelatnosti, javnim ovlastima ne sprečava, sama za sebe, da ga se kvalificira kao poduzetnika zbog njegovih ostalih gospodarskih djelatnosti. Usto, ako gospodarsku djelatnost subjekta nije moguće odvojiti od izvršavanja njegovih javnih ovlasti, treba ga kvalificirati kao poduzetnika za taj dio njegovih djelatnosti.

Opći sud također je presudio da Komisija nije počinila nikakvu pogrešku u ocjeni pretpostavki za narušavanje tržišnog natjecanja i utjecaja na trgovinu. On je osobito utvrdio da, čak i pod pretpostavkom da pojedinačna situacija određenih otočnih i prekomorskih luka može pokazati da te pretpostavke nisu ispunjene, to ispitivanje treba, u slučaju programa potpora, provesti država članica u fazi povrata potpora ili kasnijoj fazi, uz poštovanje načela lojalne suradnje između navedene države članice i Komisije.

Opći sud smatra, osim toga, da Komisija nije počinila pogrešku u vođenju postupka nadzora postojećih potpora time što je francuskim tijelima naložila da dokažu da je mjera poreznog oslobođenja spojiva s unutarnjim tržištem. Ističe u tom pogledu da ne postoji nikakav razlog niti da se, u fazi formalnog istražnog postupka, razlikuje postupak primjenjiv na nove potpore i postupak primjenjiv na postojeće potpore, niti da se smatra da je prebačen teret dokazivanja u pogledu ispitivanja spojivosti postojećeg programa potpora s unutarnjim tržištem.

Naposlijetku, Opći sud presudio je da Komisija nije povrijedila načelo dobre uprave time što je pokrenula postupke protiv samo tri države, pri čemu nije djelovala prema državama članicama koje su obuhvaćene njezinom istragom iz 2013. i koje su priznale da se u njihovim lukama primjenjuju porezni sustavi koji odstupaju od pravila općeg prava. Utvrđuje, među ostalim, da se obvezom nepristranosti ne može Komisiji naložiti da istodobno provodi istrage ili istodobno donosi obvezujuće odluke u okviru postupaka državnih potpora. Usto, činjenicu da je država članica eventualno povrijedila obvezu koju ima na temelju Ugovora nije moguće opravdati time da su i druge države članice povrijedile tu obvezu.

U presudi ***Havenbedrijf Antwerpen i Maatschappij van de Brugse Zeehaven/Komisija*** (T-696/17, [EU:T:2019:652](#)), objavljenoj 20. rujna 2019, Opći sud odbio je tužbu za poništenje koju su podnijele luke gradova Antwerpen i Bruges protiv Odluke Europske komisije od 27. srpnja 2017. kojom se sustav oslobođenja od poreza na dobit, koji se na njih primjenjuje, kvalificira kao državna potpora nespojiva s Ugovorom te kojom se nalaže njegovo ukidanje⁴⁹.

Donesenom nakon istrage vođene 2013. u svim državama članicama, kako bi se dobio cjelovit uvid u funkcioniranje i oporezivanje njihovih luka, pobijanom odlukom utvrđuje se da mjera o oslobođenju od poreza na dobit belgijskih luka navedenih u članku 180. stavku 2. code des impôts sur les revenus coordonné en 1992 (pročišćeni tekst Zakonika o porezu na dobit iz 1992., u daljnjem tekstu: CIR), jest postojeći program državnih potpora koji nije spojiv s unutarnjim tržištem. Slijedom toga, njome se, među ostalim, nalaže ukidanje tog oslobođenja i podvrgavanje prihoda od djelatnosti navedenih luka porezu na dobit od početka porezne godine koja slijedi nakon dana njezina donošenja. U predmetnom je slučaju Opći sud odbio tužbu

49| Odluka Komisije (EU) 2017/2115 od 27. srpnja 2017. o državnoj potpori br. SA.38393 (2016/C, ex 2015/E) koju je provela Belgija – Oporezivanje luka u Belgiji (SL 2017., L 332, str. 1.), u daljnjem tekstu: pobijana odluka

kao neosnovanu, pri čemu je odlučio da je Komisija pravilno smatrala da dvije luke treba kvalificirati kao poduzetnike jer su obavljale gospodarske djelatnosti i da im se oslobođenjem koje im je odobreno dodijelila prednost te je ono stoga selektivno s obzirom na pravo o državnim potporama⁵⁰.

Naime, kao prvo, Opći sud odlučio je da je Komisija pravilno smatrala da su luke barem djelomično obavljale gospodarske djelatnosti jer su svojim korisnicima pružale uslugu pristupa plovilâ lučkoj infrastrukturi u zamjenu za „lučku pristojbu” i posebne usluge uz naknadu, poput upravljanja, podizanja, održavanja ili sidrenja, i jer su stavljale određenu infrastrukturu ili zemljišta na raspolaganje poduzetnicima za vlastite potrebe ili u svrhu pružanja navedenih posebnih usluga. U tom je pogledu Opći sud pojasnio, s jedne strane, da okolnost da luke mogu prenijeti izvršavanje određenih javnih ovlasti negospodarske prirode, kao što su nadzor i sigurnost pomorskog prometa, ili nadzor u svrhu sprečavanja onečišćenja ili da pružaju usluge od općeg interesa, sama po sebi ne sprečava da ih se kvalificira kao poduzetnike ako obavljaju i gospodarske djelatnosti, koje se sastoje od ponude robe i usluga na tržištu u zamjenu za naknadu. S druge strane, utvrdio je da se nije dokazalo da su gospodarske djelatnosti luka isključivo sporedne prirode te da su neodvojive od izvršavanja njihovih javnih ovlasti. Naposljetku je presudio da, čak i da treba smatrati da luke imaju zakonit monopol i da u Belgiji ne postoje privatni lučki operateri koji bi im konkurirali, ipak postoji tržište lučkih usluga na kojem konkuriraju različite morske luke Unije, konkretno na osi Hamburg-Rotterdam-Antwerpen.

Kao drugo, Opći sud odlučio je da je Komisija pravilno zaključila da se dvjema lukama oslobođenjem od poreza na dobit koje im je odobreno na temelju članka 180. stavka 2. CIR-a dodjeljuje selektivna prednost u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. U tom pogledu, najprije je podsjetio da nadzor koji treba provesti kako bi se odlučilo o selektivnosti podrazumijeva da se, kao prvo, utvrdi referentni okvir, odnosno redovni ili „uobičajeni” porezni sustav koji je na snazi, kao drugo, da se zatim dokaže da porezna mjera odstupa od navedenog redovnog sustava u mjeri u kojoj se njome uvodi razlikovanje između subjekata koji se, s obzirom na cilj navedenog sustava, nalaze u činjenično i pravno usporedivoj situaciji.

U predmetnom slučaju, člankom 1. CIR-a predviđalo se da društva podliježu porezu na dobit, a pravne osobe koje nisu društva podliježu porezu za pravne osobe. Osim toga, u članku 2. stavku 5. točki (a) CIR-a društvo se definira kao svako tijelo koje ima pravnu osobnost te ostvaruje profit od upravljanja ili poslovanja.

U tom kontekstu, Opći sud najprije je odlučio da je Komisija utemeljeno smatrala da su luke načelno „društva” zbog svojih djelatnosti gospodarske prirode i da bi, kad ne bi postojao članak 180. stavak 2. CIR-a, podlijegale porezu na dobit u dijelu u kojem obavljaju djelatnosti koje ostvaruju profit, a ne porezu za pravne osobe u skladu s člancima 1. i 2. CIR-a. Budući da se člankom 180. stavkom 2. CIR-a stoga uvodi bezuvjetno oslobođenje od poreza na dobit u korist luka, čak i ako ostvaruju profit od upravljanja ili poslovanja u smislu članka 2. stavka 5. CIR-a, njegove odredbe nisu obuhvaćene logikom referentnog okvira te se njima stoga odstupa od navedenog okvira. Nadalje, utvrdio je da je Komisija pravilno smatrala da se tim odstupanjem uvodi razlika između društava koja podliježu porezu na dobit i luka, iako se s obzirom na cilj referentnog okvira, koji se odnosi na to da se oporezuje dobit društava koja ostvaruju profit od upravljanja ili poslovanja, nalaze u usporedivoj situaciji. Konačno, Opći sud smatrao je da to odstupanje nije opravdano prirodom i strukturom sustava oporezivanja dobiti. U tom je pogledu osobito istaknuo da, ako je odlučujući kriterij za to primjenjuje li se porez na dobit činjenica ostvaruje li predmetni subjekt profit upravljanjem ili poslovanjem, okolnosti da luke ne raspoređuju svoju dobit nego je ponovno ulažu, da slijede cilj koji premašuje njihov pojedinačni interes, da njihova statutarna svrha nije ostvarenje dobiti, da čine dio javnih vlasti te da obavljaju zadaće od općeg interesa nisu dovoljne da se s obzirom na vodeća načela poreznog sustava opravda porezni tretman koji je povoljniji od poreznog tretmana ostalih društava.

50| Članak 107. stavak 1. UFEU-a

b. Oporezivanje društava koja su dio multinacionalne grupe

U presudi *Belgija i Magnetrol International/Komisija* (T-131/16 i T-263/16, u žalbenom postupku⁵¹, [EU:T:2019:91](#)), objavljenoj 14. veljače 2019., Opći je sud u okviru tužbe za poništenje na temelju članka 263. UFEU-a poništio Odluku Komisije (EU) 2016/1699 od 11. siječnja 2016. kojom je sustav izuzeća od oporezivanja viška dobiti belgijskih subjekata multinacionalnih grupa poduzetnika, koji je Belgija primjenjivala od 2004., kvalificiran kao nezakonita državna potpora koja je nespojiva s unutarnjim tržištem, i kojom je posljedično naložen njezin povrat⁵².

Na temelju članka 185. stavka 2. točke (b) code des impôts sur les revenus de 1992 (Zakonik o porezima na dohodak iz 1992., u daljnjem tekstu: ZPD iz 1992.), koji se temelji na načelu nepristrane transakcije utvrđenom u članku 9. modela ugovora Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) u području poreza na dohodak i na imovinu, porezna osnovica društava koja su dio multinacionalnih grupa društava podvrgnutih oporezivanju u Belgiji može se u svakom pojedinom slučaju prilagoditi na višu ili nižu vrijednost na temelju raspoloživih elemenata koje dostavlja porezni obveznik, i to usklađivanjem dobiti koja proizlazi iz prekograničnih transakcija unutar grupe kada primijenjene transferne cijene ne odražavaju tržišne mehanizme i načelo nepristrane transakcije. Usklađivanje na višu vrijednost omogućuje povećanje dobiti rezidentnog društva koje je dio multinacionalne grupe kako bi se uključila dobit koju bi rezidentno društvo ostvarilo u određenoj transakciji izvršenoj kao nepristranoj. Svrha korelativnog usklađivanja na nižu vrijednost jest izbjegavanje ili sprečavanje dvostrukog oporezivanja. Ta usklađivanja belgijska porezna tijela mogu odobriti prethodnim poreznim mišljenjem (*tax ruling*).

Opći sud odbio je, kao prvo, tužbeni razlog koji se temeljio na navodnom uplitanju Komisije u isključive nadležnosti Belgije u području izravnog oporezivanja. U tom pogledu on podsjeća na to da, iako je izravno oporezivanje, u trenutačnom stanju razvoja prava Unije, u nadležnosti država članica, one tu nadležnost ipak moraju izvršavati poštujući pravo Unije. No, mjera kojom tijela javne vlasti određenim poduzetnicima dodjeljuju povoljniji porezni tretman koji korisnike stavlja u povoljniji financijski položaj od ostalih poreznih obveznika, može predstavljati državnu potporu. Budući da je Komisija nadležna za osiguravanje poštovanja pravila o državnim potporama, njoj se stoga ne može prigovoriti da je prekoračila svoje ovlasti.

Kao drugo, Opći sud utvrdio je da je Komisija u ovom slučaju pogrešno zaključila da postoji program potpora u smislu članka 1. točke (d) Uredbe 2015/1589⁵³. Na temelju te odredbe, „program potpora” znači svaki akt na temelju kojega se, bez potrebe za donošenjem daljnjih provedbenih mjera, pojedinačne potpore mogu dodjeljivati poduzetnicima određenima u okviru tog akta u općem i apstraktnom smislu, kao i svaki akt na temelju kojega se potpora koja nije povezana s određenim projektom može dodjeljivati jednom ili više poduzetnika tijekom neodređenog vremenskog razdoblja i/ili u neodređenom iznosu”. Opći sud smatra da, s obzirom na to da se pojedinačne potpore dodjeljuju bez daljnjih provedbenih mjera, ta definicija podrazumijeva, na prvom mjestu, da ključni elementi predmetnog programa potpora nužno moraju proizlaziti iz odredaba koje su utvrđene kao temelj navedenog programa. Ona podrazumijeva, na drugom mjestu, da nacionalna tijela koja primjenjuju navedeni program ne raspolažu marginom prosudbe u pogledu utvrđivanja ključnih elemenata predmetne potpore i u pogledu njezina dodjeljivanja, jer ovlast nacionalnih tijela mora biti ograničena na tehničku primjenu odredaba koje navodno čine temelj predmetnog programa, nakon eventualne provjere

51| Predmet C-337/19 P, *Komisija/Belgija i Magnetrol International*

52| Odluka Komisije (EU) 2016/1699 od 11. siječnja 2016. o programu državnih potpora u pogledu izuzeća od oporezivanja viška dobiti SA.37667 (2015/C) (ex 2015/NN) koji je provela Belgija (priopćeno pod brojem dokumenta C(2015) 9837) (SL 2016., L 260, str. 61.)

53| Uredba Vijeća (EU) 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. UFEU-a (SL 2015., L 248, str. 9. i ispravak SL 2017., L 186, str. 17.)

ispunjavaju li podnositelji zahtjeva preduvjete za ostvarivanje te potpore. Naposljetku, i na trećem mjestu, aktima na kojima se temelji program potpora moraju se definirati korisnici na općenit i apstraktan način, čak i ako je iznos potpore koja im je dodijeljena neodređen.

U ovom je slučaju Opći sud utvrdio, kao prvo, da, iako je točno da određeni ključni elementi programa koje je Komisija utvrdila u Odluci (EU) 2016/1699 mogu proizlaziti iz akata koji su u njoj utvrđeni, to međutim nije slučaj u pogledu svih tih ključnih elemenata, među kojima je metoda za izračun viška dobiti u dvije faze, uključujući metodu transakcijske neto marže (MTMN), i zahtjev u pogledu ulaganja, otvaranja novih radnih mjesta, centralizacije ili povećanja djelatnosti u Belgiji. Prema tome, provedba tih akata i stoga dodjela navodnih potpora nužno ovisi o donošenju daljnjih provedbenih mjera. Kao drugo, Opći sud smatra da su prilikom donošenja prethodnih poreznih mišljenja o višku dobiti belgijska porezna tijela raspolagala diskrecijskom ovlašću u pogledu svih ključnih elemenata spornog sustava izuzeća, koja im je omogućavala da utječu na svojstva, iznos i uvjete pod kojima se potpora dodjeljuje, a što također isključuje postojanje programa potpora. U tom pogledu zaključuje da, kada su donijela odluku o usklađivanju na nižu vrijednost, navedena tijela nisu tehnički primjenjivala primjenjivi pravni okvir, nego su, naprotiv, „u svakom pojedinom slučaju” izvršila zasebnu kvalitativnu i kvantitativnu procjenu svakog zahtjeva na temelju izvješća i dokaza koje je dostavio dotični subjekt kako bi odlučila je li opravdano odobriti navedeno usklađivanje. Kao treće, Opći sud ističe da korisnici navodnog programa potpora, koji na temelju članka 185. stavka 2. točke (b) ZPD-a iz 1992. predviđa da se primjenjuje na društva koja su dio multinacionalne grupe u okviru njihovih uzajamnih prekograničnih odnosa, nisu definirani na općenit i apstraktan način temeljnim aktima programa potpora koje je utvrdila Komisija, tako da ih se moralo nužno definirati daljnjim provedbenim mjerama. Kao četvrto, Opći sud presudio je da Komisija nije uspjela dokazati da sustavan način postupanja belgijskih poreznih tijela, koji je utvrdila, ispunjava zahtjeve iz članka 1. točke (d) Uredbe 2015/1589.

U presudi **Luksemburg i Fiat Chrysler Finance Europe/Komisija** (T-755/15 i T-759/15, [EU:T:2019:670](#)), donesenoj 24. rujna 2019., sedmo prošireno vijeće Općeg suda odbilo je kao neosnovane tužbe za poništenje koje su Veliko Vojvodstvo Luksemburg i poduzeće Fiat Chrysler Finance Europe podnijeli protiv odluke Europske komisije u kojoj se kao državna potpora kvalificira porezno rješenje koje su luksemburška porezna tijela izdala poduzeću Fiat Chrysler Finance Europe⁵⁴.

Fiat Chrysler Finance Europe, koji se prije zvao Fiat Finance and Trade Ltd (u daljnjem tekstu: FFT), dio je automobilske grupe Fiat/Chrysler i pruža usluge riznice i financiranja društvima iz te grupe koja imaju sjedište u Europi. Budući da ima registrirano sjedište u Luksemburgu, FFT je od luksemburških poreznih tijela zatražio donošenje poreznog rješenja (*tax ruling*) po pitanju oporezivanja (u daljnjem tekstu: porezno rješenje). Slijedom tog zahtjeva, luksemburška su tijela donijela porezno rješenje u kojem se potvrđuje metoda određivanja FFT-ove naknade za usluge pružene drugim društvima iz grupe Fiat/Chrysler, čime se FFT-u omogućilo da godišnje odredi svoju dobit koja se oporezuje na temelju poreza na dobit u Velikom Vojvodstvu Luksemburgu.

Komisija je u pobijanoj odluci smatrala da to porezno rješenje predstavlja državnu potporu u smislu članka 107. UFEU-a, odnosno konkretno operativnu potporu koja je nespojiva s unutarnjim tržištem. Osim toga, utvrdila je da je Veliko Vojvodstvo Luksemburg o predmetnom prijedlogu poreznog rješenja nije obavijestilo i da nije poštovalo obvezu privremene obustave, protivno odredbama članka 108. stavka 3. UFEU-a. Komisija je stoga naložila povrat te nezakonite potpore koja je nespojiva s unutarnjim tržištem. Veliko Vojvodstvo Luksemburga i FFT svaki su za sebe podnijeli tužbe za poništenje te odluke.

⁵⁴ | Odluka Komisije (EU) 2016/2326 od 21. listopada 2015. o državnoj potpori SA.38375 (2014/C ex 2014/NN) koju je dodijelio Luksemburg u korist društva Fiat (SL 2016., L 351, str. 1.)

Imajući u vidu da je izravno oporezivanje u isključivoj nadležnosti država članica, Opći sud podsjetio je, kao prvo, da, time što je ispitala je li predmetno porezno rješenje u skladu s pravilima o državnim potporama, Komisija nije provela nikakvo „usklađivanje u području poreza” nego je izvršila nadležnost koju ima na temelju prava Europske unije. Naime, budući da je Komisija nadležna osigurati poštovanje članka 107. UFEU-a, ne može joj se prigovoriti da je prekoračila svoje nadležnosti kad je ispitivala predmetno porezno rješenje kako bi provjerila predstavlja li ono državnu potporu i, ako predstavlja, je li spojivo s unutarnjim tržištem.

Kao drugo, Opći sud naveo je da, ako je namjera nacionalnog poreznog prava oporezivati dobit ostvarenu gospodarskom djelatnosti integriranog poduzetnika kao da je ostvarena transakcijama provedenima po tržišnim uvjetima, Komisija može koristiti načelo nepristrane transakcije kako bi kontrolirala jesu li naknade za transakcije unutar grupe jednake onima koje bi bile dogovorene između neovisnih poduzetnika, te samim time daje li porezno rješenje prednost svojem korisniku u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Opći sud u tom je pogledu naveo da načelo nepristrane transakcije, kako ga je Komisija odredila u pobijanoj odluci, predstavlja sredstvo koje joj omogućuje da kontrolira jesu li naknade za transakcije unutar grupe jednake naknadama koje bi dogovorili neovisni poduzetnici. Stoga je utvrdio da, imajući u vidu luksemburško porezno pravo, to sredstvo ulazi u okvire izvršavanja nadležnosti Komisije na temelju članka 107. UFEU-a. Komisija je stoga u konkretnom slučaju mogla provjeriti je li razina cijena za transakcije unutar grupe, koja je odobrena predmetnim poreznim rješenjem, odgovarala razini cijena koja bi se dogovorila u tržišnim uvjetima.

Kao treće, kada je riječ o dokazivanju postojanja prednosti kao takvome, Opći sud smatrao je da metoda određivanja FFT-ove naknade koja je potvrđena predmetnim poreznim rješenjem ne može dovesti do rezultata nepristrane transakcije, već se njome naprotiv minimizira FFT-ova naknada na temelju koje se utvrđuje porez koji on duguje.

Kao četvrto, što se tiče ispitivanja selektivnosti prednosti koja je FFT-u dodijeljena predmetnim poreznim rješenjem, Opći sud smatrao je da Komisija nije počinila pogrešku kada je zaključila da je prednost dodijeljena FFT-u bila selektivna, jer je to porezno rješenje predstavljalo pojedinačnu potporu i jer su uvjeti povezani s pretpostavkom selektivnosti u ovom slučaju bili ispunjeni. Opći sud dodao je da je, u svakom slučaju, Komisija također dokazala da je predmetna mjera bila selektivna na temelju analize selektivnosti provedene u tri faze.

Kao peto, kada je riječ o povratu potpore, Opći sud potvrdio je da povrat potpore u konkretnom slučaju nije bio u suprotnosti ni s načelom pravne sigurnosti ni s pravima obrane Velikog Vojvodstva Luksemburga.

U presudi od 24. rujna 2019., **Nizozemska i dr./Komisija** (T-760/15 i T-636/16, [EU:T:2019:669](#)), sedmo prošireno vijeće Općeg suda poništilo je odluku Europske komisije u kojoj se kvalificira kao državna potpora prethodni sporazum o cijeni koji su nizozemska porezna tijela sklopila s poduzećem Starbucks Manufacturing Emea BV⁵⁵ (u daljnjem tekstu: SMBV).

SMBV je društvo kći grupe Starbucks koje je odgovorno za određene proizvodne i distribucijske djelatnosti unutar te grupe. Dana 28. travnja 2008. nizozemska porezna tijela sklopila su sa SMBV-om prethodni sporazum o cijeni (u daljnjem tekstu: prethodni sporazum), čija je svrha bila utvrđivanje naknade SMBV-a za njegove djelatnosti unutar grupe Starbucks. SMBV-ova je naknada zatim poslužila za godišnje određivanje SMBV-ove oporezive dobiti na temelju poreza na dobit u Nizozemskoj. Komisija je 21. listopada 2015. donijela odluku u kojoj je, s jedne strane, prethodni sporazum kvalificirala kao potporu koja je nespojiva s unutarnjim tržištem te je, s druge strane, naložila povrat te potpore. Kraljevina Nizozemska, s jedne strane, te Starbucks Corp. i SMBV, s druge strane, svaki su za sebe podnijeli tužbe za poništenje te odluke.

55| Odluka Komisije (EU) 2017/502 od 21. listopada 2015. o državnoj potpori SA.38374 (2014/C, ex 2014/NN) koju je Nizozemska provela u korist Starbucks (SL 2017., L 83, str. 38.)

Međutim, imajući u vidu da je izravno oporezivanje u isključivoj nadležnosti država članica, Opći sud podsjetio je, kao prvo, da su te države morale tu nadležnost izvršavati u skladu s pravom Europske unije. Stoga, intervencije država članica u području izravnog oporezivanja, čak i ako se odnose na pitanja koja nisu bila predmet usklađivanja na razini Unije, nisu isključene iz područja primjene propisa o nadzoru državnih potpora. Iz toga slijedi da je Komisija poreznu mjeru kao što je to prethodni sporazum mogla kvalificirati kao državnu potporu, ako su ispunjeni uvjeti za takvu kvalifikaciju.

Kao drugo, Opći sud naveo je da, ako je namjera nacionalnog poreznog prava oporezivati dobit ostvarenu gospodarskom djelatnosti integriranog poduzetnika kao da je ostvarena transakcijama provedenima po tržišnim uvjetima, Komisija može koristiti načelo nepristrane transakcije kako bi kontrolirala jesu li naknade za transakcije unutar grupe jednake onima koje bi bile dogovorene između neovisnih poduzetnika, te samim time daje li porezno rješenje prednost svojem korisniku u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Opći sud u tom je pogledu naveo da načelo nepristrane transakcije, kako ga je Komisija odredila u svojoj odluci, predstavlja sredstvo koje joj omogućuje da kontrolira jesu li naknade za transakcije unutar grupe jednake naknadama koje bi dogovorili neovisni poduzetnici. Stoga je utvrdio da, imajući u vidu nizozemsko porezno pravo, to sredstvo ulazi u okvire izvršavanja nadležnosti Komisije na temelju članka 107. UFEU-a. Komisija je stoga u konkretnom slučaju mogla provjeriti je li razina cijena za transakcije unutar grupe, koja je odobrena predmetnim prethodnim dogovorom, odgovarala razini cijena koja bi se dogovorila u tržišnim uvjetima.

Kao treće, kada je riječ o dokazivanju postojanja prednosti kao takvome, Opći sud smatrao je naprotiv da Komisija nije uspjela dokazati da je predmetnim prethodnim sporazumom dodijeljena prednost u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a time što je SMBV-u smanjeno porezno opterećenje. Konkretno, Opći sud odbio je različite argumentacijske nizove koje je iznijela Komisija kako bi dokazala da je, odobrivši metodu određivanja transfernih cijena koja nije mogla dovesti do rezultata po tržišnim uvjetima, prethodnim sporazumom dodijeljena prednost SMBV-u.

Opći sud stoga je prije svega odbio argumentacijski niz prema kojem je SMBV-u prethodnim sporazumom dodijeljena prednost jer samim odabirom metode određivanja cijena za transakcije unutar grupe nije dobivena pouzdana procjena tržišnog rezultata, u skladu načelom nepristrane transakcije. Naime, budući da samo nepoštovanje metodoloških smjernica ne dovodi nužno do smanjenja poreznog opterećenja, Komisija je još trebala dokazati da metodološke pogreške koje je utvrdila u predmetnom prethodnom sporazumu ne mogu dovesti do pouzdane procjene rezultata po tržišnim uvjetima i da su dovele do smanjenja oporezive dobiti u odnosu na porezno opterećenje koje proizlazi iz primjene pravila o normalnom oporezivanju nacionalnog prava na poduzetnika koji se nalazi u činjeničnoj situaciji koja je usporediva sa SMBV-ovom situacijom i koji svoje djelatnosti obavlja u tržišnim uvjetima. No Komisija nije podnijela takav dokaz.

Opći sud u tom je smislu istaknuo, među ostalim, da Komisija nije iznijela nijedan element na temelju kojeg bi se dalo zaključiti da metoda koja je prihvaćena u prethodnom sporazumu za određivanje transferne cijene, to jest metoda transakcijske neto marže (u daljnjem tekstu: TNMM), nužno dovodi do preniskog rezultata, čime bi se SMBV-u pružala pogodnost. Isto tako, Opći sud naveo je da samo utvrđenje Komisije da u prethodnom sporazumu nije bila analizirana naknada koju SMBV isplaćuje poduzeću iz grupe Starbucks za korištenje njegovih prava intelektualnog vlasništva, među kojima su i metode prženja i druga znanja i iskustva u vezi s prženjem, nije dovoljno da bi se dokazalo da ta naknada nije stvarno bila u skladu s načelom nepristrane transakcije. Nadalje, kada je riječ o iznosu te naknade koju plaća SMBV, sukladno analizi SMBV-ovih funkcija u pogledu naknade i analizi sličnih sporazuma o prženju koje je provela Komisija, Opći sud zaključio je da Komisija nije dokazala da iz njega proizlazi prednost u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

Nakon toga, Opći sud ispitao je podredni argument Komisije prema kojem je prethodni sporazum, čak i pod pretpostavkom da je u konkretnom slučaju TNMM mogao biti korišten za određivanje transfernih cijena, dodijelio prednost SMBV-u jer su načini primjene te metode koji su potvrđeni prethodnim sporazumom bili pogrešni. Opći sud u tom je smislu istaknuo da Komisija nije dokazala da su različite pogreške za koje

je utvrdila da postoje u načinima primjene TNMM-a SMBV-u pružile prednost bilo potvrđivanjem putem prethodnog sporazuma utvrđenja da je SMBV analizirani subjekt za primjenu TNMM-a, izborom pokazatelja razine dobiti za primjenu TNMM-a ili određenim prilagodbama tog pokazatelja.

4. Subvencije za ulaganje u korist poduzeća javnog prijevoza

U presudama od 12. srpnja 2019., *Keolis CIF i dr./Komisija* (T-289/17, [EU:T:2019:537](#)), *Transdev i dr./Komisija* (T-291/17, [EU:T:2019:534](#)), *Région Île-de-France/Komisija* (T-292/17, [EU:T:2019:532](#)), *Optile/Komisija* (T-309/17, [EU:T:2019:529](#)), *Ceobus i dr./Komisija* (T-330/17, [EU:T:2019:527](#)) i *STIF-IDF/Komisija* (T-738/17, [EU:T:2019:526](#)), Opći sud odbio je više zahtjeva za djelomično poništenje Odluke Komisije od 2. veljače 2017. koja se odnosila na dva programa potpore koja je provela Francuska u korist poduzeća autobusnog prijevoza u regiji Île-de-France⁵⁶.

Svi se predmeti odnose na dodjelu dva programa potpora u korist poduzeća autobusnog prijevoza u regiji Île-de-France. Prvi je provodila Regija Île-de-France između 1994. i 2008., dok je drugi provodio Syndicat Transport Île de France (STIF-IDF) od 2008. Cilj je potpora dodijeljenih na temelju tih programa bio olakšati kupovinu opreme poduzetnicima koji obavljaju redovni javni prijevoz u regiji Île de France te kompenzirati njihove investicijske troškove.

U odluci koja se pobija pred Općim sudom, Komisija je, kao prvo, ocijenila da su dva programa potpore o kojima je riječ spojiva s unutarnjim tržištem. Kao drugo, Komisija je ipak zaključila da su financijske potpore dodijeljene na temelju tih programa bile nezakonito provedene, s obzirom na to da su predstavljale „nove potpore” ta da o njima nije bila obaviještena. U tom pogledu Komisija je, konkretnije, utvrdila povredu članka 108. stavka 3. UFEU-a, kojim se državama članicama koje namjeravaju dodijeliti ili izmijeniti državnu potporu zabranjuje da planirane mjere provedu prije Komisijine prethodne provjere njihovih planova. Člankom 108. stavkom 3. UFEU-a tako se predviđa obveza „standstill” koja se primjenjuje na nove potpore, ali ne i na postojeće.

Presudama *Keolis CIF i dr./Komisija*, *Transdev i dr./Komisija*, *Optile/Komisija* i *Ceobus i dr./Komisija*, Opći sud odbio je tužbe koje je podnijelo nekoliko poduzetnika koji upravljaju mrežama cestovnog prijevoza putnika, a kojima se tražilo poništenje pobijane odluke u dijelu u kojem se ona odnosi na program potpora koji je provela regija Île-de-France između 1994. i 2008. U tom je kontekstu nekoliko tužitelja istaknulo prigovore kojima navode da je Komisija počinila različite povrede obveze obrazlaganja, koje je Opći sud ipak sve odbio. U prilog svojoj tužbi, tužitelji su usto osporavali kvalifikaciju kao novih potpora subvencija za ulaganje koje su na ime programa potpora o kojem je riječ primili prijevoznici. Poduzetnici koji upravljaju mrežama cestovnog prijevoza putnika također su tvrdili da su povrijeđena pravila o zastari iz članka 17. Uredbe br. 2015/1589⁵⁷.

Kad je riječ o kvalifikaciji programa potpora koji je provela regija Île-de-France između 1994. i 2008. kao nove potpore, Opći sud s jedne je strane odbio prigovore koji se temelje na povredi članka 1. točke (b) podtočke i. Uredbe 2015/1589, u skladu s kojim se potpore koje su u državi članici o kojoj je riječ uvedene prije stupanja na snagu UFEU-a smatraju postojećim potporama. Naime, tužitelji pred Općim sudom nisu podnijeli dostatne dokaze kako bi se utvrdilo da je program potpora o kojemu je riječ bio uveden prije stupanja na snagu Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice u Francuskoj, 1. siječnja 1958. S druge strane, Opći sud odbio je prigovore koji se odnose na povredu članka 1. točke (b) podtočke v. Uredbe 2015/1589, u skladu s kojim se potpora smatra postojećom potporom ako u trenutku kada je započela njezina primjena

⁵⁶ Odluka Komisije (EU) 2017/1470 od 2. veljače 2017. o programima potpore SA.26763 2014/C (ex 2012/NN) koje je Francuska provela u korist poduzeća autobusnog prijevoza u regiji Île-de-France (SL 2017., L 209, str. 24.).

⁵⁷ Uredba Vijeća (EU) 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. UFEU-a (SL 2015., L 248, str. 9. i ispravak SL 2017., L 186, str. 17.)

nije predstavljala potporu, ali je kasnije postala potporom zbog razvoja unutarnjeg tržišta, a dotična država članica je nije izmijenila. U tom pogledu, Opći sud istaknuo je da su prijevoznici koji su koristili dodijeljene potpore mogli od uvođenja predmetnog programa potpora u okviru prijevoznih djelatnosti otvorenih za tržišno natjecanje koristiti opremu financiranu tim potporama. Kad je riječ o razdoblju između 1994. i 2008., predmetni poduzetnici koji obavljaju djelatnost prijevoza nisu osporavali ni kvalifikaciju dodijeljenih subvencija kao državnih potpora, u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Usto, zaključak Komisije u skladu s kojim je udovoljeno svim kriterijima predviđenim tom odredbom u skladu je s analizom iz nekoliko nacionalnih sudskih odluka donesenih u tom području.

Opći sud također je odbio prigovore koji se odnose na povredu članka 17. Uredbe 2015/1589, kojim je predviđen desetogodišnji zastarni rok u području povrata potpore. U tom je pogledu Opći sud istaknuo da se pravila o zastari iz te odredbe odnose samo na ovlasti Komisije, slijedom čega ona nisu namijenjena da se primjenjuju na slučaj, kao što je to predmetni, u kojemu je Komisija priznala spojivost nezakonitih potpora s unutarnjim tržištem nakon njihove dodjele. Međutim, Opći sud podsjetio je na to da se na ovlasti nacionalnih tijela o eventualnom povratu takvih potpora i dalje primjenjuju samo nacionalna pravila o zastari koja se primjenjuju pred nacionalnim sudom.

Presudom *Regija Île-de-France/Komisija* Opći sud odbio je tužbu koju je podnijela regija Île-de-France. Opći sud smatrao je da tužitelj ne može prigovoriti Komisiji da je počinila povredu obveze obrazlaganja u okviru svoje ocjene selektivnosti programa potpora provedenog između 1994. i 2008. i gospodarske prednosti neopravdano dodijeljene krajnjim korisnicima tog programa. Opći sud također je smatrao da u pobijanoj odluci nije trebalo dovoditi u pitanje osnovanost ocjena postojanja gospodarske prednosti i selektivnosti programa. U tom je pogledu Opći sud pojasnio da se poduzetnicima koji dolaze iz drugih država članica ili francuskih regija ne mogu dodijeliti sporne subvencije koje se mogu dodijeliti samo poduzetnicima aktivnim na tržištu redovnog prijevoza putnika, koji svoje djelatnosti obavljaju na državnom području tužitelja. Nadalje, Opći sud odbio je tužbeni razlog koji se temelji na povredi članka 1. točke (b) podtočaka i. i v. Uredbe 2015/1589.

U presudi *STIF-IDF/Komisija* Opći sud odbio je tužbu kojom je STIF-IDF tražio poništenje pobijane odluke u dijelu u kojem se ona odnosila na program potpora koji je on provodio od 2008. Taj se dio pobijane odluke odnosio, konkretnije, na niz ugovora koje je STIF-IDF sklopio s privatnim poduzetnicima koji obavljaju djelatnost redovnog javnog prijevoza na području regije Île-de-France, kojima je bilo predviđeno da STIF-IDF isplati financijski doprinos poduzetnicima potpisnicima, kao naknadu za izvršavanje obveza javne usluge na koje su se potonji poduzetnici ugovorno obvezali.

U prilog svojoj tužbi za poništenje, STIF-IDF se poziva na ustaljenu sudsku praksu u skladu s kojom se državna intervencija ne smatra državnim potporom u smislu članka 107. UFEU-a ako predstavlja naknadu u smislu protučinidbe za usluge koje su obavili poduzetnici korisnici radi izvršavanja obveza pružanja javne usluge, na način da ti poduzetnici zapravo nemaju financijsku korist te ta intervencija stoga ne dovodi do toga da se ti poduzetnici stavljaju u povoljniji tržišni položaj u odnosu na konkurentske poduzetnike. Da bi se u konkretnom slučaju izbjeglo da se takvu naknadu smatra državnim potporom, moraju biti ispunjeni tzv. „Altmark”⁵⁸ uvjeti. Četvrtim od tih kriterija određeno je da se razina državne intervencije treba utvrditi na temelju analize troškova koje bi prosječni poduzetnik, dobro vođen i odgovarajuće opremljen, kako bi mogao ispuniti zahtjeve javne usluge, imao pri izvršenju tih obveza. STIF-IDF u svojoj tužbi navodi, konkretnije, da je Komisija u pobijanoj odluci pogrešno zaključila da sporni program potpora ne ispunjava taj kriterij te je povrijedila svoju obvezu obrazlaganja u tom pogledu.

58| Riječ je o četirima kriterijima primjene te sudske prakse, koji su utvrđeni u presudi od 24. srpnja 2003., *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, [EU:C:2003:415](#), t. 88. do 93.).

Nakon što je potvrdio da je Komisija dovoljno detaljno iznijela razloge zbog kojih je smatrala da sporni program potpora ne ispunjava četvrti kriterij Altmark, Opći sud istaknuo je da su dokazi koje je u potporu svojim prigovorima podnio STIF-IDF u biti obuhvaćali upućivanja na metodološke alate koje je tužitelj koristio prije određivanja iznosa financijskih doprinosa koje valja isplatiti poduzetnicima koji su potpisali ugovore, kao i na različite *ex post* kontrole koje je proveo kako bi provjerio ulaganja koja su potonji poduzetnici poduzeli. Međutim, budući da ti dokazi nisu bili relevantni, odnosno u svakom slučaju nisu bili dostatni kako bi se utvrdilo da je iznos protučinidbe bio određen u skladu s četvrtim kriterijem Altmark, Opći sud utvrdio je da se na temelju podataka koje je pružio STIF-IDF ne može utvrditi da je prilikom ocjene spornog programa potpora, izvršene u pobijanoj odluci, s obzirom na taj kriterij počinjena pogreška koja se tiče prava ili pogreška u ocjeni.

5. Primjenjivost *ratione temporis* odredbi u području državnih potpora

U presudi **European Food i dr./Komisija** (spojeni predmeti T-624/15, T-694/15 i T-704/15, u žalbenom postupku⁵⁹, [EU:T:2019:423](#)), donesenoj 18. lipnja 2019., Opći sud poništio je u cijelosti Odluku Komisije (EU) 2015/1470 od 30. ožujka 2015.⁶⁰, u kojoj je Komisija plaćanje naknade štete koju je odlukom dodijelio arbitražni sud osnovan pod okriljem Međunarodnog centra za rješavanje investicijskih sporova (ICSID) kvalificirala kao potporu nespojivu s unutarnjim tržištem.

Vlada Kraljevine Švedske i rumunjska vlada sklopile su 29. svibnja 2002. bilateralni ugovor o ulaganju radi poticanja i uzajamne zaštite ulaganja (u daljnjem tekstu: BIT), koji je stupio na snagu 1. srpnja 2003., u čijem se članku 2. stavku 3. određuje da svaka ugovorna strana u svakom trenutku osigurava pošteno i pravedno postupanje u odnosu na ulaganja ulagača druge ugovorne strane. U okviru pregovora o pristupanju Rumunjske Europskoj uniji 2005. (do pristupanja je naposljetku došlo 1. siječnja 2007.), rumunjska vlada ukinula je nacionalni program poticaja u korist ulagača u regijama u nepovoljnom položaju koji je donesen Hitnom vladinom uredbom (u daljnjem tekstu: Vladina uredba) br. 24/1998. Budući da su smatrali da je Rumunjska ukidanjem navedenog programa povrijedila svoju obvezu da švedskim ulagačima omogući pošteno i pravedno postupanje, pet tužitelja koji su korisnici navedenog programa (u daljnjem tekstu: tužitelji u arbitraži), u skladu s člankom 7. BIT-a, pokrenuli su 28. srpnja 2005. postupak pred arbitražnim sudom. Arbitražni sud arbitražnom je odlukom od 11. prosinca 2013. tužiteljima u arbitraži dodijelio naknadu štete na teret Rumunjske u iznosu od otprilike 178 milijuna eura. Komisija je svojom odlukom kvalificirala plaćanje te naknade, plus kamate koje teku od donošenja arbitražne odluke kao novu državnu potporu nespojivu s unutarnjim tržištem i stoga je donijela pobijanu odluku kako bi spriječila Rumunjsku da izvrši arbitražnu odluku. Društva na koja se izravno odnosi navedena odluka (u daljnjem tekstu: tužitelji) pokrenula su postupak za poništenje u smislu članka 263. UFEU-a.

Što se tiče tužbenog razloga koji su istaknuli tužitelji u pogledu neprimjenjivosti prava Unije na situaciju koja je postojala prije pristupanja Rumunjske, Opći sud utvrdio je da su donošenje programa poticaja i njegovo ukidanje, stupanje na snagu BIT-a, povrede koje je počinila Rumunjska i pokretanje postupka tužiteljâ u arbitraži pred arbitražnim sudom nastupili prije tog pristupanja i da je ukidanje poticaja činjenica koja je prouzročila štetu za koju je arbitražnom odlukom dodijeljena predmetna naknada. Opći sud zaključio je da je pravo na naknadu štete tužiteljâ u arbitraži nastalo u trenutku u kojem je Rumunjska 2005. ukinula poticaje i stoga

59| Predmet C-638/19 P, **Komisija/European Food i dr.**

60| Odluka Komisije (EU) 2015/1470 od 30. ožujka 2015. o državnoj potpori SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) koju je provela Rumunjska – Arbitražna odluka Micula protiv Rumunjske od 11. prosinca 2013. (priopćeno pod brojem dokumenta C(2015) 2112) (SL 2015., L 232, str. 43., u daljnjem tekstu: sporna odluka)

prije njezina pristupanja Uniji. Budući da se pravo Unije nije primjenjivalo na Rumunjsku u tom razdoblju, Opći sud presudio je da Komisija nije mogla izvršavati ovlasti koje su joj dodijeljene na temelju Ugovora u pogledu državnih potpora. Naposljetku, Opći sud pojasnio je da, iako je točno da se novo pravilo načelno neposredno primjenjuje na buduće učinke situacije koja je nastala tijekom primjene starog pravila, učinci arbitražne odluke ipak se ne mogu smatrati budućim učincima situacije koja je nastala prije pristupanja s obzirom na to da je ta odluka retroaktivno proizvela učinke koji su sigurno ostvareni, a za koje je samo „utvrdila” da su nastali u prošlosti, odnosno učinke koji su dijelom već bili nastali prije pristupanja, uzimajući u obzir da se, kao što je to Komisija utvrdila u svojoj odluci, provedbom arbitražne odluke ponovno uspostavlja situacija u kojoj bi tužitelji najvjerojatnije bili da Rumunjska nikada nije ukinula Vladinu uredbu i da to čini potporu poslovanju.

K tomu, Opći sud podsjetio je na to da se naknada pretrpljene štete ne može smatrati potporom, osim ako ne dovodi do toga da se nadoknađuje povlačenje nezakonite ili nespojive potpore i da se stoga, s obzirom na to da se pravo Unije ne primjenjuje na naknadu štete zbog povlačenja programa poticaja, ta naknada štete ne može smatrati naknadom štete zbog povlačenja nezakonite potpore ili potpore nespojive s pravom Unije. Iz tog je razloga Opći sud zaključio da je Komisijina odluka nezakonita jer se njome navedena naknada štete kvalificira kao prednost i potpora u smislu članka 107. UFEU-a.

V. Inteliktualno vlasništvo

1. Žig Europske unije

a. Apsolutni razlozi za odbijanje

U predmetu povodom kojeg je donesena presuda od 14. veljače 2019., ***Bayer Intellectual Property/EUIPO (Prikaz srca)*** (T-123/18, [EU:T:2019:95](#)), Općem sudu podnesena je tužba usmjerena protiv odluke prvog žalbenog vijeća Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO), kojom je odbijena žalba protiv odluke ispitivača koji je odbio registraciju figurativnog žiga koji prikazuje srce. Žalbeno vijeće smatralo je da bi relevantna javnost percipirala prijavljeni žig kao prikaz srca i, posljedično, kao upućivanje na činjenicu da se usluge o kojima je riječ odnose na područje kardiologije.

Opći sud podsjeća, kao prvo, da žig treba omogućiti relevantnoj javnosti da razlikuje proizvode koji su njime označeni od onih drugih poduzetnika, a da ta javnost pritom ne treba pokazati posebnu pažnju, tako da razina potrebne razlikovnosti za registraciju žiga ne može ovisiti o stupnju pažnje te javnosti.

Kao drugo, Opći sud podsjeća da je, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, EUIPO dužan svoje ovlasti izvršavati u skladu s općim načelima prava Unije. Iako, imajući u vidu načela jednakog postupanja i dobre uprave, EUIPO mora uzeti u obzir odluke koje su već donesene u vezi sa sličnim prijavama i s osobitom pažnjom preispitati treba li odlučiti na isti način, primjena tih načela ipak treba biti u skladu s poštovanjem načela zakonitosti. Uostalom, zbog razloga pravne sigurnosti, a i dobre uprave, ispitivanje svake prijave za registraciju mora biti potpuno i cjelovito kako bi se izbjegla nevaljana registracija žigova ili njihov poništaj. Stoga se takvo ispitivanje mora provoditi u svakom konkretnom slučaju. Naime, registracija znaka kao žiga ovisi o specifičnim kriterijima primjenjivima u okviru činjeničnih okolnosti predmetnog slučaja koji služe tomu da se provjeri sadržava li predmetni znak razlog za odbijanje.

Opći sud ističe da iz tih načela proizlazi da, s jedne strane, kada žalbena tijela odluče prihvatiti ocjenu različitu od one donesene u ranijim odlukama o sličnim zahtjevima koji su istaknuti pred njima, ona moraju izriječno obrazložiti to razlikovanje u odnosu na navedene odluke. Međutim, takva obveza obrazlaganja koja se odnosi na razlikovanje u pogledu ranijih odluka manje je važna kada je riječ o ispitivanju koje isključivo ovisi o žigu za koji je podnesena prijava, nego kada je riječ o činjeničnim utvrđenjima koja ne ovise o samom tom žigu. S druge strane, on primjećuje da iz navedene sudske prakse također proizlazi da se odluke o registraciji znaka kao žiga Unije koje žalbeno vijeće treba donijeti u skladu s Uredbom br. 2017/1001⁶¹ donose na temelju ograničene nadležnosti, a ne diskrecijske ovlasti, iako zakonitost odluka tih istih žalbenih vijeća treba ocjenjivati samo na temelju te uredbe, kako je tumači sud Unije. Stoga žalbena vijeća ne mogu biti vezana ranijim odlukama EUIPO-a.

U ovom slučaju, Opći sud navodi, s jedne strane, da ispitivanje razlikovnog karaktera žiga za koji je podnesena prijava ovisi isključivo o njemu, a ne o činjeničnim utvrđenjima koja je naveo tužitelj. Dakle, žalbeno vijeće moglo je samo navesti da se tužitelj nije mogao valjano pozivati na ranije odluke EUIPO-a u svrhu osporavanja zaključka prema kojem za žig za koji je podnesena prijava postoji razlog za odbijanje iz članka 7. stavka 1. točke (b) Uredbe 2017/1001. Primjećuje, osim toga, da je žalbeno vijeće, u svakom slučaju, jasno obrazložilo razlog zbog kojeg nije uzelo u obzir rješenje iz ranije odluke na koju se pozvao tužitelj. Naime, u bitnom je istaknulo da se predmetni proizvodi posebno ne odnose na kardiologiju jer ti proizvodi nemaju, za razliku od usluga o kojima je riječ u ovom postupku, „izravnu i odmah prepoznatljivu vezu s ljudskim srcem”. S druge strane, Opći sud smatra da tužitelj ne može osporiti osnovanost tog obrazloženja a da ne dovede u pitanje osnovanost odbijanja registracije žiga za koji je podnesena prijava. No, primjećuje da je žalbeno vijeće pravilno zaključilo da za žig za koji je podnesena prijava postoji razlog za odbijanje koji se temelji na povredi iz članka 7. stavka 1. točke (b) Uredbe 2017/1001.

U presudi **adidas/EUIPO – Shoe Branding Europe (Prikaz triju usporednih traka)** (T-307/17, [EU:T:2019:427](#)), donesenoj 19. lipnja 2019., Opći sud odbio je tužbu podnesenu protiv odluke Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) kojom je taj ured proglasio ništavim figurativni žig koji prikazuje tri usporedne trake crne boje na bijeloj podlozi, uz obrazloženje da taj žig nema razlikovni karakter, pa ni onaj stečen uporabom.

U ovom slučaju društvo adidas AG registriralo je figurativni žig koji se sastoji od triju jednako udaljenih usporednih traka jednake širine koje su položene na proizvod u bilo kojem smjeru. Društvo Shoe Branding Europe BVBA podnijelo je zahtjev za proglašavanje tog žiga ništavim pozivajući se na nepostojanje razlikovnog karaktera u smislu članka 52. stavka 1. točke (a) Uredbe br. 207/2009⁶², u vezi s člankom 7. stavkom 1. točkom (b) iste uredbe. EUIPO je prihvatio zahtjev za proglašavanje žiga ništavim, s obrazloženjem da predmetni žig nema razlikovni karakter, ni svojstven ni stečen uporabom.

Kao prvo, Opći sud morao je utvrditi treba li, u pogledu oblika uporabe žiga koji se mogu uzeti u obzir, pojam „uporaba” žiga u smislu članka 7. stavka 3. i članka 52. stavka 2. Uredbe br. 207/2009 tumačiti na isti način kao i pojam „stvarna uporaba” iz članka 15. stavka 1. iste uredbe.

61| Uredba (EU) 2017/1001 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o žigu Europske unije (SL 2017., L 154, str. 1.)

62| Uredba Vijeća (EZ) br. 207/2009 od 26. veljače 2009. o žigu Zajednice (kodificirana verzija) (SL 2009., L 78, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 226.)

U tom je pogledu Opći sud presudio da pojam uporabe žiga u smislu članka 7. stavka 3. i članka 52. stavka 2. Uredbe br. 207/2009 treba tumačiti na način da se ne odnosi samo na uporabu žiga u obliku u kojem je za njega podnesena prijava za registraciju i, ako je to slučaj, u kojem je registriran, nego i na uporabu žiga u oblicima koji se razlikuju od tog oblika jedino u zanemarivim izmjenama i koji se stoga mogu smatrati općenito jednakovrijednima tom obliku.

Kao drugo, Opći sud smatrao je da zbog postojanja krajnje jednostavnog žiga, čak i male izmjene tog žiga mogu predstavljati značajne izmjene, tako da se njegov izmijenjeni oblik ne može smatrati općenito jednakovrijednim registriranom obliku navedenog žiga. Naime, što je žig jednostavniji, manje je vjerojatno da će imati razlikovni karakter i, štoviše, izmjena tog žiga može utjecati na neko od njegovih bitnih obilježja, a time i na način na koji relevantna javnost percipira navedeni žig.

Kao treće, Opći sud utvrdio je da registrirani oblik predmetnog žiga obilježava uporaba triju crnih traka na bijeloj podlozi. On je iz toga zaključio da se, s obzirom na krajnju jednostavnost predmetnog žiga i važnost rasporeda boja upotrijebljenog prilikom registracije, obrtanje tog rasporeda boja ne može smatrati zanemarivom izmjenom u odnosu na registrirani oblik predmetnog žiga. Prema tome, Opći sud zaključio je da je EUIPO osnovano zaključio da valja odbiti dokaze koji ne prikazuju predmetni žig, nego druge znakove koji se sastoje od triju bijelih (ili svijetlih) traka na crnoj (ili tamnoj) podlozi.

Presudom od 12. prosinca 2019., **Conte/EUIPO (CANNABIS STORE AMSTERDAM)** (T-683/18, [EU:T:2019:855](#)), Opći sud odbio je tužbu protiv odluke žalbenog vijeća Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO), koji je odbio registraciju žiga „CANNABIS STORE AMSTERDAM” zbog njegove protivnosti javnom poretku.

Tužiteljica Santa Conte podnijela je prijavu za registraciju figurativnog znaka koji sadržava verbalni element „CANNABIS STORE AMSTERDAM” i figurativni element koji prikazuje listove kanabisa za proizvode i usluge iz razreda 30., 32. i 43. (hrana, pića i priprema hrane i pića). Žalbeno vijeće EUIPO-a odbilo je registraciju na temelju članka 7. stavka 1. točke (f) Uredbe 2017/1001⁶³, smatrajući da je znak protivan javnom poretku.

Kao prvo, Opći sud podsjetio je da je odlučujući kriterij za procjenu protivnosti nekog znaka javnom poretku percepcija koju relevantna javnost ima o žigu, a koja se može temeljiti na nepreciznim definicijama sa znanstvenog ili tehničkog gledišta, što podrazumijeva da je važna konkretna i trenutačna percepcija znaka, neovisno o iscrpnosti informacija kojima raspolaže potrošač. Tako je žalbeno vijeće, naglašavajući da se „poseban oblik tog lista često rabi kao medijski simbol marihuane”, pravilno ukazalo, ne na znanstvenu činjenicu, nego na percepciju relevantne javnosti. Osim toga, Opći sud potvrdio je tvrdnju žalbenog vijeća prema kojoj će relevantna javnost riječ „amsterdam” shvatiti kao upućivanje na nizozemski grad koji tolerira konzumaciju droga i poznat je po svojim „coffee shopovima”.

Kao drugo, kad je riječ o relevantnoj javnosti, Opći sud naveo je da se sastoji od šire javnosti Unije, koja nužno ne raspolaže preciznim znanstvenim ili tehničkim saznanjima u vezi s opojnim drogama općenito i posebno onima dobivenima od kanabisa, premda se ta situacija može razlikovati ovisno o državama članicama na čijem se državnom području nalazi navedena javnost.

Usto, s obzirom na to da je tužiteljica prijavom za registraciju žiga obuhvatila proizvode i usluge široke potrošnje koji su namijenjeni široj javnosti, bez razlikovanja na temelju dobi nema valjanog razloga da se relevantna javnost ograniči samo na mladu javnost.

⁶³ | Članak 7. stavak 1. točka (f) Uredbe (EU) 2017/1001 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o žigu Europske unije (SL 2017., L 154, str. 1.) predviđa da se neće registrirati žigovi koji su protivni javnom poretku ili prihvaćenim moralnim načelima.

Kao treće, Opći sud utvrdio je da se u mnogim zemljama Europske unije proizvodi dobiveni od kanabisa koji imaju udjel tetrahidrokanabinola (THC) veći od 0,2 % smatraju nezakonitim opojnim drogama. Međutim, s obzirom na to da znakovi koje bi se moglo smatrati protivnima javnom poretku ili prihvaćenim moralnim načelima nisu isti u svim državama članicama, osobito zbog jezičnih, povijesnih, socijalnih ili kulturnih razloga, Opći sud smatrao je da se žalbeno vijeće pravilno pozvalo na zakonodavstvo tih država članica, ne zbog njihove normativne vrijednosti, nego kao na činjenične pokazatelje koji omogućuju ocjenu percepcije znaka o kojem je riječ koju ima relevantna javnost u dotičnim državama članicama. Osim toga, Opći sud utvrdio je da će anglofona relevantna javnost navedeni znak percipirati kao da znači „prodavaonica kanabisa u Amsterdamu”, a neanglofona relevantna javnost kao „kanabis u Amsterdamu”, što u oba slučaja, pojačano prikazom listova kanabisa, medijskog simbola marihuane, jasno i nedvosmisleno aludira na opojnu drogu koja se ondje stavlja na tržište.

Kao četvrto, što se tiče pojma javnog poretka, Opći sud naglasio je da ne znači nužno svaka protivnost zakonu protivnost javnom poretku. Potrebno je i da ta protivnost utječe na interes koji dotična država članica odnosno države članice smatraju temeljnim prema vlastitim sustavima vrijednosti. U ovom je slučaju Opći sud utvrdio da u državama članicama u kojima su konzumacija i uporaba opojne tvari dobivene iz kanabisa i dalje zabranjene borba protiv njezina širenja ima posebnu osjetljivost koja odgovara cilju javnog zdravlja za borbu protiv štetnih učinaka takve tvari.

S obzirom na ta razmatranja, Opći sud zaključio je da je znak o kojem je riječ – koji relevantna javnost percipira kao naznaku da hrana i piće koje je tužiteljica obuhvatila prijavom žiga kao i s njima povezane usluge sadržavaju opojne tvari koje su nezakonite u više država članica – protivan javnom poretku.

b. Relativni razlozi za odbijanje

U predmetu povodom kojeg je donesena presuda od 7. veljače 2019., **Swemac Innovation/EUIPO-SWEMAC Medical Appliances (SWEMAC)** (T-287/17, [EU:T:2019:69](#)), nositelj žiga Europske unije SWEMAC podnio je Općem sudu zahtjev za poništenje odluke žalbenog vijeća kojom je navedeni žig proglašen ništavim zbog postojanja ranijeg znaka, to jest ranije švedske tvrtke Swemac Medical Appliances AB.

U predmetu se pojavljuje, među ostalim, pitanje podrazumijeva li, kao što to tužitelj tvrdi, činjenica da se on mogao pozvati na pravo starije od ranijeg znaka da podnositelj zahtjeva za proglašavanje žiga ništavim, koji je nositelj ranijeg znaka, nije imao pravo zabraniti uporabu kasnijeg žiga Europske unije, tako da uvjet iz članka 8. stavka 4. točke (b) Uredbe br. 207/2009 nije ispunjen.

U tom pogledu Opći sud ističe da prema sudskoj praksi, kada nositelj pobijanog žiga Europske unije ima pravo prvenstva koje može učiniti nevaljanim raniji žig na kojem se temelji zahtjev za proglašavanje žiga ništavim, on se mora, ovisno o slučaju, obratiti tijelu ili odgovarajućem nacionalnom sudu kako bi, ako to želi, ishodio poništenje tog žiga.

Usto podsjeća na sudsku praksu ustaljenu u okviru postupka povodom prigovora, a prema kojoj činjenica da je nositelj osporavanog žiga nositelj nacionalnog žiga koji je još stariji od ranijeg žiga sama po sebi nema utjecaj jer postupak povodom prigovora na razini Unije nema za cilj urediti sukobe na nacionalnoj razini.

Naime, prema sudskoj praksi, valjanost nacionalnog žiga ne može se preispitivati u okviru postupka registracije žiga Europske unije, nego samo u okviru postupka za proglašavanje ništavosti pokrenutog u dotičnoj državi članici. Štoviše, iako je zadaća Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) da na temelju dokaza koje podnositelj prigovora mora podnijeti provjeri postojanje nacionalnog žiga na koji se poziva u prilog prigovoru, nije na njemu da rješava sukob između tog žiga i drugog žiga na nacionalnoj razini jer je to u nadležnosti nacionalnih tijela.

Stoga, prema sudskoj praksi, sve dok je raniji nacionalni žig učinkovito zaštićen, postojanje ranije nacionalne registracije ili drugog prava koje prethodi tom žigu nije relevantno u okviru prigovora podnesenog protiv prijave žiga Europske unije, čak i ako je žig Europske unije za koji je podnesena prijava istovjetan tužiteljevu ranijem nacionalnom žigu ili drugom pravu koje je prethodilo nacionalnom žigu na kojem se temelji prigovor.

Opći sud primjećuje kako je već imao priliku presuditi da, pod pretpostavkom da se ranija prava na nazive domena mogu izjednačiti s ranijom nacionalnom registracijom, u svakom slučaju nije na Općem sudu da odluči o sukobu između ranijeg nacionalnog žiga i prava na ranije nazive domena jer takav sukob nije u nadležnosti Općeg suda.

Opći sud smatra da u ovom slučaju valja primijeniti po analogiji tu sudsku praksu. U tom pogledu ističe da neovisno o EUIPO-ovim obvezama i ulozi Općeg suda, valja utvrditi da nije ni na EUIPO-u ni na Općem sudu da odluči o sukobu između ranijeg znaka i druge tvrtke ili neregistriranog žiga na nacionalnoj razini u okviru postupka za proglašavanje žiga Europske unije ništavim.

Opći sud smatra kako iz toga slijedi da se pitanje ranijeg prava ocjenjuje u odnosu na prijavu za registraciju žiga Europske unije, a ne u odnosu na navodna prethodna prava koja nositelj žiga Europske unije, u ovom slučaju tužitelj, može imati prema podnositelju zahtjeva za proglašavanje žiga ništavim, koji je nositelj ranijeg znaka. Prema tome, jedino ranije pravo koje treba uzeti u obzir za rješenje spora jest raniji znak.

Predmet u kojem je doneseno rješenje **Puma/EUIPO – CMS (CMS Italy)** (T-161/16, [EU:T:2019:350](#)), doneseno 22. svibnja 2019., odnosi se na prigovor koji je društvo PUMA podnijelo protiv registracije figurativnog žiga CMS Italy, čiji je glavni figurativni element mačka u skoku na desnu stranu, i to na temelju triju međunarodnih registracija figurativnih žigova čiji je jedinstveni ili glavni element mačka u skoku na lijevu stranu, s učincima u različitim državama članicama. Razlog istaknut u prilog tom prigovoru bio je onaj iz članka 8. stavka 5. Uredbe br. 207/2009 (koji je postao članak 8. stavak 5. Uredbe 2017/1001).

Navedeni je prigovor bio odbijen iz razloga što ugled ranijih žigova nije bio dokazan, jer je Odjel za prigovore, među ostalim, odbio uzeti u obzir više ranijih odluka Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) u kojima je utvrđen ugled nekih od navedenih žigova, i koje je podnositelj prigovora istaknuo kao dokaze, i to iz razloga što zakonitost EUIPO-ovih odluka treba ocijeniti na temelju Uredbe br. 207/2009 kako je tumači sud Unije, a ne na temelju ranije prakse donošenja odluka. Žalbeno vijeće odbilo je tužbu protiv te odluke te je prešutno potvrdilo tu ocjenu i odbilo dokaze koje mu je tužitelj podnio, i to uz obrazloženje, u biti, da se ne radi o dopunskim, nego o glavnim dokazima.

Svojim obrazloženim rješenjem, donesenim na temelju članka 132. Poslovnika, Opći sud proglasio je tužbu očito osnovanom s obzirom na presudu od 28. lipnja 2018., **EUIPO/Puma** (C-564/16 P, [EU:C:2018:509](#)), čije je zaključke sažeo. Konkretno, Opći sud podsjetio je da, kada ranije odluke EUIPO-a, koje podnositelj prigovora ističe kao dokaze kojima je utvrđen ugled ranijeg žiga na kojem se zasniva njegov prigovor na temelju članka 8. stavka 5. Uredbe br. 207/2009, jesu detaljne u pogledu dokazne osnove i činjenica na kojima taj zaključak počiva, te su odluke važan pokazatelj da se za navedeni žig može također u okviru postupka povodom prigovora, koji je u tijeku, smatrati da ima ugled, u smislu te odredbe.

U ovom je slučaju Opći sud utvrdio da je kao dokaze o ugledu ranijih žigova tužitelj precizno istaknuo tri ranije odluke EUIPO-a koje su novija praksa donošenja odluka prema kojoj dva od tri ranija žiga imaju ugled u odnosu na proizvode istovjetne ili slične predmetnim proizvodima i na određene države članice o kojima je ovdje riječ. Prema tome, na žalbenom vijeću bilo je da uzme u obzir te odluke EUIPO-a i pita valja li odlučiti u istom smislu, te, u slučaju negativnog odgovora, izrijeком obrazložiti tu razliku u ocjeni. Zanimljivo bilo kakvu relevantnost navedenih odluka, žalbeno vijeće povrijedilo je načelo dobre uprave. Slijedom toga, Opći sud poništio je pobijanu odluku žalbenog vijeća.

U presudi **Luciano Sandrone/EUIPO – J. García Carrión (Luciano Sandrone)** (T-268/18, [EU:T:2019:452](#)), donesenoj 27. lipnja 2019., Opći sud poništio je odluku drugog žalbenog vijeća Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) od 26. veljače 2018. u kojoj je to vijeće poništilo odluku Odjela za prigovore od 12. travnja 2017. kojom se odbija prigovor koji je podnio nositelj ranijeg verbalnog žiga DON LUCIANO registriranog za „alkoholna pića (osim piva)” protiv prijave za registraciju verbalnog žiga Luciano Sandrone za „alkoholna pića osim piva; pripravnici za pripremanje alkoholnih pića”.

Što se tiče usporedbe znakova, Opći sud, koji je najprije tražio postojanje dominantnog elementa, poništava ocjenu žalbenog vijeća prema kojoj je ime Luciano, koje se nalazilo na znaku koji je predmet prijave žiga, relevantna javnost Njemačke i Finske smatrala rijetkim. Opći sud ovdje pravi razliku između samog davanja imena i toga koliko ga relevantna javnost poznaje, uzimajući u obzir tokove trgovine u Uniji i sadašnji način elektroničke komunikacije. Navodi i da, iako je poznato da ime Luciano nije široko rasprostranjeno među stanovništvom u Njemačkoj i Finskoj, sama ta činjenica ne znači da će se to ime percipirati kao rijetko u tim državama članicama.

Stoga Opći sud zaključuje da je žalbeno vijeće trebalo smatrati da su dominantni elementi bili „luciano” na ranijem žigu, što je i pravilno učinilo, i element „sandrone” u znaku koji je predmet prijave za registraciju žiga, uzimajući u obzir da se to prezime ne percipira kao često, što nije učinilo.

Što se tiče konceptualne usporedbe, Opći sud ističe da žalbeno vijeće nije utvrdilo koncept koji se može povezati s dotičnim imenom i prezimenom te je stoga sama činjenica da će relevantna javnost povezati znak za koji je podnesena prijava za registraciju s imenom i prezimenom i time određenom osobom, virtualnom ili stvarnom, i da se raniji žig percipira kao da označuje osobu koja se zove Luciano, nije relevantna za potrebe usporedbe suprotstavljenih znakova na konceptijskom planu. Stoga poništava ocjenu žalbenog vijeća i smatra, poput EUIPO-a koji je u svojim pismenima odstupio od ocjene žalbenog vijeća u tom pogledu, da u ovom slučaju nije moguća konceptualna usporedba jer imena i prezimena u suprotstavljenim znakovima ne sadržavaju nikakav koncept.

Što se tiče opće ocjene vjerojatnosti dovođenja u zabludu, Opći sud ističe da je žalbeno vijeće, s jedne strane, počinilo pogreške jer nije uzelo u obzir dominantan aspekt elementa „sandrone” u znaku koji je predmet prijave žiga i nemogućnost konceptualne usporedbe. S druge strane, navodi da pogrešno nije uzelo u obzir nekoliko posebnosti predmetnih proizvoda, odnosno da su na tržištu vina imena značajna jer je riječ o prezimenima ili o imenima područja, s obzirom na to da služe za referenciranje i označivanje vina. Tako je presudio da je razlikovni element „sandrone” onaj koji se upotrebljava za označivanje tužiteljeva vina ili oznaka u cjelini, tj. „luciano sandrone”, a ne samo element „luciano”. Naglašava da žalbeno vijeće nije u obzir uzelo ni učestalost upotrebe španjolskih ili talijanskih imena ili prezimena, stvarnih ili izmišljenih, u sektoru vina i činjenicu da su potrošači navikli na žigove koji sadržavaju te elemente, tako da ne misle svaki put kad se ime ili prezime te vrste pojavi na žigu u vezi s drugim elementima da to znači da svi proizvodi za koje se upotrebljavaju dolaze iz istog izvora.

Prema tome, Opći sud zaključuje da je u sektoru vina, gdje je uporaba znakova koji se sastoje od imena ili prezimena veoma učestala, nevjerovatno da prosječni potrošač može vjerovati da postoji poslovni odnos između nositelja suprotstavljenih znakova samo zbog činjenice da oni dijele talijansko ime Luciano. Sama ta činjenica ne omogućuje prema tome da se u pogledu žigova koji se odnose na vino zaključi da postoji vjerojatnost dovođenja u zabludu jer se relevantna javnost ne oslanja na to da navedeno često ime upotrebljava samo jedan proizvođač kao element žiga.

c. Postupovna pitanja

U presudi *mobile.de/EUIPO (Prikaz automobila u oblaciću)* (T-629/18, [EU:T:2019:292](#)), donesenoj 7. svibnja 2019., Opći sud odlučio je o postupanju sa zahtjevom za ograničenje popisa proizvoda i usluga za koje je zatražena registracija žiga. Taj je zahtjev tužitelj podnio tijekom postupka pred žalbenim vijećem nakon što je EUIPO-ov ispitivač djelomično odbio registraciju, a obuhvaćao je sve proizvode i usluge za koje je registracija odbijena. Umjesto da utvrdi da postupak treba obustaviti, žalbeno vijeće proglasilo je tužbu nedopuštenom zbog toga što dokument koji je podnio tužitelj, a koji je upućivao na navedeni zahtjev za ograničenje, nije ispunjavao kriterije kako bi ga se moglo prihvatiti kao obrazloženje žalbe jer nije sadržavao nijedan argument koji opravdava poništenje odluke ispitivača. EUIPO se pridružio tužiteljevu zahtjevu za poništenje odluke žalbenog vijeća.

Kao prvo, Opći sud istaknuo je da, neovisno o činjenici da se EUIPO pridružio tužiteljevu stajalištu, Opći sud nije bio oslobođen obveze ispitivanja zakonitosti pobijane odluke. Naime, neovisnost žalbenih vijeća EUIPO-a ne dopušta mu da izmijeni ili povuče odluku koju je donijelo žalbeno vijeće, odnosno da mu pruži upute u tom smislu.

Kao drugo, Opći sud podsjetio je da podnositelj prijave žiga u bilo kojem trenutku može ograničiti popis proizvoda i usluga sadržanih u njegovoj prijavi žiga, a slijedom toga i tijekom žalbenog postupka. Budući da je zahtjev za ograničenje proizvoda i usluga podnesen u roku za podnošenje obrazloženja žalbe, žalbeno vijeće bilo je obvezno, neovisno o tome je li takvo obrazloženje podneseno, odlučiti o tom zahtjevu.

Stoga je Opći sud zaključio da je žalbeno vijeće, time što nije odlučilo o navedenom zahtjevu za ograničenje, povrijedilo članak 49. stavak 1. Uredbe br. 2017/1001, u vezi s člankom 27. stavkom 5. Delegirane uredbe 2018/625⁶⁴, te je poništio pobijanu odluku.

2. Dizajni

U presudi *Rietze/EUIPO – Volkswagen (Vozilo VW Caddy)* (T-192/18, [EU:T:2019:379](#)), donesenoj 6. lipnja 2019., Opći sud potvrdio je odluku Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) prema kojoj je dizajn koji prikazuje vozilo VW Caddy nov u smislu članka 5. Uredbe br. 6/2002⁶⁵ i ima individualni karakter u smislu članka 6. te uredbe. Taj predmet odnosi se na postupak za proglašavanje dizajna ništavim koji je pokrenuo tužitelj Rietze, njemačko društvo koje stavlja na tržište minijaturne automobile. Oспоравани je dizajn onaj koji prikazuje vozilo VW Caddy koji je Volkswagen 2011. stavio na tržište. Kako bi dokazao da je raniji dizajn učinjen dostupnim javnosti, tužitelj je uputio na prethodni model tog vozila, odnosno model VW Caddy (2K) Life, koji je na tržište stavljen 2004.

Na prvom mjestu, Opći sud odbio je tužiteljev argument prema kojem EUIPO mora, kao prvo, obaviti ponderiranje obilježja suprotstavljenih dizajna, kao drugo, analizirati njihova zajednička obilježja i, kao treće, napraviti razliku između estetske vrijednosti i tehničkih svojstava.

Na drugom mjestu, Opći sud odbio je tužiteljevu argumentaciju prema kojoj EUIPO nije uzeo u obzir određene dokaze na kojima se nalazi slika ranijeg dizajna. Opći sud podsjetio je da je na stranci koja je podnijela zahtjev za proglašavanje dizajna ništavim da podnese preciznu i potpunu reprodukciju ranijeg dizajna i da se od

⁶⁴ Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/625 od 5. ožujka 2018. o dopuni Uredbe (EU) 2017/1001 Europskog parlamenta i Vijeća o žigu Europske unije i o stavljanju izvan snage Delegirane uredbe (EU) 2017/1430 (SL 2018., L 104, str. 1.)

⁶⁵ Uredba Vijeća (EZ) br. 6/2002 od 12. prosinca 2001. o dizajnu Zajednice (SL 2002., L 3, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 24., str. 45. i ispravak SL 2018., L 72, str. 42.)

žalbenog vijeća ne može očekivati da kombinira različite prikaze proizvoda u koji je raniji dizajn ugrađen ili da zamijeni element koji se pojavljuje na većini prikaza elementom koji se pojavljuje samo u jednom prikazu. Stoga je Opći sud odbio tužbu.

3. Biljne vrste

U presudi **Mema/OCVV (Braeburn 78 (11078))** (T-177/16, [EU:T:2019:57](#)), donesenoj 5. veljače 2019., Opći sud dao je pojašnjenja glede opsega ispitivanja koje treba provesti žalbeno vijeće Ureda Zajednice za biljnu raznolikost (CPVO), ističući osobito usporedivost s obvezama koje ima žalbeno vijeće Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO). U tom je predmetu žalbeno vijeće CPVO-a potvrdilo odluku o CPVO-ovu odbijanju zahtjeva koji je tužitelj podnio za dodjeljivanje oplemenjivačkog prava Zajednice za sortu jabuke „Braeburn 78”. CPVO je u biti smatrao da se ta sorta ne razlikuje dovoljno u odnosu na sortu „Royal Braeburn”.

Kao prvo, Opći sud podsjetio je da je CPVO-ova zadaća obilježena znanstvenom i tehničkom složenošću uvjeta ispitivanja zahtjeva za dodjeljivanje oplemenjivačkog prava Zajednice, tako da mu valja priznati marginu prosudbe prilikom izvršavanja njegovih funkcija, koja se osobito odnosi na provjeru različitosti neke sorte. Međutim, CPVO-ovo žalbeno vijeće vezano je načelom dobre uprave na temelju kojeg je na njemu da pažljivo i nepristrano ispita sve relevantne činjenične i pravne elemente slučaja o kojem odlučuje. Osim toga, odredbe o postupcima pokrenutima pred CPVO-om primjenjuju se *mutatis mutandis* na žalbene postupke. Stoga se načelo ispitivanja činjenica po službenoj dužnosti predviđeno u članku 76. Uredbe br. 2100/94⁶⁶ također primjenjuje u takvom postupku pred žalbenim vijećem.

Kao drugo, Opći sud primijetio je da je tekst članka 72. Uredbe br. 2100/94, prema kojem žalbeno vijeće može izvršavati sve ovlasti tijela koje je donijelo pobijanu odluku ili može proslijediti slučaj navedenom tijelu na daljnje postupanje, sličan tekstu članka 71. stavka 1. Uredbe 2017/1001⁶⁷. No, iz takve odredbe i strukture Uredbe 2017/1001 proizlazi da žalbeno vijeće pri odlučivanju o žalbi ima jednake ovlasti kao i tijelo koje je donijelo pobijanu odluku te da se njegovo ispitivanje odnosi na cjelokupan spor u stanju u kojem se nalazi u trenutku donošenja odluke. Iz tog članka također proizlazi da postoji funkcionalni kontinuitet između različitih odjela i žalbenih vijeća EUIPO-a, iz čega slijedi da su, u okviru preispitivanja koja su žalbena vijeća obvezna provoditi u pogledu prvostupanjskih odluka koje donose EUIPO-ovi odjeli, ona dužna svoju odluku temeljiti na svim činjeničnim i pravnim elementima koje su stranke istaknule bilo u postupku koji se vodio pred odjelom koji je odlučivao u prvostupanjskom postupku bilo u žalbenom postupku. Nadalje, kada je riječ o opsegu ispitivanja koje su EUIPO-ova žalbena vijeća dužna provesti u vezi s odlukom koja je predmet žalbe, on ne ovisi o tome je li stranka koja je podnijela žalbu navela poseban žalbeni razlog u vezi s tom odlukom, osporavajući tumačenje ili primjenu pravnog pravila EUIPO-ova odjela koji je odlučivao u prvostupanjskom postupku ili pak njegovu ocjenu dokaza.

Opći sud smatrao je dakle da se, s obzirom na sličnost odredaba Uredbe br. 2017/1001 i Uredbe br. 2100/94, slična načela primjenjuju na postupke koje provodi CPVO.

Naposljetku je Opći sud utvrdio da pobijana odluka nema obrazloženje ili da je ono u najmanju ruku nedostatno, te je proglasio njezino poništenje.

⁶⁶ Uredba Vijeća (EZ) br. 2100/94 od 27. srpnja 1994. o oplemenjivačkim pravima na biljnu sortu Zajednice (SL 1994., L 227, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 24., str. 3.)

⁶⁷ Uredba (EU) 2017/1001 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o žigu Europske unije (SL 2017., L 154, str. 1.)

VI. Zajednička vanjska i sigurnosna politika – Mjere ograničavanja

1. Borba protiv terorizma

Opći je sud 6. ožujka 2019., u presudi **Hamis/Vijeće** (T-289/15, u žalbenom postupku⁶⁸, [EU:T:2019:138](#)), odlučivao o tužbi za poništenje koju je protiv Odluke (ZVSP) 2015/521 i Provedbene uredbe (EU) 2015/513⁶⁹ podnio Hamas, koji je uvršten na popis skupina i subjekata na koje se odnose posebne mjere ograničavanja protiv određenih osoba i subjekata u okviru borbe protiv terorizma. Konkretnije, iako se samo terorističko krilo Hamasa („Hamis-Izz al-Din al-Qassem“) nalazilo na prvotnim popisima iz 2001.⁷⁰, u okviru ažuriranja akata iz 2001. na njih je, počevši od 2003., usto uvršteno i političko krilo organizacije (Hamis)⁷¹. U obrazloženju pobijanih akata Vijeće je navelo da se temeljilo na četirima nacionalnim odlukama, to jest odluci koju je donijelo britansko tijelo (u daljnjem tekstu: odluka Home Secretaryja, ministra unutarnjih poslova Ujedinjene Kraljevine) i trima odlukama koje su donijela tijela Sjedinjenih Američkih Država.

Kako bi odbio tu tužbu, Opći sud najprije je u pogledu potonjih odluka podsjetio da se pojam „nadležno tijelo“ iz članka 1. stavka 4. Zajedničkog stajališta 2001/931⁷² ne ograničava na tijela država članica, nego načelno također može obuhvaćati tijela trećih država, jer provedba Rezolucije 1373 (2001) Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda i borba protiv terorizma na svjetskoj razini koja se njome provodi opravdavaju, među ostalim, takvu usku suradnju svih država.

Nadalje, u pogledu korištenja odluka takvih tijela trećih država, Opći sud naveo je da, kad se Vijeće temelji na odluci te vrste, ono mora prethodno provjeriti je li ta odluka donesena uz poštovanje prava obrane i prava na djelotvornu sudsku zaštitu. Konkretnije, u obrazloženjima svojih akata Vijeće je dužno navesti informacije na temelju kojih se može utvrditi da je ono provelo takvu provjeru. Opći sud smatra da u tu svrhu Vijeće u tim obrazloženjima treba navesti razloge zbog kojih smatra da je odluka treće države na kojoj se temelji donesena uz poštovanje načela prava obrane i prava na djelotvornu sudsku zaštitu, pri čemu navodi s tim

68| Predmet C-386/19 P, **Hamis/Vijeće**

69| Odluka Vijeća (ZVSP) 2015/521 od 26. ožujka 2015. o ažuriranju i izmjeni popisa osoba, skupina i subjekata na koje se primjenjuju članci 2., 3. i 4. Zajedničkog stajališta 2001/931/ZVSP o primjeni posebnih mjera u borbi protiv terorizma i o stavljanju izvan snage Odluke 2014/483/ZVSP (SL 2015., L 82, str. 107.); Provedbena uredba Vijeća (EU) 2015/513 od 26. ožujka 2015. o provedbi članka 2. stavka 3. Uredbe (EZ) br. 2580/2001 o posebnim mjerama ograničavanja protiv određenih osoba i subjekata s ciljem borbe protiv terorizma i o stavljanju izvan snage Provedbene uredbe (EU) br. 790/2014 (SL 2015., L 82, str. 1.)

70| Ime tog terorističkog krila nalazilo se na popisu priloženom Zajedničkom stajalištu Vijeća 2001/931/ZVSP od 27. prosinca 2001. o primjeni posebnih mjera u borbi protiv terorizma (SL 2001., L 344, str. 93.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 18., svezak 1., str. 11.), kao i na popisu utvrđenom u Odluci Vijeća 2001/927/EZ od 27. prosinca 2001. kojom se utvrđuje popis iz članka 2. stavka 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2580/2001 o posebnim mjerama ograničavanja protiv određenih osoba i subjekata s ciljem borbe protiv terorizma (SL 2001., L 344, str. 83.).

71| Zajedničko stajalište Vijeća 2003/651/ZVSP od 12. rujna 2003. o ažuriranju Zajedničkog stajališta 2001/931/ZVSP o primjeni posebnih mjera u borbi protiv terorizma i stavljanju izvan snage Zajedničkog stajališta 2003/482/ZVSP (SL 2003., L 229, str. 42.); Odluka Vijeća 2003/646/EZ od 12. rujna 2003. o primjeni članka 2. stavka 3. Uredbe (EZ) br. 2580/2001 o posebnim mjerama ograničavanja protiv određenih osoba i subjekata s ciljem borbe protiv terorizma i o stavljanju izvan snage Odluke 2003/480/EZ (SL 2003., L 229, str. 22.)

72| Na temelju prve rečenice te odredbe, „[p]opis u Prilogu sastavlja se na temelju točnih podataka ili materijala iz odgovarajuće dokumentacije koja ukazuje na to da je odluku u vezi s tim osobama, skupinama i subjektima donijelo nadležno tijelo, bez obzira je li ta odluka donesena u vezi s pokretanjem istrage ili kaznenog progona za terorističko djelo, za pokušaj počinjenja, sudjelovanje, ili pomaganje pri počinjenju takvog djela, na temelju ozbiljnih i vjerodostojnih dokaza ili indicija, ili na temelju osuda za takva djela“.

u vezi mogu, po potrebi, biti sažeti. U ovom je slučaju Opći sud presudio da podatak prema kojem je odluka tijela treće države objavljena u službenom listu te države nije dovoljan kako bi se utvrdilo da je Vijeće ispunilo tu obvezu provjere toga jesu li se u toj državi poštovala prava obrane. Stoga, budući da se obrazloženje američkih odluka smatra nedovoljnim, Opći sud utvrdio je da te odluke ne mogu biti temelj za pobijane akte. Potom je naveo da su se, zato što člankom 1. stavkom 4. Zajedničkog stajališta 2001/931 nije propisano da se akti Vijeća moraju temeljiti na više odluka nadležnih tijela, pobijani akti mogli pozivati samo na odluku Home Secretaryja, zaključivši iz toga da treba nastaviti s ispitivanjem tužbe uz ograničenje tog ispitivanja na pobijane akte u mjeri u kojoj se oni temelje na potonjoj odluci.

Osim toga, u pogledu osporavanja u vezi s upravnom prirodom te odluke Home Secretaryja, Opći sud presudio je da za primjenu članka 1. stavka 4. Zajedničkog stajališta 2001/931 nije odlučujuća okolnost je li neka odluka upravna, a ne sudska, s obzirom na to da sâm tekst te odredbe izričito predviđa da se tijelo koje nije pravosudno može smatrati nadležnim tijelom u smislu te odredbe. Naime, čak i ako članak 1. stavak 4. drugi podstavak Zajedničkog stajališta 2001/931 daje prednost odlukama pravosudnih tijela, Opći sud smatra da on ne isključuje uzimanje u obzir odluka upravnih tijela ako, s jedne strane, ta tijela u nacionalnom pravu doista imaju ovlast donošenja odluka u svrhu borbe protiv terorizma i, s druge strane, ako se ta tijela, iako samo upravna, mogu smatrati „jednakovrijednima” pravosudnim tijelima, pod pretpostavkom da se protiv njihovih odluka može pokrenuti sudski postupak. U ovom slučaju, on je smatrao da je ta pretpostavka ispunjena jer osporena odluka Home Secretaryja može biti predmet sudskog postupka, pri čemu je ocijenio da se to upravno tijelo mora smatrati nadležnim tijelom u smislu prethodno navedene odredbe.

Osim toga, Opći sud utvrdio je da se zahtjev na temelju članka 1. stavka 4. prvog podstavka Zajedničkog stajališta 2001/931 da Vijeće, prije uvrštenja imena osoba ili drugih subjekata na popise osoba na koje se odnosi zamrzavanje financijskih sredstava na temelju odluka koje su donijela nadležna tijela, provjeri jesu li te odluke donesene „na temelju ozbiljnih i vjerodostojnih dokaza ili indicija”, odnosi samo na odluke o pokretanju istrage ili kaznenog progona, a ne na osuđujuće odluke. On je, dakle presudio da u ovom slučaju odluka Home Secretaryja nije odluka o pokretanju istrage ili kaznenog progona i da je treba izjednačiti s osuđujućom presudom tako da primjenom članka 1. stavka 4. Zajedničkog stajališta 2001/931 Vijeće u obrazloženju pobijanih akata nije trebalo navesti ozbiljne dokaze ili indicije na kojima se temelji odluka tog tijela.

Naposljetku, Opći sud naveo je da je Vijeće bilo dužno utemeljiti odluku o zadržavanju imena osobe ili subjekta na navedenom popisu na aktualnoj ocjeni situacije, vodeći računa o najnovijim činjeničnim elementima koji dokazuju daljnje postojanje tog rizika, ako na temelju same činjenice da je nacionalna odluka koja je bila temelj za prvotno uvrštenje i dalje na snazi više nije moguće zaključiti da i dalje postoji rizik da su osoba ili subjekt o kojima je riječ uključeni u terorističke aktivnosti. U ovom je predmetu utvrdio da je to bio slučaj zbog toga što je Vijeće temeljilo ponovno uvrštavanje tužiteljeva imena na sporne popise s jedne strane na činjenici da su odluke kvalificirane kao odluke nadležnih tijela u smislu članka 1. stavka 4. Zajedničkog stajališta 2001/931 ostale na snazi i, s druge strane, na činjenicama koje čine novije dokaze na koje se Vijeće samostalno pozvalo i kojima se dokazuje da je i dalje postojala opasnost da je Hamas uključen u terorističke organizacije.

2. Ukrajina

U presudama *Janukovič/Vijeće* (T-244/16 i T-285/17, [EU:T:2019:502](#)) i *Klymenko/Vijeće* (T-274/18, [EU:T:2019:509](#)), objavljenima 11. srpnja 2019., Opći sud poništio je više akata Vijeća⁷³ u vezi s mjerama ograničavanja donesenim s obzirom na stanje u Ukrajini kojima je produljeno trajanje popisa osoba, subjekata i tijela na koje se odnose te mjere ograničavanja⁷⁴, i to u dijelu u kojem su imena tužiteljâ, bivšeg predsjednika i bivšeg ministra prihoda i rashoda u Ukrajini, zadržana na navedenom popisu. Tužitelji su uvršteni na popis jer su se na njih u Ukrajini odnosile preliminarne istrage za kaznena djela povezana s protupravnim prisvajanjem javnih sredstava i njihovim nezakonitim prijenosom izvan Ukrajine te je zatim to uvrštenje produljeno jer su se na tužitelje odnosili kazneni postupci koje su vodila tijela navedene zemlje zbog protupravnog prisvajanja javnih sredstava ili imovine.

Opći sud u ovim dvama predmetima, primjenom načela iz sudske prakse proizašlih iz presude od 19. prosinca 2018. *Azarov/Vijeće*⁷⁵, najprije podsjeća da sudovi Unije trebaju provesti nadzor zakonitosti svih akata Unije s obzirom na poštovanje temeljnih prava. Iako Vijeće može temeljiti donošenje ili zadržavanje mjera ograničavanja na odluci treće države, treba sâmo provjeriti da se takva odluka u navedenoj državi donijela uz poštovanje osobito prava obrane i prava na djelotvornu sudsku zaštitu. U tom se pogledu pojašnjava da, iako činjenica da je dotična treća država pristupila Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: EKLJP) podrazumijeva nadzor Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) u pogledu prava zajamčenih EKLJP-om, takva okolnost ne može učiniti suvišnim navedeni zahtjev provjere. K tomu, Vijeće je, kako bi ispunilo svoju obvezu obrazlaganja, u aktima kojima određuje mjere ograničavanja, dužno pokazati da je provjerilo da su prilikom donošenja odluke treće države na kojoj se temelje te mjere poštovana navedena prava. Osim toga, Vijeće je dužno provesti tu provjeru neovisno o bilo kojem dokazu koji su podnijeli tužitelji.

Opći sud nadalje ističe da, iako Vijeće tvrdi da je tijekom vođenja kaznenih postupaka u Ukrajini proveden sudski nadzor i da nekoliko sudskih odluka donesenih u tom kontekstu pokazuje da je Vijeće moglo provjeriti jesu li se poštovala predmetna prava, takve odluke ne mogu same po sebi utvrditi da je odluka ukrajinskih tijela o vođenju kaznenih postupaka na temelju kojih je odlučeno održati na snazi mjere ograničavanja donesena uz poštovanje njegovih prava obrane i prava na djelotvornu sudsku zaštitu.

Naime, sve sudske odluke koje je Vijeće navelo ulaze u okvir kaznenih postupaka koji su opravdali uvrštenje i zadržavanje imena tužiteljâ na popisu te su u odnosu na njih samo sporedne s obzirom na to da su predostrožne ili postupovne prirode.

U presudi *Klymenko/Vijeće* (T-274/18), Opći sud naglašava, osobito, da Vijeće ne objašnjava kako je na temelju postojanja tih odluka moguće zaključiti da je bila zajamčena zaštita prava o kojima je riječ, iako se ukrajinski kazneni postupak, koji je bio temelj za predmetne mjere ograničavanja 2014., još nalazio u stadiju

73| U ovom je slučaju, u predmetima T-244/16 i T-285/17, zatraženo poništenje Odluke Vijeća (ZVSP) 2016/318 od 4. ožujka 2016. (SL 2016., L 60, str. 76.) i Provedbene uredbe Vijeća (EU) 2016/311 od 4. ožujka 2016. (SL 2016., L 60, str. 1.), Odluke Vijeća (ZVSP) 2017/381 od 3. ožujka 2017. (SL 2017., L 58, str. 34.) i Provedbene uredbe Vijeća (EU) 2017/374 od 3. ožujka 2017. (SL 2017., L 58, str. 1.), a u predmetu T-274/18 poništenje Odluke Vijeća (ZVSP) 2018/333 od 5. ožujka 2018. (SL 2018., L 63, str. 48.) i Provedbene uredbe Vijeća (EU) 2018/326 od 5. ožujka 2018. (SL 2018., L 63, str. 5.).

74| Odnosno osoba, subjekata i tijela na koje se primjenjuje članak 1. Odluke Vijeća 2014/119/ZVSP od 5. ožujka 2014. o mjerama ograničavanja usmjerenima protiv određenih osoba, subjekata i tijela s obzirom na stanje u Ukrajini (SL 2014., L 66, str. 26.), kako je izmijenjena Odlukom Vijeća (ZVSP) 2015/143 od 29. siječnja 2015. (SL 2015., L 24, str. 16.), kao i članak 2. Uredbe Vijeća (EU) br. 208/2014 od 5. ožujka 2014. (SL 2014., L 66, str. 1.), kako je izmijenjena Uredbom Vijeća (EU) 2015/138 od 29. siječnja 2015. (SL 2015., L 24, str. 1.).

75| Presuda Suda od 19. prosinca 2018., *Azarov/Vijeće* (C-530/17 P, [EU:C:2018:1031](#))

predistražnog postupka. U tom se pogledu Opći sud poziva na EKLJP⁷⁶ i na Povelju o temeljnim pravima⁷⁷, iz kojih proizlazi da načelo u vidu prava na djelotvornu sudsku zaštitu uključuje, među ostalim, pravo na suđenje u razumnom roku. Opći sud naglašava da je ESLJP već istaknuo da je povredu tog načela moguće među ostalim utvrditi kad stadij istrage iz kaznenog postupka karakterizira niz faza neaktivnosti koje se mogu pripisati tijelima nadležnima za vođenje te istrage. Opći sud podsjeća također da je u slučaju kad su protiv neke osobe već više godina na snazi mjere ograničavanja, i to zbog postojanja istog kaznenog postupka koji se vodi u dotičnoj trećoj zemlji, Vijeće dužno podrobnije razmotriti pitanje eventualne povrede temeljnih prava te osobe od strane vlasti. Stoga je Vijeće trebalo barem navesti razloge zbog kojih je moglo smatrati da su ta prava poštovana u pogledu pitanja je li tužitelj slučaj ispitan u razumnom roku.

Prije nego što je odlučio o meritumu, Opći sud odbio je, osim toga, u tom istom predmetu argument o postojanju zapreke vođenju postupka koji je Vijeće temeljilo na tome da je, oslonivši se na presudu *Azarov/Vijeće*, tužitelj iznio novi tužbeni razlog. U tom pogledu Opći sud ističe, kao prvo, da je u presudi *Azarov/Vijeće*, nakon što je ukinuo presudu od 7. srpnja 2017., *Azarov/Vijeće*⁷⁸, Sud smatrao da je moguće odlučiti o sporu i poništio sporne akte, utvrdivši povredu obveze obrazlaganja, što je razlog koji se odnosi na javni poredak i kao takav se može istaknuti u svakom trenutku. Opći sud primjećuje, kao drugo, da su u svakom slučaju argumenti koje je tužitelj utemeljio na presudi *Azarov/Vijeće* usko vezani za određene točke tužbe te su stoga također dopušteni po toj osnovi. Opći sud primjećuje, kao treće, da, s obzirom na to da je Sud ukinuo sudsku praksu Općeg suda koja je postojala u trenutku u kojem je tužitelj podnio svoju tužbu, presuda *Azarov/Vijeće* jest pravno pitanje koje može opravdati podnošenje novog tužbenog razloga ili prigovora.

VII. Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija

U presudi *Mađarska/Komisija* (T-139/15, [EU:T:2019:156](#)), donesenoj 12. ožujka 2019., Opći je sud odbio tužbu za poništenje koju je na temelju članka 263. UFEU-a Mađarska podnijela protiv Provedbene odluke Komisije (EU) 2015/103⁷⁹, kojom joj je naložen financijski ispravak jednak 25 % ukupnog iznosa pomoći za restrukturiranje za potpuno rastavljanje lokacija za proizvodnju šećera, a koje su dodijeljene mađarskim proizvođačima šećera u okviru privremenog sustava za restrukturiranje industrije šećera.

Kao prvo, Opći je sud morao odlučiti o pitanju u kojem je trenutku trebalo ocijeniti čine li silosi proizvodne pogone koji su se trebali rastaviti radi dodjele pomoći za restrukturiranje za potpuno rastavljanje, ili su obuhvaćeni jednom od iznimki koje je Sud odredio u presudi od 14. studenoga 2013., *SFIR i dr.* (C-187/12 do C-189/12, [EU:C:2013:737](#)).

Opći je sud smatrao da kvalifikaciju silosa treba utvrditi na datum podnošenja zahtjeva za dodjelu pomoći, a ne nakon postupaka restrukturiranja. Naime, kako bi se ostvario cilj smanjenja neprofitabilnog proizvodnog kapaciteta šećera u Uniji koji se želi postići predmetnim zakonodavstvom, zakonodavac Unije predvidio je dva programa restrukturiranja koja se razlikuju ovisno o vrsti provedenog rastavljanja, odnosno potpunog ili djelomičnog rastavljanja, što dovodi do različitih iznosa pomoći za restrukturiranje. U slučaju potpunog

76| Članak 6. stavak 1.

77| Članak 47.

78| Presuda Općeg suda od 7. srpnja 2017., *Azarov/Vijeće* (T-215/15, [EU:T:2017:479](#))

79| Provedbena odluka Komisije (EU) 2015/103 od 16. siječnja 2015. o isključenju iz financiranja Europske unije određenih izdataka nastalih za države članice u okviru Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFR) (SL 2015., L 16, str. 33.)

rastavljanja, iznimno su se mogla sačuvati sva postrojenja osim onih koja su potrebna u proizvodnji šećera, izoglukoze ili inulinskog sirupa ili ona koja su izravno povezana s proizvodnjom navedenih proizvoda, kao što su pogoni za pakiranje. Naprotiv, u slučaju djelomičnog rastavljanja, mogla su se sačuvati postrojenja koja su potrebna u proizvodnji šećera, izoglukoze ili inulinskog sirupa ili ona koja su izravno povezana s proizvodnjom navedenih proizvoda, pod uvjetom da se više ne koriste za proizvodnju proizvoda obuhvaćenih ZOT-om šećera.

No, kao prvo, kad bi se kvalifikacija silosa utvrđivala na kraju postupka restrukturiranja, to bi, u slučaju potpunog rastavljanja kao i u slučaju djelomičnog rastavljanja, omogućilo očuvanje silosa koji su na datum podnošenja zahtjeva za dodjelu pomoći činili proizvodna postrojenja. Stoga, zadržavanje dijela proizvodnih postrojenja više ne bi bila značajka djelomičnog rastavljanja, nego bi također bilo moguće u slučaju potpunog rastavljanja, iako su zbog visokih troškova povezanih s tom vrstom rastavljanja subjekti dobivali iznos pomoći za restrukturiranje koji je 25 % veći nego u slučaju djelomičnog rastavljanja. Kao drugo, silosi, koji su u teoriji bili proizvodni pogoni na datum podnošenja zahtjeva za dodjelu pomoći, nisu navedeni u planu restrukturiranja kao proizvodna postrojenja koja se trebaju rastaviti, čime se povređuje članak 4. stavak 3. točka (c) Uredbe br. 320/2006⁸⁰. Kao treće, preuzimanje obveze rastavljanja svih proizvodnih postrojenja, koje treba priložiti zahtjevu za dodjelu pomoći za restrukturiranje za potpuno rastavljanje, zahvaćeno je pogreškom jer se ne odnosi na sva proizvodna postrojenja koja postoje na dan preuzimanja obveze.

Kao drugo, Opći je sud ispitao, uzimajući u obzir objektivne poteškoće u tumačenju predmetnog propisa s obzirom na pitanje očuvanja silosa u slučaju potpunog rastavljanja, je li Komisija morala smanjiti iznos financijskog ispravka odnosno suzdržati se od bilo kakvog ispravka u skladu sa smjernicama utvrđenima u dokumentu VI/5330/97⁸¹ te, konkretnije, u drugom podstavku pod naslovom „Granični slučajevi” iz Priloga 2. navedenom dokumentu (u daljnjem tekstu: granični slučaj).

Za Opći sud granični slučaj jest ponder koji ne daje automatski pravo na njegovu primjenu. Naime, primjena graničnog slučaja podliježe uvjetima, s jedne strane, da nedostatak koji je Komisija utvrdila prilikom postupka poravnanja proizlazi iz poteškoća pri tumačenju propisa Unije i, s druge strane, da su nacionalna tijela poduzela sve potrebno za ispravljanje nedostatka čim ga je Komisija otkrila.

VIII. Zaštita zdravlja

U presudi **GMPO/Komisija** (T-733/17, u žalbenom postupku⁸², [EU:T:2019:334](#)), donesenoj 16. svibnja 2019., Opći sud odbio je u cijelosti tužbu za djelomično poništenje Komisijine odluke o tome da se lijek baziran na aktivnoj tvari trientine, čiji je sponzor GMP-Orphan (GMPO), tužitelj, ukloni iz Registra lijekova za rijetke bolesti Europske unije, i to iz razloga što on više ne ispunjava kriterije predviđene Uredbom br. 141/2000⁸³, odnosno ne može biti od „značajne dobrobiti” za bolesnike koji boluju od rijetke bolesti u odnosu na sličan lijek koji je već odobren. Status lijeka za rijetke bolesti omogućio bi tužitelju da se koristi isključivim pravom stavljanja u promet u razdoblju od deset godina od ishoda odobrenja za njegovo stavljanje u promet.

80| Uredba (EZ) br. 320/2006 od 20. veljače 2006. o utvrđivanju privremenog sustava za restrukturiranje industrije šećera u Zajednici i o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1290/2005 o financiranju zajedničke poljoprivredne politike (SL 2006., L 58, str. 42.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 68., str. 54.)

81| Dokument Komisije VI/5330/97 od 23. prosinca 1997., naslovljen „Smjernice o izračunu financijskih posljedica prilikom pripreme odluke o poravnanju računa Komponente za jamstva EFSJP-a”

82| Predmet C-575/19 P, **GMPO/Komisija**

83| Uredba (EZ) br. 141/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 1999. o lijekovima za rijetke bolesti (SL 2000., L 18, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 3.)

Tužiteljjev glavni argument sastojao se od toga da bi njegov lijek, za koji je u tijeku bio postupak izdavanja odobrenja za stavljanje u promet putem centraliziranog postupka uvedenog Uredbom br. 726/2004⁸⁴, zahvaljujući tom odobrenju bio, *ipso iure*, od „značajne dobrobiti” za bolesnike u smislu Uredbe br. 141/2000 u odnosu na drugi sličan lijek koji je već odobren, no samo na tržištu države članice.

Opći sud istaknuo je da niti jednom odredbom Uredbe br. 141/2000 i Uredbe br. 847/2000⁸⁵ nije propisano da odobrenje za stavljanje u promet lijeka za rijetke bolesti na razini Unije samo za sebe predstavlja značajnu dobrobit u odnosu na postojeći jednako djelotvoran i već odobren lijek, makar samo u jednoj državi članici. Osim toga, Opći sud smatra da se u tu svrhu sponzor ne može oslanjati na pretpostavke ili tvrdnje općenite prirode, poput primjerice navodno nedovoljne dostupnosti liječenja koja već postoje i odobrena su u državama članicama. On mora, naprotiv, dokazati na temelju dokaza te konkretnih i potkrijepljenih informacija da je novi lijek od dobrobiti za bolesnike i da doprinosi njezi koja im se pruža. Opći je sud pojasnio u tom pogledu da očekivana prednost tog novog lijeka mora u odnosu na postojeći lijek prekoračivati određeni kvantitativni ili kvalitativni prag kako bi ga se moglo smatrati „značajnim” ili „velikim” u smislu relevantnog pravnog okvira.

U ovom je slučaju Odbor za lijekove za rijetke bolesti Europske agencije za lijekove zaključio u svojem mišljenju, na temelju kojeg je Komisija donijela pobijanu odluku, da tužitelj nije podnio dovoljno potkrjepljujućih informacija kako bi dokazao da postoji problem dostupnosti već postojećeg lijeka. U tom pogledu, utvrdivši da u mišljenju navedenog odbora nisu provedene složene tehničke ili znanstvene procjene, nego se ono u bitnome temelji na činjeničnim utvrđenjima koja se odnose na dostupnost referentnog lijeka u Uniji, Opći je sud proveo potpuni sudski nadzor zakonitosti navedenog mišljenja. Primijetio je, s jedne strane, da istraživanje, koje je odbor proveo radi provjere pretpostavki koje je pred njim iznio tužitelj, ima visoku dokaznu vrijednost, te, s druge strane, da su dokazi koje je tužitelj podnio istom odboru bili pravilno ocijenjeni. Stoga je Opći sud zaključio da pobijana odluka, koja potvrđuje mišljenje Odbora za lijekove za rijetke bolesti, nije zahvaćena pogreškom u ocjeni.

IX. Energija

U presudi **Poljska/Komisija** (T-883/16, u žalbenom postupku⁸⁶, [EU:T:2019:567](#)), donesenoj 10. rujna 2019., Opći je sud prihvatio tužbu za poništenje koju je podnijela Republika Poljska protiv Komisijine odluke o izmjeni uvjeta za izuzeće načina rada plinovoda OPAL koju je predložilo njemačko regulatorno tijelo⁸⁷.

Plinovod OPAL kopneni je dio plinovoda Nord Stream 1 kojim se prenosi plin podrijetlom iz Rusije u Europu, zaobilazeći „tradicionalne” tranzitne zemlje poput Ukrajine, Poljske i Slovačke. Komisija je 2009. pod određenim uvjetima odobrila odluku njemačkog regulatornog tijela o izuzeću plinovoda OPAL od primjene pravila Direktive

84| Uredba (EZ) br. 726/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o utvrđivanju postupaka odobravanja primjene i postupaka nadzora nad primjenom lijekova koji se rabe u humanoj i veterinarskoj medicini, te uspostavi Europske agencije za lijekove (SL 2004., L 136, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 31., str. 18.)

85| Uredba Komisije (EZ) br. 847/2000 od 27. travnja 2000. o utvrđivanju odredbi za provedbu kriterija za uvrštenje lijeka u skupinu lijekova za rijetke bolesti te definicije pojmova „sličan lijek” i „klinička superiornost” (SL 2000., L 103, str. 5.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 6., str. 74.)

86| Predmet C-848/19 P, **Njemačka/Poljska**

87| Komisijina Odluka C(2016) 6950 *final* od 28. listopada 2016. o izmjeni uvjeta za izuzeće plinovoda OPAL, odobrenih na temelju Direktive 2003/55, od primjene pravila koja se odnose na pristup treće strane i regulaciju tarifa.

2003/55⁸⁸ (kasnije zamijenjene Direktivom 2009/73⁸⁹) o pristupu treće strane plinovodnim mrežama i o regulaciji tarifa. Budući da Gazprom nije nikada ispunio jedan od uvjeta koje je nametnula Komisija, mogao je rabiti samo 50 % kapaciteta plinovoda OPAL, od njegova stavljanja u pogon 2011.

Na zahtjev društva Gazprom, njemačko regulatorno tijelo je 2016. priopćilo Komisiji svoju namjeru da izmijeni određene odredbe izuzeća dodijeljenog 2009. Predviđena izmjena trebala je u bitnome omogućiti uporabu plinovoda OPAL u punom kapacitetu, pod uvjetom da na dražbi bude ponuđeno barem 50 % tog kapaciteta. Komisija je odobrila izmjenu pod određenim uvjetima. Budući da je na temelju te odluke Komisija omogućila Gazpromu smanjenje količine plina koji prolazi kroz Ukrajinu i Slovačku te u konačnici kroz Poljsku, potonja je pred Općim sudom podnijela tužbu za poništenje navedene odluke pozivajući se, među ostalim, na smanjenje svoje energetske sigurnosti.

Kao prvo, Opći sud odbacio je kao bespredmetan razlog iz tužbe za poništenje koji se temeljio na povredi članka 36. stavka 1. točke (a) Direktive 2009/73. Na temelju te odredbe, međudržavni spojni plinovodi mogu se na zahtjev tijekom određenog vremenskog razdoblja izuzeti iz odredaba te direktive o pristupu trećih strana plinovodnim mrežama, ako je ispunjeno više uvjeta. Budući da se poboljšanje sigurnosti opskrbe nalazi među tim uvjetima, Poljska prigovara Komisiji da je povrijedila tu odredbu. U tom pogledu Opći je sud međutim primijetio da ulaganje u novu krupnu infrastrukturu za plin, odnosno, u predmetnom slučaju, izgradnja plinovoda OPAL, treba ispuniti kriterij poboljšanja sigurnosti opskrbe. Posljedično, na Komisiji je bilo da se u vrijeme donošenja inicijalne odluke iz 2009. uvjeri da planirano ulaganje zadovoljava taj kriterij. Nasuprot tomu, Komisija nije bila dužna ispitati navedeni kriterij u okviru donošenja pobijane odluke iz 2016., kojom je samo odobrena izmjena uvjeta za prvotno izuzeće. Budući da u tom stadiju nije bilo predviđeno nikakvo novo ulaganje te se izmjenom uvjeta rada koju je predložilo njemačko tijelo nije mijenjao plinovod OPAL kao infrastruktura, na to pitanje 2016. nije moglo biti odgovoreno drukčije nego 2009.

Kao drugo, Opći je sud prvi put razmotrio načelo energetske solidarnosti, navedeno u članku 194. stavku 1. UFEU-a, na čiju se povredu poziva Poljska. On je najprije naveo da, kao poseban izričaj općeg načela solidarnosti između država članica u području energetike, to načelo obuhvaća prava i obveze kako za Uniju, tako i za države članice. Opći je sud nadalje pojasnio da se to načelo ne ograničava na obveze uzajamne pomoći u izvanrednim situacijama krizne opskrbe ili funkcioniranja unutarnjeg tržišta plina. Nasuprot tomu, načelo solidarnosti sadržava i opću obvezu Unije i država članica da u okviru izvršavanja svojih ovlasti vode računa o interesima drugih aktera. U okviru Unijine energetske politike, to znači da Unija i države članice moraju nastojati, izvršavanjem svojih ovlasti na temelju te politike, izbjeći poduzimanje mjera koje bi mogle utjecati na interese Unije i drugih država članica, kad je riječ o sigurnosti opskrbe, njezinoj gospodarskoj i političkoj održivosti i diverzifikaciji izvora opskrbe. Međutim, institucije Unije i države članice dužne su u okviru provedbe navedene politike voditi računa o interesima Unije i različitih država članica te ih u slučaju sukoba interesa uravnotežiti.

Vodeći računa o tom dosegu načela solidarnosti, Komisija je u okviru donošenja pobijane odluke iz 2016. bila dužna ocijeniti je li izmjena sustava rada plinovoda OPAL, koju je predložilo njemačko regulatorno tijelo, mogla utjecati na energetske interese drugih država članica i, ako jest, uravnotežiti te interese s interesom koji je navedena izmjena predstavljala za Saveznu Republiku Njemačku te, po potrebi, Uniju. Međutim, kako je takvo ispitivanje u pobijanoj odluci izostalo, Opći sud poništio je tu odluku.

88| Direktiva 2003/55/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 98/30/EZ (SL 2003., L 176, str. 57.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 5., str. 39.)

89| Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ (SL 2009., L 211, str. 94.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 5., str. 39.)

X. Kemikalije (REACH)

U presudi **BASF Grenzach/ECHA** (T-125/17, [EU:T:2019:638](#)), koju je donijelo prvo prošireno vijeće, Opći je sud 20. rujna 2019. prvi put odlučio o zadaći i nadležnostima Žalbene komisije Europske agencije za kemikalije (ECHA) te osobito o opsegu i intenzitetu nadzora koji ta komisija provodi u okviru žalbe koja joj je, primjenom Uredbe br. 1907/2006, podnesena protiv ECHA-ine odluke kojom se zahtijevaju dodatne informacije u kontekstu evaluacije tvari triklosan⁹⁰.

Društvo tužitelj, proizvođač triklosana, jedini je podnositelj registracije za tu tvar u smislu navedene uredbe. Nakon što je ECHA donijela odluku kojom se od tužitelja zahtijevaju dodatne informacije, on je podnio žalbu pred Žalbenom komisijom te agencije, koja je djelomično odbijena. Svojom tužbom podnesenom Općem sudu tužitelj je zahtijevao poništenje odluke ECHA-ine Žalbene komisije na temelju tužbenih razloga koji se temelje na tome što je navedena žalbena komisija povrijedila svoju nadzornu zadaću tako što nije provela ispitivanje „de novo” znanstvenih ocjena na kojima se temeljila ECHA-ina prvotna odluka. Tužiteljevi argumenti nisu prihvaćeni te je Opći sud odbio tužbu iz sljedećih razloga.

Kao prvo, što se tiče dosega nadzorne zadaće ECHA-ine Žalbene komisije, Opći sud najprije je istaknuo da se nijednom odredbom Uredbe br. 1907/2006 ni Uredbe br. 771/2008⁹¹ ne predviđa izričito da, u okviru žalbe koja joj je podnesena protiv ECHA-ine odluke kojom se zahtijevaju dodatne informacije u kontekstu evaluacije tvari, Žalbena komisija provodi ispitivanje „de novo” kako je predvidio tužitelj, odnosno ispitivanje je li u trenutku kada odlučuje o žalbi moguće zakonito donijeti novu odluku s istom izrekom koju je imala odluka koja se pred njom osporava, s obzirom na sve relevantne pravne i činjenične elemente, a osobito znanstvena pitanja. Naprotiv, iz odredbi tih dviju uredbi proizlazi da u okviru takve žalbe Žalbena komisija samo ispituje može li se argumentima koje je iznio žalitelj dokazati postojanje pogreške kojom je zahvaćena osporavana odluka. Naime, Opći sud utvrdio je da, s obzirom na kontradiktornost postupka pred ECHA-inom Žalbenom komisijom, kakav je predviđen općim postupovnim pravilima Uredbe br. 771/2008, predmet tog postupka određen je žalbenim razlozima koje žalitelj istakne u okviru žalbe pred navedenom komisijom i da stoga predmet te vrste žalbe ne može biti samo ispitivanje može li se elementima koje je podnio žalitelj dokazati da je odluka koja se pred njom osporava zahvaćena pogreškama.

Nadalje, Opći je sud istaknuo da iz strukture Uredbe br. 1907/2006 proizlazi da se postupovna pravila koja se primjenjuju na ECHA-u kada donosi odluku u prvom stupnju ne mogu primijeniti izravno na Žalbenu komisiju. Opći sud stoga je smatrao da Žalbena komisija nije dužna provesti novo ispitivanje usporedivo s onim koje provodi ECHA kada odlučuje u prvom stupnju. Opći sud osobito je smatrao da nije na Žalbenoj komisiji da ponovno provede znanstveno ispitivanje provedeno pri donošenju prvotne ECHA-ine odluke s obzirom na to da, s jedne strane, ta evaluacija koja mora biti provedena u skladu načelom predostrožnosti mora biti povjerena samo znanstvenim stručnjacima i, s druge strane, nijedna odredba uredbi br. 1907/2006 i br. 771/2008 ne predviđa takvu novu znanstvenu evaluaciju u okviru žalbenog postupka pred Žalbenom komisijom.

Kao drugo, što se tiče intenziteta nadzora ECHA-ine Žalbene komisije, Opći sud presudio je da se nadzor koji provodi Žalbena komisija nad ocjenama izrazito složenih činjeničnih elemenata znanstvene prirode sadržanima u ECHA-inoj odluci, za razliku od nadzora suda Unije, ne smije ograničavati na provjeru postojanja očitih

⁹⁰ Uredba (EZ) br. 1907/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju kemikalija (REACH) i osnivanju Europske agencije za kemikalije te o izmjeni Direktive 1999/45/EZ i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 793/93 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1488/94 kao i Direktive Vijeća 76/769/EEZ i direktiva Komisije 91/155/EEZ, 93/67/EEZ, 93/105/EZ i 2000/21/EZ (SL 2006., L 396, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 23., str. 3.)

⁹¹ Uredba Komisije (EZ) br. 771/2008 od 1. kolovoza 2008. o utvrđivanju pravila za organizaciju i postupak odbora za žalbe Europske agencije za kemikalije (SL 2008., L 206, str. 5.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 58., str. 221.)

pogrešaka. Naime, u pogledu znanstvenih i pravničkih kvalifikacija članova ECHA-ine Žalbene komisije ona raspolaže potrebnom stručnošću kako bi sama mogla provoditi tu vrstu ocjena. Stoga, na temelju pravničkih i znanstvenih kvalifikacija svojih članova, navedena komisija mora ispitati mogu li argumenti koje je iznio žalitelj dokazati da su razmatranja na kojima se temelji navedena odluka zahvaćena pogreškama.

U presudi od 20. rujna 2019., **Njemačka/ECHA** (T-755/17, [EU:T:2019:647](#)), Opći je sud odlučio o zadaći i nadležnostima Žalbene komisije Europske agencije za kemikalije (ECHA) te osobito o prirodi i intenzitetu nadzora koji ta komisija provodi u okviru žalbe koja joj je, primjenom Uredbe br. 1907/2006, podnesena protiv ECHA-ine odluke kojom se zahtijevaju dodatne informacije u kontekstu evaluacije tvari benpat.

Nakon što je ECHA donijela odluku kojom se zahtijevaju dodatne informacije od društava koja su pri ECHA-i registrirala benpat, ta su društva podnijela žalbu pred Žalbenom komisijom te agencije na temelju koje je sporna odluka djelomično poništena. Svojom tužbom podnesenom Općem sudu Savezna Republika Njemačka zahtijevala je poništenje odluke ECHA-ine Žalbene komisije na temelju, u biti, nenadležnosti navedene žalbene komisije za ispitivanje žalbenih razloga kojima se nastoji dokazati postojanje materijalnih pogrešaka kojima je zahvaćena ECHA-ina odluka. Argumenti države članice tužiteljice nisu uspjeli, te je Opći sud djelomično odbio tužbu i presudio da je ECHA-ina Žalbena komisija nadležna za ispitivanje takvih žalbenih razloga.

Kao prvo, Opći je sud podsjetio na to da, osobito u pogledu imenovanja članova navedene žalbene komisije na temelju njihove stručnosti te njihovih pravničkih i znanstvenih kvalifikacija, ta komisija raspolaže potrebnom stručnošću kako bi sama provela ocjenu znanstvenih elemenata te da se tom stručnošću nastoji osigurati provođenje objektivne ocjene kako s pravnog tako i s tehničkog stajališta. Kao drugo, Opći je sud istaknuo da ni Uredba br. 1907/2006 ni Uredba br. 771/2008 ne predviđaju posebna pravila o žalbi protiv odluka o evaluaciji tvari.

Kao treće, Opći je sud smatrao da ciljevi koji se nastoje ostvariti omogućavanjem podnošenja žalbe pred Žalbenom komisijom protiv ECHA-ine odluke idu u korist nadležnosti navedene komisije za ispitivanje žalbenih razloga kojima se nastoji dokazati postojanje materijalnih pogrešaka kojima je zahvaćena takva odluka. Naime, Opći je sud smatrao da je intenzitet nadzora koji provodi ECHA-ina Žalbena komisija veći od intenziteta nadzora koji provodi sud Unije te da nadležnosti navedene komisije nisu ograničene na provjeru postojanja očitih pogrešaka, ali obuhvaćaju provjeru tehničkih aspekata odluke kojom se zahtijevaju dodatne informacije. Osim toga, ograničena nadležnost ECHA-ine Žalbene komisije imala bi za posljedicu nemogućnost navedene komisije da ispuni svoju dužnost koja se sastoji u ograničenju broja sporova pred sudom Unije osiguravajući pritom pravo na djelotvoran pravni lijek te bi bila suprotna razmatranjima na kojima se temelji uvođenje pravila o dopuštanju žalbi u predmetima koji su već dvaput bili predmetom ispitivanja, odnosno ispitivanja koje je prvo provela navedena komisija, a zatim Opći sud⁹².

Kao četvrto i posljednje, Opći je sud utvrdio da ograničena nadležnost ECHA-ine Žalbene komisije ne može zajamčiti djelotvoran pravni lijek u smislu članka 47. prvog stavka Povelje Europske unije o temeljnim pravima. Nakon što je podsjetio na to da Žalbena komisija, u okviru kontradiktornog postupka, samo ispituje mogu li argumenti koji su pred njom izneseni dokazati postojanje pogreške kojom je zahvaćena sporna odluka, Opći je sud utvrdio da se u slučaju takve ograničene nadležnosti žalbeni razlozi koji se temelje na postojanju materijalnih pogrešaka kojima je zahvaćena ECHA-ina odluka ne bi mogli korisno istaknuti u okviru tužbe za poništenje odluke navedene komisije pred Općim sudom. Pristup ograničene nadležnosti Žalbene komisije za posljedicu bi usto imao podnošenje beskorisnih žalbi pred tom komisijom, u smislu da bi žalitelj koji bi

92| Uredba (EU, Euratom) 2019/629 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o izmjeni Protokola br. 3 o Statutu Suda Europske unije (SL 2019., L 111, str. 1.)

želio ishoditi poništenje ECHA-ine odluke samo na temelju žalbenih razloga koji se temelje na materijalnim pogreškama kojima je ta odluka zahvaćena morao toj komisiji podnijeti žalbu, iako bi takva žalba, u tom slučaju, obavezno bila odbijena.

XI. Damping

U presudi **Foshan Lihua Ceramic/Komisija** (T-310/16, [EU:T:2019:170](#)), donesenoj 20. ožujka 2019., Opći sud odbio je tužbu društva Foshan Lihua Ceramic, kineskog proizvođača izvoznika (u daljnjem tekstu: tužitelj), kojom se traži poništenje Komisijine odluke kojom se odbija zahtjev za dodjelu statusa novog proizvođača izvoznika s obzirom na konačne antidampinške mjere uvedene na uvoz keramičkih pločica podrijetlom iz Narodne Republike Kine Provedbenom uredbom (EU) br. 917/2011⁹³ (u daljnjem tekstu: Konačna uredba). Tužitelju, koji nije sudjelovao u upravnom postupku koji je doveo do donošenja navedene uredbe, nametnuta je stopa antidampinške pristojbe određena primjenom najviše od dampinških marži utvrđenih za reprezentativni proizvod proizvođača izvoznika koji je u njemu sudjelovao. Komisija je odbila zahtjev za dodjelu statusa novog proizvođača izvoznika jer tužitelj nije dokazao da ispunjava uvjete za dodjelu tog statusa.

Opći sud najprije je napomenuo da se članak 11. stavak 5. Uredbe br. 1225/2009⁹⁴ (u daljnjem tekstu: Osnovna uredba), kojim se relevantne odredbe Osnovne uredbe koje se odnose na postupke i provedbu ispitnih postupaka, među kojima je članak 5. stavci 10. i 11. i članak 6. stavak 7. te uredbe, prenose samo na postupke revizije predviđene člankom 11. stavcima 2. do 4. te uredbe, ne primjenjuje u okviru ispitnog postupka na temelju članka 3. Konačne uredbe.

Što se tiče navodne povrede članka 9.5. Sporazuma o primjeni članka VI. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. (GATT, u daljnjem tekstu: Antidampinški sporazum)⁹⁵, Opći sud utvrdio je da, iako je tekst članka 11. stavka 4. prvog do trećeg podstavka Osnovne uredbe, osim trećeg uvjeta povezanog s postojanjem izvoza nakon razdoblja početnog ispitnog postupka, sličan tekstu članka 9.5. Antidampinškog sporazuma, članak 11. stavak 4. Osnovne uredbe sadržava i četvrti podstavak prema kojem se taj članak ne primjenjuje ako su institucije u okviru početnog ispitnog postupka upotrijebile odabir uzoraka. Cilj je te iznimke da se nove proizvođače izvoznike ne stavi u povoljniji postupovni položaj od proizvođača izvoznika koji su surađivali u početnom ispitnom postupku, ali nisu uvršteni u uzorak. Taj se cilj nije uzeo u obzir u Antidampinškom sporazumu. Stoga je članak 11. stavak 4. četvrti podstavak Osnovne uredbe izraz volje zakonodavca Unije da u pogledu uvjeta za pokretanje revizije za nove proizvođače izvoznike usvoji pristup svojstven pravnom poretku Unije, tako da se navedena odredba ne može smatrati mjerom čija je svrha osigurati u pravnom poretku Unije izvršavanje određene obveze preuzete u okviru Svjetske trgovinske organizacije. Iz toga slijedi da članak 9.5. Antidampinškog sporazuma nema izravan učinak u pravnom poretku Unije.

93| Provedbena uredba Vijeća (EU) br. 917/2011 od 12. rujna 2011. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe i konačnoj naplati privremene pristojbe uvedene na uvoz keramičkih pločica podrijetlom iz Narodne Republike Kine (SL 2011., L 238, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 119., str. 247.)

94| Uredba Vijeća (EZ) br. 1225/2009 od 30. studenoga 2009. o zaštiti od dampinškog uvoza iz zemalja koje nisu članice Europske zajednice (SL 2009., L 343, str. 51.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 30., str. 202. i ispravak SL 2016., L 44, str. 20.), kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EU) br. 37/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2014. o izmjeni određenih uredbi koje se odnose na zajedničku trgovinsku politiku s obzirom na postupke za donošenje određenih mjera (SL 2014., L 18, str. 1.)

95| Sporazum o primjeni članka VI. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. (GATT) (SL 1994., L 336, str. 103.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 74., str. 112.), navedenog u Prilogu 1.A Sporazumu o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije (WTO) (SL 1994., L 336, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 74., str. 5.)

Nadalje, Opći sud presudio je da je, s obzirom na to da su ciljevi ispitnog postupka koji se provodi na temelju članka 3. Konačne uredbe ograničeniji od ciljeva ispitnog postupka koji se provodi na temelju članka 11. stavka 4. Osnovne uredbe, opravdano da se manji broj osoba obavještava o pokretanju ispitnog postupka na temelju članka 3. Konačne uredbe. Naime, dok se ispitnim postupkom koji se provodi na temelju članka 11. stavka 4. Osnovne uredbe nastoji utvrditi ne samo je li predmetni subjekt novi proizvođač izvoznik, nego i, u slučaju potvrdnog odgovora na to prvo pitanje, njegova pojedinačna dampinška marža, jedini je cilj ispitnog postupka koji se provodi na temelju članka 3. Konačne uredbe provjeriti je li predmetni subjekt doista novi proizvođač izvoznik. Tijekom tog ispitnog postupka potonji proizvođač izvoznik treba dokazati da proizvode iz članka 1. stavka 1. Konačne uredbe, podrijetlom iz Kine, nije izvezio tijekom razdoblja početnog ispitnog postupka, da nije povezan s izvoznikom ili proizvođačem koji podliježe mjerama uvedenima tom uredbom i da je stvarno izvezao dotičnu robu ili preuzeo neopozivu ugovornu obvezu da izveze značajnu količinu u Uniju nakon kraja razdoblja početnog ispitnog postupka. Budući da se ti uvjeti odnose na situaciju svojstvenu predmetnom subjektu, očito je potonji subjekt, bez trećih osoba, u najboljem položaju da podnese potrebne informacije.

Konačno, što se tiče tereta dokazivanja i stupnja dokazivanja, Opći sud pojasnio je da sâm teret dokazivanja koji treba snositi podnositelj zahtjeva za status novog proizvođača izvoznika, kako na temelju članka 3. Konačne uredbe tako i na temelju članka 11. stavka 4. Osnovne uredbe, nije nemoguće zadovoljiti. Podnošenje potpunih, dosljednih i provjerljivih informacija i dokaza, osobito o svim njegovim prodajama i strukturi njegove grupe, Komisiji omogućuje da isključi, ako to stvarno nije bio slučaj, da se dotični proizvod izvezio u Uniju tijekom razdoblja početnog ispitnog postupka, odnosno da zaključi da tužitelj nije povezan ni s jednim proizvođačem izvoznikom koji podliježe predmetnim antidampinškim pristojbama.

U tom pogledu, nije na Komisiji da dokaže da je tužitelj izvezio dotični proizvod u Uniju ili da postoji povezanost s poduzetnicima koji podliježu predmetnim antidampinškim pristojbama, ni da u tom smislu podnese indicije. Da bi se odbio zahtjev za dodjelu tog statusa, u biti je dovoljno da su dokazi koje je podnio predmetni subjekt nedovoljni kako bi se potkrijepili njegovi navodi. Suprotno tomu, na Komisiji je da u okviru svoje uloge u ispitnim postupcima o dodjeli statusa novog proizvođača izvoznika provjeri, upotrebom svih sredstava koja su joj na raspolaganju, točnost navoda i dokaza koje takav subjekt podnese.

Svojom presudom **Stemcor London i Samac Steel Supplies/Komisija** (T-749/16, [EU:T:2019:310](#)), od 8. svibnja 2019., Opći sud odbio je tužbu za poništenje Uredbe Komisije br. 2016/1329⁹⁶ (u daljnjem tekstu: pobijana uredba) kojom je predviđena retroaktivna naplata konačne antidampinške pristojbe na uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih čeličnih proizvoda podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije.

U toj je presudi Opći sud prvi put odlučio o mehanizmu predviđenom u članku 10. stavku 4. Osnovne uredbe u vezi s antidampingom⁹⁷ koji dopušta Komisiji da retroaktivno uvede konačnu antidampinšku pristojbu na evidentirani uvoz za proizvode koji su ušli u potrošnju najviše 90 dana prije datuma primjene privremenih mjera (ali ne prije početka ispitnog postupka), ako je predmetni uvoz registriran, ako „za dotični proizvod postoji povijest dampinga tijekom dužeg razdoblja, odnosno uvoznik je bio svjestan ili je trebao biti svjestan, postojanja dampinga što se tiče razine dampinga i štete za koju se tvrdi, odnosno ustanovi da je nanescena” (članak 10. stavak 4. točka (c), i ako je „osim razine uvoza koja je nanijela štetu tijekom istrage, došlo [...] do dodatnog značajnog povećanja uvoza, koje će, s obzirom na rokove, obujam i ostale okolnosti, vjerojatno u ozbiljnoj mjeri ugroziti pozitivan učinak konačne antidampinške pristojbe koja se mora primijeniti” (članak 10. stavak 4. točka (d).

96| Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/1329 od 29. srpnja 2016. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na evidentirani uvoz određenih hladno valjanih plosnatih čeličnih proizvoda podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije (SL 2016., L 210, str. 27.)

97| Uredba (EU) 2016/1036 Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2016. o zaštiti od dampinškog uvoza iz zemalja koje nisu članice Europske unije (SL 2016., L 176, str. 21.)

Budući da su tužitelji istaknuli, kao prvo, da je Komisija počinila više pogrešaka prilikom tumačenja i primjene uvjeta predviđenih u članku 10. stavku 4. točki (c) Osnovne uredbe, Opći je sud odbio predloženo tumačenje prema kojem svijest uvoznika treba utvrditi u pogledu „stvarnog” dampinga, a ne samo „onog za koji se tvrdi” da bi se ispunio uvjet iz članka 10. stavka 4. točke (c) Osnovne uredbe, te je zaključio da za izraze „za koju se tvrdi” ili „ustanovi” treba smatrati da se odnose i na razinu dampinga i na razinu štete kako bi se zajamčio koristan učinak te odredbe.

Opći je sud potom zaključio da su dokazi navedeni u javnoj verziji pritužbe i u obavijesti o pokretanju ispitnog postupka bili dovoljni u ovom slučaju da uvoznici, koji su obaviješteni profesionalci, budu svjesni razmjera navodnog dampinga, u smislu članka 10. stavka 4. Osnovne uredbe, od pokretanja ispitnog postupka.

Što se tiče članka 10. stavka 4. točke (d) Osnovne uredbe, Opći je sud presudio da razdoblje relevantno za ocjenu „dodatnog značajnog povećanja uvoza” mora uključivati vrijeme koje je proteklo od objave obavijesti o pokretanju ispitnog postupka jer su od tog trenutka uvoznici bili svjesni mogućnosti da se pristojbe primijene u kasnijoj fazi retroaktivno na evidentirani uvoz pa su mogli doći u iskušenje da masovno povećaju uvoz dotičnih proizvoda u očekivanju budućeg uvođenja tih pristojbi.

Opći je sud potom pojasnio da dodatno značajno povećanje uvoza treba sveobuhvatno ocijeniti kako bi se odredilo je li uvoz, promatran u cijelosti, mogao ozbiljno ugroziti korektivni učinak konačnih pristojbi i time stvoriti dodatnu štetu za industriju Unije, bez uzimanja u obzir pojedinačne i subjektivne situacije dotičnih uvoznika.

K tomu, Opći je sud presudio da se „značajnost” povećanja utvrđuje za svaki pojedinačni slučaj, ne samo usporedbom mjesečnih ponderiranih prosjeka uvoza tijekom razdoblja ispitnog postupka i onih tijekom razdoblja od obavijesti o pokretanju ispitnog postupka i uvođenja privremenih mjera, nego i uzimajući u obzir sve ostale relevantne čimbenike, posebno u pogledu promjene ukupne potrošnje predmetnog proizvoda u Uniji, promjene stanja zaliha i promjene tržišnih udjela.

Prema tome, Opći je sud presudio da je Komisija pravilno mogla zaključiti da se dodatno značajno povećanje uvoza, s obzirom na njegov obujam i vrijeme u kojem je ostvaren, kao i druge okolnosti, odnosno smanjenje cijena i značajno povećanje zaliha, dodatno negativno odrazilo na cijene i tržišni udio industrije Unije u Uniji te je stoga moglo ozbiljno ugroziti korektivni učinak konačne antidampinške pristojbe.

Opći je sud presudom od 3. prosinca 2019., **Yieh United Steel/Komisija** (T-607/15, [EU:T:2019:831](#)) odbio zahtjev za poništenje koji je podnijelo društvo Yieh United Steel Corp. protiv Provedbene uredbe Komisije br. 2015/1429 o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz hladnovaljanih ravnih proizvoda od nehrđajućeg čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Tajvana⁹⁸.

Taj predmet proizlazi iz antidampinškog postupka koji je Komisija provela u 2014. i 2015. godini, a koji je doveo do toga da je pobijanom uredbom uvedena antidampinška pristojba od 6,8 % na uvoz hladnovaljanih ravnih proizvoda od nehrđajućeg čelika. Tužitelj je društvo sa sjedištem na Tajvanu koje posluje u proizvodnji i distribuciji proizvoda na koje se odnosi navedena antidampinška pristojba.

⁹⁸ | Provedbena uredba Komisije (EU) 2015/1429 od 26. kolovoza 2015. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz hladnovaljanih ravnih proizvoda od nehrđajućeg čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Tajvana (SL 2015., L 224, str. 10.)

Tužitelj je pred Općim sudom pokrenuo postupak za poništenje Provedbene uredbe 2015/1429 u dijelu u kojem se odnosi na njega pozivajući se, među ostalim, na povredu članka 2. Osnovne antidampinške uredbe⁹⁹. Na temelju drugog stavka te odredbe, „uobičajena vrijednost” proizvoda na koje se odnosi antidampinška pristojba obično je određena na temelju prodaja istovjetnog proizvoda za domaću potrošnju. U skladu s prvim stavkom navedene odredbe, uobičajena vrijednost proizvoda na koje se odnosi antidampinška pristojba obično se temelji na cijenama koje su nezavisni kupci platili ili plaćaju u uobičajenom tijeku trgovine.

U tom pogledu, tužitelj je, među ostalim, osporio Komisijino odbijanje da radi određivanja uobičajene vrijednosti trošak proizvodnje proizvoda na koji se odnosi antidampinška pristojba umanju za vrijednost recikliranog otpada. K tomu, Komisija je pogriješila kada je odbila uzeti u obzir određene prodaje neovisnom klijentu u zemlji izvoznici, također distributeru dotičnog proizvoda, koje su, prema tužitelju, domaće prodaje jer nisu namijenjene izvozu ili čiju konačnu namjenu on nije znao. Komisija je, međutim, odbila radi utvrđenja uobičajene vrijednosti dotičnog proizvoda uzeti u obzir navedene prodaje, s obzirom na to da su, prema izvješću iz ispitnog postupka, postojali objektivni dokazi prema kojima su navedene prodaje bile zapravo izvozne prodaje, od kojih neke, k tomu, podliježu sustavu izvoznih rabata.

Opći je sud najprije smatrao da je Komisija mogla odbiti zahtjev da se trošak proizvodnje proizvoda na koji se odnosi antidampinška pristojba umanju za vrijednost recikliranog otpada jer nije mogla precizno provjeriti jesu li se troškovi povezani s proizvodnjom i prodajom recikliranog otpada razumno odražavali u tužiteljevim poslovnim knjigama.

Što se tiče zahtjeva da se u obzir uzmu prodaje hladnovaljanih ravnih proizvoda od nehrđajućeg čelika neovisnom klijentu u zemlji izvoznici, Opći sud najprije je naveo da, iako postoje odstupanja među različitim jezičnim verzijama članka 2. stavka 2. Osnovne antidampinške uredbe, velik dio navedenih jezičnih verzija upućuje na namjenu dotičnog proizvoda, bez pozivanja na namjeru proizvođača u pogledu navedene namjene u trenutku prodaje.

Nadalje, Opći je sud, s jedne strane, naglasio da članak 2.1. antidampinškog sporazuma GATT¹⁰⁰ u svojim trima službenim jezicima koristi izraz „destined for consumption” na engleskom, „destiné à la consommation” na francuskom i „destinado al consumo” na španjolskom te, s druge strane, podsjetio na to da odredbe Osnovne antidampinške uredbe treba tumačiti što je više moguće s obzirom na odgovarajuće odredbe navedenog antidampinškog sporazuma.

Tumačenje prema kojem nije nužno istražiti „namjeru” ili „konkretno znanje” prodavatelja u pogledu konačnog odredišta dotičnog proizvoda potvrđeno je, k tomu, analizom koju je Opći sud izvršio u kontekstu članka 2. Osnovne antidampinške uredbe.

To je tumačenje također potvrđeno svrhom antidampinškog ispitnog postupka, koji se sastoji od istraživanja objektivnih dokaza. U tom kontekstu, ako se isključenje prodaja proizvoda koji su bili predmet izvoza iz određivanja uobičajene vrijednosti uvjetuje dokazivanjem prodavateljeve namjere u pogledu konačnog odredišta dotičnog proizvoda, prema Općem sudu, to bi stvorilo mogućnost da se radi određivanja uobičajene vrijednosti uzmu u obzir cijene izvezenih proizvoda, koje mogu narušiti i ugroziti pravilno određivanje navedene uobičajene vrijednosti.

99| Uredba Vijeća (EZ) br. 1225/2009 od 30. studenoga 2009. o zaštiti od dampinškog uvoza iz zemalja koje nisu članice Europske zajednice (SL 2009., L 343, str. 51.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 30., str. 202.)

100| Članak VI. Osnovnog sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. (GATT) (SL 1994., L 336, str. 103.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 74., str. 112.), koji se nalazi u Dodatku 1. A Sporazumu o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije (WTO) (SL 1994., L 336, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 74., str. 5.)

Opći je sud na kraju utvrdio da je navedeno tumačenje također u skladu s načelima predvidljivosti i pravne sigurnosti, dok bi se primjenom kriterija zasnovanog na prodavateljevoj namjeri ili konkretnom znanju uzimanje u obzir prodajne cijene izvezenih proizvoda radi određivanja uobičajene vrijednosti uvjetovalo subjektivnim elementom čije bi se postojanje moglo u praksi pokazati neizvjesnim, odnosno nemogućim utvrditi.

Stoga je Opći sud zaključio da tužitelj nije dokazao da je Komisija počinila pogrešku koja se tiče prava ili očitu pogrešku u ocjeni činjenica time što je odbila uzeti u obzir tužiteljeve prodaje njegovu neovisnom klijentu radi utvrđenja uobičajene vrijednosti proizvoda na koje se odnosi antidampinški postupak.

XII. Pristup dokumentima institucija

Opći je sud 2019. imao priliku dati pojašnjenja u pogledu pojma informacija koje se odnose na emisije u okoliš, iznimke koja se odnosi na zaštitu dokumenata za internu uporabu i dosega opće predmnjeve povjerljivosti dokumenata povezanih s postupcima nadzora državnih potpora.

1. Pojam informacija koje se odnose na emisije u okoliš

U presudi *Tweeddale/EFSA* (T-716/14, [EU:T:2019:141](#)), donesenoj 7. ožujka 2019., Opći sud prihvatio je tužbu koju je na temelju članka 263. UFEU-a podnio A. C. Tweedale radi djelomičnog poništenja odluke Europske agencije za sigurnost hrane (EFSA) kojom mu je ona uskratila pristup studijama o toksičnosti glifosata na temelju članka 4. stavka 2. Uredbe br. 1049/2001¹⁰¹. EFSA je smatrala da nije postojao javni interes koji je prevladavao nad otkrivanjem dijelova zatraženih studija, jer one nisu informacije koje se „odnose na emisije u okoliš”, u smislu Uredbe br. 1367/2006¹⁰². Tužitelj se pozvao, među ostalim, na povredu članka 4. stavka 2. Uredbe br. 1049/2001 i članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1367/2006 jer su se zatražene studije mogle kvalificirati kao informacije koje se „odnose na emisije u okoliš” u smislu potonje odredbe.

Prije svega, Opći sud podsjeća da institucija Europske unije koja je zaprimila zahtjev za pristup dokumentu ne može opravdati odbijanje njegove objave na temelju izuzeća koje se odnosi na zaštitu komercijalnih interesa određene fizičke ili pravne osobe, koje je predviđeno u članku 4. stavku 2. prvoj alineji Uredbe br. 1049/2001, ako informacije sadržane u tom dokumentu predstavljaju informacije „koje se odnose na emisije u okoliš” u smislu članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1367/2006. U tom smislu Opći je sud smatrao da se, dakle, postavlja pitanje utvrđivanja jesu li informacije sadržane u zatraženim studijama informacije koje se „odnose na emisije u okoliš” u smislu te odredbe.

Što se tiče pojma informacija „koje se odnose na emisije u okoliš”, Opći je sud smatrao da se on ne može ograničiti samo na informacije koje se odnose na emisije stvarno ispuštene u okoliš prilikom primjene predmetnog sredstva za zaštitu bilja ili aktivne tvari na biljke ili zemlju, ali da pod taj pojam također potpadaju informacije o predvidljivim emisijama predmetnog sredstva za zaštitu bilja ili aktivne tvari u okoliš u uobičajenim ili

¹⁰¹ | Uredba (EZ) br. 1049/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2001. o javnom pristupu dokumentima Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije (SL 2001., L 145, str. 43.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 16., str. 70.)

¹⁰² | Uredba (EZ) br. 1367/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. rujna 2006. o primjeni odredaba Aarhuške konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša na institucije i tijela Zajednice (SL 2006., L 264, str. 13.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 20., str. 29.)

realnim uvjetima uporabe tog proizvoda ili te tvari koji odgovaraju onima za koje je dodijeljeno odobrenje za stavljanje na tržište dotičnog proizvoda ili tvari i koji prevladavaju na području za koje je namijenjena uporaba te tvari ili tog proizvoda.

U tom je pogledu Opći sud presudio da je aktivna tvar sadržana u sredstvima za zaštitu bilja, kao što je glifosat, u okviru njezine uobičajene uporabe namijenjena oslobađanju u okoliš zbog njezine funkcije i predvidljivih emisija, koje se stoga ne mogu smatrati isključivo hipotetskim niti čak isključivo predvidljivim. Budući da je glifosat odobren u državama članicama od 2002. i da se stvarno koristi u sredstvima za zaštitu bilja, njegove emisije u okoliš su, dakle, stvarne. Zatraženim studijama nastoji se, dakle, utvrditi toksičnost aktivne tvari koja je stvarno prisutna u okolišu.

Opći je sud potom naglasio da, prema sudskoj praksi Suda, pojam informacije „koje se odnose na emisije u okoliš” nije ograničen na podatke za procjenu emisija kao takvih, nego obuhvaća i informacije o učincima tih emisija. U tom je smislu Opći sud utvrdio da su zatražene studije namijenjene određivanju granica unutar kojih glifosat, ako je prisutan u hrani, ne predstavlja sigurnosni, više ili manje dugoročni, rizik za zdravlje ljudi i stoga utvrđivanju različitih vrijednosti koje određuju učinak emisija glifosata na ljudsko zdravlje. No, prema stajalištu Općeg suda, da bi se studije mogle okvalificirati kao informacije „koje se odnose na emisije u okoliš”, nisu bitni uvjeti za provedbu tih studija, a osobito jesu li provedene u laboratoriju, nego njihov predmet.

Naposljetku, Opći sud smatrao je da bi pristup zatraženim studijama tužitelju omogućio da razumije kako na ljudsko zdravlje mogu negativno utjecati ispuštanja glifosata u okoliš i da se, prema tome, zatražene studije moraju smatrati informacijama „koje se odnose na emisije u okoliš” u smislu članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1367/2006.

2. Iznimka koja se odnosi na zaštitu dokumenata za internu uporabu

U predmetu povodom kojeg je donesena presuda od 12. ožujka 2019., *De Masi i Varoufakis/ESB* (T-798/17, u žalbenom postupku¹⁰³, [EU:T:2019:154](#)), Općem sudu podnesena je tužba za poništenje odluke Europske središnje banke (ESB) kojom je tužiteljima, Fabiju de Masiju i Yanisu Varoufakisu, uskraćen pristup dokumentu naslovljenom „Odgovori na pitanja o tumačenju članka 14.4. Protokola o Statutu Europskog sustava središnjih banaka i Europske središnje banke”. Taj je dokument sadržavao odgovor vanjskog savjetnika na pravno savjetovanje koje je od njega zatražio ESB u vezi s ovlaštenjima koje Upravno vijeće ima na temelju navedenog članka 14.4. U dokumentu su razmotrene osobito zabrane, ograničenja ili uvjeti koje to vijeće može nametnuti nacionalnim središnjim bankama za obavljanje funkcija izvan Europskog sustava središnjih banaka (ESSB) s obzirom na to da te funkcije mogu ometati ciljeve i zadaće ESSB-a. ESB je odbio pristup tom dokumentu na temelju, s jedne strane, iznimke iz članka 4. stavka 2. druge alineje Odluke 2004/258¹⁰⁴, koja se odnosi na zaštitu pravnih mišljenja i, s druge strane, iznimke iz članka 4. stavka 3. prvog podstavka iste odluke koja se odnosi na dokumente za internu uporabu.

103| Predmet C-342/19 P, *De Masi i Varoufakis/ESB*

104| Odluka Europske središnje banke 2004/258/EZ od 4. ožujka 2004. o javnom pristupu dokumentima Europske središnje banke (ESB/2004/3) (SL 2004., L 80, str. 42.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 14., str. 49.), kako je izmijenjena Odlukom Europske središnje banke 2011/342/EU od 9. svibnja 2011. (ESB/2011/6) (SL 2011., L 158, str. 37.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 4., str. 303.) i Odlukom Europske središnje banke (EU) 2015/529 od 21. siječnja 2015. (ESB/2015/1) (SL 2015., L 84, str. 64.)

Što se tiče iznimke koja se odnosi na zaštitu dokumenata za internu uporabu, Opći sud istaknuo je razlike između teksta članka 4. stavka 3. prvog podstavka Odluke 2004/258 i teksta članka 4. stavka 3. Uredbe br. 1049/2001. U tom je pogledu Opći sud smatrao da se u okviru iznimke iz članka 4. stavka 3. prvog podstavka Odluke 2004/258 ne zahtijeva dokazivanje ozbiljne ugroze postupka odlučivanja. Usto, Opći je sud smatrao da se javni interes na kojem se temelji ta iznimka tiče zaštite, s jedne strane, ESB-ova internog prostora za razmišljanje koji omogućava povjerljivu razmjenu mišljenja unutar tijela institucije nadležnih za odlučivanje u sklopu njihovih rasprava i preliminarne savjetovanja i, s druge strane, prostora za povjerljivu razmjenu mišljenja između ESB-a i dotičnih nacionalnih tijela. Opći je sud tada presudio da je ESB pravilno mogao smatrati da je predmetni dokument bio dokument za internu uporabu, u smislu članka 4. stavka 3. prvog podstavka Odluke 2004/258, jer je smatrao da je taj dokument namijenjen pružanju informacija i potpori vijećanjima Upravnog vijeća u okviru nadležnosti koje su mu dodijeljene člankom 14.4. Protokola o Statutu ESSB-a i ESB-a.

Što se tiče argumenta, koji se temelji na postojanju prevladavajućeg javnog interesa koji opravdava objavu predmetnog dokumenta, Opći je sud smatrao da takav interes u ovom slučaju nije dokazan. U svakom slučaju, Opći je sud naglasio da interes za pristup dokumentu kao navodno pripremnom dokumentu Sporazuma o likvidnosnoj pomoći u izvanrednim situacijama ne može biti nadređen interesu na kojem se temelji iznimka iz članka 4. stavka 3. prvog podstavka Odluke 2004/258. Slijedom toga, ESB je pravilno mogao utemeljiti svoje odbijanje odobravanja pristupa predmetnom dokumentu na iznimci od prava na pristup iz članka 4. stavka 3. prvog podstavka Odluke 2004/258 koja se odnosi na dokumente za internu uporabu.

3. Doseg opće predmnjeve povjerljivosti dokumenata povezanih s postupcima nadzora državnih potpora

U predmetu koji je doveo do presude **Commune de Fessenheim i dr./Komisija** (T-751/17, [EU:T:2019:330](#)), donesenoj 14. svibnja 2019., Opći je sud morao odlučiti o primjeni opće predmnjeve povjerljivosti dokumenata povezanih s postupcima nadzora državnih potpora na dokumente razmijenjene u okviru pretprijave.

Ovdje je, u okviru postupka povodom pretprijave, francuska vlada dostavila Komisiji protokol za naknadu štete grupi Électricité de France (EDF) na osnovi zatvaranja nuklearne elektrane Fessenheim. Na kraju tog postupka, Komisija je iznijela stajalište o usklađenosti protokola s pravom Unije o državnim potporama.

Commune de Fessenheim i druga tijela lokalne uprave, na koja se odnosi zatvaranje elektrane, zatražili su na temelju Uredbe br. 1049/2001 od Komisije da im priopći stajalište o dovršetku postupka povodom pretprijave.

Komisija je pristup tom dokumentu uskratila na temelju izuzeća o zaštiti svrhe istraga predviđenog člankom 4. stavkom 2. trećom alinejom navedene uredbe, pozivajući se na opću predmnjevu povjerljivosti dokumenata povezanih s postupkom nadzora državnih potpora.

Opći sud odbio je tužbu podnesenu protiv Komisijine odluke te iz dva razloga potvrdio primjenu opće predmnjeve povjerljivosti na dokumente razmijenjene u okviru pretprijave.

S jedne strane, nakon komunikacije povodom pretprijave može uslijediti preliminarno ispitivanje ili čak službeni ispitni postupak na temelju Uredbe 2015/1589¹⁰⁵. No, ako bi se dokumenti razmijenjeni tijekom pretprijave mogli priopćiti trećim osobama, predmnjeva povjerljivosti primjenjiva na dokumente u vezi s postupkom nadzora, koji je uređen tom uredbom, izgubila bi svoju djelotvornost, jer bi se dokumenti na koje se odnosi mogli prethodno otkriti.

S druge strane, komunikacija povodom pretprijave mora se odvijati u ozračju povjerenja između Komisije i dotične države članice. Ako bi Komisija morala odobriti pristup osjetljivim informacijama koje su države članice pružile u okviru komunikacije povodom pretprijave, te bi se države mogle suzdržati od toga da ih dijele, iako je ta volja za suradnjom bitna za uspjeh navedene komunikacije kojom se, prema Kodeksu najboljih praksi, nastoji poboljšati kvaliteta prijave i tako omogućiti da se pod najboljim uvjetima dođe do rješenja kojima se mogu otkloniti situacije koje mogu stvarati probleme s obzirom na pravo Europske unije o državnim potporama.

XIII. Javna služba

1. Raskid ugovora

U presudi **RY/Komisija** (T-160/17, [EU:T:2019:1](#)), donesenoj 10. siječnja 2019., Opći je sud poništio Komisijinu odluku kojom je zbog gubitka povjerenja otkazan ugovor na neodređeno vrijeme člana privremenog osoblja zbog povrede prava tog službenika na saslušanje, zajamčenog u članku 41. stavku 2. točki (a) Povelje Europske unije o temeljnim pravima.

Zainteresirana osoba, zaposlena kao član privremenog osoblja na temelju članka 2. točke (c) Uvjeta zaposlenja ostalih službenika Europske unije (u daljnjem tekstu: UZOS) obnašala je svoje dužnosti u uredu člana Komisije. Nakon Komisijine odluke o otkazu njezina ugovora, zainteresirana osoba je Komisijinu tijelu nadležnom za sklapanje ugovora o radu (u daljnjem tekstu: TNSUR) podnijela žalbu protiv predmetne odluke na temelju članka 90. stavka 2. Pravilnika o osoblju za dužnosnike Europske unije, uz obrazloženje, među ostalim, da nije bila obaviještena o razlozima koji su doveli do prestanka njezina ugovora i da joj nije bilo omogućeno da TNSUR-u iznese svoje stajalište. Potonji je odbio navedenu žalbu smatrajući da obveza saslušanja zainteresirane osobe prije otkaza ne postoji u slučaju člana privremenog osoblja zaposlenog na temelju članka 2. točke (c) UZOS-a, kada je odluka o prestanku ugovora donesena zbog gubitka povjerenja.

Opći je sud, prije svega, presudio da posebna narav dužnosti koje se obnašaju unutar ureda člana Komisije i nužnost održavanja odnosa međusobnog povjerenja ne mogu dotičnog suradnika lišiti prava na saslušanje prije donošenja odluke o jednostranom raskidu njegova ugovora zbog gubitka povjerenja. Opći je sud podsjetio na to da pravo zainteresirane osobe na saslušanje prije donošenja bilo kakve pojedinačne odluke, koja bi na nju mogla nepovoljno utjecati, jest izričito utvrđeno u odredbama članka 41. stavka 2. točke (a) Povelje o temeljnim pravima koja ima istu pravnu snagu kao Ugovori. Dodao je da se poštovanje prava na saslušanje tim više nameće kad je riječ o otkazu ugovora na neodređeno vrijeme člana privremenog osoblja, do kojeg je došlo na inicijativu uprave, jer takva mjera, koliko god mogla biti opravdana, jest akt s ozbiljnim posljedicama po zainteresiranu osobu. Pojasnio je da bi dotični član Komisije mogao smatrati, nakon što je njegovu suradniku omogućeno podnošenje očitovanja, da povjerenje u konačnici nije izgubljeno. K tomu,

¹⁰⁵ | Uredba Vijeća (EU) br. 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL 2015., L 248, str. 9.)

iako nije na TNSUR-u da svojom ocjenom nadomjesti ocjenu dotičnog člana Komisije u pogledu okolnosti je li povjerenje izgubljeno, TNSUR ipak mora prije svega provjeriti jesu li nepovjerenje ili gubitak povjerenja ipak istaknuti, zatim uvjeriti se da su činjenice pravilno utvrđene te, naposljetku, uvjeriti se da, s obzirom na izneseni razlog, zahtjev za otkaz nije zahvaćen povredom temeljnih prava ili pak zlouporabom ovlasti. U tom kontekstu TNSUR može, s obzirom na očitovanja koja je zainteresirana osoba dostavila, osobito smatrati da posebne okolnosti opravdavaju da se predvide mjere različite od otkaza.

Naposljetku, Opći je sud smatrao da je, u slučaju da član privremenog osoblja osporava da je saslušan, na TNSUR-u da podnese dokaz o tome da je zainteresiranoj osobi omogućeno podnošenje njezinih očitovanja o namjeri Komisije da otkáže njezin ugovor pozivajući se na gubitak povjerenja.

U presudi **L/Parlament** (T-59/17, [EU:T:2019:140](#)), donesenoj 7. ožujka 2019., Opći sud poništio je odluku Parlamenta o otkazu ugovora akreditiranog parlamentarnog asistenta (u daljnjem tekstu: APA) koji je zatražio zastupnik u Parlamentu zbog prekida odnosa povjerenja jer je akreditirani parlamentarni asistent obavljao vanjsku djelatnost a da nije podnio prethodni zahtjev za dopuštenje. U tom se pogledu od Općeg suda tražilo da odluči o tome u kojoj se mjeri „povjerenje” iz članka 139. stavka 1. točke (d) Uvjeta zaposlenja ostalih službenika (u daljnjem tekstu: Uvjeti zaposlenja), na kojem se temelji radni odnos između parlamentarnog asistenta i zastupnika u Parlamentu, moglo izgubiti, u smislu navedenog članka, zbog obavljanja neprijavljenih vanjskih djelatnosti kada iz sadržaja spisa proizlazi da je navedeni zastupnik uzrok obavljanja navedenih djelatnosti.

Opći je sud odlučio da, s jedne strane, iako tijelo ovlašteno za sklapanje ugovora o radu u Parlamentu (u daljnjem tekstu: tijelo nadležno za sklapanje ugovora) nije dužno zamijeniti svojom ocjenom ocjenu predmetnog zastupnika o stvarnim razlozima prekida odnosa povjerenja, ono ipak mora osigurati da se opravdanje temelji na činjenicama koje ga mogu uvjerljivo opravdati i da, s druge strane, ako se institucija koja odluči otkazati ugovor APA-a osobito poziva na gubitak povjerenja koje je dovelo do odluke o otkazu, sud je dužan provjeriti je li taj razlog uvjerljiv.

Opći je sud u ovom slučaju smatrao da dotični zastupnik u Parlamentu nije mogao zanemariti da je tužitelj obavljao pravnu profesiju usporedno sa svojim dužnostima APA-a, s obzirom na to da su, kao što to proizlazi iz elemenata spisa, obavljanjem takve profesije slijeđene njegove upute i da je zastupnik u Parlamentu znao da takva djelatnost nije bila prijavljena u skladu s člankom 12.b stavkom 1. Pravilnika o osoblju, s obzirom na to da tijelo nadležno za sklapanje ugovora nije saslušalo navedenog zastupnika u Parlamentu u vezi s predmetnim vanjskim djelatnostima, kao što se to predviđa člankom 6. stavkom 2. Provedbenih mjera glave VII. Uvjeta zaposlenja. Osim toga, Opći sud ističe da zastupnik u Parlamentu nije mogao razumno očekivati da predmetne vanjske djelatnosti, uzimajući u obzir njihovu prirodu, budu predmet službenog zahtjeva za dopuštenje upućenog Parlamentu. Naime, riječ je, osobito, o podnošenju zahtjeva za azil u Rusiji i Švicarskoj kako bi se zastupniku u Parlamentu omogućilo da izbjegne zatvorsku kaznu, o zastupanju u postupku pred sudom zastupnika u istu svrhu i o pokretanju *ad hoc* sporova u području ljudskih prava radi promicanja ugleda navedenog zastupnika kako bi se otežalo njegovo zatvaranje nakon što je protiv njega pokrenut kazneni postupak. Opći je sud iz toga zaključio da nije uvjerljiv razlog koji je pružio zastupnik u Parlamentu kako bi opravdao odluku o otkazu, odnosno gubitak povjerenja, i da je stoga tijelo nadležno za sklapanje ugovora počinilo očitu pogrešku u ocjeni postupivši po zahtjevu za otkaz koji je postavio zastupnik u Parlamentu.

2. Automatsko umirovljenje

U presudi **RV/Komisija** (T-167/17, [EU:T:2019:404](#)), donesenoj 12. lipnja 2019., Opći je sud prihvatio tužbu bivšeg dužnosnika za poništenje Komisijine odluke kojom je on poslan na dopust u interesu službe na temelju članka 42.c Pravilnika o osoblju za dužnosnike Europske unije, i kojom je, istodobno, automatski umirovljen na temelju petog stavka te odredbe.

Opći je sud prije svega morao ispitati problematiku u vezi s određivanjem područja primjene članka 42.c Pravilnika o osoblju, unatoč okolnosti da tužitelj nije istaknuo tužbeni razlog koji sadržava tu problematiku. No, Opći sud odlučio ga je ispitati na temelju dvaju alternativnih zahtjeva.

S jedne strane, Opći sud najprije je istaknuo da su definiranje područja primjene članka 42.c Pravilnika o osoblju i njegova primjena na slučaj dužnosnika koji je već navršio „dob za stjecanje prava na odlazak u mirovinu“ nužan preduvjet za ispitivanje prigovora koje je iznio tužitelj te da je pravno obavezan ispitati tu problematiku jer bi u protivnom, ovisno o slučaju, mogao biti prisiljen svoju odluku temeljiti na pogrešnim pravnim razmatranjima. S druge strane i podredno, Opći je sud primijetio da u svakom slučaju tužbeni razlog koji se temelji na povredi područja primjene zakona jest razlog koji se odnosi na javni poredak, te da je na njemu da ga ispita po službenoj dužnosti. U tom je pogledu Opći sud smatrao da bi on očito povrijedio svoju dužnost suda koji ispituje zakonitost kad ne bi po službenoj dužnosti istaknuo da je pobijana odluka donesena na temelju pravnog pravila, odnosno članka 42.c Pravilnika o osoblju, koje se ne može primijeniti u predmetnom slučaju i kad bi, posljedično, odlučio o sporu koji se pred njim vodi i sam primjenjujući takvo pravilo.

Što se tiče merituma, Opći je sud, doslovno, kontekstualno i teleološki tumačeći članak 42.c Pravilnika o osoblju, zaključio da se ta odredba ne može primijeniti na dužnosnike koji su, poput tužitelja, navršili „dob za stjecanje prava na odlazak u mirovinu“ u smislu te odredbe.

3. Socijalna sigurnost

Svojom presudom *Wattiau/Parlament* (T-737/17, [EU:T:2019:273](#)), donesenom 30. travnja 2019., Opći sud poništio je odluku Ureda za obračun Luksemburga zajedničkog sustava zdravstvenog osiguranja Europske unije (RCAM) o tome da tužitelj, bivši europski dužnosnik koji je trenutačno umirovljen i osiguran u RCAM-u, snosi 15 % računa za medicinske usluge koji je izdao luksemburški bolnički centar zbog tretmana u okviru oksigenacijske terapije u hiperbaričnoj komori koje je tužitelj imao. Tužitelj je smatrao da iznos računa koji se odnose na predmetne usluge predstavlja prekomjerno zaračunavanje u odnosu na iznos koji bi bio obračunat osiguraniku nacionalnog zdravstvenog sustava. U prilog svojem zahtjevu za poništenje tužitelj je istaknuo prigovor nezakonitosti usmjeren protiv Sporazuma sklopljenog 1996. između Europskih zajednica i Europske investicijske banke (EIB), s jedne strane, te Entente des hôpitaux luxembourgeois (Udruženje luksemburških bolnica) i Velikog Vojvodstva Luksemburga, s druge strane, o određivanju cijena bolničke skrbi pružene osiguranicima RCAM-a i u caisse de maladie de la BEI (zdravstveno osiguranje EIB-a) (u daljnjem tekstu: Sporazum iz 1996.).

Sud je najprije presudio da je prigovor nezakonitosti dopušten. On je, konkretnije, zaključio da se, s jedne strane, Sporazum iz 1996. može ne samo izjednačiti s aktom koji je donijela institucija Unije u smislu članka 277. UFEU-a, nego i da je on akt opće primjene. S druge strane, Sporazum iz 1996. izravno je pravno povezan s pobijanom odlukom. Naime, jedan od iznosa iz pobijane odluke proizlazio je iz cjenovnog raspona koji je sam bio izrađen na temelju Sporazuma iz 1996. i nalazio se u njegovu prilogu.

Što se tiče osnovanosti prigovora nezakonitosti, Opći je sud smatrao da predmetni sustav obračuna čini neizravnu diskriminaciju na temelju državljanstva. U tom je pogledu Opći sud presudio, kao prvo, da se osiguranici RCAM-a nalaze u situaciji usporedivoj s osiguranicima u Caisse nationale de santé luxembourgeoise (luksemburški Zavod za zdravstveno osiguranje), kada se tim dvjema kategorijama osiguranika pruža ista medicinska skrb.

Kao drugo, Opći je sud smatrao da su tarife koje se primjenjuju na osiguranike RCAM-a i koje proizlaze iz cjenovnog raspona donesenog na temelju Sporazuma iz 1996. znatno više od tarifa koje se primjenjuju na osiguranike u luksemburškom Zavodu za zdravstveno osiguranje. Naime, Sporazumom iz 1996. uspostavljen je

sustav obračuna u skladu s kojim osiguranici RCAM-a snose kako fiksne tako i promjenjive troškove povezane s predmetnim bolničkim uslugama, dok osiguranici u luksemburškom Zavodu za zdravstveno osiguranje za isto liječenje ne snose nikakav trošak u obliku računa.

Kao treće i posljednje, Opći je sud istaknuo da nikakav legitiman cilj ne opravdava u ovom slučaju razliku u postupanju između korisnika dvaju sustava naknade troškova liječenja kako proizlazi iz cjenovnog raspona priloženog Sporazumu iz 1996.

4. Zviždači

U presudi **Rodriguez Prieto/Komisija** (T-61/18, u žalbenom postupku¹⁰⁶, [EU:T:2019:217](#)), objavljenoj 4. travnja 2019., Opći sud poništio je odluku Europske komisije o odbijanju zahtjeva za pomoć na temelju članka 24. Pravilnika o osoblju za dužnosnike Europske unije i pritom utvrdio povredu tužiteljeva prava na predmnjevu nedužnosti.

Od 1996. Eurostat je osiguravao da se u javnosti šire prikupljeni statistički podaci oslanjajući se na Ured za publikacije Europskih zajednica i mrežu prodajnih mjesta. Tužitelj, koji je voditelj odjela u Eurostatu, zatražio je 1998. da se provede unutarnja revizija. Uslijed utvrđenja nepravilnosti, nakon čega je provedena istraga Europskog ureda za borbu protiv prijevara (OLAF), Komisija je 2003. pokrenula kazneni postupak pred francuskim tijelima, u okviru kojeg se tužitelja pozvalo kao svjedoka, a zatim ga se optužilo. Tužitelj je podnio prvi zahtjev za pomoć na temelju članka 24. Pravilnika o osoblju, u kojem je istaknuo svoj status zviždača i čija je svrha bila da Komisija snosi odvjetničke troškove koje je imao. Taj je zahtjev odbijen.

Budući da su francuski sudovi donijeli rješenje o obustavi postupka u odnosu na sve optužene osobe, među kojima je i tužitelj, Komisija je podnijela žalbu, a potom žalbu u kasacijskom postupku, koje su obje odbijene. Tužitelj je stoga podnio drugi zahtjev za pomoć kako bi Komisija snosila njegove odvjetničke troškove koji su nastali pred francuskim sudovima. Podredno, prigovorio je Komisiji da je zanemarila njegov status zviždača i uskratila mu s time povezanu zaštitu protivno članku 22.a Pravilnika o osoblju te je zahtijevao naknadu štete. Tužitelj je pred Općim sudom osporavao Komisijino odbijanje tih zahtjeva.

Što se tiče, kao prvo, primjenjivosti članka 24. Pravilnika o osoblju u ovom slučaju, Opći sud podsjetio je da je cilj tog članka da institucija zaštiti svoje dužnosnike od postupaka trećih osoba, a ne od postupaka nje same. S jedne strane, akti francuskih pravosudnih tijela u ovom su slučaju dio redovnog odvijanja kaznenog postupka i ne predstavljaju postupanja koja su *a priori* ilegalna i kojima se može opravdati pomoć. S druge strane, članak 24. Pravilnika o osoblju nije bio primjenjiv u ovom slučaju jer tužitelj zapravo traži Komisijinu pomoć protiv samih akata te institucije, kojima je ona pokrenula kazneni postupak i kojima je taj postupak produljivan.

Nadalje, kad je riječ o navodnom zanemarivanju tužiteljeva položaja kao zviždača, Opći sud podsjetio je da se člankom 22.a Pravilnika o osoblju, koji je stupio na snagu 1. svibnja 2004., na teret svih dužnosnika uvodi obveza obavještanja o činjenicama zbog kojih se može pretpostaviti postojanje nezakonite aktivnosti ili neispunjavanje obveza dužnosnika Unije. Opći sud istaknuo je da je svaki dužnosnik koji je prije tog datuma poduzeo inicijativu da upozori svoje nadređene na postojanje nezakonitosti ili neispunjavanje obveza iz Pravilnika o osoblju za koje je znao i koje mogu naštetiti financijskim interesima Unije već imao pravo koristiti se zaštitom institucije od svakog mogućeg osvetničkog akta zbog tog otkrivanja, kao i pravo da mu navedena institucija ne uzrokuje štetu, ako je postupao u dobroj vjeri. Međutim, Opći sud presudio je da ta

106 | Predmet C-457/19 P, **Rodriguez Prieto/Komisija**

zaštita ne može štititi dužnosnika od istraga koje se odnose na njegovu moguću uključenost u prijavljena djela. Dužnosnikova inicijativa može, u slučaju da se tim istragama potvrdi njegova uključenost, biti najviše olakotna okolnost u okviru postupaka radi izricanja sankcija. Stoga, položaj zviždača, koji je tužitelj zatražio, nije bio takav da ga zaštiti od postupaka.

U tom kontekstu, pitanje je bilo je li Komisija počinila nezakonitosti time što je dala povoda nastavku kaznenog postupka nakon rješenja o obustavi postupka. Nakon što je Opći sud podsjetio da činjenica da postoji mogućnost ostvarivanja svojih prava sudskim putem i sudski nadzor koji ona podrazumijeva jest izraz općeg pravnog načela i da činjenica da je institucija pokrenula sudski postupak može tek u vrlo iznimnim okolnostima biti pogreška službe, zaključio je da u predmetnom slučaju ne postoji takva pogreška i stoga je odbio zahtjev za naknadu štete koja je tužitelju navodno uzrokovana činjenicom da je bio izložen kaznenom postupku u razdoblju između 2003. i 2016.

Naposljetku, Opći je sud, nakon što je podsjetio da se, čak i ako nema kaznenog progona, načelo predmnjeve nedužnosti primjenjuje na dužnosnika optuženog za povredu obveza iz Pravilnika o osoblju koja je dovoljno ozbiljna da opravda OLAF-ovu istragu kako bi uprava mogla donijeti bilo kakvu, a po potrebu i strogu mjeru koja se nameće, utvrdio da je Komisija povrijedila tužiteljevo pravo na predmnjevu nedužnosti time što je odbila tužiteljev zahtjev za snošenje njegovih troškova obrane nastalih u okviru francuskog kaznenog postupka, i to iz razloga što je u biti i dalje postojala suprotstavljenost njezinih interesa s interesima potonjeg tužitelja, iako je kazneni postupak protiv njega bio obustavljen.

5. Sigurnost osoblja u službi Unije

Presudom ***Missir Mamachi di Lusignano i dr./Komisija*** (T-502/16, [EU:T:2019:795](#)), donesenom 20. studenoga 2019., Opći sud prihvatio je tužbu za naknadu štete koju su podnijeli majka, brat i sestra Alessandra Missira Mamachija di Lusignana (u daljnjem tekstu: tužitelji), europskog dužnosnika ubijenog u Rabatu (Maroko).

Alessandro Missir Mamachi di Lusignano (u daljnjem tekstu: Alessandro Missir ili preminuli dužnosnik) ubijen je 18. rujna 2006. sa svojom suprugom u Rabatu (Maroko) gdje je trebao preuzeti dužnost političkog i diplomatskog savjetnika u delegaciji Europske komisije. Ubojstvo je počinjeno u opremljenoj kući koju je ta delegacija unajmila za Alessandra Missira, njegovu suprugu i njihovo četvero djece. Tužitelji su podnijeli tužbu u ovom predmetu nakon donošenja presude Općeg suda od 7. prosinca 2017., ***Missir Mamachi di Lusignano i dr./Komisija*** (T-401/11 P-RENV-RX, [EU:T:2017:874](#)), u kojoj je Opći sud odlučio o zahtjevu za naknadu štete koji su podnijeli otac i djeca preminulog dužnosnika. U svojim su očitovanjima tužitelji ocijenili da, iako je već donesenim odlukama naknađen dio štete, u okviru ove tužbe treba procijeniti drugu štetu, odnosno neimovinsku štetu koju su pretrpjeli majka, brat i sestra preminulog dužnosnika. Komisija je prigovorila da je, kad je riječ o neimovinskoj šteti na koju se poziva majka preminulog dužnosnika, zahtjev za naknadu štete nedopušten jer nije podnesen pravodobno. Kad je riječ o neimovinskoj šteti na koju se pozivaju brat i sestra Alessandra Missira, Komisija je odgovorila da, osim što je njihov zahtjev nepravodoban, ti se tužitelji ne mogu smatrati osobama na koje se primjenjuje Pravilnik o osoblju za dužnosnike Europske unije (u daljnjem tekstu: Pravilnik o osoblju).

U tom se pogledu Opći sud kao prvo trebao izjasniti o svojstvu braće i sestara preminulog dužnosnika u svrhu podnošenja zahtjeva za naknadu štete na temelju članka 270. UFEU-a. Opći sud naveo je da je kriterij koji određuje korištenje tim postupovnim sredstvom onaj „osobe na koju se primjenjuje Pravilnik o osoblju” (članak 91. stavak 1. Pravilnika o osoblju). Članak 73. Pravilnika o osoblju predviđa da se u slučaju smrti osiguranog dužnosnika isplaćuje zajamčena naknada njegovu bračnom drugu i djeci, ako postoje, a u protivnom drugim dužnosnikovim srođnicima u silaznoj liniji, odnosno srođnicima u uzlaznoj liniji ili naposljetku instituciji. Budući da se u tom članku ništa ne navodi o pobočnim srođnicima, Komisija je tvrdila da oni nemaju pravo na naknadu pretrpljene štete. Dodala je da, iako se pobočni srođnici navode u člancima 40., 42.b

i 55.a Pravilnika o osoblju, ta činjenica nije relevantna u ovom slučaju jer se navedeni članci ne primjenjuju u slučaju dužnosnika koji izgubi život zbog povrede dužnosti zaštite koju je počinila institucija. Opći sud naveo je da se samo na temelju činjenice da se tužitelj po bilo kojoj osnovi navodi u Pravilniku o osoblju ne može smatrati da je kriterij „osobe na koju se primjenjuje Pravilnik o osoblju” ispunjen. Potrebno je da to bude na osnovi koja odražava relevantnu vezu između tužitelja i akta koji on pobija ili koja odražava takvu vezu između tužitelja i dužnosnika čija povreda interesa njemu također navodno uzrokuje štetu. Opći sud utvrdio je da je to slučaj ne samo za dužnosnikove srodnike u uzlaznoj i silaznoj liniji te njegova bračnog druga, nego također i za njegovu braću i sestre. Naime, te se osobe navode u „Pravilniku o osoblju” – bilo u članku 73. ili u člancima 40., 42.b i 55.a navedenog pravilnika – jer je zakonodavac konkretnim odredbama Pravilnika o osoblju htio uzeti u obzir njihov blizak odnos s dužnosnikom. Prema tome, braću i sestre treba smatrati „osobama na koje se primjenjuje Pravilnik o osoblju” kad je riječ o određivanju pravnog sredstva koje trebaju poduzeti ako namjeravaju tražiti naknadu neimovinske štete koju su pretrpjeli zbog smrti svojeg brata ili sestre dužnosnika za koju je, prema njihovom mišljenju, odgovorna institucija.

Kao drugo, Opći sud morao se izjasniti o nepravodobnosti – na koju se poziva Komisija – podnošenja zahtjeva za naknadu štete koji su podneseni nakon isteka razumnog roka i o prigovoru tužiteljâ u skladu s kojim je Komisija taj argument o zapreci vođenju postupka iznijela nepravodobno. Opći sud naveo je da sudska praksa Suda u skladu s kojom se poštovanje roka zastare predviđenog člankom 46. stavkom 1. Statuta Suda Europske unije ne ispituje po službenoj dužnosti također vrijedi *mutatis mutandis* za zastaru do koje je došlo istekom razumnog roka u kojem je trebalo podnijeti zahtjev za naknadu štete na temelju Pravilnika o osoblju. Prema tome, zapreka vođenju postupka na koju se poziva Komisija nije pitanje javnog poretka koje je Opći sud trebao ispitivati po službenoj dužnosti. Opći je sud stoga razmatrao prigovor tužiteljâ koji se temeljio na nepravodobnosti isticanja argumenta o postojanju zapreke vođenju postupka te ga je odbio kao neosnovanog. Razmatrajući zatim argument o zapreci vođenju postupka koji se temeljio na nepravodobnosti podnošenja tužbe, Opći sud ga je također odbio navodeći da, iako se petogodišnji rok zastare predviđen u području tužbe povodom izvanugovorne odgovornosti člankom 46. Statuta Suda Europske unije ne primjenjuje u sporovima između Unije i njezinih službenika, u skladu s ustaljenom sudsom praksom ipak treba voditi računa o usporedbi koja se omogućuje tim rokom kako bi se ocijenilo je li tužba podnesena u razumnom roku.

Kao treće, kad je riječ o meritumu predmeta, slijedeći načela primijenjena u presudi **Missir Mamachi di Lusignano i dr./Komisija** (T-401/11 P-RENV-RX), Opći sud prihvatio je zahtjev za naknadu neimovinske štete koji je podnijela majka preminulog dužnosnika. Kad je riječ o zahtjevu za naknadu štete koji su podnijeli brat i sestra preminulog dužnosnika i o uvjetima te naknade štete odnosno o povredi, uzročnoj vezi i neimovinskoj šteti, Opći sud naveo je da su odgovornost Komisije za ubojstvo Alessandra Missira, koja je utvrđena odlukom koja je postala pravomoćna, i načelo Komisijine solidarne odgovornosti za štetu koja je uzrokovana tim ubojstvom potpuno primjenjivi na ovaj slučaj. Kad je riječ o neimovinskoj šteti koju su pretrpjeli brat i sestra preminulog dužnosnika, Opći sud naveo je da se članku 73. Pravilnika o osoblju, na način kako ga tumači sudska praksa, ne protivi to da braća i sestre dužnosnika koji je preminuo zbog povrede Unije, prema potrebi, ostvare naknadu svoje neimovinske štete koju su pretrpjeli zbog te smrti. Zbog neodređenosti tog pitanja u pravu Unije, Opći sud istaknuo je da iz prava država članica proizlazi zajedničko opće načelo u skladu s kojim u okolnostima koje su slične onima u ovom slučaju nacionalni sud priznaje pravo braće i sestara preminulog dužnosnika da prema potrebi traže naknadu neimovinske štete pretrpljene zbog te smrti.

XIV. Sporovi o naknadi štete

U presudi **Printeos/Komisija** (T-201/17, u žalbenom postupku¹⁰⁷, [EU:T:2019:81](#)), objavljenoj 12. veljače 2019., Opći sud prihvatio je, u okviru tužbe zbog izvanugovorne odgovornosti podnesene na temelju članka 268. UFEU-a, tužiteljev zahtjev kojim najprije nastoji dobiti naknadu štete proizišle iz odbijanja Europske komisije da mu, nakon poništenja odluke kojom mu se nalaže novčana kazna za povredu članka 101. UFEU-a, isplati zatezne kamate na glavnici vraćene novčane kazne.

Odlukom C (2014) 9295 *final* od 10. prosinca 2014. u vezi s tim postupkom na temelju članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (AT.39780 – Omotnice) (u daljnjem tekstu: Odluka od 10. prosinca 2014.) Europska komisija utvrdila je da je tužitelj, Printeos, povrijedio članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru (EGP) sudjelujući u zabranjenom sporazumu koji je sklopljen i proveden na europskom tržištu standardnih kataloških omotnica te posebnih otisnutih omotnica. Komisija je slijedom toga tužitelju izrekla, solidarno s određenim njegovim društvima kćerima, novčanu kaznu u iznosu od 4 729 000 eura.

Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 20. veljače 2015. tužitelj je pokrenuo postupak koji se temelji na članku 263. UFEU-a i kojim se, kao prvo, traži djelomično poništenje Odluke od 10. prosinca 2014. Tužitelj je 9. ožujka 2015. privremeno platio novčanu kaznu koja mu je izrečena. U presudi od 13. prosinca 2016., **Printeos i dr./Komisija**¹⁰⁸, Opći sud prihvatio je zahtjev za djelomično poništenje Odluke od 10. prosinca 2014. Komisija je, slijedom toga, vratila tužitelju glavnici privremeno plaćene novčane kazne, ali je ipak u skladu s člankom 90. stavkom 4. točkom (a) drugom rečenicom Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 1268/2012¹⁰⁹ (u daljnjem tekstu: sporna odredba) odbila prihvatiti njegov zahtjev za plaćanje kamata na privremeno plaćen iznos novčane kazne jer je ukupan povrat od njegova ulaganja u financijsku imovinu bio negativan. Naime, spornom se odredbom predviđa da, kad se novčana kazna ukine ili smanji, nakon što su iscrpljena sva pravna sredstva, neopravdano naplaćene iznose treba vratiti dotičnoj trećoj strani zajedno s kamatama, uzimajući u obzir da, ako je ukupan povrat od iznosa privremeno plaćene novčane kazne, uloženog u financijsku imovinu, za predmetno razdoblje bio negativan, vraća se samo nominalna vrijednost neopravdano naplaćenih iznosa.

Nakon podsjetnika na uvjete za izvanugovornu odgovornost Unije, Opći sud istaknuo je da se tužitelj, među ostalim, poziva na povredu članka 266. UFEU-a te da, slijedom toga, traži da se utvrdi postojanje dovoljno ozbiljne povrede te odredbe. U ovom slučaju smatra da je članak 266. UFEU-a pravno pravilo koje ima za cilj dodijeliti prava pojedincima jer se njime predviđa apsolutna i bezuvjetna obveza institucije čiji je akt proglašen ništavim da donese, u interesu tužitelja koji je uspio u postupku, mjere koje obuhvaćaju izvršenje poništavajuće presude, čemu odgovara tužiteljevo pravo na potpuno poštovanje te obveze. Međutim, prilikom poništenja odluke kojom se izriče novčana kazna, sudska je praksa priznala tužiteljevo pravo na povrat u stanje u kojem se nalazio prije donošenja te odluke, što osobito podrazumijeva povrat glavnice koja je zbog poništene odluke neopravdano plaćena kao i plaćanje zateznih kamata. Naime, za razliku od plaćanja kompenzacijskih kamata, plaćanje zateznih kamata predstavlja mjeru izvršenja presude kojom se poništava novčana kazna, u smislu članka 266. prvog stavka UFEU-a, jer je njegov cilj paušalno obeštetiti nemogućnost ostvarenja tražbine i potaknuti dužnika da u najkraćem mogućem roku izvrši navedenu presudu (presuda

107| Predmet C-301/19 P, **Komisija/Printeos**

108| Presuda Općeg suda od 13. prosinca 2016., **Printeos i dr./Komisija** (T-95/15, [EU:T:2016:722](#))

109| Delegirana uredba Komisije (EU) br. 1268/2012 od 29. listopada 2012. o pravilima za primjenu Uredbe (EU, Euratom) br. 966/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije (SL 2012., L 362, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 9., str. 183.)

od 12. veljače 2015., **Komisija/IPK International**, C-336/13 P, [EU:C:2015:83](#), t. 29. i 30.; rješenje od 21. ožujka 2006., **Holcim (Francuska)/Komisija**, T-86/03, neobjavljeno, [EU:T:2006:90](#), t. 30. i 31.; presuda od 10. listopada 2001., **Corus UK/Komisija**, T-171/99, [EU:T:2001:249](#), t. 50., 52. i 53.).

Nadalje, Opći sud, time što je naglasio da sporna odredba, s obzirom na zakonodavni kontekst, jasan tekst i izričito upućivanje na pravne lijekove i poništenje odluke kojom se izriče novčana kazna, ima za cilj provedbu zahtjeva iz članka 266. prvog stavka UFEU-a i da je stoga treba tumačiti s obzirom na potonju odredbu, ističe, među ostalim, da Delegirana uredba Komisije br. 1268/2012 ne pojašnjava izraze „zajedno s kamatama“, niti kvalificira navedene kamate kao „zatezne“. Stoga, time što je podsjetio da obveza koja izravno proizlazi iz članka 266. prvog stavka UFEU-a ima za cilj paušalno nadoknaditi nemogućnost ostvarenja tražbine, kako bi se ispunilo načelo *restitutio in integrum*, Opći sud utvrđuje da je Komisija zbog poništenja s retroaktivnim učinkom Odluke od 10. prosinca 2014. nužno kasnila s plaćanjem glavnice novčane kazne od dana njezina privremenog plaćanja.

Opći sud zaključuje da je Komisija bila dužna, u skladu s člankom 266. prvim stavkom UFEU-a, na temelju mjera izvršenja iz presude u predmetu T-95/15 ne samo vratiti glavnice novčane kazne nego i platiti zatezne kamate kako bi mu paušalno nadoknadila uskraćivanje korištenja tim iznosom tijekom referentnog razdoblja i da ne raspolaže marginom prosudbe u tom pogledu, uzimajući u obzir da je povreda te apsolutne i bezuvjetne obveze dovoljno ozbiljna povreda te odredbe koja može dovesti do izvanugovorne odgovornosti Unije.

Osim toga, Opći sud odlučuje da to što je Komisija povrijedila svoju obvezu dodjele zateznih kamata na temelju članka 266. prvog stavka UFEU-a predstavlja dovoljno izravnu uzročno-posljedičnu vezu sa štetom koju je tužitelj pretrpio, uzimajući u obzir da ta šteta iznosi gubitak navedenih zateznih kamata tijekom referentnog razdoblja koji predstavlja paušalnu naknadu za uskraćivanje korištenja glavnice novčane kazne tijekom tog razdoblja i odgovara primjenjivoj stopi refinanciranja Europske središnje banke (ESB) uvećanoj za 2 postotna boda koje traže tužitelji.

Slijedom toga, nalaže Europskoj uniji, koju zastupa Komisija, da nadoknadi štetu koju je pretrpio tužitelj jer mu nije isplaćen iznos od 184 592,95 eura na koji je imao pravo na temelju zateznih kamata dospjelih u razdoblju od 9. ožujka 2015. do 1. veljače 2017., uvećan za zatezne kamate računajući od proglašenja ove presude do potpune isplate po stopi koju utvrđuje ESB za svoje glavne operacije refinanciranja, uvećanoj za 3,5 postotnih bodova.

U presudi **Steinhoff i dr./ESB** (T-107/17, u žalbenom postupku¹¹⁰, [EU:T:2019:353](#)), donesenoj 23. svibnja 2019., Opći sud odbio je tužbu za naknadu štete koju su navodno pretrpjeli privatni vjerovnici nakon donošenja mišljenja Europske središnje banke (ESB) o vrijednosnim papirima koje izdaje ili za koje jamči Helenska Republika¹¹¹.

Dana 2. veljače 2012. Helenska Republika je na temelju članka 127. stavka 4. UFEU-a u vezi s člankom 282. stavkom 5. UFEU-a podnijela ESB-u zahtjev za mišljenje o nacrtu Zakona br. 4050/2012 o uvođenju pravila o izmjeni uvjeta primjenjivih na utržive dužničke instrumente koje izdaje ili za koje jamči grčka država u okviru sporazuma s njihovim imateljima, radi restrukturiranja grčkog javnog duga, a koji se temelji osobito na primjeni „klauzula o zajedničkom djelovanju“ (u daljnjem tekstu: KZD). Budući da je ESB dao pozitivno mišljenje o nacrtu zakona, potonji nacrt zakona je 23. veljače 2012. donio grčki parlament.

Na temelju mehanizma KZD-a, predložene izmjene dotičnih dužničkih instrumenata bile su namijenjene da postanu pravno obvezujuće za svakog imatelja dužničkih instrumenata koji su uređeni grčkim pravom i izdani prije 31. prosinca 2011., kako su utvrđeni u aktu Vijeća ministara kojim su odobrene pozivnice za

¹¹⁰| Predmet C-571/19 P, **EMB Consulting i dr./ESB**

¹¹¹| Mišljenje ESB-a od 17. veljače 2012. o uvjetima za vrijednosne papire koje izdaje ili za koje jamči grčka država (CON/2012/12)

sudjelovanje privatnih ulagača (*Private Sector Involvement*, u daljnjem tekstu: PSI), ako navedene izmjene odobri kvorum imatelja vrijednosnih papira koji predstavlja najmanje dvije trećine nominalne vrijednosti navedenih vrijednosnih papira. Budući da su kvorum i potrebna većina za provedbu predviđene zamjene vrijednosnih papira postignuti, svim imateljima grčkih dužničkih instrumenata, uključujući one koji su se usprotivili toj zamjeni, na temelju Zakona br. 4050/2012 zamijenjeni su njihovi vrijednosni papiri te je, slijedom toga, njihova vrijednost umanjena. Tužitelji, kao imatelji grčkih dužničkih instrumenata, sudjelovali su u restrukturiranju grčkog javnog duga na temelju PSI-ja i KZD-a provedenih na temelju Zakona br. 4050/2012, nakon što su odbili ponudu za zamjenu svojih vrijednosnih papira.

Svojom tužbom tužitelji ističu odgovornost ESB-a za štetu koju su navodno pretrpjeli zbog činjenice da je u svojem mišljenju ESB propustio skrenuti pažnju Helenskoj Republici na nezakonitost restrukturiranja grčkog javnog duga predviđenog obveznom zamjenom dužničkih instrumenata.

Što se tiče izvanugovorne odgovornosti ESB-a, Opći je sud istaknuo, kao prvo, da nacionalna tijela nisu vezana mišljenjima ESB-a. Naime, na temelju uvodne izjave 3. i članka 4. Odluke 98/415¹¹², nacionalna tijela moraju samo uzimati u obzir ta mišljenja i ona ne dovode u pitanje odgovornost tih tijela za pitanja koja su predmet odnosnih propisa. Proizlazi da, iako poštovanje obveze savjetovanja s ESB-om zahtijeva mogućnost s njegove strane da nacionalnim tijelima učinkovito iznosi svoje stajalište, njima se ne može nametnuti da ih se pridržavaju. Kao drugo, Opći je sud utvrdio da ESB ima široku diskrecijsku ovlast prilikom donošenja svojih mišljenja. Široka diskrecijska ovlast kojom ESB raspolaže podrazumijeva da njegova izvanugovorna odgovornost može nastati samo na temelju očitog i ozbiljnog nepoštovanja ograničenja te ovlasti. Slijedom toga, ESB-ova izvanugovorna odgovornost može nastati samo na temelju dovoljno ozbiljne povrede pravnog pravila kojim se prava dodjeljuju pojedincima.

U tom je kontekstu Opći sud presudio da tužitelji pogrešno navode da je ESB počinio nezakonitost na temelju koje može nastati njegova izvanugovorna odgovornost time što u spornom mišljenju nije prijavio povredu načela *pacta sunt servanda* koja je prema njima počinjena donošenjem Zakona br. 4050/2012. Naime, upis tužitelja spornih dužničkih instrumenata koje je izdala i za koje jamči Helenska Republika stvorio je ugovorni odnos između njih i Helenske Republike. Taj ugovorni odnos nije uređen načelom *pacta sunt servanda* iz članka 26. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora¹¹³. Primjenom njezina članka 1., ta se konvencija primjenjuje samo na međunarodne ugovore između država. Slijedom toga, članak 26. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora nije pravno pravilo kojim se tužiteljima dodjeljuju prava.

Usto, Opći je sud primijetio da niti su pojedinci adresati mišljenja ESB-a niti su njihov glavni predmet ugovorni odnosi između pojedinca i države članice povodom izdavanja dužničkih instrumenata te države članice. Naime, na temelju članka 2. Odluke 98/415, adresati mišljenja ESB-a su tijela država članica koja su dužna savjetovati se s ESB-om, a ne pojedinci. Slijedom toga, kada se, kao u ovom slučaju, Helenska Republika savjetuje s ESB-om o nacrtu propisa u pogledu nacionalnih banaka i pravila koja se primjenjuju na financijske institucije u mjeri u kojoj takva pravila značajno utječu na stabilnost tih institucija i financijskih tržišta, on nije dužan izjasniti se poštuje li ta država članica opće načelo ugovornog prava, *pacta sunt servanda*, prema imateljima državnih dužničkih instrumenata. Tako se na temelju ESB-ove nadležnosti za davanje mišljenja tužiteljima ne dodjeljuje pravo da to tijelo prijavi povredu ugovornog prava koje oni imaju prema Helenskoj Republici povodom svojeg upisa grčkih dužničkih instrumenata koje je potonja izdala i za koje ona jamči.

112| Odluka Vijeća 98/415/EZ od 29. lipnja 1998. o savjetovanju nacionalnih tijela s Europskom središnjom bankom u pogledu nacрта propisa (SL 1998., L 189, str. 42.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 5., str. 25.)

113| Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora od 23. svibnja 1969. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, sv. 1155., str. 331.)

Slijedom toga, Opći je sud zaključio da ograničenje vrijednosti dužničkih instrumenata tužitelja nije mjera koja je neproporcionalna s obzirom na cilj koji se sastoji od zaštite gospodarstva Helenske Republike i europodručja od rizika od prestanka plaćanja Helenske Republike i urušavanja njezina gospodarstva. Dakle, tužitelji su pogrešno tvrdili da predmetne mjere čine povredu prava na vlasništvo zajamčenog člankom 17. stavkom 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.

Potom je Opći sud zaključio da nema povrede slobodnog kretanja kapitala utvrđenog u članku 63. stavku 1. UFEU-a presudivši da su u ovom slučaju mjere provedene Zakonom br. 4050/2012 bile opravdane važnim razlozima u općem interesu s obzirom na to da su okolnosti koje su dovele do tog zakona bile doista iznimne jer je, zbog nepostojanja restrukturiranja, kratkoročno neispunjavanje, barem djelomično, obveza Helenske Republike bilo vjerojatna mogućnost. Isto tako, predmetnim mjerama nastojala se osigurati stabilnost bankovnog sustava europodručja kao cjeline. K tomu, tužitelji nisu dokazali da su navedene mjere neproporcionalne. Na temelju njih se mogla ponovno uspostaviti stabilnost bankovnog sustava europodručja kao cjeline te nije dokazano da su one prekoračile ono što je nužno za ponovnu uspostavu navedene stabilnosti. Konkretno, sudjelovanje privatnih vjerovnika u zamjeni grčkih dužničkih instrumenata isključivo na dobrovoljnoj osnovi, kao što to tužitelji zagovaraju, ne bi omogućilo da se osigura uspjeh te zamjene vrijednosnih papira. Naime, da jednako postupanje među privatnim vjerovnicima nije bilo zajamčeno, malo bi tih vjerovnika prihvatilo navedenu zamjenu, uzimajući u obzir moralni hazard koji je ona uključivala, to jest da će snositi posljedice rizika koji su preuzeli vjerovnici koji nisu sudjelovali u zamjeni grčkih dužničkih instrumenata.

Naposljetku, Opći je sud smatrao da se tužitelji pogrešno pozivaju na postojanje nezakonitosti na temelju koje je nastala odgovornost ESB-a prema njima jer ESB nije upozorio na članak 124. UFEU-a. Naime, članak 124. UFEU-a zabranjuje svaku mjeru koja se ne temelji na načelima stabilnog i sigurnog poslovanja, kojom se, među ostalim, državama članicama omogućuje povlašten pristup financijskim institucijama, kako bi se države članice potaknulo na poštovanje zdrave fiskalne politike, izbjegavajući to da monetarno financiranje javnog deficita ili povlašten pristup tijela javne vlasti financijskim tržištima dovede do prekomjernog zaduživanja ili do prekomjernih deficita država članica. No, Zakon br. 4050/2012 nema za cilj povećanje zaduženja Helenske Republike, nego, naprotiv, njegovo smanjenje, s obzirom na njegovu prekomjernost, i to umanjnjem vrijednosti vrijednosnih papira koje tužitelji drže. Usto, nacrt zakona doprinio je očuvanju kako grčkih javnih financija tako i stabilnosti financijskog sustava europodručja. U svakom slučaju, člankom 124. UFEU-a ne nastoje se zaštititi tužitelji i ne dodjeljuju im se prava.

XV. Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu

U rješenju **Agrochem-Maks/Komisija** (T-574/18 R, [EU:T:2019:25](#)), od 21. siječnja 2019., predsjednik Općeg suda odbio je zahtjev za privremenu pravnu zaštitu na temelju članaka 278. i 279. UFEU-a, koji je podnijelo društvo koje obavlja djelatnosti na hrvatskom tržištu povezane sa sredstvima za zaštitu bilja, i kojim se traži suspenzija primjene Provedbene uredbe (EU) 2018/1019 o neproduljenju odobrenja aktivne tvari oksasulfuron¹¹⁴. Zahtjev za privremenu pravnu zaštitu podnesen je u okviru tužbe za poništenje navedene provedbene uredbe. Društvo se u biti pozvalo na tešku i nepopravljivu štetu zbog opasnosti od negativnog utjecaja na njegov prihod, gubitka tržišnih udjela i smanjenja njegove ukupne vrijednosti poduzeća.

¹¹⁴ | Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/1019 od 18. srpnja 2018. o neproduljenju odobrenja aktivne tvari oksasulfuron u skladu s Uredbom (EZ) br. 1107/2009 Europskog parlamenta i Vijeća o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja i o izmjeni Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 540/2011 (SL 2018., L 183, str. 14.)

Kao prvo, što se tiče hitnosti i, konkretnije, težine navodne štete u ovom slučaju u pogledu isključivo financijske prirode, predsjednik Općeg suda podsjetio je da, s jedne strane, kada je riječ o gubitku manjem od 10 % prihoda poduzetnika aktivnih na visoko reguliranim tržištima, financijske poteškoće koje bi im mogle nastati očito nisu takve naravi da bi ugrozile i sam njihov opstanak i, s druge strane, kada je riječ o gubitku od gotovo dvije trećine njihovih prihoda – iako doduše financijske poteškoće koje su im prouzročene mogu ugroziti njihov opstanak – u visoko reguliranom sektoru, kao što je sektor sredstava za zaštitu bilja, koji često zahtijeva velika ulaganja i u kojem nadležna tijela mogu biti pozvana djelovati u slučaju pojavljivanja rizika za javno zdravlje – zbog razloga koje dotični poduzetnici ne mogu uvijek predvidjeti – dotični poduzetnici moraju se odgovarajućom politikom zaštititi od posljedica, osim ako se ne žele dovesti u situaciju da moraju sami snositi štetu koja je posljedica takve intervencije. Pojašnjeno je da prilikom procjene težine štete sudac privremene pravne zaštite ne smije samo mehanički i kruto primijeniti isključivo relevantne prihode. On također mora uzeti u obzir okolnosti svojstvene svakom pojedinom slučaju i staviti ih u odnos – u trenutku donošenja svoje odluke – sa štetom koja se tiče prihoda. Prema mišljenju predsjednika Općeg suda, ta se zabrana mehaničke i krute analize, na koju se među ostalim upućivalo kako bi se sucu omogućilo da ocijeni može li se težina navodne štete utvrditi unatoč činjenici da prihod ne premašuje indikativni prag od 10 %, također treba shvatiti na način da nalaže sudu da provjeri i to smije li se, uzimajući u obzir okolnosti slučaja, smatrati da njezina težina nije utvrđena unatoč tomu što je veća od navedenog praga.

U tom je pogledu predsjednik Općeg suda najprije istaknuo da, kada je riječ o distributeru predmetne tvari, s jedne strane, to znači da on ne mora snositi isti financijski teret kao oni koji su uključeni u razvoj aktivnosti proizvođača i, s druge strane, time se nalaže podnošenje dokaza o nepostojanju pogodnih alternativa.

Predsjednik Općeg suda zatim je presudio da iz činjenice da tužitelj djeluje na tržištu koje je visoko regulirano proizlazi da mora uzeti u obzir komercijalnu strategiju tog tržišta. U okviru te ocjene, bez drugih dokaza o eventualnim mjerama koje je društvo poduzelo kako bi izbjeglo potencijalno riskantnu situaciju s obzirom na prirodu dotičnog tržišta, prekoračenje indikativnog praga od 10 % samo po sebi ne može uvjeriti suca postupka privremene pravne zaštite u to da je navodna šteta teška.

U tom kontekstu, podsjetilo se na to da se na načelo zaštite legitimnih očekivanja može pozivati jedino u pogledu situacije koja ih može stvoriti, a do koje je dovela institucija ovlaštena donijeti konačnu odluku, pri čemu se i naglasilo da u okviru postupka za produljenje odobrenja tvari u sredstvu za zaštitu bilja nikakvo načelo zaštite legitimnih očekivanja ne može proizaći u pogledu rezultata privremenog izvješća koje je dostavila država članica izvjestiteljica, s obzirom na to da je to izvješće samo dobro poznata prijelazna faza postupka, koja ni na koji način ne prejudicira konačni rezultat o kojem odlučuje Komisija.

Kao drugo, što se tiče odvagivanja interesa i, konkretnije, argumenta predmetnog društva prema kojem aktivna tvar o kojoj je riječ ne predstavlja poznatu i dokazanu opasnost za javno zdravlje, predsjednik Općeg suda istaknuo je, među ostalim, da predmetno društvo ne može izgraditi uvjerljiv argument na temelju činjenice da se tom tvari u Uniji potpuno sigurno koristilo tijekom dugog razdoblja, pri čemu nije zabilježen nijedan štetan učinak na zdravlje ljudi. Naime, u sektoru sredstava za zaštitu bilja, znanstveni razvoj ne događa se rijetko, što pruža priliku da se tvari ponovno ocijene u svjetlu novih spoznaja i znanstvenih otkrića. To je osnova postupaka obnavljanja i razlog zašto se na odobrenja za stavljanje na tržište primjenjuju vremenska ograničenja. Slijedom toga, ispitivanje suca privremene pravne zaštite u okviru odvagivanja interesa mora se odnositi, s jedne strane, na rizike utvrđene u ovom trenutku i, s druge strane, na one koji se ne mogu isključiti. K tomu, on nije dužan provesti tehničku procjenu znanstvenih podataka, što bi prelazilo opseg njegova mandata. Posljedično, argumenti da ne postoji rizik za javno zdravlje, koji se ističu u okviru dokazivanja u vezi s postojanjem *fumus boni iuris*, odnose se na nadzor zakonitosti postupka i bez drugih elemenata – osim eventualnog utvrđivanja očite pogreške u ocjeni – ne mogu navesti suca privremene pravne zaštite da u okviru odvagivanja interesa smatra kako ti argumenti moraju imati prednost pred osporavanim ocjenama, koje su načelno rezultat detaljnog i iscrpnog ispitivanja. To tim više vrijedi kada navodna šteta u pogledu javnog zdravlja ne proizlazi iz prikupljenih znanstvenih podataka, nego upravo iz njihova nepostojanja.

Međutim, na temelju nedostatka informacija nije moguće isključiti rizike za javno zdravlje koje stoga treba uzeti u obzir u odnosu na druge interese u pitanju, s obzirom na to da se, s jedne strane, zahtjevima u vezi sa zaštitom javnog zdravlja načelno nedvojbeno mora priznati veća važnost nego ekonomskim razmatranjima i, s druge strane, jer prioritet zaštite javnog zdravlja može opravdati ograničenja koja uključuju čak i znatne negativne posljedice za određene gospodarske subjekte.

Predsjednik Općeg suda je u rješenju **Athanasiadou i Soulantikas/Komisija** (T-762/18 R, [EU:T:2019:574](#)), objavljenom 10. rujna 2019., u okviru zahtjeva za privremenu pravnu zaštitu, odbio prigovor o postojanju zapreke vođenju postupka koji se odnosio na nepodnošenje tužbe.

Sofia Athanasiadou i Konstantinos Soulantikas, koji borave u Grčkoj, osnovali su udruženje ECOSE. To je udruženje sklopilo s Izvršnom agencijom „Obrazovanje, audiovizualna politika i kultura” ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava za ostvarenje projekta naslovljenog „Seniori u akciji”. Nakon revizorskog izvješća u skladu s kojim je tražen povrat iznosa od 59 696,98 eura, Komisija je donijela odluku o tome da ECOSE treba vratiti taj iznos uvećan za kamate (u daljnjem tekstu: pobijana odluka). U skladu s odredbama grčkog Zakonika o parničnom postupku, Komisija je pobijanu odluku s platnim nalogom dostavila putem sudskog dostavljača. Dana 30. listopada 2018., tužitelji su podnijeli prigovor Monomeles Protodikeio (Inokosni visoki građanski sud u Ateni, Grčka). Tužitelji su 31. prosinca 2018. podnijeli zahtjev na temelju članka 299. UFEU-a¹¹⁵, kojim od Općeg suda traže suspenziju izvršenja odluke. Komisija je u svojim očitovanjima zahtijevala da se zahtjev za privremenu pravnu zaštitu proglasi nedopuštenim s obzirom na to da nije podnesena tužba za poništenje pobijane odluke, protivno člancima 161. i 156.¹¹⁶ Poslovnika Općeg suda.

Kao prvo, predsjednik Općeg suda podsjetio je da je u isključivoj nadležnosti toga suda odlučivanje o suspenziji izvršenja pobijane odluke, pri čemu je nadležnost nacionalnih sudova o kojima je riječ ograničena na ispitivanje pravilnosti postupka izvršenja¹¹⁷.

Kao drugo, istaknuo je da su člankom 156. Poslovnika predviđeni različiti postupovni režimi ovisno o pravnoj osnovi na kojoj se temelji zahtjev za privremenu pravnu zaštitu. Tako je zahtjev iz članka 156. stavka 1. tog Poslovnika, koji dopuštenost zahtjeva za suspenziju izvršenja akta institucije čini ovisnim o prethodnom ili istodobnom podnošenju tužbe protiv tog akta, izričito ograničen na zahtjeve koji su podneseni na temelju članaka 278. UFEU-a i članka 157. Ugovora u Euratomu. Stoga se ta obveza ne primjenjuje nužno u ovom predmetu.

¹¹⁵ U skladu s člankom 299. UFEU-a, akti Komisije kojima se nameće novčana obveza, osim ako se ona nameće državama, izvršivi su. Izvršenje je uređeno pravilima građanskog postupka koja su na snazi u državi na čijem se državnom području ono provodi. Nacionalno tijelo, koje vlada svake države članice odredi u tu svrhu i o tome obavijesti Komisiju i Sud Europske unije, prilaže odluci potvrdu o izvršivosti, pri čemu se ne zahtijeva nikakva druga formalnost osim provjere vjerodostojnosti odluke. Kada se na traženje zainteresirane stranke ove formalnosti ispune, ta stranka može pristupiti izvršenju u skladu s nacionalnim pravom upućujući predmet neposredno nadležnom tijelu. Izvršenje se može suspendirati samo odlukom Suda Europske unije. Međutim, ispitivanje pravilnosti u postupku izvršenja u nadležnosti je sudova dotične države.

¹¹⁶ Člankom 156. stavkom 1. Poslovnika Općeg suda određeno je da je zahtjev za suspenziju primjene akta neke institucije u skladu s člankom 278. UFEU-a i člankom 157. Ugovora o EZAE-u dopušten samo ako je podnositelj zahtjeva pobijao taj akt u nekom od postupaka pred Općim sudom.

¹¹⁷ U skladu s člankom 299. UFEU-a, u vezi s člankom 256. stavkom 1. UFEU-a te člankom 39. stavkom 1. i člankom 53. stavkom 1. Statuta Suda Europske unije

Kao treće, predsjednik Općeg suda utvrdio je da bi ispunjenje takve obveze u ovom slučaju uskratilo tužiteljima pravo na djelotvoran pravni lijek¹¹⁸. Naime, kako bi se nacionalnim sudovima u okolnostima ovog predmeta omogućilo dovoljno vremena za izvršavanje njihove nadležnosti koja se odnosi na ispitivanje pravilnosti u postupku izvršenja u skladu s člankom 299. stavkom 4. UFEU-a, mora biti moguće podnijeti zahtjev sudu Unije, koji je sam ovlašten, prema potrebi, odrediti suspenziju izvršenja.

U tom slučaju, predsjednik Općeg suda naglasio je da stoga razlozi istaknuti kako bi se dokazalo postojanje *fumus boni iuris* trebaju ulaziti u nadležnost nacionalnog suda te se činiti osnovanima. Naime, razlozi koji se odnose na zakonitost odluke bespredmetni su, osim ako su istaknuti u okviru zahtjeva na temelju članka 278. UFEU-a uz tužbu podnesenu na temelju članka 263. UFEU-a, s obzirom na to da se na temelju te odredbe osnovanost odluke koja predstavlja izvršnu ispravu može pobijati samo pred sudom koji odlučuje o poništenju.

U vezi s time, i bez potrebe izjašnjavanja o njihovoj osnovanosti u ovom stadiju, predsjednik Općeg suda istaknuo je da se, u ovom slučaju, neki od razloga koje su tužitelji istaknuli u potporu tome da je ispunjen uvjet *fumus boni iuris* odnose upravo na postupak izvršenja u Grčkoj i na pravilnost u postupku izvršenja te stoga doista ulaze u nadležnost nacionalnog suda. Stoga je cilj zahtjeva za privremenu pravnu zaštitu omogućiti nacionalnom sudu izvršavanje njegovih ovlasti koje se temelje na članku 299. UFEU-a.

Slijedom navedenog, predsjednik Općeg suda zaključio je da prigovor postojanja zapreke vođenju postupka uslijed nepodnošenja tužbe valja odbiti. Naposljetku, zahtjev za privremenu pravnu zaštitu odbijen je zbog nedostatka hitnosti.

¹¹⁸ Pravo na djelotvoran pravni lijek propisano je u članku 47. Povelje o temeljnim pravima Europske unije i zajamčeno člankom 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950.

C | Aktivnost tajništva Općeg suda u 2019.

Emmanuel Coulon, tajnik Općeg suda

Na prijelomnici dvaju razdoblja, 2019. godina je početka novog doba za Opći sud i njegovo tajništvo.

Ta će godina ostati upisana u povijest Općeg suda kao trideseta obljetnica preuzimanja dužnosti njegovih prvih članova¹ i godina dovršetka reforme strukture sudova Europske unije koja je započela propisima od 16. prosinca 2015.² Trideset godina od kada su prvih dvanaest sudaca i tajnik preuzeli dužnosti, Opći sud, koji od rujna 2019. čini dvoje sudaca po državi članici, a kojima podršku pruža tajnik, postao je međunarodni sud s najvećim brojem sudaca na svijetu.

Posve je sigurno da su ta temeljita promjena, provedbene mjere namijenjene davanju korisnog učinka odlukama koje je donio sud i pomoć osigurana predsjedništvu Općeg suda radi pripreme dolaska novih sudaca i izvršavanja, od kraja rujna 2019., projekata koje je predsjednik M. van der Woude smatrao prioritetnima utjecali na organizaciju i način funkcioniranja tajništva.

Ipak, trajno se prilagođavajući novoj situaciji i prihvaćajući promjenu kao način funkcioniranja, tajništvo je osiguralo stalnost, metodičnost i angažiranost u ispunjavanju svojih zadaća pružanja pravne i administrativne podrške. Njegovo je osoblje, vrlo svjesno važnosti tih promjena, doprinijelo tom kolektivnom uspjehu. Ono je bilo stabilan stup na koji se sud mogao osloniti.

Unatoč neprekinutom i brzom nizu uzastopnih promjena, tajništvo je dokazalo svoju sposobnost rada sa sucima, osobljem kabineta i zajedničkim službama institucije s ciljem stvaranja zajednički bitne vrijednosti. Obilježeno stvarnom kulturom službe, tajništvo je bilo višjezični posrednik za odvjetnike i agente koji zastupaju interese stranaka u okviru sporova pokrenutih pred sudom Unije.

Tajništvu, koje je imalo 72 proračunska radna mjesta (55 asistenata i 17 administratora), u rujnu je, u okviru postupka preraspoređivanja, broj zaposlenika smanjen na 69, kako bi se omogućilo sastavljanje dodatnih kabineta sudaca. Zahvaljujući preuzimanju dužnosti zamjenika tajnika tijekom svibnja, omogućena je reorganizacija službe, koja je postala hitna koliko i neizbježna. Valja pozdraviti tu posljednju izmjenu.

Tajništvo je na različite načine doprinosilo pravosudnoj aktivnosti i upravi suda.

1| Dokumenti sa seminara koji se održao 25. rujna 2019. na temu „Opći sud Europske unije u digitalno doba” i film posvećen osnivačima i svim osobama koje su bile dio tog suda od njegova osnivanja dostupni su na internetskoj stranici Suda Europske unije.

2| Uredba (EU, Euratom) 2015/2422 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Protokola br. 3 o Statutu Suda Europske unije (SL 2015., L 341, str. 14.) i Uredba (EU, Euratom) 2016/1192 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 2016. o prijenosu na Opći sud nadležnosti za odlučivanje u prvom stupnju o sporovima između Europske unije i njezinih službenika (SL 2016., L 200, str. 137.)

I. Doprinos pravosudnoj aktivnosti

U skladu sa zadaćom pravne podrške koja mu je povjerena Poslovníkom Općeg suda, tajništvo:

- osigurava nesmetano odvijanje postupaka i uredno vođenje spisa;
- osigurava komunikaciju sudaca sa zastupnicima stranaka;
- aktivno pomaže sucima i njihovim suradnicima.

Nakon relativnog smanjenja broja podnesenih predmeta u 2018., broj novih predmeta ponovno se povećao, pri čemu je podneseno 939 tužbi, iako ipak nije dosegnut do danas povijesni maksimum iz 2016.

Broj zaključenih predmeta ostao je visok, ali niži u odnosu na onaj iz 2018. U 2019. riješena su ukupno 874 predmeta, u odnosu na 1009 prethodne godine. Odlazak znatnog broja sudaca, nesigurnosti povezane s produljenjem mandata više sudaca, preuzimanje dužnosti 14 sudaca, potpuno novi sastavi vijeća, raspoređivanje sudaca u vijeća i preraspodjela svih predmeta u tijeku (osim onih u stadiju vijećanja ili u pogledu kojih je odlučeno da će se odluka donijeti bez usmenog dijela postupka prije 26. rujna 2019.) čimbenici su koji uvelike objašnjavaju to statističko smanjenje.

Broj neriješenih predmeta 31. prosinca 2019. iznosio je 1398.

Prosječno trajanje postupka bilo je kraće od 17 mjeseci za predmete u kojima je odlučeno presudom ili rješenjem, a kraće od 20 mjeseci za kategoriju predmeta u kojima je odlučeno presudom.

a. Upravljanje spisima predmeta

Djelatnost tajništva Općeg suda u vezi s upravljanjem spisima predmeta kvantitativno je bila na istoj razini kao i 2018.

Tajništvo je u upisnik upisalo 54 723 postupovna akta, na 21 jeziku postupka (od 24 predviđena Poslovníkom), obradilo 939 podnesaka u neriješenim predmetima i 4446 drugih podnesaka koje su stranke podnijele u okviru postupaka u tijeku, izvršavalo je odluke sudskih vijeća u obliku mjera upravljanja postupkom odnosno mjera izvođenja dokazâ te je pripremilo 1699 sudskih obavijesti u *Službenom listu Europske unije*.

Iako, naravno, nije moguće iznijeti sve podatke koji daju uvid u količinu posla što ga je tajništvo obavilo, navođenje jednog njihova dijela, osobito statističkih podataka, dovoljno svjedoči o količini njegovih aktivnosti:

- 9734 podnesena postupovna akta sadržavala su 288 zahtjeva za intervenciju i 251 zahtjev za povjerljivo postupanje prema strankama ili prema javnosti;
- 11 024 predajna obrasca koja je pripremilo tajništvo (odnosno više od 918 obrazaca svakog mjeseca) priopćeno je (u digitalnom obliku) kabinetima sudaca za potrebe pripremnih radnji u postupcima;
- provedene su stotine mjera upravljanja postupkom i deseci mjera izvođenja dokazâ, među ostalim u pogledu dostave dokumenata u pogledu kojih su stranke zatražile povjerljivo postupanje.

Zbog toga što je tijekom godine pokrenuto nekoliko skupina ili nizova predmeta u području prava tržišnog natjecanja koje se primjenjuje na države (državne potpore) i institucionalnog prava, bilo je potrebno usklađeno djelovati u okviru tajništva i sudskih vijeća radi postupanja po zahtjevima za produljenje rokova, spajanje

i intervenciju kao i prilikom donošenja odluka o drugom krugu podnesaka i, ovisno o slučaju, o povjerljivom postupanju s elementima spisa u svakom od tih predmeta. Ta usklađenost zahtijeva određenu organizacijsku prilagodljivost timova u tajništvu, koju je katkad teško pomiriti s nužnim poznavanjem jezika postupka na kojima se vode predmeti u tim skupinama ili nizovima.

Osim toga, zbog postupanja s određenim vrlo osjetljivim predmetima u području prava tržišnog natjecanja koje se primjenjuje na poduzetnike, uvedene su mjere kojima se nastoji što je više moguće očuvati povjerljivost podataka koje oni sadržavaju i osigurati sigurna komunikacija unutar samog suda. Ti unutarnji postupci nadopunjuju postupanje kojim se želi osigurati sigurnost kakva se primjenjuje na podatke ili dokazne elemente na temelju članka 105. stavka 1. ili 2. Poslovnika, odnosno one koji se odnose na sigurnost Unije ili jedne ili više njezinih država članica ili na vođenje njihovih međunarodnih odnosa³.

U tajništvu, osim toga, radi 11 administratora zaduženih za upravljanje spisima predmeta⁴ tijekom 334 sjednice vijeća i tijekom rasprava koje su održane u 315 predmeta, pri čemu su se – nakon svake sjednice vijeća odnosno rasprave – uz pripremu spisa, sastavljali zapisnici koje su potvrđivali suci.

Dva podatka ilustriraju prosječnu količinu spisa koje vodi tajništvo. S jedne strane, postupovni akti podneseni tajništvu putem aplikacije e-Curia imali su 749 895 stranica. S druge strane, količina spisa koje je tajništvo vodilo u 1398 predmeta u kojima je postupak u tijeku na kraju 2019. činila je 636 dužnih metara.

Tijekom obavljanja svojih zadaća tajništvo se nastavilo što je više moguće koristiti postupovnim pravilima koja su stupila na snagu 1. srpnja 2015., osobito u području intelektualnog vlasništva (promjena jezičnog režima i ukidanje drugog kruga razmjene podnesaka mjere su koje su uvelike pridonijele smanjenju prosječnog trajanja postupka u tom području). Osim toga, Opći sud doista se koristio mogućnošću rješavanja predmeta presudom bez održavanja rasprave, osobito zato što stranke nisu zahtijevale njezino održavanje (u 39 % svih postupaka odnosno u 52 % postupaka u području intelektualnog vlasništva). Usto što zbog neodržavanja rasprave više nije bilo potrebno sastavljati sažeti izvještaj za raspravu, time je omogućeno brže rješavanje predmeta (prosječno 15,1 mjesec bez rasprave, u usporedbi s prosječno 22,7 mjeseci s raspravom).

Nadalje, povećao se postotak ukupnog broja izravnih tužbi kojima su pokrenuti postupci u kojima je odlučeno presudom bez drugog kruga razmjene podnesaka (22 %, u odnosu na 13 % u 2018.⁵).

U 22 % predmeta iz područja javne službe odlučeno je da neće biti drugog kruga razmjene (u odnosu na 32 % u 2018.). Valja napomenuti da su u potpunjem području pokušaji mirnog rješavanja sporova koji su pokrenuti tijekom godine u dva slučaja dovršeni.

Naposljetku, iako je zabrinjavajuće to što su u području intelektualnog vlasništva tri od pet tužbi morale biti vraćene radi ispravaka zbog nepoštovanja formalnih zahtjeva, valja pozdraviti neprestano smanjenje stope ispravaka tužbi kada je riječ o izravnim tužbama, osim onih podnesenih u području intelektualnog vlasništva (24 %).

3| U 2019. nije podnesen nijedan dokument na temelju tog uređenja, na koje se primjenjuje Odluka Općeg suda (EU) 2016/2387 od 14. rujna 2016. o pravilima sigurnosti primjenjivima na podatke ili dokazne elemente podnesene na temelju članka 105. stavka 1. ili 2. Poslovnika (SL 2016., L 355, str. 18.).

4| Uzimajući u obzir kretanja osoblja u funkcijskoj skupini AD.

5| Spor koji se odnosi na prava intelektualnog vlasništva isključen je iz tog izračuna jer za tu kategoriju predmeta Poslovnikom nije predviđen drugi krug razmjene podnesaka.

Vrlo je pohvalno i to što je tajništvo iskoristilo racionalniji tretman dokumenata⁶ koji je omogućila reforma kojom je od 1. prosinca 2018. primjena računalne aplikacije e-Curia postala isključivi način razmjene pravnih dokumenata između zastupnika stranaka i Općeg suda⁷. Uštede zahvaljujući toj racionalizaciji pokazale su se vrlo dragocjenima u 2019.⁸ jer se njima moglo ublažiti povećanje broja zahtjeva upućenih tajništvu, osobito u okviru povećanja broja kabineta Općeg suda.

Zadaća je tajništva u najkraćem roku obraditi sve podnesene postupovne akte i odluke sudaca.

Međutim, zbog objektivnih razloga postupanje s određenim aktima mora imati prednost u odnosu na druge, primjerice kada je riječ o podnošenju dokumenata netom prije rasprave ili o povlačenju tužbe, iako je predmet već bio stavljen na vijećanje. U hitnim se postupcima pak obrada postupovnih akata mora odmah osigurati. To je osobito slučaj sa zahtjevima za privremenu pravnu zaštitu koji su podneseni zajedno sa zahtjevom za donošenje privremene odluke (to jest čak i prije nego što je druga stranka mogla podnijeti svoja očitovanja), zahtijevajući, u vremenu nakon podnošenja, mišljenje predsjednika. U nekoliko je navrata u 2019. tajništvo u vrlo kratkom vremenu, katkad i u kasno doba, osiguralo obradu zahtjeva za privremenu pravnu zaštitu i dostavu rješenja predsjednika o tome.

b. Briga za usklađenost

Cilj je pravosudne aktivnosti tajništva, u skladu sa smjernicama koje je donio Opći sud, također promicanje usklađenosti praksi u donošenju odluka i tumačenju postupovnih pravila. Tajništvo je stoga stavilo na raspolaganje svoju službu u svrhu ostvarivanja tog cilja.

Kao prvo, tajništvo pruža *ex ante* usluge davanja podrške kabinetima pri rješavanju predmeta sve do njihova stavljanja na vijećanje. Cilj koji se želi postići jest prije svega omogućiti predsjedniku, predsjednicima vijeća i sudskim vijećima da raspolazu elementima na temelju kojih mogu brzo donijeti odluku, s pomoću u tu svrhu korisnih informacija.

Dakle, prilikom prve analize tužbi podnesenih Općem sudu tajništvo utvrđuje predmet, predmetno područje i moguću povezanost s drugim predmetima, neovisno o jeziku postupka na kojem je tužba podnesena. Cilj je tih radnji, za koje je tajništvo odredilo rok od deset radnih dana od podnošenja tužbe, među ostalim, omogućiti predsjedniku Općeg suda da informirano dodijeli predmete. U okviru toga tajništvo također upozorava na zahtjeve za ubrzani postupak i zahtjeve za prioritarno postupanje kao i na zahtjeve za zaštitu identiteta. Osim toga, tajništvo upozorava na predmete koji nisu u nadležnosti Općeg suda ili koji se čine očito nedopuštenima.

6] Zbog činjenice da je e-Curia bila obvezna moglo se stati na kraj korištenju različitih načina komuniciranja (papirnat i digitalni), skeniranju dokumenata podnesenih u papirnatom obliku i, u slučaju podnošenja dopisa u papirnatom obliku kojemu prethodi podnošenje telefaksom, dvostrukom unošenju podataka u postupovnu bazu podataka koju vodi tajništvo kao i provjeri usklađenosti s dopisom podnesenim u papirnatom obliku. Također su uklonjene učestale poteškoće prilikom primitka ili dostave dopisa telefaksom, osobito u slučaju opsežnih dokumenata.

7] To se odnosi na sve stranke (tužitelji, tuženici i intervenijenti) i na sve vrste postupaka. Međutim, predviđene su određene iznimke radi poštovanja načela pristupa sudu (osobito kada se pokaže da je korištenje e-Curijom tehnički nemoguće ili kada podnositelj zahtjeva kojeg ne zastupa odvjetnik traži pravnu pomoć).

8] Iako stopa podnošenja postupovnih akata putem te aplikacije ne iznosi 100 %, nego 93 %, zato što se za podnošenje zahtjeva za pravnu pomoć upotrebljavaju drugi načini, različiti od e-Curije, i jer se dokumenti dostavljeni na raspravama te prilozi na ključu USB ili DVD-u na kojima su sadržaji ne mogu predati putem e-Curije, kao ni dopisi Suda kojima se obavještava o podnošenju žalbe ili kojima se dostavlja odluka o žalbi.

Tijekom obrade podnesaka dostavljenih u okviru predmeta koji su u tijeku, tajništvo ih priopćava kabinetima sudaca i prilaže predajni obrazac u kojem se navode postupovna pitanja koja se postavljaju i koji sadržava katkad detaljne prijedloge o tome što treba dalje poduzeti.

Općenito govoreći, suradnja između predstavnika tajništva i osoblja kabineta sudaca svakodnevna je i snažna. Sudjelovanje tajništva na upravnim sastancima vijeća (sjednice vijeća) potiče razmjenu informacija i omogućava da se, uz potrebno poznavanje okolnosti, osigura brzo izvršenje postupovnih odluka koje donose sudska vijeća.

Kao drugo, tajništvo organizira prijenos znanja stavljajući sudu na raspolaganje ciljanu dokumentaciju. Informacije o postupovnim temama redovito se ažuriraju, postupovna rješenja mogu se pretraživati ovisno o načinu klasifikacije, a svaki se mjesec izvještava o postupovnoj sudskoj praksi Općeg suda, Suda i Europskog suda za ljudska prava. Ti alati za analizu, nadzor i informiranje te tematski proizvodi tajništva uspostavljeni su kako bi se ispunila očekivanja suda, koji je dao veći prioritet svojoj usklađenosti. Oni su dio mehanizama sprečavanja i otkrivanja razlika u praksama u donošenju odluka i sudskoj praksi te nadopunjuju, u određenom području, središnju zadaću povjerenu potpredsjedniku Općeg suda, odnosno zadaću razvijanja horizontalne pravne analize namijenjene jačanju usklađenosti i kvalitete sudske prakse.

c. Preventivne mjere povezane s rizikom od Brexita bez sporazuma

Kako bi pomoglo odvjetnicima koji sudjeluju u postupcima pred Općim sudom i nastojeći ispuniti uvjete da se u svim okolnostima osigura djelotvorna sudska zaštita, tajništvo je provelo preventivne radnje povezane s rizikom od izlaska Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Unije bez potpisivanja sporazuma o povlačenju.

Budući da postoji rizik da u slučaju Brexita bez sporazuma o povlačenju *barristeri*, *solicitori* i *advocati* Ujedinjene Kraljevine („odvjetnici Ujedinjene Kraljevine”) više neće ispunjavati uvjete iz članka 19. Protokola o Statutu Suda Europske unije⁹ za redovito zastupanje stranke pred Općim sudom, u dva su navrata poslane informacije na adrese predstavnika stranaka u postupcima koji su u tijeku pred tim sudom. Tajnik je pojedinačnim dopisima skrenuo njihovu pozornost na postupovne posljedice izlaska Ujedinjene Kraljevine iz Unije bez potpisivanja sporazuma o povlačenju te ih je pozvao da poduzmu odgovarajuće mjere u interesu obrane svojih klijenata.

Prve radnje pravodobno su provedene prije 12. travnja 2019., nedugo nakon što je Zastupnički dom Parlamenta Ujedinjene Kraljevine 29. ožujka 2019. odlučio odbiti nacrt sporazuma o povlačenju.

Drugi val radnji proveden je nekoliko dana prije isteka 31. listopada 2019.

Zbog naknadnih produljenja roka predviđenog člankom 50. stavkom 3. UEU-a o kojima je odlučilo Europsko vijeće nekoliko sati prije isteka predviđenih rokova, naposljetku se uspjelo izbjeći izlazak Ujedinjene Kraljevine bez sporazuma u 2019.

9| Člankom 19. četvrtim stavkom Protokola o Statutu Suda Europske unije predviđa se da „[s]amo pravnik koji je ovlašten zastupati pred sudom države članice ili druge države koja je stranka Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru može pred Sudom nastupiti kao zastupnik ili savjetnik neke stranke”.

II. Radnje poduzete u okviru treće faze reforme

a. Postupci u vezi s nezabilježenim brojem odlazaka i preuzimanja dužnosti sudaca

Članicom Općeg suda u ožujku 2019. postala je malteška sutkinja, imenovana na mjesto suca koji je u listopadu 2018. imenovan sucem Suda.

U rujnu 2019., u okviru postupka djelomične obnove Općeg suda predviđene člankom 254. drugim stavkom UFEU-a¹⁰, osmero sudaca prestalo je obavljati svoje dužnosti, a sedmero njih položilo je prisegu pred Sudom. Istog je dana i sedmero sudaca koji su imenovani kao dodatni suci u okviru treće i posljednje faze reforme položilo prisegu pred Sudom.

Opći sud tako je 2019. primio 15 novih sudaca, od kojih njih 14 dana 26. rujna 2019. Od tog je datuma broj sudaca koji čine Opći sud povećan s 46 na 52¹¹.

U okviru tih promjena u sastavu suda poduzete su mnogobrojne mjere. Radnje, koje su koordinirali ured predsjednika i tajnik (i dio njegovih timova), provodile su zajedničke službe institucije, osobito Uprava za zgrade i sigurnost, Uprava za ljudske potencijale i upravljanje osobljem te Uprava za informacijske tehnologije.

One su sastojale od:

- pravodobnog oslobađanja prostorija potrebnih za uređenje prostora zbog dolaska novih sudaca Općeg suda i osoba zaposlenih u njihovim kabinetima kao i za uređenje dvorane koja svim članovima (sucima i tajniku) omogućava da se sastanu za potrebe rada plenarne sjednice, u skladu s potrebama koje je izrazio Opći sud;
- upravljanja zapošljavanjem, preraspoređivanjima i prestancima ugovora o radu osoblja kabineta (sudski savjetnici i asistenti), koja su kao spis s prijedlogom ovisila o odobrenju nadležnih tijela;
- opremanja novih kabineta računalima i telefonima te prilagodbe računalnih aplikacija kako bi se uzela u obzir promjena broja vijeća i načina njihova sastavljanja (prelazak na 60 sudskih vijeća s troje sudaca i deset sudskih vijeća s petero sudaca);
- primanja novih sudaca: kako bi im se omogućilo da imaju cjelovit pregled funkcioniranja Općeg suda, njegovih postupaka, njegovih informatičkih aplikacija (koje se odnose na postupanje s predmetima, istraživanje dokumenata i aktivnosti članova) i njegova multimedijskog materijala, propisa koji se moraju poštovati (osobito onog o zaštiti osobnih podataka) i parametara na temelju kojih radi (osobito u području informatičke sigurnosti), predsjedništvo Općeg suda uz pomoć sudskih savjetnika i dužnosnika te članova osoblja tajništva i drugih zajedničkih institucijskih službi organiziralo je vrlo ciljne seminare, nakon kojih bi uslijedio program dobrodošlice u organizaciji tajnika, kojom prilikom su predstavnici višeg rukovodstva institucije mogli predstaviti aktivnosti i prioritete svojih službi.

10| Dana 31. kolovoza 2019. istekao je mandat 23 suca. Treba napomenuti da je Opći sud za razdoblje od 1. do 26. rujna 2019. donio odluku o odvijanju sudske aktivnosti (SL 2019., C 238, str. 2.).

11| Na dan 31. prosinca 2019. još je nekoliko država članica trebalo predložiti kandidate za mjesta sudaca.

Nadalje, s obzirom na to da se treća faza reforme provodila a da u proračunu nisu bila predviđena nova radna mjesta za kabinete sudaca, tijekom cijele godine detaljno se promišljalo o načinu na koji sastaviti kabinete sudaca koji su bili nasljednici suca koji je otišao ili one dodatnih sudaca. Rješenje za koje se Opći sud odlučio omogućit će da se od 1. siječnja 2020. postupno ponovno uspostavi funkcionalna jednakost između kabineta svih sudaca Općeg suda.

b. Mjere organizacije suda

Kao prvo, organizacija suda prilagođena je povećanom broju sudaca. Broj vijeća Općeg suda povećan je s devet na deset. Svako vijeće sada se sastoji od petero sudaca, s time da, nakon što se imenuju svi suci, postoji mogućnost osnivanja vijeća od šestero sudaca.

Kao drugo, kako bi se omogućio raznovrsniji sastav sudskih vijeća, izmijenjen je način njihova sastavljanja. Do 26. rujna 2019. vijeće od petero sudaca podijelilo se na dva trajna vijeća kojima predsjedava isti predsjednik vijeća. Od 30. rujna 2019. broj sudskih vijeća povećan je sustavom rotacije sudaca. Tako se na temelju vijeća od petero sudaca može sastaviti šest sudskih vijeća.

Kao treće, način sastavljanja velikog vijeća, koje čini 15 sudaca, izmijenjen je kako bi se sucima koji nisu predsjednici vijeća omogućilo da u njemu zasjedaju jedan za drugim. Za razliku od načina sastavljanja koji je predviđao sudjelovanje predsjednika, potpredsjednika, svih predsjednika vijeća i sudaca vijeća koje je prvotno bilo zaduženo za predmet, način sastavljanja koji je na snazi od 26. rujna 2019. predviđa sudjelovanje predsjednika, potpredsjednika, ograničenog broja predsjednika vijeća, sudaca vijeća koje je prvotno bilo zaduženo za predmet i drugih sudaca koji se naizmjenice biraju prema senioritetu i obrnutom senioritetu.

Kao četvrto, Opći sud odlučio je uvesti određenu specijalizaciju vijeća. Tako se od 30. rujna 2019. četiri vijeća bave predmetima iz područja javne službe¹², a šest vijeća rješava predmete iz područja intelektualnog vlasništva¹³. Svi ostali sporovi podijeljeni su među svim vijećima.

U tom je kontekstu, iako ga je prilagodio kako bi se uzela u obzir relativna specijalizacija vijeća, Opći sud zadržao sustav dodjele predmeta predviđen svojim Poslovnikom, a koji se temelji na pravilu o rotacijama, ne dovodeći u pitanje odstupanja od pravila koje se temelji na utvrđivanju povezanosti između određenih predmeta (primjerice, predmeti koji imaju isti predmet ili su dio istog niza ili koji su pravno slični) i uravnoteženoj raspodjeli radnog opterećenja.

Kao peto, Opći sud odlučio je ojačati sudjelovanje predsjednika i potpredsjednika u pravosudnoj aktivnosti. Zbog razloga povezanih s opsegom njihovih odgovornosti, potvrđeno je da predsjednik i potpredsjednik nisu punopravni suci u sudskim vijećima. Dapače, od 27. rujna 2019. predsjednik zamjenjuje spriječenog suca (prije ga je mijenjao potpredsjednik). Osim toga, potpredsjednik, čija je primarna odgovornost i dalje pridonošenje očuvanju dosljednosti sudske prakse, odlučuje u proširenim sudskim vijećima od petero sudaca u predmetu po vijeću i po godini.

12| Riječ je o tužbama podnesenima na temelju članka 270. UFEU-a i, ovisno o slučaju, članka 50.a Protokola o Statutu Suda Europske unije.

13| Riječ je o tužbama podnesenima protiv odluka žalbenih vijeća Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) i Ureda Zajednice za biljne sorte (CPVO).

Sve su te odluke, donesene u okviru povećanja broja sudaca Općeg suda, bile predmet prethodnih promišljanja i prijedloga u kojima su sudjelovali tajnik i dio njegove službe. Sve su objavljene u *Službenom listu Europske unije* i dostupne su na stranici Curia¹⁴.

III. Ostali oblici podrške sudu

Tajništvo je uz pomoć tajnika i njegovih predstavnika pružalo potporu različitim tijelima suda (osobito plenarnoj sjednici, sjednici predsjednika vijeća i odboru „Poslovnik”) kao i drugim odborima i radnim skupinama, ovisno o potrebama ili prirodi obrađivanih predmeta (etika, institucionalna ili informatička pitanja).

Osim toga, poduzete su radnje kako bi se osigurala objava ili priopćenje akata koji se odnose na Opći sud. Kao prvo, tajnik se pobrinuo za objavu Zbornika sudske prakse, objavu u *Službenom listu Europske unije* odluka koje je sud donio u skladu s postupovnim pravilima i priopćavanje putem interneta dokumenata koji se odnose na Opći sud. Stranica „Postupak” Općeg suda na stranici Curia bila je u cijelosti ažurirana. Kao drugo, poduzete su radnje u skladu s člankom 8. stavkom 3. trećim podstavkom Etičkog kodeksa za članove i bivše članove Suda Europske unije kako bi se na internetskoj stranici institucije priopćavalo o vanjskim aktivnostima članova koje je Opći sud odobrio u 2018.

Nadalje, u okviru pristupa sudskim odlukama putem interneta, tajniku, kao osobi odgovornoj za ono što Opći sud objavljuje, podneseno je nekoliko *ex post* zahtjeva za zaštitu identiteta fizičkih osoba koje su, s obzirom na to da su imale svojstvo stranke pred Općim sudom, izrazile želju da se njihov identitet izbriše iz sudske odluke Općeg suda ili odluke Službeničkog suda Europske unije koja je putem interneta postala dostupna javnosti. Tajnik je, kao osoba odgovorna za obradu osobnih podataka sadržanih u odlukama nakon zaključenja predmeta, odlučivao o svakom zahtjevu koji mu je podnesen.

Ne dovodeći u pitanje žalbu kojom se propituje zakonitost odluke koju je u tom pogledu donio tajnik, Opći je sud, u skladu s onim što je učinio Sud¹⁵, donio odluku kojom se predviđa rok u kojem tajnik mora zauzeti stajalište i kojom se uspostavlja odbor od troje sudaca koji neovisno nadziru njegove odluke¹⁶. Opći sud stoga je postupio u skladu s člankom 8. stavkom 3. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, prema kojem „[p] oštovanje [...] pravila [u području zaštite osobnih podataka] podliježe nadzoru neovisnog tijela” te je uzeo u obzir činjenicu da zadaće nadzora Europskog nadzornika za zaštitu podataka ne obuhvaćaju obradu osobnih podataka koju provodi Opći sud prilikom izvršavanja svojih pravosudnih funkcija¹⁷.

14] Sastav velikog vijeća (SL 2019., C 172, str. 2.); Kriteriji za dodjelu predmeta sudskim vijećima (SL 2019., C 372, str. 2.) i Način određivanja suca koji zamjenjuje spriječenog suca (SL 2019., C 263, str. 2.)

15] Odluka Suda od 1. listopada 2019. o uspostavi internog mehanizma nadzora u području obrade osobnih podataka u okviru pravosudnih dužnosti Suda (SL 2019., C 383, str. 2.)

16] Odluka Općeg suda od 16. listopada 2019. o uspostavi internog mehanizma nadzora u području obrade osobnih podataka u okviru pravosudnih dužnosti Općeg suda (SL 2019., C 383, str. 4.)

17] Vidjeti članak 57. stavak 1. točku (a) Uredbe (EU) 2018/1725 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka u institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 45/2001 i Odluke br. 1247/2002/EZ (SL 2018., L 295, str. 39.).

IV. Upravni poslovi

Radno opterećenje povezano s upravljanjem sudom znatno se povećalo. To je logično uzme li se u obzir posao oko pripreme sjednica odbora i radnih skupina (dnevni red, proučavanje spisa, sastavljanje zapisnika ili izvješća) koje se redovito održavaju i povećanje administrativnih pitanja koja treba rješavati unutar suda na kojem na dan 31. prosinca 2019. radi više od 300 osoba.

Osim toga, i dalje postoji znatno radno opterećenje povezano s upravljanjem službom, rukovođenjem dužnosnicima i članovima osoblja te službe (postupci zapošljavanja, ocjenjivanja, ostvarivanje prava iz Pravilnika o osoblju), s praćenjem razvoja informatičkih aplikacija, koordinacijom, dokumentacijom, obavješćivanjem i priopćavanjem (uključujući potpunu preinaku intranetske stranice tajništva Općeg suda).

Kao administrativna služba, tajništvo je odgovaralo na mnoge druge zahtjeve koji su mu upućeni. Kako bi se uskladilo s propisanim zahtjevima, poduzete su mjere s ciljem:

- zaštite okoliša provođenjem mjera promicanja svijesti, u koordinaciji s ostalim administrativnim službama institucije i s kabinetima sudaca, u okviru sustava „EMAS” – Eco-Management and Audit Scheme;
- provedbe pravila iz nove Financijske uredbe¹⁸;
- osiguranja da institucije, tijela, uredi i agencije Unije poštuju uredbu koja se odnosi na obradu osobnih podataka¹⁹;
- davanja punog učinka odredbama o zaštiti visokoosjetljivih informacija u okviru predmeta koje je odredio predsjednik Općeg suda.

Naposljetku, tajništvo je upotrijebilo sredstva kako bi pomoglo Upravi za informacijske tehnologije prilikom pripreme troškovnika za institucionalni informatički projekt (projekt s ciljem uspostave integriranog sustava upravljanja predmetima).

Usklađivanje dokumentacije i postupaka unutar tajništva kao i sudjelovanje dužnosnika i članova osoblja u pitanjima zaštite okoliša, zaštite osobnih podataka i informatike među zadaćama su koje bi trebalo ispuniti, istodobno doprinoseći pravosudnoj aktivnosti. Suočeno sa sve većim zahtjevima za štednju, ali smatrajući nužnim zadržati dostupnost i prilagodljivost, tajništvo je svoja sredstva raspodijelilo prema stvarnim potrebama i prioritetima Općeg suda kao i regulatornim obvezama koje mora poštovati kao administrativna služba.

18| Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. srpnja 2018. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije, o izmjeni uredaba (EU) br. 1296/2013, (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 1304/2013, (EU) br. 1309/2013, (EU) br. 1316/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) br. 283/2014 i Odluke br. 541/2014/EU te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU, Euratom) br. 966/2012 (SL 2018., L 193, str. 1.)

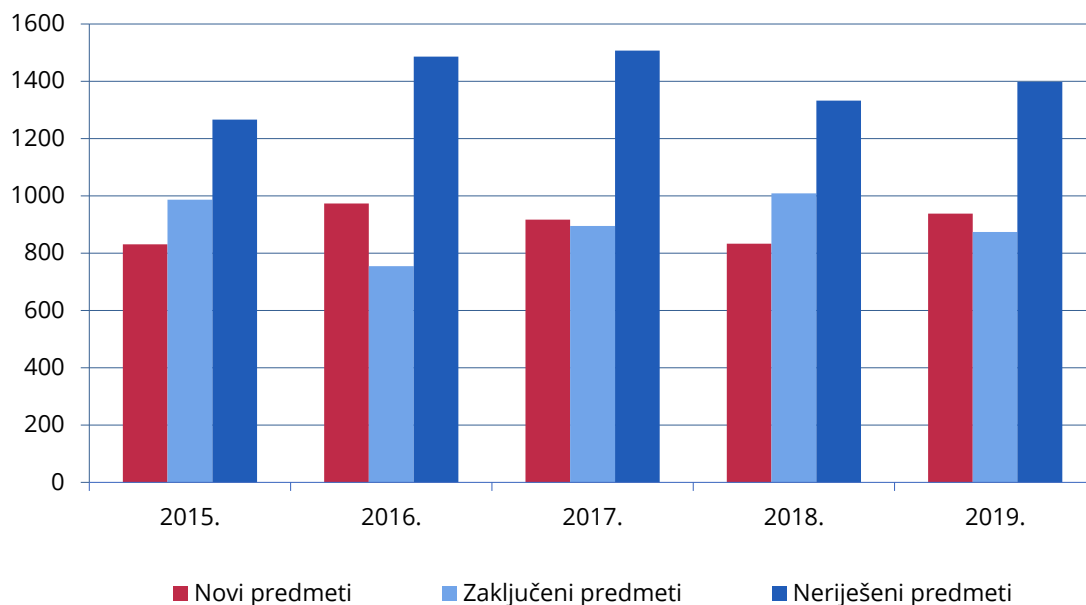
19| Gore navedena Uredba 2018/1725

D | Sudska statistika Općeg suda

I. Opća aktivnost Općeg suda – Novi, zaključeni i neriješeni predmeti (2015.-2019.)	265
II. Novi predmeti – Vrste postupaka (2015.-2019.)	266
III. Novi predmeti – Vrste pravnog sredstva (2015.-2019.)	267
IV. Novi predmeti – Predmet pravnog sredstva (2015.-2019.)	268
V. Zaključeni predmeti – Vrste postupaka (2015.-2019.)	269
VI. Zaključeni predmeti – Predmet pravnog sredstva (2019.)	270
VII. Zaključeni predmeti – Predmet pravnog sredstva (2015.-2019.)	271
VIII. Zaključeni predmeti – Sastav suda (2015.-2019.)	272
IX. Zaključeni predmeti – Trajanje postupaka u mjesecima (2015.-2019.)	273
X. Trajanje postupaka u mjesecima (2015.-2019.)	274
XI. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Vrste postupaka (2015.-2019.)	275
XII. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Predmet pravnog sredstva (2015.-2019.)	276
XIII. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Sastav suda (2015.-2019.)	277
XIV. Razno – Postupci privremene pravne zaštite (2015.-2019.)	278
XV. Razno – Ubrzani postupci (2015.-2019.)	279
XVI. Razno – Odluke Općeg suda protiv kojih je Sudu podnesena žalba (1990.-2019.)	280
XVII. Razno – Podjela žalbi podnesenih Sudu prema vrsti postupka (2015.-2019.)	281
XVIII. Razno – Ishodi žalbenih postupaka pred Sudom (2019.)	282
XIX. Razno – Ishodi žalbenih postupaka pred Sudom (2015.-2019.)	283
XX. Razno - Opći trend (1989.-2019.)	284
XXI. Djelatnost tajništva Općeg suda (2015.-2019.)	285
XXII. Načini predaje postupovnih akata pred Općim sudom	286
XXIII. Stranice podnesene putem e-Curije (2015.-2019.)	287
XXIV. Obavijesti u <i>Službenom listu Europske unije</i> (2015.-2019.)	288
XXV. Raspravljani predmeti (2015.-2019.)	289

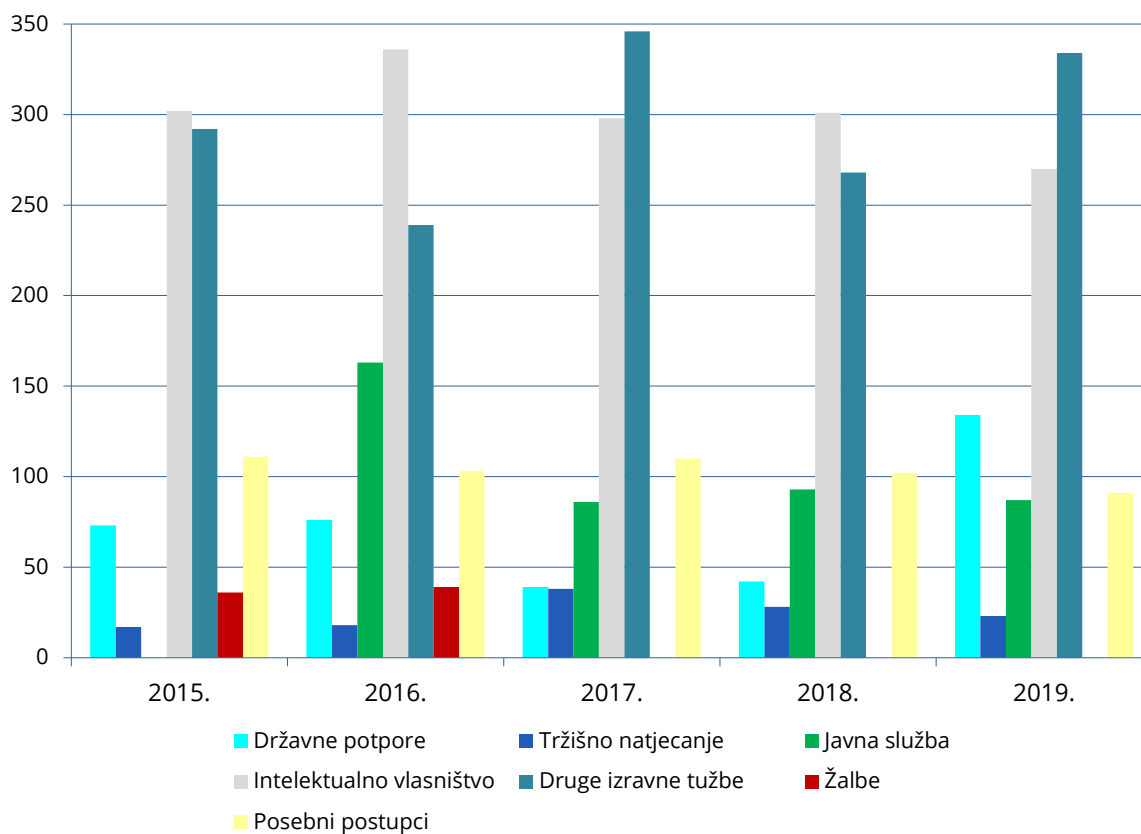
**I. Opća aktivnost Općeg suda –
Novi, zaključeni i neriješeni predmeti (2015.-2019.)^{1 2}**

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Novi predmeti	831	974	917	834	939
Zaključeni predmeti	987	755	895	1009	874
Neriješeni predmeti	1267	1486	1508	1333	1398

- 1| Ako nije drugačije naznačeno, ova tablica i tablice na sljedećim stranicama uzimaju u obzir posebne postupke. „Posebnim postupcima” smatraju se: prigovor protiv presude zbog ogluhe (članak 41. Statuta Suda; članak 166. Poslovnika Općeg suda); prigovor trećeg (članak 42. Statuta Suda; članak 167. Poslovnika Općeg suda); tumačenje presuda i rješenja (članak 43. Statuta Suda; članak 168. Poslovnika Općeg suda); ponavljanje postupka (članak 44. Statuta Suda; članak 169. Poslovnika Općeg suda); zahtjev za besplatnu pravnu pomoć (članak 148. Poslovnika Općeg suda); ispravci presuda i rješenja (članak 164. Poslovnika Općeg suda); propust Općeg suda da odluči (članak 165. Poslovnika Općeg suda) i spor o troškovima čiju je naknadu moguće tražiti (članak 170. Poslovnika Općeg suda).
- 2| Osim ako nije drukčije naznačeno, ova tablica i tablice na sljedećim stranicama ne uzimaju u obzir postupke privremene pravne zaštite.

II. Novi predmeti – Vrste postupaka (2015.-2019.)

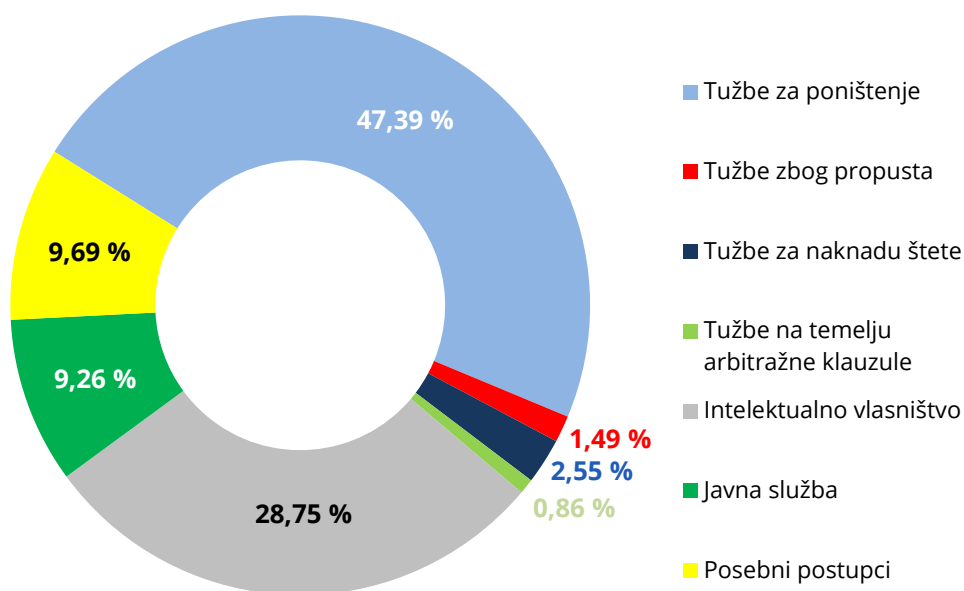

	2015.	2016. ¹	2017.	2018.	2019.
Državne potpore	73	76	39	42	134
Tržišno natjecanje	17	18	38	28	23
Javna služba		163	86	93	87
Intelektualno vlasništvo	302	336	298	301	270
Druge izravne tužbe	292	239	346	268	334
Žalbe	36	39			
Posebni postupci	111	103	110	102	91
Ukupno	831	974	917	834	939

1| 1. rujna 2016. 123 službenička predmeta i 16 posebnih postupaka iz tog područja premješteno je na Opći sud.

III. Novi predmeti – Vrste pravnog sredstva (2015.-2019.)

2019.

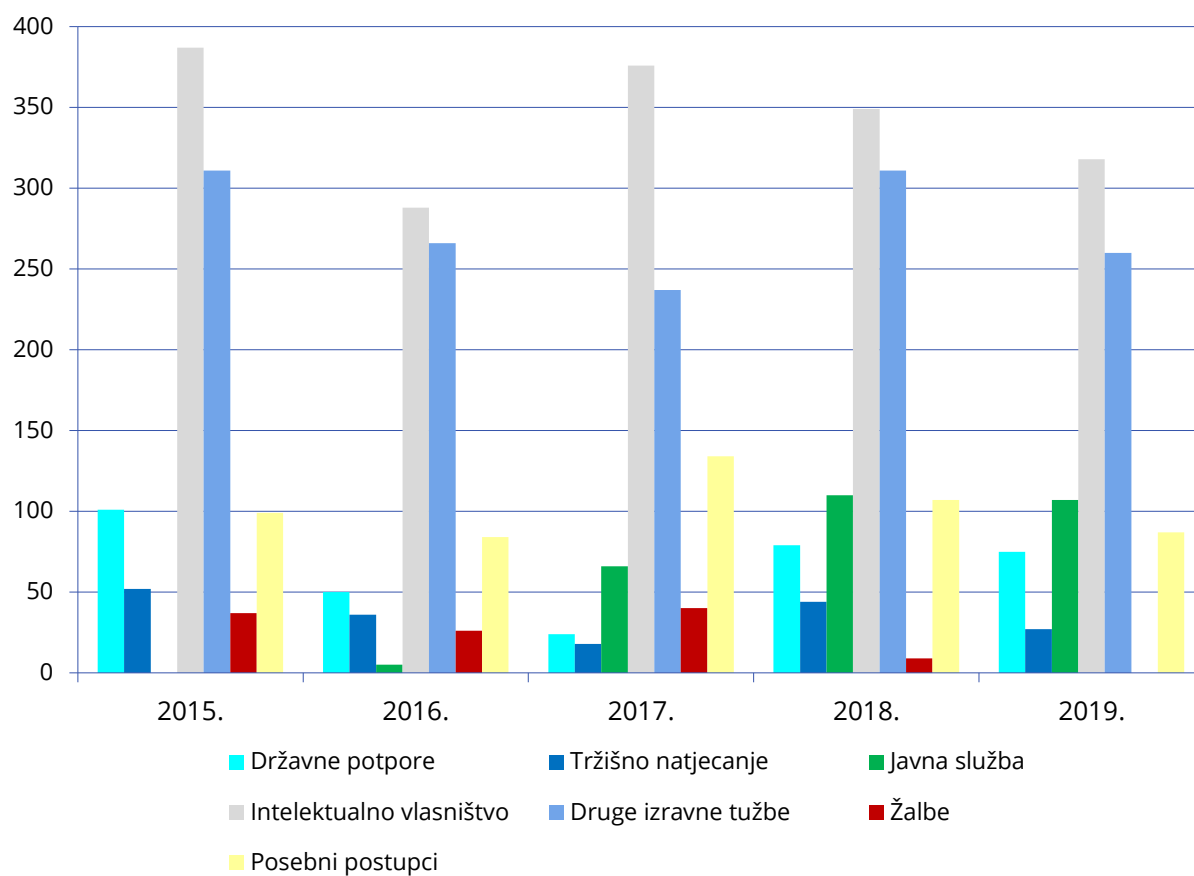

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Tužbe za poništenje	332	297	371	288	445
Tužbe zbog propusta	5	7	8	14	14
Tužbe za naknadu štete	30	19	23	29	24
Tužbe na temelju arbitražne klauzule	15	10	21	7	8
Intelektualno vlasništvo	302	336	298	301	270
Javna služba		163	86	93	87
Žalbe	36	39			
Posebni postupci	111	103	110	102	91
Ukupno	831	974	917	834	939

IV. Novi predmeti – Predmet pravnog sredstva (2015.-2019.)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Arbitražna klauzula	15	10	21	7	8
Carinska unija i zajednička carinska tarifa		3	1		2
Državljanstvo Unije					1
Državne potpore	73	76	39	42	134
Ekonomska i monetarna politika	3	23	98	27	24
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	5	2	3		3
Energija	3	4	8	1	8
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)	7	4	5	4	5
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	303	336	298	301	270
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	10	8	2	1	3
Javna nabava	23	9	19	15	10
Javno zdravlje	2	6	5	9	5
Kultura		1			
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)	55	28	27	40	42
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport	3	1		1	1
Okoliš	5	6	8	7	10
Oporezivanje	1	2	1	2	
Područje slobode, sigurnosti i pravde		7		2	1
Poljoprivreda	37	20	22	25	12
Pravo društava	1				
Pravo institucija	53	52	65	71	148
Približavanje zakonodavstava	1	1	5	3	2
Pristup dokumentima	48	19	25	21	17
Promet				1	1
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	5	6	10	4	6
Sloboda poslovnog nastana				1	
Slobodno kretanje kapitala	2	1		1	
Slobodno kretanje osoba	1	1	1	1	2
Slobodno kretanje robe	2	1			
Slobodno pružanje usluga		1			
Socijalna politika		1		1	1
Transeuropske mreže			2	1	1
Trgovinska politika	6	17	14	15	13
Tržišno natjecanje	17	18	38	28	23
Vanjsko djelovanje Europske unije	1	2	2	2	6
Zajednička ribarstvena politika		1	2	3	
Zajednička vanjska i sigurnosna politika		1			1
Zaštita potrošača	2	1		1	1
Ukupno Ugovor o EZ-u/FEU-u	684	669	721	638	761
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	36	202	86	94	87
Posebni postupci	111	103	110	102	91
SVEUKUPNO	831	974	917	834	939

V. Zaključeni predmeti – Vrste postupaka (2015.-2019.)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Državne potpore	101	50	24	79	75
Tržišno natjecanje	52	36	18	44	27
Javna služba		5	66	110	107
Intelektualno vlasništvo	387	288	376	349	318
Druge izravne tužbe	311	266	237	311	260
Žalbe	37	26	40	9	
Posebni postupci	99	84	134	107	87
Ukupno	987	755	895	1009	874

VI. Zaključeni predmeti – Predmet pravnog sredstva (2019.)

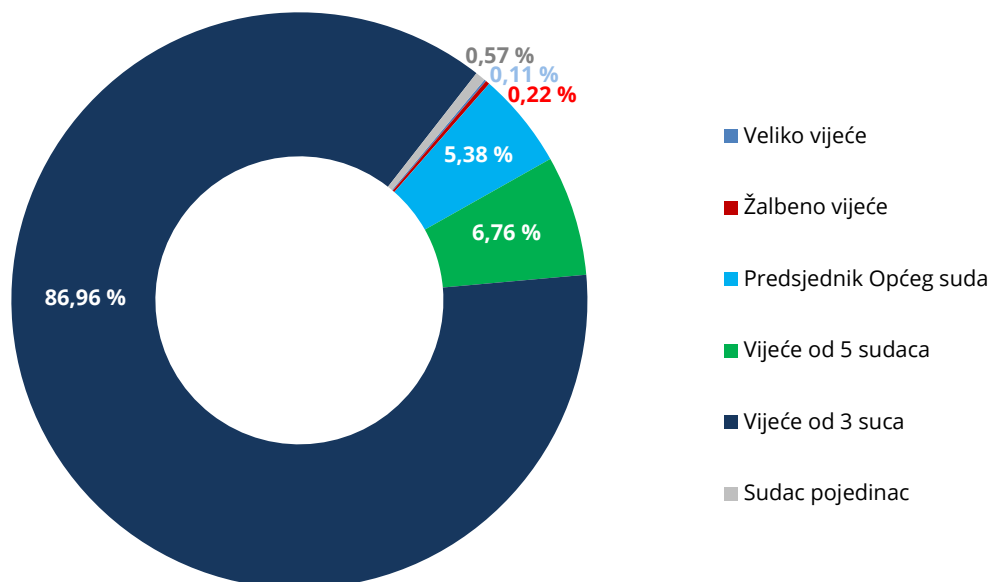
	Presude	Rješenja	Ukupno
Arbitražna klauzula	13		13
Državljanstvo Unije		1	1
Državne potpore	50	25	75
Ekonomska i monetarna politika	7	6	13
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	2		2
Energija	3		3
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)	1	3	4
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	260	58	318
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	2	1	3
Javna nabava	13	4	17
Javno zdravlje	3	4	7
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)	29	1	30
Okoliš		6	6
Oporezivanje		2	2
Poljoprivreda	23	10	33
Pravo društava	1		1
Pravo institucija	23	48	71
Približavanje zakonodavstava	2	2	4
Pristup dokumentima	10	7	17
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	9	1	10
Sloboda poslovnog nastana		1	1
Slobodno kretanje kapitala		1	1
Slobodno kretanje osoba		1	1
Socijalna politika	1		1
Transeuropske mreže	1	1	2
Trgovinska politika	10	2	12
Tržišno natjecanje	18	9	27
Vanjsko djelovanje Europske unije	1	2	3
Zaštita potrošača		1	1
Ukupno Ugovor o EZ-u/FEU-u	482	197	679
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	71	37	108
Posebni postupci	1	86	87
SVEUKUPNO	554	320	874

VII. Zaključeni predmeti – Predmet pravnog sredstva (2015.-2019.)¹
(Presude i rješenja)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Arbitražna klauzula	2	17	17	7	13
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	4	3	5	1	
Državljanstvo Unije					1
Državne potpore	101	50	24	79	75
Ekonomska i monetarna politika	9	2	6	16	13
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	6	1	12	4	2
Energija	1	3	3	6	3
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)	5	1	5	5	4
Industrijska politika	2				
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	388	288	376	349	318
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	2	6	12	7	3
Javna nabava	22	20	16	20	17
Javno zdravlje	15	3	3	5	7
Kultura		1	1		
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)	60	70	26	42	30
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport		1		3	
Okoliš	18	4	3	11	6
Oporezivanje	1		3		2
Područje slobode, sigurnosti i pravde			5	3	
Poljoprivreda	32	34	21	25	33
Pravo društava	1				1
Pravo institucija	58	46	54	64	71
Približavanje zakonodavstva		1	2	1	4
Pristup dokumentima	21	13	14	67	17
Pristupanje novih država	1				
Promet	3			1	
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	9	8	4	4	10
Sloboda poslovnog nastana	1				1
Slobodno kretanje kapitala	2	1			1
Slobodno kretanje osoba	1		2	1	1
Slobodno kretanje robe	2	1			
Slobodno pružanje usluga		1			
Socijalna politika		1		1	1
Transeuropske mreže		2		1	2
Trgovinska politika	24	21	15	10	12
Tržišno natjecanje	52	36	18	44	27
Vanjsko djelovanje Europske unije	2		4	2	3
Zajednička ribarstvena politika	3	2	2	2	
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	1			1	
Zaštita potrošača	2	1	1	1	1
Ukupno Ugovor o EZ-u/FEU-u	851	638	654	783	679
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	37	33	107	119	108
Posebni postupci	99	84	134	107	87
SVEUKUPNO	987	755	895	1009	874

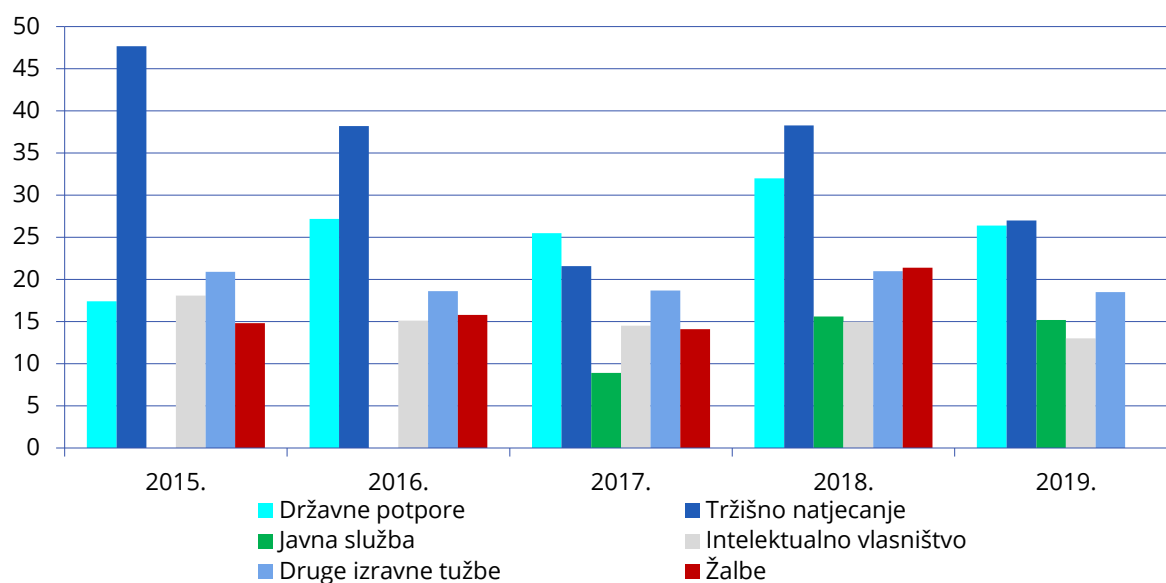
VIII. Zaključeni predmeti – Sastav suda (2015.-2019.)

2019.

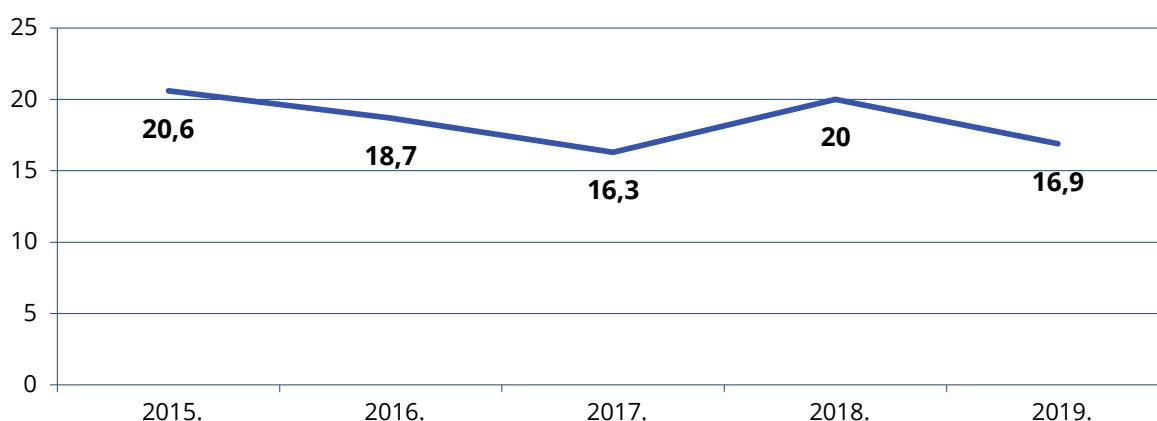
	2015.			2016.			2017.			2018.			2019.		
	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno
Veliko vijeće													1		1
Žalbeno vijeće	23	14	37	25	13	38	29	17	46	9	2	11		2	2
Predsjednik Općeg suda		44	44		46	46		80	80		43	43		47	47
Vijeće od 5 sudaca	8	3	11	10	2	12	13	5	18	84	3	87	50	9	59
Vijeće od 3 suca	538	348	886	408	246	654	450	301	751	546	317	863	499	261	760
Sudac pojedinac	1	8	9	5		5				5		5	5		5
Ukupno	570	417	987	448	307	755	492	403	895	644	365	1009	554	320	874

IX. Zaključeni predmeti – Trajanje postupaka u mjesecima (2015.-2019.)¹ (Presude i rješenja)

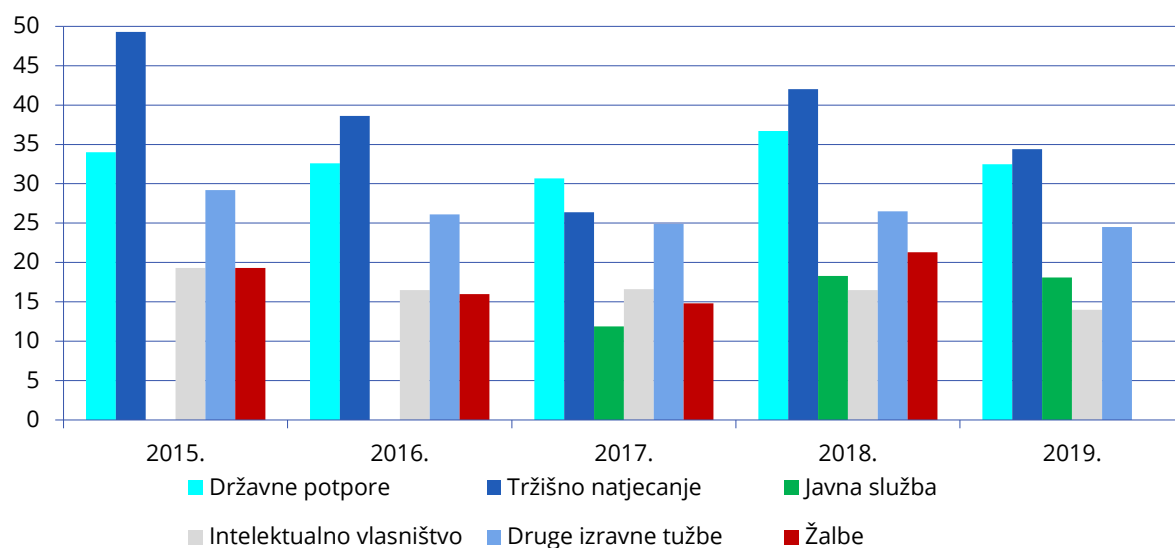
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Državne potpore	17,4	27,2	25,5	32	26,4
Tržišno natjecanje	47,7	38,2	21,6	38,3	27
Javna služba			8,9	15,6	15,2
Intelektualno vlasništvo	18,1	15,1	14,5	15	13
Druge izravne tužbe	20,9	18,6	18,7	21	18,5
Žalbe	14,8	15,8	14,1	21,4	
Svi predmeti	20,6	18,7	16,3	20	16,9

Trajanje postupaka (u mjesecima) Svi predmeti riješeni presudom ili rješenjem

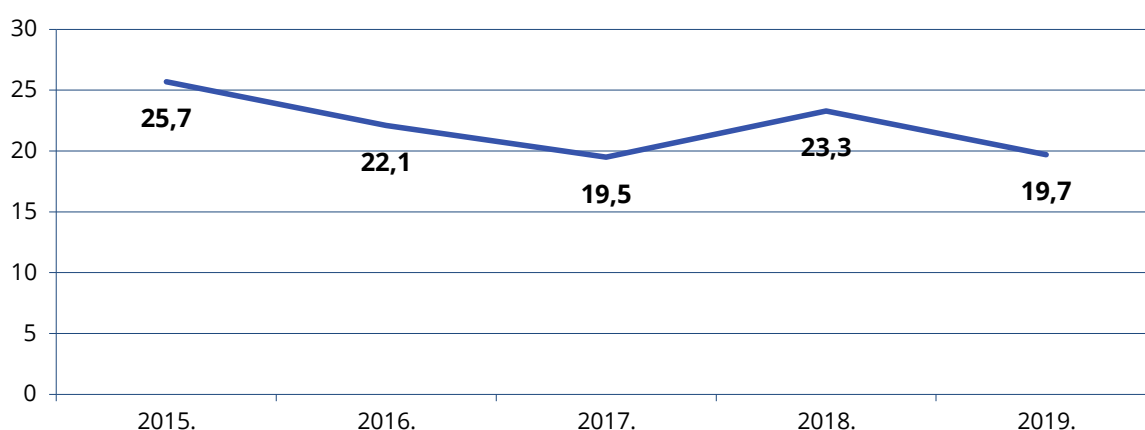
1) Trajanje se izražava u mjesecima i desetinama mjeseca. Izračun prosječnog trajanja postupaka ne uzima u obzir: predmete u kojima je donesena međupresuda; posebne postupke, žalbe na odluke o privremenoj pravnoj zaštiti i o zahtjevima za intervenciju; službeničke predmete prebačene na Opći sud 1. rujna 2016. Prosječno trajanje postupka u službeničkim predmetima prebačenima na Opći sud 1. rujna 2016., i u kojima je Opći sud odlučio presudom ili rješenjem, iznosi 20,7 mjeseci (uzimajući u obzir razdoblje pred Službeničkim sudom i pred Općim sudom).

X. Trajanje postupaka u mjesecima (2015.-2019.)¹ (Presude)

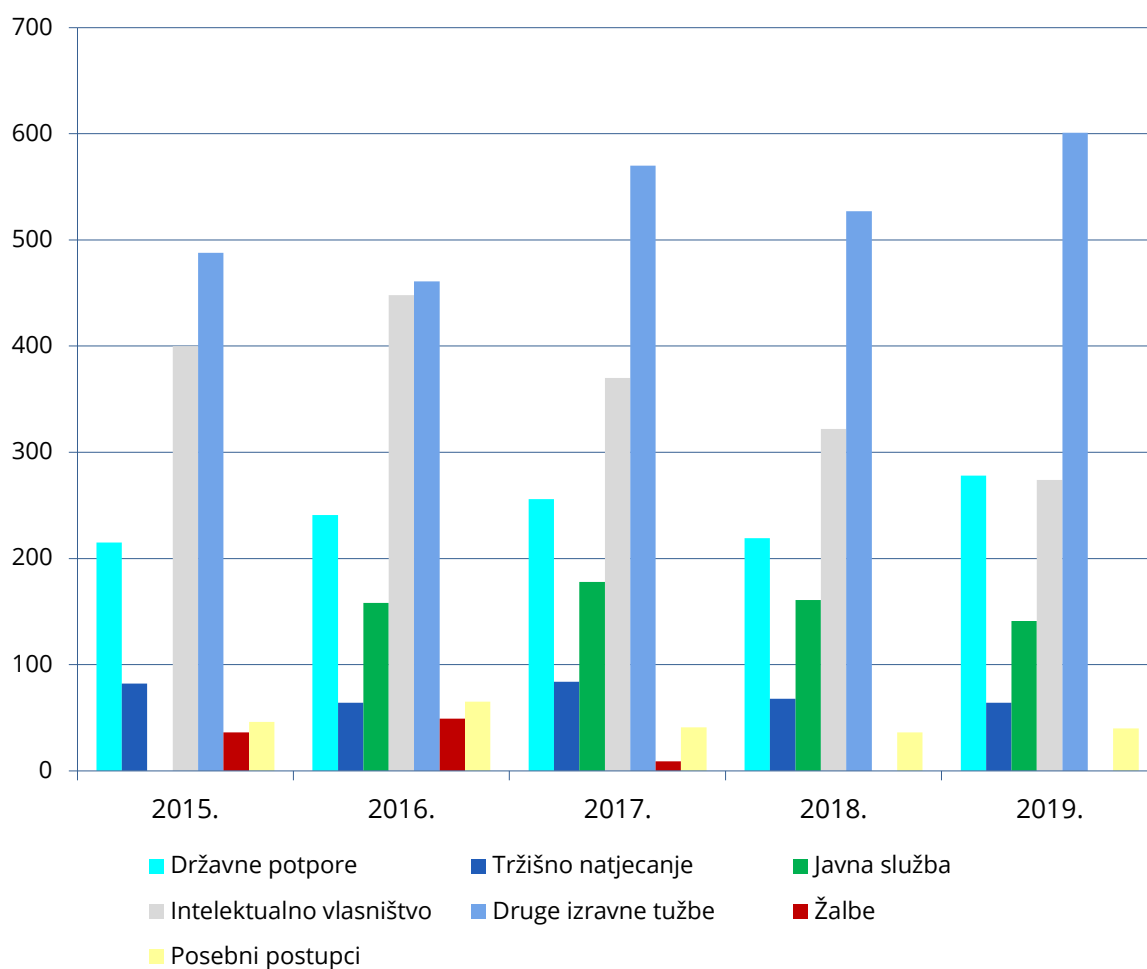
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Državne potpore	34	32,6	30,7	36,7	32,5
Tržišno natjecanje	49,3	38,6	26,4	42	34,4
Javna služba			11,9	18,3	18,1
Intelektualno vlasništvo	19,3	16,5	16,6	16,5	14
Druge izravne tužbe	29,2	26,1	24,9	26,5	24,5
Žalbe	19,3	16	14,8	21,3	
Svi predmeti	25,7	22,1	19,5	23,3	19,7

Trajanje postupaka (u mjesecima) Svi predmeti riješeni presudom

1) Trajanje se izražava u mjesecima i desetinama mjeseca. Izračun prosječnog trajanja postupaka ne uzima u obzir: predmete u kojima je donesena međupresuda; posebne postupke, žalbe na odluke o privremenoj pravnoj zaštiti i o zahtjevima za intervenciju; službeničke predmete prebačene na Opći sud 1. rujna 2016. Prosječno trajanje postupka u službeničkim predmetima prebačenima na Opći sud 1. rujna 2016., i u kojima je Opći sud odlučio presudom, iznosi 23,7 mjeseci (uzimajući u obzir razdoblje pred Službeničkim sudom i pred Općim sudom).

XI. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Vrste postupaka (2015.-2019.)

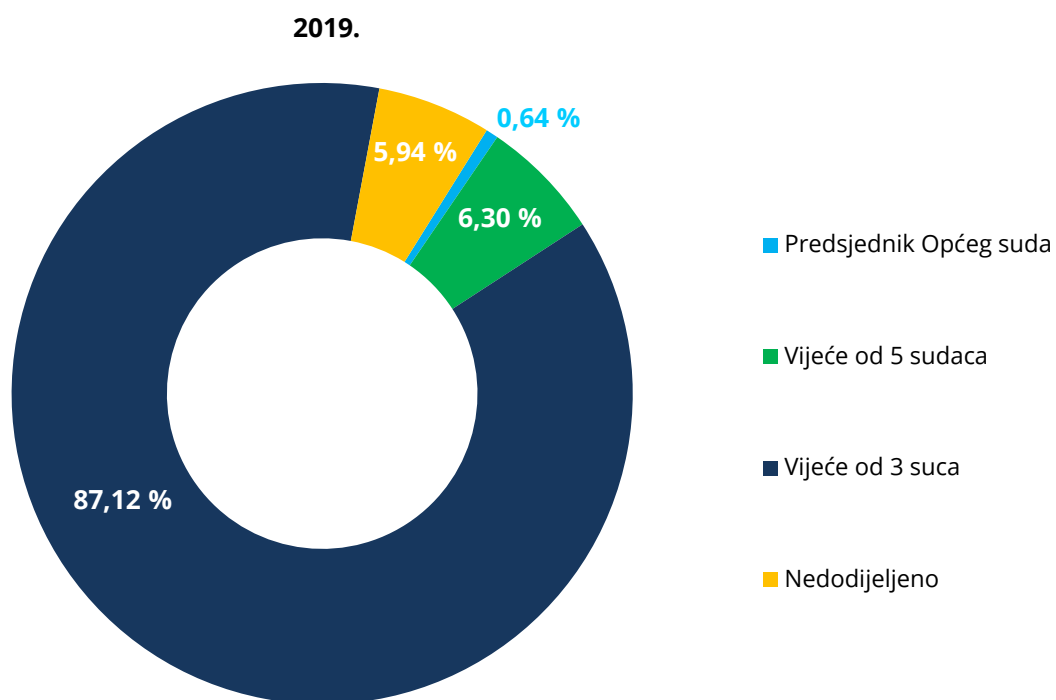

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Državne potpore	215	241	256	219	278
Tržišno natjecanje	82	64	84	68	64
Javna služba		158	178	161	141
Intelektualno vlasništvo	400	448	370	322	274
Druge izravne tužbe	488	461	570	527	601
Žalbe	36	49	9		
Posebni postupci	46	65	41	36	40
Ukupno	1267	1486	1508	1333	1398

XII. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Predmet pravnog sredstva (2015.-2019.)

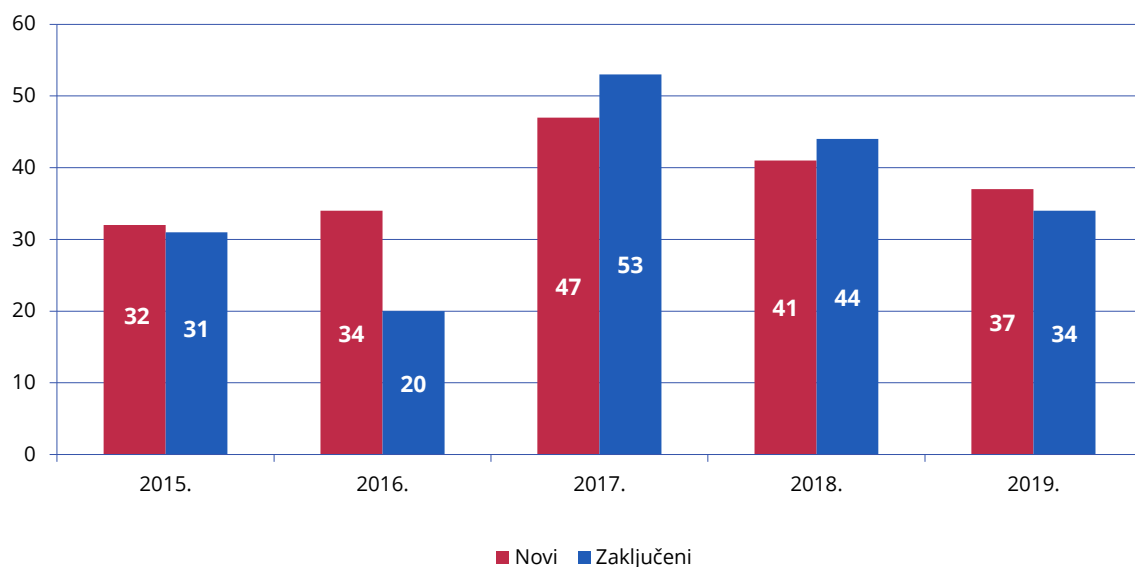
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Arbitražna klauzula	30	23	27	27	22
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	5	5	1		2
Državne potpore	215	241	256	219	278
Ekonomska i monetarna politika	3	24	116	127	138
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	14	15	6	2	3
Energija	3	4	9	4	9
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)	7	10	10	9	10
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	400	448	370	322	274
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	17	19	9	3	3
Javna nabava	35	24	27	22	15
Javno zdravlje	4	7	9	13	11
Kultura	1	1			
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)	103	61	62	60	72
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport	3	3	3	1	2
Okoliš	5	7	12	8	12
Oporezivanje		2		2	
Područje slobode, sigurnosti i pravde		7	2	1	2
Poljoprivreda	56	42	43	43	22
Pravo društava	1	1	1	1	
Pravo institucija	79	85	96	103	180
Približavanje zakonodavstava	1	1	4	6	4
Pristup dokumentima	59	65	76	30	30
Promet					1
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	10	8	14	14	10
Sloboda poslovnog nastana				1	
Slobodno kretanje kapitala				1	
Slobodno kretanje osoba		1			1
Socijalna politika	1	1	1	1	1
Transeuropske mreže	2		2	2	1
Trgovinska politika	40	36	35	40	41
Tržišno natjecanje	82	64	84	68	64
Vanjsko djelovanje Europske unije	2	4	2	2	5
Zajednička ribarstvena politika	2	1	1	2	2
Zajednička vanjska i sigurnosna politika		1	1		1
Zaštita potrošača	2	2	1	1	1
Ukupno Ugovor o EZ-u/FEU-u	1182	1213	1280	1135	1217
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	39	208	187	162	141
Posebni postupci	46	65	41	36	40
SVEUKUPNO	1267	1486	1508	1333	1398

XIII. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Sastav suda (2015.-2019.)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Veliko vijeće				1	
Žalbeno vijeće	48	51	11	1	
Predsjednik Općeg suda	12	12	1	1	9
Vijeće od 5 sudaca	6	23	100	77	88
Vijeće od 3 suca	1099	1253		1187	1218
Sudac pojedinac	1			2	
Nedodijeljeno	101	147	73	64	83
Ukupno	1267	1486	1508	1333	1398

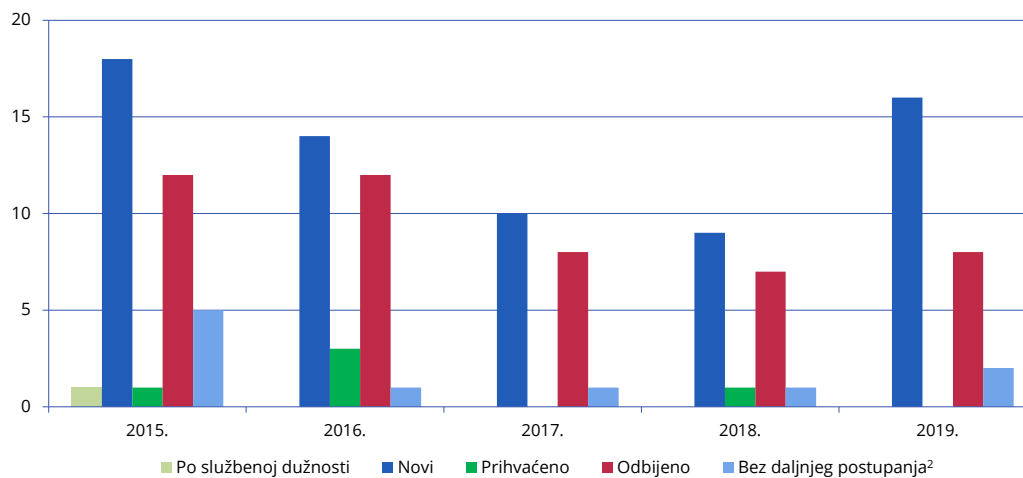
XIV. Razno – Postupci privremene pravne zaštite (2015.-2019.)

2019.

	Novi postupci privremene pravne zaštite	Zaključeni postupci privremene pravne zaštite	Ishod postupka		
			Prihvaćeno	Brisanje predmeta/ Obustava postupka	Odbijeno
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	1				
Državne potpore	4	3		1	2
Ekonomska i monetarna politika	1	1			1
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)		1			1
Javna nabava	6	3			3
Javno zdravlje	3	4			4
Okoliš	1	1			1
Područje slobode, sigurnosti i pravde	1	1			1
Poljoprivreda	4	8		1	7
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	5	6			6
Pravo institucija	6	4		1	3
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	2	1			1
Slobodno kretanje osoba	1				
Tržišno natjecanje	2	1			1
Ukupno	37	34		3	31

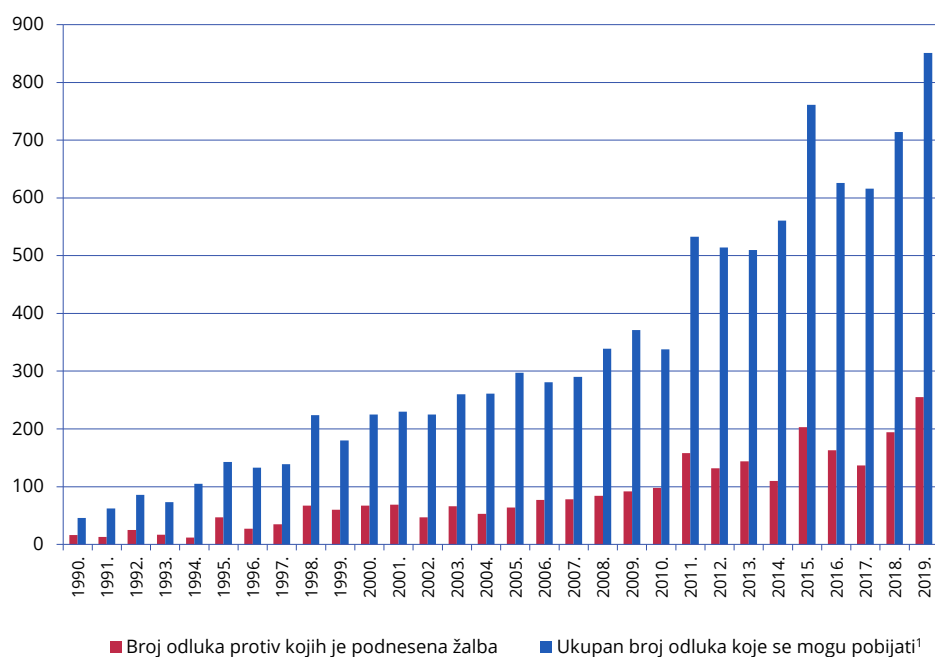
XV. Razno – Ubrzani postupci (2015.-2019.)¹

	2015.					2016.					2017.					2018.					2019.		
	Po službenoj dužnosti		Novi		Ishod postupka	Po službenoj dužnosti		Novi		Ishod postupka	Po službenoj dužnosti		Novi		Ishod postupka	Po službenoj dužnosti		Novi		Ishod postupka			
			Prihvaćeno	Odbijeno				Bez daljnjeg postupanja ²	Prihvaćeno				Odbijeno	Bez daljnjeg postupanja ²				Prihvaćeno	Odbijeno		Bez daljnjeg postupanja ²	Prihvaćeno	Odbijeno
Državne potpore		3		2					2										2		2		
Ekonomska i monetarna politika		1		1										1		1							
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)																			1				
Intelektualno i industrijsko vlasništvo																			5				
Javna nabava	1	1			1	1		1		1													
Javno zdravlje								1		1													
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)		4		4				1		1									1		1		
Okoliš			1																				
Područje slobode, sigurnosti i pravde								3		3						1			1				
Poljoprivreda		1		1												1			1				
Pravilnik o osoblju za dužnosnike		1		1				1		1			1		1			2		2			
Pravo institucija		2			2	2		2		2			5		4	1					2		
Pristup dokumentima		2		2		2		2		2			2		1				1		2		
Slobodno kretanje kapitala		2			2																		
Slobodno kretanje robe								1			1												
Trgovinska politika								1		1										1	1		
Tržišno natjecanje								1		1			1		1			3	1	2			
Vanjsko djelovanje Europske unije		1		1																			
Zaštita potrošača																1					1		
Ukupno	1	18	1	12	5	14	3	12	1	10	8	1	9	1	7	1	16	8	2				

- 1| Ubrzano postupanje u predmetu pred Općim sudom moguće je odrediti na zahtjev jedne od glavnih stranaka, te, od 1. srpnja 2015., po službenoj dužnosti.
- 2| U kategoriju „bez daljnjeg postupanja“ pripadaju sljedeći slučajevi: povlačenje zahtjeva, odustanak te predmeti u kojima je odlučeno rješenjem i prije donošenja odluke o zahtjevu za ubrzani postupak.

XVI. Razno – Odluke Općeg suda protiv kojih je Sudu podnesena žalba (1990.-2019.)

	Broj odluka protiv kojih je podnesena žalba	Ukupan broj odluka koje se mogu pobijati ¹	Postotak odluka protiv kojih je podnesena žalba
1990.	16	46	35 %
1991.	13	62	21 %
1992.	25	86	29 %
1993.	17	73	23 %
1994.	12	105	11 %
1995.	47	143	33 %
1996.	27	133	20 %
1997.	35	139	25 %
1998.	67	224	30 %
1999.	60	180	33 %
2000.	67	225	30 %
2001.	69	230	30 %
2002.	47	225	21 %
2003.	66	260	25 %
2004.	53	261	20 %
2005.	64	297	22 %
2006.	77	281	27 %
2007.	78	290	27 %
2008.	84	339	25 %
2009.	92	371	25 %
2010.	98	338	29 %
2011.	158	533	30 %
2012.	132	514	26 %
2013.	144	510	28 %
2014.	110	561	20 %
2015.	203	761	27 %
2016.	163	626	26 %
2017.	137	616	22 %
2018.	194	714	27 %
2019.	255	851	30 %

1| Ukupan broj odluka koje se mogu pobijati – presude, rješenja u postupku privremene pravne zaštite i rješenja o odbijanju intervencije te sva rješenja kojima se završava postupak, osim onih o brisanju i ustupanju predmeta – kojima je istekao rok za žalbu ili protiv kojih je žalba podnesena.

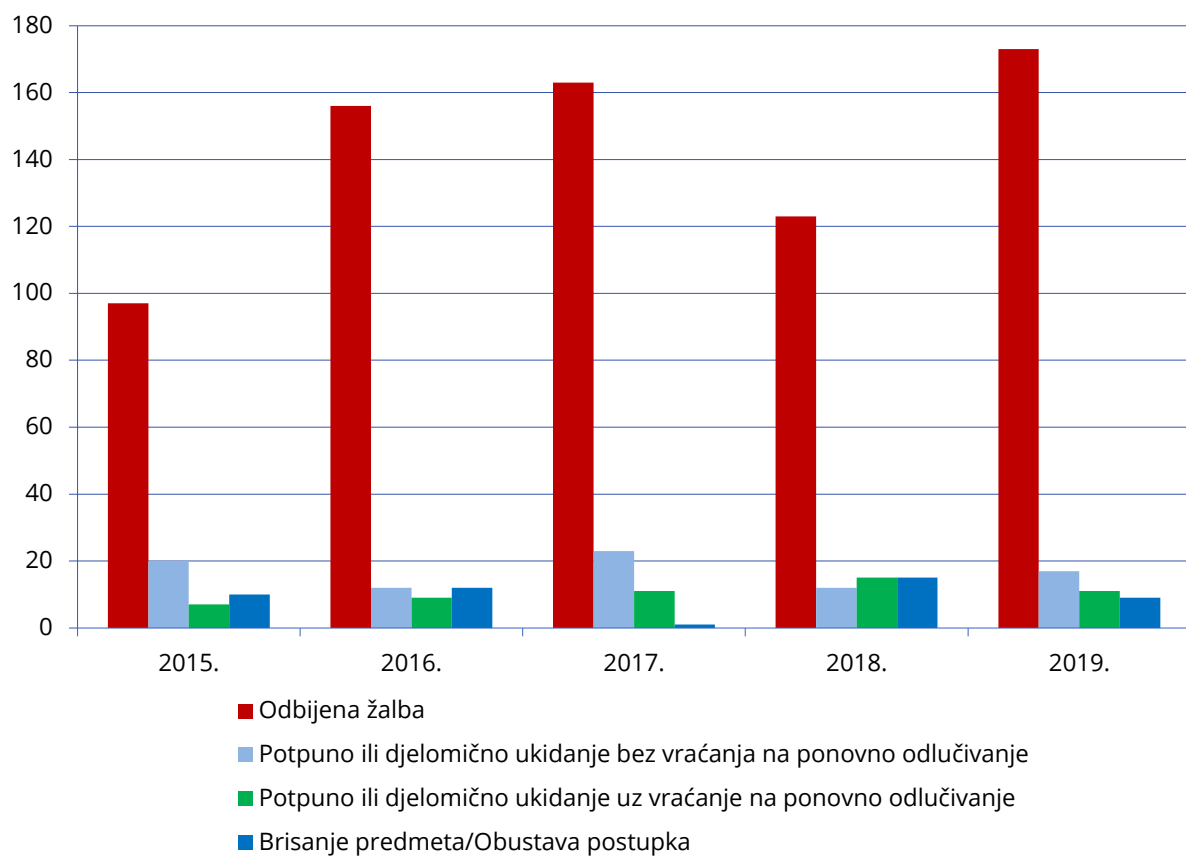
XVII. Razno – Podjela žalbi podnesenih Sudu prema vrsti postupka (2015.-2019.)

	2015.			2016.			2017.			2018.			2019.		
	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %
Državne potpore	22	75	29 %	23	56	41 %	8	25	32 %	20	55	36 %	38	86	44 %
Tržišno natjecanje	32	61	52 %	17	41	41 %	5	17	29 %	21	35	60 %	28	40	70 %
Javna služba							8	37	22 %	15	79	19 %	32	110	29 %
Intelektualno vlasništvo	64	333	19 %	48	276	17 %	52	298	17 %	68	295	23 %	57	315	18 %
Druge izravne tužbe	85	290	29 %	75	253	30 %	61	236	26 %	69	249	28 %	97	297	33 %
Žalbe		2													
Posebni postupci							3	3	100 %	1	1	100 %	3	3	100 %
Ukupno	203	761	27 %	163	626	26 %	137	616	22 %	194	714	27 %	255	851	30 %

XVIII. Razno – Ishodi žalbenih postupaka pred Sudom (2019.)
(Presude i rješenja)

	Odbijena žalba	Potpuno ili djelomično ukidanje bez vraćanja na ponovno odlučivanje	Potpuno ili djelomično ukidanje uz vraćanje na ponovno odlučivanje	Brisanje predmeta/Obustava postupka	Ukupno
Arbitražna klauzula	2				2
Državne potpore	8	1	1	2	12
Ekonomska i monetarna politika	3		3		6
Energija	3				3
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)			1		1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	75	2		4	81
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir		1			1
Javna nabava	1				1
Javno zdravlje	1	1			2
Okoliš	3				3
Poljoprivreda	6	2	1		9
Postupak	1				1
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	15	2		2	19
Pravo institucija	24	1	2		27
Približavanje zakonodavstva	1				1
Pristup dokumentima	4	1		1	6
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	1				1
Slobodno kretanje osoba	1				1
Socijalna politika	1				1
Trgovinska politika	5	2	1		8
Tržišno natjecanje	14	1			15
Vanjsko djelovanje Europske unije		1			1
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	3	2	2		7
Zaštita potrošača	1				1
Ukupno	173	17	11	9	210

XIX. Razno – Ishodi žalbenih postupaka pred Sudom (2015.-2019.)
(Presude i rješenja)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Odbijena žalba	97	156	163	123	173
Potpuno ili djelomično ukidanje bez vraćanja na ponovno odlučivanje	20	12	23	12	17
Potpuno ili djelomično ukidanje uz vraćanje na ponovno odlučivanje	7	9	11	15	11
Brisanje predmeta/Obustava postupka	10	12	1	15	9
Ukupno	134	189	198	165	210

XX. Razno - Opći trend (1989.-2019.)**Novi, zaključeni i neriješeni predmeti**

	Novi predmeti ¹	Zaključeni predmeti ²	Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca
1989.	169	1	168
1990.	59	82	145
1991.	95	67	173
1992.	123	125	171
1993.	596	106	661
1994.	409	442	628
1995.	253	265	616
1996.	229	186	659
1997.	644	186	1117
1998.	238	348	1007
1999.	384	659	732
2000.	398	343	787
2001.	345	340	792
2002.	411	331	872
2003.	466	339	999
2004.	536	361	1174
2005.	469	610	1033
2006.	432	436	1029
2007.	522	397	1154
2008.	629	605	1178
2009.	568	555	1191
2010.	636	527	1300
2011.	722	714	1308
2012.	617	688	1237
2013.	790	702	1325
2014.	912	814	1423
2015.	831	987	1267
2016.	974	755	1486
2017.	917	895	1508
2018.	834	1009	1333
2019.	939	874	1398
Ukupno	16 147	14 749	

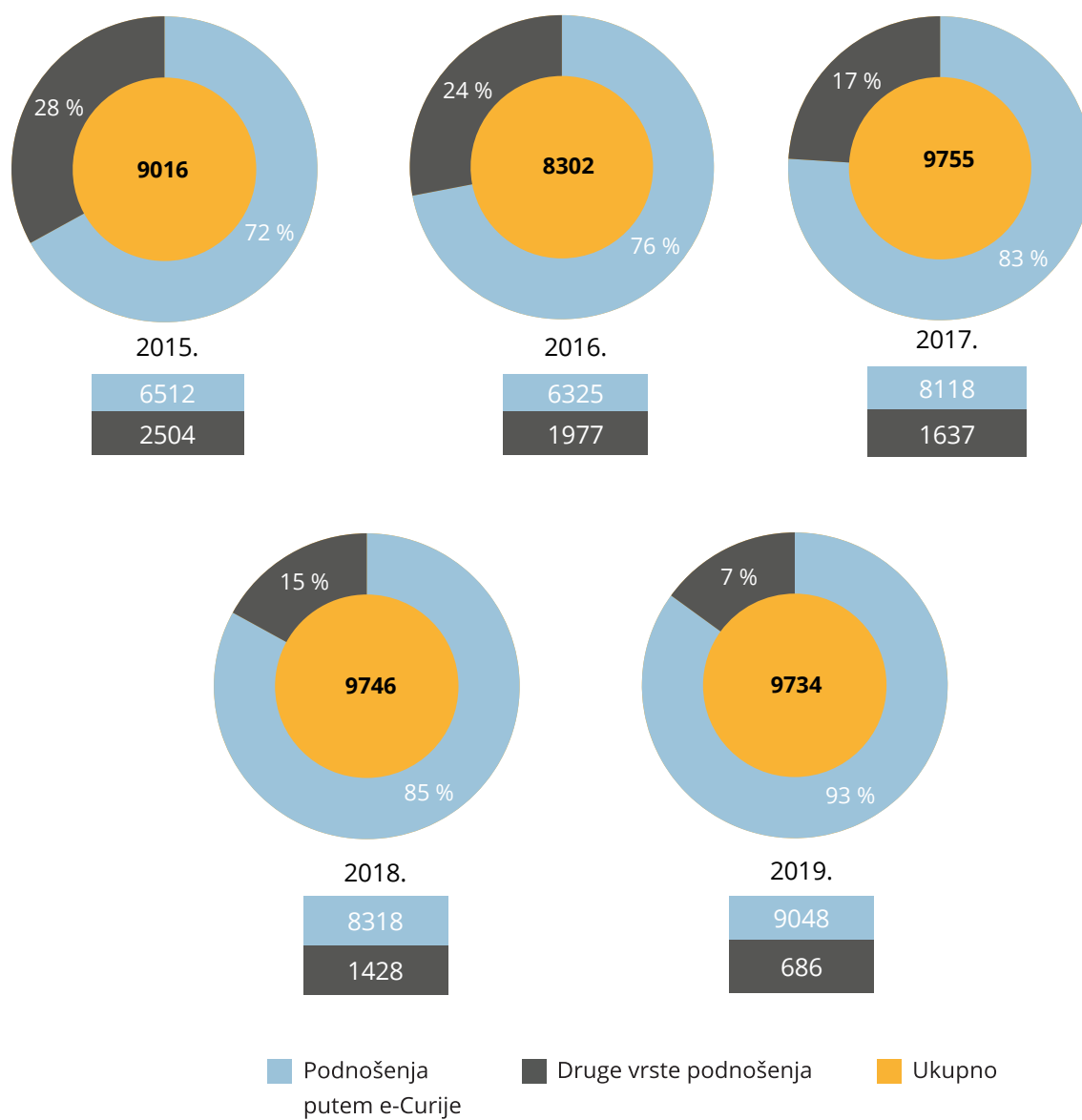
- 1| 1989.: Sud je 153 predmeta ustupio na odlučivanje novoosnovanom Općem sudu.
1993.: Sud je 451 predmet ustupio na odlučivanje Općem sudu, kao posljedica prvog proširenja njegovih nadležnosti.
1994.: Sud je 14 predmeta ustupio na odlučivanje Općem sudu, kao posljedica drugog proširenja njegovih nadležnosti.
2004.-2005.: Sud je 25 predmeta ustupio na odlučivanje Općem sudu, kao posljedica trećeg proširenja njegovih nadležnosti.
2016.: 1. rujna 2016. 139 predmeta koji se odnose na službenike premješteno je na Opći sud".
- 2| 2005.-2006.: Opći sud ustupio je 118 predmeta na odlučivanje novoosnovanom Službeničkom sudu.

XXI. Djelatnost tajništva Općeg suda (2015.-2019.)

Vrsta intervencije	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Postupovni akti upisani u registar tajništva ¹	46 432	49 772	55 069	55 389	54 723
Akti kojima se pokreće postupak ²	831	835	917	834	939
Službenički predmeti premješteni na Opći sud ³	–	139	–	–	–
Stopa uređivanja akata kojima se pokreće postupak ⁴	42,50 %	38,20 %	41,20 %	35,85 %	35,04 %
Podnesci (osim tužbi)	4484	3879	4449	4562	4446
Zahtjevi za intervenciju	194	160	565	318	288
Zahtjevi za povjerljivo postupanje (s podacima sadržanim u postupovnim aktima) ⁵	144	163	212	197	251
Nacrti rješenja koje je pripremila tajništvo ⁶ (očita nedopuštenost prije dostave, prekid/nastavak, spajanje predmeta, spajanje prigovora nedopuštenosti i meritorne odluke, neosporena intervencija, brisanje, obustava postupka u predmetima o intelektualnom vlasništvu, ponovno otvaranje usmenog dijela postupka i ispravci)	521	241	317	285	299
Sjednice vijeća (s potporom tajništva)	303	321	405	381	334
Raspravni zapisnici i utvrđenja objava presuda	873	637	812	924	787

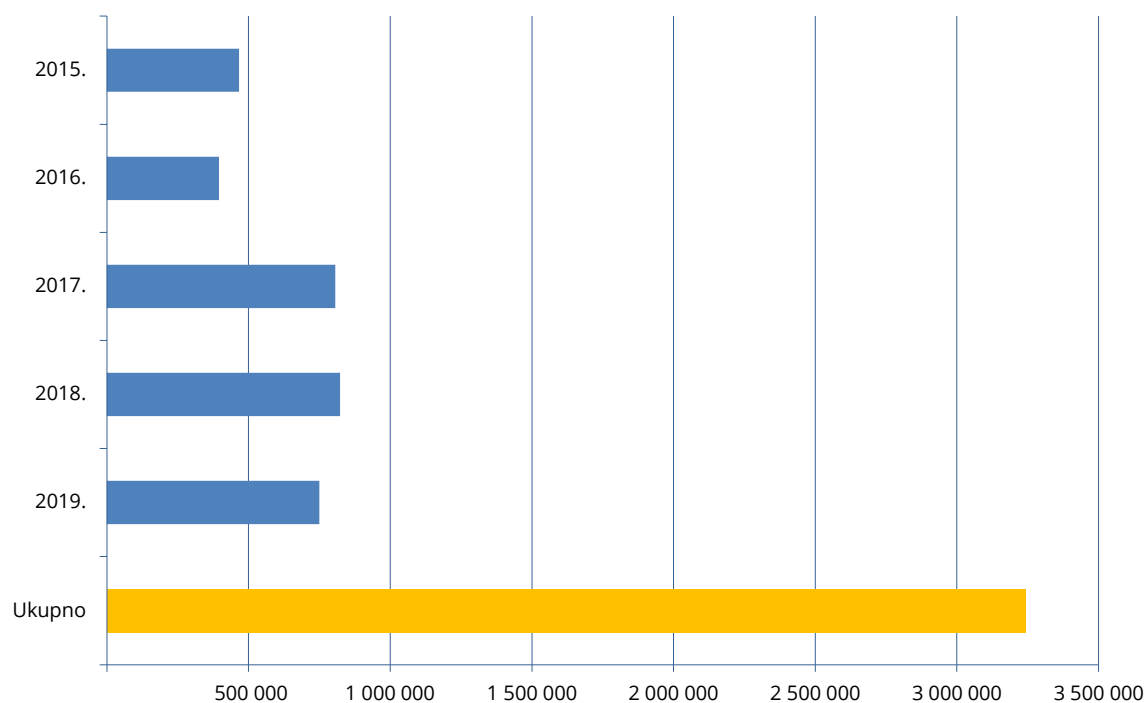
- 1| Taj je broj pokazatelj opsega posla službe jer svaki podnesak koji ulazi ili izlazi mora biti upisan u registar. Broj postupovnih akata upisanih u upisnik treba vrednovati s obzirom na narav postupaka u nadležnosti suda. S obzirom na to da je broj stranaka u izravnim tužbama ograničen (tužitelj, tuženik i, ako je prikladno, intervenijent/i), dostave se obavljaju samo njima.
- 2| Svaki zaprimljeni podnesak (uključujući i tužbu) mora biti upisan u registar, priložen u spis, u slučaju potrebe ispravljen, dostavljen uredima sudaca zajedno s pripadajućim obrascem, povremeno detaljno obrazloženim, te potom eventualno preveden i naposljetku dostavljen strankama.
- 3| 1. rujna 2016.
- 4| Ako tužba kojom se pokreće postupak (a isto vrijedi i za sve ostale podneske) ne poštuje određene odredbe, tajništvo pristupa otklanjanju nedostataka, u skladu s pravilima postupka.
- 5| Broj zahtjeva za povjerljivo postupanje nema veze s brojem podataka sadržanih u jednom ili više podnesaka kojima se traži povjerljivo postupanje.
- 6| Od 1. srpnja 2015., kada je stupio na snagu novi Poslovnik Općeg suda, određene odluke koje su se do tada donosile u obliku rješenja (prekid/nastavak, spajanje predmeta, intervencija bez povjerljivosti države članice ili institucije) donose se u obliku obične odluke priložene u spis predmeta.

XXII. Načini predaje postupovnih akata pred Općim sudom¹

1| Od 1. prosinca 2018. e-Curia je postala obavezan način razmjene dokumenata sa zastupnicima stranaka u svim postupcima pred Općim sudom (ne dovodeći u pitanje iznimke utvrđene propisima).

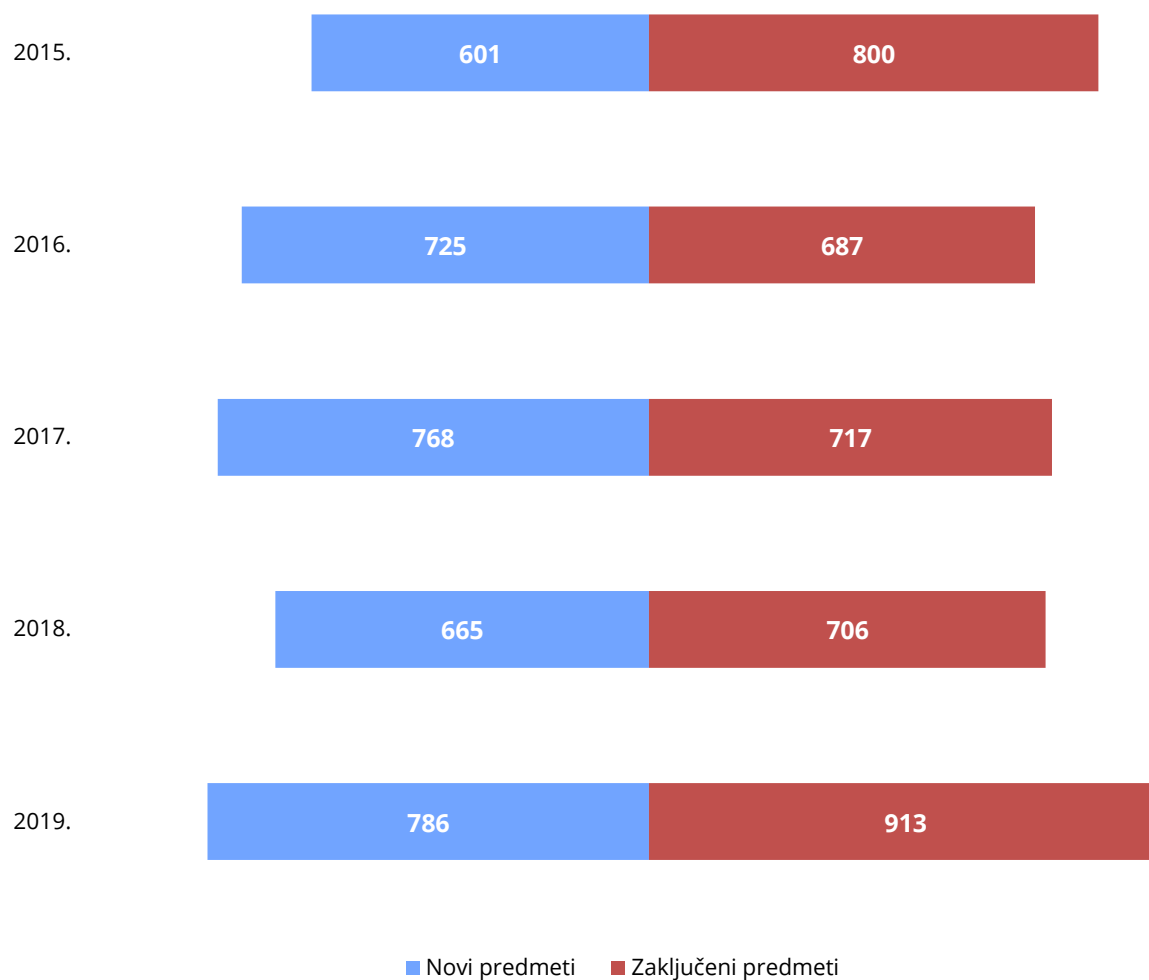
XXIII. Stranice podnesene putem e-Curije (2015.-2019.)¹

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Ukupno
Stranice podnesene putem e-Curije	466 875	396 072	805 768	823 076	749 895	3 241 686

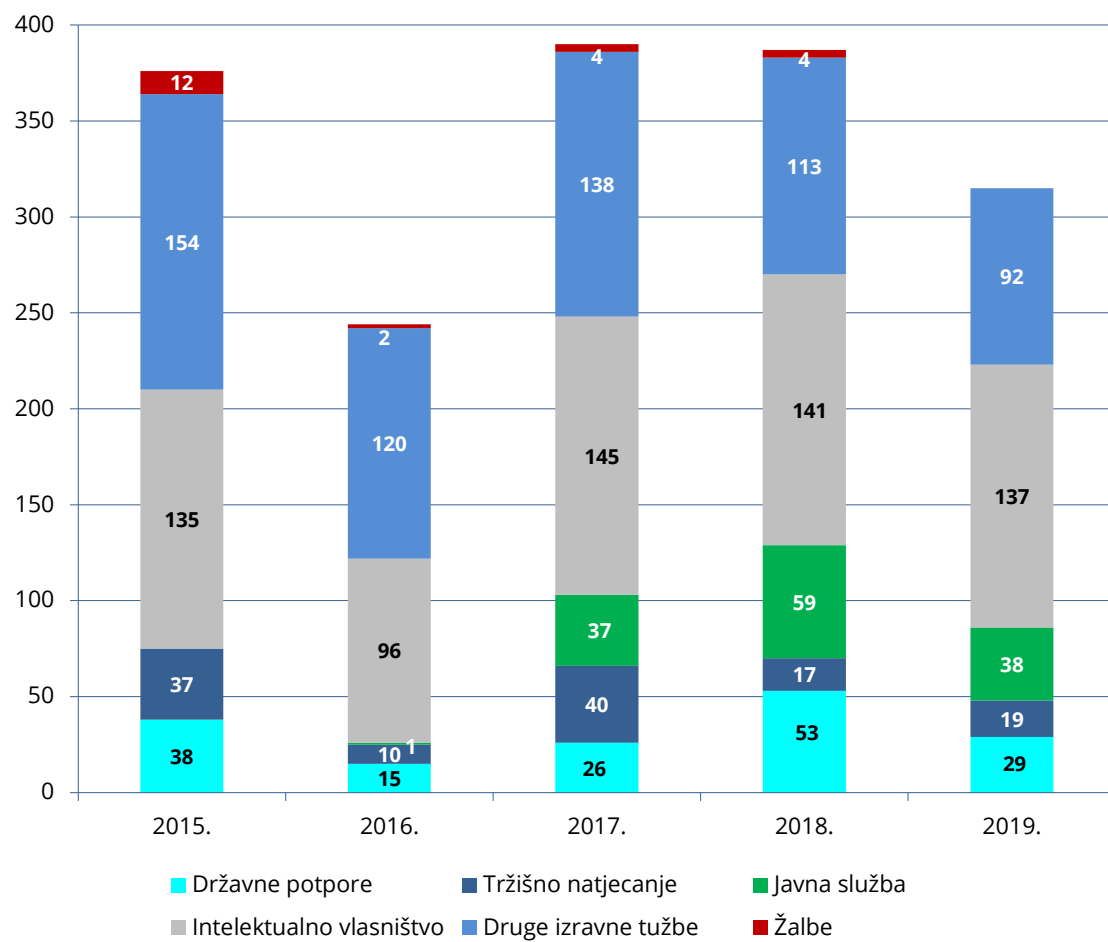
1| Za godine 2015. do 2016. podaci ne sadrže broj stranica akata kojima se pokreće postupak.

XXIV. Obavijesti u *Službenom listu Europske unije* (2015.-2019.)

1| Sukladno Poslovniku (članci 79. i 122.), priopćenja o novim zahtjevima i odlukama kojima se okončava postupak moraju se objaviti u *Službenom listu Europske unije*.

XXV. Raspravljeni predmeti (2015.-2019.)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Ukupno	376	244	390	387	315

E | Sastav Općeg suda

(Protokolarni red na dan 31. prosinca 2019.)

Prvi red, slijeva nadesno:

predsjednik vijeća A. Kornezov, predsjednik vijeća J. Svenningsen, predsjednica vijeća A. Marcoulli, predsjednik vijeća S. Gervasoni, predsjednica vijeća V. Tomljenović, potpredsjednik Općeg suda S. Papasavvas, predsjednik Općeg suda M. van der Woude, predsjednik vijeća H. Kanninen, predsjednik vijeća A. M. Collins, predsjednik vijeća D. Spielmann, predsjednik vijeća R. da Silva Passos, predsjednica vijeća M. J. Costeira, sudac M. Jaeger

Drugi red, slijeva nadesno:

suci C. Iliopoulos, L. Madise, E. Buttigieg, D. Gratsias i S. Frimodt Nielsen, sutkinja I. Labucka, sudac J. Schwarcz, sutkinja M. Kancheva, suci V. Kreuschitz i I. S. Forrester

Treći red, slijeva nadesno:

sutkinja O. Spineanu-Matei, suci B. Berke, R. Barents, F. Schalin, Z. Csehi i V. Valančius, sutkinje N. Póltorak i I. Reine, suci P. Nihoul i U. Öberg

Četvrti red, slijeva nadesno:

suci J. Martín y Pérez de Nanclares i J. Laitenberger, sutkinja T. Pynnä, sudac G. De Baere, sutkinja K. Kowalik-Bańczyk, suci J. Passer i C. Mac Eochaidh, sutkinja R. Frendo, suci L. Truchot i R. Mastroianni

Peti red, slijeva nadesno:

tajnik E. Coulon, suci R. Norkus i I. Nömm, sutkinja M. Stancu, sudac G. Hesse, sutkinja O. Porchia, sudac M. Sampol Pucurull, sutkinje P. Škvařilová-Pelzl, G. Steinfatt i T. Perišin

1. Promjena u sastavu Općeg suda u 2019.

Svečana sjednica održana 20. ožujka 2019.

Predstavnici vlada država članica Europske unije odlukom od 6. ožujka 2019., nakon što je Peter George Xuereb imenovan sucem Suda, imenovali su Ramonu Frendo sutkinjom Općeg suda, za preostalo razdoblje trajanja mandata Petera Georgea Xuereba, odnosno od 12. ožujka 2019. do 31. kolovoza 2019.

Na Sudu je 20. ožujka 2019. održana svečana sjednica u povodu davanja prisega i stupanja na dužnost te nove sutkinje Općeg suda.

Svečana sjednica održana 26. rujna 2019.

U okviru djelomične obnove Općeg suda, predstavnici vlada država članica Europske unije odlukom od 1. veljače 2019. imenovali su Stéphane Gervasonija, Marijanu Kanchevu, Alexandra Kornezova, Ulfa Öberga, Ingu Reine i Fredrika Schalina sucima i sutkinjama Općeg suda za razdoblje od 1. rujna 2019. do 31. kolovoza 2025.

U okviru djelomične obnove Općeg suda, predstavnici vlada država članica Europske unije odlukom od 29. svibnja 2019. imenovali su Eugène Buttigiega, Anthonyja Collinsa, Ramonu Frendo, Colma Maca Eochaidha, Jana Passera i Vesnu Tomljenović sucima i sutkinjama Općeg suda za razdoblje od 1. rujna 2019. do 31. kolovoza 2025.

U okviru provedbe treće faze reforme sudbenog ustroja institucije, koja predviđa, među ostalim, povećanje broja sudaca Općeg suda¹, predstavnici vlada država članica Europske unije imenovali su četrnaest novih sudaca Općeg suda.

- Odlukom od 1. veljače 2019. sucem Općeg suda imenovan je Laurent Truchot za razdoblje od 1. rujna 2019. do 31. kolovoza 2025., a sutkinjom Općeg suda Mirela Stancu za razdoblje od 1. rujna 2019. do 31. kolovoza 2022.
- Odlukom od 6. ožujka 2019. sutkinjom Općeg suda imenovana je Tuula Pynnä za razdoblje od 1. rujna 2019. do 31. kolovoza 2022.
- Odlukom od 29. svibnja 2019. sucima i sutkinjama Općeg suda za razdoblje od 1. rujna 2019. do 31. kolovoza 2025. imenovani su Johannes Laitenberger, José Martín y Pérez de Nanclares, Rimvydas Norkus, Tamara Perišin, Miguel Sampol Pucurull, Petra Škvařilová-Pelzl i Gabriele Steinfatt, a za razdoblje od 1. rujna 2019. do 31. kolovoza 2022. Iko Nömm.
- Odlukom od 10. srpnja 2019. sucem i sutkinjom Općeg suda imenovani su Roberto Mastroianni i Ornella Porchia za razdoblje od 1. rujna 2019. do 31. kolovoza 2025.
- Odlukom od 4. rujna 2019. sucem Općeg suda imenovan je Gerhard Hesse za razdoblje od 6. rujna 2019. do 31. kolovoza 2022.

Na Sudu je 26. rujna 2019. održana svečana sjednica povodom, s jedne strane, djelomične obnove sudaca Općeg suda i, s druge strane, davanja prisega i stupanja na dužnost novih četrnaestero sudaca Općeg suda.

¹ Uredba (EU, Euratom) 2015/2422 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Protokola br. 3 o Statutu Suda Europske unije (SL 2015., L 341, str. 14.)

Odlukom od 27. rujna 2019. Opći je sud kao predsjednika Općeg suda za razdoblje od 27. rujna 2019. do 31. kolovoza 2022. izabrao Marca van der Woudea, a kao potpredsjednika Općeg suda za razdoblje od 27. rujna 2019. do 31. kolovoza 2022. Savvasa Papasavvasa.

2. Protokolarni red

Na dan 31. prosinca 2019.

M. van der Woude, predsjednik Općeg suda
S. Papasavvas, potpredsjednik Općeg suda
H. Kanninen, predsjednik vijeća
V. Tomljenović, predsjednica vijeća
A. M. Collins, predsjednik vijeća
S. Gervasoni, predsjednik vijeća
D. Spielmann, predsjednik vijeća
A. Marcoulli, predsjednica vijeća
R. da Silva Passos, predsjednik vijeća
J. Sverningsen, predsjednik vijeća
M. J. Costeira, predsjednica vijeća
A. Kornezov, predsjednik vijeća
M. Jaeger, sudac
I. Labucka, sutkinja
S. Frimodt Nielsen, sudac
J. Schwarcz, sudac
D. Gratsias, sudac
M. Kancheva, sutkinja
E. Buttigieg, sudac
V. Kreuschitz, sudac
L. Madise, sudac
I. S. Forrester, sudac
C. Iliopoulos, sudac
V. Valančius, sudac
M. Z. Csehi, sudac
N. Póltorak, sutkinja
F. Schalin, sudac
I. Reine, sutkinja
R. Barents, sudac
P. Nihoul, sudac
B. Berke, sudac
U. Öberg, sudac
O. Spineanu-Matei, sutkinja
J. Passer, sudac
K. Kowalik-Bańczyk, sutkinja
C. Mac Eochaidh, sudac
G. De Baere, sudac
R. Frendo, sutkinja
T. Pynnä, sutkinja
L. Truchot, sudac
J. Laitenberger, sudac
R. Mastroianni, sudac
J. Martín y Pérez de Nanclares, sudac
O. Porchia, sutkinja

G. Hesse, sudac
M. Sampol Pucurull, sudac
M. Stancu, sutkinja
P. Škvařilová-Pelzl, sutkinja
I. Nõmm, sudac
G. Steinfatt, sutkinja
R. Norkus, sudac
T. Perišin, sutkinja

E. Coulon, tajnik

3. Bivši članovi Općeg suda

(prema redoslijedu stupanja na dužnost)

Suci

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989.-1996.) (†)
Antonio SAGGIO (1989.-1998.), predsjednik (1995.-1998.) (†)
David Alexander Ogilvy EDWARD (1989.-1992.)
Heinrich KIRSCHNER (1989.-1997.) (†)
Christos YERARIS (1989.-1992.)
Romain Alphonse SCHINTGEN (1989.-1996.)
Cornelis Paulus BRIËT (1989.-1998.)
José Luis da CRUZ VILAÇA (1989.-1995.), predsjednik (1989.-1995.)
Bo VESTERDORF (1989.-2007.), predsjednik (1998.-2007.)
Rafael GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ (1989.-2007.)
Jacques BIANCARELLI (1989.-1995.)
Koen LENAERTS (1989.-2003.)
Christopher William BELLAMY (1992.-1999.)
Andreas KALOGEROPOULOS (1992.-1998.)
Virpi TIILI (1995.-2009.)
Pernilla LINDH (1995.-2006.)
Josef AZIZI (1995.-2013.)
André POTOCKI (1995.-2001.)
Rui Manuel GENS de MOURA RAMOS (1995.-2003.)
John D. COOKE (1996.-2008.)
Jörg PIRRUNG (1997.-2007.)
Paolo MENGOSZI (1998.-2006.)
Arjen W. H. MEIJ (1998.-2010.)
Michail VILARAS (1998.-2010.)
Nicholas James FORWOOD (1999.-2015.)
Hubert LEGAL (2001.-2007.)
Maria Eugénia MARTINS de NAZARÉ RIBEIRO (2003.-2016.)
Franklin DEHOUSSE (2003.-2016.)
Ena CREMONA (2004.-2012.)
Ottó CZÚCZ (2004.-2016.)
Irena WISZNIEWSKA-BIAŁECKA (2004.-2016.) (†)
Irena PELIKÁNOVÁ (2004.-2019.)
Daniel ŠVÁBY (2004.-2009.)
Vilenas VADAPALAS (2004.-2013.)
Küllike JÜRIMÄE (2004.-2013.)
Verica TRSTENJAK (2004.-2006.)
Enzo MOAVERO MILANESI (2006.-2011.)
Nils WAHL (2006.-2012.)
Miro PREK (2006.-2019.)
Teodor TCHIPEV (2007.-2010.)
Valeriu M. CIUCĂ (2007.-2010.)
Santiago SOLDEVILA FRAGOSO (2007.-2013.)

Laurent TRUCHOT (2007.-2013.)
Alfred DITTRICH (2007.-2019.)
Kevin O'HIGGINS (2008.-2013.)
Andrei POPESCU (2010.-2016.)
F. Guido BERARDIS (2012.-2019.)
Carl WETTER (2013.-2016.)
Egidijis BIELŪNAS (2013.-2019.)
Ignacio ULLOA RUBIO (2013.-2019.)
Ezio PERILLO (2016.-2019.)
Peter George XUEREB (2016.-2018.)
Leopoldo CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN (2016.-2019.)

Predsjednici

José Luis da CRUZ VILAÇA (1989.-1995.)
Antonio SAGGIO (1995.-1998.) (†)
Bo VESTERDORF (1998.-2007.)
Marc JAEGER (2007.-2019.)

Tajnik

Hans JUNG (1989.-2005.) (†)

SUD
EUROPSKE UNIJE

Uprava za komunikaciju

Odjel za publikacije i elektroničke medije

